

10.3.1. Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 1. Καινοτομική Προσέγγιση Γεωργίας και Κτηνοτροφίας

Η διαμόρφωση των βασικών κατευθύνσεων για την ανάπτυξη του γεωργικού τομέα της περιοχής του Τροόδου έλαβε υπόψη:

- ❑ Τα κεντρικά ζητήματα όπως προκύπτουν από τη διάγνωση του τομέα της γεωργίας και από την SWOT ανάλυση.
- ❑ Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Κύπρου, και πιο ειδικά:
 - Τον γενικό στόχο «Προσαρμογή της Κυπριακής Γεωργίας στις νέες οικονομικές συνθήκες και στην αύξηση των περιβαλλοντικών προκλήσεων που δημιουργεί η κλιματική αλλαγή», καθώς και
 - Τους τρεις αλληλένδετους ειδικούς στόχους:
 1. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροδιατροφικών προϊόντων
 2. Αειφόρος διαχείριση των φυσικών πόρων
 3. Βελτίωση της ζωτικότητας των περιοχών της υπαίθρου
- ❑ Τη νέα ΚΑΠ 2021-2027

Με βάση τα παραπάνω, διαμορφώνεται η παρακάτω **βασική κατεύθυνση** για τον τομέα της γεωργίας:

*Η οικοδόμηση ενός ορεινού γεωργικού προτύπου **μικρών πολυδραστήριων οικογενειακών εκμεταλλεύσεων**, ικανού να εξασφαλίσει τη διαχείριση των φυσικών πόρων, ταυτόχρονα με την παραγωγή προϊόντων με αξίες αναγνωρίσιμες από τους καταναλωτές».*

Ειδικότερα, αυτό το πρότυπο μπορεί να υποστηριχθεί πιο αποτελεσματικά προωθώντας:

- Την **αύξηση της προστιθέμενης αξίας** των γεωργικών προϊόντων, μέσα από την **πιστοποίηση** και **εγγύηση** της ποιότητας και της ταυτότητας των τοπικών προϊόντων.
- Την αξιοποίηση του **πολυλειτουργικού χαρακτήρα της ορεινής γεωργίας** (περιβάλλον – τοπία, τοπική οικονομία, απασχόληση).
- Τη **σύνδεση της γεωργίας** με τους άλλους δύο πυλώνες της τοπικής ορεινής οικονομίας (μεταποίηση και τουρισμός).
- Ένα **σχέδιο κινητοποίησης των οργανωτικών και παραγωγικών πόρων της περιοχής και αποτελεσματικής συνεργασίας** με τις αρμόδιες υπηρεσίες της Κυπριακής Δημοκρατίας και ιδιαίτερα του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος.
- Την ανάγκη οικοδόμησης ενός **οικοσυστήματος υποστήριξης** για τη μετάβαση προς μια γεωργία ποιότητας (εκπαίδευση, συμβουλές και έρευνα).

Ολοκληρωμένο Σχέδιο Παρέμβασης¹

Καινοτομική Προσέγγιση Γεωργίας και Κτηνοτροφίας της περιοχής Τροόδους

Ο πρωτογενής τομέας στο Τρόοδο, με όλα τα δομικά και φυσικά προβλήματα (πολυτεμαχισμός, πολυιδιοκτησία, μικρός κλήρος, έντονο ανάγλυφο), αντιμετωπίζει επίσης τον άνισο ανταγωνισμό της εντατικής γεωργίας των πεδινών περιοχών της χώρας, η οποία βασίζεται στη μείωση του κόστους παραγωγής. Είναι προδιαγεγραμμένο, με βάση την ευρωπαϊκή και παγκόσμια εμπειρία, ότι η ορεινή γεωργία, με τα ιδιαίτερα διαρθρωτικά της χαρακτηριστικά και τις γεωκλιματικές συνθήκες της ορεινότητας, δεν μπορεί να στηρίζεται σε αυτά που αποτελούν τα πλεονεκτήματα της εντατικής γεωργίας: την παραγωγικότητα και την ελαχιστοποίηση του κόστους.

Η συνέχιση της κατάστασης αυτής, οδηγεί είτε στη διατήρηση μιας μικρής γεωργίας εκτατικού χαρακτήρα σε ευρεία κλίμακα, με παράλληλη υιοθέτηση του εντατικού γεωργικού μοντέλου από τους λίγους επαγγελματίες γεωργούς, είτε στην εγκατάλειψη της γεωργικής δραστηριότητας. Η πιο σημαντική επίπτωση αυτής της εξέλιξης όμως, αφορά τον κίνδυνο της απεμπόλησης της ποιότητας και της ταυτότητας που διασφαλίζει διαχρονικά η ορεινή γεωργία, αλλά και του ρόλου της ως διαχειριστής των φυσικών πόρων και του περιβάλλοντος. Η ταυτόχρονη αξιοποίηση αυτών των τριών στοιχείων (ποιότητα, ταυτότητα, διαχείριση φυσικών πόρων), μπορεί να οδηγήσει στην οικοδόμηση μιας νέας ανταγωνιστικότητας, η οποία να συνδυάζει την παραγωγικότητα με τη διακριτότητα των ιδιότυπων προϊόντων της ορεινής αγροτικής οικονομίας.

Η ολοκλήρωση της διάγνωσης έδειξε την οριακότητα της κατάστασης των οικογενειακών γεωργικών εκμεταλλεύσεων: γήρανση, αυτοκατανάλωση, κτλ., καθώς και τη διατήρηση εκτατικών παραγωγικών συστημάτων, παρά την εφαρμογή πολιτικών που ευνοούν το εντατικό γεωργικό μοντέλο ανάπτυξης. Παράλληλα, διαθέτει την κρίσιμη μάζα ανθρώπινων, φυσικών, υλικών και άυλων πόρων, καθώς και γνώσεις και πρακτικές που, αν υποστηριχθούν και ενισχυθούν, θα μπορούσαν να δώσουν μια άλλη διάσταση στα παραμελημένα και υποτιμημένα εκτατικά παραγωγικά συστήματα του Τροόδους.

Η συστημική ανάλυση του παραγωγικού συστήματος του Τροόδους έδειξε ότι η οικογενειακή αγροτική εκμετάλλευση παραμένει το κύτταρο αυτού του παραγωγικού τομέα. Συνεχίζοντας να αξιοποιεί και να διαχειρίζεται αειφορικά τον χώρο σε ένα πλαίσιο πολυαπασχόλησης, πολυδραστηριότητας, αλληλοβοήθειας και άτυπης συνεργασίας προκειμένου να επιτύχει τη βιωσιμότητά της, εξυπηρετεί ταυτόχρονα τις οικονομικές και κοινωνικές λειτουργίες του ορεινού χώρου και απαντά στα περιβαλλοντικά διακυβεύματα.

Σ' αυτό το πλαίσιο, το οποίο περιλαμβάνει το τοπικό δυναμικό, τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές και τις τάσεις των αγορών, ο στρατηγικός κεντρικός στόχος της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης Ορεινών

¹ Το Ολοκληρωμένο Σχέδιο Παρέμβασης παρουσιάστηκε μετά τα 2 πρώτα Συνέδρια (Ιούνιος και Ιούλιος 2018) στο Τμήμα Γεωργίας, και συζητήθηκε με την Εξειδικευμένη Τεχνική Επιτροπή. Το συμφωνηθέν κείμενο παρουσιάζεται στο Παράρτημα 2 μετά την αναλυτική παρουσίαση των προτεινόμενων δράσεων ανά υπομέτρο.

Κοινοτήτων Τροόδους για τον πρωτογενή τομέα της περιοχής, εστιάζει στην **αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων του**, η οποία μπορεί να επέλθει μέσα από τη διατήρηση και αξιοποίηση των παραδοσιακών παραγωγικών εξειδικεύσεων της περιοχής.

Αυτές οι παραγωγικές εξειδικεύσεις συμβάλλουν στην:

- A.** Ενσωμάτωση στην αξία των προϊόντων των «νέων» ιδιοτήτων / αξιών που αναδύθηκαν και επηρεάζουν ολοένα και περισσότερο το παγκόσμιο αγροδιατροφικό σύστημα, ήτοι της αυθεντικότητας, της φιλοπεριβαλλοντικής διαχείρισης, των ηθικών αξιών, κ.ά.
- B.** Ανάδειξη – εγγύηση των ποιοτικών χαρακτηριστικών των προϊόντων και δεσμών τους με τον τόπο.
- Γ.** Προώθηση των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης, διατήρησης της αειφορικής διαχείρισης των πόρων και των επιμέρους περιβαλλοντικών επιδιώξεων (εξοικονόμηση νερού, προστασία περιοχών Natura, ενίσχυση της βιοποικιλότητας και των γεωργικών παραγωγικών συστημάτων Υψηλής Φυσικής Αξίας, κτλ.).

Η προσέγγιση αυτού του στόχου από επιχειρησιακής πλευράς, βασίζεται (α) στη σύζευξη της κληρονομημένης και της σύγχρονης γνώσης όσον αφορά την οργάνωση και λειτουργία των παραγωγικών συστημάτων, και (β) σε νέες προσαρμοσμένες τεχνολογίες για την ανάδειξη της ποιότητας. Αυτός ο στόχος, οι νέες επιδιώξεις και τα απαραίτητα μέσα και εργαλεία για την επίτευξή τους, επισημαίνουν και προσδιορίζουν την ανάγκη αναπροσανατολισμού της στόχευσης των γεωργικών συμβουλών και του ρόλου των γεωργικών γραφείων.

Ο στόχος αυτός εντάσσεται στο νέο πλαίσιο των ευρωπαϊκών πολιτικών (κοινή αγροτική πολιτική, περιβαλλοντική πολιτική), οι οποίες (α) υιοθετούν την ανάγκη ανάδειξης της τοπικότητας και της αναγνώρισης της ποιότητας των τοπικά παραγόμενων προϊόντων, και (β) ενισχύουν τις εκμεταλλεύσεις όταν ενσωματώνουν στην παραγωγική τους διαδικασία την ορθολογική διαχείριση του χώρου, προκειμένου να αναπαράξουν τους φυσικούς πόρους και να ενισχύσουν τη βιωσιμότητά τους.

Η ιδιομορφία της γεωργίας του Τροόδους, η πολυλειτουργικότητά της και η δυναμική της αξία, καθιστούν αναγκαία τη διαμόρφωση ολοκληρωμένου σχεδίου παρέμβασης, το οποίο να υποστηρίξει και να προωθήσει την αναζωογόνηση της ορεινής γεωργίας. Οι βασικοί άξονες αυτού του σχεδίου προτείνονται να είναι οι εξής:

1. Αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών προϊόντων

Η διακριτή ποιότητα των προϊόντων συνδέεται με τις τοπικές ποικιλίες φυτών και φυλές ζώων, την ακολουθούμενη παραγωγική διαδικασία και τους δεσμούς με την περιοχή. Διασφαλίζεται από την ικανότητα μιας περιοχής να εγγυηθεί σχετικούς ισχυρισμούς ως προς την ταυτότητα και την κληρονομιά που ενσωματώνονται στο τελικό προϊόν.

- Δημιουργία της ταυτότητας των Τροοδίτικων γεωργικών προϊόντων με εντοπισμό και τεκμηρίωση:
 - «εξωτερικών» χαρακτηριστικών (δεσμοί με τον τόπο, καλλιεργητικές πρακτικές, κτλ.), οριοθέτηση γαιοτόπων (terroir),

- «εσωτερικών» ποιοτικών χαρακτηριστικών των τοπικών ποικιλιών και προϊόντων, (θρεπτικά συστατικά, γεύση, κτλ.)
- Διαμόρφωση προδιαγραφών (προτύπων διαχείρισης) ποιότητας.
- Υποστήριξη ανάπτυξης συμμετοχικών συστημάτων εγγύησης (οργάνωση, ενημέρωση, εκπαίδευση, πιστοποίηση, κτλ.).

Στήριξη των παραγωγών από το Υπουργείο Γεωργίας για την πιστοποίηση – εγγύηση προϊόντων φυτικής και ζωικής προέλευσης, προκειμένου να συμμετέχουν ενεργά στη δημιουργία ενός «*label Τρόδους*» για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες,

2. Οργάνωση των παραγωγών

- Οργάνωση παραγωγών σε επίπεδο Τρόδους.
- Εντοπισμός πυρήνων παραγωγών με χωρική ή κλαδική αναφορά για δημιουργία και οργάνωση ομάδων παραγωγών.
- Ανάπτυξη οικοτεχνίας ή/και τουριστικής δραστηριότητας (επισκέψιμα αγροκτήματα) στη γεωργική εκμετάλλευση, με βάση συστήματα εγγύησης της ποιότητας και της ταυτότητας.
- Ένταξη σε σύμφωνα συνεργασίας και ποιότητας με τους τοπικούς μεταποιητές και τους τουριστικούς επιχειρηματίες.

3. Ανανέωση του ανθρώπινου δυναμικού στη γεωργία:

- Διαδοχή: καταγραφή των εν δυνάμει διαδόχων και ένταξη σε ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα υποστήριξης (μικρά σχέδια ανταγωνιστικότητας εκμετάλλευσης) και εξατομικευμένης συμβουλευτικής υποστήριξης.
- Εγκατάσταση νέων στη γεωργία: σχέδιο υποστήριξης πλήρους εγκατάστασης (συνέργεια ΠΑΑ και τοπικής Κοινότητας).
- Απόκτηση δεξιοτήτων και γνώσεων από τους αγρότες.
- Πολυδραστηριότητα.

4. Προστασία, διαχείριση και αξιοποίηση της γεωργικής γης ως χώρος άσκησης της γεωργικής δραστηριότητας (ανάκτηση των πιο προσπελάσιμων και μεγάλης αξίας αγροτεμαχίων) και περιβαλλοντικής διαχείρισης:

- Εντοπισμός και ανάδειξη γαιοτόπων με τη συνεισφορά του Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου. Ο γαιοτόπος να αποτελέσει τμήμα της Δήλωσης Πολιτικής για το Τρόδος.
- Επανάκτηση – διαχείριση εγκαταλελειμμένης γης: Αντιμετώπιση της πολυϊδιοκτησίας και του πολυτεμαχισμού: καθορισμός ζωνών ανακτήσιμων αγροτεμαχίων (κίνητρα):
 - Ένταξη σε Σχέδια Αγροπεριβαλλοντικής διαχείρισης και παραγωγής ιδιότυπων προϊόντων, των εγκαταλελειμμένων ιδιωτικών, τουρκοκυπριακών και χαλίτικων γαιών,
 - Χρήση εγκαταλελειμμένης γης από την κτηνοτροφία και για εγκατάσταση νέων γεωργών.
- Σχέδιο ορθολογικής ένταξης της αγρανάπαυσης σε ζώνες ενιαίας διαχείρισης γεωργίας και φυσικών πόρων. Κριτήρια: Ζώνες υψηλής περιβαλλοντικής ευαισθησίας, γαιοτοποι. Αξιοποίηση αγρανάπαυσης προς όφελος της κτηνοτροφίας.

- Προώθηση σχεδίων διαχείρισης της βόσκησης με στόχο τη βελτίωση της βοσκοϊκανότητας και τον έλεγχο της βοσκοφόρτωσης, την πρόληψη των πυρκαγιών και την προστασία σε περιοχές με έντονη παρουσία της αιγοπροβατοτροφίας.

Ειδικές κατευθύνσεις – προτάσεις

Αναδιοργάνωση για την υποστήριξη της εδαφικής γεωργίας του Τροόδους: Νέες δομές υποστήριξης και μορφές πολυεταιρικής συνεργασίας.

1. Αναδιοργάνωση της διοίκησης

(α) Αναβάθμιση του ρόλου του Γεωργικού Γραφείου Πιτσιλιάς σε Γεωργικό Γραφείο Τροόδους:

Στόχος, δημιουργία εξειδικευμένης υποστηρικτικής δομής για την υποστήριξη της πολυλειτουργικής ορεινής γεωργίας. Νέα πεδία: προετοιμασία και εφαρμογή συστημάτων ποιότητας, συμμετοχή στην υποστήριξη της οικοτεχνίας λόγω στενής σχέσης με τη γεωργία. Διεύρυνση της περιοχής ευθύνης του και εξασφάλιση του απαραίτητου στελεχιακού δυναμικού.

(β) Γεωργικές Συμβουλές: Οι νέες ανάγκες συμβουλών και κατάρτισης αφορούν (i) την οργάνωση συνεργασιών (σύσταση ομάδων παραγωγών, βραχείες αλυσίδες), συστημάτων ποιότητας, γεωργική επιχειρηματικότητα, και (ii) τη σχέση γεωργίας – περιβάλλοντος (ορθή διαχείριση, διαχείριση των εδαφών, εξοικονόμηση και αποδοτική χρήση ενέργειας, διαχείριση παραγωγικών συστημάτων ΥΦΑ, γαιοτόπων (terroirs), κτλ.).

(γ) Δίκτυο ερευνητικών φορέων: Δημιουργία δικτύου εξειδικευμένων ερευνητικών φορέων (εργαστήρια από Κύπρο, Ελλάδα και άλλες χώρες της Ε.Ε.), υπό τον συντονισμό του ΙΓΕ (εφαρμοσμένη έρευνα): (i) Εστιασμένη έρευνα σε παραδοσιακές καλλιέργειες και προϊόντα Τροόδους για την ανάδειξη των ποιοτικών χαρακτηριστικών τους, και (ii) μεταφορά εξειδικευμένων και εστιασμένων ερευνητικών γνώσεων στο πεδίο (άρδευση, χαμηλές εισροές, κτλ.).

2. Ενίσχυση της συνεργασίας των υφιστάμενων δομών, στο πλαίσιο ενός μηχανισμού υποστήριξης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών Τροόδους.

Τομείς δραστηριοποίησης: υποστήριξη για (α) συμμόρφωση στις νομικές απαιτήσεις, (β) ανάπτυξη συστημάτων ποιότητας των γεωργικο-κτηνοτροφικών προϊόντων, (γ) συμμετοχή σε σχέδια χρηματοδοτήσεων τοπικού ενδιαφέροντος, (δ) συνεργασία και συμμετοχή των γεωργών στην τοπική διεπαγγελματική οργάνωση (δίκτυο συνεργασίας παραγωγών – οικοτεχνών – αγροτουρισμού), (ε) προετοιμασία και ωρίμανση προτάσεων προσαρμοσμένων στην ορεινή γεωργία, και (στ) βέλτιστη αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων από το ΠΑΑ 2014–2020 και 2021–2027.

Αναγκαιότητα νομοθέτησης – θεσμικής αναγνώρισης

- Κατάρτιση νομοσχεδίων για αναγνώριση:
 - ο *Εθελούσιων σημάτων ποιότητας*, όπως το «προϊόν ορεινής παραγωγής», προκειμένου να διασφαλίζεται και να αναγνωρίζεται η ιδιαιτερότητα και η τοπικότητα του προϊόντος,
 - ο *Οικοτεχνίας*, προκειμένου να συνδεθεί η γεωργία με τον τουρισμό, να βελτιωθεί το αγροτικό εισόδημα του παραγωγού και να προσελκυστεί νέος πληθυσμός,
 - ο *Πολυλειτουργικού – επισκέψιμου αγροκτήματος*, προκειμένου: (α) να ενισχυθεί η αγροτική δραστηριότητα, (β) να προαχθούν εναλλακτικές μορφές αγροτικής δραστηριότητας, και (γ) να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας.
- Ένταξη στη νέα Δήλωση Πολιτικής για το Τρόδος:
 - ο *Γαιοτόπων*, προκειμένου να δημιουργηθούν κριτήρια, πλαίσιο προδιαγραφών, οδηγός εντοπισμού και οριοθέτησης,
 - ο *Πολυλειτουργικού – επισκέψιμου αγροκτήματος*,
 - ο *Προνοιών για την καλλιεργήσιμη γη και τη βοσκήσιμη έκταση*.
- Επίλυση του ζητήματος των μη εγγεγραμμένων αγροτικών δρόμων, ιδιαίτερα για την κτηνοτροφία.
- Προσαρμογή των κριτηρίων (ύψος επενδύσεων, οικονομική απόδοση της εκμετάλλευσης, κτλ.) και σχεδιασμός ειδικών προκηρύξεων για τις ορεινές περιοχές λόγω ειδικών συνθηκών (μικρές επενδύσεις γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων, προτεραιότητα στην εγκατάσταση νέων αγροτών, κτλ.).

Το Ολοκληρωμένο Σχέδιο Παρέμβασης που προτάθηκε, αναλύεται στη συνέχεια σε Υπομέτρα και Δράσεις. Η στενή συνεργασία (9^{ος} – 12^{ος} 2018) με το Τμήμα Γεωργίας και συγκεκριμένα με την Εξειδικευμένη Επιτροπή του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, συνέβαλε ώστε ορισμένες δράσεις να αναλυθούν και να αποφασιστεί ήδη ο τρόπος υλοποίησής τους (στη δράση παρουσιάζονται εν συντομία τα συμφωνηθέντα, τα οποία παρατίθενται αναλυτικά στα Παραρτήματα της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης 1). Η παρουσίαση τόσο του Ολοκληρωμένου Σχεδίου Παρέμβασης όσο και των συμφωνηθέντων, καθώς και το χρονοδιάγραμμα διαμόρφωσης Σχεδίων Δράσεων (Παράρτημα 3), παρουσιάστηκαν στον Υπουργό Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος από τον Επίτροπο Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων και τον Επιστημονικό Υπεύθυνο της ΕΣΑΟΚ. Το Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος ακολούθως είχε εκδώσει σχετική ανακοίνωση.

Υπομέτρα – Δράσεις

Ακολουθεί ο Πίνακας με τη δομή και το περιεχόμενο της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης «**Καινοτομική Προσέγγιση Γεωργίας και Κτηνοτροφίας**», όπως είναι οργανωμένη σε Υπομέτρα και Δράσεις:

Υπομέτρο 1.1.	Αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών προϊόντων
Δράση 1.1.1.	Δημιουργία ταυτότητας και ανάδειξη ποιότητας των γεωργικών προϊόντων
Περιγραφή	<p>(Α) Σχέδιο Δράσης για εντοπισμό, τεκμηρίωση και ανάδειξη της ταυτότητας και της ποιότητας Τροοδίτικων γεωργικών προϊόντων.</p> <p>Η εκπόνηση του Σχεδίου Δράσης βασίζεται στην παρακάτω διαδικασία:</p> <ul style="list-style-type: none"> i. Διερεύνηση για την επιλογή των πιο σημαντικών γεωργικών προϊόντων της περιοχής του Τροόδους, για τα οποία θα εντοπιστούν και αναδείξουν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά τους. ii. Διεξαγωγή έρευνας στα 5 πιο σημαντικά γεωργικά προϊόντα (αρχική πιλοτική εφαρμογή). iii. Με την ολοκλήρωση της έρευνας για τα 5 σημαντικότερα γεωργικά προϊόντα της περιοχής του Τροόδους, θα προσδιοριστούν τα επόμενα γεωργικά προϊόντα, με στόχο να οργανωθεί η αντίστοιχη έρευνα. <p>(Β) Σχέδιο Δράσης για εντοπισμό, αναγνώριση και ανάδειξη των Γαιοτόπων (terroir)</p> <p>Η εκπόνηση του Σχεδίου Δράσης βασίζεται στην παρακάτω διαδικασία:</p> <ul style="list-style-type: none"> i. Έρευνα για τον εντοπισμό και την οριοθέτηση όλων των γαιοτόπων. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα ενταχθούν στη Δήλωση Πολιτικής για το Τρόοδο. ii. Επιλογή γαιοτόπων για την εφαρμογή πιλοτικού σχεδίου ανάδειξης ως εξής: (α) πέντε (5) γαιοτόπων το πρώτο έτος (μία από τις πρώτες εφαρμογές θα είναι και ο γαιότοπος του Φουντουκόδασους Πιτσιλιάς, (β) πέντε (5) γαιοτόπων το δεύτερο έτος, και (γ) αξιολόγηση της συνέχισης της δράσης, με βάση τα αποτελέσματα της δράσης και του προσδιορισμού του κόστους (βασικά κριτήρια η κατανομή γαιοτόπων στον χώρο, τα προϊόντα που παράγει, το δυναμικό (παραγωγοί και ιδιοκτήτες) που υπάρχει ανά γαιότοπο). <p><i>Διασύνδεση της Δράσης με την Ο.Π.2. Μεταποίηση στην Ορεινή Οικονομία.</i></p>
Δράση 1.1.2.	Διαμόρφωση προδιαγραφών ποιότητας (πρότυπα διαχείρισης)
Περιγραφή	<p>Διαδικασία ανάπτυξης – διαμόρφωσης συστημάτων διαχείρισης ποιότητας: συστήματα διαχείρισης (AGRO), ΠΓΕ, ΠΟΠ, προϊόν ορεινής παραγωγής, Συμμετοχικό Σύστημα Εγγύησης, κτλ.</p> <p>Συστήνεται η πιλοτική υλοποίηση της Δράσης σε δύο προϊόντα:</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) Διαμόρφωση προδιαγραφών ποιότητας παραγωγής προϊόντων ή/και εκμετάλλευσης (ii) Υιοθέτηση των προδιαγραφών των συστημάτων διαχείρισης ποιότητας <p><i>Διασύνδεση της Δράσης με την Ο.Π.2 Μεταποίηση στην ορεινή οικονομία</i></p>
Δράση 1.1.3.	Ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης
Περιγραφή	<p>A. Συμμετοχικό Σύστημα Εγγύησης της ποιότητας και της ταυτότητας των παραγόμενων προϊόντων στο εσωτερικό μιας αξιακής αλυσίδας.</p> <p>Συμμετοχή και συνεργασία εμπλεκόμενων παραγωγών και εμπειρογνομώνων για τον προσδιορισμό και την τεκμηρίωση του τρόπου, των τεχνικών, των φάσεων παραγωγής ενός προϊόντος, των διαδικασιών αυτοελέγχου αυτών, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη πρωτοκόλλων ελέγχου και πιστοποίησης και εν τέλει την ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης με κοινό λογότυπο και στρατηγική μάρκετινγκ.</p>

	<p>Συστήνεται η πιλοτική υλοποίηση της δράσης σε τρία προϊόντα.</p> <p>B. Ένταξη των γεωργών / κτηνοτρόφων σε σύμφωνα συνεργασίας και ποιότητας με τους τοπικούς μεταποιητές και τουριστικούς επιχειρηματίες.</p> <p>Η κινητοποίηση των παραγωγών με την υποστήριξη της Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας (ΜΑΟΕ), στοχεύει στην ένταξή τους σε σύμφωνα συνεργασίας και ποιότητας με τοπικούς συλλόγους, τους τοπικούς μεταποιητές και τουριστικούς επιχειρηματίες για να δημιουργηθούν αξιακές αλυσίδες τοπικά διασφαλισμένης ποιότητας προϊόντων, αξιοποιώντας τοπικές παραδοσιακές γνώσεις.</p> <p><i>Διασύνδεση της Δράσης με την Ο.Π.2.Μεταποίηση στην Ορεινή Οικονομία και την Ο.Π.3.Νέο Πρότυπο Ορεινού Τουριστικού Προϊόντος Τροόδους.</i></p>
Δράση 1.1.4.	Πολυλειτουργικό – επισκέψιμο αγρόκτημα: αναγνώριση και διαμόρφωση προδιαγραφών
Περιγραφή	<p>Προτείνεται η εκπόνηση μιας εμπειρογνομosύνης με αντικείμενο τον προσδιορισμό, την έννοια και το περιεχόμενο του πολυλειτουργικού – επισκέψιμου αγροκτήματος και των δραστηριοτήτων που μπορούν να αναπτυχθούν εκεί, καθώς και των όρων ανάπτυξης αυτών των δραστηριοτήτων.</p> <p>Στη συνέχεια, η έννοια του πολυλειτουργικού – επισκέψιμου αγροκτήματος πρέπει να ενταχθεί στη Δήλωση Πολιτικής για το Τρόδος, καθώς και στο ιδιότυπο τουριστικό προϊόν, όπως και στα μέτρα του ΠΑΑ της νέας προγραμματικής περιόδου 2021-27 για να χρηματοδοτηθεί.</p>
Υπομέτρο 1.2.	Αναδιοργάνωση δομών υποστήριξης της εδαφικής γεωργίας του Τροόδους
Δράση 1.2.1.	Ενίσχυση και αναβάθμιση του ρόλου του κυβερνητικού μηχανισμού υποστήριξης της γεωργίας του Τροόδους
Περιγραφή	<p>A. Διεύρυνση των γεωργικών εφαρμογών στα νέα πεδία παρέμβασης για την ορεινή γεωργία.</p> <p>Προτείνεται η προσαρμογή – διεύρυνση του προγράμματος γεωργικών συμβουλών στα νέα πεδία παρεμβάσεων και προσφοράς υπηρεσιών του Τμήματος Γεωργίας, προκειμένου η ορεινή γεωργία της περιοχής Τροόδους να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητά της, με βάση τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των προϊόντων της, να συνδεθεί με τη μεταποίηση και να συμβάλει στη διαχείριση του περιβάλλοντος. Το έγγραφο “Νέοι τομείς παρέμβασης και προσφερόμενων υπηρεσιών” του Τμήματος Γεωργίας (Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Τροόδους), όπως συμφωνήθηκε με την Εξειδικευμένη Τεχνική Επιτροπή Τμήματος Γεωργίας.</p> <p>Για την υποστήριξη της υλοποίησης της πρότασης, συστήνονται τα ακόλουθα:</p> <p>(α) διαμόρφωση ενός Σχεδίου Δράσης ευαισθητοποίησης / εκπαίδευσης γεωπόνων ΤΓ και γεωργών ορεινών περιοχών επί του σχεδίου Καινοτομικής Προσέγγισης για τη Γεωργία και Κτηνοτροφία, το οποίο θα αφορά:</p> <ul style="list-style-type: none"> • κατάρτιση σχεδίου ευαισθητοποίησης • κατάρτιση σχεδίου εκπαιδεύσεων γεωπόνων • κατάρτιση σχεδίου εκπαιδεύσεων γεωργών <p>(β) διαμόρφωση ενός Σχεδίου Δράσης ολοκληρωμένου προγράμματος υποστήριξης και εξατομικευμένης συμβουλευτικής εν δυνάμει γεωργών και νέων γεωργών, και</p> <p>(γ) εφαρμογή σχεδίου εκπαιδεύσεων σε γεωπόνους του Τμήματος Γεωργίας.</p> <p>B. Δικτύωση εξειδικευμένων ερευνητικών φορέων για την ανάπτυξη της εφαρμοσμένης έρευνας</p> <p>Προτείνεται να διαμορφωθεί ένα σχέδιο δράσης για στοχευμένη διάδοση</p>

καινοτομιών και ερευνητικών αποτελεσμάτων των ερευνητικών και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και δράσεις μεταφερισιμότητάς τους στις περιοχές του Τρόδους.

Αναλυτικά:

- (α) καθορισμός πεδίων και θεμάτων έρευνας,
- (β) πρόσκληση ενδιαφέροντος προς ερευνητικά ιδρύματα για ένταξή τους σε δίκτυο ερευνητικών φορέων για την ανάπτυξη εφαρμοσμένης έρευνας στο Τρόδος,
- (γ) οργάνωση συνάντησης των ενδιαφερομένων για σύσταση δικτύου και απόφαση για τα πεδία συνεργασίας και ερευνών που θα αναπτυχθούν, και
- (δ) διαμόρφωση προτάσεων έρευνας.

Γ. Αναβάθμιση του Γεωργικού Γραφείου Πιτσιλιάς σε Γεωργικό Γραφείο Τρόδους

Η αναβάθμιση του ρόλου του Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Πιτσιλιάς σε Επαρχιακό Γεωργικό Γραφείο Τρόδους, διευρύνοντας την υπό την ευθύνη του περιοχή κάλυψης και διαφοροποιώντας τις παρεχόμενες υπηρεσίες του, θεωρείται απαραίτητη ώστε να δημιουργηθούν συμπληρωματικότητες και συνέργειες ικανές να ενισχύσουν την εξειδίκευση αυτής της υποστηρικτικής δομής στην ορεινή γεωργία.

Η διαπίστωση αυτή είχε διατυπωθεί και αναλυθεί μέσα από το «Σχέδιο Καινοτομικής Προσέγγισης της Γεωργίας και Κτηνοτροφίας της περιοχής Τρόδους», και συζητήθηκε εκτενώς με την Εξειδικευμένη Τεχνική Επιτροπή Τμήματος Γεωργίας.

Με βάση τους νέους τομείς παρεμβάσεων και προσφερόμενων υπηρεσιών του Τμήματος Γεωργίας (Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Τρόδους), έχει συνταχθεί προσχέδιο «Πρότασης για τη δημιουργία του Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Τρόδους» (τα παραρτήματα παρατίθενται με τον αριθμό που εντοπίζονται στο κείμενο της ΕΣΑΟΚ):

1. Την «Ανακατανομή των κοινοτήτων που υπάγονται στα Επαρχιακά Γεωργικά Γραφεία Λευκωσίας, Λεμεσού και Πιτσιλιάς».
2. Τους «Νέους τομείς παρεμβάσεων και προσφερόμενων υπηρεσιών του ΕΓΓ Τρόδους», οι οποίοι προκύπτουν από τις κατευθύνσεις της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων.
3. Τις ανάγκες για στελέχωση του Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Τρόδους και Τμήματος Γεωργίας και το κόστος στελέχωσης.
 - Ανάγκη για μια νέα θέση Ανώτερου Λειτουργού Γεωργίας (€5.000 επιπρόσθετο ετήσιο κόστος επί υφιστάμενου μισθού, αφού είναι θέση προαγωγής).
 - Ανάγκη για κάλυψη αναγκών από 10 υφιστάμενες οργανικές θέσεις. Το κόστος των θέσεων προς αποπαγοποίηση θα καλυφθεί σύμφωνα με το ΜΔΠ 2019 – 2021 που έχει ήδη εγκριθεί, χωρίς να απαιτείται πρόσθετη δαπάνη.
4. Τη μετονομασία του Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Πιτσιλιάς σε Επαρχιακό Γεωργικό Γραφείο Τρόδους.
5. Τη διατήρηση των κεντρικών γραφείων του ΕΓΓ Πιτσιλιάς στην κοινότητα Αγρού για τις ανάγκες του ΕΓΓ Τρόδους, και τη λειτουργία γραφείων σε Επταγώνια, Ευρύχου και Πάχνα. Στην Επταγώνια θα επαναλειτουργήσει το γραφείο που λειτουργούσε από το ΕΓΓ Πιτσιλιάς, στην Ευρύχου θα μεταβιβαστεί η χρήση του Γεωργικού Γραφείου Λευκωσίας στο ΕΓΓ Τρόδους, και στην Πάχνα θα λειτουργήσει εκ πρώτης Γεωργικό Γραφείο. Τα γραφεία θα λειτουργούν ως δορυφόροι του κεντρικού γραφείου και δεν θα είναι μόνιμα στελεχωμένα, αλλά περιοδικά, σε τακτική βάση

	<p>επισκέψεων στους αγρότες της περιοχής.</p> <p>6. Το τριετές χρονοδιάγραμμα υλοποίησης της Δράσης με διατυπωμένα τα κρίσιμα σημεία αναφοράς.</p>
Δράση 1.2.2.	Υποστήριξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών Τροόδους
Περιγραφή	<p>Το Γραφείο Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων, μέσω της Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας, θα προβεί σε:</p> <p>(α) Προκήρυξη εκδήλωσης ενδιαφέροντος για αγρότες με επιχειρηματικές στοχεύσεις και δημιουργία δικτύου αγροτών,</p> <p>(β) Διοργάνωση σεμιναρίου ενημέρωσης των παραγωγών για το οικοσύστημα επιχειρηματικότητας, την υποστήριξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και τα πεδία επιχειρηματικής δραστηριοποίησης που μπορούν να αναπτυχθούν με βάση τους στόχους της ΕΣΑΟΚ,</p> <p>(γ) Υποστήριξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας (χρηματοδότηση της ΑνΕΤ / ΑνΕΛεμ για την υποστήριξη της διαμόρφωσης επιχειρηματικών σχεδίων για την υλοποίηση των επιχειρηματικών ιδεών των τοπικών παραγωγών).</p>
Δράση 1.2.3.	Ολοκληρωμένο πρόγραμμα υποστήριξης και εξατομικευμένης συμβουλευτικής
Περιγραφή	<p>1. Ανανέωση του ανθρώπινου δυναμικού στη γεωργία</p> <p>Η Δράση θα υλοποιηθεί από τη Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας (Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση). Προτείνεται η διαμόρφωση ενός Σχεδίου Δράσης ολοκληρωμένου προγράμματος υποστήριξης και εξατομικευμένης συμβουλευτικής εν δυνάμει γεωργών και νέων γεωργών (Δράση 1.2.1.), με βάση την παρακάτω διαδικασία:</p> <p>(α) Κατάρτιση του ολοκληρωμένου προγράμματος υποστήριξης και εξατομικευμένης συμβουλευτικής εν δυνάμει γεωργών και νέων γεωργών.</p> <p>(β) Καταγραφή των εν δυνάμει διαδόχων των αγροτικών εκμεταλλεύσεων στην περιοχή του Τροόδους (με την υποστήριξη του Τμήματος Γεωργίας).</p> <p>(γ) Τεχνική και συμβουλευτική υποστήριξη και εξατομικευμένη συμβουλευτική των εν δυνάμει διαδόχων αγροτικών εκμεταλλεύσεων, ειδικά σε θέματα πολυλειτουργικής ορεινής γεωργίας.</p> <p><u>Στόχος 30 επιχειρηματικά σχέδια νέων γεωργών και παρακολούθησή τους για ένα (1) χρόνο.</u></p> <p>2. Εγκατάσταση νέου πληθυσμού στη γεωργία: σχέδιο υποστήριξης των πρώτων σταδίων εγκατάστασης</p> <p>Το Γραφείο Υποδοχής νέου πληθυσμού, σε συνεργασία με το Τμήμα Γεωργίας και τον Μηχανισμό Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας, θα αναλάβουν την υποστήριξη των πρώτων σταδίων της εγκατάστασης νέου πληθυσμού στην περιοχή του Τροόδους, ως ακολούθως:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Το Γραφείο Υποδοχής (Στρατηγική Παρέμβαση 3) ενημερώνει τους ενδιαφερόμενους για τη διαθέσιμη προς αξιοποίηση γεωργική γη στην κοινότητα που τους ενδιαφέρει να εγκατασταθούν, ✓ Η τοπική αναπτυξιακή εταιρεία (σύμφωνα με τη Δράση 1.2.2.) υποστηρίζει τη διαμόρφωση του επιχειρηματικού σχεδίου του ενδιαφερόμενου, ✓ Το Τμήμα Γεωργίας παρέχει την απαραίτητη τεχνική και συμβουλευτική υποστήριξη, με βάση το επιχειρηματικό σχέδιο του ενδιαφερόμενου.

Δράση 1.2.4.	Υποστήριξη Πολυδραστήριων Αγροτών για την ενίσχυση και ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους
Περιγραφή	<p>Η Δράση αναφέρεται στην ενθάρρυνση της διαφοροποίησης του γεωργικού προϊόντος, μέσω της ανάπτυξης οικοτεχνίας ή/και τουριστικής δραστηριότητας (πολυλειτουργικά – επισκέψιμα αγροκτήματα) στο εσωτερικό της γεωργικής εκμετάλλευσης ή/και του νοικοκυριού. Προτεραιότητα θα πρέπει να δίνεται σε προτάσεις που εντάσσονται σε συστήματα εγγύησης της ποιότητας και της ταυτότητας.</p> <p>Η Δράση θα αναπτυχθεί από τον Μηχανισμό Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας (Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση), σε συνεργασία με το Τμήμα Γεωργίας, το Υφυπουργείο Τουρισμού, το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και το Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας.</p> <p><u>Ειδικότερα, ο Μηχανισμός θα αναλάβει:</u></p> <p>(α) την καταγραφή πολυδραστήριων Αγροτών και του τομέα δραστηριότητάς τους,</p> <p>(β) τον προσδιορισμό της υποστήριξης που απαιτείται, και</p> <p>(γ) τη διαμόρφωση σχεδίων στήριξης (εκπαίδευση – επενδυτικά σχέδια) για τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμισή τους.</p> <p><i>Διασύνδεση με Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση.</i></p>
Δράση 1.2.5.	Στήριξη της δημιουργίας δομών συνεργασίας παραγωγών
Περιγραφή	<p>Στήριξη στη δημιουργία δομών συνεργασίας παραγωγών (κλαδικών ή/και διακλαδικών) και ετοιμασία φακέλων επιχειρηματικού σχεδίου για όσες θα αναπτύξουν Οργανώσεις ή Ομάδες Παραγωγών.</p> <p>Η δράση θα αναπτυχθεί από τη Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας (Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση), σε συνεργασία με το Τμήμα Γεωργίας.</p> <p><u>Ειδικότερα η Μονάδα θα αναλάβει:</u></p> <p>(α) Τον εντοπισμό πυρήνων παραγωγών με γεωγραφική (προέλευση από την ίδια περιοχή ή τον ίδιο γαιοτόπο) ή κλαδική αναφορά, για δημιουργία και οργάνωση δομών συνεργασιών παραγωγών / αξιακών αλυσίδων (ενέργεια που θα αναλάβει το Τμήμα Γεωργίας (συμβουλευτικός ρόλος))</p> <p>(β) Τη συμβουλευτική τεχνική υποστήριξη τους για την οργάνωση, και</p> <p>(γ) Την υποστήριξη για τη διαμόρφωση Σχεδίου Δράσης</p> <p><i>Διασύνδεση με Δράση 2.2.2.</i></p>
Δράση 1.2.6.	Ανάπτυξη καλλιεργειών σε διασύνδεση με τον δευτερογενή τομέα της Κύπρου
Περιγραφή	<p>Ανάπτυξη καλλιεργειών για την ενίσχυση της συνεργασίας με τον δευτερογενή τομέα (ρίγανη, ελιά, κτλ.), βασισμένες σε καινοτομικές μεθόδους προηγμένης γεωπονικής και αγροοικολογίας.</p> <p>Συστήνεται η ανάθεση σε εμπειρογνώμονες της ετοιμασίας Σχεδίου Δράσης, -ακολουθώντας την παρακάτω διαδικασία:</p> <p>(α) Διερεύνηση των γεωργικών προϊόντων που έχει ανάγκη ο δευτερογενής τομέας της Κύπρου, με στόχο την ανάπτυξη των αντίστοιχων καλλιεργειών στο Τρόδος.</p> <p>(β) Αναζήτηση προσαρμοσμένων τεχνολογιών στην ορεινή γεωργία του Τρόδου για την υποστήριξη της ανάπτυξης των καλλιεργειών αυτών.</p>

Υπομέτρο 1.3.	Ρυθμίσεις και παρεμβάσεις προστασίας, διαχείρισης και αξιοποίησης της γης για τη γεωργία και κτηνοτροφία
Δράση 1.3.1.	Επανάκτηση – διαχείριση εγκαταλελειμμένης γεωργικής γης, Πιλοτική Εφαρμογή
Περιγραφή	<p>Επανάκτηση – διαχείριση εγκαταλελειμμένης γεωργικής γης. Σχέδιο καταγραφής της διαθέσιμης γης, με προτεραιότητα στους γαιοτόπους που έχουν αναδειχθεί (Δράση 1.1.1.), διαμόρφωση σχεδίου διαχείρισης και επανάκτησης με τον καθορισμό κινήτρων.</p> <p>Πιλοτική εφαρμογή σε περιοχές Φουντουκόδασους και Κουμανδαρία.</p> <p>Ένταξη στη Δήλωση Πολιτικής Τροόδους, πρόνοιες για την καλλιεργήσιμη γη και τη βοσκήσιμη έκταση.</p> <p><i>Διασύνδεση της Δράσης με την Ο.Π.6. Φυσικό Περιβάλλον.</i></p>
Δράση 1.3.2.	Αγρανάπαυση σε γεωργικές ζώνες και ζώνες φυσικών πόρων
Περιγραφή	<p>Ορθολογική ένταξη της αγρανάπαυσης σε γεωργικές ζώνες και ζώνες φυσικών πόρων (διασύνδεση με Ο.Π.6. Φυσικό Περιβάλλον).</p> <p><u>Προτείνεται:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Κατάρτιση σχεδίου κριτηρίων και ζωνών προτεραιότητας, με βάση τους στόχους της ΕΣΑΟΚ. - Πιλοτικό σχέδιο ένταξης στην προστατευόμενη περιοχή ενιαίας διαχείρισης γεωργίας και φυσικών πόρων (διασύνδεση με τη Δράση 1.3.1. και με την Ο.Π.6. Φυσικό Περιβάλλον) - Πιλοτικό σχέδιο αξιοποίησης της αγρανάπαυσης για τις ανάγκες της κτηνοτροφίας (Διασύνδεση με τη Δράση 1.3.3.)
Δράση 1.3.3.	Σχέδιο διαχείρισης βόσκησης
Περιγραφή	<p>Συστήνεται η εκπόνηση Σχεδίου Διαχείρισης Βόσκησης, ακολουθώντας την παρακάτω διαδικασία:</p> <p>(α) Εντοπισμός ζωνών που έχουν ανάγκη σχεδίου διαχείρισης βόσκησης,</p> <p>(β) Ιεράρχηση των παραπάνω ζωνών, με βάση τις τοπικές ανάγκες (εντοπισμός 4 πιλοτικών περιοχών),</p> <p>(γ) Κατάρτιση σχεδίου διαχείρισης βόσκησης στις πιλοτικές περιοχές (Διάγνωση και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης, προσδιορισμός παρεμβάσεων και κοστολόγησή τους).</p> <p>Ένταξη στη προτεινόμενη Δήλωση Πολιτικής Τροόδους του όρου “βοσκότοπος – βοσκήσιμη έκταση” και των περιοχών όπως θα καθοριστούν, με βάση το Σχέδιο Διαχείρισης βόσκησης. Για τον καθορισμό των εν λόγω όρων, προτείνονται να συμμετέχουν το Τμήμα Γεωργίας, ο ΚΟΑΠ και το Υπουργείο Εσωτερικών.</p>
Δράση 1.3.4.	Δημιουργία Δημόσιων υποδομών για την κτηνοτροφία
Περιγραφή	<p>Προτείνεται η έναρξη της δράσης να ακολουθήσει τα εξής βήματα – παρεμβάσεις:</p> <p>(α) Υλοποίηση παρεμβάσεων (μικρο-υποδομών) στις περιοχές όπου έχει πιλοτικά καταρτιστεί Σχέδιο Διαχείρισης Βόσκησης (Δράση 1.3.3.)</p> <p>(β) Στο πλαίσιο της εκπόνησης της Δήλωσης Πολιτικής για το Τρόδος θα αξιολογηθούν οι υφιστάμενες κτηνοτροφικές ζώνες στο Τρόδος και θα επαναπροσδιοριστεί η χωρική κατανομή τους με βάση τις τοπικές ανάγκες. Ανάλογα με τις ανάγκες αυτές, θα ακολουθήσει ο απαιτούμενος «πολεοδομικός – ρυμοτομικός σχεδιασμός για την ενεργοποίησή τους».</p> <p>(γ) Κτηνοτροφική Περιοχή στη περιοχή Πάχνα – Δορά</p> <p><u>Μετά την ολοκλήρωση της Δήλωσης Πολιτικής για το Τρόδος:</u></p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Θα καθορισθεί και εξασφαλισθεί το τεμάχιο ανάπτυξης της προτεινόμενης Κτηνοτροφικής Περιοχής στη περιοχή Πάχνα – Δορά, • Θα ετοιμασθεί η Μελέτη Κατασκευής της, όπου θα προσδιορισθεί και το κόστος κατασκευής • Θα κατασκευασθεί η Κτηνοτροφική Περιοχή στη περιοχή Πάχνα – Δορά
Δράση 1.3.5.	Διευθέτηση του ζητήματος της εγγραφής των αγροτικών δρόμων
Περιγραφή	<p>Το ζήτημα των μη εγγεγραμμένων αγροτικών δρόμων είναι πολύ σημαντικό για την ανάπτυξη της ορεινής γεωργίας του Τροόδου, διότι δημιουργεί προβλήματα εκσυγχρονισμού των εκμεταλλεύσεων. Ως εκ τούτου, προτείνεται η εκπόνηση «Μελέτη καταγραφής – χαρτογράφησης, αξιολόγησης, κατηγοριοποίησης και διαμόρφωσης προτάσεων εγγραφής και αναβάθμισης δικτύου αγροτικών δρόμων στρατηγικής σημασίας για την ανάπτυξη της γεωργίας και της κτηνοτροφίας και της πρόληψης και καταστολής δασικών πυρκαγιών»</p> <p><i>Η συγκεκριμένη Δράση αναπτύσσεται και κοστολογείται στην Ο.Π.10. Υποδομές Συνδεσιμότητας και Προσβασιμότητας – Οδικό Δίκτυο και Επικοινωνίες (Δράση 10.2.3.).</i></p>
Υπομέτρο 1.4.	Προσαρμογή και εφαρμογή χρηματοδοτικών προγραμμάτων για την υποστήριξη της Ορεινής Γεωργίας
Δράση 1.4.1.	Ειδική μοριοδότηση δράσεων στήριξης της γεωργίας και της κτηνοτροφίας του Τροόδου
Περιγραφή	<p>Λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της ορεινότητας, τον οριζόντιο χαρακτήρα των δράσεων των χρηματοδοτικών εργαλείων (ΠΑΑ, ΕΠΣΑ), την ανάγκη ενίσχυσης της ορεινής γεωργίας ως βασικό πυλώνα της οικονομίας των ορεινών κοινοτήτων, καθώς και τις ιδιαίτερες παραγωγικές συνθήκες τους (γεωμορφολογία, κόστος παραγωγής), κρίνεται απαραίτητο να προσδιοριστούν ειδικά μόρια, τα οποία να πριμοδοτούν τις αιτήσεις ενίσχυσης κατοίκων των ορεινών κοινοτήτων. Προτείνεται η εκπόνηση ειδικής εμπειρογνωμοσύνης για τον καθορισμό ειδικής μοριοδότησης (καθορισμός και περιγραφή κριτηρίων, καθώς και το ειδικό βάρος αυτών), λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της ορεινότητας που προτείνει η ΕΣΑΟΚ, για τις περιοχές οι οποίες εντάσσονται στην ορεινή πολιτική.</p>
Δράση 1.4.2	Ενίσχυση της Γεωργικής / Κτηνοτροφικής δραστηριότητας και των εκμεταλλεύσεων
Περιγραφή	<p>Η προσέγγιση και ο στρατηγικός σχεδιασμός της ορεινής γεωργίας και κτηνοτροφίας του Τροόδου θα πρέπει να εστιάζει στην ενίσχυση της βιωσιμότητας των οικογενειακών εκμεταλλεύσεων, αλλά και στη θέση της γεωργίας στο εσωτερικό της περιοχής.</p> <p>Το όλο διακύβευμα συνίσταται στην οικοδόμηση μιας γεωργίας, η οποία να ενισχύει και να αναδεικνύει τους δεσμούς με την περιοχή, να προσαρμόζεται στις οριζόντιες πολιτικές και να συμβάλλει στην διακυβέρνηση της περιοχής. Αυτό σημαίνει ότι απαιτείται πλέον ένας νέος σχεδιασμός για την αιφορική οργάνωση και λειτουργία του χώρου, στον οποίο η γεωργία και οι παραγωγοί δεν θα πρέπει να είναι απόντες, αλλά ενεργά συμμετέχοντες.</p> <p>Η ενίσχυση της ορεινής γεωργίας μπορεί να στηριχθεί σε χρηματοδοτήσεις της επόμενης προγραμματικής περιόδου 2021–2027 για:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων, ✓ Ανάπτυξη δράσεων οι οποίες αποσκοπούν στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας των παραγόμενων προϊόντων και του γεωργικού εισοδήματος, καθώς και ✓ Ανάπτυξη δράσεων οι οποίες προωθούν τη διασύνδεση της γεωργίας με άλλους τομείς της τοπικής οικονομίας.

Συμπληρωματικότητα με δράσεις άλλων Ολοκληρωμένων (Ο.Π.) και Στρατηγικών Παρεμβάσεων (Σ.Π.)

Σ.Π.3. Πλαίσιο Χωρικής Οργάνωσης:

Ένταξη στη Νέα Δήλωση Πολιτικής για το Τρόδος των: γαιοτόπου, πολυλειτουργικού – επισκέψιμου αγροκτήματος, προνοιών για καλλιεργήσιμη γη και βοσκήσιμη έκταση. Επίσης θα αξιολογηθούν οι υφιστάμενες κτηνοτροφικές ζώνες και θα επαναπροσδιοριστεί η χωρική τους κατανομή, κ.ά.

Η αναγνώριση της “Οικοτεχνίας” χρηματοδοτείται από σχετική δράση της **Ο.Π.2**. Μεταποίηση

Ο.Π.2. Μεταποίηση στην Ορεινή Οικονομία

Οι δράσεις: Δημιουργία ταυτότητας των γεωργικών προϊόντων και Διαμόρφωση προδιαγραφών ποιότητας (πρότυπα διαχείρισης) είναι σε συμπληρωματικότητα με τις αντίστοιχες και ομότιτλες δράσεις στην Ο.Π.2.

Ο.Π.2. Μεταποίηση στην Ορεινή Οικονομία και **Ο.Π.3**. Νέο Πρότυπο Ορεινού Τουριστικού Προϊόντος Τροόδους: Η δράση «Ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης» είναι σε συμπληρωματικότητα με την αντίστοιχη και ομότιτλη δράση στις Ο.Π.2. και Ο.Π.3.

Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση

Διαμόρφωση σχεδίου στήριξης πολυλειτουργικού αγροκτήματος και πολυδραστήριων αγροτών

Ο.Π.6. Φυσικό Περιβάλλον

Το τοπικό αγροπεριβαλλοντικό πρόγραμμα που παρουσιάζεται στην παρέμβαση, συνδέεται με το σχέδιο διαχείρισης της εγκαταλελειμμένης γης της παρέμβασης στην Γεωργία, καθώς και με τη Δράση 1.3.2.: Αγρανάπαυση σε γεωργικές ζώνες και ζώνες φυσικών πόρων.

Αντιμετώπιση του προβλήματος μέσα από τα Τοπικά Χωροταξικά Σχέδια και Προγράμματα Δράσεων της ΕΣΑΟΚ (ΤΧΣ-ΠΔΕ ΕΣΑΟΚ)

Ο.Π.10. Υποδομές Συνδεσιμότητας και Προσβασιμότητας – Οδικό Δίκτυο και Επικοινωνίες

Επίλυση του ζητήματος των μη εγγεγραμμένων αγροτικών δρόμων

Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με άλλες Στρατηγικές και Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις της ΕΣΑΟΚ

Σ.Π.1. Θεσμοθέτηση Ορεινότητας, Αρχές και Στόχοι Ορεινής Πολιτικής

Σ.Π.4. Πολιτική Προσέλκυσης και Υποδοχής Νέου Πληθυσμού

Ο.Π.2. Μεταποίηση στην Ορεινή Οικονομία

Ο.Π.3. Νέο Πρότυπο Ορεινού Τουριστικού Προϊόντος Τροόδους

Ο.Π.5. Εκπαίδευση

Ο.Π.7. Υδάτινοι Πόροι

Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με τον σχεδιασμό των παρεμβάσεων των Υπουργείων

Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος

- Ποιότητα και Ασφάλεια Τροφίμων
- Διαχείριση φυσικών πόρων στον αγροτικό τομέα / κλιματικά έξυπνη γεωργία
- Γεωργική έρευνα
- Ανταγωνιστικότητα γεωργίας

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

- Διά Βίου Εκπαίδευση

Εισαγωγή καινοτομίας και νέων τεχνολογιών

Προτείνονται δράσεις:

(α) Οργανωσιακής καινοτομίας: οργάνωση παραγωγών και ένταξη παραγωγών σε σύμφωνα συνεργασίας, εντοπισμός γαιοτόπων, παραγωγή ποιοτικών προϊόντων

(β) Τεχνολογικής καινοτομίας: συμμετοχικό σύστημα εγγύησης, χρήση τεχνολογίας έξυπνης γεωργίας

(γ) Τεχνικής καινοτομίας: συμβουλές, σχέδιο διαχείρισης βόσκησης, κ.ά.

Παροτρύνσεις / Συστάσεις προς την Κυπριακή Δημοκρατία

Προσαρμογή των κανονισμών για τη χρήση της αγρανάπαυσης, με στόχο τη διατήρηση της χορτομάζας και της αξιοποίησής της από την κτηνοτροφία

Μείωση της γραφειοκρατίας και μεγαλύτερη ευελιξία στην απασχόληση εργατών

Πρώθηση της διαδικασίας θεσμοθέτησης του “Προϊόντος Ορεινής Παραγωγής”

Υπομέτρο 1.1. Αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών προϊόντων

Στόχος: η εγκαθίδρυση πιο άμεσων σχέσεων μεταξύ παραγωγών και καταναλωτών όσον αφορά τα προϊόντα Τροόδους, μέσω της δημιουργίας διαδικασιών και μεθόδων εγγύησης της σχέσης γεωργίας και τροφίμου. Αυτές οι διαδικασίες θα πρέπει να στοχεύσουν στη λειτουργική αντιστοίχιση των ισχυρισμών των παραγωγών με τις προσδοκίες των καταναλωτών. Θα πρέπει να ακολουθούνται τα απαραίτητα βήματα για την ενίσχυση της μετάβασης από τον συμβατικό στον ποιοτικό τρόπο παραγωγής για παραγωγούς που το επιθυμούν (έμφαση τις εκμεταλλεύσεις ΥΦΑ), όπως θα παρουσιαστούν στις ακόλουθες δράσεις.

Δράση 1.1.1. Δημιουργία ταυτότητας και ανάδειξη ποιότητας των γεωργικών προϊόντων

A. Σχέδιο Δράσης για εντοπισμό, τεκμηρίωση και ανάδειξη της ταυτότητας και της ποιότητας των Τροοδίτικων γεωργικών προϊόντων.

Εντοπισμός των ιδιαίτερων ποιοτικών χαρακτηριστικών των γεωργικών προϊόντων και της περιβαλλοντικής τους αξίας. Δημιουργία της ταυτότητας των Τροοδίτικων γεωργικών προϊόντων με τεκμηρίωση:

- ✓ «Εξωτερικών» χαρακτηριστικών (δεσμοί με τον τόπο, καλλιεργητικές πρακτικές, κτλ.), οριοθέτηση γαιοτόπων (terroir),
- ✓ «Εσωτερικών» ποιοτικών χαρακτηριστικών των τοπικών ποικιλιών και προϊόντων, (θρεπτικά οργανοληπτικά, χημικά συστατικά, γεύση, κτλ.)

Εντοπίζονται και τεκμηριώνονται τα ακόλουθα:

- ✓ Παραδοσιακές καλλιέργειες: εντοπιότητα ποικιλιών και φυλών, παραδοσιακές πρακτικές, τεχνικές και τεχνογνωσίες, φήμη, εμπειρίες, κριτήρια εκτατικότητας,
- ✓ Αγροτεμάχιο, Γαίοτοπος, ταυτοποίηση των ποιοτικών χαρακτηριστικών (εδαφολογικών, κλιματολογικών, γεωγραφικών, κτλ.)
- ✓ Κριτήρια δεσμών με τον χώρο και το περιβάλλον εκμετάλλευσης ΥΦΑ, βιολογικής καλλιέργειας, κτλ. (βιοποικιλότητα και διαχείριση των φυσικών πόρων).

Συστήνεται η εκπόνηση του Σχεδίου Δράσης με βάση την παρακάτω διαδικασία:

- Διερεύνηση για την επιλογή των πιο σημαντικών γεωργικών προϊόντων της περιοχής του Τροόδους, για τα οποία θα εντοπιστούν και αναδειχθούν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά τους,
- Διεξαγωγή της έρευνας στα 5 πιο σημαντικά γεωργικά προϊόντα (αρχική πιλοτική εφαρμογή),
- Με την ολοκλήρωση της έρευνας για τα 5 σημαντικότερα γεωργικά προϊόντα της περιοχής του Τροόδους, θα προσδιοριστούν τα επόμενα γεωργικά προϊόντα, με στόχο να οργανωθεί η αντίστοιχη έρευνα.

B. Σχέδιο Δράσης για εντοπισμό, αναγνώριση και ανάδειξη των Γαιοτόπων (terroir)

Από την παρουσίαση της γεωργίας, της τοπογραφίας του Τροόδους, αλλά και την επιτόπια έρευνα, εκτιμάται ότι στο Τρόοδος υπάρχουν γαιοτόποι: γαίοτοποι αμπελώνων, μήλου Κυπερούνας,

αμυγδαλεώνα Λιμνάτη, φουντουκόδασος Πολύστυπου, κ.ά. Η εκτίμηση της αξίας ενός γαιότοπου μέσω της αξιολόγησης της υλικής και άυλης διάστασής του, προσδιορίζει και την ταυτότητά του και το όνομά του. Ο εντοπισμός ενός γαιότοπου αποτελεί μια απλή διαδικασία, η οποία κινητοποιεί μια πλειάδα φορέων, η συμμετοχή των οποίων είναι καθοριστική.

Συστήνεται η εκπόνηση του Σχεδίου Δράσης, με βάση την παρακάτω διαδικασία:

- (α) Έρευνα για τον εντοπισμό και την οριοθέτηση όλων των γαιότοπων. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα ενταχθούν στη Δήλωση Πολιτικής για το Τρόδος.
- (β) Επιλογή γαιότοπων για την εφαρμογή πιλοτικού σχεδίου ανάδειξης ως ακολούθως: (i) πέντε (5) γαιότοποι το πρώτο έτος (μια από τις πρώτες εφαρμογές θα είναι και ο γαιότοπος του Φουντουκόδασους Πιτσιλιάς²), (ii) πέντε (5) γαιότοποι το δεύτερο έτος, (iii) αξιολόγηση της συνέχισης της δράσης με βάση τα αποτελέσματα της δράσης και του προσδιορισμού του κόστους (βασικά κριτήρια η κατανομή γαιότοπων στο χώρο, τα προϊόντα που παράγει, το δυναμικό (παραγωγοί και ιδιοκτήτες) που υπάρχει ανά γαιότοπο).

Ο οδικός χάρτης εντοπισμού γαιότοπων αφορά τα ακόλουθα βήματα:

- (α) Οι κάτοικοι μιας κοινότητας προσδιορίζουν τα προϊόντα που εκτιμούν ότι παραδοσιακά ήταν ή/και είναι φημισμένα,
- (β) Με τη βοήθεια ερευνητών – εμπειρογνομόνων, συστήνεται ομάδα με παραγωγούς προκειμένου να:
 - β1. εντοπίσουν και οριοθετήσουν τη ζώνη παραγωγής τους (τοποθεσία, θέση σε σχέση με τον οικισμό),
 - β2. προσδιορίσουν τα κλιματολογικά και εδαφολογικά χαρακτηριστικά του (υψόμετρο, ανάγλυφο, κλίση εδάφους, προσανατολισμός – έκθεση, μικροκλίμα),
 - β3. εντοπίσουν τις ιδιοκτησίες σε αυτό το χώρο, τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά τους (αριθμός αγροτεμαχίων, μέση έκταση, προσανατολισμός), πρόσβαση σε νερό, στο οδικό δίκτυο,
 - β4. τεκμηριώσουν μέσα από αναλύσεις στα χαρακτηριστικά του (έδαφος, νερό, κλίμα) και στα χαρακτηριστικά των προϊόντων (οργανοληπτικά, χημικά, θρεπτικά συστατικά) την επίδραση στην ποιότητα των προϊόντων που εκεί παράγονται,
- (γ) Αναγνώρισή του μέσω της ένταξης στη Δήλωση Πολιτικής (Στρατηγική Παρέμβαση 3).

Δράση 1.1.2. Διαμόρφωση προδιαγραφών ποιότητας (πρότυπα διαχείρισης)

Διαδικασία ανάπτυξης – διαμόρφωσης συστημάτων διαχείρισης ποιότητας: συστήματα διαχείρισης (AGRO), ΠΓΕ, ΠΟΠ, προϊόν ορεινής παραγωγής, Συμμετοχικό Σύστημα εγγύησης, κτλ.

Συστήνεται η πιλοτική υλοποίηση της δράσης σε δύο προϊόντα.

ι. Διαμόρφωση προδιαγραφών ποιότητας παραγωγής προϊόντων ή/και εκμετάλλευσης

Η ανάδειξη τέτοιων προδιαγραφών απαιτεί:

- (α) Ενημέρωση – ευαισθητοποίηση των παραγωγών για τα οφέλη από την εφαρμογή συστημάτων ποιότητας και την ανάγκη οργάνωσης για τη διασφάλιση της εφαρμογής τους και τη

² Παράρτημα 5

διαπραγματευτική ικανότητα των παραγωγών (το Τμήμα Γεωργίας³ παρεμβαίνει μόνο όπου κριθεί απαραίτητο στο πλαίσιο των γεωργικών εφαρμογών),

- (β) Κινητοποίηση του ερευνητικού δυναμικού της χώρας, προκειμένου να εντοπίσουν τα εσωτερικά και εξωτερικά ποιοτικά χαρακτηριστικά των παραδοσιακών προϊόντων για να στηριχθεί η εντοπιότητά τους και οι δεσμοί με τον τόπο (Δράση 1.1.1.),
- (γ) Κινητοποίηση του παραγωγικού δυναμικού, προκειμένου να εντοπιστούν και αποτυπωθούν όλα τα κρίσιμα σημεία της παραγωγικής διαδικασίας (Δράση 1.1.1.).

Θεσμική αναγνώριση του ποιοτικού τρόπου παραγωγής (ΠΟΠ, ΠΓΕ, βιολογικό, προϊόν ορεινής παραγωγής (το Τμήμα Γεωργίας έχει ετοιμάσει και καταθέσει σχετικό Νομοσχέδιο)).

ii. Υιοθέτηση των προδιαγραφών των συστημάτων διαχείρισης ποιότητας

- Πληροφόρηση, ενεργοποίηση και υποστήριξη των παραγωγών και τοπικών φορέων για την προετοιμασία υιοθέτησης του συστήματος προδιαγραφών (ΑνΕΤ / ΑνΕΛεμ στο πλαίσιο της Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας θα υποστηρίξει τη σύσταση της ομάδας παραγωγών),
- Σύσταση ομάδας ενδιαφερομένων παραγωγών και δράσεις υποστήριξης για την προετοιμασία υιοθέτησης του συστήματος προδιαγραφών (ΑνΕΤ / ΑνΕΛεμ στο πλαίσιο της Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας θα υποστηρίξει τη σύσταση της ομάδας παραγωγών (ο ρόλος του Τμήματος Γεωργίας είναι συμβουλευτικός στους παραγωγούς)),
- Επιλογή τύπου πιστοποίησης κατά περίπτωση (ΠΟΠ, ΠΓΕ, Ορεινό, Συμμετοχικό Σύστημα Εγγύησης, κτλ.) και ετοιμασία φακέλου για την υποβολή σχετικής αίτησης στην αρμόδια αρχή για καταχώρηση μίας ονομασίας ως ΠΟΠ, ΠΓΕ, κ.ά. (υποστήριξη από ΑνΕΤ / ΑνΕΛεμ στο πλαίσιο της Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας)

Δράση 1.1.3. Ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης

A. Συμμετοχικό Σύστημα Εγγύησης της ποιότητας και της ταυτότητας των παραγόμενων προϊόντων στο εσωτερικό μιας αξιακής αλυσίδας

Ορισμός: ένα σύνολο κανόνων που ορίζονται / συμφωνούνται από κοινού μεταξύ παραγωγών και καταναλωτών και καθορίζουν τα χαρακτηριστικά και τη διαδικασία παραγωγής ενός προϊόντος, προκειμένου να διασφαλίσουν την ποιότητα και την ασφάλειά του και προσδίδουν προστιθέμενη αξία και αναγνωριστικότητα στο προϊόν.

Στόχος: η εγγύηση της ποιότητας και της ταυτότητας των παραγόμενων προϊόντων, μέσω της ιχνηλασιμότητας και της αξιοποίησης σύγχρονων τεχνολογιών και μεθόδων.

Η χρήση νέων τεχνολογιών (GIS, Διαδίκτυο, κτλ.) συμβάλλει στην ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων, την αποφυγή συγκρούσεων και την προβολή στον καταναλωτή των προτεινόμενων ποιοτήτων.

Προτείνει προδιαγραφές που βασίζονται σε παραδοσιακές τεχνικές και μεθόδους, εγγυάται τα χαρακτηριστικά των προϊόντων, ενσωματώνει τις υπηρεσίες εξειδικευμένων φορέων και

³ Το Τμήμα Γεωργίας δεν μπορεί να έχει ενεργό ρόλο στην ετοιμασία του Φακέλου γιατί ως Αρμόδια Αρχή εξετάζει την αίτηση σε εθνικό επίπεδο.

παρακολουθεί την εφαρμογή της κληρονομημένης γνώσης, τεχνογνωσίας και πρακτικών και υποστηρίζεται από τους ίδιους τους εμπλεκόμενους δρώντες. Τέλος, η ενσωμάτωση των καταναλωτών ενισχύει την αποτελεσματικότητα και τη νομιμότητα του συστήματος.

Αποτελεί ένα εργαλείο υποστήριξης και ανάδειξης παραδοσιακών εκτατικών συστημάτων.

Διαμορφώνεται με τη συμμετοχή:

- (α) των γεωργών, οι οποίοι υποδεικνύουν τις παραδοσιακές τεχνικές και μεθόδους παραγωγής,
- (β) των ειδικών, οι οποίοι συνδυάζοντας την κληρονομημένη γνώση του παραγωγού με την επίσημη γνώση προσφέρουν συμβουλές στον παραγωγό,
- (γ) των τεχνικών ειδικών, οι οποίοι προσαρμόζουν τη σύγχρονη τεχνολογία στις ανάγκες του συγκεκριμένου τρόπου παραγωγής.

Συστήνεται η συνεργασία του Γραφείου Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων με ερευνητές, το Τμήμα Γεωργίας, το Δίκτυο Ερευνητικών Φορέων (περιλαμβάνει το Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών) (Δράση 1.2.1.), τους τοπικούς αναπτυξιακούς φορείς και τους παραγωγούς για την πιλοτική υλοποίηση της δράσης σε τρία προϊόντα.

Η διαμόρφωση και η εφαρμογή ενός Συμμετοχικού συστήματος εγγύησης αποτελεί μια απλή διαδικασία, η οποία κινητοποιεί μια πλειάδα φορέων, η συμμετοχή και η συνεργασία των οποίων είναι καθοριστική.

Ο οδικός χάρτης διαμόρφωσής του ακολουθεί τα εξής βήματα:

- (α) Όλοι οι εμπλεκόμενοι στη διαχείριση – εκμετάλλευση ενός πόρου ή σε μια αξιακή αλυσίδα, μιας ή περισσότερων κοινοτήτων αποτελούν την ομάδα βάσης, η οποία προσδιορίζει τους τρόπους, τις τεχνικές και τις φάσεις παραγωγής ενός προϊόντος,
- (β) Ομάδα ερευνητών – εμπειρογνομόνων εντοπίζουν και τεκμηριώνουν τα χαρακτηριστικά του τόπου όπου παράγεται το συγκεκριμένο προϊόν, τα χαρακτηριστικά του ίδιου του προϊόντος,
- (γ) Η ομάδα βάσης της περιοχής με την ομάδα των ερευνητών:
 - (γ1) προσδιορίζουν τους τρόπους και τις τεχνικές παραγωγής καθώς και τις διαδικασίες αυτοελέγχου αυτών (κρίσιμα σημεία ελέγχου) και,
 - (γ2) εντάσσουν σε όλα τα στάδια τα απαραίτητα τεχνολογικά εργαλεία ,
- (δ) Οι ερευνητές αναπτύσσουν πρωτόκολλα ελέγχου και πιστοποίησης, λογότυπο και στρατηγική μάρκετινγκ,

Η όλη δράση ολοκληρώνεται με τη δημιουργία δύο δομών (εκτός αν πρόκειται για ομάδα παραγωγών):

- Δομή υποστήριξης: Όλοι οι εμπλεκόμενοι δρώντες και φορείς ιδιωτικού δικαίου ή/και ιδιωτικού δικαίου δημοσίου ενδιαφέροντος, αλλά και του κοινωνικού και ιδιωτικού τομέα, μπορούν να συστήσουν δομή συνεργασίας και συντονισμού των παραπάνω δράσεων.
- Εταιρεία Εμπορίας: Συμμετέχουν όλοι οι άμεσα εμπλεκόμενοι στην παραγωγή του τελικού προϊόντος.

B. Ένταξη σε σύμφωνα συνεργασίας και ποιότητας με τους τοπικούς μεταποιητές και τουριστικούς επιχειρηματίες

Ένταξη γεωργών / κτηνοτρόφων σε σύμφωνα συνεργασίας και ποιότητας με τοπικούς συλλόγους, τοπικούς μεταποιητές και τουριστικούς επιχειρηματίες για να δημιουργηθούν αξιακές αλυσίδες τοπικά διασφαλισμένης ποιότητας προϊόντων, αξιοποιώντας τοπικές παραδοσιακές γνώσεις.

Η δημιουργία συνεργασίας, στη βάση ενός κείμενου δεσμεύσεων, έχει ως αντικείμενο την κοινή απόφαση παραγωγικών μονάδων του Τροόδου, ίδιου ή διαφορετικού αντικειμένου, να δεσμευτούν για την τήρηση συγκεκριμένων προδιαγραφών ως προς τον τρόπο παραγωγής και προώθησης των προϊόντων τους στον καταναλωτή – επισκέπτη. Οι στόχοι της συνεργασίας αυτής είναι η διασφάλιση παροχής ποιοτικών προϊόντων / υπηρεσιών στους καταναλωτές και η απόκτηση διαπραγματευτικής ικανότητας των παραγωγών. Η συνεργασία αυτή μπορεί να γίνει είτε στην κλίμακα των ιστορικών περιοχών (Συμπλέγματα) είτε στην κλίμακα της περιοχής του Τροόδου.

Η Υπηρεσία Βιομηχανίας και Τεχνολογίας του Υπουργείου Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας μέσω του προσχεδίου της στρατηγικής προσέγγισης της Νέας Βιομηχανικής Πολιτικής, υποστηρίζει την ανάπτυξη αλυσίδων αξίας και τις εντάσσει στις προτεραιότητες του.

Συστήνεται η χρηματοδότηση της ΑνΕΤ, μέσω της Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας, για να αναλάβει την υποστήριξη της οργάνωσης των συμφώνων συνεργασίας πιλοτικά σε 3 συνεργασίες παραγωγών, σε συνεργασία με την Υπηρεσία Βιομηχανίας και Τεχνολογίας, την Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης και Προβολής Τροόδου, και το Τμήμα Γεωργίας (με συμβουλευτικό χαρακτήρα στο πλαίσιο των γεωργικών εφαρμογών).

Διασύνδεση της Δράσης με την Ο.Π.2.Μεταποίηση στην Ορεινή Οικονομία και την Ο.Π.3.Νέο Πρότυπο Ορεινού Τουριστικού Προϊόντος Τροόδου.

Δράση 1.1.4. Πολυλειτουργικό – επισκέψιμο αγρόκτημα: αναγνώριση και διαμόρφωση προδιαγραφών

Προτείνεται η εκπόνηση μιας εμπειρογνωμοσύνης με αντικείμενο τον προσδιορισμό, την έννοια και το περιεχόμενο του πολυλειτουργικού – *επισκέψιμου αγροκτήματος* και των δραστηριοτήτων που μπορούν να αναπτυχθούν εκεί, καθώς και των όρων ανάπτυξης των δραστηριοτήτων αυτών. Η αναγνώριση του πολυλειτουργικού – επισκέψιμου αγροκτήματος προτείνεται προκειμένου (α) να ενισχυθεί η αγροτική δραστηριότητα, (β) να προαχθούν εναλλακτικές μορφές αγροτικής δραστηριότητας, (γ) να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας, και (δ) να υποστηριχθεί η δημιουργία αλυσίδων αξίας. (Ο συνδυασμός των τριών βασικών πυλώνων της ορεινής οικονομίας αποτελεί μια από τις προτεραιότητες της στρατηγικής προσέγγισης της Νέας Βιομηχανικής Πολιτικής, σύμφωνα με τις απόψεις της Υπηρεσίας Βιομηχανίας και Τεχνολογίας, του ΥΕΕΒ).

Στη συνέχεια, η έννοια του πολυλειτουργικού – *επισκέψιμου αγροκτήματος* πρέπει να ενταχθεί στη Δήλωση Πολιτικής για το Τρόοδο, καθώς και στο ιδιότυπο τουριστικό προϊόν, όπως και στα μέτρα του ΠΑΑ της νέας προγραμματικής περιόδου 2021-27 για να χρηματοδοτηθεί.

Το Τμήμα Γεωργίας διαθέτει πρόταση για την αναγνώριση του πολυλειτουργικού – επισκέψιμου αγροκτήματος, η οποία, σύμφωνα με τις οδηγίες του Τμήματος Πολεοδομίας, μπορεί να ενταχθεί στην προτεινόμενη Δήλωση Πολιτικής για το Τρόοδο.

Ο Επίτροπος Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων θα αναθέσει σε ειδικούς την εκπόνηση της εμπειρογνωμοσύνης. Στην αναγνώριση του πολυλειτουργικού – επισκέψιμου αγροκτήματος θα συμβάλλουν, με βάση και τις αρμοδιότητές τους, το Τμήμα Γεωργίας, το Τμήμα Βιομηχανίας και Τεχνολογίας και το Υφυπουργείο Τουρισμού. Επιπλέον, θα πρέπει να προκύψει και συνεργασία με τους Μελετητές, οι οποίοι θα εκπονούν τη Δήλωση Πολιτικής Τροόδους.

Υπομέτρο 1.2. Αναδιοργάνωση δομών υποστήριξης της εδαφικής γεωργίας του Τροόδους

Η συστημική ανάλυση του παραγωγικού συστήματος του Τροόδους από τους εμπειρογνώμονες του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, έδειξε ότι η οικογενειακή αγροτική εκμετάλλευση παραμένει το κύτταρο αυτού του παραγωγικού τομέα. Συνεχίζοντας να αξιοποιεί και να διαχειρίζεται αειφορικά τον χώρο σε ένα πλαίσιο πολυαπασχόλησης, πολυδραστηριότητας, αλληλοβοήθειας και άτυπης συνεργασίας, προκειμένου να επιτύχει τη βιωσιμότητά της, εξυπηρετεί ταυτόχρονα τις οικονομικές και κοινωνικές λειτουργίες του ορεινού χώρου και απαντά στα περιβαλλοντικά διακυβεύματα.

Σ' αυτό το πλαίσιο, το οποίο περιλαμβάνει το τοπικό δυναμικό, τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές και τις τάσεις των αγορών, ο στρατηγικός κεντρικός στόχος της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους για τον πρωτογενή τομέα, εστιάζει στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων του, η οποία μπορεί να επέλθει μέσα από τη διατήρηση και αξιοποίηση των παραδοσιακών παραγωγικών εξειδικεύσεων της περιοχής.

Η προσέγγιση αυτού του στόχου από επιχειρησιακής πλευράς βασίζεται: (α) στη σύζευξη της κληρονομημένης και της σύγχρονης γνώσης όσον αφορά την οργάνωση και λειτουργία των παραγωγικών συστημάτων, και (β) σε νέες προσαρμοσμένες τεχνολογίες για την ανάδειξη της ποιότητας. Ο στόχος, οι νέες επιδιώξεις και τα απαραίτητα μέσα και εργαλεία για την επίτευξή τους, επισημαίνουν και προσδιορίζουν την ανάγκη αναπροσανατολισμού της στόχευσης των γεωργικών συμβουλών και του ρόλου των γεωργικών γραφείων.

Με βάση τα παραπάνω, συντάχθηκε το “Σχέδιο Καινοτομικής Προσέγγισης της γεωργίας και της κτηνοτροφίας της περιοχής Τροόδους”. Το Σχέδιο συζητήθηκε με την Εξειδικευμένη Τεχνική Επιτροπή Τμήματος Γεωργίας κατά το 2^ο Συνέδριο Επιστημονικών και Τεχνικών Επιτροπών για την Ανάπτυξη των Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους, στη Θεματική «Μεταρρύθμιση της Γεωργίας» (10-20/7/2018), όπου αποφασίστηκε η υποστήριξη και ανάδειξη της τοπικής παραδοσιακής, μεσογειακής⁴, ορεινής γεωργίας και κτηνοτροφίας, μέσω της δημιουργίας των κατάλληλων δομών, δικτύων και εργαλείων. Το τελικό κείμενο του Σχεδίου όπως συμφωνήθηκε με την Επιτροπή και εν τέλει παρουσιάστηκε από τον Επιστημονικό Υπεύθυνο στον Υπουργό Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, επισυνάπτεται ως **Παράρτημα 1**. Μέσα από το Σχέδιο και σε σχέση με το Υπομέτρο αυτό, αποφασίστηκε

⁴ Οι μεσογειακές καλλιέργειες αποτελούν μια πολύ σημαντική ομάδα ειδών που συνδέονται με το κλίμα της περιοχής της Μεσογείου. Τα συστήματα καλλιέργειας σε αυτό το συγκεκριμένο κλίμα είναι συνήθως ιδιαίτερα εξειδικευμένα σε ορισμένα προϊόντα, με πολύ σημαντική διατροφική, εμπορική, κοινωνική και περιβαλλοντική αξία. Για αυτό το λόγο, αυτό το είδος γεωργικών προϊόντων έχει αποκτήσει σημαντικό μερίδιο της παγκόσμιας αγοράς τροφίμων. Οι πιο σχετικές καλλιέργειες τέτοιων συστημάτων είναι οι μόνιμες καλλιέργειες, όπως οι ελιές, τα σταφύλια, τα εσπεριδοειδή και τα καρύδια. Εκτός από αυτές τις καλλιέργειες, υπάρχει έντονη παρουσία οσπρίων, φρέσκων λαχανικών, σιταριού και συχνά συμπληρώνεται με παρουσία ζώων, κυρίως αιγοπροβάτων (πηγή FiBL).

η Διοικητική Αναδιοργάνωση για την υποστήριξη της γεωργίας του Τροόδους: Νέες δομές υποστήριξης και μορφές πολυεταιρικής συνεργασίας.

Δράση 1.2.1. Ενίσχυση και αναβάθμιση του ρόλου του κυβερνητικού μηχανισμού υποστήριξης της γεωργίας του Τροόδους

Ειδικότερα δε, η ενίσχυση και αναβάθμιση του ρόλου του κυβερνητικού μηχανισμού υποστήριξης της γεωργίας του Τροόδους θα επιτευχθεί με τις ακόλουθες παρεμβάσεις:

- A. Διεύρυνση των γεωργικών εφαρμογών στα νέα πεδία παρέμβασης για την ορεινή γεωργία (στο σχέδιο αναφέρονται ως Γεωργικές Συμβουλές),
- B. Δικτύωση εξειδικευμένων ερευνητικών φορέων ((κυπριακά, ελλαδικά και από άλλες χώρες της Ε.Ε.) υπό τον συντονισμό του ΙΓΕ) για την ανάπτυξη της εφαρμοσμένης έρευνας στο σχέδιο αναφέρεται ως Εφαρμοσμένη Έρευνα) και
- Γ. Αναβάθμιση του Γεωργικού Γραφείου Πιτσιλιάς σε Γεωργικό Γραφείο Τροόδους.

Αναλυτικά:

A. Διεύρυνση των γεωργικών εφαρμογών στα νέα πεδία παρέμβασης για την ορεινή γεωργία

Προτείνεται η προσαρμογή – διεύρυνση του προγράμματος γεωργικών συμβουλών στα νέα πεδία παρεμβάσεων και προσφοράς υπηρεσιών του Τμήματος Γεωργίας (και του Γεωργικού Γραφείου Τροόδους), προκειμένου η ορεινή γεωργία της περιοχής Τροόδους να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητά της, με βάση τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των προϊόντων της, να συνδεθεί με την μεταποίηση και να συμβάλλει στη διαχείριση του περιβάλλοντος. Το έγγραφο “Νέοι τομείς παρέμβασης και προσφερόμενων υπηρεσιών του Τμήματος Γεωργίας (Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Τροόδους)”, όπως συμφωνήθηκε με την Εξειδικευμένη Τεχνική Επιτροπή Τμήματος Γεωργίας, διαβιβάστηκε αρμοδίως (ΑΦ 05.02.006 – 13/9/2018) και παρουσιάστηκε από τον Επιστημονικό Υπεύθυνο της Στρατηγικής στον Υπουργό Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, επισυνάπτεται ως **Παράρτημα 2**.

Οι γεωργικές εφαρμογές (ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και κατάρτιση) θα αφορούν:

- (α) **Ποιότητα και γαιοταυτότητα προϊόντων** (τοπικές ποικιλίες και φυλές, τοπικές καλλιεργητικές πρακτικές και μέθοδοι παραγωγής, εκτατικό παραγωγικό σύστημα, κ.ά.),
- (β) **Οργάνωση συνεργασιών** (σύσταση ομάδων παραγωγών, βραχείες αλυσίδες), συστημάτων ποιότητας (γαιότοπος – terroir, διακριτό προϊόν, βιολογική παραγωγή), γεωργική επιχειρηματικότητα (οικοτεχνία, βιοτεχνία, επισκέψιμο αγρόκτημα),
- (γ) **Τη σχέση γεωργίας – περιβάλλοντος** (ορθή διαχείριση πόρων (νερού, εδάφους, καλλιέργειας), διαχείριση των εδαφών (αγρο-οικολογική προσέγγιση), εξοικονόμηση και αποδοτική χρήση ενέργειας, διαχείριση παραγωγικών συστημάτων ΥΦΑ, κτλ.), και
- (δ) Αξιοποίηση τεχνικών και τεχνολογικών καινοτομιών (έξυπνη γεωργία, εργαλεία ιχνηλασιμότητα).

Με βάση τους νέους τομείς παρεμβάσεων και προσφοράς υπηρεσιών που προτείνονται τα στελέχη, υφιστάμενα και νέα, του Τμήματος Γεωργίας θα πρέπει:

- (α) να συμμετέχουν σε εκπαιδεύσεις, προκειμένου να βελτιώνουν τις ικανότητες και δεξιότητές τους ώστε: (i) να υποστηρίζουν τη μικρή ορεινή ποιοτική γεωργία, (ii) να εφαρμόζουν τις νέες

(συμμετοχικές) μεθόδους μάθησης και καινοτομίας, και (iii) να αποκτήσουν συστημική αντίληψη και ικανότητα αντιμετώπισης των θεμάτων (ενίσχυση της συνεργασίας με τους γεωργούς για εντοπισμό προβλημάτων και μεταφορά αυτών προς επίλυση στην έρευνα),

- (β) να συνεργάζονται με ερευνητικούς φορείς με στόχο τη διάδοση και διάχυση ερευνητικών αποτελεσμάτων και γνώσεων,
- (γ) να συμμετέχουν λόγω της εμπειρίας τους και της γνώσης του τοπικού, στον εντοπισμό και ανάδειξη των γαιοτόπων και στην κατάρτιση προδιαγραφών και προτύπων διαχείρισης.

Επιπλέον και με βάση τα παραπάνω, το Τμήμα Γεωργίας θα:

- i. συμβάλλει στη διάχυση νέων γνώσεων στον αγροτικό πληθυσμό του Τρόδους, αξιοποιώντας αποτελέσματα ερευνητικών έργων, όπως ανάπτυξη νέων προϊόντων ή νέων μεθόδων, ορθολογική χρήση των πόρων του (χλωρίδα, νερό, κτλ.),
- ii. επιδιώξει τη γόνιμη ανταλλαγή γνώσεων μεταξύ των γεωργών με στόχο την ενίσχυση της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων εκτατικών παραγωγικών συστημάτων.

Για την υποστήριξη της υλοποίησης της πρότασης, συστήνονται τα ακόλουθα:

- (α) διαμόρφωση ενός Σχεδίου Δράσης ευαισθητοποίησης / εκπαίδευσης το οποίο θα αφορά:
 - κατάρτιση σχεδίου ευαισθητοποίησης
 - κατάρτιση σχεδίου εκπαιδεύσεων γεωπόνων
 - κατάρτιση σχεδίου εκπαιδεύσεων γεωργών
- (β) διαμόρφωση ενός Σχεδίου Δράσης ολοκληρωμένου προγράμματος υποστήριξης και εξατομικευμένης συμβουλευτικής εν δυνάμει γεωργών και νέων γεωργών
- (γ) εφαρμογή σχεδίου εκπαιδεύσεων σε γεωπόνους του Τμήματος Γεωργίας

B. Δικτύωση εξειδικευμένων ερευνητικών φορέων για την ανάπτυξη της εφαρμοσμένης έρευνας

Δίκτυο ερευνητικών φορέων: Δημιουργία δικτύου εξειδικευμένων ερευνητικών φορέων (εργαστήρια από Κύπρο, Ελλάδα και άλλες χώρες της Ε.Ε.) υπό τον συντονισμό του ΙΓΕ, για την ανάπτυξη εφαρμοσμένης έρευνας στο Τρόδος, ως το κρατικό ερευνητικό ίδρυμα για τη γεωργία στην Κύπρο. Στόχος (i) η ανάπτυξη εστιασμένης έρευνας σε παραδοσιακές καλλιέργειες και προϊόντα Τρόδους για την ανάδειξη των ποιοτικών χαρακτηριστικών τους (Δράση 1.1.1.), και (ii) μεταφορά εξειδικευμένων και εστιασμένων ερευνητικών γνώσεων στο πεδίο (άρδευση, χαμηλές εισροές, γεωργία ακριβείας, κτλ.), οι οποίες έχουν παραχθεί από εθνικούς και μη ερευνητικούς φορείς (Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών και Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων) και προώθηση της συνεργασίας με αυτούς.

Προτείνεται να διαμορφωθεί ένα σχέδιο δράσης για στοχευμένη διάδοση καινοτομιών και ερευνητικών αποτελεσμάτων των ερευνητικών και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και δράσεις μεταφορεσιμότητάς τους στις περιοχές του Τρόδους.

Αναλυτικά, συστήνεται:

- (α) να αναζητηθούν πεδία και θέματα έρευνας με βάση την ΕΣΑΟΚ,
- (β) να γίνει πρόσκληση ενδιαφέροντος προς ερευνητικά ιδρύματα για ένταξή τους σε δίκτυο ερευνητικών φορέων για την ανάπτυξη εφαρμοσμένης έρευνας στο Τρόδος

(γ) να οργανωθεί συνάντηση των ενδιαφερομένων για σύσταση δικτύου και απόφαση για τα πεδία συνεργασίας και ερευνών που θα αναπτυχθούν

(δ) να διαμορφωθούν προτάσεις έρευνας.

Γ. Αναβάθμιση του Γεωργικού Γραφείου Πιτσιλιάς σε Γεωργικό Γραφείο Τροόδους

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές και ειδικές κατευθύνσεις της ΕΣΑΟΚ σχετικές με τη γεωργία και την ορεινή οικονομία του Τροόδους, καθώς και τις διαβουλεύσεις που ολοκληρώθηκαν στο Συνέδριο, η ερευνητική ομάδα πρότεινε την αναβάθμιση του Γεωργικού Γραφείου Πιτσιλιάς σε Γεωργικό Γραφείο Τροόδους. Η αναβάθμιση του ρόλου του Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Πιτσιλιάς σε Επαρχιακό Γεωργικό Γραφείο Τροόδους, διευρύνοντας την υπό την ευθύνη του περιοχή κάλυψης και διαφοροποιώντας τις παρεχόμενες υπηρεσίες του, θεωρείται απαραίτητη με στόχο τη δημιουργία εξειδικευμένης υποστηρικτικής δομής για την υποστήριξη της πολυλειτουργικής ορεινής γεωργίας στο σύνολο της ορεινής περιοχής του Τροόδους.

Η διαπίστωση αυτή είχε διατυπωθεί και αναλυθεί μέσα από το “Σχέδιο Καινοτομικής Προσέγγισης της γεωργίας και της κτηνοτροφίας της περιοχής Τροόδους” (**Παράρτημα 1**) και συζητήθηκε εκτενώς με την εξειδικευμένη Τεχνική Επιτροπή Τμήματος Γεωργίας.

Για την υλοποίηση της πρότασης, το Γραφείο Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων σε συνεργασία με την Εξειδικευμένη Τεχνική Επιτροπή Τμήματος Γεωργίας, επεξεργάστηκε τους νέους τομείς παρέμβασης και προσφερόμενων υπηρεσιών του Τμήματος Γεωργίας (Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Τροόδους), όπως προαναφέρθηκαν στο σημείο Α παραπάνω, και συνέταξε προσχέδιο “Πρότασης για τη δημιουργία του Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Τροόδους”, το οποίο διαβιβάστηκε αρμοδίως (ΑΦ 05.02.006 – 13/9/2018) και παρουσιάστηκε από τον Επιστημονικό Υπεύθυνο της Στρατηγικής στον Υπουργό Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος.

Η πρόταση περιλαμβάνει:

- (α) Την νέα περιοχή ευθύνης του, με την ανακατανομή των κοινοτήτων που υπάγονται στα Επαρχιακά Γεωργικά Γραφεία Λευκωσίας, Λεμεσού και Πιτσιλιάς,
- (β) Τους νέους τομείς παρεμβάσεων και προσφερόμενων υπηρεσιών του ΕΓΓ Τροόδους,
- (γ) Τη μετονομασία του ΕΓΓ Πιτσιλιάς σε Τροόδους, με διατήρηση της έδρας στον Αγρό,
- (δ) Τη λειτουργία περιφερειακών γραφείων (i) στην Επταγώνια να επαναλειτουργήσει το Γραφείο που λειτουργούσε από το ΕΓΓ Πιτσιλιάς, (ii) στην κοινότητα Ευρύχου να μεταβιβαστεί η χρήση του Περιφερειακού Γεωργικού Γραφείου στο ΕΓΓ Τροόδους και (iii) στην κοινότητα Πάχνας να δημιουργηθεί Περιφερειακό Γεωργικό Γραφείο. Τα γραφεία θα λειτουργούν ως δορυφόροι του κεντρικού γραφείου και δεν θα είναι μόνιμα στελεχωμένα, αλλά περιοδικά, σε τακτική βάση επισκέψεων στους αγρότες της περιοχής.
- (ε) Το οργανόγραμμα του Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Τροόδους. Προσδιορίστηκαν οι αρμοδιότητες και οι αναγκαίες θέσεις απασχόλησης. Μεταφορά και δημιουργία νέων οργανικών θέσεων για τη στελέχωση του Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Τροόδους και στα Κεντρικά Γραφεία του Τμήματος Γεωργίας,
- (στ) Τις αναγκαίες κτιριακές υποδομές, αυτοκίνητα και εξοπλισμό του ΕΓΓ Τροόδους για την αναβαθμισμένη λειτουργία του.

Σε συνέχεια των πιο πάνω και σύμφωνα με τις οδηγίες του Υπουργού, το Γραφείο του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων σε συνεργασία με την εξειδικευμένη Τεχνική Επιτροπή Τμήματος

Γεωργίας ετοίμασαν την τελική έκθεση εφαρμογής της πρότασης και επιπλέον προϋπολογισμό συνολικής ολικής δαπάνης για το απαραίτητο προσωπικό και τριετές χρονοδιάγραμμα εφαρμογής.

Με βάση την παραπάνω πρόταση συμφωνήθηκε η εφαρμογή τεχνικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών (γεωργικές εφαρμογές) στους γεωργούς του Τροόδου από το Τμήμα Γεωργίας, στα νέα πεδία παρέμβασης. Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένες στις ιδιαιτερότητες (μικρή πολυδραστήρια οικογενειακή γεωργία) και τις παραγωγικές εξειδικεύσεις του Τροόδου. Οι υπηρεσίες θα αφορούν τους παρακάτω τομείς:

(α) Εφαρμογή ειδικών εκπαιδεύσεων –καταρτίσεων σε παραγωγούς για την

- παραγωγή (i) υγιεινών και ασφαλών προϊόντων και τροφίμων, (ii) ποιοτικών και ταυτοτικών προϊόντων,
- ανάπτυξη συστημάτων ποιότητας των γεωργικο-κτηνοτροφικών προϊόντων,
- σχέση γεωργίας – περιβάλλοντος (ορθή διαχείριση, διαχείριση των εδαφών, εξοικονόμηση και αποδοτική χρήση ενέργειας, διαχείριση εκτατικών παραγωγικών συστημάτων, γαιοτόπων (terroirs), κτλ.),
- ανάπτυξη οικοτεχνίας στην εκμετάλλευση με βάση συστήματα εγγύησης της ποιότητας και της ταυτότητας
- αξιοποίηση τεχνικών και τεχνολογιών για την πρόληψη ασθενειών στο πλαίσιο της ευφυούς γεωργίας
- αξιοποίηση τεχνικών και τεχνολογιών (καινοτομικές μεθόδους προηγμένης γεωπονικής και αγροοικολογίας) και για την ανάπτυξη καινοτόμων γεωργικών προϊόντων
- ανάπτυξη δομών συνεργασίας : ομάδα παραγωγών, συνεργατική εταιρεία, βραχεία αλυσίδα, τοπική διεπαγγελματική οργάνωση (δίκτυο συνεργασίας παραγωγών – οικοτεχνών – αγροτουρισμού), και

(β) Διάχυση ερευνητικών αποτελεσμάτων καινοτομιών και καλών πρακτικών

- μεταφορά εξειδικευμένων και εστιασμένων ερευνητικών γνώσεων στο πεδίο σε θέμα όπως άρδευση, χαμηλές εισροές, γεωργία ακριβείας, προσαρμοσμένες νέες ποικιλίες, αντιχαλαζικά δίκτυα κτλ.,

(γ) Μάρκετινγκ και εμπορία γεωργικών προϊόντων ποιότητας

(δ) Χρηματοδοτικά εργαλεία

- χρηματοδοτικά εργαλεία του ΠΑΑ 2014-2020 και της περιόδου 2021-2027 είτε για ατομικές δραστηριότητες είτε για τη συμμετοχή σε σχέδια τοπικού ενδιαφέροντος (δημιουργία αξιακής αλυσίδας)
- προετοιμασία και ωρίμανση προτάσεων προσαρμοσμένες στην ορεινή γεωργία

Δράση 1.2.2. Υποστήριξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών Τροόδου

Τομείς δραστηριοποίησης: υποστήριξη για (α) συμμόρφωση στις νομικές απαιτήσεις, (β) ανάπτυξη συστημάτων ποιότητας των γεωργικο-κτηνοτροφικών προϊόντων, (γ) συμμετοχή σε σχέδια χρηματοδοτήσεων τοπικού ενδιαφέροντος, (δ) συνεργασία και συμμετοχή των γεωργών στην τοπική διεπαγγελματική οργάνωση (δίκτυο συνεργασίας παραγωγών – οικοτεχνών – αγροτουρισμού), (ε)

προετοιμασία και ωρίμανση προτάσεων προσαρμοσμένες στην ορεινή γεωργία, και (στ) βέλτιστη αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων από το ΠΑΑ 2014-2020.

Το Γραφείο Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων, μέσω της Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας θα προβεί σε:

- (α) Προκήρυξη εκδήλωσης ενδιαφέροντος για αγρότες με επιχειρηματικές στοχεύσεις και δημιουργία δικτύου,
- (β) Διοργάνωση σεμιναρίου ενημέρωσης των παραγωγών για τον μηχανισμό υποστήριξης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και τα πεδία επιχειρηματικής δραστηριοποίησης που μπορούν να αναπτυχθούν με βάση τους στόχους της ΕΣΑΟΚ,
- (γ) Υποστήριξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας (χρηματοδότηση της ΑΝΕΤ/ΑνΕΛεμ για την υποστήριξη της διαμόρφωσης επιχειρηματικών σχεδίων για την υλοποίηση των επιχειρηματικών ιδεών των τοπικών παραγωγών).

Δράση 1.2.3. Ολοκληρωμένο πρόγραμμα υποστήριξης και εξατομικευμένης συμβουλευτικής

A. Ανανέωση του ανθρώπινου δυναμικού στη γεωργία

Διαδοχή: καταγραφή των εν δυνάμει διαδόχων και ένταξη σε ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα υποστήριξης (μικρά σχέδια ανταγωνιστικότητας εκμετάλλευσης) και εξατομικευμένης συμβουλευτικής υποστήριξης.

Η δράση θα αναπτυχθεί από την Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας (ΟΠ 4 Επιχειρηματικότητα και Δια Βίου Μάθηση). Προτείνεται η διαμόρφωση ενός Σχεδίου Δράσης ολοκληρωμένου προγράμματος υποστήριξης και εξατομικευμένης συμβουλευτικής εν δυνάμει γεωργών και νέων γεωργών (Δράση 1.2.1) με βάση την παρακάτω διαδικασία:

- (α) Κατάρτιση του ολοκληρωμένου προγράμματος υποστήριξης και εξατομικευμένης συμβουλευτικής εν δυνάμει γεωργών και νέων γεωργών
- (β) Καταγραφή των εν δυνάμει διαδόχων των αγροτικών εκμεταλλεύσεων στην περιοχή του Τροόδου (με την υποστήριξη του Τμήματος Γεωργίας)
- (γ) Τεχνική και συμβουλευτική υποστήριξη και εξατομικευμένη συμβουλευτική των εν δυνάμει διαδόχων αγροτικών εκμεταλλεύσεων ειδικά σε θέματα πολυλειτουργικής ορεινής γεωργίας.

Στόχος 30 επιχειρηματικά σχέδια νέων γεωργών και παρακολούθησή τους για 1 χρόνο.

B. Εγκατάσταση νέου πληθυσμού στη γεωργία: σχέδιο υποστήριξης των πρώτων σταδίων εγκατάστασης (συνέργεια ΠΑΑ και τοπικής Κοινότητας)

Το Γραφείο Υποδοχής νέου πληθυσμού (Στρατηγική Παρέμβαση 3. Πολιτική προσέλκυσης και υποδοχής πληθυσμού), σε συνεργασία με το Τμήμα Γεωργίας και την τοπική Αναπτυξιακή Εταιρεία, θα αναλάβει την υποστήριξη των πρώτων σταδίων της εγκατάστασης νέου πληθυσμού στην περιοχή του Τροόδου ως ακολούθως:

- ✓ Το Γραφείο Υποδοχής ενημερώνει τους ενδιαφερόμενους για τη διαθέσιμη προς αξιοποίηση γεωργική γη στην κοινότητα που τους ενδιαφέρει να εγκατασταθούν
- ✓ Η τοπική αναπτυξιακή εταιρεία (σύμφωνα με τη Δράση 1.2.2) υποστηρίζει τη διαμόρφωση του επιχειρηματικού σχεδίου του ενδιαφερόμενου

- ✓ Το Τμήμα Γεωργίας παρέχει την απαραίτητη τεχνική και συμβουλευτική υποστήριξη, με βάση το επιχειρηματικό σχέδιο του ενδιαφερόμενου (χρήση εάν είναι εφικτό του χρηματοδοτικού εργαλείου, ΠΑΑ, για την εγκατάσταση).

Δράση 1.2.4. Υποστήριξη Πολυδραστήριων Αγροτών για την ενίσχυση και ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους

Η δράση αφορά τους πολυδραστήριους (ενεργούς) αγρότες και ιδιαίτερα για όσους η αγροτική δραστηριότητα δεν είναι βιώσιμη στοχεύοντας στην υποστήριξή τους, προκειμένου να την αναπτύξουν.

Η δράση αναφέρεται στην ενθάρρυνση της διαφοροποίησης του γεωργικού προϊόντος, μέσω της ανάπτυξης οικοτεχνίας ή/και τουριστικής δραστηριότητας (πολυλειτουργικά – επισκέψιμα αγροκτήματα) στο εσωτερικό της γεωργικής εκμετάλλευσης ή/και του νοικοκυριού. Προτεραιότητα θα πρέπει να δίνεται σε προτάσεις που εντάσσονται σε συστήματα εγγύησης της ποιότητας και της ταυτότητας.

Η δράση θα αναπτυχθεί από τη Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας (Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση) σε συνεργασία με το Τμήμα Γεωργίας, το Υφυπουργείο Τουρισμού, το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, και το Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας.

Ειδικότερα η Μονάδα θα αναλάβει:

- (α) την καταγραφή των πολυδραστήριων Αγροτών και των τομέων δραστηριότητάς τους,
- (β) τον προσδιορισμό της υποστήριξης που απαιτείται, και
- (γ) τη διαμόρφωση σχεδίων στήριξης (εκπαίδευση-επενδυτικά σχέδια) για τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμισή τους.

Δράση 1.2.5. Στήριξη της δημιουργίας δομών συνεργασίας παραγωγών

Οργάνωση παραγωγών σε επίπεδο Τρόδους

Προτείνεται η ανάπτυξη δομών συνεργασίας παραγωγών στο Τρόδος για την ανάδειξη ποιοτικών προϊόντων, την αντιμετώπιση προβλημάτων εμπορίας ή/και αναποτελεσματικής συνεργασίας σε ειδικούς κλάδους (π.χ. αμπελουργοί), την υιοθέτηση αγροπεριβαλλοντικών μέτρων, κ.ά. Επιπλέον, οι συνεργασίες παραγωγών μπορούν να απαντήσουν στη ζήτηση υπηρεσιών σχετικά με καλλιεργητικές φροντίδες σε καλλιεργούμενες εκτάσεις, ειδικά εκμεταλλεύσεων με ηλικιωμένους αρχηγούς ή με διαμονή «εκτός» Τρόδους (αντιμετωπίζοντας (α) το έλλειμμα σε εργατικό δυναμικό, και (β) την εγκατάλειψη της δραστηριότητας μεσοπρόθεσμα).

Οι συνεργασίες αποτελούν εργαλεία ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και μπορούν να έχουν τις ακόλουθες μορφές, με βάση το νομοθετικό πλαίσιο της Κύπρου: συνεργατικές εταιρείες, ομάδες παραγωγών και οργανώσεις παραγωγών. Θα πρέπει επίσης να διερευνηθεί η δυνατότητα δημιουργίας ομάδων συνεργασίας στο πλαίσιο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας (Νομοσχέδιο προς ψήφιση).

Οι στόχοι της συνεργασίας προκύπτουν από τις προτεραιότητες και τις ανάγκες των παραγωγών που θέλουν να συνεργαστούν. Το ζήτημα της οργάνωσης των παραγωγών, λόγω και του πολυδραστήριου χαρακτήρα της πλειονότητας από αυτούς, πρέπει να προσεγγιστεί με τρόπο καινοτομικό και σε σύνδεση με την πολυδραστηριότητα και την κοινωνική οικονομία.

Η δράση θα αναπτυχθεί από τη Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας (Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση), σε συνεργασία με το Τμήμα Γεωργίας. Ειδικότερα η Μονάδα θα αναλάβει:

- (α) τον εντοπισμό πυρήνων παραγωγών με γεωγραφική (προέλευση από την ίδια περιοχή ή τον ίδιο γαϊότοπο) ή κλαδική αναφορά για δημιουργία και οργάνωση δομών συνεργασιών παραγωγών / αξιακών αλυσίδων (ενέργεια που θα αναλάβει το Τμήμα Γεωργίας (συμβουλευτικός ρόλος))
- (β) τη συμβουλευτική και τεχνική υποστήριξή τους για την οργάνωσή τους
- (γ) την υποστήριξη για τη διαμόρφωση Σχεδίου Δράσης.

Δράση 1.2.6. Ανάπτυξη καλλιεργειών σε διασύνδεση με τον δευτερογενή τομέα της Κύπρου

Η υποστήριξη και η ανάπτυξη καλλιεργειών στο Τρόδος, οι οποίες μπορούν να υποστηρίξουν τη συνεργασία με τον δευτερογενή τομέα (ρίγανη, ελιά κτλ.), βασισμένες σε καινοτομικές μεθόδους προηγμένης γεωπονικής και αγροοικολογίας για αύξηση της παραγωγής φυτικών πρώτων υλών (παραδοσιακών προϊόντων), με προορισμό για χρήση στη βιοτεχνία και τη βιομηχανία. Ένα παράδειγμα θα ήταν η παραγωγή του ελαιόλαδου, της ρίγανης και του θυμαριού για την κυπριακή βιοτεχνία (π.χ. για απόσταγμα, τσάι), αλλά και για τη φαρμακοβιομηχανία, για την παρασκευή νέων φυτικών φαρμάκων. Προτεραιότητα θα πρέπει να δίνεται σε προτάσεις που εντάσσονται σε συστήματα εγγύησης της ποιότητας και της ταυτότητας. Η δράση αφορά τη στήριξη της γεωργίας μέσω της σύνδεσής της με τη βιοτεχνία και τη βιομηχανία. Σύνδεση η οποία μπορεί να υποστηριχθεί από το νέο σχέδιο χορηγιών για την ενθάρρυνση των επιχειρηματικών συμπράξεων (συστάδων-clusters) από το Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος και το σχέδιο της νέας Βιομηχανικής Πολιτικής 2019-2030.

Συστήνεται όπως το Γραφείο Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων να αναθέσει σε εμπειρογνώμονες την ετοιμασία Σχεδίου Δράσης, σε συνεργασία με το Τμήμα Γεωργίας, την Υπηρεσία Βιομηχανίας και Τεχνολογίας και τους τοπικούς αναπτυξιακούς φορείς και παραγωγούς, ακολουθώντας την παρακάτω διαδικασία:

- (α) Διερεύνηση των γεωργικών προϊόντων που έχει ανάγκη ο δευτερογενής τομέας της Κύπρου, τα οποία παράγονται ή μπορούν να παραχθούν στις κοινότητες του Τρόδους. Η διερεύνηση αυτή, έχει ως στόχο τον εντοπισμό αυτών των καλλιεργειών και στη συνέχεια την ανάπτυξη των αντίστοιχων καλλιεργειών στο Τρόδος (εκπόνηση μιας εμπειρογνωμοσύνης),
- (β) Αναζήτηση προσαρμοσμένων τεχνολογιών στην ορεινή γεωργία του Τρόδους για την υποστήριξη των υφιστάμενων και νέων καλλιεργειών (εκπόνηση εμπειρογνωμοσύνης).

Υπομέτρο 1.3. Ρυθμίσεις και παρεμβάσεις προστασίας, διαχείρισης και αξιοποίησης της γης για τη γεωργία και κτηνοτροφία

Δράση 1.3.1. Επανάκτηση – διαχείριση εγκαταλελειμμένης γεωργικής γης, Πιλοτική Εφαρμογή

Σημαντικό κεφάλαιο προς αξιοποίηση αποτελεί η εγκαταλελειμμένη γεωργική γη (περιλαμβανομένων των Τ/Κ τεμαχίων και των χαλίτικων γαιών). Προτείνεται η ανάκτηση γεωργικής γης για παραγωγική χρήση ή ένταξη σε σχέδια περιβαλλοντικής διαχείρισης εγκαταλελειμμένης γεωργικής γης (Σύνδεση με τον Οργανισμό Διαχείρισης Περιοχών Προστασίας (Δράση 6.1.1)), εντοπισμός γαιοτόπων, αναβάθμιση βοσκήσιμων εκτάσεων, ορθολογική αξιοποίηση δημόσιων υποδομών (άρδευση, μικροί αναδασμοί).

Η ανάκτηση και αξιοποίηση αγροτικής γης απαντά σε στόχους:

- (α) Περιβαλλοντικούς: προστασία αναβαθμίδων, αποφυγή πυρκαγιών, διάβρωσης, ερημοποίησης (ένταξη κατά περίπτωση και τουρκοκυπριακής γης σε Κοιλάνι, Μαλλιά, Κυβίδες, κτλ., όταν συνδέεται με την ύπαρξη αναβαθμίδων)
- (β) Εθνικού συμφέροντος (προσέλκυση νέων γεωργών – ανανέωση του αγροτικού δυναμικού του Τροόδους),
- (γ) Παραγωγικούς: αύξηση της πρώτης ύλης και της απαραίτητης κρίσιμης μάζας

Περιγραφή δράσης

A. Ανάκτηση γης

Ο στόχος της ανάκτησης γεωργικής γης συνδέεται με το ζήτημα της πολύ-ιδιοκτησίας και απαιτεί τον καθορισμό μιας νέας μορφής παρέμβασης. Η δράση αφορά την ανάκτηση εγκαταλελειμμένης γεωργικής γης για (α) τη δημιουργία μιας ενιαίας εκμεταλλεύσιμης έκτασης από ένα νέο γεωργό, (β) τη μεγέθυνση υφιστάμενων αγροτικών εκμεταλλεύσεων, και (γ) τη μεγέθυνση καλλιεργούμενων αγροτεμαχίων.

Το θέμα της γης εντάσσεται στη γενικότερη πολιτική ενισχύσεων για την «ηλικιακή ανανέωση της γεωργίας» (ένας από τους εννιά άξονες της Νέας ΚΑΠ). Αν και η Κύπρος θα πρέπει να αναμένει τα τελικά νομικά κείμενα όσο αφορά τη νέα ΚΑΠ, ώστε να διαμορφώσει μια πολιτική ενισχύσεων για τους Νέους Αγρότες, διαφαίνεται ήδη η δυνατότητα δημιουργίας ενός μίγματος εθνικών και ευρωπαϊκών εργαλείων πολιτικής, ιδιαίτερα για την πρόσβαση σε γη. Αν η Κύπρος δεν συστήσει Τράπεζα Γεωργικής γης, τότε προτείνεται την όλη δράση να την συντονίσει το Περιφερειακό Συμβούλιο Τροόδους σε συνεργασία με το Τμήμα Γεωργίας, τη Μονάδα στήριξης και παρακολούθησης Πρωτογενή και Δευτερογενή Τομέα (Γραφείο Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων) και το προτεινόμενο Γραφείο Υποδοχής Νέου Πληθυσμού.

Συστήνεται η ανάθεση σε ειδικούς της ετοιμασίας πιλοτικού Σχεδίου Δράσης για τον εντοπισμό των αγροτεμαχίων και την ενεργοποίησή τους σε 3-5 κοινότητες, ακολουθώντας την παρακάτω διαδικασία:

- i. Καταγραφή διαθέσιμων αγροτεμαχίων εγκαταλελειμμένης ιδιωτικής, χαλίτικης, εκκλησιαστικής, τουρκοκυπριακής γεωργικής γης, κτλ.,
Πιλοτικά μπορεί να εφαρμοστεί η συγκεκριμένη ενέργεια (καταγραφή της διαθέσιμης εγκαταλελειμμένης γης (ειδικά τα 5 τελευταία χρόνια)) στους 10 επιλεγμένους γαιότοπους οι οποίοι εντοπίστηκαν και αναδείχθηκαν (π.χ. Κουμανδάρια, Νότια Μαραθάσα και Βόρεια Πιτσιλιά Λευκωσίας (Πολύστυπος, κτλ.) - (Δράση 1.1.1.)),
- ii. Καταγραφή / εντοπισμός των ιδιοκτητών / κληρονόμων αυτών. Η Κοινότητα σε συνεργασία με τα διάφορα σύνολα χρηστών νερού (Αρδευτικά Τμήματα και Σύνδεσμοι) μπορούν να συμβάλουν στον εντοπισμό ιδιοκτητών εγκαταλελειμμένης γεωργικής γης.
- iii. Καταγραφή των χαρακτηριστικών και στοιχείων των αγροτεμαχίων (έκταση, δικαιώματα άρδευσης ή δυνατότητα εξασφάλισης άρδευσης, πολεοδομική ζώνη, πρόσβαση, κάλυψη από υπηρεσίες και από ποιες) και δημιουργία Βάσης Δεδομένων. Η Βάση Δεδομένων θα είναι διαθέσιμη στο Γραφείο Υποδοχής Νέου Πληθυσμού για να ενημερώνει τους ενδιαφερόμενους για εγκατάσταση στη γεωργία και θα είναι αναρτημένη στο διαδίκτυο. Σημειώνεται πως η συμμετοχή αγροτεμαχίων στο υπό αναφορά Σχέδιο θα γίνεται αφού προηγηθεί η συγκατάθεση του ιδιοκτήτη του συγκεκριμένου αγροτεμαχίου.

- iv. Προσδιορισμός ζωνών διαθέσιμων προς χρήση αγροτεμαχίων σε κάθε κοινότητα και έκδοση χαρτών.
- v. Αξιολόγηση και καθορισμός προτεραιοτήτων σε συγκεκριμένες ζώνες. Προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί στη γη η οποία βρίσκεται στον πυρήνα ζωνών γεωργικής γης είτε υψηλής παραγωγικότητας λόγω δημόσιων υποδομών και επενδύσεων (άρδευση, αναδασμοί) είτε αναγνωρίσιμης αξίας, όπως οι γαιότοποι.
- vi. Πρόσκληση υποβολής ενδιαφέροντος από ιδιοκτήτες αγροτεμαχίων για παραχώρηση μέσω ενοικίασης ή πώλησης των αγροτεμαχίων τους.
- vii. Διαμόρφωση κινήτρων για την αγορά ή την παραχώρηση εγκαταλειμμένης γεωργικής γης σε γεωργούς – κτηνοτρόφους και καθορισμός κριτηρίων επιλεξιμότητας / προτεραιότητας δικαιούχων.
- viii. Πρόσκληση ενδιαφέροντος για παραχώρηση έκτασης σε ενδιαφερόμενους να εγκατασταθούν στη γεωργία με κριτήριο τη διάθεση επιχειρηματικού σχεδίου. Θα δοθεί προτεραιότητα στην:
 - Παραχώρηση χαλίτικης γης σε γεωργούς και κτηνοτρόφους με προϋποθέσεις (η σχετική εισηγμένη απόφαση Υπουργικού Συμβουλίου 75.387 – 5/7/2013: Σχέδιο για τη Διάθεση Κρατικής και Δασικής Γης σε ανέργους, θα μπορούσε να αποτελέσει βάση για να ετοιμαστεί νέο σχέδιο),
 - Αξιοποίηση Τ/Κ γης (στοχευμένα και με προϋποθέσεις κυρίως για λόγους περιβαλλοντικούς, διατήρησης τοπίων, αξιοποίησης γαιοτόπων με παραδοσιακές ποικιλίες και καλλιέργειες, π.χ. αμπελώνες).
- ix. Σχέδιο διαδικασίας απαλλοτρίωσης αγροτεμαχίων σε εξαιρετικές περιπτώσεις με βάση τα ακόλουθα κριτήρια:
 - Εγκαταλελειμμένη γη η οποία βρίσκεται στον πυρήνα ζωνών γεωργικής γης, είτε υψηλής παραγωγικότητας λόγω δημόσιων υποδομών και επενδύσεων (άρδευση, αναδασμοί) είτε αναγνωρίσιμης αξίας όπως οι γαιότοποι,
 - Αγροτεμάχια με πάρα πολλούς κληρονόμους ως ιδιοκτήτες,
 - Αγροτεμάχια μικρής έκτασης, κτλ.

Φορέας Υλοποίησης:

Η Κοινότητα σε συνεργασία με τα διάφορα σύνολα χρηστών νερού (Αρδευτικά Τμήματα και Σύνδεσμοι) μπορούν να συμβάλουν στον εντοπισμό ιδιοκτητών εγκαταλελειμμένης γεωργικής γης και στην κατάρτιση σχετικού καταλόγου, τον οποίο οφείλουν να διαθέσουν στο Γραφείο Υποδοχής Νέου Πληθυσμού, το οποίο θα δημιουργήσει και θα εμπλουτίζει Βάση Δεδομένων αναρτημένη στο διαδίκτυο με τα διαθέσιμα προς εκμετάλλευση αγροτεμάχια, συμβάλλοντας έτσι στην υποστήριξη της εγκατάστασης νέου πληθυσμού. Σημειώνεται πως η συμμετοχή αγροτεμαχίων στο υπό αναφορά Σχέδιο θα γίνεται αφού προηγηθεί η συγκατάθεση του ιδιοκτήτη του συγκεκριμένου αγροτεμαχίου.

Οι φορείς που θα εμπλέκονται στην ενεργοποίηση της δράσης κάθε φορά που θα υπάρχει ζήτηση γεωργικής γης είναι: η κοινότητα, το Γραφείο Υποδοχής Νέου Πληθυσμού (Στρατηγική Παρέμβαση 3. Πολιτική προσέλκυσης και υποδοχής πληθυσμού) και οι αρμόδιες υπηρεσίες (Τμήμα Γεωργίας⁵,

⁵ Η εμπλοκή του Τμήματος Γεωργίας είναι συμβουλευτικού χαρακτήρα στα πλαίσια των γεωργικών εφαρμογών

Τμήμα Αναδασμού, Τμήμα Κτηματολογίου) και τα διάφορα σύνολα χρηστών νερού (Αρδευτικά Τμήματα και Σύνδεσμοι).

B. Διαχείριση εγκαταλελειμμένης γεωργικής γης

Η δράση για τη διαχείριση των εγκαταλελειμμένων εκτάσεων γεωργικής γης αποσκοπεί στην:

- αντιμετώπιση περιβαλλοντικών ζητημάτων,
- διαχείριση τοπίων,
- βελτίωση και εμπλουτισμός της χλωρίδας για την υποστήριξη της εκτατικής κτηνοτροφίας.

Η δράση αυτή αφορά (α) την κατάρτιση Σχέδιων Διαχείρισης ανάλογα με το θέμα (οικολογική διαχείριση εντός περιοχών Natura, τοπία, αξιοποίηση βιομάζας (βόσκηση ή/και συλλογή)), και (β) την εφαρμογή των σχεδίων διαχείρισης την οποία αναλαμβάνουν οι κατά περίπτωση αρμόδιοι φορείς (Τμήμα Περιβάλλοντος/Διαχειριστική αρχή Natura, Κοινότητα, Τμήμα Γεωργίας).

Προτείνεται ως αρμόδιος και συντονιστής φορέας ο Οργανισμός Διαχείρισης της Προστατευόμενης Περιοχής Τροόδους. Σε πρώτη φάση η δράση του θα περιοριστεί στο εσωτερικό της ζώνης διαχείρισης η οποία αναφέρεται και προσδιορίζεται στη Στρατηγική Παρέμβαση 4. «Νέες Δομές Διαχείρισης εθνικής σημασίας φυσικών πόρων», ενώ προτείνεται να επεκτείνει σταδιακά τη δράση και στο υπόλοιπο Τρόοδος.

Για επείγουσες περιπτώσεις (π.χ. ένταξη περιοχών σε ευρωπαϊκά προγράμματα προστασίας), ο Οργανισμός Διαχείρισης μπορεί, λόγω αρμοδιότητας και εμπειρίας, να αναλάβει τον συντονισμό για την ένταξη εγκαταλελειμμένης γης σε Σχέδια Διαχείρισης και στο υπόλοιπο Τρόοδος.

Η χρηματοδότηση αυτής της δράσης μπορεί να προέλθει από το ΠΑΑ, με την ένταξη σε δράση για ειδικά σχέδια βελτίωσης και παράλληλη συμμετοχή των ιδιοκτητών ή/και με την ένταξη στο «Γεωργο-Περιβαλλοντικό-Κλιματικό» μέτρο του ΠΑΑ με συμβολή της Κοινότητας όταν πρόκειται για τοπία σημαντικού ενδιαφέροντος.

Συγκεκριμένα, προτείνεται να ακολουθηθεί ο ακόλουθος οδικός χάρτης δράσεων: Ένταξη της εγκαταλελειμμένης γης που αξιοποιείται με ανάκτηση, σε σχέδια διαχείρισης (για προστασία του τοπίου, και άρση του κινδύνου πυρκαγιών) πιλοτικά στην Ενιαία ζώνη διαχείρισης (Διασύνδεση με τη Δράση 6.2.1 – Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 6. Φυσικό Περιβάλλον).

Δράση 1.3.2. Αγρανάπαυση σε γεωργικές ζώνες και ζώνες φυσικών πόρων

Η συγκέντρωση και κατανομή της γεωργικής γης αλλά και της αγρανάπαυσης, καταδεικνύει την ανάγκη η ένταξη καλλιεργούμενης γεωργικής γης στο καθεστώς της αγρανάπαυσης να χρησιμοποιείται πιο ορθολογικά μεταξύ (α) του περιβάλλοντος συμβάλλοντας στη μείωση των πιέσεων, και (β) των αναγκών διατροφής της κτηνοτροφίας. Κριτήρια: Ζώνες υψηλής περιβαλλοντικής ευαισθησίας, γαιότοποι. Αξιοποίηση αγρανάπαυσης προς όφελος της κτηνοτροφίας.

Προτείνεται:

- Κατάρτιση σχεδίου κριτηρίων και ζωνών προτεραιότητας με βάση τους στόχους της ΕΣΑΟΚ.
- Πιλοτικό σχέδιο ένταξης στην ενιαία ζώνη διαχείρισης γεωργίας και φυσικών πόρων (Διασύνδεση με τη Δράση 1.3.1. και Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 6. Φυσικό Περιβάλλον)
- Πιλοτικό σχέδιο αξιοποίησης της αγρανάπαυσης για τις ανάγκες της κτηνοτροφίας (Δράση 1.3.3.)

Δράση 1.3.3. Σχέδιο διαχείρισης βόσκησης

Ο ποιμενικός χαρακτήρας της κτηνοτροφίας του Τροόδου υποστηρίζεται από την ύπαρξη βοσκήσιμων εκτάσεων με μέτρια βλάστηση. Συχνά διαπιστώνεται όμως, ότι η παραγωγικότητα των εκτάσεων αυτών είναι κατώτερη του δυναμικού τους σε ποσότητα και ποιότητα, καθώς και σε χρονική κατανομή, αλλά και διότι η σύνθεση της βλάστησης δεν είναι κατάλληλη για την ύπαρξη αξιόλογης κτηνοτροφικής παραγωγής.

Οι αδυναμίες στην ορθολογική διαχείριση αυτών των βοσκήσιμων εκτάσεων συμβάλλουν στην απορρύθμιση των οικολογικών διεργασιών (υπερβόσκηση = υποβάθμιση, άκαιρη βόσκηση = υποβάθμιση, κτλ.) με αποτέλεσμα οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις να στερούνται ένα σημαντικό φυσικό πόρο και να επιβαρύνεται η οικονομική αποδοτικότητά τους.

Το μέσο αντιμετώπισης αυτής της κατάστασης είναι η εφαρμογή της κανονικής χρήσης.

Η κανονική χρήση των εκτάσεων των βοσκότοπων εξασφαλίζεται με (i) το ενδεδειγμένο είδος ζώων ή τον ενδεδειγμένο συνδυασμό ειδών ζώων, (ii) την εφαρμογή βόσκησης κατά τις περιόδους όπου η βλάστηση και το έδαφος ζημιώνονται λιγότερο, (iii) την εξασφάλιση της ομοιόμορφης χρήσης της βλάστησης, και (iv) τον σεβασμό του κανόνα: βοσκοφόρτωση να ισούται με τη βοσκοϊκανότητα.

Η κανονική χρήση συμπληρώνεται από την εφαρμογή δράσεων βελτίωσης των βοσκήσιμων εκτάσεων, με στόχο τη διατήρηση ή αύξηση των νομευτικών ειδών, την απομάκρυνση της ανεπιθύμητης βλάστησης και την κατασκευή έργων υποδομής για την εξασφάλιση των σύγχρονων προδιαγραφών (εξασφάλιση ευζωίας των ζώων, ποιότητας των προϊόντων, εξυπηρέτησης του κτηνοτρόφου, κτλ.) άσκησης της κτηνοτροφίας. Η κανονική χρήση των βοσκότοπων μέσω της υιοθέτησης των αρχών διαχείρισης βόσκησης μπορεί να εξειδικευτεί σε προδιαγραφές οι οποίες προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε χώρας (άλλες πιο αυστηρές / άλλες πιο χαλαρές).

Το Σχέδιο Διαχείρισης Βόσκησης αποτελεί το βασικό εργαλείο διαχείρισης των βοσκήσιμων εκτάσεων μιας περιοχής (γεωργικών, δασικών, ιδιωτικών, χαλίτικων) με σκοπούς (α) περιβαλλοντικούς, (β) παραγωγικούς της βοσκήσιμης έκτασης (μεγιστοποίηση / βελτιστοποίηση), (γ) παραγωγικούς του ζωικού κεφαλαίου (μεγιστοποίηση / βελτιστοποίηση). Το Σχέδιο Διαχείρισης Βόσκησης μπορεί να θεσμοθετείται όταν μια Πολιτεία θέλει να παρέμβει είτε για περιβαλλοντικούς λόγους (αναχαίτιση της υποβάθμισης του δυναμικού των βοσκότοπων, διατήρηση της βιοποικιλότητας, κτλ.), είτε για να στηρίξει την κτηνοτροφική δραστηριότητα.

Στοχεύοντας στην ορθολογική αξιοποίηση των βοσκήσιμων εκτάσεων για την προστασία τους (περιβαλλοντική αειφορία και αναπαραγωγή), αλλά και προς όφελος των κτηνοτρόφων που τις αξιοποιούν (οικονομική αποδοτικότητα, δεδομένου ότι καλύπτουν πολύ οικονομικά μέρος τουλάχιστον των διατροφικών αναγκών των ζώων, απολαμβάνουν καλύτερη παραγωγικότητα και εξασφαλίζουν προστιθέμενη αξία στο προϊόν τους), απαιτείται η διαμόρφωση μιας μορφής οργάνωσης της διαχείρισής τους.

Σχεδιασμός και εφαρμογή Σχεδίου Διαχείρισης Βόσκησης

Από κοινού οι εμπλεκόμενοι φορείς (κτηνοτρόφοι, Κοινότητα και Τμήμα Γεωργίας) θα πρέπει:

- Να στηρίξουν το *Σχέδιο Διαχείρισης και Βελτίωσης των Βοσκήσιμων Εκτάσεων* στο οποίο αποτυπώνεται:
 - Η έκταση, η παρούσα κατάσταση, η βοσκοϊκανότητα και η βοσκοφόρτωσή τους
 - Το σχέδιο χωρο-χρονικής αξιοποίησής τους
- Να καταρτίσουν ένα *πρωτόκολλο συνεργασίας* μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών και των Κτηνοτρόφων, όπου θα αναπτύξουν τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα της κάθε πλευράς.

- Οι κτηνοτρόφοι θα πρέπει να εφαρμόζουν το *πρόγραμμα διαχείρισης των βοσκήσιμων εκτάσεων* που χρησιμοποιούν, ώστε να διατηρούνται οι στόχοι που τίθενται σε αυτό (περιβαλλοντική φυσιολογία, βιοποικιλότητα και αναπαραγωγική ικανότητα)
- Οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να υποστηρίζουν με τεχνική και συμβουλευτική υποστήριξη τον τρόπο διαχείρισης αυτών των εκτάσεων και να παρακολουθούν την αξιοποίηση των *βοσκήσιμων εκτάσεων* από τους κτηνοτρόφους, παρεμβαίνοντας με έργα υποδομής ώστε:
 - ✓ να διασφαλίζεται η περιβαλλοντική αειφορία τους (καλή αγρονομική και περιβαλλοντική κατάσταση), η παροχή των οικοουστημικών υπηρεσιών της έκτασης και η βιοποικιλότητά τους
 - ✓ να διατηρείται η ικανότητα προσφοράς φυσικής και φθηνής τροφής για τα ζώα και
 - ✓ να εξασφαλίζεται η παραγωγή ζωικών προϊόντων υψηλής ποιότητας με ισχυρή προστιθέμενη αξία.

Είναι στην ευχέρεια των κτηνοτρόφων γενικά και ειδικά ανά κοινότητα να αποφασίσουν αν θα συμμετέχουν σε αυτή τη διαχείριση κατά μονάδα ή μέσω οργάνωσής τους.

Θα πρέπει να ενταχθεί στην προτεινόμενη Δήλωση Πολιτικής Τροόδους, ο όρος “βοσκότοπος – βοσκήσιμη έκταση” και οι περιοχές όπως θα καθοριστούν με βάση το Σχέδιο Διαχείρισης βόσκησης. Για τον καθορισμό των εν λόγω όρων, προτείνεται να συμμετέχουν το Τμήμα Γεωργίας, ο ΚΟΑΠ και το Υπουργείο Εσωτερικών.

Συστήνεται η εκπόνηση **Σχεδίου Διαχείρισης Βόσκησης**, ακολουθώντας την παρακάτω διαδικασία:

- Εντοπισμός ζωνών που έχουν ανάγκη σχεδίου διαχείρισης βόσκησης
- Ιεράρχηση των παραπάνω ζωνών με βάση τις τοπικές ανάγκες (εντοπισμός 4 πιλοτικών περιοχών)
- Κατάρτιση σχεδίου διαχείρισης βόσκησης στις πιλοτικές περιοχές (Διάγνωση και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης, Προσδιορισμός παρεμβάσεων και κοστολόγησή τους)

Δράση 1.3.4. Δημιουργία Δημόσιων υποδομών για την κτηνοτροφία

Η στήριξη της κτηνοτροφίας, ειδικά σε περιοχές με έντονη συγκέντρωση ζωικού κεφαλαίου (π.χ. Πάχνα, Κυβίδες, Δορά, κτλ.), με παρεμβάσεις σε δημόσιες υποδομές, διακρίνονται σε δύο κατηγορίες δράσεων:

A. Τη δημιουργία Κτηνοτροφικών Περιοχών.

Το Τμήμα Γεωργίας σε συνεργασία με τους κτηνοτρόφους, μπορεί να αποφασίσει τη δημιουργία Κτηνοτροφικών Περιοχών όπου υπάρχει ζήτηση. Κοινότητες απ’ όπου μπορεί να ξεκινήσει η δημιουργία ή επέκταση Κτηνοτροφικών Περιοχών είναι:

- Η κοινότητα Πάχνας για εξυπηρέτηση κτηνοτρόφων ή νέων επαγγελματιών στον κλάδο όλων των κοινοτήτων της περιοχής,
- Η κτηνοτροφική περιοχή Αγίας Μαρίνας,
- Η κοινότητα Καλοπαναγιώτη για την εξυπηρέτηση της Μαραθάσας και Σολέας (η ένταξη κτηνοτροφικής ζώνης προτάθηκε και εγκρίθηκε στο Τοπικό Σχέδιο Μαραθάσας, η δημοσίευση του οποίου παγοποιήθηκε).

Η δημιουργία και επέκταση Κτηνοτροφικών Περιοχών στο Τρόδος θα είναι αποτέλεσμα αξιολόγησης των αναγκών. Στην προτεινόμενη Δήλωση Πολιτικής Τροόδους να προσδιοριστούν οι εν δυνάμει περιοχές για την ανάπτυξη Κτηνοτροφικών Περιοχών.

- B.** Την κατασκευή «ελαφρών» υποδομών στήριξης του ποιμενικού χαρακτήρα της κτηνοτροφίας, όπως ποτίστρες, στέγαστρα, κ.ά.

Οι υποδομές αυτές θα είναι αποτέλεσμα προτάσεων του Σχεδίου Διαχείρισης Βόσκησης, το οποίο προτείνεται για το σύνολο του Τρόδου (Δράση 1.3.3.) και ιδιαίτερα σε περιοχές με αναπτυγμένο κτηνοτροφικό κεφάλαιο, στο πλαίσιο υποστήριξης της ποιμενικής κτηνοτροφίας και της συμβολής της στη διαχείριση των βοσκήσιμων εκτάσεων. Προτείνεται οι κτηνοτρόφοι να χρηματοδοτούνται για την κατασκευή των απαραίτητων υποδομών.

Επιπλέον, στο πλαίσιο της Δήλωσης Πολιτικής Τρόδου θα πρέπει να γίνει:

- (α) Επαναξιολόγηση των υφιστάμενων κτηνοτροφικών ζωνών, με βάση τον βαθμό αξιοποίησής τους ή/και τη δυνατότητα αξιοποίησής τους. Προτείνεται επιπλέον ο καθορισμός εργαλείων και κινήτρων για την ενεργοποίησή τους».
- (β) Χωροθέτηση νέων κτηνοτροφικών ζωνών στις κοινότητες Συμπλέγματος Κρασοχωρίων, όπου, ενώ υπάρχει ανεπτυγμένη κτηνοτροφία, δεν υπάρχουν καθόλου κτηνοτροφικές ζώνες (Πάχνα, Δορά, Κυβίδες κ.ά.).

Προτείνεται η έναρξη της δράσης να ακολουθήσει τα εξής βήματα – παρεμβάσεις:

- (α) Υλοποίηση παρεμβάσεων (μικρο-υποδομών) στις περιοχές όπου έχει πιλοτικά καταρτιστεί Σχέδιο Διαχείρισης Βόσκησης (Δράση 1.3.3.)
- (β) Στο πλαίσιο της εκπόνησης της Δήλωσης Πολιτικής για το Τρόδος θα αξιολογηθούν οι υφιστάμενες κτηνοτροφικές ζώνες στο Τρόδος και θα επαναπροσδιοριστεί η χωρική κατανομή τους με βάση τις τοπικές ανάγκες. Ανάλογα με τις ανάγκες αυτές, θα ακολουθήσει ο απαιτούμενος «πολεοδομικός – ρυτομικός σχεδιασμός για την ενεργοποίησή τους.
- (γ) Κτηνοτροφική Περιοχή στη περιοχή Πάχνα – Δορά

Μετά την ολοκλήρωση της Δήλωσης Πολιτικής για το Τρόδος:

- θα καθοριστεί και θα εξασφαλιστεί το τεμάχιο ανάπτυξης της προτεινόμενης Κτηνοτροφικής Περιοχής στη περιοχή Πάχνα – Δορά,
- θα ετοιμαστεί η Μελέτη Κατασκευής της, όπου θα προσδιοριστεί και το κόστος κατασκευής
- θα κατασκευαστεί η Κτηνοτροφική Περιοχή στη περιοχή Πάχνα – Δορά.

Η παρούσα δράση υλοποιείται από το Τμήμα Γεωργίας, σε συνεργασία με το Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας, Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Επαρχιακές Διοικήσεις, Κοινότητες, τον Έφορο Κρατικών Ενισχύσεων, κ.ά.

Δράση 1.3.5. Διευθέτηση του ζητήματος της εγγραφής των αγροτικών δρόμων

Η ισχύουσα κυβερνητική πολιτική (ΥΠΕΣ και Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως), δημιουργεί κωλύματα στην εγγραφή υφιστάμενων αγροτικών δομών για τους εξής λόγους:

1. Το Υπουργείο Εσωτερικών δεν ευνοεί την εγγραφή αγροτικών δρόμων σε περιοχές που εμπίπτουν σε ζώνες προστασίας (κατηγορία Ζ) (βλ. επιστολή Γεν. Διευθυντή με αρ. φακ. 16.05.011, ημερ. 31/7/2018)

2. Το Τμήμα Πολεοδομίας δεν ευνοεί την εγγραφή αγροτικών δρόμων, ώστε να μην δημιουργούνται προϋποθέσεις που επιτρέπουν την ανέγερση μεμονωμένων κατοικιών.

Παρόμοιες απόψεις εκφράζονται κατά καιρούς και από τα Τμήματα του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος.

Το ζήτημα των μη εγγεγραμμένων αγροτικών δρόμων είναι πολύ σημαντικό για την ανάπτυξη της ορεινής γεωργίας του Τροόδου, διότι δημιουργεί προβλήματα εκσυγχρονισμού των εκμεταλλεύσεων. Ως εκ τούτου, προτείνεται η εκπόνηση *“Μελέτης καταγραφής – χαρτογράφησης, αξιολόγησης, κατηγοριοποίησης και διαμόρφωσης προτάσεων εγγραφής και αναβάθμισης δικτύου αγροτικών δρόμων στρατηγικής σημασίας για την ανάπτυξη της γεωργίας και της κτηνοτροφίας”*.

Η αξιολόγηση θα γίνει με βάση τις πολεοδομικές ζώνες από τις οποίες διέρχεται, το σημείο προορισμού και τις χρήσεις που εξυπηρετεί. Η κατηγοριοποίηση θα γίνει με κριτήρια τα οποία θα διαφυλάσσουν τον ειδικό σκοπό της εγγραφής του (εξυπηρέτηση της γεωργίας – κτηνοτροφίας).

Η πιο πάνω εισήγηση θα αξιολογηθεί στο πλαίσιο της Δήλωσης Πολιτικής Τροόδου, έτσι ώστε (α) να χαρακτηριστεί ο δρόμος ως γεωργικός, δασικός, κ.ά., και (β) να καθοριστεί η διαδικασία έγκρισης και ορισμού του. Επιπλέον, θα καθορίζεται το πλαίσιο και τα κριτήρια ενδεχόμενης αναβάθμισης αυτών των δρόμων σε άλλη κατηγορία.

Σύμφωνα με τις Επαρχιακές Διοικήσεις, εισηγείται η έγκριση της εκπόνησης της προτεινόμενης μελέτης, προκειμένου να καταστεί δυνατή η τροποποίηση της ισχύουσας κυβερνητικής πολιτικής επί του θέματος, με επαρκή αιτιολόγηση για τις περιοχές όπου η εγγραφή αγροτικών δρόμων είναι απολύτως αναγκαία για την ανάπτυξη γεωργικής και κτηνοτροφικής δραστηριότητας.

Η συγκεκριμένη δράση παρουσιάζεται και κοστολογείται στην Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 10. Υποδομές Συνδεσιμότητας και Προσβασιμότητας – Οδικό Δίκτυο και Επικοινωνίες.

Υπομέτρο 1.4. Προσαρμογή και εφαρμογή χρηματοδοτικών προγραμμάτων για την υποστήριξη της Ορεινής Γεωργίας

Δράση 1.4.1. Ειδική μοριοδότηση δράσεων στήριξης της γεωργίας και της κτηνοτροφίας του Τροόδου

Η ΕΣΑΟΚ προσεγγίζει την ορεινή Γεωργία και Κτηνοτροφία, μέσα από την ταυτόχρονη συμβολή τους στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας της περιοχής του Τροόδου και στη διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος, λόγω του πολυλειτουργικού χαρακτήρα τους.

Στο πλαίσιο της προτεινόμενης υιοθέτησης του σχεδίου της *καινοτομικής ανάπτυξης της ορεινής γεωργίας και κτηνοτροφίας*, συστήνεται η διαμόρφωση ειδικών μοριοδοτήσεων των δράσεων στήριξης της γεωργίας – κτηνοτροφίας του Τροόδου.

Λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της ορεινότητας, τον οριζόντιο χαρακτήρα των δράσεων των χρηματοδοτικών εργαλείων (ΠΑΑ, ΕΠΣΑ), την ανάγκη ενίσχυσης της ορεινής γεωργίας ως βασικό πυλώνα της οικονομίας των ορεινών κοινοτήτων, καθώς και τις ιδιαίτερες παραγωγικές συνθήκες τους

(γεωμορφολογία, κόστος παραγωγής), κρίνεται απαραίτητο να προσδιοριστούν **ειδικά μόρια** τα οποία να πριμοδοτούν τις αιτήσεις ενίσχυσης κατοίκων των ορεινών κοινοτήτων. Η ειδική αυτή μοριοδότηση επιτρέπει την ένταξη αιτημάτων Τροοδιτών σε δράσεις οριζόντιου χαρακτήρα (επενδυτικά σχέδια, νέοι γεωργοί, αγροπεριβαλλοντικά, κ.ά.), ενώ παράλληλα θα ενθαρρύνει δράσεις που συνάδουν με τους στόχους της ΕΣΑΟΚ όσον αφορά την ανάπτυξη της ορεινής γεωργίας στο Τρόδος (εξασφάλιση της διαχείρισης των φυσικών πόρων και παραγωγή προϊόντων με αξίες αναγνωρίσιμες από τους καταναλωτές).

Η τεχνική της «μοριοδότησης» πρέπει να αναφέρεται σε όλες τις δράσεις που θα έχουν οριζόντιο χαρακτήρα, σε γεωγραφικό επίπεδο (όλη η Κύπρος) και σε επίπεδο ομάδων του πληθυσμού (όλοι οι πολίτες). Έτσι, μέσω της μοριοδότησης, παρέχεται ένα επιπλέον κίνητρο στους Τροοδίτες να προβούν σε δράσεις, από τις οποίες όμως δεν αποκλείεται κανένας Κύπριος σε οποιοδήποτε σημείο της Κύπρου και αν δραστηριοποιείται. Μ' αυτό τον τρόπο, ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος να «κατηγορηθεί» το πρόγραμμα ότι κάνει υπερβολικά μεγάλες διακρίσεις υπέρ του Τροόδους και δημιουργεί συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού.

Η πρόταση αυτή εκτιμάται ότι είναι πιο αποτελεσματική από ένα ειδικό πρόγραμμα για το Τρόδος στο πλαίσιο του ΠΑΑ, το οποίο ως πολύπλοκο και σύνθετο πρόγραμμα θα απαιτούσε μια ειδική και με μεγάλο κόστος διαχείριση.

Προτείνεται η εκπόνηση ειδικής εμπειρογνωμοσύνης για τον καθορισμό ειδικής μοριοδότησης (καθορισμός και περιγραφή κριτηρίων, καθώς και το ειδικό βάρος αυτών), λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της ορεινότητας που προτείνει η ΕΣΑΟΚ, για τις περιοχές οι οποίες εντάσσονται στην ορεινή πολιτική.

Δράση 1.4.2. Ενίσχυση της Γεωργικής / Κτηνοτροφικής δραστηριότητας και των εκμεταλλεύσεων

Η προσέγγιση και ο στρατηγικός σχεδιασμός της ορεινής γεωργίας και κτηνοτροφίας του Τροόδους θα πρέπει να εστιάζει στην ενίσχυση της **βιωσιμότητας των οικογενειακών εκμεταλλεύσεων, αλλά και της θέσης της γεωργίας στο εσωτερικό της περιοχής**. Το όλο διακύβευμα συνίσταται στην οικοδόμηση μιας γεωργίας, η οποία **ενισχύει και αναδεικνύει τους δεσμούς με την περιοχή και προσαρμόζεται στις οριζόντιες πολιτικές**. Αυτό σημαίνει ότι απαιτείται πλέον ένας νέος σχεδιασμός για την αειφορική οργάνωση και λειτουργία του χώρου στον οποίο η γεωργία και οι παραγωγοί δεν θα πρέπει να είναι απόντες, αλλά ενεργά συμμετέχοντες. Απ' αυτή την άποψη, ο μοχλός της γεωργικής ανάπτυξης, λόγω της ορεινότητας και του πολυλειτουργικού ρόλου της γεωργίας, θα πρέπει να αναζητηθεί στην άρθρωση:

- Μιας γεωργικής πολιτικής η οποία να συνδυάζει την ανανέωση με τον εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων, την αύξηση της προστιθέμενης αξίας ως αντιστάθμισμα στη χαμηλή παραγωγικότητα των λιγότερο ή περισσότερο εκτατικών παραγωγικών συστημάτων του Τροόδους,
- Των πολυδραστήριων εκμεταλλεύσεων μέσω της ενσωμάτωσής τους σε ένα ενιαίο σχέδιο ανάπτυξης της ποιοτικής γεωργίας και περιβαλλοντικής διαχείρισης,
- Των οριζόντιων πολιτικών ενίσχυσης της αειφορικής σχέσης της ορεινής γεωργίας με το φυσικό περιβάλλον και ανάπτυξη σχετικών υπηρεσιών,
- Δράσεων ενίσχυσης των οριζόντιων σχέσεων και δεσμών με τους άλλους δύο πυλώνες της τοπικής και ορεινής οικονομίας (μεταποίηση και τουρισμό)

Η περιοχή Τροόδους απορρόφησε τις δύο (2) προηγούμενες προγραμματικές περιόδους (2004-2006, 2007-2013 (πληρωμές μέχρι τέλος του 2017)) το ποσό των €18,8εκ στις ακόλουθες κατηγορίες χρηματοδοτήσεων:

A/A	Κατηγορίες χρηματοδοτήσεων όπως εμφανιζόταν στις προγραμματικές περιόδους (2004-2006, 2007-2013)	Ποσά (εκ. €)
1	Επενδυτικά Σχέδια γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων	12,4
2	Ομάδα Παραγωγών	0
3	Κατάρτιση – Συμβουλές	0
4	Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών	1,1
5	Νέοι γεωργοί	2,3
6	Πρότυπα υγιεινής σε ζώα	0,7
7	Βιολογική παραγωγή γεωργικών προϊόντων	0,6
8	Συμμετοχή σε Σύστημα Ποιότητας και Δράσεις ενημέρωσης	1,7
9	Σπάνια είδη (φυτικά και ζωικά)	0,06
10	Χωροταξική κτηνοτροφική ανάπτυξη	0
11	Δάσωση Γεωργικής Γης	0,04
Σύνολο		18,8

Στην παρούσα Ολοκληρωμένη Παρέμβαση προτείνονται δράσεις, η εφαρμογή των οποίων θα συμβάλλει στην ένταξη των εκμεταλλεύσεων σε χρηματοδοτήσεις για:

- ✓ Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων,
- ✓ Ανάπτυξη δράσεων οι οποίες αποσκοπούν στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας των παραγόμενων προϊόντων και του γεωργικού εισοδήματος, καθώς και
- ✓ Ανάπτυξη δράσεων οι οποίες προωθούν τη διασύνδεση της γεωργίας με άλλους τομείς της τοπικής οικονομίας (βιοτεχνία, τουρισμός).

Στην κατεύθυνση αυτή προβλέπουμε την αξιοποίηση χρηματοδοτήσεων την επόμενη προγραμματική περίοδο 2021-2027 ως ακολούθως:

Κατηγορίες χρηματοδοτήσεων	Στόχος	Ποσά (ΕΚ €)
Επενδυτικά Σχέδια γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων	Ενίσχυση 100 εκμεταλλεύσεων για να εκσυγχρονιστούν	15,0
Ομάδα Παραγωγών	Ενίσχυση της δημιουργίας 5 ομάδων παραγωγών (Δράση 1.2.6)	2,5
Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών	Ενίσχυση 200 ατόμων για αποχώρηση από τη γεωργία/κτηνοτροφία	2,0
Νέοι γεωργοί	Ενίσχυση 135 νέων για εγκατάσταση στη γεωργία/κτηνοτροφία	2,7
Πρότυπα υγιεινής σε ζώα	Υιοθέτηση προτύπων υγιεινής από κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις που θα εκσυγχρονιστούν ή θα βρίσκονται σε περιοχές όπου θα αναπτυχθούν σχέδια διαχείρισης βόσκησης (Δράση 1.3.3)	0,8
Βιολογική παραγωγή γεωργικών προϊόντων	Ενίσχυση της βιολογικής παραγωγής	0,8
Σύστημα Ποιότητας και Δράσεις ενημέρωσης	Ενίσχυση 100 παραγωγών για συμμετοχή σε συστήματα ποιότητα και ανάπτυξη δράσεων ενημέρωσης	4,0
Σπάνια είδη (φυτικά και ζωικά)	Εκμεταλλεύσεις που θα ενταχθούν στην παραγωγή διακριτών προϊόντων (Δράση 1.1.1)	0,2
Χωροταξική κτηνοτροφική ανάπτυξη	Ενίσχυση 50 κτηνοτρόφων για δημιουργία υποδομών (Δράση 1.3.4)	2,0
Αγροπεριβαλλοντικές Δράσεις	Ενίσχυση εκμεταλλεύσεων οι οποίες έχουν αγροτεμάχια στην περιοχή ανάπτυξης του Σχεδίου Αγροπεριβαλλοντικής Διαχείρισης (Δράση 6.2.1 (Ο.Π. 6 Φυσικό Περιβάλλον))	4,0
Σύνολο		34

Για τη χρηματοοικονομική υποστήριξη των γεωργών και κτηνοτρόφων μέσα από την Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας (Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση), θα προωθηθεί η δημιουργία ταμείου εγγυήσεων και εργαλείων μικρο-χρηματοδότησης.

10.3.2 Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 2. Μεταποίηση στην ορεινή οικονομία

Η διαμόρφωση των βασικών κατευθύνσεων για την ανάπτυξη του μεταποιητικού τομέα της περιοχής του Τρόδου, έλαβε υπόψη,

- τα κεντρικά ζητήματα όπως προκύπτουν από τη διάγνωση του τομέα της μεταποίησης και την SWOT ανάλυση
- τον Στρατηγικό Προγραμματισμό για το 2017-2019 της Γενικής Διεύθυνσης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης
- εξειδικευμένα προγράμματα - Πρωτοβουλίες Ενίσχυσης Επιχειρηματικότητας & Καινοτομίας
- το Νομοσχέδιο της Νέας Βιομηχανικής Πολιτικής και
- τις απαραίτητες θεσμικές αλλαγές στις οποίες απαιτείται να προβεί η Κυβέρνηση και η Κεντρική Διοίκηση και αφορούν κυρίως την αναγνώριση της «οικοτεχνίας» και την αδειοδότηση των μεταποιητικών μονάδων.

Με βάση τα παραπάνω, διαμορφώνεται η εξής **βασική κατεύθυνση** για το τομέα της μεταποίησης:

Η ταυτόχρονη δημιουργία ευέλικτου θεσμικού πλαισίου, δομής οργάνωσης και εκπροσώπησης, καθώς και μηχανισμού ολοκληρωμένης υποστήριξης, αποτελούν τα βασικά στοιχεία για την αξιοποίηση της δυναμικής του μεταποιητικού τομέα στο Τρόδο. Η αύξηση της προστιθέμενης αξίας θα επιχειρηθεί μέσω της αξιοποίησης αναγνωρισμένων εργαλείων για την ανάδειξη των προϊόντων ποιότητας και ταυτότητας του Τρόδου.

Ο σχεδιασμός των παρεμβάσεων για την ανάπτυξη της μεταποίησης στο Τρόδο θα πρέπει να οργανωθεί πάνω στους παρακάτω βασικούς άξονες δράσεων:

- Την **οργάνωση** του τομέα ο οποίος σήμερα στερείται συγκρότησης και εκπροσώπησης σε οποιοδήποτε επίπεδο (Τρόδος ή κατώτερο). Εκτιμάται ότι η αναγνώριση των ευρισκόμενων σε καθεστώς ανομίας μεταποιητικών μονάδων και το νέο, πιο ευέλικτο θεσμικό πλαίσιο για τη δημιουργία τους και τη λειτουργία τους, το οποίο θα προκύψει, θα συμβάλλουν τα μέγιστα στην αύξηση του αριθμού βιοτεχνών και στην ενίσχυση του τομέα.
- Τη βελτίωση της **υποστήριξης** σε έναν τομέα, ο οποίος μέχρι σήμερα έχει πρόσβαση μόνο σε εθνικού επιπέδου μηχανισμούς και δομές υποστήριξης με περιορισμένη γνώση και εξειδίκευση όσον αφορά τις ιδιαίτερες ανάγκες και τις δυνατότητες της μεταποιητικής δραστηριότητας στο Τρόδο.

Υπομέτρα – Δράσεις

Ακολουθεί ο Πίνακας με τη δομή και το περιεχόμενο της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης «**Μεταποίηση στη νέα ορεινή οικονομία**», όπως είναι οργανωμένη σε Υπομέτρα και Δράσεις:

Υπομέτρο 2.1.	Ενίσχυση του Προϊόντος Τροόδους για την ανάπτυξη ανταγωνιστικών επιχειρήσεων και επιχειρηματικής δραστηριότητας
Δράση 2.1.1.	Δημιουργία ταυτότητας των μεταποιημένων προϊόντων
Περιγραφή	<p>Εκπόνηση «<i>Σχεδίου Δράσης εντοπισμού, τεκμηρίωσης και ανάδειξης των ποιοτικών και ταυτοτικών χαρακτηριστικών των προϊόντων (μεταποίησης) και αξιοποίησης των κληρονομημένων παραδοσιακών τεχνολογιών</i>». Ο οδικός χάρτης βημάτων που θα πρέπει να ακολουθήσει ο ανάδοχος του Σχεδίου Δράσης είναι:</p> <p>(α) Ενημέρωση – ευαισθητοποίηση των μεταποιητών για τα οφέλη από την εφαρμογή προδιαγραφών ποιότητας (παραγωγή τελικού ταυτοτικού ποιοτικού προϊόντος, αξιοποιώντας τοπικές γνώσεις και τεχνολογίες σε στάδια της παραγωγικής διαδικασίας) και την ανάγκη οργάνωσής τους (κλαδική / διατομεακή) για τη διασφάλιση της εφαρμογής τους και τη διαπραγματευτική ικανότητα των βιοτεχνών.</p> <p>(β) Κινητοποίηση του παραγωγικού δυναμικού (τοπικοί γνώστες των τεχνικών και τεχνολογιών, μεταποιητές, κ.ά.), προκειμένου να εντοπιστούν και αποτυπωθούν όλα τα κρίσιμα σημεία της παραγωγικής διαδικασίας.</p> <p>(γ) Ανάπτυξη συνεργασίας με το ερευνητικό δυναμικό της χώρας, προκειμένου να τεκμηριώσουν αυτές τις γνώσεις και να αποδείξουν την εντοπιότητα και τους δεσμούς τους με την περιοχή.</p> <p>Η δράση συνδέεται με το <i>Υπομέτρο 1.1. «Αύξηση της Προστιθέμενης Αξίας των Αγροτικών Προϊόντων» της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης 1 «Καινοτομική προσέγγιση της γεωργίας και κτηνοτροφίας»,</i> την οποία και συμπληρώνει με τον εντοπισμό και ανάδειξη των ιδιαίτερων γνωρισμάτων στο τμήμα της επεξεργασίας, συντήρησης και τυποποίησης των προϊόντων για τα οποία προτείνεται η ανάδειξη της ταυτότητας και της ποιότητας των προϊόντων.</p>
Δράση 2.1.2.	Διαμόρφωση προδιαγραφών ποιότητας (πρότυπα διαχείρισης)
Περιγραφή	<p>A. Με βάση την προηγούμενη δράση (2.1.1.) «<i>Δημιουργία ταυτότητας των μεταποιημένων προϊόντων</i>», ο ίδιος ανάδοχος θα προτείνει το πλαίσιο της πιστοποίησης ανά μεταποιημένο προϊόν ταυτότητας και θα ετοιμάσει τον σχετικό φάκελο υποψηφιότητας για αναγνώριση. Ο οδικός χάρτης βημάτων που θα πρέπει να ακολουθήσει ο ανάδοχος του Σχεδίου Δράσης είναι:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Επιλογή του κατάλληλου τύπου πιστοποίησης για κάθε προϊόν: επίσημη πιστοποίηση όπως ΠΟΠ, ΠΓΕ κ.ά. είτε ιδιωτική (Συμμετοχικό Σύστημα Εγγύησης κ.α.) 2. Διαμόρφωση προδιαγραφών ποιότητας παραγωγής προϊόντων. Ένταξη των ιδιαίτερων ποιοτικών χαρακτηριστικών στο στάδιο της μεταποίησης στις προδιαγραφές παραγωγής κάθε προϊόντος. 3. Προετοιμασία και κατάθεση διαδικασίας αναγνώρισης του επιλεγμένου συστήματος ποιότητας. <p>B. Μετά την αναγνώριση του συστήματος ποιότητας, κρίνεται απαραίτητη η παρακάτω διαδικασία για την υιοθέτηση των προδιαγραφών των συστημάτων διαχείρισης ποιότητας:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Πληροφόρηση και ενεργοποίηση των βιοτεχνών και τοπικών φορέων 2. Σύσταση ομάδας ενδιαφερομένων μεταποιητών και δράσεις υποστήριξης για την προετοιμασία υιοθέτησης του συστήματος προδιαγραφών <p><i>Η δράση βρίσκεται σε διασύνδεση με την Ο.Π.1 Καινοτομική προσέγγιση της Γεωργίας και Κτηνοτροφίας</i></p>

Δράση 2.1.3.	Ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης
Περιγραφή	<p>Συμμετοχή και συνεργασία εμπλεκόμενων σε μια αξιακή αλυσίδα (value chain) και εμπειρογνομόνων για τον προσδιορισμό και τεκμηρίωση του τρόπου, των τεχνικών, των φάσεων παραγωγής ενός προϊόντος, τις διαδικασίες αυτοελέγχου αυτών με αποτέλεσμα την ανάπτυξη πρωτοκόλλων ελέγχου και πιστοποίησης, και εν τέλει, την ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης με κοινό λογότυπο και στρατηγική μάρκετινγκ.</p> <p>Ένταξη σε σύμφωνα συνεργασίας και ποιότητας με τους τοπικούς γεωργούς και τουριστικούς επιχειρηματίες.</p> <p><i>Διασύνδεση με τις Ο.Π.1. Καινοτομική Προσέγγιση της Γεωργίας και Κτηνοτροφίας και Ο.Π.3. Νέο πρότυπο ορεινού τουριστικού προϊόντος Τροόδους.</i></p>
Δράση 2.1.4.	Νομοσχέδιο για αναγνώριση της “Οικοτεχνίας”
Περιγραφή	<p>Η ανάδειξη της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων, της διαφοροποίησης της αγροτικής παραγωγής και ο εμπλουτισμός του ιδιότυπου τουριστικού προϊόντος Τροόδους, απαιτεί την αναγνώριση της οικοτεχνίας. Επιπλέον, η προώθηση «Οικοτεχνίας» μπορεί να συμβάλει στην αύξηση του εισοδήματος της μικρής γεωργίας.</p> <p>Συστήνεται η προσαρμογή στα κυπριακά δεδομένα νομοθεσίας που εφαρμόζεται σε άλλα Κράτη-Μέλη της ΕΕ ως καλή και εφαρμοσμένη πρακτική και την ετοιμασία νομοσχεδίου για αναγνώριση της «Οικοτεχνίας» ως κλάδου του δευτερογενή τομέα παραγωγής.</p>
Δράση 2.1.5.	Διαμόρφωση προδιαγραφών ανάπτυξης και λειτουργίας οικοτεχνιών / βιοτεχνιών
Περιγραφή	<p>Διαμόρφωση ειδικών όρων και προδιαγραφών χωροθέτησης και ανάπτυξης οικοτεχνιών / βιοτεχνιών:</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) Για την ένταξη: (α) στη Δήλωση Πολιτικής Τροόδους (δυνατότητα αλλαγής χρήσης υφιστάμενων κτιρίων), και (β) στο Ιδιότυπο Τουριστικό Προϊόν της περιοχής. (2) Για την προσαρμογή των προνοιών του Σχεδίου Παροχής Πολεοδομικών Κινήτρων για σκοπούς ανάκαμψης της αναπτυξιακής δραστηριότητας στην Κύπρο. (3) Για τη συγχρηματοδότηση και ένταξη της «οικοτεχνίας» στο ΠΑΑ 2021-2027 (Οδηγός Εφαρμογής, όροι και προδιαγραφές προκήρυξης).
Δράση 2.1.6.	Σχέδιο για τη Δημιουργία Αγροτοδιατροφικού Cluster στο Τρόδος και Πιλοτικές Δράσεις
Περιγραφή	<p>(α) Στήριξη της δημιουργίας δομών συνεργασίας μεταποιητών (κλαδικών ή/και διακλαδικών) και ετοιμασίας φακέλων επιχειρηματικού σχεδίου για όσες δομές θα αναπτύξουν συστάδες επιχειρήσεων (cluster) ή/και δίκτυα επιχειρήσεων.</p> <p>(β) Εκπόνηση σχεδίου για την ανάπτυξη και διασύνδεση οριζόντιων και κάθετων αλυσίδων αξίας για να συνδέσουν την ορεινή οικονομία με την κυπριακή Βιομηχανία, με στόχο την παραγωγή – προώθηση και εμπορευματοποίηση προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας. Ανταλλαγή προϊόντων/ υπηρεσιών μεταξύ ορεινής μεταποίησης και Βιομηχανίας, αξιοποιώντας και στηρίζοντας οριζόντιες και κάθετες αλυσίδες αξίας (ανταλλαγή τεχνογνωσίας και προτύπων ποιότητας, υπηρεσίες μεταφορών, παραγωγή πρώτων υλών / μεταποιημένων πρώτων υλών ή και τελικών παραδοσιακών / τοπικών προϊόντων)</p> <p><i>Διασύνδεση της δράσης με τη Ο.Π.4 Επιχειρηματικότητα και Δια Βίου Μάθηση</i></p>
Υπομέτρο 2.2.	Βελτίωση του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος – Ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων και ενίσχυση υφιστάμενων
Δράση 2.2.1.	Τεχνική και Συμβουλευτική Υποστήριξη για την αναβάθμιση της ποιότητας όλων των προϊόντων του Τροόδους
Περιγραφή	(α) Συμβουλές (μικρή επιχειρηματικότητα),

	<p>(β) Πληροφόρηση (τεχνικές, εμπορικές, οικονομικές, φορολογικές, νομικές, κτλ.)</p> <p>(γ) Έρευνα – Καινοτομία / Άνοιγμα σε διαδικασίες καινοτομίας,</p> <p>(δ) Πρόσβαση σε χρηματοδοτήσεις</p> <p>(ε) Εξωστρέφεια των βιοτεχνικών επιχειρήσεων (προβολή-προώθηση προϊόντος)</p> <p><i>Διασύνδεση της δράσης με τη Ο.Π.4 Επιχειρηματικότητα και Δια Βίου Μάθηση.</i></p>
Δράση 2.2.2.	Εκπαίδευση και κατάρτιση για την μεταποίηση
Περιγραφή	<p>Ενίσχυση δράσεων εκπαίδευσης και κατάρτισης που αφορά κυρίως την πρώτη και δεύτερη μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, με έμφαση στην αξιοποίηση των τοπικών τεχνογνωσιών και εστιάζοντας σε τομείς όπως η ανάδειξη της τοπικής ταυτότητας των προϊόντων, η ποιοτική σήμανσή τους, η ποιότητα και η ασφάλεια των προϊόντων, η βελτίωση της συσκευασίας, ο εξαγωγικός προσανατολισμός, κτλ. Παράλληλα, ορισμένα εκπαιδευτικά προγράμματα θα αφορούν και μη διατροφικούς κλάδους της μεταποίησης (χειροτεχνίες, επαγγέλματα κατασκευαστικού κλάδου, κτλ.). Η δράση αφορά τόσο τους μεταποιητές (επιχειρηματίες), όσο και τους εργαζόμενους του τομέα.</p> <p><i>Διασύνδεση με την Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Δια βίου Μάθηση (Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας) και την Ο.Π.5. Εκπαίδευση (Ανώτερη Αγροτική Σχολή και Διαπανεπιστημιακή Μονάδα Έρευνας Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental))</i></p>
Υπομέτρο 2.3.	Υποδομές για βιώσιμη παραγωγή και ανάπτυξη
Δράση 2.3.1.	Δημιουργία Βιομηχανικής περιοχής Τρόοδος στην Κοινότητα Λινού
Περιγραφή	<p>Η ανάγκη δημιουργίας Βιομηχανικής Περιοχής στο Τρόοδος, έχει διαπιστωθεί μέσα από ενέργειες που έγιναν για την προώθηση της Βιομηχανικής Περιοχής στη Λινού. Το ενδιαφέρον που υπήρξε εδώ και μια δεκαετία ανανεώθηκε πρόσφατα. Υπάρχουν και σήμερα πολλές επιχειρήσεις που επιθυμούν να μετεγκατασταθούν στην εν λόγω περιοχή. Ειδικότερα, προτείνεται η διάθεση Βιομηχανικών οικοπέδων σε ενδιαφερόμενους νέους, οι οποίοι θα εγκατασταθούν στην περιοχή, ή σε υφιστάμενους επιχειρηματίες για μετεγκατάσταση των εργαστηρίων τους (υδραυλικούς, πελεκάνους, μεταλλοτεχνίτες, κ.ά.), τα οποία λειτουργούν εντός των οικισμών με προοπτική αναβάθμισης / επέκτασης, προσδίδοντας ιδιαίτερη δυναμική σε αυτούς τους κλάδους.</p>
Δράση 2.3.2.	Σχέδιο μετεγκατάστασης βιοτεχνιών από τους οικισμούς σε Βιοτεχνική και Βιομηχανική Περιοχή (εκτός αγροδιατροφικού τομέα)
Περιγραφή	<p>Η δράση αυτή περιλαμβάνει και την παροχή κινήτρων (εκτός των πολεοδομικών) για την προσέλκυση βιοτεχνιών, όπως οικονομικά, φορολογικά, τελών, κτλ., σε μονάδες που θα εγκατασταθούν – μετεγκατασταθούν στις Βιοτεχνικές Περιοχές (με έμφαση σε αυτές που δεν ανήκουν στον αγροδιατροφικό τομέα).</p>
Δράση 2.3.3.	Δημιουργία Βιοτεχνικής περιοχής στην Αγία Μαρίνα Ξυλιάτου
Περιγραφή	<p>Η βιοτεχνική ζώνη στην Αγία Μαρίνα Ξυλιάτου θα πρέπει να μετατραπεί σε Βιοτεχνική Περιοχή για να καλύψει τις ανάγκες όλου του ανατολικού τμήματος του Τρόοδου (Πιτσιλιά Λευκωσίας).</p> <p>Δεδομένου ότι η ζώνη αυτή βρίσκεται σε κρατική γη, διευκολύνονται οι διαδικασίες προώθησης δημιουργίας Βιοτεχνικής Περιοχής και επομένως απαιτούνται:</p> <ul style="list-style-type: none"> - μεταφορά των δικτύων παροχής ηλεκτρισμού, νερού και τηλεφώνου, μέχρι τα σύνορα του τεμαχίου της Βιοτεχνικής Περιοχής, - κατασκευή / ασφαλτόστρωση του δρόμου προσπέλασης και του κεντρικού οδικού άξονα, καθώς και χάραξη (χωματοουργικά έργα) του εσωτερικού οδικού δικτύου σε συνεργασία με τις Τοπικές Αρχές. <p>Υπενθυμίζεται ότι δεν χρειάζονται απαλλοτριώσεις για το οδικό δίκτυο.</p>

Δράση 2.3.4.	Βιομηχανικές / βιοτεχνικές ζώνες (αξιολόγηση και σχεδιασμός ενεργοποίησης)
Περιγραφή	Αξιολόγηση υφιστάμενων βιοτεχνικών / βιομηχανικών ζωνών, επαναπροσδιορισμός της χωρικής κατανομής τους και Πολεοδομικός – Ρυμοτομικός Σχεδιασμός για την ενεργοποίησή τους, με βάση τις τοπικές ανάγκες. Πιλοτική εφαρμογή σε δύο ζώνες. (α) Πολεοδομικός / Ρυμοτομικός Σχεδιασμός ο οποίος θα εκπονηθεί μετά την ολοκλήρωση της Δήλωσης Πολιτικής Τρόδους (β) Με βάση την αξιολόγηση στη Δήλωση Πολιτικής, να προωθηθεί ο σχεδιασμός ενεργοποίησης
Δράση 2.3.5.	Δημιουργία Βιοτεχνικών Χωριών πιλοτικής εφαρμογής στον Αμιάντο
Περιγραφή	Προτείνεται η αξιοποίηση υφιστάμενων κτιριακών αποθεμάτων για τη δημιουργία «Βιοτεχνικών Χωριών», τα οποία θα συνδυάζουν την παραγωγή, την παρουσίαση σε επισκέπτες και την πώληση προϊόντων σε ένα συλλογικό κέντρο προώθησης. Θα αποτελούν δηλαδή κέντρο παραγωγής, αλλά και τουριστικό προσορισμό, προωθώντας την άμεση διασύνδεση των δύο βασικών πυλώνων της ορεινής οικονομίας και έμμεσα του πρωτογενούς τομέα. Θεωρούμε σημαντική την προσθήκη της Βιομηχανικής/ Βιοτεχνικής κληρονομιάς στο ιδιότυπο τουριστικό προϊόν της περιοχής, ως αναπόσπαστο κομμάτι του «πακέτου εμπειρίας / προϊόντος» που έχει να προσφέρει το Τρόδος, διαπίστωση στην οποία προβαίνει και η Υπηρεσία Βιομηχανίας και Τεχνολογίας του ΥΕΕΒ. Δημιουργία Βιοτεχνικών Χωριών Πιλοτική εφαρμογή στον Αμιάντο (Διασύνδεση με το Υπομέτρο 8.5 Οικομυσειό «ΔΑΣΟΕΣΣΑ» Θεματικό Πάρκο δραστηριοτήτων και αναψυχής)
Υπομέτρο 2.4.	Προσαρμογή και εφαρμογή χρηματοδοτικών προγραμμάτων για την υποστήριξη της ορεινής βιοτεχνίας
Δράση 2.4.1.	Διαμόρφωση Σχέδιων χορηγιών για την ορεινή μεταποίηση και ειδική μοριοδότηση για επενδυτικές προτάσεις συνεργασίας βιοτεχνίας / βιομηχανίας και μεταποίησης με τους υπόλοιπους τομείς της ορεινής οικονομίας
Περιγραφή	Η δράση αναφέρεται στην αγορά συμβουλευτικών υπηρεσιών για τη διαμόρφωση προσαρμοσμένων στις απαιτήσεις της ΕΣΑΟΚ, σχεδίων χορηγιών για τον μεταποιητικό τομέα.
Δράση 2.4.2.	Ενίσχυση της Μεταποιητικής δραστηριότητας
Περιγραφή	Με βάση τα Σχέδια Χορηγιών που θα διαμορφωθούν, θα μπορούν να ενεργοποιηθούν με προσαρμοσμένο τρόπο τα κατάλληλα μέτρα διαφόρων προγραμμάτων χορηγιών που αφορούν μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, γυναικεία επιχειρηματικότητα, νεανική επιχειρηματικότητα κτλ.
Δράση 2.4.3.	Δημιουργία Ταμείου Εγγυήσεων και Εργαλείων Μικροχρηματοδότησης
Περιγραφή	Ενίσχυση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση: - Δημιουργία ή και αξιοποίηση ευέλικτου πλαισίου μικροχρηματοδοτήσεων για ΜΜΕ, - Αξιοποίηση περιφερειακών και διακρατικών συμφωνιών, - Προσαρμογή ευρωπαϊκών & εθνικών σχεδίων χορηγιών στην ορεινή μεταποίηση
Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με άλλες Στρατηγικές και Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις της ΕΣΑΟΚ	
Σ.Π.1. Θεσμοθέτηση Ορεινότητας, αρχές και στόχοι Ορεινής Πολιτικής	
Σ.Π.3. Πλαίσιο Χωρικής Οργάνωσης (Δήλωση Πολιτικής για το Τρόδος)	
Σ.Π.4. Πολιτική προσέλκυσης και υποδοχής νέου Πληθυσμού	
Ο.Π.1. Καινοτομική προσέγγιση στην γεωργία και κτηνοτροφία	
Ο.Π.3. Νέο πρότυπο ορεινού τουριστικού προϊόντος Τρόδους	

Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Δια Βίου Μάθηση

Ο.Π.5. Εκπαίδευση

Ο.Π.8. Πολιτισμός: Σχέδιο Αξίες Τρόδους

Ο.Π.12. Ενέργεια: "Ενεργειακή Στρατηγική – Τρόδος 2030"

Συμπληρωματικότητα με δράσεις άλλων Ολοκληρωμένων (Ο.Π.) και Στρατηγικών Παρεμβάσεων (Σ.Π.)

Στρατηγική Παρέμβαση 3, Πλαίσιο Χωρικής Οργάνωσης.

Ένταξη στη νέα Δήλωση Πολιτικής Τρόδους:

- (α) της έννοιας "Οικοτεχνία" και των ειδικών όρων και προδιαγραφών χωροθέτησης και ανάπτυξης οικοτεχνιών / βιοτεχνιών (δυνατότητα αλλαγής χρήσης υφιστάμενων κτιρίων)
- (β) αξιολόγηση υφιστάμενων βιοτεχνικών / βιομηχανικών ζωνών και καθορισμός νέων με βάση τις ανάγκες (υπομέτρο 2.3)

Ο.Π.1. Καινοτομική προσέγγιση της Γεωργίας και Κτηνοτροφίας

Οι δράσεις: Δημιουργία ταυτότητας των μεταποιημένων προϊόντων, διαμόρφωση προδιαγραφών ποιότητας (πρότυπα διαχείρισης), είναι σε συμπληρωματικότητα με τις αντίστοιχες και ομότιτλες δράσεις στην Ο.Π.1.

Ο.Π.1. Καινοτομική προσέγγιση της Γεωργίας και Κτηνοτροφίας, και

Ο.Π.3. Νέο πρότυπο ορεινού τουριστικού προϊόντος Τρόδους:

Η δράση «Ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης» είναι σε συμπληρωματικότητα με την αντίστοιχη και ομότιτλη δράση στις Ο.Π.1. και Ο.Π.3.

Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Δια Βίου Μάθηση

- (α) Ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης
- (β) Στήριξη της δημιουργίας δομών συνεργασίας παραγωγών
- (γ) Εκπόνηση σχεδίου για την ανάπτυξη και διασύνδεση οριζόντιων και κάθετων αλυσίδων αξίας για να συνδέσουν την ορεινή οικονομία με την κυπριακή Βιομηχανία
- (δ) Ενθάρρυνση συστάδων / αλυσίδων παραγωγής για ανταλλαγή προϊόντων / υπηρεσιών
- (ε) Ενίσχυση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση

Ο.Π.5. Εκπαίδευση

Η δράση «Εκπαίδευση και κατάρτιση για την μεταποίηση» βρίσκεται σε διασύνδεση με την Ο.Π.5.

Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με το σχεδιασμό των παρεμβάσεων των Υπουργείων

Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος

- Ποιότητα και Ασφάλεια Τροφίμων
- Γεωργική έρευνα (ποιότητα προϊόντων)

Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας

- Προώθηση εξαγωγών

- Σχέδια χορηγιών για ΜΜΕ, επιχειρηματικότητα και καινοτομία
- Νέα χρηματοδοτικά εργαλεία
- Ανάπτυξη βιοτεχνικών περιοχών

Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας

- Διά Βίου Εκπαίδευση

Εισαγωγή καινοτομίας και νέων τεχνολογιών

Προτείνονται δράσεις:

- (α) Οργανωσιακής καινοτομίας: οργάνωση μεταποιητών και ένταξή τους σε σύμφωνα συνεργασίας,
 (β) Τεχνολογικής καινοτομίας: συμμετοχικό σύστημα εγγύησης, παραγωγή ποιοτικών μεταποιημένων προϊόντων με χρήση νέων τεχνολογιών,
 (γ) Τεχνικής καινοτομίας – συμβουλές: νέες τεχνολογίες – νέες μέθοδοι

Συστάσεις προς την Κυπριακή Δημοκρατία

1. Διαμόρφωση κατάλληλου θεσμικού πλαισίου για τη δημιουργία και την ευέλικτη λειτουργία οικοτεχνιών και μικρών βιοτεχνιών παραγωγής περιορισμένης ποσότητας οίνου και ζιβανίας, διασφαλίζοντας την τήρηση των απαραίτητων ελέγχων και της αποφυγής αθέμιτου ανταγωνισμού.
2. Διερεύνηση της δυνατότητας αναπροσαρμογής του εθνικού νομικού πλαισίου ώστε να προωθούνται πρακτικές παλαίωσης και αρωματισμού της ζιβανίας.
3. Διερεύνηση της διευκόλυνσης της εμπορίας ζιβανίας από τις οικοτεχνίες – μικρές βιοτεχνίες (φορολογικά κίνητρα).
4. Διερεύνηση της συμπληρωματικότητας και συνέργειας του αμπελουργικού, οινοποιητικού και οινοτουριστικού κλάδου με στόχο την ανάπτυξη σύνθετων δραστηριοτήτων (γεωργικών, μεταποιητικών και αγροτουριστικών), μέσα από συνεργασία του Τμήματος Γεωργίας, Υπουργείου Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας και Υφυπουργείου Τουρισμού.
5. Ενίσχυση του κλάδου χρηματοδοτήσεων και χορηγιών της Υπηρεσίας Βιομηχανίας και Τεχνολογίας του ΥΕΕΒ με προσωπικό για την ταχύτερη εφαρμογή των σχεδίων χορηγιών
6. Προώθηση της έγκρισης του Νομοσχεδίου "Ο περί της Απονομής Σήματος Κυπριακού Προϊόντος Νόμος του 2019", το οποίο έχει ετοιμαστεί από το Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος.

Υπομέτρο 2.1 Ενίσχυση του προϊόντος Τροόδους για την ανάπτυξη ανταγωνιστικών επιχειρήσεων και επιχειρηματικής δραστηριότητας

Δράση 2.1.1. Δημιουργία ταυτότητας των μεταποιημένων προϊόντων

Η συγκεκριμένη δράση αφορά την εκπόνηση «Σχεδίου Δράσης εντοπισμού, τεκμηρίωσης και ανάδειξης των ποιοτικών και ταυτοτικών χαρακτηριστικών των προϊόντων (μεταποίησης) και αξιοποίησης των κληρονομημένων παραδοσιακών τεχνογνωσιών».

Η δράση συνδέεται με το Υπομέτρο 1.1. «Αύξηση της Προστιθέμενης Αξίας των Αγροτικών Προϊόντων» της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης 1 «Καινοτομική προσέγγιση της γεωργίας και κτηνοτροφίας», την οποία και συμπληρώνει με τον εντοπισμό και ανάδειξη των ιδιαίτερων γνωρισμάτων στο τμήμα της επεξεργασίας, συντήρησης και τυποποίησης των προϊόντων για τα οποία προτείνεται η ανάδειξη της ταυτότητας και της ποιότητας.

Ο οδικός χάρτης βημάτων που θα πρέπει να ακολουθήσει ο ανάδοχος του Σχεδίου Δράσης είναι:

- (α) Ενημέρωση – ευαισθητοποίηση των μεταποιητών για τα οφέλη από την εφαρμογή προδιαγραφών ποιότητας (παραγωγή τελικού ταυτοτικού ποιοτικού προϊόντος, αξιοποιώντας τοπικές γνώσεις και τεχνογνωσίες σε στάδια της παραγωγικής διαδικασίας) και την ανάγκη οργάνωσής τους (κλαδική / διατομεακή) για τη διασφάλιση της εφαρμογής τους και τη διαπραγματευτική ικανότητα των βιοτεχνών.
- (β) Κινητοποίηση του παραγωγικού δυναμικού (τοπικοί γνώστες των τεχνικών και τεχνογνωσιών, μεταποιητές, κ.ά.), προκειμένου να εντοπιστούν και αποτυπωθούν όλα τα κρίσιμα σημεία της παραγωγικής διαδικασίας.
- (γ) Ανάπτυξη συνεργασίας με το ερευνητικό δυναμικό της χώρας, προκειμένου να τεκμηριώσουν αυτές τις γνώσεις και να αποδείξουν την εντοπιότητα και τους δεσμούς τους με την περιοχή.

Η Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας σε συνεργασία με την ΑνΕΤ (αναγνωρισμένη Ομάδα Τοπικής Δράσης), συστήνεται να αναλάβει τον συντονισμό του Σχεδίου Δράσης, με ειδικούς εμπειρογνώμονες και αρμόδια Κυβερνητικά Τμήματα (π.χ. Τμήμα Γεωργίας, ΙΓΕ, Κυπριακή Χειροτεχνία, κ.ά.), καθώς και τους παραγωγικούς φορείς της περιοχής.

Δράση 2.1.2. Διαμόρφωση προδιαγραφών ποιότητας (πρότυπα διαχείρισης)

Προτείνεται ο καθορισμός συστήματος ποιότητας και ετοιμασία φακέλου υποψηφιότητας αναγνώρισης. Με βάση την προηγούμενη δράση (2.1.1.) «Δημιουργία ταυτότητας των μεταποιημένων προϊόντων», ο ίδιος ανάδοχος θα προτείνει το πλαίσιο της πιστοποίησης ανά μεταποιημένο προϊόν ταυτότητας και θα ετοιμάσει τον σχετικό φάκελο υποψηφιότητας για αναγνώριση.

Ο οδικός χάρτης βημάτων που θα πρέπει να ακολουθήσει ο ανάδοχος του Σχεδίου Δράσης είναι:

- i. Επιλογή του κατάλληλου τύπου πιστοποίησης για κάθε προϊόν: επίσημη πιστοποίηση όπως ΠΟΠ, ΠΓΕ, βιολογικό, προϊόν ορεινής προέλευσης κ.ά. είτε ιδιωτική (Συμμετοχικό Σύστημα Εγγύησης).
- ii. Διαμόρφωση προδιαγραφών ποιότητας παραγωγής προϊόντων. Ένταξη των ιδιαίτερων ποιοτικών χαρακτηριστικών στο στάδιο της μεταποίησης στις προδιαγραφές παραγωγής κάθε προϊόντος.
- iii. Προετοιμασία και κατάθεση διαδικασίας αναγνώρισης του επιλεγμένου συστήματος ποιότητας.

Μετά την αναγνώριση του συστήματος ποιότητας, κρίνεται απαραίτητη η παρακάτω διαδικασία για την υιοθέτηση των προδιαγραφών των συστημάτων διαχείρισης ποιότητας:

- Πληροφόρηση και ενεργοποίηση των βιοτεχνών και τοπικών φορέων, (το Τμήμα Γεωργίας (ο ρόλος του είναι συμβουλευτικός στους παραγωγούς)/Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας θα παρέχει συμβουλευτική υπηρεσία – ενημερώσεις στους παραγωγούς / μεταποιητές για το συγκεκριμένο προϊόν).
- Σύσταση ομάδας ενδιαφερομένων μεταποιητών και δράσεις υποστήριξης για την προετοιμασία υιοθέτησης του συστήματος προδιαγραφών (Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας σε συνεργασία με ΑνΕΤ, ΑνΕΛεμ ή Ιδιωτικό Γραφείο θα υποστηρίξει τη σύσταση της ομάδας παραγωγών)

Η Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας σε συνεργασία με την ΑνΕΤ (ως αναγνωρισμένη Ομάδα Τοπικής Δράσης), συστήνεται να αναλάβει το συντονισμό του Σχεδίου Δράσης, σε συνεργασία με το Τμήμα Γεωργίας και τους παραγωγικούς φορείς της περιοχής.

Δράση 2.1.3. Ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης

Συμμετοχικό Σύστημα Εγγύησης της ποιότητας και της ταυτότητας των παραγόμενων προϊόντων στο εσωτερικό μιας αξιακής αλυσίδας

Η δράση αφορά τη συμμετοχή και συνεργασία των εμπλεκόμενων όλων των τομέων (άρα και του μεταποιητικού τομέα), στην παραγωγή ενός μεταποιημένου προϊόντος που βασίζεται σε πρώτη ύλη (φυτικής / ζωικής προέλευσης) που παράγεται στο Τρόδος, για τον προσδιορισμό και τεκμηρίωση του τρόπου, των τεχνικών, των φάσεων παραγωγής ενός προϊόντος, των διαδικασιών αυτοελέγχου αυτών, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη πρωτοκόλλων ελέγχου και πιστοποίησης (Συμμετοχικού Συστήματος Εγγύησης), με κοινό λογότυπο και στρατηγική μάρκετινγκ.

Αναλυτικά:

Η διαμόρφωση και η εφαρμογή ενός Συμμετοχικού συστήματος εγγύησης αποτελεί μια απλή διαδικασία η οποία κινητοποιεί μια πλειάδα φορέων, η συμμετοχή και η συνεργασία των οποίων είναι καθοριστική.

Ο οδικός χάρτης διαμόρφωσής του ακολουθεί τα εξής βήματα:

- (α) Όλοι οι εμπλεκόμενοι στη διαχείριση – εκμετάλλευση ενός πόρου ή σε μια αξιακή αλυσίδα, μιας ή περισσότερων κοινοτήτων αποτελούν την ομάδα βάσης η οποία προσδιορίζει τους τρόπους, τις τεχνικές και τις φάσεις παραγωγής ενός προϊόντος.
- (β) Ομάδα ερευνητών – εμπειρογνομόνων εντοπίζουν και τεκμηριώνουν τα χαρακτηριστικά του τύπου όπου παράγεται το συγκεκριμένο προϊόν και τα χαρακτηριστικά του ίδιου του προϊόντος.
- (γ) Η ομάδα βάσης της περιοχής με την ομάδα των ερευνητών:
 - (γ1) προσδιορίζουν τους τρόπους και τις τεχνικές παραγωγής, καθώς και τις διαδικασίες αυτοελέγχου αυτών (κρίσιμα σημεία ελέγχου), και
 - (γ2) εντάσσουν σε όλα τα στάδια τα απαραίτητα τεχνολογικά εργαλεία
- (δ) Οι ερευνητές αναπτύσσουν πρωτόκολλα ελέγχου και πιστοποίησης, λογότυπο και στρατηγική μάρκετινγκ.

Η όλη δράση ολοκληρώνεται με τη δημιουργία δύο δομών:

1. Δομή υποστήριξης: Όλοι οι εμπλεκόμενοι δρώντες και φορείς ιδιωτικού δικαίου ή/και ιδιωτικού δικαίου δημοσίου ενδιαφέροντος, αλλά και του κοινωνικού και ιδιωτικού τομέα που εμπλέκονται

στην παραγωγή του συγκεκριμένου προϊόντος, μπορούν να συστήσουν δομή συνεργασίας και συντονισμού των παραπάνω δράσεων.

2. **Εταιρεία Εμπορίας:** συμμετέχουν όλοι οι άμεσα εμπλεκόμενοι στην παραγωγή του τελικού προϊόντος. Προτείνεται η διαμόρφωση Συμμετοχικού Συστήματος Εγγύησης για τρία (3) προϊόντα από ομάδα ειδικών εμπειρογνομόνων σε συνεργασία με την Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας, το Τμήμα Γεωργίας, Δίκτυο ερευνητικών φορέων, τοπικούς αναπτυξιακούς φορείς (ΑνΕΤ/ΑνΕΛεμ) και παραγωγούς.

Δράση 2.1.4. Νομοσχέδιο για αναγνώριση της 'Οικοτεχνίας'

Η ανάδειξη της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων, της διαφοροποίησης της αγροτικής παραγωγής και ο εμπλουτισμός του ιδιότυπου τουριστικού προϊόντος Τροόδους, απαιτεί την **αναγνώριση της οικοτεχνίας (κατάρτιση νομοσχεδίου)**. Επιπλέον, η προώθηση «Οικοτεχνίας» μπορεί να συμβάλει στην αύξηση του εισοδήματος της μικρής γεωργίας.

Στα Συνέδρια Επιστημονικών και Τεχνικών Επιτροπών για την Αναγέννηση του Τροόδους που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της ΕΣΑΟΚ, η επιστημονική ομάδα και τα Τμήματα Γεωργίας, Ιατρικών Υπηρεσιών και Υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας και η Υπηρεσία Βιομηχανίας και Τεχνολογίας, συζήτησαν εκτενώς το ζήτημα της αναγνώρισης της οικοτεχνίας και αποδέχθηκαν την ανάγκη ύπαρξης της συγκεκριμένης επιχειρηματικής μορφής. Μέσω της θεσμικής αναγνώρισης μορφών επιχειρηματικότητας όπως η οικοτεχνία, το παραγωγικό δυναμικό θα έχει τη δυνατότητα να ξεπεράσει τα αδύνατα σημεία του τομέα (έλλειψη οργάνωσης, υιοθέτηση συστημάτων ποιότητας) και να αξιοποιήσει ευκαιρίες που μένουν ανεκμετάλλετες (φήμη των προϊόντων, ανάδυση ποιοτικών αγορών, εστιασμένες χρηματοδοτήσεις, λειτουργία αναπτυξιακών εταιρειών). Κατά τη διαβούλευση, η Υπηρεσία Βιομηχανίας και Τεχνολογίας του ΥΕΕΒ, επεσήμανε ότι στην περίπτωση που λυθούν τα θεσμικά προβλήματα της αναγνώρισης της οικοτεχνίας ως κλάδου του δευτερογενή τομέα παραγωγής, οι οικοτεχνίες θα μπορούσαν να ενταχθούν σε δράσεις καινοτομίας, επιχειρηματικότητας και διά βίου μάθησης, περιβάλλοντος και πολιτισμού κ.ά., καθώς και στα νέα σχέδια χορηγιών της κυβέρνησης, αλλά και στα σχέδια στήριξης της επιχειρηματικότητας. Επιπλέον, η Υπηρεσία θεωρεί πολύ σημαντική την αναγνώριση της οικοτεχνίας ως μέσο *branding* για κυπριακά προϊόντα.

Οι Υγειονομικές Υπηρεσίες συμφωνούν με την ανάγκη αναγνώρισης της οικοτεχνίας, αλλά επισημαίνουν ότι:

1. Θα πρέπει να εξασφαλιστεί ότι δεν θα παραβιάζεται το απαραβίαστο της κατοικίας, ως αυτό καθορίζεται στο άρθρο 16 του Συντάγματος, από τον διενεργών τον έλεγχο εξουσιοδοτημένο λειτουργό των Υγειονομικών Υπηρεσιών ο οποίος διενεργεί τον έλεγχο, παρόλα τα εύλογα μέτρα που δύναται να λάβει προς αποφυγή αυτού. Για να επιτευχθεί αυτό, σύμφωνα με σχετική γνωμάτευση του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, θα πρέπει να ζητείται εκ των προτέρων όπως ο ιδιοκτήτης της οικιακής οικοδομής, δώσει γραπτώς τη συγκατάθεσή του για τη διενέργεια του ελέγχου.
2. Στην περίπτωση χρήσης της κουζίνας της κατοικίας για την παρασκευή των τροφίμων, αντί ξεχωριστής κουζίνας, υπάρχει αυξημένος κίνδυνος επιμόλυνσης των τροφίμων και αυξημένη δυσκολία τήρησης των απαιτήσεων του Κανονισμού (ΕΚ) αρ. 852/2004 για την υγιεινή των τροφίμων. Επισημαίνεται ότι η Οικοτεχνία έχει αναγνωριστεί από πολλές άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Στον οδηγό Ορθής Πρακτικής για τις μονάδες Τροφίμων οικοτεχνικής παρασκευής στην Ελλάδα Παράρτημα 1, η οποία έχει

υιοθετήσει και εφαρμόζει σχετική νομοθεσία για τις οικοτεχνίες, σημειώνεται ότι (ΕΦΕΤ, 2017), "Ο χώρος παρασκευής των τροφίμων μπορεί να είναι είτε κάποιος χώρος στην αγροτική εκμετάλλευση, είτε ακόμα και η οικιακή κουζίνα. Οι οικιακές κουζίνες δεν σημαίνει απαραίτητα ότι είναι κατάλληλες για παρασκευή τροφίμων για επαγγελματική χρήση. Σε κάθε περίπτωση όμως, η υποδομή του χώρου πρέπει να είναι τέτοια έτσι ώστε να παρεμποδίζεται η επιμόλυνση του παραγόμενου τροφίμου".

Με βάση τα παραπάνω, συστήνεται η προσαρμογή στα κυπριακά δεδομένα νομοθεσίας που εφαρμόζεται σε άλλα Κράτη-Μέλη της ΕΕ ως καλή και εφαρμοσμένη πρακτική. Ενδεικτικά επισυνάπτεται στο Παράρτημα 2 η σχετική ελληνική νομοθεσία η οποία έχει παρουσιαστεί και προσκομιστεί στο Τμήμα Γεωργίας κατά το στάδιο της διαβούλευσης. Κατά τη διαμόρφωση του νομοσχεδίου θα πρέπει να καθοριστεί ο φορέας ελέγχου της λειτουργίας των οικοτεχνικών μονάδων, ο οποίος συστήνεται να είναι οι Υγειονομικές Υπηρεσίες.

Σημειώνεται ότι, στις οικοτεχνίες δεν περιλαμβάνονται όσες παράγουν προϊόντα ζωικής προέλευσης, για τις οποίες για σκοπούς ασφάλειας των τροφίμων εφαρμόζεται σχετική νομοθεσία, η οποία τις διαχωρίζει μετά τον έλεγχό τους από τις κτηνιατρικές υπηρεσίες, σε εγγεγραμμένες (μικρές μονάδες) και εγκεκριμένες.

Δράση 2.1.5 Διαμόρφωση προδιαγραφών ανάπτυξης και λειτουργίας οικοτεχνιών / βιοτεχνιών

Η δια νόμου αναγνώριση της «οικοτεχνίας» και η ένταξη της στις επίσημες μορφές του μεταποιητικού τομέα, είναι σκόπιμο να συνοδευτεί από ένα «πλέγμα» κινήτρων τα οποία θα δημιουργήσουν ελκυστικό περιβάλλον προκαλώντας το ενδιαφέρον των κατόχων γεωργικών εκμεταλλεύσεων και ενισχύοντας το εισόδημά τους.

Στη βάση αυτή, οι κυριότερες ενέργειες είναι:

- α. Ένταξη της "Οικοτεχνίας" στο ιδιότυπο Τουριστικό Προϊόν (Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 3 «Νέο πρότυπο ορεινού τουριστικού προϊόντος Τρόδους»).
- β. Ένταξη στο ΠΑΑ 2021-27 ή στα Επιχειρησιακά Προγράμματα των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων για την Ανταγωνιστικότητα και την Απασχόληση για τη χρηματοδότηση της ανάπτυξής τους (Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, ΓΔ ΕΠΣΑ).
- γ. Καθορισμός κινήτρων ανάπτυξης της "οικοτεχνίας" και βιοτεχνίας για να συμπεριληφθούν στο Σχέδιο Παροχής Πολεοδομικών Κινήτρων για σκοπούς ανάκαμψης της αναπτυξιακής δραστηριότητας στην Κύπρο (Υπουργείο Εσωτερικών και ομάδα μελέτης Δήλωσης Πολιτικής Τρόδους).
- δ. Ένταξη σε εξειδικευμένα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης για τη μετάβαση από την οικιακή παραγωγή στην οικοτεχνική (Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 4. Επιχειρηματικότητα και Διά βίου Μάθηση).

Δράση 2.1.6 Σχέδιο για τη Δημιουργία Αγροδιατροφικού Cluster στο Τρόδος και πιλοτικές δράσεις

A. Στήριξη της δημιουργίας δομών συνεργασίας μεταποιητών (κλαδικών ή / και διακλαδικών)

Η οργάνωση των ομάδων μεταποιητών με στόχο την εκπροσώπησή τους στα κέντρα λήψης αποφάσεων είναι αναγκαία ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητές τους, τόσο λόγω του μεγέθους (μικρές μονάδες), όσο και του χώρου (Τρόδος) όπου αναπτύσσονται και καλούνται να δραστηριοποιηθούν. Ανάλογα με το περιεχόμενο του νόμου για τις οικοτεχνίες και τη διάκριση των αγορών μεταξύ βιοτεχνιών

και οικοτεχνιών αγροτροφίμων, να εξεταστεί το ενδεχόμενο της δημιουργίας ενός ενιαίου ή δύο φορέων (βιοτεχνών και οικοτεχνών).

Σημαντική εκτιμάται λόγω του εμβληματικού χαρακτήρα του προϊόντος, η δημιουργία διεπαγγελματικής οργάνωσης αμπελοοινικού τομέα με συμμετοχή αμπελουργών, οικοτεχνών, οινοποιών, παραγωγών ζιβανίας.

Συστήνεται η χρηματοδότηση από το Κράτος, της ΑνΕΤ/ΑνΕΛεμ μέσω της Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας για να προωθήσει:

- (α) τον εντοπισμό ομάδων μεταποιητών με γεωγραφική ή κλαδική αναφορά για **δημιουργία και οργάνωση δομών συνεργασίας,**
- (β) την εξαγορά υπηρεσιών για συμβουλευτική και τεχνική υποστήριξη για την οργάνωση,
- (γ) την εξαγορά υπηρεσιών για τη σύσταση του νομικού προσώπου λειτουργίας της
- (δ) την υποστήριξη διαμόρφωσης Σχεδίου Δράσης που θα περιλαμβάνει την ετοιμασία φακέλων αίτησης για χρηματοδότηση των δομών συνεργασίας.

B. Εκπόνηση σχεδίου για την ανάπτυξη και διασύνδεση οριζόντιων και κάθετων αλυσίδων αξίας και σύνδεσης της ορεινής οικονομίας με την κυπριακή Βιομηχανία (Διασύνδεση με την Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 4 «Επιχειρηματικότητα και Διά βίου Μάθηση»).

Με την οργάνωση δομών συνεργασίας, όπως παρουσιάστηκαν στην προηγούμενη δράση, συστήνεται η χρηματοδότηση από το Κράτος, της Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας για να προωθήσει τη συμβουλευτική και τεχνική υποστήριξη για την οργάνωσή τους και την ετοιμασία επιχειρηματικού σχεδίου για όσες ομάδες μεταποιητών επιλέξουν να αναπτύξουν συστάδες επιχειρήσεων (cluster) ή/και δίκτυα επιχειρήσεων στη βάση ενός κείμενου δεσμεύσεων το οποίο θα έχει ως αντικείμενο την κοινή απόφαση παραγωγικών μονάδων του Τροόδου, ίδιου ή διαφορετικού αντικειμένου και δεσμεύσεις για την τήρηση συγκεκριμένων προδιαγραφών ως προς τον τρόπο παραγωγής και προώθησης των προϊόντων τους στον καταναλωτή – επισκέπτη. Οι στόχοι της συνεργασίας αυτής είναι η διασφάλιση παροχής ποιοτικών προϊόντων / υπηρεσιών στους καταναλωτές και η απόκτηση διαπραγματευτικής ικανότητας των μεταποιητών.

Η συνεργασία μπορεί να λάβει τις ακόλουθες μορφές:

1. Οριζόντια συνεργασία όσον αφορά οργανωτικά θέματα, ανταλλαγές, τροφοδοσία πρώτης ύλης και προϊόντων, τυποποίησης προϊόντων, ανάπτυξη καινοτομιών και καινοτόμων προϊόντων. Στόχος της συνεργασίας είναι ο εκσυγχρονισμός των επιχειρήσεων, η αύξηση της διαπραγματευτικής τους ικανότητας και η παραγωγή ιδιαίτερων και καινοτόμων προϊόντων, η στελέχωση με επιστημονικό δυναμικό (π.χ. οινολόγο στα οινοποιεία, οικονομολόγο, κλπ.)
2. Κάθετη συνεργασία βιοτεχνών. Συνεργασία μεταποιητών με παραγωγούς ή/και τουριστικούς επιχειρηματίες (εστιατόρια, περιβαλλοντικοί – πολιτιστικοί σύλλογοι, κ.ά.): ένταξη των επιχειρήσεων σε σύμφωνα συνεργασίας και ποιότητας για να δημιουργηθούν αξιακές αλυσίδες προϊόντων τοπικά διασφαλισμένης ποιότητας, να προωθηθούν τοπικές γνώσεις.
 - Κάθετη συνεργασία για την ανάδειξη των σχέσεων και των δεσμών των προϊόντων με τους τόπους παραγωγής (γαιότοποι, κοινές τεχνογνωσίες μεταποίησης κτλ.).
 - Διατομεακή συνεργασία σε επίπεδο Τροόδου, για την ενίσχυση των δεσμών με τους άλλους τομείς της οικονομίας. Ο ρόλος των μικρών βιοτεχνιών είναι ρυθμιστικός και κομβικός για την

παρασκευή προϊόντων με συγκεκριμένες προδιαγραφές ποιότητας της τοπικής πρώτης ύλης, πιστοποιημένων ως προς την ποιότητα και την προέλευσή τους και την ένταξη των προϊόντων στις αγορές.

Η υιοθέτηση κανόνων και προδιαγραφών (σύμφωνο Συνεργασίας) ως προς τη διαδικασία παραγωγής και κανόνων προώθησης και προβολής, από επιχειρήσεις του Τροόδου διευκολύνει τη σύνδεση, τόσο των ομοειδών επιχειρήσεων μεταξύ τους, όσο και επιχειρήσεων διαφορετικών τομέων της οικονομίας (π.χ. σύνδεση επιχειρήσεων του γεωργικού τομέα και μεταποιητικών επιχειρήσεων με την τοπική τουριστική ζήτηση).

Παράδειγμα ένταξης μεταποιητικής δραστηριότητας σε διατομεακή συνεργασία: Στο πλαίσιο των οινοτουριστικών διαδρομών και των επισκέψιμων οινοποιείων, δημιουργία ορεινών διαδρομών (Ορεινά Οινικά Μονοπάτια) με έμφαση σε οικολογικές δραστηριότητες σε συνδυασμό με τον οινοτουρισμό, όπως ποδηλατικές και πεζοπορικές διαδρομές ανάμεσα σε αμπελώνες οικοτεχνίες και οινοποιεία.

Μέσα από τη δημιουργία συστάδων ή αλυσίδων παραγωγής, θα μπορούσε να ενθαρρυνθεί η ανταλλαγή προϊόντων και υπηρεσιών όπως:

- ανταλλαγή τεχνογνωσίας και προτύπων ποιότητας,
- υπηρεσίες μεταφορών,
- παραγωγή πρώτων υλών ή μεταποιημένων πρώτων υλών ή/και τελικών παραδοσιακών / τοπικών προϊόντων από την ορεινή μεταποίηση προς τη βιομηχανία, με ανταλλαγή τη συσκευασία και την παράλληλη προώθηση των παραδοσιακών προϊόντων του Τροόδου στην τοπική και διεθνή αγορά (περιλαμβανομένης της τουριστικής βιομηχανίας), κ.ά.

Υπομέτρο 2.2 Βελτίωση του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος – Ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων και ενίσχυση υφιστάμενων

Δράση 2.2.1 Τεχνική και Συμβουλευτική Υποστήριξη για την αναβάθμιση της ποιότητας όλων των προϊόντων του Τροόδου

Η δράση προτείνει την οργάνωση και την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σε βιοτεχνίες του Τροόδου. Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένες στις ιδιαιτερότητες (μονάδες μικρής κλίμακας) και τις παραγωγικές ιδιομορφίες των επιχειρήσεων του Τροόδου. Επιπλέον, θα πρέπει να μεταφέρουν την απαιτούμενη γνώση σε ζητήματα τεχνικά, λειτουργικά, καθώς και χρηματοοικονομικά, προσαρμοσμένη στις επιχειρήσεις του Τροόδου.

Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες θα συμβάλλουν στην υποστήριξη του ανθρώπινου δυναμικού των επιχειρήσεων (εργαζόμενων και ιδιοκτητών) για την ανάπτυξη δεξιοτήτων και τον συνδυασμό των παραδοσιακών γνώσεων και πρακτικών με τις απαιτήσεις παρασκευής αγαθών και υπηρεσιών ασφαλών για τον καταναλωτή. Επιπλέον, οι υπηρεσίες αυτές θα έχουν σαν στόχο την ανάδειξη των ποιοτικών χαρακτηριστικών των παραγόμενων αγαθών.

Ανάπτυξη προσαρμοσμένης προσφοράς υπηρεσιών από την ΑνΕΤ/ΑνΕΛεμ μέσω της Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας στο Τρόοδο στους παρακάτω τομείς (Διασύνδεση με την Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 4 «Επιχειρηματικότητα και Δια-βίου Μάθηση»):

- Εκπαίδευση – κατάρτιση (αγροδιατροφή / μεταποίηση μικρής κλίμακας): διαμόρφωση ειδικών εκπαιδεύσεων για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων των οικοτεχνών και μεταποιητών, αφού εντοπιστούν οι ανάγκες τους (π.χ. στην ποιότητα και ασφάλεια του προϊόντος, δυνατότητες αναγνώρισης και αύξησης προστιθέμενης αξίας, τυποποίηση του προϊόντος, πώληση, διαχείριση της επιχείρησης, κ.ά.)

Το ολοκληρωμένο σύστημα «επαγγελματικής εκπαίδευσης και επιχειρηματικότητας» που προτείνεται (βλέπε Ο.Π.5. Εκπαίδευση) θα απαντήσει στις συνδυασμένες ανάγκες υποστήριξης του μεταποιητικού τομέα του Τροόδου για επαγγελματική εκπαίδευση, συμβουλευτική και έρευνα.

- Συμβουλές (μικρή επιχειρηματικότητα, τεχνική και συμβουλευτική υποστήριξη στην παραγωγική διαδικασία και στην ένταξη της επιχείρησης σε διαδρομές)
- Πληροφόρηση: σε γνώσεις τεχνικές, εμπορικές, οικονομικές, φορολογικές, νομικές κτλ.
- Έρευνα – Καινοτομία: άνοιγμα σε διαδικασίες καινοτομίας όπως χρήση τεχνικών, τεχνολογικών ή και οργανωσιακών καινοτομιών.
- Πρόσβαση σε χρηματοδοτήσεις: υποστήριξη στη διαμόρφωση των φακέλων υποψηφιοτήτας, προκειμένου να συμμετέχουν στη διεκδίκηση χρηματοδοτικών πόρων (ΠΑΑ, Επιχειρησιακά Προγράμματα κτλ.).
- Δημιουργία ευέλικτου πλαισίου μικροχρηματοδοτήσεων με έμφαση στην υπό-διαμόρφωση κατηγορία των «οικοτεχνιών». Στόχος είναι η πρόσβαση σε μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση για τη διατήρηση και την αύξηση της ποιότητας των υπηρεσιών και την πορεία προς τη βιωσιμότητα. Η αναγνώριση των «οικοτεχνιών» πρέπει να υποστηριχθεί είτε με άμεση επιχορήγηση, είτε με προνομιακή πρόσβαση σε μικρο-πιστώσεις (έως €25.000).
- Εξωστρέφεια των βιοτεχνικών επιχειρήσεων (προβολή και προώθηση προϊόντων): ενημέρωση και διευκόλυνση για συμμετοχή σε εκθέσεις για την προβολή των αγαθών τους.

Δράση 2.2.2. Εκπαίδευση και κατάρτιση για την μεταποίηση

Ενίσχυση δράσεων εκπαίδευσης και κατάρτισης που αφορά κυρίως την πρώτη και δεύτερη μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, με έμφαση στην αξιοποίηση των τοπικών τεχνογνωσιών και εστιάζοντας σε τομείς όπως η ανάδειξη της τοπικής ταυτότητας των προϊόντων, η ποιοτική σήμανσή τους, η ποιότητα και η ασφάλεια των προϊόντων, η βελτίωση της συσκευασίας, ο εξαγωγικός προσανατολισμός κτλ. Παράλληλα, ορισμένα εκπαιδευτικά προγράμματα θα αφορούν και μη διατροφικούς κλάδους της μεταποίησης (χειροτεχνίες, επαγγέλματα κατασκευαστικού κλάδου, κτλ.). Η δράση αφορά τόσο τους μεταποιητές (επιχειρηματίες), όσο και τους εργαζόμενους του τομέα.

Η Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας, μέσω του προτεινόμενου Παρατηρητηρίου Επιχειρηματικότητας, θα καταγράψει τις ανάγκες υποστήριξης του μεταποιητικού τομέα και θα σχεδιάσει τις αναγκαίες δράσεις υποστήριξης (συμβουλευτική). Η διαμόρφωση των προγραμμάτων κατάρτισης θα προωθείται από την Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας (Διασύνδεση με την Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Δια βίου Μάθηση). Μέσα από την Ο.Π.5. Εκπαίδευση, προτείνονται επίσης νέες εκπαιδευτικές δομές όπως Σχολεία Μέσης Τεχνικής Εκπαίδευσης (Καλλιτεχνικό Σχολείο / Λαϊκή Χειροτεχνία, Αγροτική Τεχνική Σχολή / κλάδοι οινοποιίας, κτλ., Οικονομική και Εμπορική Σχολή Μιτσή / Επιχειρηματικότητα), καθώς και Σχολές Μεταλυκειακής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Σχολή Καλών και Εφαρμοσμένων Τεχνών, Ακαδημία Ορεινής Οικονομίας, Ανώτερη Αγροτική Σχολή).

Μέσα από τα ειδικά διαμορφωμένα εκπαιδευτικά προγράμματα και διαγωνισμούς επιχειρηματικότητας στα σχολεία που θα προσφέρουν οι παραπάνω φορείς, θα αναβαθμιστούν οι δεξιότητες και ικανότητες των νέων της περιοχής και των επιχειρηματιών και εργαζομένων του μεταποιητικού τομέα, υποστηρίζοντας την αναβάθμιση των τοπικών μεταποιημένων προϊόντων και συμβάλλοντας στη συγκράτηση των νέων στην περιοχή.

Υπομέτρο 2.3. Υποδομές για βιώσιμη παραγωγή και ανάπτυξη

Δράση 2.3.1 Δημιουργία Βιομηχανικής περιοχής Τροόδου στην Κοινότητα Λινού

Η ανάγκη δημιουργίας Βιομηχανικής Περιοχής στο Τρόοδο έχει διαπιστωθεί μέσα από ενέργειες που έγιναν για την προώθηση της Βιομηχανικής Περιοχής στη Λινού. Το ενδιαφέρον που υπήρξε εδώ και μια δεκαετία ανανεώθηκε πρόσφατα. Υπάρχουν, σήμερα πολλές επιχειρήσεις που επιθυμούν να μετεγκατασταθούν στην εν λόγω περιοχή. Ειδικότερα, προτείνεται η διάθεση Βιομηχανικών οικοπέδων σε ενδιαφερόμενους νέους οι οποίοι θα εγκατασταθούν στην περιοχή ή σε υφιστάμενους επιχειρηματίες για μετεγκατάσταση των εργαστηρίων τους (υδραυλικούς, πελεκάνους, μεταλλοτεχνίτες, κ.ά.), τα οποία λειτουργούν εντός των οικισμών με προοπτική αναβάθμισης/επέκτασης, προσδίδοντας ιδιαίτερη δυναμική σε αυτούς τους κλάδους.

Η γη στην προτεινόμενη Βιομηχανική Περιοχή ανήκει στην κοινότητα Λινού, έχει χαρακτηριστεί ως βιοτεχνική ζώνη και έχουν εξασφαλιστεί τέσσερις (4) πολεοδομικές άδειες για τη δημιουργία 120 βιομηχανικών οικοπέδων. Σημειώνουμε ότι το 2006 η Κοινότητα Λινού είχε προκηρύξει εκδήλωση ενδιαφέροντος και είχε λάβει 69 αιτήσεις. Συστήνουμε να αναλάβει το Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας (Υπηρεσία Βιομηχανίας και Τεχνολογίας, Κλάδος Χωροταξίας και Βιομηχανικών Περιοχών) το εν λόγω έργο, να διαθέσει πιστώσεις για την ολοκλήρωση και ωρίμανση του έργου και ακολούθως να ξεκινήσει την τμηματική υλοποίησή του.

Προκαταρκτικά, προτείνεται η ετοιμασία εκδήλωσης ενδιαφέροντος για εγκατάσταση επιχειρήσεων με συγκεκριμένους όρους και προδιαγραφές που να απαντούν στους στόχους της ΕΣΑΟΚ ώστε να διαφανεί ο αριθμός των οικοπέδων που θα κατασκευαστούν σε πρώτη φάση.

Δράση 2.3.2 Σχέδιο μετεγκατάστασης βιοτεχνιών από τους οικισμούς σε Βιοτεχνική και Βιομηχανική Περιοχή (εκτός αγροδιατροφικού τομέα)

Η δράση αυτή περιλαμβάνει και την παροχή κινήτρων (εκτός των πολεοδομικών) για την προσέλκυση βιοτεχνιών, όπως οικονομικά, φορολογικά, τελών, κτλ. σε μονάδες που θα εγκατασταθούν – μετεγκατασταθούν στις Βιοτεχνικές Περιοχές (με έμφαση σε αυτές που δεν ανήκουν στον αγροδιατροφικό τομέα).

Δράση 2.3.3. Δημιουργία Βιοτεχνικής περιοχής στην Αγία Μαρίνα Ξυλιάτου

Η βιοτεχνική ζώνη στην Αγία Μαρίνα Ξυλιάτου θα πρέπει να μετατραπεί σε Βιοτεχνική Περιοχή για να καλύψει τις ανάγκες όλου του ανατολικού τμήματος του Τροόδου (Πιτσιλιά Λευκωσίας). Δεδομένου ότι η ζώνη αυτή βρίσκεται σε κρατική γη, διευκολύνονται οι διαδικασίες προώθησης δημιουργίας Βιοτεχνικής Περιοχής και επομένως απαιτούνται:

- Μεταφορά των δικτύων παροχής ηλεκτρισμού, νερού και τηλεφώνου μέχρι τα σύνορα του Τεμαχίου της Βιοτεχνικής Περιοχής,

- Κατασκευή / ασφαλτόστρωση του δρόμου προσπέλασης και του κεντρικού οδικού άξονα, καθώς και χάραξη (χωματουργικά έργα) του εσωτερικού οδικού δικτύου, σε συνεργασία με τις Τοπικές Αρχές. Υπενθυμίζεται ότι δεν χρειάζονται απαλλοτριώσεις για το οδικό δίκτυο.

Δράση 2.3.4 Βιομηχανικές / βιοτεχνικές ζώνες (αξιολόγηση και σχεδιασμός ενεργοποίησης)

Σημαντική παρέμβαση για τον μεταποιητικό τομέα είναι η αξιολόγηση των υφιστάμενων θέσεων των βιοτεχνικών ζωνών, ορισμένες εκ των οποίων είναι ανενεργές. Στο πλαίσιο της Δήλωσης Πολιτικής Τροόδου, θα γίνει αξιολόγηση των υφιστάμενων βιοτεχνικών / βιομηχανικών ζωνών, ο επαναπροσδιορισμός της χωρικής κατανομής τους και ο Πολεοδομικός – Ρυμοτομικός Σχεδιασμός για την ενεργοποίηση τους με βάση τις τοπικές ανάγκες. Επίσης, οι βιοτεχνικές ζώνες θα πρέπει να ενταχθούν σε έναν προγραμματισμό ενεργοποίησής τους (προτεραιότητα σε Κοινότητες ή Συμπλέγματα που υπάρχει ενδιαφέρον) ο οποίος θα περιλαμβάνει την εκπόνηση πολεοδομικού – ρυμοτομικού σχεδίου ενεργοποίησης βιοτεχνικών ζωνών σε περιοχές προτεραιότητας μετά την ολοκλήρωση της ΔΠΤ.

Δράση 2.3.5. Δημιουργία Βιοτεχνικών Χωριών πιλοτικής εφαρμογής στον Αμιάντο

Δημιουργία βιοτεχνικών χωριών

Προτείνεται η αξιοποίηση υφιστάμενων κτιριακών αποθεμάτων για τη δημιουργία «Βιοτεχνικών Χωριών» τα οποία θα συνδυάζουν την παραγωγή, την παρουσίαση σε επισκέπτες και την πώληση προϊόντων σε ένα συλλογικό κέντρο προώθησης. Θα αποτελούν δηλαδή κέντρο παραγωγής βιοτεχνικών προϊόντων αλλά και τουριστικό προορισμό, προωθώντας την άμεση διασύνδεση των δύο βασικών πυλώνων της ορεινής οικονομίας και έμμεσα του πρωτογενή τομέα. Η προσθήκη της Βιομηχανικής / Βιοτεχνικής κληρονομιάς στο ιδιότυπο τουριστικό προϊόν της περιοχής, ως αναπόσπαστο κομμάτι του «πακέτου εμπειρίας / προϊόντος» που έχει να προσφέρει το Τρόδος, εκτιμάται ως σημαντική τόσο από τους μελετητές όσο και από την Υπηρεσία Βιομηχανίας και Τεχνολογίας του ΥΕΕΒ.

Οι δύο προτεινόμενες περιοχές παρεμβάσεως αποτελούν συστάδα 10-12 εργατικών κατοικιών στο παλιό μεταλλείο Αμιάντου και κοντά στο Μεταλλείο Σκουριώτισσας. Η περιοχή Αμιάντου θα προωθηθεί κατά προτεραιότητα δεδομένου ότι οι κατοικίες αποτελούν κρατική περιουσία. Επίσης, χωροταξικά η περιοχή αυτή θεωρείται ιδανική, καθώς γειτνιάζει με δύο σημαντικούς τουριστικούς προορισμούς, Πλάτρες και Κακοπετριά, ενώ βρίσκεται στο κέντρο τριών αναπτυσσόμενων πόλων, της Σολιάς, των Κοινοτήτων Κυπερούντα – Πελένδρι – Αγρός και Μονιάτη – Τριμίκλινη και θα μπορέσει άμεσα να δώσει διέξοδο σε νέους οι οποίοι δύνανται να ασχοληθούν επιχειρηματικά. Όσον αφορά το Βιοτεχνικό Χωριό Σκουριώτισσας, λειτουργεί συμπληρωματικά με το έργο δημιουργίας σιδηροδρομικής γραμμής Ευρύχου – Σκουριώτισσα (Δράση 10.2.5.).

Βιοτεχνικό Χωριό Αμιάντου

Η πρόταση αφορά την προστασία της τοπικής βιοτεχνικής αρχιτεκτονικής μορφολογίας που αντικατόπτριζε τις επαγγελματικές ανάγκες και δραστηριότητες του παρελθόντος. Οι κατοικίες που προτείνεται να αξιοποιηθούν αποτελούν συγκρότημα κτιρίων αναπτυσσόμενων γύρω από κεντρική πλατεία. Οι οικοδομές αποτελούν χαρακτηριστικό δείγμα της εποχής που κτίστηκαν και εμπεριέχουν χαρακτηριστικά της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της περιοχής. Με βάση την συλλογιστική της πρότασης, το χωριό θα έχει επιδεικτικό χαρακτήρα, παρουσιάζοντας τις παραδοσιακές μεθόδους και τεχνικές παραγωγής τοπικών προϊόντων, τη διασύνδεσή τους με την ιστορία και τον πολιτισμό του τόπου – την

καθημερινότητα και τον κύκλο της ζωής των ανθρώπων. Επιπλέον, το χωριό θα διαθέτει κέντρο προβολής και προώθησης των προϊόντων, και θα διοργανώνονται σχετικές εκδηλώσεις.

Στάδια υλοποίησης της πρότασης:

1. Επιλογή μελετητικής ομάδας για ετοιμασία κατασκευαστικών σχεδίων για την αποκατάσταση του κελύφους των οικοδομών και του περιβάλλοντος χώρου.
2. Προκήρυξη εκδήλωσης ενδιαφέροντος από μεταποιητές και χειροτέχνες. Οι ενδιαφερόμενοι θα υποβάλουν φάκελο ενδιαφέροντος, ο οποίος θα περιλαμβάνει: (i) περιγραφή της πρότασης και τεχνοοικονομική μελέτη, (ii) προσχέδιο για την εσωτερική διαμόρφωση του υποστατικού που τους ενδιαφέρει, και (iii) κοστολόγηση των εργασιών περιλαμβανομένου του εξοπλισμού που θα εγκατασταθεί.
3. Οι προτάσεις που θα εγκριθούν θα τους μισθωθεί το ακίνητο και θα τους παραδοθεί η οικοδομή που επέλεξαν αποκατεστημένη έως το εξωτερικό κέλυφος.

Η ανάπτυξη των Βιοτεχνικών Χωριών καλύπτει τους στόχους των Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων της ΕΣΑΟΚ : 4. Επιχειρηματικότητα και Δια Βίου Μάθηση και 1. Καινοτομική προσέγγιση στη Γεωργία. Η πρόταση καλύπτει επίσης τους στόχους στο υπό διαμόρφωση νέο τουριστικό προϊόν Τροόδους. Συνδυαστικά των πιο πάνω, η πρόταση για το Βιοτεχνικό Χωριό Αμιάντου παρατίθεται στην Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 8. Πολιτισμός, στην οποία εντάσσεται το προτεινόμενο Σχέδιο Δράσης – Αξιοποίηση Μεταλλείου Αμιάντου, και η πρόταση για το Βιοτεχνικό Χωριό Σκουριώτισσας παρατίθεται στο ομότιτλο προτεινόμενο Σχέδιο Δράσης.

Υπομέτρο 2.4 Προσαρμογή και εφαρμογή χρηματοδοτικών προγραμμάτων για την υποστήριξη της ορεινής βιοτεχνίας

Δράση 2.4.1 Διαμόρφωση Σχεδίων χορηγιών για την ορεινή μεταποίηση και ειδική μοριοδότηση για επενδυτικές προτάσεις συνεργασίας βιοτεχνίας / βιομηχανίας, μεταποίησης με τους υπόλοιπους τομείς της ορεινής οικονομίας

Η δράση αναφέρεται στην αγορά συμβουλευτικών υπηρεσιών για τη διαμόρφωση προσαρμοσμένων στις απαιτήσεις της ΕΣΑΟΚ σχεδίων χορηγιών για τον μεταποιητικό τομέα.

Ειδικότερα, η διαμόρφωση των σχεδίων θα πρέπει να γίνει σε δύο φάσεις. Αρχικά να προετοιμαστούν προσχέδια τα οποία θα προωθηθούν στην ομάδα διαπραγμάτευσης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και του ΠΑΑ της επόμενης προγραμματικής περιόδου 2021-2027, προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι ιδιαίτερες ανάγκες της περιοχής. Ακολούθως και εφόσον οριστικοποιηθούν τα εν λόγω προγραμματικά έγγραφα, θα πρέπει να διαμορφωθούν τα τελικά Σχέδια Χορηγιών, τα οποία θα πρέπει να ενσωματωθούν στα Επιχειρησιακά Προγράμματα και στο ΠΑΑ.

Επίσης, τα Σχέδια αυτά πρέπει να συμπεριλάβουν και ως ειδική κατηγορία στήριξης τα Σχέδια Χορηγιών για τις Οικοτεχνίες (μετά την θεσμική αναγνώρισή τους).

Δράση 2.4.2. Ενίσχυση της Μεταποιητικής δραστηριότητας

Με βάση τα Σχέδια Χορηγιών που θα διαμορφωθούν, θα ενεργοποιηθούν τα μέτρα διαφόρων προγραμμάτων χορηγιών που αφορούν μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, γυναικεία επιχειρηματικότητα, νεανική επιχειρηματικότητα, κτλ.

Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι (α) κατά την περίοδο 2004-2013 το Τρόδος απορρόφησε €15 εκ. για δράσεις μεταποίησης γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων και (β) οι προτεινόμενες δράσεις στην ΟΠ2 στοχεύουν στην οργάνωση και υποστήριξη του τομέα και την ανάδειξη της ποιότητας και της ταυτότητας των μεταποιημένων προϊόντων, εκτιμάται ότι την επόμενη περίοδο 2021-2027, το Τρόδος αναμένεται να απορροφήσει αντίστοιχο ποσό από διαφορετικά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Δράση 2.4.3. Δημιουργία Ταμείου Εγγυήσεων και Εργαλείων Μικροχρηματοδότησης

A. Εργαλείο μικροχρηματοδοτήσεων – μικροπιστώσεις

Δημιουργία ευέλικτου πλαισίου μικροχρηματοδοτήσεων με έμφαση στην υπό-διαμόρφωση κατηγορία των «οικοτεχνιών». Στόχος είναι η πρόσβαση σε μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση για τη διατήρηση και την αύξηση της ποιότητας των υπηρεσιών και την πορεία προς την βιωσιμότητα. Η αναγνώριση των «οικοτεχνιών» πρέπει να υποστηριχθεί είτε με άμεση επιχορήγηση, είτε με προνομιακή πρόσβαση σε μικροπιστώσεις (έως €25.000).

B. Πρόσβαση επιχειρήσεων του Τρόδους σε χρηματοδότηση και εφαρμογή σχεδίων χορηγιών για ΜΜΕ

Υποστήριξη επενδύσεων ΜΜΕ του Τρόδους για τη βελτίωση της βιωσιμότητας και ανταγωνιστικότητάς τους, σύμφωνα με τους στόχους και τις επιδιώξεις της ΕΣΑΟΚ για τον μεταποιητικό τομέα και την ενίσχυση της προστιθέμενης αξίας των τοπικών προϊόντων. Εισαγωγή τεχνολογίας, πληροφορικής και καινοτομίας.

10.3.3 Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 3. Νέο Πρότυπο Ορεινού Τουριστικού Προϊόντος Τροόδους

Η διαμόρφωση των βασικών κατευθύνσεων για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα της περιοχής του Τροόδους έλαβε υπόψη:

- ❑ Τα κεντρικά ζητήματα όπως προκύπτουν από τη διάγνωση του τομέα του τουρισμού και την SWOT ανάλυση και αφορούν κυρίως, το πρόβλημα της πληρότητας, της εποχικότητας και της έλλειψης του τουριστικού προϊόντος Τροόδους
- ❑ Την νέα Εθνική Στρατηγική του Τουρισμού

Με βάση τα παραπάνω, διαμορφώνονται οι εξής **βασικές κατευθύνσεις**, ως πλαίσιο της τουριστικής στρατηγικής του Τροόδους:

- **Αναγνώριση της ορεινής Κύπρου ως διακριτής Τουριστικής Περιφέρειας**
- **Διαμόρφωση της νέας Πολιτικής Τουρισμού για το ορεινό προϊόν Τροόδους**

(α) Αναγνώριση της ορεινής Κύπρου ως διακριτή Τουριστική Περιφέρεια

Η αναγνώριση των ορεινών Κοινοτήτων του Τροόδους ως διακριτή Τουριστική Περιφέρεια, ουσιαστικά προωθεί τη διαμόρφωση και προώθηση του ιδιαίτερου τουριστικού προϊόντος της περιοχής, στο πλαίσιο της ΕΣΑΟΚ, σε συμφωνία με την αρχή της ορεινότητας και ταυτόχρονα σε διακριτή θέση σε σχέση με τον Τουρισμό της υπόλοιπης Κύπρου. Η αναγνώριση αυτή ως βασικό της χαρακτηριστικό, έχει τη διαμόρφωση μιας ορεινής τουριστικής πολιτικής.

(β) Διαμόρφωση της νέας Πολιτικής Τουρισμού για το ορεινό προϊόν Τροόδους

Διαμόρφωση της νέας Πολιτικής Τουρισμού για το ορεινό προϊόν “Τροόδους”, η οποία να υιοθετεί, συνδυάζει και εξειδικεύει τις κατευθυντήριες αρχές της **Εθνικής Στρατηγικής Τουρισμού** και της **ΕΣΑΟΚ**.

Η **πολιτική τουρισμού του Τροόδους** είναι αναγκαία για την προώθηση του τουρισμού σύμφωνα με τις γεωγραφικές, πολιτιστικές και κοινωνικοοικονομικές ιδιαιτερότητες του Τροόδους, την αποτελεσματική αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων του, και τη συμβολή της τουριστικής δραστηριότητας στην τοπική οικονομία.

Η πολιτική αυτή θα πρέπει:

- ✓ να υποστηρίξει την εφαρμογή ενός σχεδίου ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού στο Τρόοδος,
- ✓ να διασφαλίσει την παροχή ενός λειτουργικού και ευέλικτου **θεσμικού πλαισίου** για τον τουρισμό της περιοχής, και
- ✓ να αξιοποιήσει τα **χωρικά επίπεδα σχεδιασμού και εφαρμογής** που θα προσδιορίσει και θα προτείνει η Εθνική Στρατηγική Ανάπτυξης του Τροόδους.

Με βάση τα συμπεράσματα της διάγνωσης του τουριστικού τομέα του Τροόδους, το Σχέδιο Δράσης για την ανάπτυξη του Τουρισμού του Τροόδους οργανώνεται πάνω σε δύο πυλώνες:

1^{ος}: Ο προσδιορισμός του προτύπου του ορεινού τουρισμού και του προϊόντος του, και

2^{ος}: Τα χωρικά επίπεδα οργάνωσης, εφαρμογής και συντονισμού της τουριστικής πολιτικής.

1. Ολοκληρωμένο Σχέδιο Παρέμβασης

Με βάση τη διάγνωση, τη SWOT και τις κατευθύνσεις, οι **βασικοί άξονες** του Σχεδίου Δράσης για την ανάπτυξη του τουρισμού του Τροόδους, διαμορφώνονται ως εξής:

- Ενίσχυση και αναβάθμιση του ρόλου του κυβερνητικού μηχανισμού υποστήριξης του τουρισμού στο Τρόοδος. Δημιουργία Επαρχιακού Γραφείου Τουρισμού (επιθεωρητές και κέντρο πληροφόρησης).

- Σχεδιασμός ορεινής τουριστικής πολιτικής (εναλλακτικές μορφές τουρισμού, πλαίσιο οργάνωσης των ιδιωτικών τουριστικών υποδομών, κατάταξη καταλυμάτων)

Κτίσιμο του νέου τουριστικού προϊόντος λαμβάνοντας υπόψη τις σύγχρονες τάσεις του τουρισμού προς την κατεύθυνση της σύνδεσης των διακοπών με τα γνωρίσματα της περιοχής, γεγονός που επιβάλλει τη μετατόπιση της λογικής του τουριστικού σχεδιασμού από το «**κατάλυμα**» στη «**δραστηριότητα**».

Ανάδειξη της ορεινής Κύπρου σε μία νέα πολυθεματική περιοχή ορεινού τουρισμού, αξιολογώντας και αναδεικνύοντας συγκεκριμένες μορφές **εναλλακτικού και ειδικού τουρισμού** στο Τρόοδος ως βασική μορφή εξασφάλισης ενός ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, αξιοποιώντας τους πόρους της περιοχής με βάση τις διεθνείς τάσεις. Επιδίωξη πρέπει να είναι η σύζευξη της τουριστικής διαμονής με την βιώσιμη διαχείριση φυσικών περιοχών.

- **Οικοδόμηση της πολυεταιρικότητας** σε πολλαπλά επίπεδα διακυβέρνησης : συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων με τους παραγωγούς της τοπικής οικονομίας και άλλους ιδιωτικούς και κοινωνικούς φορείς, και τέλος, τους αρμόδιους δημόσιους φορείς, ώστε να επιτευχθεί η αναβάθμιση της ποιότητας του παραγόμενου προϊόντος εντός και εκτός των επιχειρήσεων, με την εφαρμογή σήματος ποιότητας τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στις κοινότητες.

- **Σχεδιασμός εδαφικού μάρκετινγκ** (territorial marketing) για την προβολή του τουρισμού του Τροόδους. Τα τουριστικά προϊόντα θα πρέπει να τροφοδοτήσουν τον σχεδιασμό του μάρκετινγκ, με βάση το πέρασμα από την απλή έκθεση των φυσικών και πολιτιστικών στοιχείων της περιοχής, στην ανάδειξη και εγγύηση της σχέσης τοπικών πόρων, εμπειριών και δραστηριοτήτων που προσφέρει η περιοχή για τον επισκέπτη.

Βασικός στόχος του παραπάνω σχεδίου δράσης θα πρέπει να είναι η αύξηση της πληρότητας με την ταυτόχρονη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου (δημιουργία σταθερών θέσεων εργασίας). Για την επίτευξη του στόχου αυτού, είναι δυνατό ο εναλλακτικός τουρισμός να συμβάλει στη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος ως προς το χρόνο, το χώρο και το περιεχόμενό του.

1.1. Οργάνωση του προτύπου του ορεινού τουρισμού και του προϊόντος του

1.1.1. Το Τουριστικό προϊόν του Τροόδους

Το τουριστικό προϊόν του Τροόδους θα πρέπει να οργανωθεί ως ένα σύμπλεγμα αλληλοσυμπληρούμενων και αλληλεξαρτημένων παραγωγικών κλάδων, οι οποίοι θα συμμετέχουν ισότιμα, ταυτόχρονα, ενεργά και καθοριστικά στην εν γένει διαμόρφωση και εν τέλει προβολή του, τόσο στην τοπική, όσο και στη διεθνή τουριστική αγορά και με βάση το τρίπτυχο: ΦΥΣΗ – ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΔΙΑΤΡΟΦΗ.

Οι βασικές θεματικές διαδρομές του Τροόδους μπορούν να αποτελέσουν τους πυλώνες πάνω στους οποίους θα στηριχθεί το τουριστικό προϊόν του Τροόδους, το οποίο σε συνδυασμό με τις υπόλοιπες (τουριστικές) υποδομές, θα μετεξελιχθεί σε μία νέα πολυθεματική περιοχή ορεινού τουρισμού, συνεπικουρούμενη από ιδιαίτερα σημαντικούς τοπικούς πόρους, όπως π.χ. τα μνημεία της UNESCO, το Γεωπάρκο, το χιονοδρομικό κέντρο, ο βοτανικός κήπος, τα μουσεία και εκθετήρια, τα καταλύματα, οι χώροι εστίασης και ψυχαγωγίας κ.ά.

Μια χώρα, μια γεωγραφική περιοχή, ένας τόπος, θεωρείται τουριστικός προορισμός εφόσον εμφανίζει μια συνδυαστική, συνεκτική και ευδιάκριτη πολυθεματική εικόνα τουριστικού προϊόντος ή προϊόντων, ήτοι: τοπία, φύση, μνημεία, υπηρεσίες, προϊόντα, δραστηριότητες, η οποία εικόνα ασκεί επιρροή και έλξη στους επισκέπτες. Εν προκειμένω, το Τρόοδος είναι τουριστικός προορισμός, δεδομένου ότι διαθέτει θέλγητρα τα οποία είναι μοναδικά, δημιουργούν εμπειρίες και δεν υπάρχουν (συγκριτικά) στον τόπο που ζουν μόνιμα οι άνθρωποι που το επισκέπτονται.

Το Τρόδος είναι ένας προορισμός και παράλληλα πολλοί, είναι ένα προϊόν και παράλληλα πολλά, είναι αυτό που υπάρχει και αυτό το οποίο πιστεύει – προσδοκά ο επισκέπτης ότι υπάρχει μέσα από μια νοερή – ιδεατή εικόνα, την οποία εν τέλει θέλει να βρει, θέλει να συναντήσει, και κυρίως, θέλει να βιώσει όσες περισσότερες εμπειρίες μπορεί ή του δοθεί η δυνατότητα.

Η διαμόρφωση εξειδικευμένης τουριστικής πολιτικής ειδικά προσαρμοσμένης στην ορεινή Κύπρο (εναλλακτικές μορφές τουρισμού, πλαίσιο οργάνωσης των ιδιωτικών τουριστικών υποδομών, κατάταξη καταλυμάτων) δεδομένου ότι η ευρύτερη περιοχή Τροόδους είναι ορεινός προορισμός και ταυτόχρονα μια μεγάλη και ζωντανή αγροτική περιοχή προσδίδει ιδιαίτερη δυναμική και προοπτική βάσιμη και μετρήσιμη. Ο σχεδιασμός του ορεινού τουριστικού προϊόντος θα πρέπει να αξιοποιήσει και να αναδείξει τις αξίες και τον πλούτο του Τροόδους που αποτελεί εθνική κληρονομιά. Παράλληλα θα πρέπει να υιοθετεί, συνδυάζει και εξειδικεύει τις κατευθυντήριες αρχές της **Εθνικής Στρατηγικής Τουρισμού** και της **Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης του Τροόδους**.

Το τουριστικό προϊόν είναι εξ' αντικειμένου ένα σύνθετο προϊόν στο οποίο συνεισφέρουν και συγκλίνουν – εμπλέκονται πολλοί κλάδοι της οικονομίας, ήτοι: μεταφορές, υποδομές διαμονής – διατροφής – ψυχαγωγίας, τουριστικές υπηρεσίες και εξυπηρέτηση. Για τον λόγο αυτό, κατά τον σχεδιασμό του προορισμού και προϊόντος “Τρόδος”, πρέπει να διασφαλιστεί ότι ο τόπος και οι άνθρωποι των ορεινών περιοχών θα μπορούν να υποδεχθούν και να «γεμίσουν» τον επισκέπτη με εικόνες, πρωτόγνωρες, εμπειρίες αξέχαστες και θετικά συναισθήματα.

Λαμβάνοντας υπόψη δε, τις σύγχρονες τάσεις του τουρισμού προς την κατεύθυνση της σύνδεσης των διακοπών με τα γνωρίσματα της περιοχής, επιβάλλεται η μετατόπιση της λογικής του τουριστικού σχεδιασμού από το «**κατάλυμα**» στη «**δραστηριότητα**». Ως εκ τούτου, είναι απολύτως βέβαιο ότι το τουριστικό προϊόν του Τροόδους στο εξής δεν θα αποτελεί ένα συμβατικό κλάδο της τοπικής κοινωνίας, αλλά ένα σύμπλεγμα αλληλοσυμπληρούμενων και αλληλεξαρτημένων παραγωγικών κλάδων, οι οποίοι θα συμμετέχουν ισότιμα, ταυτόχρονα, ενεργά και καθοριστικά στην εν γένει διαμόρφωση και εν τέλει προβολή του, τόσο στην τοπική, όσο και στη διεθνή τουριστική αγορά.

Από το «κατάλυμα» στη «δραστηριότητα»: κατασκευή του τουριστικού προϊόντος

Το τουριστικό προϊόν του Τροόδους θα είναι τόσο διακριτό, αναπαραγώγιμο και διαχειριζόμενο από την τοπική κοινωνία, όσο αυτή θα αποκτά την ικανότητα να σχεδιάζει και προσφέρει δραστηριότητες οι οποίες εμπλέκουν τον τόπο και την κληρονομιά της. Το πέρασμα από το «κατάλυμα» στη «δραστηριότητα» απαντά στη διεθνή τάση για μετάβαση από την παροχή καταλύματος και την απλή γνωριμία με τη περιοχή, στην παροχή εμπλουτιστικών δραστηριοτήτων και εμπειριών, με βάση τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα των τουριστών.

Στη Μελέτη Διαμόρφωσης του Ορεινού Τουριστικού Προϊόντος για το πέρασμα από το κατάλυμα στη δραστηριότητα, θα πρέπει να εκπονηθεί ειδικό **Σχέδιο Δράσης**, το οποίο θα προδιαγράψει τις διαδικασίες και τον συντονισμό τους, μέσω των οποίων θα κατασκευασθεί το ιδιότυπο τουριστικό προϊόν του Τροόδους, με βάση τη συνεργασία στο εσωτερικό των ιστορικών περιοχών και ενίσχυση των μεταξύ τους συμπληρωματικότητων και απαιτεί:

- ✓ **Δημιουργία τοπικών** Τουριστικών ομάδων (Κοινότητες, Σύλλογοι, μέλη της τοπικής κοινωνίας, παραγωγοί, επιχειρηματίες, κ.ά.), σε κλίμακα Ιστορικής Περιοχής ή/και Τροόδους για την **απόδοση λειτουργιών στους διαθέσιμους πόρους** (φυσικούς, πολιτιστικούς, τοπία, κτλ.).
- ✓ Οργάνωση και εκπαίδευση τοπικών παραγωγών, μεταποιητών και νέων σε εξειδικευμένες ανάγκες του εναλλακτικού και ειδικού τουρισμού (επαγγέλματα και εξειδικεύσεις για τουριστικές υπηρεσίες βουνού).
- ✓ Δημιουργία, ανάδειξη εμπειριών και ένταξή τους σε τουριστικές δραστηριότητες και υπηρεσίες εμπορικά αξιοποιήσιμες. Οι τουριστικές υπηρεσίες θα πρέπει να συμφωνούνται μεταξύ όλων των άμεσων παραγωγών των δραστηριοτήτων και των λοιπών εμπλεκόμενων φορέων του ιδιωτικού, δημόσιου και κοινωνικού τομέα, μέσα από ένα Σύμφωνο Συνεργασίας και Σχέδιο Δράσης.
- ✓ Αξιολόγηση των διαφόρων καταλυμάτων (Ξενοδοχεία, μικρά καταλύματα / αγροτουριστικά, μπουτίκ τύπου Casale) με βάση την **ποιότητα των υπηρεσιών και των εμπειριών** που προσφέρουν, παρά το μέγεθος των χώρων τους.

1.1.2. Πολυεταιρικότητα – Διακυβέρνηση σε επίπεδο Τροόδους

Οι νέες προσδοκίες της αγοράς για τον εναλλακτικό τουρισμό, καθώς και η ενίσχυση του διεθνούς ανταγωνισμού, τροποποιούν τους κανόνες στην οργάνωση των ορεινών περιοχών ως τόπους προορισμού. Η Εθνική Στρατηγική Τουρισμού και ο αρμόδιος Δημόσιος Φορέας (το νεότευκτο Υφυπουργείο Τουρισμού), περιορίζονται πλέον στην προσφορά του πλαισίου αρχών και γενικών ρυθμίσεων του τομέα. **Αυτό σημαίνει ότι η κοινωνία του Τροόδους πρέπει να αποκτήσει η ίδια την ικανότητα δημιουργίας, εμπλουτισμού, προσαρμογής και διαχείρισης του τουριστικού προϊόντος Τροόδους.** Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, θα πρέπει να εξασφαλισθεί η οργάνωση, η συνεργασία και ο συντονισμός των εκπροσώπων της τοπικής οικονομίας, των διαχειριστών του φυσικού περιβάλλοντος και των πολιτιστικών πόρων και των εθνικών αρχών, στη βάση μιας πολυεταιρικής σχέσης.

Η πολυεταιρική αυτή σχέση, με βάση τις συνθήκες της Κύπρου και την ανάγκη οικοδόμησης του τουρισμού του Τροόδους, προτείνεται να οργανωθεί σε τρία επίπεδα συμβατά με τα αντίστοιχα χωρικά επίπεδα σχεδιασμού και εφαρμογής:

- A.** Στην κλίμακα των τουριστικών πόλων / ιστορικών περιοχών, με τη συμμετοχή δρώντων και φορέων που εκπροσωπούν παραγωγικούς τομείς, διαχειριστές πόρων και εμπυχωτές (πολιτιστικοί σύλλογοι, απόδημοι, επαγγελματίες των τουριστικών επαγγελμάτων).

Στόχος: η κινητοποίηση ανθρώπων, δημόσιων και κοινωνικών φορέων και επιχειρήσεων (γεωργικές εκμεταλλεύσεις, οικοτεχνίες κτλ.) για να οργανώσει τις δραστηριότητές του και τις προσφερόμενες εμπειρίες.

- B.** Στην κλίμακα Τροόδους “Δομή ανάπτυξης και διαχείρισης της τουριστικής στρατηγικής Τροόδους”, υπό τον συντονισμό της ΕΤΑΠ Τροόδους (το οποίο θα λειτουργεί υπό την αιγίδα του Υφυπουργείου Τουρισμού) και τη συμμετοχή του Συμπλέγματος Τροόδους και των τοπικών Αναπτυξιακών Εταιρειών.

Στόχοι: (α) ενίσχυση των δεσμών του τουρισμού του Τροόδους με την περιοχή, και κυρίως, με

τους υπόλοιπους δύο πυλώνες της ορεινής τοπικής οικονομίας, (β) κατασκευή του τελικού τουριστικού προϊόντος του Τροόδους, (γ) υποστήριξη των τουριστικών Επιχειρήσεων του Τροόδους, αλλά και η προώθηση οριζόντιων (άλλοι τοπικοί φορείς) και κάθετων (tour operators) συνεργασιών, στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής Τουρισμού και της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους, και (δ) προβολή της τουριστικής εικόνας του Τροόδους.

- Γ. Εθνική κλίμακα: Συνεργασία μεταξύ της νεοσυσταθείσας Υπουργικής Επιτροπής, του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων, των Τεχνικών Επιτροπών των Υπουργείων και της Δομής Διαχείρισης της τουριστικής στρατηγικής Τροόδους (ΕΤΑΠ Τροόδους).

Στόχοι – Αρμοδιότητες: (α) εξειδίκευση της Εθνικής Στρατηγικής Τουρισμού στο Τρόοδος, στο πλαίσιο της Ορεινής Πολιτικής της Κύπρου, και (β) συντονισμός των τομεακών πολιτικών των Υπουργείων που άπτονται της τουριστικής ανάπτυξης.

Η συνεργασία μεταξύ αυτών των επιπέδων πολυεταίρικής συνεργασίας, συμβάλλει στη βελτίωση της διακυβέρνησης μεταξύ της κεντρικής κυβέρνησης και των προτεινόμενων τοπικών δομών τουρισμού του Τροόδους, αλλά και στον καλύτερο συντονισμό των τομεακών πολιτικών που συνδέονται με την τουριστική ανάπτυξη στο Τρόοδος.

1.1.3. Χωρικά επίπεδα σχεδιασμού και εφαρμογής (τουριστική διακυβέρνηση):

Επίπεδο τουριστικού πόλου ομάδας ή/και συμπλέγματος κοινοτήτων:

Σύμφωνο Συνεργασίας και Σχέδιο Δράσης με πρωτοβουλία του τοπικού συμπλέγματος και υποστήριξη από την ΕΤΑΠ Τροόδους και τις τοπικές Αναπτυξιακές Εταιρείες.

Επίπεδο Τροόδους:

- A)** Ένταξη των σχεδίων των τουριστικών πόλων στο ενιαίο σχέδιο του Τροόδους όπως προκύπτει από την ΕΣΑΟΚ, με προτεραιότητες την ανάδειξη συμπληρωματικότητας και συνεργιών. Συντονιστές: Σύμπλεγμα Τροόδους, ΕΤΑΠ Τροόδους και τοπικές Αναπτυξιακές Εταιρείες.
- B)** Ένταξη του σχεδίου Τουριστικής Ανάπτυξης Τροόδους στην Εθνική Στρατηγική Τουρισμού: Συντονιστής Γραφείο Επιτρόπου (Α3 Μονάδα εφαρμογής, στήριξης και παρακολούθησης τομέων Τουρισμού – Αθλητισμού και Πολιτισμού) -ΕΤΑΠ Τροόδους

Το **τοπικό σύμφωνο ποιότητας** αποτελεί βασικό εργαλείο για τη συνεργασία και τον συντονισμό της πολυεταίρικότητας, καθώς και την εφαρμογή πολιτικών (π.χ. κριτήριο επιλεξιμότητας για χρηματοδοτήσεις).

Ανάδειξη Τουριστικών Πόλων και Περιοχών: Σύμφωνα συνεργασίας και Σχέδια Δράσης

Η τουριστική περιοχή οργανώνεται γύρω από ένα τουριστικό πόλο ή αντιστοιχεί σε μια μικρή ομάδα όμορων κοινοτήτων ή/και συμπλέγματα κοινοτήτων. Βασικό κριτήριο πρέπει να είναι ο συνδυασμός της σημερινής δυναμικότητας σε τουριστικές υποδομές (Πλάτρες, Κακοπετριά κτλ.), του αποθέματος αξιοποιήσιμων πόρων και του βαθμού ωρίμανσης Σχεδίων Δράσης (Κοιλάδα Μαραθάσας, ζώνη

Πολύστυπος – Πλατανιστάσα – Φτερικούδι, υπόλοιπη Πιτσιλιά Λευκωσίας, Βόρεια Κρασοχώρια και Κουμανταροχώρια και Πιτσιλιά Λεμεσού). Οι πόλοι αυτοί αναγνωρίζονται μόνο κατόπιν συμφωνίας ένταξης των δρώντων του τουρισμού σε ένα σύμφωνο συνεργασίας και στη συνέχεια σε ένα Σχέδιο Δράσης.

Απαιτείται εκτίμηση της δυναμικότητας του κάθε τουριστικού πόλου ως προς την προσφορά ολοκληρωμένων υπηρεσιών (διαμονή, δραστηριότητες με εμπειρίες κτλ.), με βάση τις υποδομές, τους χώρους, τους εξοπλισμούς, με καθορισμό των όρων και των ορίων αξιοποίησής τους (φέρουσα ικανότητα).

Η δομή διακυβέρνησης του Τρόδους και οι τουριστικοί πόλοι (ομάδες κοινοτήτων) θα αποτελέσουν εργαλεία εφαρμογής της ορεινής πολιτικής τουρισμού.

1.3. Άλλοι τομείς παρέμβασης

1.3.1. Θεσμικές διευθετήσεις και αλλαγές:

Απαιτούνται θεσμικές παρεμβάσεις για τον Τουρισμό, ως προϋπόθεση για την επίλυση βασικών προβλημάτων και εμποδίων τα οποία αποτελούν τροχοπέδη για την ανάπτυξη του τομέα. Οι διευθετήσεις αυτές αφορούν τη δημιουργία μιας αντένας του Υφυπουργείου Τουρισμού, τη νόμιμη λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων, τη διαφοροποίηση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων ανάλογα με την ποιότητα των υπηρεσιών τους, κτλ.

1.3.2. Επιχειρηματικότητα – Εκπαίδευση

Η επιχειρηματικότητα σε συνάρτηση με τη στοχευμένη εκπαίδευση – ενημέρωση – ευαισθητοποίηση – εμπύχωση των ανθρώπων που την υπηρετούν, δημιουργούν βάσιμες ελπίδες για το αύριο της περιοχής, με έμφαση στην κοινωνική επιχειρηματικότητα, την οικοτεχνία και την έξυπνη εξειδίκευση σε παραδοσιακούς κλάδους της τοπικής οικονομίας. Ανάπτυξη των δεξιοτήτων και ικανοτήτων των επαγγελματιών και απασχολούμενων ήδη σε τουριστικές δραστηριότητες, αλλά και εκπαίδευση νέων που θέλουν να ασχοληθούν με την τουριστική δραστηριότητα, με στόχο την προσφορά ποιοτικών υπηρεσιών και αγαθών.

1.3.3. Αξιοποίηση υποδομών και πόρων

Η αξιοποίηση αυτή μπορεί να επιτευχθεί μέσα από ένα σχέδιο αξιολόγησης της κατάστασης των κυβερνητικών κατοικιών, δημοτικών και ιδιωτικών υποδομών και τη διαμόρφωση των κατάλληλων προδιαγραφών, ώστε να συμβάλλουν και να υποστηρίζουν το πρότυπο ορεινού τουρισμού που προτείνεται για το Τρόδος.

Υπομέτρα – Δράσεις

Ακολουθεί ο Πίνακας με τη δομή και το περιεχόμενο της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης «**Νέο πρότυπο ορεινού τουριστικού προϊόντος Τροόδους**», όπως είναι οργανωμένη σε Υπομέτρα και Δράσεις.

Υπομέτρο 3.1	Διαμόρφωση Ιδιότυπου Ορεινού Τουριστικού Προϊόντος
Δράση 3.1.1	Σχεδιασμός Ιδιότυπου Ορεινού Τουριστικού Προϊόντος
Περιγραφή	<ul style="list-style-type: none"> i. Διαμόρφωση Εμπειριών Εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος Τροόδους ii. Σχεδιασμός – Επανασχεδιασμός διαδρομών Τροόδους με πολυθεματικό προσανατολισμό και επιχειρησιακή προσέγγιση (Αγροτουρισμός, Γαστρονομία, Περιπατητικός – Θρησκευτικός – Πολιτιστικός Τουρισμός, κ.ά.) (Διασύνδεση με την Ο.Π.8 Πολιτισμός: «Σχέδιο Αξίες Τροόδους») iii. Υπολογισμός της Φέρουσας Ικανότητας Τουριστικής Ανάπτυξης (ΦΙΤΑ) της περιοχής Τροόδους
Δράση 3.1.2.	Ενσωμάτωση στο ιδιότυπο τουριστικό προϊόν της περιοχής του «πολυλειτουργικού – επισκέψιμου αγροκτήματος» και της «Οικοτεχνίας»
Περιγραφή	<p>Το πολυλειτουργικό – επισκέψιμο αγρόκτημα (διασύνδεση με την Ο.Π.1. Καινοτομική προσέγγιση της γεωργίας), και η οικοτεχνία (διασύνδεση με την Ο.Π.2. Μεταποίηση στην Ορεινή οικονομία), αφού αναγνωρισθούν, προτείνεται να ενταχθούν στο ιδιότυπο τουριστικό προϊόν (διασύνδεση με τη Δράση 3.1.1.).</p> <p>Η διασύνδεση των τριών τομέων της οικονομίας μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία αλυσίδων αξίας, γεγονός το οποίο αποτελεί βασική προτεραιότητα του προσχεδίου της στρατηγικής προσέγγισης της Νέας Βιομηχανικής Πολιτικής, το οποίο βρίσκεται σε διαδικασία διαμόρφωσης.</p>
Δράση 3.1.3	Τουριστική δραστηριότητα σε περιοχές προστασίας του Φυσικού Περιβάλλοντος: διαμόρφωση προδιαγραφών ανάπτυξης και λειτουργίας
Περιγραφή	<p>Προσδιορισμός ειδικών όρων και προδιαγραφών ανάπτυξης τουριστικών δραστηριοτήτων, με βάση το ιδιότυπο Τουριστικό Προϊόν της περιοχής σε περιοχές προστασίας και</p> <p>Διαμόρφωση Σχεδίου Χρηματοδότησης (όροι και προδιαγραφές προκήρυξης) δημοσίων παρεμβάσεων και δημιουργίας επιχειρήσεων. Η υλοποίηση του Σχεδίου περιλαμβάνεται στη Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 4:Επιχειρηματικότητα</p> <p>Η δράση βρίσκεται σε διασύνδεση με την Σ.Π.2 Πλαίσιο Χωρικής Οργάνωσης</p>
Δράση 3.1.4	Ένταξη επιχειρήσεων τουριστικού τομέα σε σύμφωνα συνεργασίας και ποιότητας με βάση συστήματα εγγύησης της ποιότητας και της ταυτότητας
Περιγραφή	<ul style="list-style-type: none"> α) Ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης. Συμμετοχή και συνεργασία εμπλεκόμενων παραγωγών και εμπειρογνομόνων για τον προσδιορισμό και τεκμηρίωση του τρόπου, των τεχνικών, των φάσεων παραγωγής ενός προϊόντος, των διαδικασιών αυτοελέγχου, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη πρωτοκόλλων ελέγχου και πιστοποίησης, και εν τέλει, την ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης με κοινό λογότυπο και στρατηγική μάρκετινγκ. β) Ένταξη σε σύμφωνα συνεργασίας και ποιότητας με τους γεωργούς και τοπικούς μεταποιητές. <p>Διασύνδεση με τις Ο.Π.1. Καινοτομική Προσέγγιση στην Γεωργία, Ο.Π.2. Μεταποίηση στην ορεινή οικονομίας και Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Δια Βίου Μάθηση</p>
Υπομέτρο 3.2	Ενίσχυση της πρόσβασης στις αγορές και εξωστρέφεια

Δράση 3.2.1.	Σχέδιο Εδαφικού Μάρκετινγκ και τουριστικής προβολής Τροόδους
Περιγραφή	Εδαφικό Μάρκετινγκ (territorial marketing): Σχέδιο ανάδειξης, εγγύησης και προβολής των τοπικών πόρων, εμπειριών και δραστηριοτήτων.
Δράση 3.2.2.	Ενίσχυση και αναβάθμιση των θεματικών εκδηλώσεων «γνωριμία με τον τόπο»
Περιγραφή	Ενίσχυση και αναβάθμιση των θεματικών εκδηλώσεων «γνωριμία με τον τόπο» (γεωργικά και βιοτεχνικά προϊόντα, πολιτισμός κ.ά.). <i>Διασύνδεση με την Ο.Π.8. Πολιτισμός Σχέδιο «Αξίες Τροόδους».</i>
Δράση 3.2.3.	Πύλη του Βουνού
Περιγραφή	Δημιουργία «Πύλης του Βουνού» στις μεγάλες πόλεις (προτεραιότητα Λεμεσός και Πάφος), η οποία θα λειτουργεί ως σημείο προβολής και προώθησης των προϊόντων και υπηρεσιών των ορεινών Κοινοτήτων και εκκίνησης δρομολογίων σύνδεσης με κεντρικούς τουριστικούς πόλους του Τροόδους. Προτείνεται η εκπόνηση εμπειρογνωμοσύνης η οποία θα εστιάζει στην: (α) ετοιμασία των όρων και προδιαγραφών της ανάπτυξης και λειτουργίας της «Πύλης του Βουνού», (β) ετοιμασία των διαδρομών και σταθμών, του στόλου και των απαραίτητων υποδομών της, (γ) διαμόρφωση σχεδίου προβολής και δράσεις προώθησης της «Πύλης του Βουνού» Μετά την ολοκλήρωση των πιο πάνω, συστήνεται η κατασκευή των απαραίτητων υποδομών, η αγορά του απαραίτητου εξοπλισμού, η συμφωνία σύμβασης εξαγοράς υπηρεσιών (π.χ. για την εκτέλεση των δρομολογίων) και ό,τι άλλο προκύπτει από την εμπειρογνωμοσύνη που θα εκπονηθεί. Συστήνεται η ΕΤΑΠ Τροόδους, να αναλάβει τον συντονισμό της λειτουργίας της «Πύλης του Βουνού» που προτείνεται. Στον προϋπολογισμό προτείνεται χρηματοδότηση της ΕΤΑΠ με €15.000 κατ' έτος για 5 έτη και αναμένεται η λειτουργία του προγράμματος να αποφέρει έσοδα να είναι αυτοσυντηρούμενη.
Υπομέτρο 3.3	Αναδιοργάνωση δομών υποστήριξης του ορεινού τουρισμού
Δράση 3.3.1.	Ίδρυση και λειτουργία Γραφείου Τουρισμού Τροόδους
Περιγραφή	Δημιουργία Επαρχιακού Γραφείου Τουρισμού υπό την αιγίδα του Υφυπουργείου Τουρισμού και στελεχωμένο κατάλληλα (επιθεωρητές ελέγχου ποιότητας και λειτουργίας). Οι επιθεωρητές θα πρέπει να εκπαιδευτούν σε πεδία που αφορούν τον ορεινό τουρισμό και το ιδίτυπο τουριστικό προϊόν του Τροόδους. Ενσωμάτωση Υφιστάμενου Κέντρου Πληροφόρησης. Με την αναβάθμιση του Επαρχιακού γραφείου Τουρισμού για την λειτουργία Γραφείου Επιθεωρητών προτείνονται επιπρόσθετοι λειτουργοί.
Δράση 3.3.2.	Αναβάθμιση του ρόλου και ενίσχυση της λειτουργίας της Εταιρείας Τουριστικής Ανάπτυξης και Προβολής Τροόδους (ΕΤΑΠ Τροόδους)
Περιγραφή	Αναβάθμιση του ρόλου και ενίσχυση της λειτουργίας της Εταιρείας Τουριστικής Ανάπτυξης και Προβολής Τροόδους (ΕΤΑΠ Τροόδους). Προτείνεται: (α) Πρόσληψη λειτουργών για την: - υποστήριξη του ιδίτυπου τουριστικού προϊόντος και της διαμόρφωση εμπειριών και δραστηριοτήτων με τον συντονισμό των εμπλεκόμενων φορέων - υποστήριξη και προώθηση του εδαφικού μάρκετινγκ (β) Ενίσχυση της υλοποίησης των δράσεων προβολής όπως προσδιορίζονται στο Εδαφικό Μάρκετινγκ στην οκταετία 2023-2029 (€60.000 / έτος)

Δράση 3.3.3.	Δημιουργία Επιτροπής Ελέγχου και Παρακολούθησης
Περιγραφή	Προτείνεται η δημιουργία Επιτροπής Ελέγχου και Παρακολούθησης υπό τον Υφυπουργό Τουρισμού, στην οποία να μετέχουν το τμήμα Τουρισμού Υπαίθρου του Υφυπουργείου Τουρισμού, η ΕΤΑΠ Τροόδους, η συντονιστική Επιτροπή του Γεωπάρκου Τροόδους και ο Επίτροπος Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων. Στην επιτροπή θα γίνεται επισκόπηση και συντονισμός των ετήσιων Σχεδίων Δράσης εκάστου φορέα, ώστε να μην υπάρχουν επικαλύψεις, να γίνεται εξοικονόμηση πόρων και συντονισμός για ουσιαστικές και άμεσα ανταποδοτικές δράσεις.
Υπομέτρο 3.4	Προώθηση της Εκπαίδευσης και κατάρτισης στα τουριστικά επαγγέλματα και στις ειδικές μορφές τουρισμού
	<p>Οι παρεμβάσεις που προτείνονται στην Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 5: Εκπαίδευση, στο Υπομέτρο 5.5. - Δημιουργία/ Αναβάθμιση Σχολείων Ειδικού Ενδιαφέροντος, Μέσης Γενικής και Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Υπομέτρο 5.6. - Δημιουργία δομών Μεταλυκειακών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΜΙΕΕΚ) και Δημοσίων Σχολών Ανώτερης Εκπαίδευσης στις Ορεινές Κοινότητες Τροόδους και 5.7. - Δημιουργία Τμημάτων Σχολών Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και Κέντρου Έρευνας και Καινοτομίας έχουν σκοπό όχι μόνο στη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου σχεδίου ανάπτυξης του εκπαιδευτικού συστήματος στην περιοχή αλλά και στην ανάδειξη της περιοχής ως βασικού κέντρου παροχής υπηρεσιών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και ορεινής επιχειρηματικότητας για όλη την Κύπρο και την Ανατολική Μεσόγειο. Ένα σημαντικό ζητούμενο είναι επιπλέον όχι μόνο η προσέλκυση ατόμων από το Τρόοδοσ αλλά και από άλλες περιοχές της Κύπρου, της Ευρώπης και της Μέσης Ανατολής που θέλουν να ενισχύσουν τα επαγγελματικά τους προσόντα και να λάβουν υψηλού επιπέδου υπηρεσίες επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, ιδιαίτερα στους τομείς του Βιώσιμου Τουρισμού, του Πρωτογενούς Τομέα, της Μεταποίησης, των Καλών και Εφαρμοσμένων Τεχνών και της Επιχειρηματικότητας.</p> <p><i>(Διασύνδεση με την Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 5: Εκπαίδευση)</i></p>
Δράση 3.4.1.	Δημιουργία/ Αναβάθμιση Σχολείων Ειδικού Ενδιαφέροντος, Μέσης Γενικής και Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης
Περιγραφή	<p>Διαπίστωση των μελετητών και της ΔΜΤΕΕΚ είναι ότι η ενίσχυση της Τεχνικής και Επαγγελματικής Σχολής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά μέτρα για την αναζωογόνηση της περιοχής. Η δημιουργία των σχολών θα συμβάλει:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ στην ενίσχυση της απασχόλησης και της καταπολέμησης της ανεργίας ιδιαίτερα για νέους/ες που έχουν την τάση να εγκαταλείπουν την περιοχή, ✓ στην μείωση των ποσοστών ανεργίας των νέων 18 έως 30 ετών, ιδίως των νέων εκτός δομών εκπαίδευσης, κατάρτισης ή εργασίας, μέσω της ενίσχυσης των δεξιοτήτων τους, με στόχο τη διευκόλυνση της εισόδου στην αγορά εργασίας και ✓ στην καταπολέμηση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και ενδυνάμωση των νέων της περιοχή <p>Για να διαπιστωθούν ποια Σχολεία Ειδικού Ενδιαφέροντος, Μέσης Γενικής και Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν στην περιοχή και σε ποια γεωγραφική περιοχή των ορεινών κοινοτήτων λήφθηκε υπόψη η διάγνωση της ΕΣΑΟΚ και τα αποτελέσματά της, όσον αφορά τις ανάγκες και τις προοπτικές των τριών βασικών πυλώνων της ορεινής οικονομίας.</p> <p><i>Διασύνδεση με την ΟΠ 5 Εκπαίδευση/ Δράση 5.5.3</i></p>
Δράση 3.4.2.	Δημιουργία δομών Μεταλυκειακών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΜΙΕΕΚ) και Δημοσίων Σχολών Ανώτερης Εκπαίδευσης στις Ορεινές Κοινότητες Τροόδους

Περιγραφή	<p>(Α) Συστήνεται η εκπόνηση μελέτης προετοιμασίας ίδρυσης και λειτουργίας Σχολής Τουριστικών Επαγγελματιών, η οποία θα περιλαμβάνει επιχειρησιακό σχέδιο λειτουργίας, προσδιορισμό και κοστολόγηση υποδομής, τα προγράμματα σπουδών (πλήρη και μερική βάση και εξ αποστάσεως) και άλλες υπηρεσίες που θα προσφέρει η Σχολή (έρευνες/ μελέτες, εξέταση και πιστοποίηση προσόντων κ.α.), δομή οργάνωσης και στελέχωσης, την ακαδημαϊκή και διοικητική λειτουργία, τον προϋπολογισμό δημιουργίας και λειτουργίας και το σχέδιο υλοποίησης με χρονοδιαγράμματα εφαρμογής.</p> <p><i>Διασύνδεση με την ΟΠ5 Εκπαίδευση/Δράση 5.6.1</i></p> <p>(Β) Προτείνεται εκπόνηση τεχνικο-οικονομικής μελέτης για να διερευνηθεί και προταθεί η βέλτιστη επιλογή μεταξύ της δημιουργίας Μεταλυκειακών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΜΙΕΕΚ) ή Σχολών Ανώτερης Εκπαίδευσης (Δημόσιες Σχολές Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης) όσον αφορά την:</p> <p>(α) Σχολή Καλών & Εφαρμοσμένων Τεχνών (Πολιτισμού -Δημιουργικών Βιοτεχνιών)</p> <p>(β) Ακαδημία Ορεινής Οικονομίας και Επιχειρηματικότητας – Δημοσθένη Μιτσή (θα διαχειρίζεται και το Σχολείο Ειδικής Κατεύθυνσης)</p> <p>Συστήνεται όπως στις παραπάνω μελέτες διερευνηθούν και αξιολογηθούν οι εν δυνάμει Ανώτατες και Ανώτερες Σχολές της Κύπρου ή/ και του Εξωτερικού οι οποίες θα ενδιαφέρονταν να συνεργαστούν για την λειτουργία των προτεινόμενων Σχολών. Ακολούθως να καθοριστούν οι τομείς και τα πεδία συνεργασίας.</p> <p><i>Διασύνδεση με την ΟΠ5 Εκπαίδευση/Δράση 5.6.2</i></p>
Δράση 3.4.3.	Δημιουργία Τμημάτων Σχολών Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και Κέντρου Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental)
Περιγραφή	<p>(Α) Ετοιμασία Σχεδίου κινήτρων προέλκυσης ντόπιων και ξένων Πανεπιστημίων για την ίδρυση και λειτουργία Τμημάτων ή/και Σχολών στο Τρόδος. Για την ετοιμασία του Σχεδίου θα γίνει επεξεργασία φορολογικών και οικονομικών κινήτρων που θα αποδοθούν στους ενδιαφερόμενους. Επίσης θα αξιολογηθούν και θα παρουσιαστούν η διαθέσιμη προς αξιοποίηση ακίνητη περιουσία, τα καταπιστεύματα ή και οι δωρεές αποδήμων τα οποία δύνανται να διατεθούν προς το σκοπό αυτό. Στο σχέδιο προσέλκυσης θα διαμορφωθεί ο οδηγός προκήρυξης και τα κριτήρια επιλεξιμότητας. Ο διαγωνισμός θα είναι ανοιχτός και οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να υποβάλλουν τεχνικό και οικονομικό φάκελο προσφοράς πρότασης.</p> <p>Με βάση τις ιδιαιτερότητες του Τρόδου και τις δυναμικές του ενδεικτικά αναφέρονται τα ακόλουθα πεδία : περιβάλλον, βιοποικιλότητα, δάσος, υδάτινοι πόροι, γεωλογία, πολιτιστική κληρονομιά, αρχιτεκτονική, τουρισμός ειδικού ενδιαφέροντος, κ.ά.</p> <p>Για σκοπούς διαμόρφωσης του Σχεδίου, παρακολούθησης της διαδικασίας του διαγωνισμού και επιλογής αναδόχου/-ων προτείνεται να συσταθεί Επιστημονική Επιτροπή.</p> <p>(Β) Προτείνεται η εκπόνηση Τεχνικό-οικονομικής Μελέτης για την ίδρυση και λειτουργία "Διαπανεπιστημιακής Μονάδας Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental)" στο πλαίσιο της πρότασης της ΓΔ ΕΠΣΑ. Θα περιλαμβάνει διερεύνηση των εν δυνάμει συμβαλλομένων Ανώτερων Σχολών της Κύπρου ή/ και του Εξωτερικού, καθορισμό των τομέων και πεδίων συνεργασίας, καθορισμού των υπηρεσιών που θα προσφέρει η Μονάδα, των αναγκών σε υποδομές, την δομή οργάνωσης και στελέχωσης, την ακαδημαϊκή και διοικητική λειτουργία, τον προϋπολογισμό δημιουργίας και λειτουργίας και το σχέδιο υλοποίησης με χρονοδιαγράμματα εφαρμογής.</p> <p><i>Διασύνδεση με την ΟΠ 5 Εκπαίδευση, Δράση 5.7.2</i></p>
Δράση 3.4.4.	Εκπαίδευση και κατάρτιση για την τουριστική επιχειρηματικότητα
Περιγραφή	Προώθηση της εκπαίδευσης και κατάρτισης για την τουριστική επιχειρηματικότητα.

	(Διασύνδεση με την Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Δια βίου Μάθηση και την Ο.Π.5. Εκπαίδευση (Δράση 5.5.3. Αναβάθμιση Τεχνικής Ξενοδοχειακής Σχολής στο Απεήτειο Γυμνάσιο – Λύκειο Αγρού και Δράση 5.7.1. Ίδρυση και λειτουργία Διαπανεπιστημιακή Μονάδα Έρευνας Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental))
Δράση 3.4.5.	Διαμόρφωση και εφαρμογή σχεδίου εκπαίδευσης και κατάρτισης για την "Κυπριακή Φιλοξενία" και την γνωριμία με τον τόπο
Περιγραφή	Διαμόρφωση και εφαρμογή σχεδίου εκπαίδευσης και κατάρτισης για την "Κυπριακή Φιλοξενία" και τη γνωριμία με τον τόπο του κάθε επαγγελματία του Τροόδου, με προτεραιότητα τους επιχειρηματίες τουρισμού (Διασύνδεση με την Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Δια βίου Μάθηση και Ο.Π.5. Εκπαίδευση)
Υπομέτρο 3.5.	Διαμόρφωση Πλαισίου για τον εκσυγχρονισμό και την ποιοτική αναβάθμιση των καταλυμάτων και των κέντρων αναψυχής της περιοχής
Δράση 3.5.1.	Καταγραφή και αξιολόγηση των διαφόρων καταλυμάτων με βάση την υποδομή και την ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών τους
Περιγραφή	Στο πλαίσιο της οργάνωσης του τουριστικού τομέα και της ανάδειξης των ποιοτικών χαρακτηριστικών των παρεχόμενων υπηρεσιών από τα καταλύματα της περιοχής και της προοπτικής ένταξης αυτών σε σύμφωνα συνεργασίας και συστήματα εγγύησης ποιότητας και ταυτότητας, προτείνεται η διεξαγωγή επιτόπιας έρευνας καταγραφής και αξιολόγησής τους, με βάση την υποδομή και την ποιότητα των υπηρεσιών και των εμπειριών που προσφέρουν. Στη συνέχεια, προτείνεται η ετοιμασία συστάσεων για κάθε επιχείρηση, ώστε να αναβαθμίσουν τις παρεχόμενες υπηρεσίες τους.
Δράση 3.5.2.	Προσαρμογή του πλαισίου στις ανάγκες και απαιτήσεις της τουριστικής ανάπτυξης στο Τρόδος (εσωτερική διαδικασία Υφυπουργείου Τουρισμού)
Περιγραφή	Διαμόρφωση προνοιών για ενσωμάτωση στο νέο Πλαίσιο Κατάταξης και τροπολογία: (α) Καταλύματα ειδικού τύπου για τα οποία δεν έχει προβλεφθεί πρόνοια κατάταξης (Αγροτουριστικά και Παραδοσιακά Καταλύματα, Ορεινά Καταφύγια κ.ά.) (β) Προσαρμογή προδιαγραφών για ανάπτυξη τουριστικών καταλυμάτων νέου τύπου με βάση τις ιδιαιτερότητες της περιοχής (π.χ. καταλύματα σε μη ενιαίο χώρο – albergo diffuso /scattered hotel, κ.ά.) Προτείνεται διαμόρφωση τροπολογίας του υφιστάμενου πλαισίου κατάταξης, το οποίο θα προωθηθεί από το Υφυπουργείο Τουρισμού προς έγκριση. Οι πρόνοιες θα πρέπει να ενταχθούν στη νέα Δήλωση Πολιτικής Τροόδου Διασύνδεση της δράσης με τη Σ.Π.3. Πλαίσιο Χωρικής Οργάνωσης
Υπομέτρο 3.6.	Προσαρμογή και εφαρμογή χρηματοδοτικών προγραμμάτων για την υποστήριξη του ορεινού τουρισμού
Δράση 3.6.1.	Διαμόρφωση Σχεδίων χορηγιών για επιχειρήσεις ανάπτυξης ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ειδική μοριοδότηση για επενδυτικές προτάσεις συνεργασίας με τους υπόλοιπους τομείς της ορεινής οικονομίας
Περιγραφή	Διαμόρφωση κινήτρων και πλαισίου χρηματοδότησης για την ανάπτυξη νέων ή/και την αναβάθμιση υφιστάμενων επιχειρήσεων ειδικών / εναλλακτικών μορφών τουρισμού – εστίαση στη διαμόρφωση εμπειριών και δραστηριοτήτων – για ένταξη στη νέα προγραμματική περίοδο 2021-2027. Διασύνδεση με την Σ.Π.4. Πολιτική Προσέλκυσης και Υποδομής Νέου Πληθυσμού και Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση

Δράση 3.6.2.	Διαμόρφωση και προσαρμογή σχεδίων προσέλκυσης ομάδων ειδικών μορφών τουρισμού, προσαρμοσμένων στο ορεινό τουριστικό προϊόν
Περιγραφή	Διαμόρφωση νέων και προσαρμογή υφιστάμενων σχεδίων προσέλκυσης ειδικών μορφών τουρισμού, προσαρμοσμένων στο ορεινό τουριστικό προϊόν (π.χ. αθλητικός και προπονητικός τουρισμός). <i>Η δράση στηρίζει την Σ.Π.4. Πολιτική προσέλκυσης και υποδοχής νέου πληθυσμού και διασυνδέεται με την Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Δια Βίου Μάθηση.</i>
Δράση 3.6.3.	Διαμόρφωση Σχεδίου Χορηγιών για τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση των καταλυμάτων και των κέντρων αναψυχής
Περιγραφή	Διαμόρφωση κινήτρων (πολεοδομικών, χρηματοδοτικών, κ.ά.) για τα κέντρα αναψυχής και την ένταξη / προσαρμογή των καταλυμάτων που λειτουργούν στην περιοχή στο νέο πλαίσιο κατάταξης. Εστίαση στην ταυτότητα, την ποιότητα και τις υπηρεσίες. <i>Η δράση στηρίζει την Σ.Π.3. Πολιτική προσέλκυσης και υποδοχής νέου πληθυσμού και βρίσκεται σε διασύνδεση με την Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Δια Βίου Μάθηση.</i>
Δράση 3.6.4.	Ενίσχυση τουριστικών επιχειρήσεων
Περιγραφή	Ενίσχυση των τουριστικών επιχειρήσεων, με προτεραιότητα αυτών που αναβαθμίζουν την ποιότητα των υπηρεσιών τους και τη δημιουργία εμπειριών. <i>Η δράση στηρίζει την Σ.Π.4. Πολιτική προσέλκυσης και υποδοχής νέου πληθυσμού.</i>
Δράση 3.6.5.	Ενίσχυση δημοσίων υποδομών σε περιοχές προστασίας Φυσικού Περιβάλλοντος
Περιγραφή	Οι αναγκαίες υποδομές (μικρές παρεμβάσεις, μονοπάτια, παρατηρητήρια, ορεινά καταφύγια, κτλ.) που θα αναπτυχθούν, θα υποδειχθούν από τη μελέτη για τη διαμόρφωση του ιδιότυπου τουριστικού προϊόντος (Δράση 3.1.1.). Ως προς τούτου, το περιβάλλον θα αξιοποιηθεί με ήπιο τρόπο για την ενίσχυση της οικονομίας της περιοχής. Οι υφιστάμενες υποδομές θα αναβαθμιστούν κατά προτεραιότητα για να πληρούν τα διεθνή πρότυπα. Οι υποδομές (αναπτύξεις και διευθετήσεις) για την ανάπτυξη των τουριστικών δραστηριοτήτων σε περιοχές προστασίας, θα αναπτυχθούν λαμβάνοντας υπόψη τους ειδικούς όρους και προδιαγραφές που θα διαμορφωθούν (Δράση 3.1.2.) για το σκοπό αυτό.
Δράση 3.6.6.	Δημιουργία Ταμείου Εγγυήσεων-Εργαλείων Μικροχρηματοδότησης
Περιγραφή	Ενίσχυση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση: - Δημιουργία ή και αξιοποίηση ευέλικτου πλαισίου μικροχρηματοδοτήσεων για ΜΜΕ - Αξιοποίηση περιφερειακών και διακρατικών συμφωνιών - Προσαρμογή ευρωπαϊκών και εθνικών σχεδίων χορηγιών στον ορεινό τουρισμό
Συμπληρωματικότητα με δράσεις άλλων Ολοκληρωμένων (Ο.Π.) και Στρατηγικών Παρεμβάσεων (Σ.Π.)	
Σ.Π.2. Πλαίσιο Χωρικής Οργάνωσης	
Ένταξη στη νέα Δήλωση Πολιτικής Τροόδους:	
(α) Ειδικών όρων και προδιαγραφών για σύζευξη της ανάπτυξης τουριστικών δραστηριοτήτων με τους περιορισμούς των περιοχών προστασίας του Φυσικού Περιβάλλοντος ("Natura 2000" κ.ά.) και ενσωμάτωση στο τοπικό κατασκευών και διευθετήσεων για την ήπια αξιοποίηση αυτών των περιοχών (Δράση 3.1.3.)	
(β) Ειδικών όρων και προδιαγραφών χωροθέτησης και ανάπτυξης καταλυμάτων (Δράση 3.5.2.)	
Σ.Π.3. Πολιτική προσέλκυσης και υποδοχής νέου πληθυσμού	
Διαμόρφωση κινήτρων και πλαισίου χρηματοδότησης για την ανάπτυξη νέων ή/και την αναβάθμιση υφιστάμενων επιχειρήσεων ειδικών / εναλλακτικών μορφών τουρισμού (Δράσεις: 3.6.1., 3.6.2., 3.6.3., 3.6.4.).	
Ο.Π.1. Καινοτομική προσέγγιση στη γεωργία και κτηνοτροφία και	

Ο.Π.2. Μεταποίηση στην ορεινή οικονομία

- (α) Ενσωμάτωση στο ιδιότυπο τουριστικό προϊόν της περιοχής του "πολυλειτουργικού – επισκέψιμου αγροκτήματος" και της "Οικοτεχνίας" (Δράση 3.1.2.)
- (β) Ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης (Δράση 3.1.4.)

Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Δια Βίου Μάθησης

1. Διαμόρφωση κινήτρων και Χρηματοδοτικού πλαισίου για την υποστήριξη επιχειρήσεων ειδικών / εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
2. Ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης.
3. Εκπαίδευση και κατάρτιση για την τουριστική επιχειρηματικότητα.
4. Προώθηση της εκπαίδευσης και κατάρτισης για την τουριστική επιχειρηματικότητα και για την "Κυπριακή Φιλοξενία".
5. Σχέδιο Δράσης για την αξιοποίηση των εγκαταλελειμμένων μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων.

Ο.Π.5. Εκπαίδευση

- (α) Παράρτημα Ανώτερου Ξενοδοχειακού Ινστιτούτου Κύπρου (ΑΞΙΚ) και Διαπανεπιστημιακή Μονάδα Έρευνας Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental)
- (β) Αναβάθμιση Ξενοδοχειακής Σχολής η οποία λειτουργεί στο Απεήτειο Γυμνάσιο Αγρού
- (γ) Η εκπαίδευση υποστηρίζει τη δημιουργία του τουριστικού προϊόντος και νέων τουριστικών επαγγελματιών, τους επιχειρηματίες και εργαζόμενους στον τουρισμό και ενισχύει την τουριστική συνείδηση και κουλτούρα.

Ο.Π.6. Φυσικό Περιβάλλον

Σχεδιασμός τοπικού αγροπεριβαλλοντικού προγράμματος. Ένταξη της δράσης 3.1.3.

Ο.Π.8. Πολιτισμός: "Σχέδιο Αξίες Τρόδους"

- (α) Σχεδιασμός ιδιότυπου τουριστικού προϊόντος (συμβολή στον σχεδιασμό και στην διαμόρφωση)
- (β) Ενίσχυση και αναβάθμιση των θεματικών εκδηλώσεων "γνωριμία με τον τόπο"
- (γ) Η λειτουργία του Ιδρύματος Πολιτισμού και οι προτεινόμενες δράσεις του, θα συμβάλουν καταλυτικά στη διασύνδεση του Πολιτιστικού Κεφαλαίου της περιοχής με το Τουριστικό Προϊόν.

Ο.Π.13. Σχέδιο ΑΤΛΑΣ

Κέντρο έρευνας, αξιολόγησης και προαγωγής της σωματικής δραστηριότητας σε όλες τις ηλικίες (π.χ. αθλητικός προορισμός) και κέντρο αριστείας σε θέματα άσκησης, υγείας και ποιότητας ζωής (κέντρα ευεξίας, κέντρο αποκατάστασης κ.ά.)

Η εφαρμογή του Σχεδίου και των προτεινόμενων δράσεων του, θα συμβάλουν καταλυτικά στην ανάπτυξη, τον εμπλουτισμό και την ενίσχυση του Τουριστικού Προϊόντος (αθλητικός και προπονητικός προορισμός, τουρισμός υγείας και ευεξίας κ.ά.)

Ο.Π.14. Υποδομές

Σχέδιο δράσης για την αξιοποίηση του "Μεταλλείου Αμιάντου"

Συνάφεια με άλλες Ολοκληρωμένες και Στρατηγικές Παρεμβάσεις της ΕΣΑΟΚ

Σ.Π.1. Θεσμοθέτηση Ορεινότητας, αρχές και στόχοι Ορεινής Πολιτικής

Σ.Π.3. Πλαίσιο Χωρικής Οργάνωσης (Δήλωση Πολιτικής για το Τρόδος)

Σ.Π.4. Πολιτική προσέλκυσης και υποδοχής νέου Πληθυσμού

Ο.Π.1. Καινοτομική προσέγγιση στη γεωργία και κτηνοτροφία

Ο.Π.2. Μεταποίηση στην Ορεινή Οικονομία

Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση

Ο.Π.5. Εκπαίδευση

Ο.Π.6. Φυσικό Περιβάλλον

Ο.Π.8. Πολιτισμός: Σχέδιο «Αξίες Τρόδους»

Ο.Π.10. Υποδομές συνδεσιμότητας και προσβασιμότητας: Οδικό Δίκτυο και επικοινωνίες

Ο.Π.12. Ενέργεια: Ενεργειακή Στρατηγική – Τρόδος 2030

Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με τον σχεδιασμό των παρεμβάσεων των Υπουργείων

Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος

- Δασική Αναψυχή
- Διαχειριστική Αρχή LEADER

Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας

- Εκσυγχρονισμός κανονιστικού πλαισίου για τις τουριστικές επιχειρήσεις
- Προώθηση Θεματικού τουρισμού
- Σχέδια χορηγιών για τουριστικές μονάδες
- Νέα χρηματοδοτικά εργαλεία

Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας

- Διά Βίου Εκπαίδευση

Υπουργείο Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων

- Προστασία και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς

Υπουργείο Εσωτερικών

- Πολιτική Διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς
- Διατήρηση και ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς

Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων

- Λειτουργία Ανώτερου Ξενοδοχειακού Ινστιτούτου Κύπρου (ΑΞΙΚ)

Εισαγωγή καινοτομίας και νέων τεχνολογιών

Προτείνονται δράσεις:

- (α) Οργανωσιακής καινοτομίας: οργάνωση επιχειρηματιών τουρισμού και ένταξή τους σε σύμφωνα συνεργασίας.
- (β) Τεχνολογικής καινοτομίας: προβολή του τουριστικού προϊόντος με χρήση νέων τεχνολογιών.

Παροτρύνσεις / Συστάσεις προς την Κυπριακή Δημοκρατία

Υπομέτρο 3.1. Διαμόρφωση Ιδιότυπου Ορεινού Τουριστικού Προϊόντος

Δράση 3.1.1. Σχεδιασμός ιδιότυπου ορεινού τουριστικού προϊόντος

Σχεδιασμός Τουριστικού Προϊόντος εξειδικεύοντας στις κατευθύνσεις της ΕΣΑΟΚ και της Εθνικής Στρατηγικής Τουρισμού.

Για τον σχεδιασμό ποιοτικού και ταυτοτικού τουριστικού προϊόντος προτείνονται:

i. Διαμόρφωση Εμπειριών Εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος Τροόδους

Η διαμόρφωση εμπειριών ακολουθεί μια διαδικασία κινητοποίησης μιας πλειάδας φορέων, η συμμετοχή και συνεργασία των οποίων είναι καθοριστική. Ο οδικός χάρτης διαμόρφωσής τους ακολουθεί τα εξής βήματα:

- (α) Δημιουργία τοπικών Τουριστικών ομάδων σε κλίμακα Ιστορικής Περιοχής ή/και Τροόδους, για την απόδοση λειτουργιών στους διαθέσιμους ΦκΠ πόρους,
- (β) Οργάνωση και εκπαίδευση τοπικών παραγωγών, μεταποιητών και νέων σε εξειδικευμένες ανάγκες του εναλλακτικού και ειδικού τουρισμού, και
- (γ) Δημιουργία, ανάδειξη εμπειριών και ένταξής τους σε τουριστικές δραστηριότητες και υπηρεσίες εμπορικά αξιοποιήσιμες, βάσει ενός Συμφώνου Συνεργασίας και Σχέδιο Δράσης.

ii. Σχεδιασμός – Επανασχεδιασμός διαδρομών Τροόδους με πολυθεματικό προσανατολισμό και επιχειρησιακή προσέγγιση (Αγροτουρισμός, Γαστρονομία, Περιπατητικός – Θρησκευτικός – Πολιτιστικός Τουρισμός, κ.ά.).

Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει τον επανασχεδιασμό των ήδη υφιστάμενων διαδρομών και την προετοιμασία – παράδοση ενός ρεαλιστικού και βιώσιμου δικτύου πολυθεματικών διαδρομών, ικανών να δημιουργήσουν σταθερή ροή επισκεπτών και να ενισχύσουν ταυτόχρονα την τοπική παραγωγή και επιχειρηματικότητα. Ο σχεδιασμός θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα διεθνή πρότυπα (μονοπάτια, ποδηλατοδιαδρομές, επισκέψιμοι χώροι, συμμετοχικές δραστηριότητες, κ.ά.).

Η διαδικασία αυτή θα συνδυαστεί και με όλους τους υπόλοιπους θεματικούς τομείς ενδιαφέροντος (π.χ. πολιτισμός, εκπαίδευση, υποδομές, θεσμικές αλλαγές και ρυθμίσεις κ.ά.), ώστε να λειτουργήσει αθροιστικά και μετρήσιμα και σε χρονικό ορίζοντα που δεν θα ξεπερνά το καλοκαίρι του 2021, ώστε να έχουμε προς διαχείριση συγκεκριμένο, μετρήσιμο και συμφωνημένο τουριστικό προϊόν, ποιοτικό και αναγνωρίσιμο και ικανό να ανταποκριθεί στις ανάγκες της διεθνούς και τοπικής αγοράς.

Η ένταξη των πολυθεματικών διαδρομών στο χώρο (αγκύρωση) και διαμόρφωση σχεδίου για τον συντονισμό τους, πρέπει να συνδεθεί (αγκυρωθεί) με άλλους επισκέψιμους χώρους, τουριστικές υποδομές, δραστηριότητες, εμπειρίες. Η ένταξη μιας θεματικής διαδρομής στον χώρο, της προσδίδει ταυτόχρονα και ένα πολυθεματικό χαρακτήρα, συνδέοντάς την με πόρους όπως τα μνημεία, το Γεωπάρκο, τα μουσεία και εκθετήρια, τα καταλύματα, κτλ. Σε επιχειρησιακή βάση αυτό απαιτεί μια πολυεταρική προσέγγιση, η οποία μπορεί να οργανωθεί στο πλαίσιο ενός συμφώνου συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων – υπεύθυνων φορέων κάθε πόρου, το οποίο θα περιγράφει τις υποχρεώσεις και τις μεταξύ τους σχέσεις.

Η δράση διασυνδέεται με την Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 8. Πολιτισμός: Σχέδιο Αξίες Τροόδους. Ειδικότερα, με το Υπομέτρο 8.2. και τις δράσεις που το συνθέτουν: Διαμόρφωση Πολιτιστικού Προϊόντος Τροόδους και δράσεις προβολής του.

iii. Υπολογισμός της Φέρουσας Ικανότητας Τουριστικής Ανάπτυξης (ΦΙΤΑ) της περιοχής Τροόδους

Προτείνεται η εκπόνηση μελέτης Φέρουσας Ικανότητας Τουριστικής Ανάπτυξης της περιοχής του Τροόδους, για να υποβοηθηθεί ο σχεδιασμός και η διαχείριση του τουριστικού προϊόντος. Η προτεινόμενη μελέτη θα βασίζεται στις σύγχρονες απαιτήσεις της αειφόρου ανάπτυξης, με γνώμονα την προστασία και ορθολογική / ισόρροπη ανάπτυξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, με σεβασμό στις αξίες και τα ήθη του τοπικού πληθυσμού.

Συστήνεται η Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας σε συνεργασία με ειδικούς εμπειρογνώμονες να αναλάβει τη διεξαγωγή των παραπάνω ενεργειών.

Δράση 3.1.2 Ενσωμάτωση στο ιδιότυπο τουριστικό προϊόν της περιοχής του "πολυλειτουργικού – επισκέψιμου αγροκτήματος" και της "Οικοτεχνίας"

Το πολυλειτουργικό – επισκέψιμο αγρόκτημα (Ο.Π.1. Καινοτομική προσέγγιση της γεωργίας), και η οικοτεχνία (Ο.Π.2. Μεταποίηση), αφού αναγνωρισθούν, προτείνεται να ενταχθούν στο ιδιότυπο τουριστικό προϊόν (διασύνδεση με τη δράση 3.1.1.), συμβάλλοντας στη διασύνδεση των τριών τομέων της οικονομίας. Με αυτό τον τρόπο δημιουργούνται προϋποθέσεις αξιοποίησης των χρηματοδοτήσεων που θα προσφέρει η υπό διαμόρφωση Νέα Βιομηχανική Πολιτική.

Δράση 3.1.3 Τουριστική δραστηριότητα σε περιοχές προστασίας του Φυσικού Περιβάλλοντος: διαμόρφωση προδιαγραφών ανάπτυξης και λειτουργίας

Δημιουργία ειδικών όρων και προδιαγραφών για σύζευξη της ανάπτυξης τουριστικών δραστηριοτήτων με τους περιορισμούς των περιοχών προστασίας του Φυσικού Περιβάλλοντος ("Natura 2000", κ.ά.) και ενσωμάτωση στο τοπίο κατασκευών και διευθετήσεων για την ήπια αξιοποίηση αυτών των περιοχών. Οι ειδικοί όροι και προδιαγραφές θα πρέπει να ενταχθούν στη διαμόρφωση της Δήλωση Πολιτικής Τροόδους (διασύνδεση με την Στρατηγική Παρέμβαση 3. Πλαίσιο Χωρικής Οργάνωσης).

Η ανάπτυξη περιβαλλοντικά φιλικών τουριστικών δραστηριοτήτων σε περιοχές Natura 2000, θα πρέπει επίσης να προβλέπονται στα διαχειριστικά τους σχέδια ή/και στο Σχέδιο Αγροπεριβαλλοντικής Διαχείρισης που προτείνεται στην Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 6. Φυσικό Περιβάλλον.

Διαμόρφωση Σχεδίου Χρηματοδότησης Δημοσίων Παρεμβάσεων και δημιουργίας Επιχειρήσεων (Διασύνδεση με την Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση)

Δράση 3.1.4 Ένταξη επιχειρήσεων τουριστικού τομέα σε σύμφωνα συνεργασίας και ποιότητας, με βάση συστήματα εγγύησης της ποιότητας και της ταυτότητας

Η δράση αφορά την κινητοποίηση και ευαισθητοποίηση των επιχειρήσεων τουριστικού τομέα, προκειμένου να συμμετέχουν σε μορφές συνεργασίας με παραγωγούς (γεωργούς – κτηνοτρόφους) και μεταποιητές, δημιουργώντας αλυσίδες αξιών στη βάση κειμένου δεσμεύσεων. Η συνεργασία θα έχει ως αντικείμενο τη διαμόρφωση και τήρηση συγκεκριμένων προδιαγραφών ως προς τον τρόπο παραγωγής και προώθησης των προϊόντων / υπηρεσιών τους στον καταναλωτή – επισκέπτη. Οι στόχοι της συνεργασίας αυτής αφορούν τη διασφάλιση παροχής ποιοτικών προϊόντων / υπηρεσιών στους καταναλωτές, την απόκτηση διαπραγματευτικής ικανότητας των παραγωγών και τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας τοπικά.

Προτείνεται η συμμετοχή και συνεργασία των επιχειρήσεων, των παραγωγών και εμπειρογνομόνων για τον προσδιορισμό και τεκμηρίωση του τρόπου, των τεχνικών, τις φάσεις παραγωγής ενός προϊόντος, τις διαδικασίες αυτοελέγχου αυτών, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη πρωτοκόλλων ελέγχου και πιστοποίησης, και εν τέλει, την ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης με κοινό λογότυπο και στρατηγική μάρκετινγκ. Συστήνεται η ΑνΕΤ / ΑνΕΛεμ / ΕΤΑΠ Τροόδους, μέσω της Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας και σε συνεργασία με ειδικούς εμπειρογνώμονες να αναλάβει τη υλοποίηση της δράσης.

Η δράση βρίσκεται σε διασύνδεση με τις Ο.Π.1. Καινοτομική Προσέγγιση στη Γεωργία, Ο.Π.2. Μεταποίηση και Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση.

Υπομέτρο 3.2 Ενίσχυση της Πρόσβασης στις αγορές και εξωστρέφεια

Δράση 3.2.1. Σχέδιο Εδαφικού Μάρκετινγκ και τουριστικής προβολής Τροόδους

Προτείνεται ο σχεδιασμός Εδαφικού Μάρκετινγκ για την προώθηση του ιδιότυπου τουριστικού προϊόντος και την προβολή του Τρόοδος σε ειδικές αγορές. Τα τουριστικά προϊόντα θα πρέπει να τροφοδοτήσουν τον σχεδιασμό του μάρκετινγκ με βάση το πέρασμα από την απλή έκθεση των φυσικών και πολιτιστικών στοιχείων της περιοχής, στην ανάδειξη και εγγύηση της σχέσης τοπικών πόρων, εμπειριών και δραστηριοτήτων που προσφέρει η περιοχή για τον επισκέπτη.

Το Εδαφικό Μάρκετινγκ είναι το αποτέλεσμα μιας συλλογικής προσπάθειας αξιοποίησης και προσαρμογής ενός τόπου στο πλαίσιο ανταγωνιστικών αγορών, με στόχο η προτεινόμενη και προσφερόμενη αξία να γίνει αντιληπτή από τους καταναλωτές ως ανώτερη σε σχέση με τους ανταγωνιστές. Το Εδαφικό Μάρκετινγκ θα πρέπει να εργασθεί πάνω στην εικόνα (αναπαραστάσεις, πρόσληψη εικόνας, πραγματικότητα, εικόνες υποσχόμενες), αλλά και στη σημασιοδότηση της περιοχής (χώρος οργανωμένος από τους ανθρώπους) και των επιμέρους τόπων της (πραγματικότητες ιστορικές, κοινωνικό-οικονομικές, κτλ.). Ο σχεδιασμός και η υποστήριξή του θα βασιστεί στη συνεργασία δημόσιων, κοινωνικών και ιδιωτικών δρώντων.

Συγκεκριμένα, προτείνεται η διαμόρφωση σχεδίου ανάδειξης, εγγύησης και προβολής των τοπικών πόρων, εμπειριών και δραστηριοτήτων.

Δράση 3.2.2 Ενίσχυση και αναβάθμιση των θεματικών εκδηλώσεων "γνωριμία με τον τόπο"

Προτείνεται η διαμόρφωση δράσεων οι οποίες αφορούν την ενίσχυση και αναβάθμιση των θεματικών εκδηλώσεων "γνωριμία με τον τόπο". Στις δράσεις αυτές θα αναδεικνύονται τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που παράγει και προσφέρει το Τρόοδος (γεωργικά και βιοτεχνικά προϊόντα, πολιτισμός, κ.ά.). Συστήνεται η ΕΤΑΠΤ σε συνεργασία με το Γραφείο του Επιτρόπου να αναλάβει την διαμόρφωση των δράσεων θεματικών εκδηλώσεων ενώ η ΕΤΑΠ Τροόδους σε συνεργασία με το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους να υλοποιήσουν τις δράσεις-εκδηλώσεις που θα προταθούν.

Δράση 3.2.3. «Πύλη του Βουνού»

Δημιουργία "Πύλης του Βουνού" στις μεγάλες πόλεις (προτεραιότητα Λεμεσός και Πάφος), η οποία θα λειτουργεί ως σημείο προβολής και προώθησης των προϊόντων και υπηρεσιών των ορεινών Κοινοτήτων και εκκίνησης δρομολογίων σύνδεσης με κεντρικούς τουριστικούς πόλους του Τροόδους.

Για τη δημιουργία και λειτουργία της "Πύλης του Βουνού", συστήνεται εκπόνηση εμπειρογνωμοσύνης η οποία θα εστιάζει στην:

- (α) ετοιμασία των όρων και προδιαγραφών της ανάπτυξης και λειτουργίας της "Πύλης του Βουνού"
- (β) ετοιμασία των διαδρομών και των σταθμών, του στόλου και των απαραίτητων υποδομών της
- (γ) διαμόρφωση σχεδίου προβολής και δράσεις προώθησης της "Πύλης του Βουνού"

Μετά την ολοκλήρωση των πιο πάνω, συστήνεται η κατασκευή των απαραίτητων υποδομών, η αγορά του απαραίτητου εξοπλισμού, η συμφωνία σύμβασης εξαγοράς υπηρεσιών (π.χ. για την εκτέλεση των δρομολογίων) και ό,τι άλλο προκύπτει από την εμπειρογνωμοσύνη που θα εκπονηθεί.

Συστήνεται η ΕΤΑΠ Τροόδους, να αναλάβει τον συντονισμό της λειτουργίας της. Για τη λειτουργία συστήνεται η συνεργασία με τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και τις ΕΤΑ των επαρχιών. Προτείνεται η ενίσχυση της ΕΤΑΠ Τροόδους (€50.000/έτος) για τα πρώτα πέντε (5) έτη, ενώ αναμένεται η λειτουργία της στη συνέχεια να αποφέρει έσοδα και να είναι αυτοσυντηρούμενη.

Υπομέτρο 3.3. Αναδιοργάνωση δομών υποστήριξης του ορεινού τουρισμού

Δράση 3.3.1. Ίδρυση και λειτουργία Γραφείου Τουρισμού Τροόδους

Δημιουργία Επαρχιακού Γραφείου Τουρισμού υπό την αιγίδα του Υφυπουργείου Τουρισμού και στελεχωμένο κατάλληλα (επιθεωρητές ελέγχου ποιότητας και λειτουργίας). Οι επιθεωρητές θα πρέπει να εκπαιδευτούν σε πεδία που αφορούν τον ορεινό τουρισμό και το ιδιότυπο τουριστικό προϊόν του Τροόδους. Στο γραφείο αυτό θα ενσωματωθεί το υφιστάμενο Κέντρο Πληροφόρησης Πλατρών.

Το Επαρχιακό Γραφείο Τουρισμού Τροόδους θα είναι υπεύθυνο για τη διασφάλιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών των τουριστικών δραστηριοτήτων και τον έλεγχο της λειτουργίας των επιχειρήσεων τουρισμού. Η λειτουργία του γραφείου κρίνεται απαραίτητη, ειδικά την πρώτη πενταετία, λόγω των προωθούμενων μεταρρυθμίσεων (Υφυπουργείου Τουρισμού, νέο πλαίσιο κατάταξης, κτλ.) και της αναγκαιότητας στήριξης των επιχειρηματιών του τουρισμού του Τροόδους.

Για τη λειτουργία του γραφείου προτείνεται:

- ✓ Πρόσληψη λειτουργών (υπό την μορφή εξαγοράς υπηρεσιών)
- ✓ Εκπαίδευση των νέων και υφιστάμενων στελεχών (επιθεωρητές), σε πεδία που αφορούν τον ορεινό τουρισμό και το ιδιότυπο τουριστικό προϊόν του Τροόδους (όπως αυτά προσδιορίζονται στην ΕΣΑΟΚ).

Δράση 3.3.2 Αναβάθμιση του ρόλου και ενίσχυση της λειτουργίας της Εταιρείας Τουριστικής Ανάπτυξης και Προβολής Τροόδους (ΕΤΑΠ Τροόδους)

Η ΕΤΑΠ Τροόδους θα υποστηρίζει τη διαμόρφωση και εφαρμογή της Στρατηγικής και των Σχεδίων Δράσης για τον ορεινό τουρισμό και πιο επιχειρησιακά:

- Θα εφαρμόζει και παρακολουθεί την ορεινή τουριστική πολιτική (συνεργασία Υφυπουργείου Τουρισμού και Γραφείου Επιτρόπου)
- Θα προωθεί προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης (σε συνεργασία με τις προτεινόμενες εκπαιδευτικές δομές (Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας, Παράρτημα ΑΞΙΚ στο Τρόδος) και το ορεινό επιχειρηματικό οικοσύστημα (Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας-ΑνΕΤ/ΑνΕΛεμ)) για την τουριστική επιχειρηματικότητα και για επαγγέλματα σχετικά με τον τουρισμό του βουνού:
 - ο προς τους τοπικούς επιχειρηματίες του τουρισμού, για την εφαρμογή και παρακολούθηση του Τοπικού Συμφώνου Ποιότητας και του νέου πλαισίου κατάταξης (κέντρο επιχειρηματικής στήριξης και ανάπτυξης),
 - ο προς το προσωπικό των τουριστικών επιχειρήσεων (Τουριστική σχολή εκπαίδευσης και κατάρτισης),
 - ο για τουριστικά επαγγέλματα,
- Θα κινητοποιεί όλους τους ενδιαφερόμενους επαγγελματίες και κοινωνικούς φορείς (ξενοδόχοι, εστιατορές, σύλλογοι, αναπτυξιακές εταιρίες, κ.ά.) στον τομέα του τουρισμού, για τη δημιουργία μιας ενιαίας δομής συντονισμού και εκπροσώπησης, με την οποία θα συνεργάζεται η ΕΤΑΠ Τροόδους. Βασικός στόχος της δομής είναι να συμβάλει στην κατασκευή του τουριστικού προϊόντος (ανάπτυξη δραστηριοτήτων και εμπειριών εναλλακτικού τουρισμού), στη σύναψη / προώθηση συμφώνων συνεργασίας και ποιότητας στον τομέα του εναλλακτικού τουρισμού (δραστηριότητες, εμπειρίες / προσδιορισμός προδιαγραφών) και ενίσχυση της συνεργασίας του τουρισμού με τον γεωργικό και βιοτεχνικό τομέα του Τροόδους.
- Θα πραγματοποιεί τις δράσεις προβολής που προτείνονται στο Σχέδιο Εδαφικού Μάρκετινγκ και τουριστικής προβολής Τροόδους (Δράση 3.2.1.)

Η ΕΤΑΠ Τροόδους θα έχει την ευθύνη διαχείρισης και συντονισμού του τουριστικού προϊόντος στο Τρόδος για την προώθηση και παρακολούθησή του. Επίσης, θα συντονίζει δράσεις για την ανάπτυξη του τουρισμού μεταξύ του συνόλου των εμπλεκόμενων φορέων (Υφυπουργείο Τουρισμού, Τμήμα Δασών, Αναπτυξιακές Εταιρείες, ιδιώτες επιχειρηματίες).

Προτείνεται η ενίσχυση της λειτουργίας της με την πρόσληψη δύο (2) λειτουργών για:

- την υποστήριξη του ιδιότυπου τουριστικού προϊόντος και τη διαμόρφωση εμπειριών και δραστηριοτήτων με τον συντονισμό των εμπλεκόμενων φορέων,
- την υποστήριξη και προώθηση του εδαφικού μάρκετινγκ.

Δράση 3.3.3. Δημιουργία Επιτροπής Ελέγχου και Παρακολούθησης

Προτείνεται η δημιουργία Επιτροπής Ελέγχου και Παρακολούθησης υπό τον Υφυπουργό Τουρισμού, στην οποία να μετέχουν το Τμήμα Τουρισμού Υπαίθρου ή και άλλα Τμήματα που θα υποδειχθούν από το Υφυπουργείο Τουρισμού, η Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης και Προβολής Τροόδους, η Συντονιστική Επιτροπή του Γεωπάρκου Τροόδους και ο Επίτροπος Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων. Στην επιτροπή θα γίνεται επισκόπηση και συντονισμός των ετήσιων Σχεδίων Δράσης εκάστου φορέα, ώστε να μην υπάρχουν επικαλύψεις, να υπάρχει εξοικονόμηση πόρων και συντονισμός για ουσιαστικές και άμεσα ανταποδοτικές δράσεις.

Υπομέτρο 3.4 Προώθηση της Εκπαίδευσης και κατάρτισης στα τουριστικά επαγγέλματα και στις ειδικές μορφές τουρισμού

Οι παρεμβάσεις που προτείνονται στην Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 5: Εκπαίδευση, στο Υπομέτρο 5.5. - Δημιουργία/ Αναβάθμιση Σχολείων Ειδικού Ενδιαφέροντος, Μέσης Γενικής και Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Υπομέτρο 5.6. - Δημιουργία δομών Μεταλκειακών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΜΙΕΕΚ) και Δημοσίων Σχολών Ανώτερης Εκπαίδευσης στις Ορεινές Κοινότητες Τροόδους και 5.7. - Δημιουργία Τμημάτων Σχολών Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και Κέντρου Έρευνας και Καινοτομίας έχουν σκοπό όχι μόνο στη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου σχεδίου ανάπτυξης του εκπαιδευτικού συστήματος στην περιοχή αλλά και στην ανάδειξη της περιοχής ως βασικού κέντρου παροχής υπηρεσιών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και ορεινής επιχειρηματικότητας για όλη την Κύπρο και την Ανατολική Μεσόγειο. Ένα σημαντικό ζητούμενο είναι επιπλέον όχι μόνο η προσέλκυση ατόμων από το Τρόδος αλλά και από άλλες περιοχές της Κύπρου, της Ευρώπης και της Μέσης Ανατολής που θέλουν να ενισχύσουν τα επαγγελματικά τους προσόντα και να λάβουν υψηλού επιπέδου υπηρεσίες επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, ιδιαίτερα στους τομείς του Βιώσιμου Τουρισμού, του Πρωτογενούς Τομέα, της Μεταποίησης, των Καλών και Εφαρμοσμένων Τεχνών και της Επιχειρηματικότητας.

Δράση 3.4.1 Δημιουργία/ Αναβάθμιση Σχολείων Ειδικού Ενδιαφέροντος, Μέσης Γενικής και Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης

Διαπίστωση των μελετητών και της ΔΜΤΕΕΚ είναι ότι η ενίσχυση της Τεχνικής και Επαγγελματικής Σχολής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά μέτρα για την αναζωογόνηση της περιοχής. Η δημιουργία των σχολών θα συμβάλει:

- ✓ στην ενίσχυση της απασχόλησης και της καταπολέμησης της ανεργίας ιδιαίτερα για νέους/ες που έχουν την τάση να εγκαταλείπουν την περιοχή,
- ✓ στην μείωση των ποσοστών ανεργίας των νέων 18 έως 30 ετών, ιδίως των νέων εκτός δομών εκπαίδευσης, κατάρτισης ή εργασίας, μέσω της ενίσχυσης των δεξιοτήτων τους, με στόχο τη διευκόλυνση της εισόδου στην αγορά εργασίας και
- ✓ στην καταπολέμηση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και ενδυνάμωση των νέων της περιοχή

Για να διαπιστωθούν ποια Σχολεία Ειδικού Ενδιαφέροντος, Μέσης Γενικής και Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν στην περιοχή και σε ποια γεωγραφική περιοχή των ορεινών κοινοτήτων λήφθηκε υπόψη η διάγνωση της ΕΣΑΟΚ και τα αποτελέσματά της, όσον αφορά τις ανάγκες και τις προοπτικές των τριών βασικών πυλώνων της ορεινής οικονομίας.

Δράση 3.4.2 Δημιουργία δομών Μεταλκειακών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΜΙΕΕΚ) και Δημοσίων Σχολών Ανώτερης Εκπαίδευσης στις Ορεινές Κοινότητες Τροόδους

(Α) Συστήνεται η εκπόνηση μελέτης προετοιμασίας ίδρυσης και λειτουργίας Σχολής Τουριστικών Επαγγελμάτων, η οποία θα περιλαμβάνει επιχειρησιακό σχέδιο λειτουργίας, προσδιορισμό και κοστολόγηση υποδομής, τα προγράμματα σπουδών (πλήρη και μερική βάση και εξ αποστάσεως) και άλλες υπηρεσίες που θα προσφέρει η Σχολή (έρευνες/ μελέτες, εξέταση και πιστοποίηση προσόντων

κ.α.), δομή οργάνωσης και στελέχωσης, την ακαδημαϊκή και διοικητική λειτουργία, τον προϋπολογισμό δημιουργίας και λειτουργίας και το σχέδιο υλοποίησης με χρονοδιαγράμματα εφαρμογής. Η πρόταση εναρμονίζεται με τις συστάσεις της Μελέτης Αναδιοργάνωσης του ΑΞΙΚ για ανάπτυξη επιλεγμένων παραρτημάτων εκτός της πρωτεύουσας.

(Β) Προτείνεται εκπόνηση τεχνικό-οικονομικής μελέτης για να διερευνηθεί και προταθεί η βέλτιστη επιλογή μεταξύ της δημιουργίας Μεταλυκειακών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΜΙΕΕΚ) ή Σχολών Ανώτερης Εκπαίδευσης (Δημόσιες Σχολές Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης) όσον αφορά την:

(α) Σχολή Καλών και Εφαρμοσμένων Τεχνών (Πολιτισμού και Δημιουργικών Βιοτεχνιών)

(β) Ακαδημία Ορεινής Οικονομίας και Επιχειρηματικότητας – Δημοσθένη Μιτσή (θα διαχειρίζεται και το Σχολείο Ειδικής Κατεύθυνσης)

Συστήνεται όπως στις παραπάνω μελέτες διερευνηθούν και αξιολογηθούν οι εν δυνάμει Ανώτατες και Ανώτερες Σχολές της Κύπρου ή/ και του Εξωτερικού οι οποίες θα ενδιαφέρονταν να συνεργαστούν για την λειτουργία των προτεινόμενων Σχολών. Ακολούθως να καθοριστούν οι τομείς και τα πεδία συνεργασίας.

Διασύνδεση με την ΟΠ5 Εκπαίδευση/Δράση 5.6.2

Δράση 3.4.3 Δημιουργία Τμημάτων Σχολών Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και Κέντρου Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental)

(Α) Ετοιμασία Σχεδίου κινήτρων προέλκυσης ντόπιων και ξένων Πανεπιστημίων για την ίδρυση και λειτουργία Τμημάτων ή/ και Σχολών στο Τρόδος. Για την ετοιμασία του Σχεδίου θα γίνει επεξεργασία φορολογικών και οικονομικών κινήτρων που θα αποδοθούν στους ενδιαφερόμενους. Επίσης θα αξιολογηθούν και θα παρουσιαστούν η διαθέσιμη προς αξιοποίηση ακίνητη περιουσία, τα καταπιστεύματα ή και οι δωρεές αποδήμων τα οποία δύνανται να διατεθούν προς το σκοπό αυτό. Στο σχέδιο προσέλκυσης θα διαμορφωθεί ο οδηγός προκήρυξης και τα κριτήρια επιλεξιμότητας. Ο διαγωνισμός θα είναι ανοιχτός και οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να υποβάλλουν τεχνικό και οικονομικό φάκελο προσφοράς πρότασης.

Με βάση τις ιδιαιτερότητες του Τρόδου και τις δυναμικές του ενδεικτικά αναφέρονται τα ακόλουθα πεδία: περιβάλλον, βιοποικιλότητα, δάσος, υδάτινοι πόροι, γεωλογία, πολιτιστική κληρονομιά, αρχιτεκτονική, τουρισμός ειδικού ενδιαφέροντος, κ.α.

Για σκοπούς διαμόρφωσης του Σχεδίου, παρακολούθησης της διαδικασίας του διαγωνισμού και επιλογής αναδόχου/-ων προτείνεται να συσταθεί Επιστημονική Επιτροπή.

(Β) Προτείνεται η εκπόνηση Τεχνικό-οικονομικής Μελέτης για την ίδρυση και λειτουργία "Διαπανεπιστημιακής Μονάδας Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental)" στο πλαίσιο της πρότασης της ΓΔ ΕΠΣΑ. Θα περιλαμβάνει διερεύνηση των εν δυνάμει συμβαλλομένων Ανώτερων Σχολών της Κύπρου ή/και του Εξωτερικού, καθορισμό των τομέων και πεδίων συνεργασίας, καθορισμού των υπηρεσιών που θα προσφέρει η Μονάδα, των αναγκών σε υποδομές, την δομή οργάνωσης και στελέχωσης, την ακαδημαϊκή και διοικητική λειτουργία, τον προϋπολογισμό δημιουργίας και λειτουργίας και το σχέδιο υλοποίησης με χρονοδιαγράμματα εφαρμογής.

Διασύνδεση με την ΟΠ 5 Εκπαίδευση, Δράση 5.7.2

Δράση 3.4.4. Εκπαίδευση και κατάρτιση για την τουριστική επιχειρηματικότητα

Πρώτωση της εκπαίδευσης και κατάρτισης για την τουριστική επιχειρηματικότητα (απόκτηση δεξιοτήτων των εργαζομένων σε τουριστικές επιχειρήσεις) και για επαγγέλματα σχετικά με τον τουρισμό του βουνού (ορεινή περιήγηση, εμπειρίες, ειδικές μορφές τουρισμού, κτλ.) σε επαγγελματίες και εργαζόμενους του τομέα.

Η Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας, μέσω του προτεινόμενου Παρατηρητηρίου Επιχειρηματικότητας, θα καταγράψει τις ανάγκες υποστήριξης των επιχειρηματιών τουρισμού και θα σχεδιάσει τις αναγκαίες δράσεις υποστήριξης (συμβουλευτική). Η διαμόρφωση των προγραμμάτων κατάρτισης θα προωθείται σε συνεργασία της ΕΤΑΠ Τροόδους με τη Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας (Διασύνδεση με την Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά βίου Μάθηση). Μέσα από την Ο.Π.5. Εκπαίδευση, προτείνεται η ενίσχυση και αναβάθμιση του Ξενοδοχειακού Τμήματος Τεχνικής Σχολής του Απεήτειου Γυμνασίου Αγρού, με την εισαγωγή κλάδου θεωρητικής κατεύθυνσης / λειτουργία και διαχείριση μονάδων φιλοξενίας.

Μέσα από τα ειδικά διαμορφωμένα εκπαιδευτικά προγράμματα και διαγωνισμούς επιχειρηματικότητας στα σχολεία που θα προσφέρουν οι παραπάνω φορείς, θα αναβαθμιστούν οι δεξιότητες και ικανότητες των νέων της περιοχής και των επαγγελματιών του τουρισμού, υποστηρίζοντας την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών στο τουρισμό και συμβάλλοντας στη συγκράτηση των νέων στην περιοχή.

Διασύνδεση με την Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Δια βίου Μάθηση και την Ο.Π.5. Εκπαίδευση (Δράση 5.5.3. Αναβάθμιση Τεχνικής Ξενοδοχειακής Σχολής στο Απεήτειο Γυμνάσιο – Λύκειο Αγρού και Δράση 5.7.1. Ίδρυση και λειτουργία Διαπανεπιστημιακή Μονάδα Έρευνας Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental)).

Δράση 3.4.5 Διαμόρφωση και εφαρμογή σχεδίου εκπαίδευσης και κατάρτισης για την "Κυπριακή Φιλοξενία" και την γνωριμία με τον τόπο

Διαμόρφωση ενός σχεδίου εκπαίδευσης και κατάρτισης για την "Κυπριακή Φιλοξενία", του Κυπριακού πολιτισμού και τη γνωριμία με τον τόπο. Οι συγκεκριμένες εκπαιδεύσεις και καταρτίσεις θα αφορούν όλους τους επαγγελματίες του Τροόδους και θα εφαρμοστούν με προτεραιότητα στους επιχειρηματίες τουρισμού και σε αυτούς που εντάσσονται σε σχέδια αλυσίδων αξίας και συμφώνων συνεργασίας. Σχεδιασμός προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης σε όλους τους ενδιαφερόμενους (κατοίκους, υπαλλήλους, επιχειρηματίες) μέσω της Αρχής Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού.

Η δράση βρίσκεται σε διασύνδεση με τις Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση και την Ο.Π.5. Εκπαίδευση. Θα αναπτυχθούν προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης που θα αφορούν όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης μέχρι την ανώτατη εκπαίδευση στον τουρισμό και στις τουριστικές δραστηριότητες.

Υπομέτρο 3.5 Διαμόρφωση Πλαισίου για τον εκσυγχρονισμό και την ποιοτική αναβάθμιση των καταλυμάτων και των κέντρων αναψυχής της περιοχής

Δράση 3.5.1 Καταγραφή και αξιολόγηση των διαφόρων καταλυμάτων, με βάση την υποδομή και την ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών τους

Καταγραφή και αξιολόγηση των διαφόρων καταλυμάτων με βάση την υποδομή και την ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών τους και κατηγοριοποίησή τους σε τρεις ομάδες:

1. Υφιστάμενα καταταγμένα καταλύματα, που δύνανται να αναβαθμίσουν τις υποδομές και υπηρεσίες τους με βάση το νέο πλαίσιο κατάταξης,
2. Υφιστάμενα καταλύματα άνευ κατάταξης, που δύνανται να ενταχθούν στο νέο πλαίσιο κατάταξης, και
3. Καταλύματα ειδικού τύπου για τα οποία δεν έχει προβλεφθεί πρόνοια κατάταξης (Αγροτουριστικά και Παραδοσιακά Καταλύματα, Ορεινά Καταφύγια, albergo diffuso / scattered hotel, κ.ά.)

Στο πλαίσιο της οργάνωσης του τουριστικού τομέα και της ανάδειξης των ποιοτικών χαρακτηριστικών των παρεχόμενων υπηρεσιών από τα καταλύματα της περιοχής και της ένταξης αυτών σε σύμφωνα συνεργασίας με βάση συστημάτων εγγύησης ποιότητας και ταυτότητας, προτείνεται διενέργεια έρευνας καταγραφής και αξιολόγησής τους, με βάση την υποδομή και την ποιότητα των υπηρεσιών και των εμπειριών που προσφέρουν.

Στη συνέχεια, προτείνεται η ετοιμασία συστάσεων για κάθε επιχείρηση, ώστε να αναβαθμίσουν τις παρεχόμενες υπηρεσίες τους.

Δράση 3.5.2 Προσαρμογή του πλαισίου στις ανάγκες και απαιτήσεις της τουριστικής ανάπτυξης στο Τρόδος (εσωτερική διαδικασία Υφυπουργείου Τουρισμού)

Προτείνεται η εκπόνηση μιας εμπειρογνωμοσύνης για τη διαμόρφωση προνοιών για ενσωμάτωση στο νέο Πλαίσιο Κατάταξης και τροπολογία σχετικά με τα:

- (α) Καταλύματα ειδικού τύπου για τα οποία δεν έχει προβλεφθεί πρόνοια κατάταξης (Αγροτουριστικά, Παραδοσιακά Καταλύματα, Ορεινά Καταφύγια, κ.ά.)
- (β) Προσαρμογή προδιαγραφών για ανάπτυξη τουριστικών καταλυμάτων νέου τύπου με βάση τις ιδιαιτερότητες της περιοχής (π.χ. καταλύματα σε μη ενιαίο χώρο – τύπος albergo diffuso / scattered hotel, κ.ά.)

Προτείνεται διαμόρφωση τροπολογίας του υφιστάμενου πλαισίου κατάταξης, το οποίο θα προωθηθεί από το Υφυπουργείο Τουρισμού προς έγκριση. Οι πρόνοιες θα πρέπει να ενταχθούν στη νέα Δήλωση Πολιτικής Τροόδους (η δράση θα είναι σε διασύνδεση της δράσης με τη Σ.Π.3. Πλαίσιο Χωρικής Οργάνωσης).

Υπομέτρο 3.6 Προσαρμογή και εφαρμογή χρηματοδοτικών προγραμμάτων για την υποστήριξη του ορεινού τουρισμού

Δράση 3.6.1 Διαμόρφωση Σχεδίων χορηγιών για επιχειρήσεις ανάπτυξης ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ειδική μοριοδότηση για επενδυτικές προτάσεις συνεργασίας με τους υπόλοιπους τομείς της ορεινής οικονομίας

Για τη διαμόρφωση εμπειριών και δραστηριοτήτων με βάση το διαμορφωμένο ιδιότυπο τουριστικό προϊόν της περιοχής, προτείνεται η υποστήριξη νέων και υφιστάμενων επιχειρήσεων που θα αναπτύξουν ειδικές μορφές τουρισμού ή/και δραστηριότητες στη φύση (ενίσχυση – δημιουργία επιχειρήσεων προώθησης και προβολής δραστηριοτήτων στη φύση, βάσει συγκεκριμένων προδιαγραφών και αξιολόγησης της φέρουσας ικανότητας της περιοχής παρέμβασης).

Συγκεκριμένα, προτείνεται η διαμόρφωση κινήτρων και πλαισίου χρηματοδότησης για την ανάπτυξη και την υποστήριξη των παραπάνω επιχειρήσεων και η ένταξη σχετικών προνοιών στην νέα προγραμματική περίοδο 2021-27. Το σχέδιο κινήτρων θα προωθηθεί από το Υφυπουργείο Τουρισμού.

Η δράση διασυνδέεται με την Σ.Π.3. Πολιτική προσέλκυσης και υποδοχής νέου πληθυσμού και Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση.

Δράση 3.6.2 Διαμόρφωση σχεδίων προσέλκυσης ομάδων ειδικών μορφών τουρισμού, προσαρμοσμένων στο ορεινό τουριστικό προϊόν

Προτείνεται η διαμόρφωση σχεδίων για την προσέλκυση ειδικών μορφών τουρισμού, προσαρμοσμένων στο ορεινό τουριστικό προϊόν (π.χ. αθλητικός και προπονητικός τουρισμός). Τα σχέδια θα προσδιορίσουν τα κίνητρα που θα παρέχονται σε φορείς για να προσελκύσουν ομάδες ενδιαφερόντων ειδικών μορφών τουρισμού, όπως προσδιορίζονται στο ιδιότυπο τουριστικό προϊόν.

Η δράση στηρίζει την Σ.Π.3. Πολιτική προσέλκυσης και υποδοχής νέου πληθυσμού και διασυνδέεται με την Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Δια Βίου Μάθηση.

Δράση 3.6.3 Διαμόρφωση Σχεδίου Χορηγιών για τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση των καταλυμάτων και των κέντρων αναψυχής

Προτείνεται η εκπόνηση μιας εμπειρογνομosύνης για τη διαμόρφωση κινήτρων (πολεοδομικών, χρηματοδοτικών, κ.ά.) για τα:

- Κέντρα αναψυχής: (i) σχέδιο για μικρές παρεμβάσεις αισθητικής ανάπλασης του χώρου, της επίπλωσης και του εξοπλισμού των επιχειρήσεων και της ποιότητας των υπηρεσιών, (ii) σχέδιο δημιουργίας νέων και αναβάθμιση υφιστάμενων κέντρων αναψυχής με πολλαπλούς ρόλους (εστίαση, πωλητήριο, χώρος γευσιγνωσίας, κ.ά.)
- Καταλύματα που λειτουργούν στην περιοχή και επιθυμούν να ενταχθούν / προσαρμόσουν τη λειτουργία τους στο νέο πλαίσιο κατάταξης.

Τα κίνητρα προτείνεται να εστιάσουν στην ταυτότητα, την ποιότητα και τις υπηρεσίες.

Η δράση στηρίζει την Σ.Π.3. Πολιτική προσέλκυσης και υποδοχής νέου πληθυσμού και βρίσκεται σε διασύνδεση με την Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Δια Βίου Μάθηση.

Δράση 3.6.4 Ενίσχυση τουριστικών επιχειρήσεων

Η ολοκληρωμένη παρέμβαση για τον τουρισμό στο Τρόδος, βασικός πυλώνας της τοπικής οικονομίας, ολοκληρώνεται μέσα από τις στοχευμένες χρηματοδοτικές ενισχύσεις των επιχειρηματιών τουρισμού. Ως μοχλός δραστηριοποίησης, οι ενισχύσεις παραχωρούνται με σκοπό:

- Την ανάπτυξη του ιδιότυπου τουριστικού προϊόντος Τρόδους.
- Το πέρασμα από το κατάλυμα στη δραστηριότητα με την ενσωμάτωση τοπικών εμπειριών λειτουργιών και δραστηριοτήτων.
- Την ενίσχυση της συνεργασίας των επιχειρηματιών τουρισμού μεταξύ τους ή και με επαγγελματίες των άλλων πυλώνων της οικονομίας για την ανάπτυξη clusters, δίκτυα, και αξιακές αλυσίδες.

Επιπλέον, με τη διαμόρφωση πλαισίου κατάταξης προσαρμοσμένου στις ιδιαιτερότητες της περιοχής και στο ιδιότυπο τουριστικό προϊόν της, προωθείται η υποστήριξη των ιδιοκτητών καταλυμάτων για την προσαρμογή τους, με προϋπόθεση την αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και υποδομών τους. Με την ίδια προϋπόθεση συστήνεται η ενίσχυση των κέντρων αναψυχής (ενίσχυση για την αισθητική ανάπλαση του χώρου, την επίπλωση και τον εξοπλισμό των επιχειρήσεων, και την απόκτηση χώρων με πολλαπλούς ρόλους (εστίαση, πωλητήριο, χώρος γευσιγνωσίας, κ.ά.)).

Η περιοχή Τρόδους απορρόφησε τις δύο (2) προηγούμενες προγραμματικές περιόδους (2004-2006, 2007-2013) μέσα από το Σχέδιο κινήτρων για επενδύσεις αιεφόρου εμπλουτισμού και αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος (1 επιχείρηση), τα Σχέδια χορηγιών αγροτουρισμού 2004-2006 & 2007-2013 και το Σχέδιο Ενίσχυσης Νεανικής Επιχειρηματικότητας 2007-2013 & 2014 -2020 (2 επιχειρήσεις) το ποσό των 12,110,815,64εκ € στις ακόλουθες κατηγορίες χρηματοδοτήσεων:

Περιγραφή	Αρ. Επιχειρήσεων που έλαβαν επιχορήγηση	Ποσό Χρηματοδότησης	Ολικό ποσό επένδυσης
Ξενοδοχεία - Αγροτουριστικά Καταλύματα	58	8,727,304.81 €	22,005,301.08 €
Εστιατόρια	24	1,132,194.82 €	2,330,164.29 €
Άλλες Υποδομές	4	2,216,316.01 €	7,448,857.76 €
ΣΥΝΟΛΟ	86	12,110,815.64 €	31,859,323.13 €

Η εφαρμογή δράσεων της παρούσας Ολοκληρωμένης Παρέμβασης αναμένεται να συμβάλλει στην ένταξη επιχειρήσεων τουρισμού (καταλύματα, κέντρων αναψυχής, ειδικές μορφές τουρισμού, κ.ά.) σε χρηματοδοτήσεις για την περίοδο 2021-2027 ως ακολούθως:

Κατηγορίες χρηματοδοτήσεων	Στόχος	Ποσά (εκ €)
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός υφιστάμενων κέντρων αναψυχής και καφενείων (μικρές παρεμβάσεις)	ενίσχυση 100 υποστατικών (ποσοστό χρηματοδότησης 50% με ανώτατο ποσό χορηγίας τις €50,000). Περιλαμβάνει εξοπλισμό και συμβουλευτικές υπηρεσίες.	3,5
Μεγάλης κλίμακας παρεμβάσεις για αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό υφιστάμενων κέντρων αναψυχής και καφενείων ή και δημιουργίας νέων σε υφιστάμενες οικοδομές	ενίσχυση 30 επιχειρήσεων (ποσοστό χρηματοδότησης 50% με ανώτατο ποσό χορηγίας τις €150,000). Περιλαμβάνει εξοπλισμό και συμβουλευτικές υπηρεσίες.	3,0

Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός υφιστάμενων καταλυμάτων, ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος, επιμήκυνση της περιόδου λειτουργίας	ενίσχυση 40 επιχειρήσεων (ποσοστό χρηματοδότησης 50% με ανώτατο ποσό χορηγίας τις €200,000 ή ποσοστό 35% με ανώτατο ποσό χορηγίας το €1,050,000). Περιλαμβάνει εξοπλισμό και συμβουλευτικές υπηρεσίες.	8,0
Υποστήριξη νέων και υφιστάμενων επιχειρήσεων που θα αναπτύξουν ειδικές μορφές τουρισμού – εναλλακτικά είδη ή/και δραστηριότητες στη φύση (περιλαμβάνει γραφεία υπηρεσιών προώθησης και προβολής δραστηριοτήτων στη φύση)	ενίσχυση 50 πρωτοβουλιών (ποσοστό χρηματοδότησης 50 -75% με ανώτατο ποσό χορηγίας από 50 έως 200 χιλιάδες €, ανάλογα από το πρόγραμμα και την πηγή χρηματοδότησης). Περιλαμβάνει εξοπλισμό και συμβουλευτικές υπηρεσίες.	3,5
Σύνολο		18

Δράση 3.6.5 Ενίσχυση δημοσίων υποδομών σε περιοχές προστασίας Φυσικού Περιβάλλοντος

Οι αναγκαίες υποδομές (μικρές παρεμβάσεις, μονοπάτια, παρατηρητήρια, ορεινά καταφύγια, κτλ.) που θα αναπτυχθούν, θα υποδειχθούν από τη μελέτη για τη διαμόρφωση του ιδιότυπου τουριστικού προϊόντος (Δράση 3.1.1.). Λόγω της υψηλής πυκνότητας φυσικών και πολιτιστικών πόρων, και του μεγάλου αριθμού διαδρομών οι οποίες χαράχθηκαν τα τελευταία χρόνια, συστήνεται η ανάπτυξη και αξιοποίηση υφιστάμενων υποδομών για προσέλκυση πεζοπορικού, ορειβατικού και ποδηλατικού τουρισμού κατά προτεραιότητα. Οι υφιστάμενες υποδομές θα αναβαθμιστούν κατά προτεραιότητα για να πληρούν τα διεθνή πρότυπα. Με βάση τα πιο πάνω, το περιβάλλον θα αξιοποιηθεί με ήπιο τρόπο για την ενίσχυση της οικονομίας της περιοχής.

Οι υποδομές (αναπτύξεις και διευθετήσεις) για την ανάπτυξη των τουριστικών δραστηριοτήτων σε περιοχές προστασίας θα αναπτυχθούν, λαμβάνοντας υπόψη των ειδικών όρων και προδιαγραφών που θα διαμορφωθούν (Δράση 3.1.2.) για το σκοπό αυτό.

Στις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους πραγματοποιήθηκαν μη παραγωγικές επενδύσεις σε δασικές εκτάσεις (μονοπάτια, εκδρομικοί χώροι, κτλ.) ύψους περίπου 4 εκ. €. Με βάση τη χωρική διάγνωση της περιοχής, την ανάλυση και αξιολόγηση των υποδομών αυτών, καθώς και την πρόταση για ανάπτυξη ιδιότυπου τουριστικού προϊόντος, συστήνουμε την ενίσχυση δημοσίων υποδομών (δημιουργία / αναβάθμιση μονοπατιών, παρατηρητηρίων, ορεινών καταφυγίων) με το ποσό των 5,4 εκ. €.

Δράση 3.6.6 Δημιουργία Ταμείου Εγγυήσεων και Εργαλείων Μικροχρηματοδότησης

Ενίσχυση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση:

- Δημιουργία ή και αξιοποίηση ευέλικτου πλαισίου μικροχρηματοδοτήσεων για ΜΜΕ,
- Αξιοποίηση περιφερειακών και διακρατικών συμφωνιών

Προσαρμογή ευρωπαϊκών και εθνικών σχεδίων χορηγιών στον ορεινό τουρισμό

10.3.4 Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 4: Επιχειρηματικότητα και Δια Βίου Μάθηση

Η διαμόρφωση των βασικών κατευθύνσεων για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και της δια-βίου μάθησης της περιοχής του Τροόδους έλαβε υπόψη:

- Τα κεντρικά ζητήματα όπως προκύπτουν από τη διάγνωση του τομέα.
- Τον Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Στρατηγικής «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020»
- Την Έκθεση παρακολούθησης εκπαίδευσης και κατάρτισης 2018 της ΕΕ για τη Κύπρο
- Την Εθνική Στρατηγική για τη Δια Βίου Μάθηση 2014-2020
- Τη Στρατηγική Κοινωνικής Πολιτικής 2014-2020
- Την Εθνική Στρατηγική για τη Νεολαία
- Την Ψηφιακή Στρατηγική της Κύπρου
- Τη μελέτη της ΑνΑΔ «Εντοπισμός Αναγκών σε Πράσινες Δεξιότητες στη Κυπριακή Οικονομία 2017-2027»
- Τον Στρατηγικό Προγραμματισμό για το 2017-2019 της Γενικής Διεύθυνσης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης
- Καθώς και εξειδικευμένα προγράμματα - Πρωτοβουλίες Ενίσχυσης Επιχειρηματικότητας & Καινοτομίας.

Με βάση τα παραπάνω διαμορφώνεται η εξής **βασική κατεύθυνση** για τον τομέα της επιχειρηματικότητας και δια-βίου μάθησης:

Ο Μετασχηματισμός των Ορεινών Περιοχών του Τροόδους σε ένα ελκυστικό Αειφόρο Περιβάλλον Μάθησης, Εμπειριών, Ιδεών και Ευρηματικότητας νέων Επιχειρηματικών ευκαιριών, για όλες τις πληθυσμιακές ομάδες και φύλα (νέων & γηραιότερων), που κατοικούν ή επιθυμούν να συνδεθούν με αυτές.

Η κατεύθυνση αυτή θα προωθηθεί μέσα από την διαρκή και χωρίς αποκλεισμούς ενσωμάτωση και πρόσβαση στη Κοινωνία της Γνώσης, στη Δια Βίου Μάθηση, και στο Επιχειρείν, για την ενδυνάμωση και αναγνώριση της προστιθέμενης αξίας του Ορεινού Οικοσυστήματος του Τροόδους.

Ειδικότερα, η κεντρική αυτή κατεύθυνση θα υποστηριχθεί, επιδιώκοντας:

- **Διατήρηση του Τοπικού Πληθυσμού του Τροόδους και Προσέλκυση Ανθρώπινου Δυναμικού και Επενδύσεων, μέσω της Ανάπτυξης Ικανοτήτων και Δεξιοτήτων εστιασμένων στην Ορεινή Οικονομία και Ορεινή Επιχειρηματικότητα**
- **Κοινωνική Συνοχή και Συνδεσιμότητα του Ορεινού Οικοσυστήματος Τροόδους, μέσω της Πρόσβασης χωρίς αποκλεισμούς στη Δια Βίου Μάθηση και Επιχειρηματικότητα**
- **Αναζωογόνηση και Διαφοροποίηση του Ορεινού Οικοσυστήματος Τροόδους, μέσω της ενίσχυσης της προστιθέμενης αξίας στη βάση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων του**

Μια από τις σημαντικές προτάσεις της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων αποτελεί η δημιουργία της **Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας (ΜΑΟΕ)**. Η Μονάδα θα λειτουργεί εντός του Γραφείου του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων υπό το «Τμήμα Ορεινής Οικονομίας» και θα αποτελεί έναν μηχανισμό συντονισμού, παρακολούθησης και εφαρμογής-υλοποίησης των δράσεων της παρούσας Ολοκληρωμένης Παρέμβασης. Ειδικότερα, η λειτουργία της Μονάδας της **αποσκοπεί:**

- Στον συντονισμό, οργάνωση και εξειδίκευση των προγραμμάτων Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Δια βίου Μάθησης, καθώς και προγραμμάτων επιχειρηματικής εκπαίδευσης σε σχολεία και μαθητές σε συνεργασία με τα αρμόδια Υπουργεία και τους αρμόδιους και εμπλεκόμενους φορείς, ώστε να υποστηρίζονται οι στόχοι της ΕΣΑΟΚ.
- Στην υποστήριξη της επιχειρηματικότητας στις ορεινές περιοχές του Τροόδους μέσα από την υλοποίηση σχετικών δράσεων.
- Στην υποστήριξη της διασύνδεσης των παραγωγικών τομέων των ορεινών περιοχών του Τροόδους αλλά και ενεργειών που προάγουν τη Καινοτομία και τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και νέων θέσεων απασχόλησης.
- Στην ωρίμανση, επιμέλεια και εκπόνηση μελετών που αφορούν την επιχειρηματικότητα στις ορεινές κοινότητες του Τροόδους.
- Στην υποστήριξη της λειτουργίας Παρατηρητηρίου Ορεινής Απασχόλησης σε συνεργασία με Υπουργεία και τους αρμόδιους και εμπλεκόμενους φορείς
- Στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού και ομάδων ενδιαφερομένων σε άλλες περιοχές της Κύπρου και του εξωτερικού, με στόχο την ενίσχυση της εικόνας της ορεινής Κύπρου, ως κέντρο παροχής ποιοτικών υπηρεσιών κατάρτισης και ως κέντρου ορεινής επιχειρηματικότητας
- Στην υποστήριξη της διαμόρφωσης και λειτουργίας του Οικοσυστήματος Επιχειρηματικότητας της περιοχής Τροόδους (αναλύεται πιο κάτω).

Η δομή και οργάνωση της παρούσας Ολοκληρωμένης Παρέμβασης περιλαμβάνει εκτός από τις δράσεις που στοχεύουν στην υποστήριξη των στόχων για την επιχειρηματικότητα και τη δια-βίου μάθηση, δράσεις άλλων 6 Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων οι οποίες άπτονται του στόχου για την προώθηση και ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, κατάρτισης και δια-βίου μάθησης στη περιοχή.

Επιχειρησιακά, η ούσταση και λειτουργία της Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας προωθείται μέσω της Στρατηγικής Παρέμβασης 6 και ειδικότερα μέσω της Δράσης ΣΠ6.2.1 που αφορά τη «Λειτουργία Γραφείου Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων» (περιλαμβάνεται στο Οργανόγραμμα του Γραφείου). Η λειτουργία της Μονάδας αφορά:

- Την **υποστήριξη** της οργάνωσης και λειτουργίας του Οικοσυστήματος Επιχειρηματικότητας στη περιοχή του Τροόδους.
- Την **υλοποίηση** συγκεκριμένων δράσεων που αφορούν την υποστήριξη για την εφαρμογή της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης για Επιχειρηματικότητα και τη Δια-βίου Μάθηση, οι οποίες παράλληλα αφορούν άμεσα και τη λειτουργία του Οικοσυστήματος Επιχειρηματικότητας. Πιο συγκεκριμένα:
 - ✓ Ρύθμιση Νομοθετικού και Κανονιστικού Πλαισίου για Ορεινή Επιχειρηματικότητα και Απασχόληση στις ορεινές κοινότητες Τροόδους
 - ✓ Ανάπτυξη υποδομών & εξοπλισμού, για διά βίου μάθηση και Επιχειρηματικότητα
 - ✓ Παρατηρητήριο Ορεινής Απασχόλησης και Επιχειρηματικότητας
 - ✓ Ανάπτυξη Ορεινού Οικοσυστήματος Έρευνας και Καινοτομίας

- ✓ Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού για προγράμματα δια βίου μάθησης και κατάρτισης, επιχειρηματικότητας, καινοτομίας και κοινωνικής οικονομίας
 - ✓ Επιχειρηματική Εκπαίδευση στις ορεινές κοινότητες Τροόδους στο πλαίσιο της νέας ορεινής οικονομίας
 - ✓ Εξειδικευμένα Προγράμματα Δια Βίου Μάθησης & Κατάρτισης & Υποστήριξης Επιχειρηματιών
- Την **εφαρμογή**, τον **συντονισμό** και την **παρακολούθηση** των τομεακών δράσεων που παρουσιάζονται στις 6 Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις.

Περιγραφή Παρεμβάσεων

1. Οικοσύστημα επιχειρηματικότητας

Η υιοθέτηση του προτύπου της εδαφικής ανάπτυξης και ο στόχος της οικοδόμησης μιας ανταγωνιστικότητας θεμελιωμένης πάνω στη διακριτότητα και στη μοναδικότητα των προϊόντων και υπηρεσιών, προϋποθέτουν την οργάνωση και τον συντονισμό ενός αποτελεσματικού και καινοτομικού οικοσυστήματος επιχειρηματικότητας¹. Ο βασικός ρόλος αυτού του οικοσυστήματος θα συνδυάζει την :

- *Εκπαίδευση σε Σχολεία και Σχολές* ώστε αυτά να καταστούν φυτώριο νέων επιχειρηματιών και ο προθάλαμος για την ένταξη στην επιχειρηματική δραστηριότητα,
- *Εκπαίδευση – Κατάρτιση Επιχειρηματιών,*
- *Υποστήριξη Επιχειρήσεων και δικτύων επιχειρήσεων,*
- *Ενέργειες/δράσεις ενίσχυσης της διακριτότητας των τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών*
- *Τροφοδότηση και προώθηση ενός εδαφικού μάρκετινγκ για το Τρόδος*

Το οικοσύστημα αυτό θα ενσωματώνει με τρόπο συντονισμένο, πολλαπλούς δρώντες και εξειδικευμένους φορείς οι οποίοι θα συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία στήριξης μιας επιχειρηματικότητας προσανατολισμένης προς την αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων και υπηρεσιών του Τροόδους.

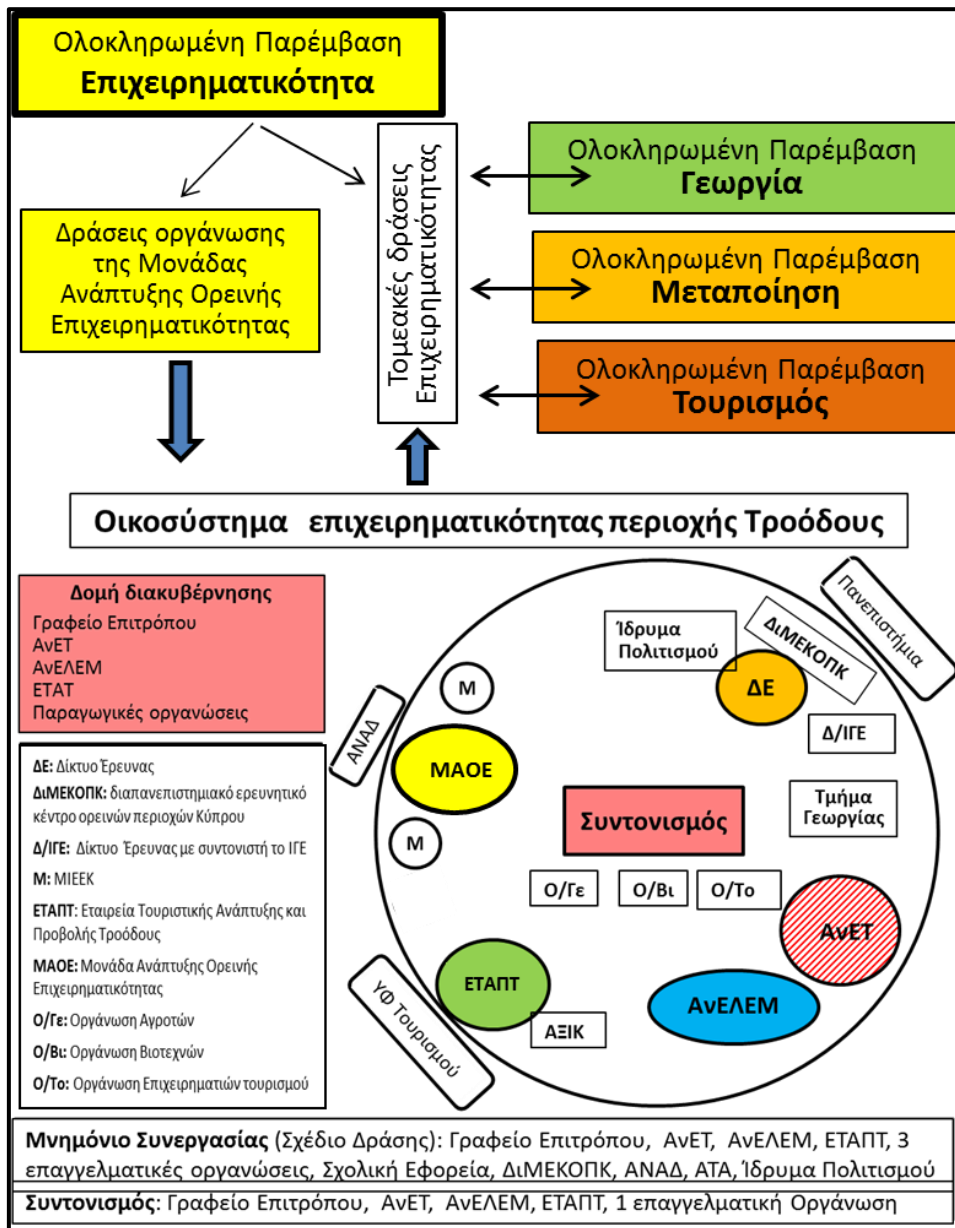
Λαμβάνοντας υπόψη το μικρό μέγεθος της περιοχής αλλά και την προοπτική της επέκτασης της ΕΣΑΟΚ στο σύνολο των ορεινών περιοχών της Κύπρου από τη μια, τη σημασία των πόρων και του παραγωγικού δυναμικού της περιοχής καθώς και τη δυναμική που θα προσδώσει η εφαρμογή της ΕΣΑΟΚ, από την άλλη, γίνεται προσπάθεια να αξιοποιηθούν οι:

- σχετικές δημόσιες δομές που υπάρχουν στην Κύπρο,
- προτεινόμενες και υφιστάμενες δομές στο Τρόδος και
- δομές οργάνωσης των επιχειρηματιών και παραγωγών οι οποίες πρέπει να ενισχυθούν.

Παράλληλα, οι δράσεις της παρούσας Ολοκληρωμένης Παρέμβασης (υποστήριξης επιχειρηματικότητας και τομεακές παρεμβάσεις άλλων Ο.Π.) ενσωματώνονται σε ένα δίκτυο δομών και ομάδων επιχειρηματιών/ παραγωγών οι οποίες προτείνεται να δημιουργηθούν από άλλες Ολοκληρωμένες

¹ Τα «επιχειρηματικά οικοσυστήματα» είναι ουσιαστικά τα «δομικά στοιχεία» για την προώθηση της επιχειρηματικότητας τα οποία μπορούν να προσαρμοστούν σε μια περιοχή για να δημιουργηθεί ένα ισχυρότερο περιβάλλον για την προώθηση και στήριξη της επιχειρηματικότητας.

Παρεμβάσεις : Πολιτισμός (Ίδρυμα Πολιτισμού), Γεωργία (Δίκτυο Έρευνας-ΙΓΕ), Τουρισμός (ΑΞΙΚ) και Εκπαίδευση (Τεχνικές Σχολές).

Το παραπάνω διάγραμμα απεικονίζει την όλη δομή του οικοσυστήματος. Στον εξωτερικό δακτύλιο περιλαμβάνονται οι τρεις βασικές εξωτερικές κεντρικές δομές υποστήριξης (ΑναΔ, Πανεπιστήμια, Υφυπουργείο Τουρισμού). Στο εσωτερικό του κύκλου περιλαμβάνονται:

1. δημόσιες δομές με έδρα το Τρόδος (Τμήμα Γεωργίας, Δίκτυο Γεωργικής Έρευνας-Δ/ΙΓΕ, Ίδρυμα Πολιτισμού, ΕΤΑΠΤ, ΑΞΙΚ)
2. Τοπικοί εξειδικευμένοι φορείς ΑνΕΤ, ΑνΕΛεμ
3. Τοπικές Οργανώσεις παραγωγών και επιχειρηματιών (Ο/Γε, Ο/Βι, Ο/Το)

Για την αποτελεσματικότερη οργάνωση και λειτουργία του όλου συστήματος θα πρέπει με πρωτοβουλία του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων να υπογραφεί ένα μνημόνιο συνεργασίας μεταξύ των Γραφείο Επιτρόπου, ΑνΕΤ, ΑνΕΛεμ, ΕΤΑΤ, 3 επαγγελματικές οργανώσεις (γεωργοί, μεταποιητές, επιχειρηματίες τουρισμού), Σχολική Εφορεία, ΔιΜΕΚΟΠΚ, ΑνΑΔ, ΑΤΑ, Ίδρυμα Πολιτισμού.

Το συντονισμό αυτού του Δικτύου θα πρέπει να αναλάβει τουλάχιστον σε πρώτη φάση το Γραφείο Επιτρόπου με εκπροσώπους από την ΑνΕΤ, ΑνΕΛεμ, ΕΤΑΠ Τροόδους και μια επαγγελματική Οργάνωση.

Επισημαίνεται τέλος, ότι η οργάνωση και η λειτουργία του τοπικού οικοσυστήματος επιχειρηματικότητας πρέπει να είναι εναρμονισμένη με τη «Δήλωση Πολιτικής για την ενίσχυση του Επιχειρηματικού Οικοσυστήματος Κύπρου».

2. Δράσεις προώθησης της Επιχειρηματικότητας και δια-βίου Μάθησης

Η Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας για την προώθηση της παρούσας Ολοκληρωμένης Παρέμβασης και τη στήριξη της δημιουργίας και οργάνωσης του οικοσυστήματος επιχειρηματικότητας Τροόδους θα πρέπει να οργανώσει τα εξής δράσεις:

Υπομέτρο 4.1	Προώθηση Επιχειρηματικότητας και Δια-βίου Μάθησης
Δράση 4.1.1	Ρύθμιση Νομοθετικού και Κανονιστικού Πλαισίου για Ορεινή Επιχειρηματικότητα και Απασχόληση στις ορεινές κοινότητες Τροόδους
Περιγραφή	Εκπόνηση μελέτης για φορολογικά κίνητρα και ελαφρύνσεις προσέλκυσης της εγκατάστασης νέου πληθυσμού και επιχειρήσεων.
Δράση 4.1.2	Ανάπτυξη υποδομών & εξοπλισμού Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), για δια βίου μάθηση και Επιχειρηματικότητα
Περιγραφή	<p>Δημιουργία Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας: Προσωρινά η Μονάδα θα στεγάζεται στο Γραφείο του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων. Εν τούτοις συστήνεται να δημιουργηθεί υποδομή στις ορεινές κοινότητες για να είναι αποτελεσματική η λειτουργία της Μονάδας.</p> <p>Η δράση περιλαμβάνει ανάπτυξη πλατφόρμας e-learning Δια Βίου Μάθησης σε συνεργασία με το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Η πλατφόρμα θα υποστηρίξει επίσης την ανάπτυξη του Διεθνούς Δικτύου Πανεπιστημίων και Ερευνητικών Κέντρων το οποίο θα δραστηριοποιείται μέσα από την Διαπανεπιστημιακή Μονάδα Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental). <i>Η μονάδα αναπτύσσεται στην ΟΠ5, Δράση 5.7.1.</i></p> <p>Προτείνεται η αξιοποίηση κοινοτικών κτιρίων για την δημιουργία αιθουσών κατάλληλων για συνέδρια, καταρτίσεις κλπ.</p> <p>Στη δράση αυτή εντάσσεται και η υποστήριξη για την λειτουργία των δύο Εκπαιδευτικών Πολυκέντρων Νεολαίας Ορεινών Κοινοτήτων της ΟΠ5 (Δράση 5.4.4)</p>
Δράση 4.1.3	Παρατηρητήριο Ορεινής Απασχόλησης & Επιχειρηματικότητας
Περιγραφή	Δημιουργία – Λειτουργία Παρατηρητηρίου με σκοπό τη συστηματική καταγραφή της απασχόλησης της προσφοράς και ζήτησης της εργασίας. Με βάση τις καταγραφές του Παρατηρητηρίου θα μπορεί να είναι πιο αποτελεσματικός ο καθορισμός των αναγκών σε εκπαιδευτικά προγράμματα & υποστηρικτικές παρεμβάσεις (πχ χρηματοδοτήσεις), ενώ κρίνεται εξαιρετικά χρήσιμο για τον εντοπισμό των αναγκών, προσαρμογής υφιστάμενων ή διαμόρφωσης νέων προγραμμάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και δια βίου μάθησης.

	Παράλληλα θα εξασφαλίζεται η διαρκή παρακολούθηση και αξιολόγηση του επιχειρηματικού δυναμικού, ειδικά των νέων για την συνεχή υποστήριξή τους.
Δράση 4.1.4	Ανάπτυξη Ορεινού Οικοσυστήματος Έρευνας και Καινοτομίας
Περιγραφή	Για την προώθηση και την εισαγωγή τεχνολογίας, έρευνας και καινοτομίας με βάση τις ανάγκες της τοπικής επιχειρηματικότητας συστήνεται η ανάπτυξη ενός ορεινού οικοσυστήματος έρευνας και καινοτομίας το οποίο να στηρίζεται από την Διαπανεπιστημιακή Μονάδα Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental). Η μονάδα αναπτύσσεται στην ΟΠ5, Δράση 5.7.1. Η Μονάδα θα αναλάβει την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση για δια βίου μάθηση και κατάρτιση, επιχειρηματικότητα καινοτομίας και κοινωνικής οικονομίας.
Δράση 4.1.5	Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση για δια βίου μάθηση και κατάρτιση, επιχειρηματικότητας καινοτομίας και κοινωνικής οικονομίας
Περιγραφή	Η δράση αφορά τη διάχυση της πληροφόρησης στις ορεινές περιοχές καθώς και την καλύτερη εφαρμογή των προγραμμάτων που ήδη υφίστανται έτσι ώστε να αξιοποιηθούν στο μέγιστο βαθμό από τους επιχειρηματίες του Τροόδους.
Δράση 4.1.6	Επιχειρηματική Εκπαίδευση στις ορεινές κοινότητες Τροόδους στο πλαίσιο της νέας ορεινής οικονομίας
Περιγραφή	Η δράση θα υποστηρίξει εξειδικευμένα προγράμματα Διά-βίου Μάθησης, Κατάρτισης και Υποστήριξης επιχειρηματιών, όπως για τις οικογενειακές και συνεργατικές επιχειρήσεις, τη νεανική και γυναικεία επιχειρηματικότητα, τις start-ups, την επιχειρηματικότητα των ηλικιωμένων (ασημένα επιχειρηματικότητα), την κοινωνική επιχειρηματικότητα κλπ.
Δράση 4.1.7	Προγράμματα Συμβουλευτικής & Mentoring Επιχειρήσεων
Περιγραφή	Προτείνεται: 1. Σχεδιασμός προγραμμάτων 2. Υλοποίηση επιχειρησιακών προγραμμάτων και εξατομικευμένων / mentoring της EBRD σε συνεργασία με τον Κλάδο Επιχειρηματικότητας, Καινοτομίας και Εσωτερικής Αγοράς

Υπομέτρο 4.1 Προώθηση Επιχειρηματικότητας και Δια-βίου Μάθησης

Δράση 4.1.1: Ρύθμιση Νομοθετικού και Κανονιστικού Πλαισίου για Ορεινή Επιχειρηματικότητα και Απασχόληση στις ορεινές κοινότητες Τροόδους

- Ανάθεση από την Μονάδα Προώθησης και Ανάπτυξης της Ορεινής Επιχειρηματικότητας της εκπόνησης μελέτης για φορολογικά κίνητρα και ελαφρύνσεις προσέλκυσης της εγκατάστασης νέου πληθυσμού και επιχειρήσεων. Η δράση συνδέεται με την υιοθέτηση της αρχής της ορεινότητας, προσαρμόζοντας το υφιστάμενο κανονιστικό πλαίσιο σύμφωνα με αυτή (φορολογικά κίνητρα και ελαφρύνσεις, εξειδίκευση χρηματοδοτικών προγραμμάτων κ.α.). Στην ίδια κατεύθυνση βρίσκονται και δράσεις που αφορούν ειδικές ρυθμίσεις για την επιχειρηματικότητα και αναλύονται σε άλλες Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις (Αδειοδοτήσεις για Οικοτεχνία, Πολυλειτουργικό – Επισκέψιμο Αγροκτήματα, Τουριστικών Δραστηριοτήτων σε περιοχές προστασίας Φυσικού Περιβάλλοντος)

- Στη δράση αυτή θα πρέπει να συντονιστούν οι δράσεις των ΟΠ για τη Γεωργία, Μεταποίηση και Τουρισμό (ΟΠ1, ΟΠ2 και ΟΠ3) που αναφέρονται στη σύσταση Ταμείου Μικρο Χρηματοδοτήσεων.

Δράση 4.1.2: Ανάπτυξη υποδομών & εξοπλισμού Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), για διά βίου μάθηση και Επιχειρηματικότητα

- Δημιουργία Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας: Προσωρινά η Μονάδα θα στεγάζεται στο Γραφείο του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων. Εν τούτοις συστήνεται να δημιουργηθεί υποδομή στις ορεινές κοινότητες για να είναι αποτελεσματική η λειτουργία της Μονάδας.
- Η Μονάδα να αναπτύξει πλατφόρμα e-learning Δια Βίου Μάθησης σε συνεργασία με το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Η πλατφόρμα θα υποστηρίξει επίσης την ανάπτυξη του Διεθνές Δικτύου Πανεπιστημίων και Ερευνητικών Κέντρων το οποίο θα δραστηριοποιείται μέσα από την Διαπανεπιστημιακή Μονάδα Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental). Η μονάδα αναπτύσσεται στην ΟΠ5, Δράση 5.7.1.

Αναβάθμιση υφιστάμενων κοινοτικών κτιρίων σε αίθουσες Συνεδρίων / Πιστοποιημένων Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης και Δομών Επαγγελματικής κατάρτισης για την εφαρμογή επιχορηγούμενων, συγχρηματοδοτούμενων ή/και προκηρυσσόμενων δραστηριοτήτων κατάρτισης ή/και συνεργατικών εργαστηριακών χώρων επιχειρηματικότητας & μάθησης από την Μονάδα Προώθησης και Ανάπτυξης της Ορεινής Επιχειρηματικότητας σε συνεργασία με το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων (ΟΠ 8. Δράσεις 8.3.5. & 6)

Ίδρυση και λειτουργία 2 Εκπαιδευτικών Πολυκέντρων Νεολαίας Τροόδους (ΟΠ5 Δράση 5.4.4.)

Ο πολυχώρος αυτός θα δημιουργηθεί σύμφωνα με τα πρότυπα κέντρου μάθησης του μέλλοντος, που προβλέπει 6 ζώνες μάθησης και εργασίας: Develop, Exchange, Create, Investigate, Present, Interact. Πρόκειται για μέτρο τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης και η δομή του θα λειτουργήσει στα πρότυπα της δράσης "the STEAMers" σε συνεργασία με τον Οργανισμό Νεολαίας Κύπρου. Επιπλέον, εντός του Εκπαιδευτικού Πολυκέντρου Νεολαίας Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους και σε συνεργασία με τον Οργανισμό Νεολαίας Κύπρου θα συλλειτουργούν:

- ✓ Κέντρο Πληροφόρησης Νέων (το οποίο θα λειτουργεί με βάση τα πρότυπα και τους κανόνες του European Youth Information and Counselling Agency (ERYICA)) και
- ✓ Youth Makerspace (πρόσβαση στους νέους σε υψηλού επιπέδου και τελευταίας τεχνολογίας εξοπλισμό για την ανάπτυξη πρωτότυπων και υλοποίηση των επιχειρηματικών τους ιδεών).

Εντός του Εκπαιδευτικού Πολυκέντρου Νεολαίας Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους και σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού θα λειτουργήσουν Κέντρα Επαγγελματικού Προσανατολισμού, Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής (Δράση 5.3.2.). Στη δράση αυτή εντάσσεται και η υποστήριξη για την λειτουργία των δύο Εκπαιδευτικών Πολυκέντρων Νεολαίας Ορεινών Κοινοτήτων. Τα Κέντρα αυτά συστήνεται να συστεγαστούν στα Εκπαιδευτικά Πολυκέντρα Νεολαίας Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους για συνεργασία και συντονισμό με τις υπηρεσίες που θα προσφέρονται από τον Οργανισμό Νεολαίας Κύπρου οι οποίες παρέχονται σε νέους από 14-35 χρονών, με στόχο να μπορέσουν να κάνουν όσο το δυνατό πιο ορθές εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές.

Τέλος στο Πολυκέντρο ο Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου μπορεί να εξεταστεί το ενδεχόμενο να αναλάβει τη δημιουργία Fab-Lab, NGO-Hub και Co-working spaces. Οι υπηρεσίες αυτές θα αξιολογηθούν μετά την έγκριση του τελικού χώρου ανάπτυξης και κατά τον σχεδιασμό υλοποίησης του έργου.

Δράση 4.1.3: Παρατηρητήριο Ορεινής Απασχόλησης & Επιχειρηματικότητας

Σκοπός του Παρατηρητηρίου είναι η συστηματική καταγραφή της απασχόλησης της προσφοράς και ζήτησης της εργασίας. Με βάση τις καταγραφές του Παρατηρητηρίου θα μπορεί να είναι πιο αποτελεσματικός ο καθορισμός των αναγκών σε εκπαιδευτικά προγράμματα και υποστηρικτικές παρεμβάσεις (πχ χρηματοδοτήσεις), ενώ κρίνεται εξαιρετικά χρήσιμο για τον εντοπισμό των αναγκών, προσαρμογής υφιστάμενων ή διαμόρφωσης νέων προγραμμάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και δια βίου μάθησης. Παράλληλα θα εξασφαλίζεται η διαρκή παρακολούθηση και αξιολόγηση του επιχειρηματικού δυναμικού, ειδικά των νέων για την συνεχή υποστήριξή τους. Η Μονάδα θα αναλάβει σε συνεργασία με τους υφιστάμενους φορείς τις ακόλουθες ενέργειες:

1. Σχεδιασμός του Παρατηρητηρίου Ορεινής Απασχόλησης και Επιχειρηματικότητας (το οποίο θα λειτουργεί εντός της Μονάδας Προώθησης και Ανάπτυξης της Ορεινής Επιχειρηματικότητας)
2. Συστηματική καταγραφή της Απασχόλησης, της προσφοράς και ζήτησης εργασίας, εκπόνηση μελετών
3. Υποστήριξη Πολυδραστήριων Αγροτών για την ενίσχυση και ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους (ΟΠ 1 Δράση 1.2.4.)

Η δράση αναφέρεται στην ενθάρρυνση της διαφοροποίησης του γεωργικού προϊόντος μέσω της ανάπτυξης οικοτεχνίας ή/και τουριστικής δραστηριότητας (πολυλειτουργικά -επισκέψιμα αγροκτήματα) στο εσωτερικό της γεωργικής εκμετάλλευσης ή και του νοικοκυριού. Προτείνεται :

(α) η καταγραφή των πολυδραστήριων Αγροτών και των τομέων δραστηριότητάς τους

(β) ο προσδιορισμός της υποστήριξης που απαιτείται και

(γ) η διαμόρφωση σχεδίων στήριξης (εκπαίδευση –επενδυτικά σχέδια) για τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμισή τους

4. Υποστήριξη δράσεων και προτάσεων που αφορούν τα συστήματα εγγύησης της ποιότητας και της ταυτότητας.
5. Καθορισμός οράματος δεξιοτήτων και επαγγελματικών προφίλ (MOUNTAIN SKILLS)
6. Καταγραφή και αξιολόγηση των διαφόρων καταλυμάτων με βάση την υποδομή και την ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών τους – παρακολούθηση και αξιολόγηση (ΟΠ 3 Δράση 3.5.1.).

Δράση 4.1.4: Ανάπτυξη Ορεινού Οικοσυστήματος Έρευνας και Καινοτομίας

Για την προώθηση και την εισαγωγή τεχνολογίας, έρευνας και καινοτομίας με βάση τις ανάγκες της τοπικής επιχειρηματικότητας συστήνεται η ανάπτυξη ενός ορεινού οικοσυστήματος έρευνας και καινοτομίας το οποίο να στηρίζεται από την Διαπανεπιστημιακή Μονάδα Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental). Η μονάδα αναπτύσσεται στην ΟΠ5, Δράση 5.7.1. Η Μονάδα θα αναλάβει την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση για δια βίου μάθηση και κατάρτιση, επιχειρηματικότητα καινοτομίας και κοινωνικής οικονομίας. Ειδικότερες ενέργειες της δράσης αυτής είναι:

1. Οικονομοτεχνική Μελέτη ίδρυσης και λειτουργίας Διαπανεπιστημιακής Μονάδας Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (experimental) (ΟΠ 5 Δράση 5.7.1.). Η μελέτη θα περιλαμβάνει

διερεύνηση των εν δυνάμει συμβαλλομένων Ανώτερων Σχολών της Κύπρου ή/ και του Εξωτερικού, καθορισμό των τομέων και πεδίων συνεργασίας, καθορισμό των υπηρεσιών που θα προσφέρει η Μονάδα, των αναγκών σε υποδομές, την δομή οργάνωσης και στελέχωσης, την ακαδημαϊκή και διοικητική λειτουργία, τον προϋπολογισμό δημιουργίας και λειτουργίας και το σχέδιο υλοποίησης με χρονοδιαγράμματα εφαρμογής.

2. Διαμόρφωση Σχεδίου κινήτρων προέλκυσης ντόπιων και ξένων Πανεπιστημίων για την ίδρυση και λειτουργία Τμημάτων ή/ και Σχολών στο Τρόδος και προκήρυξη εκδήλωσης ενδιαφέροντος (ΟΠ 5 Δράση 5.7.2.). Το Σχέδιο θα αφορά κίνητρα προσέλκυσης ντόπιων και ξένων Πανεπιστημίων για την ίδρυση και λειτουργία Τμημάτων ή/ και Σχολών στο Τρόδος. Για την ετοιμασία του Σχεδίου θα γίνει επεξεργασία φορολογικών και οικονομικών κινήτρων που θα αποδοθούν στους ενδιαφερόμενους. Επίσης θα αξιολογηθούν και θα παρουσιαστούν η διαθέσιμη προς αξιοποίηση ακίνητη περιουσία, τα καταπιστεύματα ή και οι δωρεές αποδήμων τα οποία δύνανται να διατεθούν προς το σκοπό αυτό. Στο σχέδιο προσέλκυσης θα διαμορφωθεί ο οδηγός προκήρυξης και τα κριτήρια επιλεξιμότητας. Ο διαγωνισμός θα είναι ανοιχτός και οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να υποβάλλουν τεχνικό και οικονομικό φάκελο προσφοράς πρότασης. Με βάση τις ιδιαιτερότητες του Τροόδους και τις δυναμικές του ενδεικτικά αναφέρονται τα ακόλουθα πεδία: περιβάλλον, βιοποικιλότητα, δάσος, υδάτινοι πόροι, γεωλογία, πολιτιστική κληρονομιά, αρχιτεκτονική, τουρισμός ειδικού ενδιαφέροντος, κ.α. Για σκοπούς διαμόρφωσης του Σχεδίου, παρακολούθησης της διαδικασίας του διαγωνισμού και επιλογής αναδόχου/-ων προτείνεται να συσταθεί Επιστημονική Επιτροπή.
3. Προγραμματισμός ετήσιων κοινών σχεδίων δράσης με ερευνητικά εργαστήρια, πανεπιστήμια, κυβερνητικούς φορείς, επιχειρηματίες κ.α.)
4. Υποβολή Κοινών Προτάσεων Ερευνητικών Έργων
5. Σύνδεση με Τριτοβάθμια εκπαίδευση, υποστήριξη διδακτορικών διατριβών, Summer –Winter Schools, κτλ.
6. Alumni Troodos: αποδήμων φοιτητών, νέων ερευνητών, καθηγητών και επιχειρηματιών
7. Κουπόνια Καινοτομίας για την ίδρυση startups αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Δράση 4.1.5: Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση για δια βίου μάθηση και κατάρτιση, επιχειρηματικότητα καινοτομίας και κοινωνικής οικονομίας

Η δράση αφορά τη διάχυση της πληροφόρησης στις ορεινές περιοχές καθώς και την καλύτερη εφαρμογή των προγραμμάτων που ήδη υφίστανται έτσι ώστε να αξιοποιηθούν στο μέγιστο βαθμό από τους επιχειρηματίες του Τροόδους.

1. Σχεδιασμός της Προβολής των δράσεων υποστήριξης της επιχειρηματικότητας και της δια-βίου μάθησης και πιο συγκεκριμένα των δράσεων:
 - a. Της Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας
 - b. Του Παρατηρητηρίου Ορεινής Επιχειρηματικότητας
 - c. Του Οικοσυστήματος Ορεινής Επιχειρηματικότητας
 - d. Του Ορεινού Οικοσυστήματος Έρευνας και Καινοτομίας
2. Δημιουργία διαδικτυακής πύλης "Ορεινό Οικοσύστημα Τροόδους" και συμμετοχή στα social media
3. Διοργάνωση ενημερωτικών εκδηλώσεων, συνεδρίων, focus groups, διαλέξεων, κτλ.
4. Δημιουργία ενημερωτικού και προωθητικού υλικού

Δράση 4.1.6: Επιχειρηματική Εκπαίδευση στις ορεινές κοινότητες Τροόδους στο πλαίσιο της νέας ορεινής οικονομίας

- Ετήσια Προγράμματα για Οικογενειακές Επιχειρήσεις (και διαδοχή), Κοινωνική Συνεργατική Επιχειρηματικότητα, Νεανική Επιχειρηματικότητα και start-ups, Γυναικεία Επιχειρηματικότητα και Ασημένια Επιχειρηματικότητα (για ηλικιωμένους).
- Εξειδικευμένα Προγράμματα Δια Βίου Μάθησης & Κατάρτισης & Υποστήριξης Επιχειρηματιών
 - Υλοποίηση επιχειρησιακών προγραμμάτων και εξατομικευμένων / mentoring της EBRD σε συνεργασία με τον Κλάδο Επιχειρηματικότητας, Καινοτομίας και Εσωτερικής Αγοράς
 - Σχεδιασμός προγραμμάτων Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας (Δεξιότητες, Ποιότητας Ζωής, εθελοντισμού, πρόληψης και Διαχείριση κινδύνων της κλιματικής αλλαγής)
 - Επιμορφωτικά Προγράμματα Εκπαίδευσης
- Σύστημα Συνεχούς Αξιολόγησης
 - Μεθοδολογική Μελέτη για το σύστημα Συνεχούς Αξιολόγησης
 - Σύστημα Συνεχούς Αξιολόγησης, Προγραμμάτων, Εκπαιδευτικού Υλικού, Εκπαιδευτών και Εκπαιδευομένων

B. Τομεακές Δράσεις Επιχειρηματικότητας

Ακολουθούν οι Δράσεις των Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων στις οποίες εμπλέκεται η Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας με τρεις βασικούς τρόπους:

- Ως φορέας υλοποίησης
- Ως συμμετέχων στην οργάνωση και εφαρμογή της δράσης
- Ως φορέας που παρακολουθεί την εφαρμογή της δράσης και παρεμβαίνει κατά περίπτωση και ανάλογα με την πορεία υλοποίησής της.

Δράση 4.1.7: Προγράμματα Συμβουλευτικής & Mentoring Επιχειρήσεων

1. Σχεδιασμός προγραμμάτων
2. Υλοποίηση επιχειρησιακών προγραμμάτων και εξατομικευμένων / mentoring της EBRD σε συνεργασία με τον Κλάδο Επιχειρηματικότητας, Καινοτομίας και Εσωτερικής Αγοράς

Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 1: Καινοτομική προσέγγιση στη Γεωργία και στη Κτηνοτροφία

Δράση 1.1.1.	Δημιουργία ταυτότητας των γεωργικών προϊόντων
(α) Σχέδιο Δράσης για εντοπισμό, τεκμηρίωση και ανάδειξη της ταυτότητας και της ποιότητας των Τροοδίτικων αγροτικών προϊόντων. Των ιδιαίτερων δηλαδή ποιοτικών και ταυτοτικών χαρακτηριστικών των τοπικών ποικιλιών φυλών και γεωργικών προϊόντων.	
(β) Σχέδιο Δράσης για εντοπισμό, αναγνώριση και ανάδειξη των Γαιοτόπων (terroir).	
Δράση 1.1.2.	Διαμόρφωση προδιαγραφών ποιότητας (πρότυπα διαχείρισης)
Διαδικασία ανάπτυξης – διαμόρφωσης συστημάτων διαχείρισης ποιότητας	
Δράση 1.1.3.	Ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης
B. Ένταξη σε σύμφωνα συνεργασίας και ποιότητας με τους τοπικούς μεταποιητές και τουριστικούς επιχειρηματίες	

Δράση 1.1.4.	Πολυλειτουργικό – επισκέψιμο αγρόκτημα: αναγνώριση και διαμόρφωση προδιαγραφών
εκπόνηση μιας εμπειρογνωμοσύνης με αντικείμενο τον προσδιορισμό, την έννοια και το περιεχόμενο του πολυλειτουργικού – επισκέψιμου αγροκτήματος και των δραστηριοτήτων που μπορούν να αναπτυχθούν	
Δράση 1.2.2.	Υποστήριξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών Τροόδους
Ενίσχυση της συνεργασίας των υφιστάμενων δομών για την υποστήριξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών Τροόδους. <u>Προτείνεται:</u>	
<p>(α) Η δημιουργία συμφώνου συνεργασίας μεταξύ Τμήματος Γεωργίας, τοπικών αναπτυξιακών φορέων (ΑνΕΤ, ΑνΕΛεμ) και του δικτύου ερευνητικών φορέων, όπου θα καθοριστούν οι στόχοι και οι δράσεις συνεργασίας (κινητοποίηση – ευαισθητοποίηση – υποστήριξη) γεωργών, προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι στόχοι της ΕΣΑΟΚ.</p> <p>(β) Προκήρυξη εκδήλωσης ενδιαφέροντος για αγρότες με επιχειρηματικές στοχεύσεις και δημιουργία δικτύου</p> <p>(γ) Διοργάνωση σεμιναρίου ενημέρωσης των παραγωγών για τον μηχανισμό υποστήριξης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και τα πεδία επιχειρηματικής δραστηριοποίησης που μπορούν να αναπτυχθούν με βάση τους στόχους της ΕΣΑΟΚ.</p> <p>(δ) Υποστήριξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας (χρηματοδότηση της ΑνΕΤ/ΑνΕΛεμ για την υποστήριξη της διαμόρφωσης επιχειρηματικών σχεδίων για την υλοποίηση των επιχειρηματικών ιδεών των τοπικών παραγωγών)</p>	
Δράση 1.2.3.	Ολοκληρωμένο πρόγραμμα υποστήριξης & εξατομικευμένης συμβουλευτικής
B. Εγκατάσταση νέου πληθυσμού στη γεωργία: σχέδιο υποστήριξης των πρώτων σταδίων εγκατάστασης	
Δράση 1.2.4.	Υποστήριξη Πολυδραστήριων Αγροτών για την ενίσχυση και ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους
<p>(α) Καταγραφή των πολυδραστήριων Αγροτών και των τομέων δραστηριότητάς τους</p> <p>(β) Προσδιορισμός της υποστήριξης που απαιτείται, και</p> <p>(γ) Διαμόρφωση σχεδίων στήριξης (εκπαίδευση – επενδυτικά σχέδια) για τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμισή τους</p>	
Δράση 1.2.5.	Ανάπτυξη καλλιεργειών σε διασύνδεση με τον δευτερογενή τομέα της Κύπρου
Εκπόνηση εμπειρογνωμοσύνης για:	
<p>(α) Διερεύνηση των γεωργικών προϊόντων που έχει ανάγκη ο δευτερογενής τομέας της Κύπρου, με στόχο την ανάπτυξη των αντίστοιχων καλλιεργειών στο Τρόοδο</p> <p>(β) Αναζήτηση προσαρμοσμένων τεχνολογιών στην ορεινή γεωργία του Τροόδους για την υποστήριξη της ανάπτυξης καλλιεργειών</p>	
Δράση 1.2.6.	Στήριξη της δημιουργίας δομών συνεργασίας παραγωγών
Στήριξη από την Αναπτυξιακή Εταιρεία Τροόδους της δημιουργίας δομών συνεργασίας παραγωγών (κλαδικών ή/ και διακλαδικών) και ετοιμασία φακέλων επιχειρηματικού σχεδίου για όσες θα αναπτύξουν Οργανώσεις ή Ομάδες Παραγωγών.	
Δράση 1.3.1.	Επανάκτηση – διαχείριση εγκαταλελειμμένης γεωργικής γης, Πιλοτική Εφαρμογή
Διαμόρφωση σχεδίου διαχείρισης και επανάκτησης με τον καθορισμό κινήτρων. Πιλοτική εφαρμογή σε περιοχές Φουντουκόδασους και Κουμανδαρίας	

Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 2: Μεταποίηση στην Ορεινή Οικονομία

Δράση 2.1.1.	Δημιουργία ταυτότητας των μεταποιημένων προϊόντων
Σχέδιο Δράσης εντοπισμού, τεκμηρίωσης και ανάδειξης των ποιοτικών και ταυτοτικών χαρακτηριστικών των προϊόντων και αξιοποίηση των κληρονομημένων παραδοσιακών τεχνογνωσιών.	
Δράση 2.1.2.	Διαμόρφωση προδιαγραφών ποιότητας (πρότυπα διαχείρισης)
<ol style="list-style-type: none">1. Ενημέρωση ενδιαφερομένων,2. Διαμόρφωση προδιαγραφών για παραγωγή προϊόντων: (α) ΠΟΠ, ΠΓΕ, (β) Ορεινής Παραγωγής, και (γ) υποστήριξη ανάπτυξης Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης	
Δράση 2.1.3.	Ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης
Συμμετοχή και συνεργασία εμπλεκομένων σε μια αξιακή αλυσίδα (value chain) και εμπειρογνομόνων για τον προσδιορισμό και τεκμηρίωση του τρόπου, των τεχνικών, τις φάσεις παραγωγής ενός προϊόντος, τις διαδικασίες αυτοελέγχου αυτών με αποτέλεσμα την ανάπτυξη πρωτοκόλλων ελέγχου και πιστοποίησης, και εν τέλει, την ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης με κοινό λογότυπο και στρατηγική μάρκετινγκ.	
Δράση 2.1.4.	Νομοσχέδιο για αναγνώριση της "Οικοτεχνίας"
Ετοιμασία νομοσχεδίου για αναγνώριση της "Οικοτεχνίας" ως κλάδου του δευτερογενή τομέα παραγωγής.	
Δράση 2.1.5.	Διαμόρφωση προδιαγραφών ανάπτυξης και λειτουργίας οικοτεχνιών / βιοτεχνιών
Διαμόρφωση ειδικών όρων και προδιαγραφών χωροθέτησης και ανάπτυξης οικοτεχνιών / βιοτεχνιών.	
Δράση 2.1.6.	Σχέδιο για την Δημιουργία Αγροτοδιατροφικού Cluster στο Τρόοδος και Πιλοτικές Δράσεις
<ol style="list-style-type: none">(α) Στήριξη στη δημιουργία δομών συνεργασίας μεταποιητών (κλαδικών ή/και διακλαδικών) και ετοιμασία φακέλων επιχειρηματικού σχεδίου(β) Εκπόνηση σχεδίου για την ανάπτυξη και διασύνδεση οριζόντιων και κάθετων αλυσίδων αξίας για να συνδέσουν την ορεινή οικονομία με την κυπριακή Βιομηχανία, με στόχο την παραγωγή – προώθηση και εμπορευματοποίηση προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας. Ανταλλαγή προϊόντων / υπηρεσιών μεταξύ ορεινής μεταποίησης και Βιομηχανίας, αξιοποιώντας και στηρίζοντας οριζόντιες και κάθετες αλυσίδες αξίας (ανταλλαγή τεχνογνωσίας και προτύπων ποιότητας, υπηρεσίες μεταφορών, παραγωγή πρώτων υλών / μεταποιημένων πρώτων υλών ή και τελικών παραδοσιακών / τοπικών προϊόντων)	
Δράση 2.2.1.	Τεχνική και Συμβουλευτική Υποστήριξη των μεταποιητικών επιχειρήσεων του Τρόοδους
<ol style="list-style-type: none">(α) Συμβουλές (μικρή επιχειρηματικότητα),(β) Πληροφόρηση (τεχνικές, εμπορικές, οικονομικές, φορολογικές, νομικές, κτλ.)(γ) Έρευνα – Καινοτομία / Άνοιγμα σε διαδικασίες καινοτομίας,(δ) Πρόσβαση σε χρηματοδοτήσεις(ε) Εξωστρέφεια των βιοτεχνικών επιχειρήσεων (προβολή – προώθηση προϊόντος)	
Δράση 2.2.2.	Εκπαίδευση και κατάρτιση για την μεταποίηση
Ενίσχυση δράσεων εκπαίδευσης και κατάρτισης που αφορά κυρίως την πρώτη και δεύτερη μεταποίηση αγροτικών προϊόντων. Παράλληλα, ορισμένα εκπαιδευτικά προγράμματα θα αφορούν και μη διατροφικούς κλάδους της μεταποίησης (χειροτεχνίες, επαγγέλματα κατασκευαστικού κλάδου, κτλ.). Η δράση αφορά τόσο τους μεταποιητές (επιχειρηματίες), όσο και τους εργαζόμενους του τομέα.	

Δράση 2.3.1.	Δημιουργία Βιομηχανικής περιοχής Τροόδους στην Κοινότητα Λινού (ώριμο έργο προς υλοποίηση)
<p>Το Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού (Υπηρεσία Βιομηχανίας και Τεχνολογίας, Κλάδος Χωροταξίας και Βιομηχανικών Περιοχών) να διαθέσει πιστώσεις για την ολοκλήρωση και ωρίμανση του έργου και ακολούθως να ξεκινήσει την τμηματική υλοποίησή του. Προκαταρκτικά προτείνεται η ετοιμασία εκδήλωσης ενδιαφέροντος για εγκατάσταση επιχειρήσεων με συγκεκριμένους όρους και προδιαγραφές που να απαντούν στους στόχους της ΕΣΑΟΚ για να διαφανεί ο αριθμός των οικοπέδων που θα κατασκευαστούν σε πρώτη φάση.</p>	
Δράση 2.3.3.	Δημιουργία Βιοτεχνικής περιοχής στην Αγία Μαρίνα Ξυλιάτου
<p>Η βιοτεχνική ζώνη στην Αγία Μαρίνα Ξυλιάτου θα πρέπει να μετατραπεί σε Βιοτεχνική Περιοχή για να καλύψει τις ανάγκες όλου του ανατολικού τμήματος του Τροόδους (Πιτσιλιά Λευκωσίας).</p>	
Δράση 2.3.4.	Βιομηχανικές / βιοτεχνικές ζώνες (αξιολόγηση και σχεδιασμός ενεργοποίησης)
<p>Αξιολόγηση υφιστάμενων βιοτεχνικών / βιομηχανικών ζωνών, επαναπροσδιορισμός της χωρικής κατανομής τους και Πολεοδομικός – Ρυμοτομικός Σχεδιασμός για την ενεργοποίησή τους, με βάση τις τοπικές ανάγκες. Πιλοτική εφαρμογή σε δύο ζώνες.</p>	
Δράση 2.4.1.	Διαμόρφωση Σχεδίων χορηγιών για την ορεινή μεταποίηση και ειδική μοριοδότηση για επενδυτικές προτάσεις συνεργασίας βιοτεχνίας / βιομηχανίας και μεταποίησης με τους υπόλοιπους τομείς της ορεινής οικονομίας
<p>Η δράση αναφέρεται στην αγορά συμβουλευτικών υπηρεσιών για τη διαμόρφωση προσαρμοσμένων στις απαιτήσεις της ΕΣΑΟΚ, σχεδίων χορηγιών για τον μεταποιητικό τομέα.</p>	
Δράση 2.4.3.	Δημιουργία Ταμείου Εγγυήσεων και Εργαλείων Μικροχρηματοδότησης
<p>Ενίσχυση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία ή και αξιοποίηση ευέλικτου πλαισίου μικροχρηματοδοτήσεων για ΜΜΕ, - Αξιοποίηση περιφερειακών και διακρατικών συμφωνιών, <p>Προσαρμογή ευρωπαϊκών και εθνικών σχεδίων χορηγιών στην ορεινή μεταποίηση</p>	

Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 3: Νέο πρότυπο ορεινού τουριστικού προϊόντος Τροόδους

Δράση 3.1.1	Σχεδιασμός Ιδιότυπου Ορεινού Τουριστικού Προϊόντος
<p>i. Διαμόρφωση Εμπειριών Εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος Τροόδους</p> <p>ii. Σχεδιασμός – Επανασχεδιασμός διαδρομών Τροόδους με πολυθεματικό προσανατολισμό και επιχειρησιακή προσέγγιση (Αγροτουρισμός, Γαστρονομία, Περιπατητικός – Θρησκευτικός – Πολιτιστικός Τουρισμός, κ.ά.)</p> <p>iii. Υπολογισμός της Φέρουσας Ικανότητας Τουριστικής Ανάπτυξης (ΦΙΤΑ) της περιοχής Τροόδους</p>	
Δράση 3.1.2.	Ενσωμάτωση στο ιδιότυπο τουριστικό προϊόν της περιοχής του "πολυλειτουργικού – επισκέψιμου αγροκτήματος" και της "Οικοτεχνίας"
<p>Η διασύνδεση των τριών τομέων της οικονομίας μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία αλυσίδων αξίας, γεγονός το οποίο αποτελεί βασική προτεραιότητα του προσχεδίου της στρατηγικής προσέγγισης της Νέας Βιομηχανικής Πολιτικής, το οποίο βρίσκεται σε διαδικασία διαμόρφωσης</p>	

Δράση 3.1.3	Τουριστική δραστηριότητα σε περιοχές προστασίας του Φυσικού Περιβάλλοντος: διαμόρφωση προδιαγραφών ανάπτυξης και λειτουργίας
Προσδιορισμός ειδικών όρων και προδιαγραφών ανάπτυξης τουριστικών δραστηριοτήτων, με βάση το ιδιότυπο Τουριστικό Προϊόν της περιοχής σε περιοχές προστασίας και διαμόρφωση Σχεδίου Χρηματοδότησης (όροι και προδιαγραφές προκήρυξης) δημοσίων παρεμβάσεων και δημιουργίας επιχειρήσεων.	
Δράση 3.1.4	Ένταξη επιχειρήσεων τουριστικού τομέα σε σύμφωνα συνεργασίας και ποιότητας με βάση συστήματα εγγύησης της ποιότητας και της ταυτότητας
α) Ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης. Συμμετοχή και συνεργασία εμπλεκόμενων παραγωγών και εμπειρογνομόνων για τον προσδιορισμό και τεκμηρίωση του τρόπου, των τεχνικών, τις φάσεις παραγωγής ενός προϊόντος, τις διαδικασίες αυτοελέγχου αυτών με αποτέλεσμα την ανάπτυξη πρωτοκόλλων ελέγχου και πιστοποίησης, και εν τέλει, την ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης με κοινό λογότυπο και στρατηγική μάρκετινγκ. β) Ένταξη σε σύμφωνα συνεργασίας και ποιότητας με τους γεωργούς και τοπικούς μεταποιητές.	
Δράση 3.2.1.	Σχέδιο Εδαφικού Μάρκετινγκ και τουριστικής προβολής Τροόδους
<ul style="list-style-type: none"> Εδαφικό Μάρκετινγκ (territorial marketing) Σχέδιο ανάδειξης, εγγύησης και προβολής των τοπικών πόρων, εμπειριών και δραστηριοτήτων.	
Δράση 3.4.3.	Διαμόρφωση και εφαρμογή σχεδίου εκπαίδευσης και κατάρτισης για την "Κυπριακή Φιλοξενία" και την γνωριμία με τον τόπο
Διαμόρφωση και εφαρμογή σχεδίου εκπαίδευσης και κατάρτισης για την "Κυπριακή Φιλοξενία" και τη γνωριμία με τον τόπο σε κάθε επαγγελματία του Τροόδους, με προτεραιότητα τους επιχειρηματίες τουρισμού	
Δράση 3.6.1.	Διαμόρφωση Σχεδίων χορηγιών για επιχειρήσεις ανάπτυξης ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ειδική μοριοδότηση για επενδυτικές προτάσεις συνεργασίας με τους υπόλοιπους τομείς της ορεινής οικονομίας
Διαμόρφωση κινήτρων και πλαισίου χρηματοδότησης για την ανάπτυξη νέων ή/και την αναβάθμιση υφιστάμενων επιχειρήσεων ειδικών / εναλλακτικών μορφών τουρισμού – εστίαση στη διαμόρφωση εμπειριών και δραστηριοτήτων – για ένταξη στη νέα προγραμματική περίοδο 2021-2027	
Δράση 3.6.2.	Διαμόρφωση και προσαρμογή σχεδίων προσέλκυσης ομάδων ειδικών μορφών τουρισμού, προσαρμοσμένων στο ορεινό τουριστικό προϊόν
Διαμόρφωση νέων και προσαρμογή υφιστάμενων σχεδίων προσέλκυσης ειδικών μορφών τουρισμού, προσαρμοσμένων στο ορεινό τουριστικό προϊόν (π.χ. αθλητικός και προπονητικός τουρισμός)	
Δράση 3.6.3.	Διαμόρφωση Σχεδίου Χορηγιών για τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση των καταλυμάτων και των κέντρων αναψυχής
Διαμόρφωση κινήτρων (πολεοδομικών, χρηματοδοτικών, κ.ά.) για τα κέντρα αναψυχής και την ένταξη / προσαρμογή των καταλυμάτων που λειτουργούν στην περιοχή στο νέο πλαίσιο κατάταξης. Εστίαση στην ταυτότητα, την ποιότητα και τις υπηρεσίες.	
Δράση 3.6.4.	Ενίσχυση τουριστικών επιχειρήσεων με προτεραιότητα αυτές που αναβαθμίζουν τις υπηρεσίες τους και δημιουργούν εμπειρίες
Ενίσχυση των τουριστικών επιχειρήσεων, με προτεραιότητα αυτών που αναβαθμίζουν την ποιότητα των υπηρεσιών τους και τη δημιουργία εμπειριών.	
Δράση 3.6.6.	Δημιουργία Ταμείου Εγγυήσεων και Εργαλείων Μικροχρηματοδότησης
Ενίσχυση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση: - Δημιουργία ή και αξιοποίηση ευέλικτου πλαισίου μικροχρηματοδοτήσεων για ΜΜΕ - Αξιοποίηση περιφερειακών και διακρατικών συμφωνιών	

Προσαρμογή ευρωπαϊκών και εθνικών σχεδίων χορηγιών στον ορεινό τουρισμό

Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 5: Εκπαίδευση

Δράση 5.3.1	Πρώθηση της Επιχειρηματικότητας στα σχολεία του Τροόδου
Ανάπτυξη νέων και εφαρμογή υφιστάμενων εκπαιδευτικών προγραμμάτων επιχειρηματικότητας στο Δημόσιο Σχολείο. Συμμετοχή σε διαγωνισμούς και προγράμματα επιχειρηματικότητας. (1) Διαμόρφωση & παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού (από Ίδρυμα ΑΘΗΝΑ) - Εστίαση σε τομείς όπως ο πρωτογενής τομέας, η μεταποίηση, ο εναλλακτικός ορεινός τουρισμός, ο αθλητισμός και ο πολιτισμός (2) Θεσμός εικονικών επιχειρήσεων (π.χ. σε συνεργασία με Junior Achievement Κύπρου) (3) διαγωνισμοί επιχειρηματικής ιδέας – δημιουργικότητα και καινοτομία (π.χ. «Ιδεοδρομίο») (4) προγράμματα γνωρίζω τον τόπο μου (brand my land)	
Δράση 5.3.2	Δημιουργία Κέντρων Επαγγελματικού Προσανατολισμού, Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής
Δημιουργία Κέντρων Επαγγελματικού Προσανατολισμού για παροχή ειδικά σχεδιασμένων προγραμμάτων Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής με εστίαση στην ανάδειξη των ευκαιριών της ορεινής επιχειρηματικότητας.	
Δράση 5.4.4	Ίδρυση και λειτουργία 2 Εκπαιδευτικών Πολυκέντρων Νεολαίας Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδου
Το Κέντρο θα οργανωθεί σύμφωνα με τα πρότυπα κέντρου μάθησης του μέλλοντος που προβλέπει 6 ζώνες μάθησης και εργασίας. Επιπλέον εντός του κέντρου θα ενσωματώνονται: (Α) Κέντρο Πληροφόρησης Νέων (το οποίο θα λειτουργεί με βάση τα πρότυπα και τους κανόνες του European Youth Information and Counselling Agency (ERYICA)) και (Β) Youth Makerspace (πρόσβαση στους νέους σε υψηλού επιπέδου και τελευταίας τεχνολογίας εξοπλισμό για την ανάπτυξη πρωτότυπων και υλοποίηση των επιχειρηματικών τους ιδεών).	

Διαμόρφωση Ειδικών Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων Σχολείων Ειδικού Ενδιαφέροντος, Μέσης Γενικής και Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΟΠ5 Υπομέτρο 5.5)

Η υπηρεσία Α4 του Γραφείου Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων θα υποστηρίξει την ίδρυση και λειτουργία των κάτωθι δομών με την διαμόρφωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων προσαρμοσμένων στις ιδιαιτερότητες της περιοχής και τις απαιτήσεις της νέας ορεινής οικονομίας:

Δράση 5.5.1	Οικονομική - Εμπορική Σχολή Μιτσή Λεμούθου (ΟΕΣ)
Δράση 5.5.2	Αγροτική Τεχνική Σχολή Τροόδου (Καλό Χωριό, Λουβαράς)
Δράση 5.5.3	Αναβάθμιση και μετεγκατάσταση Τεχνικής Ξενοδοχειακής Σχολής στο Απεήτειο Γυμνάσιο-Λύκειο Αγρού
Δράση 5.5.4	Καλλιτεχνικό Σχολείο στο Γυμνάσιο Λύκειο Ομόδου
Δράση 5.5.5	Σχολή τεχνικών επαγγελμάτων στο Γυμνάσιο -Λύκειο Ευρύχου (διερεύνηση σκοπιμότητας)

Δημιουργία δομών Μεταλκειακών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΜΙΕΕΚ) και Δημοσίων Σχολών Ανώτερης Εκπαίδευσης στις Ορεινές Κοινότητες Τροόδου (ΟΠ 5 Υπομέτρο 5.6.)

Η υπηρεσία Α4 του Γραφείου Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων θα υποστηρίξει την ίδρυση και λειτουργία των παρακάτω δομών με τον Σχεδιασμό και Υλοποίηση προγραμμάτων αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης

επιπέδου πέντε (5) του Εθνικού πλαισίου προσόντων ή άλλων εκπαιδευτικών προγραμμάτων που θα απαιτηθούν, προσαρμοσμένων στις ιδιαιτερότητες της περιοχής και τις απαιτήσεις της νέας ορεινής οικονομίας.

Δράση 5.6.1	Ίδρυση Παραρτήματος ΑΞΙΚ – ΗΗIC Troodos Campus
Δράση 5.6.2	Ενίσχυση της Μεταλυκειακής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης
Λειτουργία των ακόλουθων ΜΙΕΕΚ ή Δημοσίων Σχολών Ανώτερης Εκπαίδευσης: (α) Σχολή Καλών και Εφαρμοσμένων Τεχνών (Πολιτισμού και Δημιουργικών Βιοτεχνιών) και (β) Ακαδημία Ορεινής Οικονομίας και Επιχειρηματικότητας Δημοσθένη Μιτσή	
Δράση 5.6.3	Μελέτη προετοιμασίας ίδρυσης και λειτουργίας Ανώτερης Αγροτικής Σχολής Τροόδους στο Καλό Χωριό -Λουβαράς

Δράση 5.7.1	Οικονομοτεχνική Μελέτη ίδρυσης και λειτουργίας Διαπανεπιστημιακής Μονάδας Έρευνας Καινοτομίας και Πειραματισμού(Experimental) στη Γαλάτα
--------------------	---

Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 8: Πολιτισμός: Σχέδιο «Αξίες Τροόδους

Δράση 8.2.1	Μελέτη εντοπισμού, καταγραφής και τεκμηρίωσης της υλικής και άυλης κληρονομιάς και σχέδια δράσης ανάδειξης και αξιοποίησής της
Α. Μελέτη εντοπισμού, καταγραφής και τεκμηρίωσης άυλης κληρονομιάς και σχέδια δράσης ανάδειξης και αξιοποίησής της Β. Μελέτη καταγραφής και ανάδειξης των άυλων χαρακτηριστικών των πολιτιστικών στοιχείων (υλικοί πόροι) του Τροόδους (π.χ. τεχνοτροπία, χρηστικότητα, ιστορικότητα, κτλ.). Η εκπόνηση της μελέτης θα γίνει από το προσωπικό του Ιδρύματος	
Δράση 8.4.4	Ενίσχυση των δεξιοτήτων των τοπικών φορέων που δημιουργούν πολιτισμό στην περιοχή του Τροόδους
Προτείνεται η εκπαίδευση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού για την υποστήριξη του Σχεδίου. Ετοιμασία προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού που θα στελεχώσει τις σχετικές δομές. Το δυναμικό αυτό για λόγους αποτελεσματικότητας είναι επιθυμητό να προέρχεται από την περιοχή λόγω της γνώσης του τόπου και των στοιχείων της κληρονομιάς. Επιπλέον στόχος της δράσης αυτής αποτελεί η εκπαίδευση των τοπικών συλλόγων και άλλων φορέων της περιοχής ώστε να βελτιώσουν τις ικανότητές τους και αφορά ενέργειες για την βελτίωση των ικανοτήτων των τοπικών συλλόγων και άλλων φορέων να ενταχθούν στο σχέδιο.	

Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 12: Ενέργεια: «Ενεργειακή Στρατηγική-Τρόδος 2030»

Δράση 12.1.1	Υποστήριξη & εκπαίδευση πολιτών για θέματα ενέργειας- περιβάλλοντος
Υποστήριξη και εκπαίδευση πολιτών για θέματα ενέργειας - περιβάλλοντος (πενταετές σχέδιο δράσης): (α) Τεχνική Υποστήριξη-εφαρμογή Προγράμματος Ενεργειακών Επισκέψεων (β) Συμβουλευτική υποστήριξη για πρόσβαση σε χρηματοδοτήσεις (γ) Κατάρτιση και εφαρμογή Σχεδίου προβολής και προώθησης της ενεργειακής πολιτικής στο Τρόδος (μείωση στην κατανάλωση, χρήση ΑΠΕ και μείωση εκπομπών ρύπων)	
Δράση 12.2.1	Υιοθέτηση και εφαρμογή του θεσμού των ενεργειακών κοινοτήτων και του θεσμού "Virtual Net Metering"

1. Υιοθέτηση και εφαρμογή του θεσμού των ενεργειακών κοινοτήτων. Προώθηση σχεδίου χρηματοδότησης από Ευρωπαϊκά Κονδύλια κατά την προγραμματική περίοδο 2021-27.

2. Υιοθέτηση και εφαρμογή του θεσμού "Virtual Net Metering"

Δράση 12.3.4

Ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων επιχειρήσεων

Για ενθάρρυνση των ενεργειακών αναβαθμίσεων προτείνονται οι παρακάτω επιχορηγήσεις.

- Χορηγία για ενεργειακή αναβάθμιση μεταποιητικών μονάδων-εργαστηρίων
Αναβάθμιση εξοπλισμού μονάδας με νέο αποδοτικότερο (αλλαγή εξοπλισμού, λεβήτων, μηχανημάτων κτλ.) αλλά και νέος εξοπλισμός για ενεργειακή αναβάθμιση.
- Χορηγία για αναβάθμιση ξενοδοχειακών μονάδων

10.3.5 Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 5. Εκπαίδευση

Η διαμόρφωση των βασικών κατευθύνσεων για την ανάπτυξη της εκπαίδευσης της περιοχής του Τροόδους έλαβε υπόψη:

- τα κεντρικά ζητήματα όπως προκύπτουν από τη διάγνωση του τομέα της εκπαίδευσης.
- Τα σχέδια των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων της Κύπρου
- Το άρθρο 26 της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα της UNESCO.
- Τη Στρατηγική της Κυπριακής Δημοκρατίας για τη δια-βίου μάθηση για την περίοδο 2014-2020.
- Το Στρατηγικό Σχέδιο 2018-2020 του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού

Με βάση τα παραπάνω διαμορφώνεται η εξής **βασική κατεύθυνση** για το τομέα της εκπαίδευσης:

Διεύρυνση και βελτίωση των παρεχόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς της ορεινότητας και ενσωμάτωση των τοπικών αναγκών και δυνατοτήτων του Τροόδους

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις που αφορούν τη σχολική εκπαίδευση είναι:

A) να αντιμετωπισθεί η ορεινή περιοχή του Τροόδους, ως Ζώνη Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας, όπου θα ισχύουν ιδιαίτερες εκπαιδευτικές συνθήκες, παρόμοιες και παραπλήσιες με το θεσμό των Πειραματικών και Πρότυπων Σχολείων.

B) να αναπτυχθεί η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση υποστηριζόμενη από τα νέα ψηφιακά Μέσα

Υπομέτρα - Δράσεις

Ακολουθεί ο Πίνακας με την δομή και το περιεχόμενο της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης «Εκπαίδευση» έτσι όπως είναι οργανωμένη σε Υπομέτρα και Δράσεις.

Υπομέτρο 5.1	Διαμόρφωση νέου πλαισίου οργάνωσης της εκπαίδευσης προσαρμοσμένου στην ορεινότητα
Δράση 5.1.1	Μελέτη για την οργάνωση και λειτουργία του Δικτύου «Εκπαιδευτική Προτεραιότητα Ορεινών Σχολείων Ε.Π.Ο.Σ.»
Περιγραφή	<p>Μελέτη για την οργάνωση και λειτουργία Δικτύου Ε.Π.Ο.Σ. (Εποπτεία, Οργάνωση, Βασικές λειτουργίες Σχολείων και Εφαρμογή Πιλοτικής Φάσης)</p> <p>Εκπόνηση μελέτης για την:</p> <ol style="list-style-type: none">1) οργάνωση και λειτουργία των σχολείων, τα οποία θα ενταχθούν στο Δίκτυο Ε.Π.Ο.Σ.2) τις βασικές λειτουργίες των σχολείων «Δικτύου Ε.Π.Ο.Σ.»3) το πλαίσιο για την οργάνωση των σχολείων «Δικτύου Ε.Π.Ο.Σ.»4) Πιλοτική εφαρμογή σε σχολές που θα υποδείξει η μελέτη. <p>Την παρακολούθηση της οποίας πρέπει να αναλάβει μια Διευρυμένη Επιστημονική Επιτροπή</p> <p>Στην «Εκπαιδευτική Προτεραιότητα» τίθεται ο στόχος της εκπαιδευτικής πολιτικής, όταν μια πολιτεία θελήσει συνειδητά και με συγκεκριμένη πολιτική έκφραση να αντισταθμιστεί ο αντίκτυπος των γεωγραφικών, κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων στη σχολική επιτυχία με την ενίσχυση της παιδαγωγικής και εκπαιδευτικής δράσης στα σχολεία και τους θεσμούς των γεωγραφικών περιοχών που αντιμετωπίζουν τις μεγαλύτερες κοινωνικές δυσκολίες.</p>
Δράση 5.1.2	Προσαρμογή του υπό διαμόρφωση νομοσχεδίου για τις Σχολικές Εφορείες στις ιδιαιτερότητες των απαιτήσεων των Ορεινών Σχολείων
Περιγραφή	<p>Προσαρμογή της γεωγραφικής κατανομής των περιφερειών των νέων σχολικών εφοριών στο πλαίσιο της θεσμοθέτησης του υπό διαμόρφωση νομοσχεδίου για τις Σχολικές Εφορείες. Προτείνεται η δημιουργία τριών διακριτών περιφερειών οι οποίες μπορούν να οργανωθούν με τρία διαφορετικά σενάρια.</p>
Δράση 5.1.3	Ψηφιακό Σχολείο στο Τρόδος
Περιγραφή	<p>Πρωώθηση της σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης υποστηριζόμενη από τα νέα ψηφιακά Μέσα (Τηλεκπαίδευση) η οποία μπορεί να βοηθήσει στην άμβλυνση χωρο-χρονικών, γεωγραφικών, κοινωνικών και οικονομικών δυσκολιών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Το συνεχώς μειούμενο κόστος χρήσης της τεχνολογίας βοηθά την υλοποίηση μιας τέτοιας δράσης. Ειδικότερες ενέργειες είναι:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Επιμορφωτικό δίκτυο εκπαιδευτικών2. Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση υποστηριζόμενη από τα νέα ψηφιακά Μέσα3. Δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού
Υπομέτρο 5.2	Εναρμόνιση της Επαγγελματικής και Οικογενειακής Ζωής στο Τρόδος
Δράση 5.2.1	Αναπροσαρμογή υφιστάμενων και ανάπτυξη νέων υπηρεσιών για παιδιά μέχρι την ηλικία των 5 χρονών και 8 μηνών
Περιγραφή	<p>Η δράση αφορά την προώθηση της λειτουργίας «Ενιαίων Δομών Φροντίδας και Εκπαίδευσης Παιδιών Προσχολικής Ηλικίας». Οι δομές θα προκύψουν με την συλλειτουργία προγραμμάτων του ΥΠΠΑΝ και ΥΕΠΚΑ. Η συνεργασία αυτή εφαρμόζεται σε πολλές περιπτώσεις σύμφωνα με το ΥΠΠΑΝ, χωρίς να παρουσιάζονται ιδιαίτερα προβλήματα.</p> <p>Για την υλοποίηση της Δράσης θα εκπονηθεί Σχέδιο Δράσης ανά γεωγραφική περιοχή για καταγραφή των παιδιών ανά γεωγραφική περιοχή από μηνών έως 5 χρονών και 8 μηνών, των</p>

	<p>αναγκών τους, καθώς και των γονέων τους. Ακολούθως θα επιλεγούν τα Δημόσια Νηπιαγωγεία τα οποία θα :</p> <p>α. επεκτείνουν το ωράριο λειτουργίας τους (7.00π.μ. - 6.00μ.μ.),</p> <p>β. αναβαθμιστούν και εξοπλιστούν για να στεγάσουν Βρεφοκομικό και Παιδοκομικό Σταθμό</p> <p>γ. αναβαθμιστούν και εξοπλιστούν για να στεγάσουν Κέντρο Προστασίας και Απασχόλησης Παιδιών, σύμφωνα με τον περί Κέντρων Προστασίας και Απασχόλησης Παιδιών Νόμο για παιδιά των Δημοτικών είτε κατά τις περιόδους που είναι κλειστά (διακοπές Χριστουγέννων, Πάσχα και Καλοκαιριού) είτε κατά τις απογευματινές ώρες ανάλογα με την γεωγραφική περιοχή, τις ανάγκες και τις δομές που λειτουργούν.</p> <p>Με βάση τα παραπάνω το ΥΠΠ θα πρέπει να προσλάβει επιπρόσθετους Νηπιαγωγούς και Βοηθούς για την απογευματινή λειτουργία των ΔΝ. Επιπλέον θα συσταθεί Μη Κυβερνητικός Οργανισμός ο οποίος θα αναλάβει την υλοποίηση μεταξύ των άλλων δραστηριοτήτων του την λειτουργία των δομών Κέντρου Προστασίας και Απασχόλησης Παιδιών και Βρεφοκομικού και Παιδοκομικού Σταθμού. Η Δράση θα εγκριθεί με την προϋπόθεση ότι θα υποβάλλονται κατ' έτος όλα τα προβλεπόμενα από το οικείο σχέδιο κρατικών χορηγιών το οποίο προκηρύσσεται από το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Κατ' εξαίρεση συστήνεται οι αιτήσεις που θα υποβάλλονται να δύναται να εγκρίνονται με χρηματοδότηση έως και 60% για να εξασφαλίζεται η βιωσιμότητα των εν λόγω δομών.</p> <p>Πιλοτική εφαρμογή :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Περιοχή Μαραθάσας (1 Νηπιαγωγός) 2. Περιοχή Κρασοχωρίων (2 Νηπιαγωγοί) 3. Περιοχή Κούρρη – Ξυλούρικου (1 Νηπιαγωγός)
Δράση 5.2.2	Ανάπτυξη υποδομών προσχολικής εκπαίδευσης
Περιγραφή	<p>Κτιριακή και υλικοτεχνική αναβάθμιση ΔΝ (όσα εντάσσονται στο Σχέδιο Δράσης και όσα θα παραμείνουν στο υφιστάμενο καθεστώς λειτουργίας, αλλά υπάρχει ή προγραμματισμός αναβάθμισης π.χ. ΔΝ Κυπερούνας)</p> <p>Αναβάθμιση 3 ΔΝ για συλλειτουργία και ανέγερση ενός νέου στην Τριμίκλινη (Δαπάνη €500,000, μέρος της οποίας δύναται να εξασφαλιστεί από δωρεές). Επιπλέον 1 ΔΝ στην Κυπερούνα το οποίο περιλαμβάνεται στους προγραμματισμούς του ΥΠΠ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Επαναλειτουργία Περιφερειακού Δημοτικού Μαραθάσας, μετεγκατάσταση Δημοσίου Νηπιαγωγείου και λειτουργία Ενιαίας Μονάδας (€85.000) 2. Ανέγερση κτιρίου στο Δημοτικό Σχολείο Τριμίκλινης για μετεγκατάσταση του Δημοσίου Νηπιαγωγείου και λειτουργίας Ενιαίας Μονάδας (€450.000) 3. Ανέγερση κτιρίου στον Άγιο Αμβρόσιο, λειτουργία ΔΝ και Ενιαίας Μονάδας (€450.000) 4. Προώθηση της ανέγερσης του νέου ΔΝ Κυπερούνας με υποδομές για λειτουργία ως ενιαία Μονάδα (€100.000)"
Υπομέτρο 5.3	Επιχειρηματική εκπαίδευση στα σχολεία στο πλαίσιο της νέας ορεινής οικονομίας
Δράση 5.3.1	Ανάπτυξη και καθιέρωση Προγραμμάτων Δημιουργικότητας, Καινοτομίας και Επιχειρηματικής Ιδέας στην Δημοτική και Μέση Εκπαίδευση Πρόγραμμα «Νέα γενιά επαγγελματιών Ορεινής Επιχειρηματικότητας»
Περιγραφή	<p>Η Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας σε συνεργασία και συντονισμό με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, τις λοιπές Διευθύνσεις του Υπουργείου Παιδείας, τον Οργανισμό Νεολαίας, τον μη κερδοσκοπικό οργανισμό Junior Achievement κ.α. θα αναλάβουν από κοινού την ανάπτυξη νέων και εφαρμογή υφιστάμενων προγραμμάτων δημιουργικότητας, καινοτομίας και επιχειρηματικής ιδέας και την προώθηση της συμμετοχής σε διαγωνισμούς επιχειρηματικότητας στην Δημοτική και Μέση Εκπαίδευση (ΟΠ 4 – Επιχειρηματικότητα και Δια Βίου Μάθηση). Από την εφαρμογή τους θα δημιουργηθεί μια νέα γενιά απόφοιτων από τα</p>

	<p>εκπαιδευτήρια του Τροόδους και μια νέα ομάδων επαγγελματιών σε βασικούς κλάδους και τομείς της οικονομίας οι οποίοι θα συνεισφέρουν στην ανάκαμψη και αναζωογόνηση της περιοχής. Οι ενέργειες οι οποίες θα προωθηθούν αφορούν τα ακόλουθα:</p> <ul style="list-style-type: none"> i. Διαμόρφωση και παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού διαφορετικών ομάδων εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων & Διαφορετικών Ειδών Επιχειρηματικότητας (Μονάδα Προώθησης και Ανάπτυξης της Ορεινής Επιχειρηματικότητας σε συνεργασία με το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων). Εστίαση σε τομείς όπως ο πρωτογενής τομέας, η μεταποίηση, ο εναλλακτικός ορεινός τουρισμός, ο αθλητισμός και ο πολιτισμός ii. Ανάπτυξη και εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο Δημόσιο Σχολείο για την προαγωγή της ορεινής επιχειρηματικότητας όπως iii. Καθιέρωση προγραμμάτων Εικονικών Επιχειρήσεων (π.χ. σε συνεργασία με Junior Achievement Κύπρου), Διαγωνισμών Επιχειρηματικών Ιδεών - Δημιουργικότητας και Καινοτομίας (π.χ. "Ίδεοδρομίο") σε μαθητές Δημοτικής, Μέσης και Τεχνικής Εκπαίδευσης iv. Συμμετοχή σε σχετικούς διαγωνισμούς επιχειρηματικότητας και παραγωγικότητας όπως για παράδειγμα ο διαγωνισμός του Κέντρου Παραγωγικότητας Κύπρου. v. Προγράμματα γνωρίζω τον τόπο μου (brand my land) – Πρεσβευτές Ορεινού Τουρισμού vi. Καθιέρωση Διαγωνισμών Ορεινής Επιχειρηματικότητας σε εθνικό και τοπικό επίπεδο (ως ετήσιος θεσμός σε Σχολεία Δημόσιας Εκπαίδευσης, επιβράβευση υφιστάμενων επιχειρήσεων, νεοφυών επιχειρήσεων, κτλ.) vii. Προώθηση καλών Πρακτικών - Μελέτες επίσκεψης ομάδων, Δικτύωση και συνεργασία viii. Σύστημα Συνεχούς Αξιολόγησης, Προγραμμάτων, Εκπαιδευτικού Υλικού, Εκπαιδευτών και Εκπαιδευομένων <p><i>Το περιεχόμενο της δράσης αυτής διασυνδέεται με την ΟΠ 4 «Επιχειρηματικότητα και Δια-βίου Μάθηση»</i></p>
<p>Δράση 5.3.2</p>	<p>Δημιουργία Κέντρων Επαγγελματικού Προσανατολισμού, Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής</p>
<p>Περιγραφή</p>	<p>Προτείνεται ο σχεδιασμός ειδικών προγραμμάτων «Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής» με επίκεντρο τις ιδιαιτερότητες της περιοχής, όπως η ορεινότητα, η μικρή και οικογενειακή επιχειρηματικότητα και η πολιτιστική κουλτούρα, ενώ παράλληλα απαιτείται η εστίαση σε τομείς που μπορούν να έχουν εφαρμογή στην περιοχή όπως ο πρωτογενής τομέας με τα άριστης ποιότητας προϊόντα που παράγονται, τη μεταποίηση, τον εναλλακτικό ορεινό τουρισμό, τον αθλητισμό και τον πολιτισμό.</p> <p>Μέσα στα πλαίσια παροχής Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής σε νεαρά άτομα στις περιοχές Τροόδους οι μελετητές της ΕΣΑΟΚ και η ΔΜΓΕ (ΥΣΕΑ) εισηγούνται την δημιουργία Κέντρων Επαγγελματικού Προσανατολισμού, όπου άτομα τα οποία θα πληρούν τα προσόντα που προνοεί το Σχέδιο Υπηρεσίας των Καθηγητών Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής, θα εργοδοτηθούν για να προσφέρουν Υπηρεσίες, οι οποίες προάγουν την ενδυνάμωση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων που αφορούν την προσωπικότητα και την επιχειρηματικότητα των νέων.</p> <p>Τα Κέντρα Επαγγελματικού Προσανατολισμού, Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής θα συστεγαστούν με τα Εκπαιδευτικά Πολυκέντρα Νεολαίας Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους για συνεργασία και συντονισμό με τις υπηρεσίες που θα προσφέρονται από τον Οργανισμό Νεολαίας Κύπρου οι οποίες παρέχονται σε νέους από 14-35 χρονών, με στόχο την υποστήριξή τους για να μπορέσουν να κάνουν όσο το δυνατό πιο ορθές εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές.</p> <p>Εφαρμογή προγραμμάτων της ΥΣΕΑ, με σκοπό τη διαχείριση θεμάτων που απασχολούν τους νέους και ανάπτυξη «μαλακών δεξιοτήτων» (soft skills), όπως η συναισθηματική και κοινωνική νοημοσύνη, η ενσυναίσθηση, οι διαπροσωπικές σχέσεις, η ομαδικότητα.</p> <p><i>Το περιεχόμενο της δράσης αυτής διασυνδέεται με την ΟΠ 4. "Επιχειρηματικότητα και Δια-βίου Μάθηση"</i></p>

Υπομέτρο 5.4	Δομές μη τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης
Δράση 5.4.1	Ολοκλήρωση και αναβάθμιση της λειτουργίας Κέντρων Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη
Περιγραφή	<p>Οι υποδομές του ΚΠΕ Πεδουλά χρειάζονται αναβάθμιση γιατί οι υφιστάμενες δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες του ΚΠΕ για διήμερα, τριήμερα και πολυήμερα προγράμματα, όπως επίσης και για τους νέους αναπτυξιακούς σχεδιασμούς που έχουν προβλεφθεί για το ΚΠΕ από την ΜΕΠΑΑ. Όσον αφορά το νέο ΚΠΕ Κοιλανίου, έχει εγκριθεί η χρηματοδότησή του από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και ήδη κατασκευάζεται η εκπαιδευτική του υποδομή. Στην χρηματοδότηση δεν έχει περιληφθεί η κατασκευή των ξενώνων με αποτέλεσμα το ΚΠΕ Κοιλανίου να ξεκινήσει τη λειτουργία μόνο με την προσφορά μονοήμερων προγραμμάτων και όχι τριήμερων όπως προβλέπει ο σχεδιασμός του.</p> <p><u>Με βάση τα παραπάνω συστήνονται τα παρακάτω:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. το ΚΠΕ Πεδουλά να τύχει ολικού επανασχεδιασμού για να καταστεί λειτουργικό και να είναι σε θέση να εξυπηρετήσει τις υφιστάμενες και νέες ανάγκες. Επιπλέον, ως πρότυπο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, ο σχεδιασμός θα πρέπει να λάβει υπόψη την ενεργειακή του κατανάλωση για να καταστεί κτίριο μηδενικής κατανάλωσης. Στο πλαίσιο του επανασχεδιασμού, θα πρέπει να αξιολογηθεί ο περιβάλλον χώρος, τα υπόλοιπα κτιριακά συγκροτήματα τα οποία είναι ανεπτυγμένα στο ίδιο οικόπεδο, οι προσβάσεις, οι ανέσεις και οι διευκολύνσεις των χρηστών και των περιοίκων. Συστήνεται να προκηρυχθεί αρχιτεκτονικός διαγωνισμός και να κατασκευαστεί ως Δημόσιο Έργο Υποδομής. 2. να κατασκευαστούν οι ξενώνες και οι λουιές υποστηρικτικές υποδομές του ΚΠΕ Κοιλανίου που προβλέφθηκαν στον σχεδιασμό αλλά και στις σχετικές πολεοδομικές και άλλες εγκρίσεις που εξασφαλίστηκαν. <p>Για θέματα Προϋπολογισμού:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ολική αποκατάσταση κτιριακών συγκροτημάτων και περιβάλλον χώρου του Κέντρου Εκπαίδευσης Πεδουλά. Προκήρυξη Διαγωνισμού για μελετητές και υλοποίηση έργου (€855,000) 2. Ανέγερση βοηθητικών υποδομών και κοιτώνων Κέντρου Εκπαίδευσης Κοιλανίου (ώριμο έργο προς υλοποίηση) €365,000
Δράση 5.4.2	Ίδρυση, Κατασκευή και Λειτουργία Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων (ΚεΠΕΟΚ)
Περιγραφή	<p>Προτείνεται η οργάνωση Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων τα οποία θα λειτουργήσουν, κατά το πρότυπο των Κέντρων Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξης με τη συνδρομή του Πανεπιστημίου Κύπρου και του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. Τα Κέντρα θα λειτουργούν υπό την διαχείριση του Ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων και για τον λόγο αυτό η Δράση αναπτύσσεται στην <i>Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 8 Πολιτισμός Σχέδιο «Αξίες Τροόδους» - Υπομέτρο 8.4.</i></p> <p><u>Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα προγράμματα αφορούν μαθητές/τριες, τότε θα πρέπει να εγκρίνονται μέσα από τις διαδικασίες του ΥΠΠ υπό την επίβλεψη και παρακολούθηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου.</u> Είναι απαραίτητη η εκπόνηση διαφοροποιημένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια, Τριτοβάθμια) καθώς και για ομάδες ενηλίκων, στο πλαίσιο ενίσχυσης και της Δια Βίου Μάθησης.</p> <p>Τα ΚεΠΕΟΚ θα απευθύνεται στα Δημόσια και Ιδιωτικά σχολεία διασυνδέοντας το σχολείο με τον πολιτισμό του βουνού, στην τοπική κοινωνία συμβάλλοντας στην κοινωνική συνοχή και στην ενίσχυση της τοπικής ταυτότητας και σε επισκέπτες και ομάδες ειδικού ενδιαφέροντος ενισχύοντας την τοπική οικονομία.</p>
Δράση 5.4.3	Ανάπτυξη υποδομών Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων

Περιγραφή	<p>Αποκατάσταση εκπαιδευτικών υποδομών που δεν λειτουργούν, για την χρήση τους ως Κέντρα Πολιτιστικής Εκπαίδευσης (κτιριακά και υλικοτεχνική υποδομή). Ειδικότερα προτείνεται τα ΚεΠΕΟΚ να δημιουργηθούν στις παρακάτω Κοινότητες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Παλαιχώρι: Παλαιό Δημοτικό Σχολείο, το οποίο κτιριακά αποτελεί διατηρητέα οικοδομή και έχουν εξασφαλιστεί πολεοδομική άδεια και άδεια οικοδομής για την μετατροπή του σε πολιτιστικό κέντρο. Το Πολιτιστικό Σχολείο στο Παλαιχώρι θα λειτουργήσει πρώτο και πιλοτικά. - Αναπαλαίωση Παλαιού Δημοτικού Σχολείου Παλαιχωρίου €1,250,000 (πρώτο και πιλοτικά για πολυήμερα προγράμματα) • Βουνί: Αξιοποίηση του Οινολογικού Κέντρου και του Παλαιού Δημοτικού Σχολείου στο οποίο θα πρέπει να γίνουν προσαρμογές για την κάλυψη των αναγκών του ΚεΠΕΟΚ. - Προσθήκες, μετατροπές και εξοπλισμός σε Δημοτικό Βουνιού και Οινολογικό Κέντρο €90,000 (μονοήμερα προγράμματα) • Καμινάρια: Παλαιό Δημοτικό Σχολείο «Αρχιμανδρίτη Ιερώνυμου Μυριανθέα». Θα πρέπει να προωθηθεί η εκπόνηση των αναγκαίων μελετών για την εξασφάλιση των απαιτούμενων αδειών ώστε να χρηματοδοτηθεί η υλοποίηση του έργου. Αναπαλαίωση Παλαιού Δημοτικού Σχολείου Καμιναριών (€575,000).
Δράση 5.4.4	Ίδρυση και λειτουργία 2 Εκπαιδευτικών Πολυκέντρων Νεολαίας Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους
Περιγραφή	<p>Ο πολυχώρος αυτός θα δημιουργηθεί σύμφωνα με τα πρότυπα κέντρου μάθησης του μέλλοντος, που προβλέπει 6 ζώνες μάθησης και εργασίας : Develop, Exchange, Create, Investigate, Present, Interact. Πρόκειται για μέτρο τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης και η δομή του θα λειτουργήσει στα πρότυπα της δράσης "the STEAMers" σε συνεργασία με τον Οργανισμό Νεολαίας Κύπρου. Επιπλέον, εντός του Εκπαιδευτικού Πολυκέντρου Νεολαίας Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους και σε συνεργασία με τον Οργανισμό Νεολαίας Κύπρου θα συλλειτουργούν:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Κέντρο Πληροφόρησης Νέων (το οποίο θα λειτουργεί με βάση τα πρότυπα και τους κανόνες του European Youth Information and Counselling Agency (ERYICA)) και ✓ Youth Makerspace (πρόσβαση στους νέους σε υψηλού επιπέδου και τελευταίας τεχνολογίας εξοπλισμό για την ανάπτυξη πρωτότυπων και υλοποίηση των επιχειρηματικών τους ιδεών). <p>Εντός του Εκπαιδευτικού Πολυκέντρου Νεολαίας Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους και σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού θα λειτουργήσουν Κέντρα Επαγγελματικού Προσανατολισμού, Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής (Δράση 5.3.2.).</p> <p>Για την δημιουργία των Πολυκέντρων συστήνεται η αναπαλαίωση του παλαιού κτιρίου Αστυνομικής Διεύθυνσης Μόρφου (Ευρύχου) & οι προσαρμογές σε υφιστάμενο κτίριο στον Αγρό. Όσον αφορά το λειτουργικό κόστος περιλαμβάνεται η πρόσληψη ενός εκπαιδευτικού που θα βοηθά και θα οργανώνει τη μελέτη βάση του ηλεκτρονικού υλικού και θα υπάρχει η δυνατότητα κοινών δράσεων μεταξύ μαθητών και μελών της τοπικής κοινωνίας. Ο εκπαιδευτικός αυτός θα υποστηρίζει και τα δύο κέντρα (καθημερινή παρουσία σε πλήρες ωράριο είτε στο ένα είτε στο άλλο κέντρο).</p> <p>Επιπλέον πρόσληψη λειτουργού στο Πολυκέντρο Σολέας από τον Οργανισμό Νεολαίας.</p> <p>Στον Αγρό ο Οργανισμός Νεολαίας εργοδοτεί λειτουργό από υφιστάμενο κέντρο πληροφόρησης.</p>
Υπομέτρο 5.5	Δημιουργία/ Αναβάθμιση Σχολείων Ειδικού Ενδιαφέροντος, Μέσης Γενικής και Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης
	<p>Διαπίστωση των μελετητών και της ΔΜΤΕΕΚ είναι ότι η ενίσχυση της Τεχνικής και Επαγγελματικής Σχολής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά μέτρα για την αναζωογόνηση της περιοχής. Η δημιουργία των σχολών θα συμβάλει στην :</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ενίσχυση της απασχόλησης και της καταπολέμησης της ανεργίας ιδιαίτερα για νέους/ες που έχουν την τάση να εγκαταλείπουν την περιοχή, ✓ μείωση των ποσοστών ανεργίας των νέων 18 έως 30 ετών, ιδίως των νέων εκτός δομών εκπαίδευσης, κατάρτισης ή εργασίας, μέσω της ενίσχυσης των δεξιοτήτων τους, με στόχο τη διευκόλυνση της εισόδου στην αγορά εργασίας και ✓ καταπολέμηση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και ενδυνάμωση των νέων της περιοχή. <p>Για να διαπιστωθούν ποια Σχολεία Ειδικού Ενδιαφέροντος, Μέσης Γενικής και Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης είναι απαραίτητα να δημιουργηθούν στην περιοχή και σε ποια γεωγραφική περιοχή των ορεινών κοινοτήτων λήφθηκε υπόψη η διάγνωση της ΕΣΑΟΚ και τα αποτελέσματά της, όσον αφορά τις ανάγκες και τις προοπτικές των τριών βασικών πυλώνων της ορεινής οικονομίας.</p>
Δράση 5.5.1	Οικονομική - Εμπορική Σχολή Μιτσή Λεμούθου (ΟΕΣ)
Περιγραφή	<p>Το Υπουργικό Συμβούλιο, ενέκρινε μετά από πρόταση του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού την μετεξέλιξη του λυκειακού κύκλου σε πρώτο στάδιο της Εμπορικής Σχολής Μιτσή Λεμούθου σε Οικονομική- Εμπορική Σχολή (ΟΕΣ). Πρωταρχικός στόχος είναι η προαγωγή της αριστείας μέσα από υψηλού επιπέδου εκπαίδευση και η προετοιμασία των μαθητών/τριών που έχουν έφεση και ιδιαίτερο ενδιαφέρον στις οικονομικές σπουδές ώστε να έχουν τη δυνατότητα να εργοδοτηθούν άμεσα στην αγορά εργασίας (μέσα από την ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικότητας) ή να ενταχθούν σε ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα για απόκτηση ακαδημαϊκού τίτλου σπουδών.</p> <p>Η Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας θα υποστηρίξει την προετοιμασία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων της ΟΕΣ έτσι που να ενσωματωθούν οι στρατηγικές επιδιώξεις της ΕΣΑΟΚ.</p> <p><i>Διασύνδεση με την Δράση 5.6.3.</i> για συλλειτουργία με την Ακαδημία Ορεινής Οικονομίας και Επιχειρηματικότητας – Δημοσθένη Μιτσή</p>
Δράση 5.5.2	Αγροτική Τεχνική Σχολή Τροόδους (Γαλάτα)
Περιγραφή	<p>Το πέρασμα από την εντατική γεωργία στη γεωργία ποιότητας για να αποδώσει έχει ανάγκη από εκπαιδευμένους γεωργούς και τεχνικούς οι οποίοι μπορούν να συμβάλλουν στην υποστήριξη των παραγωγικών συστημάτων και καλλιεργειών που μπορούν να προσφέρουν προϊόντα με υψηλή προστιθέμενη αξία. Σημειώνεται ότι αυτή η επιδίωξη αποτελεί τον κεντρικό στόχο της ΕΣΑΟΚ γι' αυτό και προτείνεται παράλληλα, η δημιουργία μιας ισχυρής μονάδας στήριξης της επιχειρηματικότητας η οποία θα αγκαλιάσει και τον πρωτογενή τομέα ως βασικό τροφοδότη της τοπικής ορεινής οικονομίας. Η παράδοση σε προϊόν ποιότητας όπως ο οίνος Κουμανδαρία και οι προοπτικές που διανοίγονται για την ένταξη σε συστήματα ποιότητας της πλειονότητας των αγροτικών προϊόντων όχι μόνο της περιοχής του Τροόδους αλλά και ολόκληρης της Κύπρου, αιτιολογούν την ανάγκη να δημιουργηθεί η Αγροτική Τεχνική Σχολή Τροόδους. Η προτεινόμενη Αγροτική Τεχνική Σχολή μπορεί να αποτελέσει τον προθάλαμο για την εισαγωγή στη συνέχεια σε προγράμματα ΜΙΕΕΚ ή στην προτεινόμενη Ανώτερη Αγροτική Σχολή Τροόδους που θα λειτουργήσει στην ίδια περιοχή. <i>Διασύνδεση με την Δράση 5.6.3.</i></p> <p>Η Σολέα, βρίσκονται στο κέντρο μιας περιοχής με σημαντική ορεινή γεωργία ποικίλων παραγωγών ο ρόλος της οποίας θα αναβαθμισθεί στο άμεσο μέλλον ως δυνητικός παραγωγός προϊόντων ποιότητας και ταυτότητας. Επιπλέον στην περιοχή Τροόδους παράγονται προϊόντα ΠΟΠ/ΠΓΕ όπως η Κουμανδαρία, η Ζιβανία και Οίνοι, τα Αλλαντικά Πιτσιλιάς και το Γλυκό Τριαντάφυλλο Αγρού.</p> <p>Τα πιο πάνω αναδεικνύουν μια περιοχή με μεγάλη προοπτική ανάπτυξης για τον πρωτογενή και τον δευτερογενή τομέα. Οι προτεινόμενες δομές αγροτικής εκπαίδευσης θα υποστηρίξουν την νέα γενιά αγροτών στις ορεινές κοινότητες αλλά και τους υφιστάμενους αγρότες ώστε αυτοί να εκσυγχρονίσουν και να αναβαθμίσουν τις μονάδες τους. Τέλος είναι σημαντικό μέσα από τις συγκεκριμένες δομές εκπαίδευσης να υποστηριχθεί το πρότυπο της ορεινής γεωργίας, η</p>

	ανάδειξη της κληρονομημένης γνώσης και η σύνδεσή της με τα προϊόντα ποιότητας αλλά και η εισαγωγή καινοτομιών.
Δράση 5.5.3	Αναβάθμιση και μετεγκατάσταση Τεχνικής Ξενοδοχειακής Σχολής στο Απεήτειο Γυμνάσιο-Λύκειο Αγρού
Περιγραφή	<p>Στο σχολείο μέσης εκπαίδευσης Αγρού λειτουργεί Τμήμα Τεχνικής Σχολής στον κλάδο των ξενοδοχειακών και επισιτιστικών τεχνών πρακτικής κατεύθυνσης. Με βάση τις ανάγκες της περιοχής, τις εξειδικεύσεις της και τον γενικότερο σχεδιασμό της ΕΣΑΟΚ <u>προτείνεται η αναβάθμιση και μετεγκατάσταση της Ξενοδοχειακής Σχολής (εισαγωγή κλάδου θεωρητικής κατεύθυνσης, λειτουργία και διαχείριση μονάδων φιλοξενίας)</u>. Επίσης <u>μπορούν να ενταχθούν προγράμματα ΜΙΕΕΚ για τους κλάδους Αρτοποιίας – Ζαχαροπλαστικής</u>. Η αναβάθμιση της Σχολής απαντά στην αύξηση των αναγκών για εξειδικευμένα άτομα στην προσπάθεια δημιουργίας του ορεινού τουριστικού προϊόντος Τροόδους την οποία θα προωθήσει η ΕΣΑΟΚ. Η δημιουργία αυτή θα βασισθεί κυρίως, στους τοπικούς επαγγελματίες υφιστάμενους και νεοεισερχόμενους, στα τοπικά προϊόντα και στις τοπικές εμπειρίες. Ο στόχος που θέτει η ΕΣΑΟΚ να περάσει ο τουρισμός του Τροόδους από το κατάλυμα στη δραστηριότητα προδιαγράφει και τις νέες ανάγκες για τη δημιουργία ενός εναλλακτικού τουρισμού έντονα συνδεδεμένο με τον τόπο τις οποίες θα πρέπει να λάβει υπόψη η αναβαθμισμένη Σχολή. Σε κάθε περίπτωση η σχολή αυτή θα αποτελέσει τον προθάλαμο για την εισαγωγή στην ΑΞΙΚ.</p>
Δράση 5.5.4	Δημιουργία Καλλιτεχνικού Σχολείου
Περιγραφή	<p>Το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων μέσα από τα πολλαπλά προγράμματα που θα αναπτύξει αποσκοπεί στην ενεργό συμμετοχή των νέων στην πολιτιστική δημιουργία. Ως μια εκ των σημαντικότερων δομών και υποδομών προς την επίτευξη του σκοπού αυτού αναμένεται να είναι η λειτουργία Καλλιτεχνικού Σχολείου (Καλές και Εφαρμοσμένες Τέχνες) με εξειδίκευση στην Λαϊκή Χειροτεχνία, το οποίο προτείνεται να δημιουργηθεί από το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας κατ' αντιστοιχία του επιτυχημένου θεσμού των Μουσικών Σχολείων.</p> <p>Το Καλλιτεχνικό Σχολείο συστήνεται να λειτουργήσει σε ένα από τα 4 Γυμνάσια-Λύκεια της περιοχής. Το ίδρυμα Πολιτισμού θα συνεργάζεται και θα υποστηρίζει το ΥΠΠΑΝ στην λειτουργία του σχολείου, θα αναλάβει την προώθηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων εκτός δομών του Δημοσίου Σχολείου και θα είναι υπεύθυνο για τον προγραμματισμό της λειτουργίας τους.</p> <p>Για την προώθηση της λειτουργίας του Καλλιτεχνικού Σχολείου, συστήνεται η εκπόνηση Σχεδίου Δράσης με την υποστήριξη εμπειρογνομosύνης στο οποίο πρέπει να συνδράμει η ΔΜΓΕ (Επιθεώρηση Τέχνης) λόγω αρμοδιότητας και εμπειρίας και η Υπηρεσία Κυπριακής Χειροτεχνίας.</p> <p>Επιπλέον θα πρέπει να προωθηθούν οι απαιτούμενες διεργασίες για την υλοποίηση των αναγκών υποδομών προκειμένου να λειτουργήσει το Καλλιτεχνικό Σχολείο. Στο λύκειο που θα επιλεγεί για τη λειτουργία του Καλλιτεχνικού Σχολείου και με βάση την παραπάνω πρόταση θα πρέπει να δημιουργηθούν κοιτώνες φιλοξενίας των μαθητών και παροχής των απαραίτητων διευκολύνσεων.</p>
Δράση 5.5.5	Σχολή τεχνικών επαγγελματιών στο Γυμνάσιο - Λύκειο Ευρύχου (διερεύνηση σκοπιμότητας)
Περιγραφή	<p>Λειτουργία Σχολής τεχνικών επαγγελματιών (κλάδοι θεωρητικής και πρακτικής κατεύθυνσης - αρχιτεκτονικής και πολιτικής μηχανικής, δομικών έργων και κατασκευών, ηλεκτρολογίας και ηλεκτρονικών εφαρμογών, κτλ.). Η προτεινόμενη Σχολή θα λειτουργήσει ως τμήμα ενσωματωμένη στο Γυμνάσιο-Λύκειο Σολέας</p> <p>Συστήνεται η διερεύνηση της σκοπιμότητας δημιουργίας της με βάση τις ανάγκες των γεωγραφικών περιοχών που εξυπηρετεί το Λύκειο.</p>
Δράση 5.5.6	Αθλητικό Σχολείο στο Γυμνάσιο-Λύκειο Σολέας

Περιγραφή	<p>Για τη δημιουργία στο Γυμνάσιο-Λύκειο Σολέας, Αθλητικό Σχολείο - Αθλητικό Σχολείο Σολέας απαιτείται:</p> <p>(α) στήριξη δημιουργίας αναπτυξιακών τμημάτων (αθλητικές ακαδημίες-σωματεία) ώστε να προετοιμάζονται οι αθλητές οι οποίοι θα μπορούν να πληρούν κριτήρια εισδοχής στα ΑΣ στη συνέχεια</p> <p>(β) προώθηση των απαιτούμενων διεργασιών για την υλοποίηση των αναγκαίων υποδομών προκειμένου να λειτουργήσει το ΑΣ (σημειώνεται ότι τόσο στο Γυμνάσιο -Λύκειο όσο και στις γειτονικές κοινότητες υπάρχουν αρκετές αθλητικές εγκαταστάσεις και υποδομές)</p> <p>Χρηματοδότηση των τοπικών αθλητικών συλλόγων για την ανάπτυξη τμημάτων – ακαδημιών προετοιμασίας αθλητών, τουλάχιστον για μια περίοδο 3 ετών, ώστε να προετοιμάζονται οι αθλητές οι οποίοι θα μπορούν να πληρούν τα κριτήρια εισδοχής στο σχολείο.</p> <p>Θα επαναξιολογηθεί η χωροθέτηση.</p>
Υπομέτρο 5.6	Δημιουργία δομών Μεταλυκειακών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΜΙΕΕΚ) και Δημοσίων Σχολών Ανώτερης Εκπαίδευσης στις Ορεινές Κοινότητες Τροόδου
	<p>Οι παρεμβάσεις που ακολουθούν έχουν σκοπό όχι μόνο στη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου σχεδίου ανάπτυξης του εκπαιδευτικού συστήματος στην περιοχή αλλά και στην ανάδειξη της περιοχής ως βασικού κέντρου παροχής υπηρεσιών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και ορεινής επιχειρηματικότητας για όλη την Κύπρο και την Ανατολική Μεσόγειο. Ένα σημαντικό ζητούμενο είναι επιπλέον όχι μόνο η προσέλκυση ατόμων από το Τρόοδος αλλά και από άλλες περιοχές της Κύπρου και της Ευρώπης που θέλουν να ενισχύσουν τα επαγγελματικά τους προσόντα και να λάβουν υψηλού επιπέδου υπηρεσίες επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, ιδιαίτερα στους τομείς του Βιώσιμου Τουρισμού, του Πρωτογενούς Τομέα, της Μεταποίησης, των Καλών και Εφαρμοσμένων Τεχνών και της Επιχειρηματικότητας.</p>
Δράση 5.6.1	Μελέτη προετοιμασίας, ίδρυσης και λειτουργίας και μελέτη βιωσιμότητας για την δημιουργία Σχολής Τουριστικών Επαγγελματιών στις Πλάτρες
Περιγραφή	<p>Συστήνεται η εκπόνηση μελέτης προετοιμασίας ίδρυσης και λειτουργίας και μελέτη βιωσιμότητας για τη δημιουργία Σχολής Τουριστικών Επαγγελματιών στις Πλάτρες (ενδεχόμενη ίδρυση Παραρτήματος ΑΞΙΚ – ΗΗΙC Troodos - Platres Campus), η οποία θα περιλαμβάνει επιχειρησιακό σχέδιο λειτουργίας, προσδιορισμό και κοστολόγηση υποδομής, τα προγράμματα σπουδών (πλήρη και μερική βάση και εξ αποστάσεως) και άλλες υπηρεσίες που θα προσφέρει η Σχολή (έρευνες/ μελέτες, εξέταση και πιστοποίηση προσόντων κ.α.), δομή οργάνωσης και στελέχωσης, την ακαδημαϊκή και διοικητική λειτουργία, τον προϋπολογισμό δημιουργίας και λειτουργίας και το σχέδιο υλοποίησης με χρονοδιαγράμματα εφαρμογής.</p> <p>Η προτεινόμενη Σχολή Τουριστικών Επαγγελματιών θα πρέπει να προσφέρει βασικό πρόγραμμα σπουδών και προγράμματα εξειδίκευσης, στα αγγλικά και ελληνικά, τα οποία να έχουν σχέση με το τουριστικό προϊόν της ορεινής περιοχής Τροόδου (Κρασί και Γαστρονομία-Sommelier, Ορεινή Περιήγηση-Οδηγός Βουνού, Τουρισμός Εμπειρίας- Experiential Tourism και Ειδικές Μορφές Τουρισμού όπως Ορεινός Τουρισμός, Τουρισμός Φύσης, Θρησκευτικός Τουρισμός, Τουρισμός Ευεξίας κ.ά.). Τα προγράμματα θα μπορούσαν να προσφέρονται είτε ως αυτοτελή (πρόγραμμα σπουδών ή πρόγραμμα μικρής διάρκειας) είτε σε μορφή εξειδίκευσης σε πρόγραμμα σπουδών.</p> <p>Η πρόταση εναρμονίζεται με τις συστάσεις της Μελέτης Αναδιοργάνωσης του ΑΞΙΚ για ανάπτυξη επιλεγμένων παραρτημάτων εκτός της πρωτεύουσας.</p>
Δράση 5.6.2	Ενίσχυση της Μεταλυκειακής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΜΙΕΕΚ)
Περιγραφή	<p>Αναδεικνύεται η ανάγκη συμβολής της εκπαίδευσης στην νέα υπό διαμόρφωση ορεινή οικονομία και ειδικότερα μέσω της υποστήριξης των τεχνικών επαγγελματιών με ειδικά προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Στόχος η εκπαίδευση και κατάρτιση του τοπικού και</p>

	<p>όχι μόνο πληθυσμού και η απόκτηση ικανοτήτων και δεξιοτήτων για τη στήριξη των τοπικών παραγωγικών και επιχειρηματικών εξειδικεύσεων (μικρή ορεινή γεωργία, αγροτρόφιμο, καλές και εφαρμοσμένες τέχνες).</p> <p>Προτείνεται εκπόνηση τεχνικό-οικονομικής μελέτης για να διερευνηθεί και προταθεί η βέλτιστη επιλογή μεταξύ της δημιουργίας Μεταλκειακών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΜΙΕΕΚ) ή Σχολών Ανώτερης Εκπαίδευσης (Δημόσιες Σχολές Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης) όσον αφορά την:</p> <p>(α) Σχολή Καλών και Εφαρμοσμένων Τεχνών (Πολιτισμού και Δημιουργικών Βιοτεχνιών)</p> <p>(β) Ακαδημία Ορεινής Οικονομίας και Επιχειρηματικότητας – Δημοσθένη Μισσή (θα διαχειρίζεται και το Σχολείο Ειδικής Κατεύθυνσης)</p> <p>Η ΔΑΑΕ του ΥΠΠΑΝ συμφωνεί με τα παραπάνω ωστόσο επισημαίνει ότι θα πρέπει να διερευνηθεί και η δυνατότητα συνεργασίας με Ανώτερες Σχολές και Πανεπιστήμια της Κύπρου ή του εξωτερικού για θέματα Ανώτερης Εκπαίδευσης. Ως εκ τούτου συστήνεται όπως στην εν λόγω μελέτη διερευνηθούν και αξιολογηθούν οι εν δυνάμει Ανώτατες και Ανώτερες Σχολές της Κύπρου ή/ και του Εξωτερικού οι οποίες θα ενδιαφέρονταν να συνεργαστούν για την λειτουργία των προτεινόμενων Σχολών. Ακολούθως να καθοριστούν οι τομείς και τα πεδία συνεργασίας.</p>
Δράση 5.6.3	Μελέτη προετοιμασίας ίδρυσης και λειτουργίας Ανώτερης Αγροτικής Σχολής Τροόδους στη Γαλάτα
Περιγραφή	<p>Η επιλογή δημιουργίας και χωροθέτησης Ανώτερης Αγροτικής Σχολής στο Τρόδος βασίζεται σε τέσσερις παράγοντες: α) ύπαρξη ενός ελκυστικού περιβάλλοντος διαβίωσης, β) εγγύτητα με την πόλη της Λευκωσίας γ) η ύπαρξη μέρους των απαιτούμενων υποδομών και δ) η θέση των οικισμών στο κέντρο μιας περιοχής με σημαντική ορεινή γεωργία ποικίλων παραγωγών ο ρόλος της οποίας θα αναβαθμισθεί στο άμεσο μέλλον ως δυναμικός παραγωγός προϊόντων ποιότητας και ταυτότητας.</p> <p>(α) Εκπόνηση μελέτης προετοιμασίας ίδρυσης και λειτουργίας Ανώτερης Αγροτικής Σχολής Τροόδους, η οποία θα περιλαμβάνει επιχειρησιακό σχέδιο λειτουργίας, προσδιορισμό και κοστολόγηση υποδομής, τα προγράμματα σπουδών (πλήρη και μερική βάση και εξ αποστάσεως) και άλλες υπηρεσίες που θα προσφέρει το Ινστιτούτο (έρευνες/ μελέτες, εξέταση και πιστοποίηση προσόντων κ.α.), δομή οργάνωση και στελέχωση, την ακαδημαϊκή και διοικητική λειτουργία, τον προϋπολογισμό δημιουργίας και λειτουργίας και το σχέδιο υλοποίησης με χρονοδιαγράμματα εφαρμογής.</p> <p>(β) Νομοθετική επεξεργασία της σύστασης και ετοιμασία της αναγκαίας τροπολογίας</p>
Υπομέτρο 5.7	Δημιουργία Τμημάτων Σχολών Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και Κέντρου Έρευνας και Καινοτομίας
Δράση 5.7.1	Λειτουργία Διαπανεπιστημιακής Μονάδας Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental)
Περιγραφή	<p>A. Τεχνικό-οικονομική Μελέτη για την ίδρυση και λειτουργία "Διαπανεπιστημιακής Μονάδας Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental)" στο πλαίσιο της πρότασης της ΓΔ ΕΠΣΑ. Θα περιλαμβάνει διερεύνηση των εν δυνάμει συμβαλλομένων Ανώτερων Σχολών της Κύπρου ή/ και του Εξωτερικού, καθορισμό των τομέων και πεδίων συνεργασίας, καθορισμού των υπηρεσιών που θα προσφέρει η Μονάδα, των αναγκών σε υποδομές, την δομή οργάνωσης και στελέχωσης, την ακαδημαϊκή και διοικητική λειτουργία, τον προϋπολογισμό δημιουργίας και λειτουργίας και το σχέδιο υλοποίησης με χρονοδιαγράμματα εφαρμογής.</p> <p>B. Δημιουργία Υποδομών</p> <p>Η Διαπανεπιστημιακή Μονάδα προτείνεται όπως συστεγαστεί με το ίδρυμα Πολιτισμού Τροόδους, την «Περί Τροόδους» Βιβλιοθήκη, το Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Εκπαίδευσης για την Βιοποικιλότητα και το Γεωλογικό Σχολείο σε βιομηχανικό κτίριο του Μεταλλείου Αμιάντου. (Διασύνδεση με το υπομέτρο 8.5)</p>

Δράση 5.7.2	Διαμόρφωση Σχεδίου κινήτρων προέλκυσης ντόπιων και ξένων Πανεπιστημίων για την ίδρυση και λειτουργία Τμημάτων ή/ και Σχολών στο Τρόδος και προκήρυξη εκδήλωσης ενδιαφέροντος
Περιγραφή	<p>Ετοιμασία Σχεδίου κινήτρων προέλκυσης ντόπιων και ξένων Πανεπιστημίων για την ίδρυση και λειτουργία Τμημάτων ή/ και Σχολών στο Τρόδος.</p> <p>Για την ετοιμασία του Σχεδίου θα γίνει επεξεργασία φορολογικών και οικονομικών κινήτρων που θα αποδοθούν στους ενδιαφερόμενους. Επίσης θα αξιολογηθούν και θα παρουσιαστούν η διαθέσιμη προς αξιοποίηση ακίνητη περιουσία, τα καταπιστεύματα ή και οι δωρεές αποδήμων τα οποία δύνανται να διατεθούν προς το σκοπό αυτό. Στο σχέδιο προσέλκυσης θα διαμορφωθεί ο οδηγός προκήρυξης και τα κριτήρια επιλεξιμότητας. Ο διαγωνισμός θα είναι ανοιχτός και οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να υποβάλλουν τεχνικό και οικονομικό φάκελο προσφοράς πρότασης.</p> <p>Με βάση τις ιδιαιτερότητες του Τρόδου και τις δυναμικές του ενδεικτικά αναφέρονται τα ακόλουθα πεδία : περιβάλλον, βιοποικιλότητα, δάσος, υδάτινοι πόροι, γεωλογία, πολιτιστική κληρονομιά, αρχιτεκτονική, τουρισμός ειδικού ενδιαφέροντος, κ.α.</p> <p>Για σκοπούς διαμόρφωσης του Σχεδίου, παρακολούθησης της διαδικασίας του διαγωνισμού και επιλογής αναδόχου/-ων προτείνεται να συσταθεί Επιστημονική Επιτροπή.</p>
Συμπληρωματικότητα με δράσεις άλλων παρεμβάσεων	
Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με άλλες Στρατηγικές και Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις της ΕΣΑΟΚ	
Σ.Π.1. Θεσμοθέτηση Ορεινότητας, αρχές και στόχοι Ορεινής Πολιτικής	
Σ.Π.4. Πολιτική προσέλκυσης και υποδοχής νέου Πληθυσμού	
Ο.Π.1.Καινοτομική Προσέγγιση στην Γεωργία και κτηνοτροφία	
Ο.Π.2. Μεταποίηση στην ορεινή Οικονομία	
Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Δια Βίου Μάθηση	
Ο.Π.6. Περιβάλλον Πολιτισμός: αξίες Τρόδου	
Σχέδιο Άτλας	
Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με το σχεδιασμό των παρεμβάσεων των Υπουργείων	
<p><u>Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση • Υποδομές υπηρεσιών πληροφορικής, διαδικτυακές εφαρμογές, ένταξη ΤΠΕ στη διδασκαλία και μάθηση • Αναβαθμίσεις και βελτιώσεις υφιστάμενων σχολικών μονάδων • Στελέχωση σχολείων Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης • Παροχή εκπαιδευτικού υλικού και υποδομών • Παροχή Υπηρεσιών Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής • Παροχή ενισχυτικής διδασκαλίας και μάθησης • Παροχή λειτουργίας ειδικών σχολείων και μαθησιακών δραστηριοτήτων πέραν του κανονικού προγράμματος σπουδών • Παροχή εκπαίδευσης ενηλίκων και δεύτερης ευκαιρίας • Στελέχωση σχολείων Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης • Δημοσιότητα και προώθηση της ΜΤΕΕ • Ενίσχυση άλλων Προγραμμάτων Διά Βίου Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης 	

- Στελέχωση δημοτικών σχολείων και Παροχή εκπαιδευτικών υλικών
- Ολοήμερο σχολείο και διάφορα υποστηρικτικά προγράμματα
- Στελέχωση δημόσιων Νηπιαγωγείων
- Υποστήριξη στα Επιμορφωτικά Κέντρα
- Διασφάλιση και προώθηση της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών
- Ανάπτυξη αναλυτικών προγραμμάτων/διδακτικού υλικού/σχολικών Εγχειριδίων
- Προώθηση έρευνας και αξιολόγησης στα σχολεία

Ολοκλήρωση του Δικτύου Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και καθορισμός του Οργανωτικού και θεσμικού πλαισίου λειτουργίας του

Εισαγωγή καινοτομίας και νέων τεχνολογιών

Προτείνονται δράσεις :

(α) οργανωσιακής καινοτομίας : Δίκτυο Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας Ορεινών Σχολείων (Δ.Ε.Π.Ο.Σ.), Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση υποστηριζόμενη από τα νέα ψηφιακά Μέσα, Δημιουργία εκπαιδευτικού πολυκέντρου νεολαίας Τρόδου

Ενιαίες δομές προστασίας κι απασχόλησης παιδιών προσχολικής ηλικίας

(β) τεχνολογικής καινοτομίας : Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση υποστηριζόμενη από τα νέα ψηφιακά Μέσα

Παροτρύνσεις/ Συστάσεις προς την Κυπριακή Δημοκρατία

Υπομέτρο 5.1 Διαμόρφωση νέου πλαισίου οργάνωσης της εκπαίδευσης προσαρμοσμένου στην ορεινότητα

Το Υπομέτρο αυτό είναι αποτέλεσμα της “Έκθεσης σχετικά με τη εφαρμογή πρακτικών Τηλεκπαίδευσης (διαδικτυακής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης)” σε σχολεία της ορεινής περιοχής του Τροόδους η οποία εκπονήθηκε από τον καθηγητή Αλιβίζο (Λοΐζο) Σοφό, Πρόεδρο του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Αιγαίου. Η έκθεση αποτελεί συνέχεια των εργασιών που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του 1ου Συνεδρίου Επιστημονικών και Τεχνικών Επιτροπών για την Αναγέννηση των Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους και στο οποίο συμμετείχαν ως εισηγητής ο καθηγητής Αλιβίζος (Λοΐζος) Σοφός και εκπρόσωποι του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Από τον εποικοδομητικό διάλογο που ακολούθησε στο πάνελ μεταξύ των συμμετεχόντων υπήρξε κοινός τόπος μεταξύ των άλλων ότι: 1ον η στήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας με μεθόδους τηλεκπαίδευσης γενικότερα αποτελεί σημαντικό εργαλείο για την αναβάθμιση της εκπαιδευτικής πραγματικότητας των μαθητών στις ορεινές περιοχές και 2ον θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών και των εκπαιδευτικών στην ορεινή περιοχή, για να υπάρξει α) εστιασμένη στήριξη, β) να αποφευχθεί επικάλυψη σε δράσεις που ήδη σχεδιάζονται από άλλους φορείς και γ) να επιτευχθεί συνδυαστικά καλύτερος συγχρονισμός και συντονισμός. Οι προτάσεις πρέπει να εξειδικευτούν στη βάση μιας προμελέτης του εγχειρήματος, αναφορικά με:

1. την απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή των σχολικών μονάδων
2. τις πραγματικές εκπαιδευτικές ανάγκες που είναι σκόπιμο να καλυφθούν/ υποστηριχθούν στη βάση της τηλεκπαίδευσης
3. το μοντέλο τηλεκπαίδευσης που θα πρέπει να εφαρμοστεί
4. το είδος και το περιεχόμενο της επιμόρφωσης που απαιτείται για την επιτυχία του εγχειρήματος
5. το είδος των συνεργειών με υπάρχουσες και σχεδιαζόμενες δράσεις σε τοπικό και κοινοτικό επίπεδο.

Με βάση τα παραπάνω η διερεύνηση του θέματος ανατέθηκε από τον Επίτροπο Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων, κ. Γιαννάκη Παπαδούρη στον Καθηγητή Αλιβίζο (Λοΐζο) Σοφό. Πραγματοποιήθηκε επιτόπια διερεύνηση του θέματος από τις 13 έως τις 17 Νοεμβρίου 2018 με ποιοτική προσέγγιση και πιο συγκεκριμένα ημιδομημένη συνέντευξη. Διενεργήθηκε έρευνα σε συνολικά εννέα δημοτικά σχολεία με κριτήριο: α) την αντιπροσωπευτικότητα των σχολικών μονάδων (μονοθέσια έως εξαθέσια δημοτικά σχολεία), β) την απόσταση από μεγαλύτερες πόλεις (Λευκωσία και Λεμεσό), και γ) την κάλυψη των δύο επαρχιών Λευκωσίας: (Αγία Μαρίνα, Κάμπος, Κοράκου) και Λεμεσού: (Άγιος Αμβρόσιος, Απεσιά, Αψιού, Καλό Χωριό, Πάχνα, Τριμίκλινη). Δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο για την ποσοτική συλλογή δεδομένων, βασισμένο στην ποιοτική διάγνωση των εκπαιδευτικών αναγκών των σχολείων και των απόψεων των εκπαιδευτικών ακολουθώντας το παράδειγμα του ερευνητικού σχεδιασμού μεικτών μεθόδων. Προκειμένου να ληφθούν υπόψη και οι απόψεις των εκπροσώπων της τοπικής κοινωνίας, πραγματοποιήθηκε συνάντηση στις 15 Νοεμβρίου με τους προέδρους των 27 σχολικών εφοριών του Τροόδους. Οι βασικές θέσεις που διατυπώθηκαν συμπεριλήφθηκαν στις προτάσεις της έκθεσης.

Η έκθεση ολοκληρώνεται καταγράφοντας τις τέσσερις κατευθυντήριες προτάσεις που στηρίζονται στη σύμφωνη γνώμη των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών και των προέδρων σχολικών εφοριών: 1. Δημιουργία δικτύου εκπαιδευτικών για επιμόρφωση και διδασκαλία, 2. Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση υποστηριζόμενη από τα νέα ψηφιακά Μέσα, 3. Δημιουργία ηλεκτρονικού εκπαιδευτικού υλικού για την αξιοποίηση στη διδασκαλία και την μάθηση στο σπίτι και 4. Δημιουργία κοινοτικού πολυχώρου για τη συνεργασία μεταξύ των μελών της τοπικής κοινωνίας και τη λειτουργία κέντρου νεότητας. Διατυπώνεται η πρόταση δημιουργίας Ζώνης Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας Ορεινών Σχολείων η οποία συστήνεται να

υλοποιηθεί ως **Δίκτυο Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας Ορεινών Σχολείων** το οποίο θα λειτουργεί σύμφωνα με το θεσμό των Πειραματικών σχολείων. Η έκθεση επισυνάπτεται αυτούσια για εύκολη αναφορά και πληροφορίες (Παράρτημα 1). Στη συνέχεια αναλύονται οι Δράσεις, οι οποίες απορρέουν από την έκθεση. Σημειώνεται ότι στις Δράσεις έχουν συμπεριληφθεί τα σχόλια και οι προτάσεις του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας όπως έχουν κατατεθεί γραπτώς στο γραφείο του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων.

Δράση 5.1.1 Μελέτη για την οργάνωση και λειτουργία του Δικτύου "Εκπαιδευτική Προτεραιότητα Ορεινών Σχολείων Ε.Π.Ο.Σ."

Αναφορικά με τον τρόπο οργάνωσης των σχολείων που βρίσκονται σε ιδιαίτερα ευαίσθητες περιοχές, είτε αυτές είναι γεωγραφικής ιδιομορφίας, είτε εθνικής και κοινωνικοπολιτικής σημασίας, στη διεθνή εκπαιδευτική πραγματικότητα φαίνεται ότι επικρατεί το μοντέλο δημιουργίας Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας. Στην «Εκπαιδευτική Προτεραιότητα» τίθεται ο στόχος της εκπαιδευτικής πολιτικής, όταν μια πολιτεία θελήσει συνειδητά και με συγκεκριμένη πολιτική έκφραση να αντισταθμιστεί ο αντίκτυπος των γεωγραφικών, κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων στη σχολική επιτυχία με την ενίσχυση της παιδαγωγικής και εκπαιδευτικής δράσης στα σχολεία και τους θεσμούς των γεωγραφικών περιοχών που αντιμετωπίζουν τις μεγαλύτερες κοινωνικές δυσκολίες. Συνήθως οι σχολικές μονάδες, στις περιοχές αυτές, αντιμετωπίζονται ως δομές που έχουν κοινά χαρακτηριστικά οι οποίες δημιουργούν ένα δίκτυο συνεργασίας μεταξύ τους, με στόχο την αλληλοϋποστήριξη πάνω σε επιτυχημένους τρόπους αντιμετώπισης κοινών ή συναφών προβλημάτων.

Αναφορικά με την εκπαίδευση, ως βασικό κοινωνικό σύστημα, προτείνεται να χαρακτηριστεί η ορεινή περιοχή του Τροόδου, ως Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας, όπου θα ισχύουν ιδιαίτερες εκπαιδευτικές συνθήκες, παρόμοιες και παραπλήσιες με το θεσμό των **Πειραματικών και Πρότυπων Σχολείων**. Ιδιαίτερες λειτουργίες των σχολείων αυτών είναι:

- i. Η παιδαγωγική επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού
- ii. Η ψυχοπαιδαγωγική έρευνα μαθητών
- iii. Η πειραματική εφαρμογή αναλυτικών προγραμμάτων και μεθόδων διδασκαλίας, σχολικών βιβλίων, οπτικοακουστικών και άλλων μέσων εκπαιδευτικής τεχνολογίας
- iv. Η πρακτική άσκηση φοιτητών
- v. Η έρευνα στη οργάνωση, διοίκηση, αξιολόγηση και διαχείριση σχέσεων στη σχολική μονάδα
- vi. Η δημιουργία ομίλων (δημιουργικότητα, καινοτομία, αριστεία)
- vii. Η λειτουργία των πειραματικών σχολείων ως επιμορφωτικού κέντρου

Στην περίπτωση της περιοχής Τροόδου προτείνεται να δημιουργηθεί ένα δίκτυο σχολείων με προσδιοριστικό στοιχείο την έννοια της ορεινότητας. Ως ονομασία προτείνεται η εξής: Δίκτυο Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας Ορεινών Σχολείων (Ε.Π.Ο.Σ.). Το ΥΠΠ από το 2003 έχει εφαρμόσει τα προγράμματα: «Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας» και Δράσεις Σχολικής και Κοινωνικής Ένταξης – ΔΡΑ.ΣΕ» (το οποίο συγχρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο), αποκομίζοντας μεγάλη εμπειρία η οποία θα είναι ευεργετική για την εφαρμογή του προτεινόμενου προγράμματος Δίκτυο Ε.Π.Ο.Σ..

Η λειτουργία του Δικτύου Ε.Π.Ο.Σ. θα περιέχει χαρακτηριστικά από:

- i. Τον θεσμό των πειραματικών και πρότυπων σχολείων
- ii. Την στοχοθεσία του προγράμματος «ΔΡΑΣΕ» για την άμβλυνση των αρνητικών συνεπειών της οικονομικής κρίσης στην εκπαίδευση και στους μαθητές, ως χρήσιμο εργαλείο για να

αντιμετωπιστούν τα οξυμένα προβλήματα και οι προκλήσεις που θα κληθεί να αντιμετωπίσει το εκπαιδευτικό μας σύστημα τα επόμενα χρόνια

- iii. Τον θεσμό της ζώνης προτεραιότητας που εφαρμόζεται στη Γαλλία ως «όχημα», προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της εκπαιδευτικής πολιτικής, όταν μια πολιτεία θελήσει συνειδητά και με συγκεκριμένη πολιτική να αναβαθμιστεί ο αντίκτυπος των γεωγραφικών, κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων στη σχολική επιτυχία με την ενίσχυση της παιδαγωγικής και εκπαιδευτικής δράσης στα σχολεία και τους θεσμούς των γεωγραφικών περιοχών που αντιμετωπίζουν τις μεγαλύτερες δυσκολίες.

Η διαμόρφωση και εφαρμογή του Δικτύου Ε.Π.Ο.Σ. αποτελεί Δράση Προτεραιότητας της ΕΣΑΟΚ

Η πρόταση για τη διαμόρφωση ενός νέου πλαισίου οργάνωσης της εκπαίδευσης προσαρμοσμένου στην ορεινότητα, μέσω της αναγνώρισης του Δικτύου Ε.Π.Ο.Σ. απαιτεί την διαμόρφωση του ρυθμιστικού πλαισίου για την οργάνωση και τη λειτουργία του. Για το λόγο αυτό προτείνεται να εκπονηθεί **μελέτη για την οργάνωση και λειτουργία των σχολείων**, τα οποία θα ενταχθούν στο Δίκτυο Ε.Π.Ο.Σ. την παρακολούθηση της οποίας πρέπει να αναλάβει μια Διευρυμένη Επιστημονική Επιτροπή.

Σύσταση Συμβουλίου Επιστημονικής Παρακολούθησης και Αξιολόγησης Δικτύου Ε.Π.Ο.Σ.

Σε αυτό θα μπορούν να συμμετέχουν μέλη ΔΕΠ, εκπρόσωποι του Π.Ι. και του ΥΠΠ και Σχολικοί Σύμβουλοι. Το Επιστημονικό Συμβούλιο θα ασχολείται μόνο με την παιδαγωγική καθοδήγηση και ο ρόλος του θα είναι συμβουλευτικός (η ευθύνη διαχείρισης των Σχολείων παραμένει στο ΥΠΠ και στις Σχολικές Εφορείες). Κάθε οικονομική ή διευθέτηση διατάξεων θα γίνεται βάση του οργανογράμματος του ΥΠΠ.

Το Επιστημονικό Συμβούλιο Παρακολούθησης αρχικά θα αναλάβει την εφαρμογή και παρακολούθηση της πιλοτικής εφαρμογής της πρότασης και ακολούθως ανά τακτά διαστήματα θα αξιολογεί τα αποτελέσματα της και θα αποφασίζεται η σταδιακή επέκτασή της. Θα λειτουργήσει δηλαδή ως Μηχανισμός Παρακολούθησης βάσει συγκεκριμένων δεικτών που θα καθοριστούν στην προτεινόμενη Μελέτη. Επιπλέον θα προταθούν δείκτες ανατροφοδότησης και έγκαιρου σχεδιασμού των επόμενων βημάτων για την σταδιακή επέκταση του θεσμού.

Μελέτη για την οργάνωση και λειτουργία των σχολείων – “Δίκτυο Ε.Π.Ο.Σ.”

Στο πλαίσιο της μελέτης που έχει ετοιμάσει ο κ. Αλιβίζος Σοφός, και της παραπάνω πρότασης για αναγνώριση των Ορεινών Σχολείων Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας, συστήνεται η εκπόνηση της Μελέτης. Η χάραξη σαφούς και εφαρμόσιμης κοινής πολιτικής, με χρονοδιαγράμματα, συγκεκριμένες δράσεις, εμπλεκόμενους (και πεδίο ευθύνης κάθε εμπλεκόμενου) και κοστολόγηση, θα συμβάλει καταλυτικά στην ενιαία διαχείριση του Δικτύου Ε.Π.Ο.Σ. Για την εκπόνηση της μελέτης θα πρέπει να διενεργηθεί διευρυμένη διαβούλευση με όλους ανεξαιρέτως τους εμπλεκόμενους φορείς – Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Σχολικές Εφορείες, Σύνδεσμοι Γονέων, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Κοινωνικοί Φορείς, Εκπαιδευτικοί και οι Οργανώσεις που τους εκπροσωπούν, δίκτυα φορέων στήριξης κ.α. Με την ολοκλήρωσή της, η μελέτη θα κατατεθεί για έγκριση από το Υπουργικό Συμβούλιο και ακολούθως θα τεθεί σε πιλοτική εφαρμογή. Η εφαρμογή της μελέτης συστήνεται να τεθεί για συγχρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο 2021-27. Η μελέτη για την οργάνωση και λειτουργία των σχολείων – “Δίκτυο Ε.Π.Ο.Σ.” θα περιλαμβάνει:

1. **τον καθορισμό των σχολείων που θα ενταχθούν στο “Δίκτυο Ε.Π.Ο.Σ.”**, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των ορεινών κοινοτήτων (με εξαιρέσεις στις περιφερειακές κοινότητες Λεμεσού και αυτές που εξυπηρετούνται από τα σχολεία της πεδινής ζώνης Λευκωσίας). Επιπλέον, η ΔΓΜΕ προτείνει τη

δημιουργία υπο-ζωνών (δίκτυα), με κριτήρια ενδεχομένως, την γεωγραφική εγγύτητα, για λόγους λειτουργικότητας, μειωμένου κόστους και αυξημένης αποτελεσματικότητας. Η ζώνη και οι υπό-ζώνες, θα κατοχυρωθούν θεσμικά από το Υπουργικό Συμβούλιο με την τελική έγκριση της Μελέτης.

2. τις βασικές λειτουργίες των σχολείων “Δικτύου Ε.Π.Ο.Σ.” (Παιδαγωγικό πλαίσιο λειτουργίας και πλαίσιο στήριξης από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και άλλες δομές εκπαίδευσης). Οι ιδιαίτερες λειτουργίες των σχολείων αυτών που θα πρέπει να μελετηθούν και να σχεδιαστούν είναι:

- Η λειτουργία των σχολείων αυτών ως ενιαία Ολοήμερα, για την κάλυψη των σχολικών εργασιών και την παροχή μορφωτικών αγαθών
- Η οργάνωση δομών και εξοπλισμού των σχολείων ως πρότυπα
- Η παιδαγωγική επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού
- Η πειραματική εφαρμογή αναλυτικών προγραμμάτων και μεθόδων διδασκαλίας, σχολικών βιβλίων, οπτικοακουστικών και άλλων μέσων εκπαιδευτικής τεχνολογίας
- Η δημιουργία ομίλων (δημιουργικότητα, καινοτομία, αριστεία)
- Η υλοποίηση παρεμβάσεων στην ειδική αγωγή και τη στήριξη μαθητών με ειδικές μαθησιακές ανάγκες
- Η υλοποίηση παρεμβάσεων για μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο
- Η ψυχοπαιδαγωγική έρευνα των μαθητών
- Η έρευνα στη οργάνωση, διοίκηση, αξιολόγηση και διαχείριση σχέσεων στη σχολική μονάδα
- Η λειτουργία των σχολείων ως επιμορφωτικά κέντρα για άλλα σχολεία της Κύπρου, αλλά και για την τοπική κοινωνία

Σύμφωνα με τις απόψεις της ΔΜΓΕ του ΥΠΠ, οι οποίες ταυτίζονται με αυτές των μελετητών, το παιδαγωγικό πλαίσιο λειτουργίας, θα πρέπει να συνάδει με το υφιστάμενο του ΥΠΠ, για σκοπούς αναγνωρισιμότητας. Ωστόσο θα πρέπει απαραίτητως να εμπλουτίζεται τόσο στον πρωινό όσο και στον απογευματινό/ βραδινό χρόνο με πιστοποιημένα προγράμματα, τα οποία θα καταρτίζονται βάσει των ιδιαιτεροτήτων και ιδιομορφιών της κάθε υπο-ζώνης ή δικτύων σχολικών μονάδων, κοινοτήτων κ.α. Για την υλοποίηση εξειδικευμένων προγραμμάτων, τα οποία δεν μπορούν να εφαρμόσουν εκπαιδευτικοί από τους καταλόγους διοριστέων/ διορισίμων εκπαιδευτικών, συστήνεται να γίνεται αγορά υπηρεσιών ανθρώπινου δυναμικού ή/ και απόσπαση λειτουργών από άλλα Υπουργεία/ υπηρεσίες, με εξειδικευμένες γνώσεις ανά ζητούμενο αντικείμενο για πραγμάτωση εξειδικευμένων προγραμμάτων, όπως θα υποδειχθούν από την Μελέτη.

3. το πλαίσιο για την οργάνωση των σχολείων “Δικτύου Ε.Π.Ο.Σ.” - καθορισμός πλαισίου για τον διορισμό εκπαιδευτικών εντός του Δικτύου Ε.Π.Ο.Σ.

Το ζήτημα του διορισμού εκπαιδευτικού προσωπικού προσεγγίζεται σήμερα, από νέες ανάγκες και σε μια νέα βάση: η εκπαίδευση πρέπει να συμμετέχει εμμέσως αλλά πιο εστιασμένα στην προσπάθεια πρόσληψης του Τρόδου από τους νέους, ως ένας τόπος λειτουργικός, δημιουργικός με αξίες επίκαιρες και πόρους. Από τη μικρή ηλικία, οι νέοι πρέπει να προσεγγίσουν και να κρίνουν τη ζωή στο σημερινό Τρόδο μέσω όχι της σύγκρισης με τη ζωή στην πόλη στη βάση μιας αντίθεσης παραδοσιακότητας - νεωτερισμού, αλλά της κατανόησης ότι αποτελεί ένα διαφορετικό τρόπο ζωής με τα υπέρ και τα κατά. Θα πρέπει να κατανοήσουν τη σημασία της ανθρώπινης παρουσίας και δραστηριότητας για τη διαχείριση της φύσης και των πόρων της. Αυτό σημαίνει ότι μια ορεινή περιοχή όπως το Τρόδος έχει ανάγκη ειδικού εκπαιδευτικού δυναμικού ικανού να φέρει σε πέρας μια τέτοια αποστολή.

Για τον λόγο αυτό προτείνεται να επιλεγεί ως απάντηση στις ιδιαιτερότητες και στις ανάγκες του

Τροόδους όπως αυτές περιεγράφηκαν πιο πάνω, το σενάριο της διαμόρφωσης ενός ειδικού προφίλ εκπαιδευτικού. Τίθεται επομένως, το ζήτημα στο **πλαίσιο του νέου συστήματος διορισμών** και της κυπριακής πραγματικότητας, η ανάγκη της εκ των υστέρων εκπαίδευσης στο πλαίσιο του Προγράμματος Προϋπηρεσιακής Κατάρτισης για την απόκτηση της ικανότητας από τους Εκπαιδευτικούς να φέρουν σε πέρας μια ιδιαίτερη εκπαιδευτική αποστολή για την ορεινή περιοχή του Τρόδους. Το νέο σύστημα διορισμού θα πρέπει να συνδυάζει κριτήρια και κίνητρα για τις ορεινές και ιδιαίτερα απομακρυσμένες περιοχές και να συνοδεύεται από την απόκτηση ιδιαίτερων προσόντων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών κρίνεται σκόπιμο να υπάρχουν κίνητρα στους εκπαιδευτικούς και ειδικές ρυθμίσεις στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των σχολείων αναφορικά με τα ακόλουθα:

- Τρόπο πρόσληψης εκπαιδευτικών (αυξημένα προσόντα, εντοπιότητα, προϋπηρεσία)
- Επιπλέον μοριοδότηση των εκπαιδευτικών
- Παροχή επιμισθίου
- Μείωση ωραρίου εργασίας έως 2 ώρες για την εκπαιδευτική προετοιμασία, ανάπτυξη υλικού κ.α.
- Συμβουλευτική στήριξη από εξειδικευμένους παιδαγωγούς συμβούλους (μέντορες)
- Παροχή εκπαιδευτικής άδειας ανά 5 έτη, ένα δίμηνο συνδεδεμένο με επιμόρφωση (ή δημιουργία θερινών «σχολείων» στο Τρόδος για 7 ημέρες ανά έτος)
- Ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση του δικτύου των σχολείων μέσω τηλεδιασκέψεων
- Διάρκεια παραμονής στην ίδια σχολική μονάδα τουλάχιστο 5 έτη

Στο πλαίσιο της μελέτης εφαρμογής του δικτύου Ε.Π.Ο.Σ. και επειδή θα εξετάζονται θέματα τοποθετήσεων/ μετακινήσεων, κινήτρων, νέας περιφέρειας κ.τ.λ. θα γίνει εκτεταμένη διαβούλευση με τους εκπαιδευτικούς και τις οργανώσεις τους.

4. Πιλοτική εφαρμογή – Μηχανισμός Παρακολούθησης

Σε πιλοτική φάση θα προσδιοριστούν 3 σχολικές μονάδες πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (ένα μονοθέσιο, ένα τριθέσιο και 1 εξαθέσιο) και 1 δευτεροβάθμιας (Γυμνάσιο και Λύκειο) εκπαίδευσης στα οποία θα εφαρμοστεί το πρόγραμμα. Τα σχολεία της ζώνης εφαρμογής θα χαρακτηριστούν ως Πειραματικά, με στόχο να αποτελούν κέντρα όπου αναπτύσσεται η εκπαιδευτική έρευνα και καινοτομία σε άμεση σύνδεση με την εκπαιδευτική πολιτική της Κύπρου για την Ορεινότητα. Πρόκειται δηλαδή για ένα μοντέλο που συνδέεται με δομές εκπαιδευτικής πολιτικής της πολιτείας και συνοδεύεται επιστημονικά σε συνεργασία με καθηγητές της Παιδαγωγικής.

Η εφαρμογή θα έχει διάρκεια τρία χρόνια κατά την διάρκεια των οποίων θα βρίσκεται υπό συνεχή παρακολούθηση και αξιολόγηση βάσει συγκεκριμένων δεικτών, από την Επιστημονική Επιτροπή Παρακολούθησης η οποία και προτείνεται να συσταθεί. Επιπλέον θα προταθούν δείκτες ανατροφοδότησης και έγκαιρου σχεδιασμού των επόμενων βημάτων για την σταδιακή επέκταση.

Δράση 5.1.2 Προσαρμογή του υπό διαμόρφωση νομοσχεδίου για τις Σχολικές Εφορείες στις ιδιαιτερότητες των απαιτήσεων των Ορεινών Σχολείων

Τόσο η παραπάνω πρόταση για υιοθέτηση και εφαρμογή του Δικτύου «Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας Ορεινών Σχολείων – Ε.Π.Ο.Σ.» όσο και η λειτουργία των σχολείων της περιοχής, πρέπει να υποστηριχθούν από τις νέες Σχολικές Εφορείες που θα προκύψουν, σύμφωνα με το υπό-διαμόρφωση νομοσχέδιο. Στη περιοχή του Τρόδους σήμερα λειτουργούν 27 Σχολικές Εφορείες, οι οποίες αντιστοιχούν στις Κοινότητες

που διαθέτουν τουλάχιστον μία δημόσια σχολική μονάδα. Η ανάγκη εκσυγχρονισμού του θεσμικού πλαισίου έχει κριθεί αναγκαία από καιρό, λόγω των διαχρονικών προβλημάτων και αδυναμιών που παρουσιάζει ο εν ισχύ νόμος. Για το λόγο αυτό είναι σε εξέλιξη η διαδικασία θεσμοθέτησης ενός νέου νόμου, ο οποίος θα διέπει τη λειτουργία των Σχολικών Εφορειών. Βασική κατεύθυνση του νέου νόμου είναι η μείωση του αριθμού των Σχολικών Εφοριών Παγκύπρια, έτσι ώστε να βελτιωθεί η λειτουργία τους, η διοικητική αποτελεσματικότητα και η εξασφάλιση οικονομιών κλίμακας.

Με βάση τη διάγνωση που προηγήθηκε και τις κατευθύνσεις της ολοκληρωμένης παρέμβασης για την Εκπαίδευση, η γεωγραφική κατανομή των περιφερειών των νέων σχολικών εφοριών θα πρέπει να βασίζεται στα παρακάτω κριτήρια:

- Α)** αντιμετώπιση της ορεινής περιοχής του Τροόδους ως ενιαία ζώνη αγνοώντας τα διοικητικά όρια των επαρχιών.
- Β)** διαμόρφωση σχολικών εφοριών που να περιλαμβάνουν το σύνολο των εκπαιδευτικών βαθμίδων (προσχολική, πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια)
- Γ)** ταύτιση των σχολικών εφοριών της περιοχής με τα όρια της Ορεινής Περιοχής του Τροόδους και τα όρια του Δικτύου Ε.Π.Ο.Σ. (ίσως με μικρές εξαιρέσεις στις περιαστικές κοινότητες Λεμεσού: Παραμύθα, Σπιτάλι, Αψιού, καθώς και τις ζώνες που εξυπηρετούνται από τα σχολεία της πεδινής ζώνης Λευκωσίας: Ορεινή Μόρφου και χωριά της Πιτσιλιάς Λευκωσίας).

Με βάση τα πιο πάνω κριτήρια και την διάγνωση της περιοχής, αναδεικνύονται ουσιαστικά τρεις διακριτές περιφέρειες στις οποίες εντάσσονται:

- Τα εκπαιδευτήρια της Σολέας και Μαραθάσας Λευκωσίας (6 προδημοτικής, 4 Δημοτικά Σχολεία, 2 Μέσης Γενικής) με ενδεχόμενη ένταξη και Κοινοτήτων της Ορεινής Μόρφου (3 προδημοτικής, 3 Δημοτικά Σχολεία)
- Τα εκπαιδευτήρια των Ορεινών Θερέτρων και συμπλέγματος Κρασοχωριών – Αμπελοχωριών (3 προδημοτικής, 4 Δημοτικά Σχολεία, 2 Μέσης Γενικής)
- Τα εκπαιδευτήρια της Πιτσιλιάς Λεμεσού, Κούρρη-Ξυλούρικου και Κοινότητας Καλού Χωριού (5 προδημοτικής, 6 Δημοτικά Σχολεία, 2 Μέσης Γενικής και 1 Μέσης Τεχνικής) με ενδεχόμενο ένταξης τα σχολεία της Πιτσιλιάς Λευκωσίας (2 προδημοτικής, 2 Δημοτικά Σχολεία).

Η εισήγηση για τη διαμόρφωση των νέων σχολικών περιφερειών καταλήγει στα παρακάτω σενάρια:

1. Σύσταση μιας Σχολικής Εφορείας για το σύνολο των Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους.
2. Σύσταση μιας Σχολικής Εφορείας για το σύνολο των Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους με δημιουργία υπό-περιφερειών με κέντρο τις Κοινότητες που διαθέτουν σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (3 υπό-περιφέρειες, Ομόδους, Αγρού, Ευρύχου)
3. Σύσταση τριών Σχολικών Εφοριών με βάση τις ζώνες εξυπηρέτησης των 3 σχολείων μέσης εκπαίδευσης της περιοχής.

Δράση 5.1.3 Ψηφιακό Σχολείο στο Τρόδος

Η **σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση υποστηριζόμενη από τα νέα ψηφιακά Μέσα** (Τηλεκπαίδευση) έχει αποδείξει, τόσο σε θεωρητικό όσο και σε εφαρμοσμένο επίπεδο, πως μπορεί να βοηθήσει στην άμβλυση χώρο-χρονικών, γεωγραφικών, κοινωνικών και οικονομικών δυσκολιών στην εκπαιδευτική διαδικασία, ειδικά στο σύγχρονο κόσμο ο οποίος χαρακτηρίζεται από την υψηλή διείσδυση του Διαδικτύου και την ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων σε μεγάλο τμήμα του πληθυσμού. Το συνεχώς μειούμενο κόστος χρήσης της τεχνολογίας βοηθά την υλοποίηση όλων αυτών. Όπως προαναφέρθηκε

στην εισαγωγή του Υπομέτρου έχει πραγματοποιηθεί “Έκθεση σχετικά με τη εφαρμογή πρακτικών Τηλεκπαίδευσης”, η οποία επισυνάπτεται για εύκολη αναφορά στο Παράρτημα 1. Η τεκμηρίωση των παρακάτω ενεργειών (i, ii, iii) περιγράφεται αναλυτικά στην Έκθεση του Παραρτήματος και στο Παράρτημα 2.

i. Επιμορφωτικό δίκτυο εκπαιδευτικών

Η δημιουργία επιπλέον εκπαιδευτικών σεμιναρίων για την εφαρμογή της τηλεκπαίδευσης στις σχολικές μονάδες από επίσημους, αναγνωρισμένου κύρους φορείς, όπως τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, σε σύγχρονες εκπαιδευτικές και επιστημονικές βάσεις για ένα πιο αποτελεσματικό εκπαιδευτικό σύστημα, αποτελεί μία ουσιαστική πρόταση. **Ως εκ τούτου προτείνεται η δημιουργία δικτύου σχολείων με στόχο την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, σύμφωνα με τις ανάγκες τους.** Τα ορεινά σχολεία του Τροόδους μπορούν να δημιουργήσουν ένα δίκτυο επικοινωνίας μεταξύ τους με στόχο την αντιμετώπιση κοινών ζητημάτων που προκύπτουν από την εκπαιδευτική πραγματικότητα στη συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Μπορούν να πραγματοποιηθούν δράσεις εξ αποστάσεως ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης εκπαιδευτικών που υπηρετούν σε ολιγοθέσια σχολεία απομακρυσμένων και δυσπρόσιτων περιοχών, ώστε να καλυφθούν οι αυξημένες ανάγκες που επιβάλλουν οι ιδιαίτερες συνθήκες απασχόλησής τους για ανάπτυξη των επαγγελματικών τους δεξιοτήτων. Η πρόταση αναφέρεται στη δυνατότητα:

- i. εξ αποστάσεως συμμετοχής σε επιμορφωτικό πρόγραμμα που δημιουργείται από εξωτερικό, ιδιωτικό φορέα, με στόχο την κάλυψη συγκεκριμένων επιμορφωτικών αναγκών και της εξατομικευμένης στήριξής τους (σε αυτήν την περίπτωση θα πρέπει να δημιουργηθούν σύντομα και εστιασμένα επιμορφωτικά προγράμματα, συγχρονικής και ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης),
- ii. εξ αποστάσεως συμμετοχής σε προγράμματα επιμόρφωσης του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού που πραγματοποιούνται σε εξωσχολικό χρόνο, π.χ. από επιμορφωτές του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, χωρίς να χρειάζεται να μετακινούνται οι εκπαιδευτικοί από το σπίτι τους (με τηλεδιάσκεψη),
- iii. εξ αποστάσεως συμμετοχής σε δράσεις επιμόρφωσης που οργανώνονται ενδοσχολικά και αυτόνομα, ενώ παράλληλα μπορούν να το παρακολουθούν και εκπαιδευτικοί άλλων ορεινών σχολείων, που δεν έχουν τη δυνατότητα μετακίνησης. Σε αυτήν την περίπτωση, αφού προσδιοριστούν οι εκπαιδευτικές ανάγκες, μπορεί να γίνει κατανομή θεμάτων ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς. Στη συνέχεια αφού γίνει επεξεργασία των θεμάτων, μπορούν να πραγματοποιηθούν εναλλάξ τηλεδιασκέψεις μεταξύ των σχολείων για την πραγματοποίηση τηλεδιδασκαλιών στους μαθητές. (Η πρόταση αυτή προϋποθέτει ότι τουλάχιστον μια αίθουσα του σχολείου, π.χ. το εργαστήριο υπολογιστών θα πρέπει να έχει καλή γραμμή δικτύου τουλάχιστον 50 mb (VDSL), υπολογιστή με γρήγορο επεξεργαστή, βιντεοκάμερα και προβολέα.

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (ΠΙ) μπορεί να προσφέρει επιμόρφωση εκπαιδευτικών σε θέματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (και για μαθητές και για ενήλικες), καθώς επίσης γενικότερα για αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών για τη μάθηση. Μπορεί επίσης να βοηθήσει στον μαθησιακό σχεδιασμό και την διαδικασία ανάπτυξης εκπαιδευτικού υλικού. Η ΔΔΕ επισημαίνει ότι θα χρειαστεί επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα τέτοιων τεχνολογιών, καθώς και διαβούλευση με τους επηρεαζόμενους φορείς (π.χ. Συνδέσμους Γονέων, ΠΟΕΔ κτλ.), κάτι το οποίο βρίσκει απόλυτα σύμφωνους τους μελετητές και αυτό ακριβώς ήταν το αντικείμενο της έκθεσης που έχει ετοιμαστεί (ερωτηματολόγια στους εκπαιδευτικούς, διαβούλευση δια ζώσης σε σχολεία της περιοχής, με κοινοτάρχες, γονείς και άλλους ενδιαφερομένους).

Η επιμόρφωση αυτή μπορεί να προσφερθεί τόσο δια ζώσης όσο και εξ αποστάσεως. Η επιμόρφωση μπορεί να γίνει αξιοποιώντας το διαδικτυακό περιβάλλον μάθησης του ΠΙ (elearn.pi.ac.cy) και τα

εργαλεία τηλεδιάσκεψης που διαθέτει το ΠΙ, αλλά και το αποθετήριο για εκπαιδευτικό υλικό photodentro.pi.ac.cy.

Η ΔΔΕ συμφωνεί με τη δημιουργία του επιμορφωτικού δικτύου των εκπαιδευτικών που θα εργάζονται στις ορεινές κοινότητες του Τρόδου, το οποίο μπορεί να υποστηρίζεται από ψηφιακά εργαλεία. Επιπλέον θεωρεί ότι δεν θα πρέπει να υπάρχει περιορισμός στο ποιοι εκπαιδευτικοί ή ποια σχολεία θα ενταχθούν στο πρόγραμμα της τηλεεκπαίδευσης, γεγονός το οποίο οι μελετητές της ΕΣΑΟΚ συστήνουν να μελετηθεί αρμοδίως. Εν τούτοις επισημαίνεται ότι θα μπορούσε να εφαρμοστεί πιλοτικά στις ορεινές κοινότητες και αφού αξιολογηθεί η εφαρμογή του, να αποφασιστεί η σταδιακή επέκτασή του.

Τέλος, σημειώνεται ότι διενεργείται ήδη από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, επιμορφωτικό πρόγραμμα για καθηγητές Εσπερινών Σχολών Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης και Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, για εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Το πρόγραμμα αυτό θα μπορούσε να προσαρμοστεί για τις ανάγκες της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων Τρόδου.

Μετά την έγκριση της ΕΣΑΟΚ από το Υπουργικό Συμβούλιο συστήνεται η ετοιμασία Σχεδίου Δράσης υπό την παρακολούθηση της Επιστημονικής Επιτροπής – πρόγραμμα Δίκτυο Ε.Π.Ο.Σ.. Ειδικός εμπειρογνώμονας αξιοποιώντας την εμπειρογνωμοσύνη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και τα εργαλεία που διαθέτει θα μπορούσε να διαμορφώσει, ως εξωτερικός φορέας εστιασμένο πρόγραμμα επιμόρφωσης. Το κόστος θα διαμορφωθεί στο πλαίσιο του Σχεδίου Δράσης. Η πρόταση αυτή προϋποθέτει ότι τουλάχιστον μια αίθουσα του σχολείου, π.χ. το εργαστήριο υπολογιστών θα πρέπει να έχει καλή γραμμή δικτύου τουλάχιστον 50 mb (VDSL), υπολογιστή με γρήγορο επεξεργαστή, βιντεοκάμερα και προβολέα. Τα περισσότερα σχολεία του Τρόδου διαθέτουν εργαστήριο υπολογιστών, αλλά θα χρειαστεί συμπλήρωση του υφιστάμενου εξοπλισμού. **Το κόστος εξοπλισμού σε 1 δημοτικό ή 1 γυμνάσιο/λύκειο εκτιμάται σε 1000¹ Ευρώ περίπου.** Η δικτύωση θα πραγματοποιηθεί σε πιλοτική βάση στα σχολεία που θα δημιουργήσουν το πιλοτικό Δίκτυο ΕΠΟΣ όπως προαναφέρθηκε.

ii. Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση υποστηριζόμενη από τα νέα ψηφιακά μέσα

Η δυνατότητα παροχής συγχρονικής εξ αποστάσεως φροντιστηριακής στήριξης μαθητών, μέσω ηλεκτρονικού συστήματος τηλεδιάσκεψης σε μικρές ομάδες μαθητών, με στόχο την ενίσχυση των μαθητών και τον περιορισμό των μαθησιακών κενών αποτελεί συνήθης πρακτική που διατυπώνεται ως πρόταση τόσο από τους εκπαιδευτικούς των σχολείων, όσο και από τους κοινοτάρχες του Τρόδου.

Οι δύο πιο χαρακτηριστικές περιπτώσεις συγχρονικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι:

- i. Η ψηφιακή Τάξη, στο πλαίσιο της οποίας ο εκπαιδευτικός αλληλοεπιδρά μέσω ενός ηλεκτρονικού συστήματος διαχείρισης μάθησης, όπως το Moodle, με μικρή ομάδα μαθητών ίδιας τάξης.
- ii. Ψηφιακή τηλεδιάλεξη μεταξύ μικρής ομάδας μαθητών, με στόχο την επεξήγηση του μαθησιακού περιεχομένου και την στήριξή τους κατά την επίλυση των σχολικών εργασιών.

Κοινό χαρακτηριστικό και στις δύο περιπτώσεις είναι ότι η ηλεκτρονική εκπαίδευση είναι σύγχρονη, και αναφέρεται επίσης ως «πραγματικού χρόνου». Στη σύγχρονη ηλεκτρονική εκπαίδευση, ο εκπαιδευτικός

¹ Το ίδιο κόστος προβλέπεται περίπου για την πρόταση που αναφέρεται στη δημιουργία δικτύου ορεινών σχολείων με στόχο την πραγματοποίηση εναλλάξ διδασκαλιών με τη συμμετοχή μαθητών από περισσότερα σχολεία, για την απομείωση του αισθήματος της απομόνωσης των μαθητών, όπου μπορεί να πραγματοποιούνται επίσης κοινές εργασίες μεταξύ των μαθητών σε ένα θεματικό πεδίο, καθώς επίσης και μαθησιακοί διαγωνισμοί. Επιπλέον κόστος προκύπτει, σε περίπτωση που αγοραστούν στους μαθητές των σχολείων προσωπικά tablet ή φορητοί υπολογιστές.

και οι μαθητές δεν συναντώνται ως φυσική παρουσία, ωστόσο, συναντώνται πάντα εικονικά κατά τη διάρκεια της παράδοσης του περιεχομένου. Χρησιμοποιείται εκτεταμένα η διαδικτυακή σύνδεση και συνεπώς η ηλεκτρονική εξ αποστάσεως επικοινωνία είναι βασική. Στο περιβάλλον ηλεκτρονικής εκπαίδευσης αξιοποιούνται όλα τα δυνατά εργαλεία της συγχρονικής (τηλεδιάσκεψη, chat) και ασύγχρονης (ηλεκτρονικά ψηφιακά βίντεο, ηλεκτρονικά αρχεία, διαδικτυακές συνδέσεις κ.α.) επικοινωνίας. Η διδασκαλία διεξάγεται είτε σε φροντιστηριακές ομάδες (γκρουπ) έως πέντε ατόμων, είτε ατομικά (ιδιαίτερα).

Κάθε μαθητής θα πρέπει να διαθέτει υπολογιστή με web camera και μικρόφωνο, σύνδεση στο διαδίκτυο, ενώ για να μετατραπούν σε αρχείο εικόνας οι ασκήσεις, που επιλύουν οι μαθητές, χρειάζεται είτε ένα scanner, είτε μια φωτογραφική μηχανή, είτε ένα κινητό με φωτογραφική μηχανή. Η συμμετοχή των γονέων είναι σημαντική, προφανώς για να συντονίσουν οργανωτικά τους μαθητές κατά τη συμμετοχή τους στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Το εκτιμώμενο κόστος: Σημείο αναφοράς αποτελεί η παραδοχή ότι ένα 20% των μαθητών έχει μαθησιακά κενά και χρήζει πρόσθετης διδακτικής στήριξης. Για 1 ομάδα μαθητών έως 5 παιδιών ισχύει: 1 διδακτική περίοδος X 5 ώρες την εβδομάδα X 4 εβδομάδες X 8 μήνες= 160 ώρες 160X 15 Ευρώ την ώρα= 2.400 ευρώ το χρόνο.

Αυτό σημαίνει ότι σε ένα υποτιθέμενο σύνολο μαθητών έστω 1000 θα πρέπει να προσφερθεί στήριξη σε περίπου 200 μαθητές(το 20%). Άρα αν 200 μαθητές χωριστούν σε ομάδες 5 ατόμων θα έχουμε 40 ομάδες, που σημαίνει 40 X 2.400€ = 96.000 ετησίως.

Σε πρώτη πιλοτική φάση εφαρμογής προτείνεται να δημιουργηθούν λίγες ομάδες μαθητών (τέσσερις έως πέντε μαθητές σε κάθε ομάδα). Για την επιλογή των μαθητών προτείνεται να ληφθούν υπόψη:

- η απόσταση του σχολείου σε σχέση με σχολεία άλλων κοινοτήτων που είναι πιο κοντά σε μεγαλύτερες πόλεις. Σε αυτήν την περίπτωση προτάσσονται ολιγοθέσια σχολεία (μονοθέσια, διθέσια και τριθέσια) που βρίσκονται μακριά και είναι σχετικά απομονωμένα, π.χ. το μονοθέσιο του Κάμπου.
- οι μαθησιακές ανάγκες των μαθητών. Θα πρέπει να έχουν προτεραιότητα μαθητές που παρουσιάζουν μεγαλύτερα μαθησιακά κενά, όχι όμως λόγω μαθησιακών δυσκολιών, αλλά περισσότερο λόγω του ότι οι γονείς αδυνατούν να τους βοηθήσουν στο σπίτι για διάφορους λόγους.

Επιπλέον κόστος πρέπει να προβλεφθεί για τα ακόλουθα:

1. την τεχνολογική στήριξη και διαμόρφωση του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος
2. τον εξοπλισμό των μαθητών με φορητούς υπολογιστές
3. την παροχή διαδικτυακής γραμμής

Σε πιλοτική φάση προτείνεται να δημιουργηθούν 6 τμήματα των 4-5 μαθητών (6 X 2.400€ = 14.400€). Το κάθε τμήμα θα αποτελείται από μια τάξη. Οι μαθητές προτείνεται να είναι από τα εξής σχολεία: Κάμπου, Κοράκου και Αγίας Μαρίνας. Πχ. Το πρώτο τμήμα της ΣΤ' τάξης θα έχει 2 μαθητές της ΣΤ' από το σχολείο του Κοράκου, 2 μαθητές της ΣΤ' από το σχολείο της Αγίας Μαρίνας και 1 μαθητή της ΣΤ' από το σχολείο του Κάμπου. Ομοίως θα σχηματιστούν και τα άλλα τμήματα. Τη διδασκαλία μπορεί να αναλάβουν δύο εκπαιδευτικοί με ωρομίσθια αμοιβή.

Ο ακριβής τρόπος υλοποίησης της ενισχυτικής διδασκαλίας θα οριστεί σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς και με επικοινωνία με το Επιστημονικό Συμβούλιο. Ενδεικτικά παρουσιάζονται οι ακόλουθες δυνατότητες:

1. εντός της πρωινής ζώνης διδασκαλίας, ως πρόσθετη διδακτική στήριξη σε ομάδες και δίκτυα μαθητών
2. εντός της ζώνης του ολοήμερου σχολείου
3. μετά το πέρας του ολοήμερου σχολείου σε τάξεις του σχολείου
4. μετά το πέρας του σχολείου στο περιβάλλον κατοικίας του μαθητή

Είναι σκόπιμο να εφαρμοστεί η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση υποστηριζόμενη από τα νέα ψηφιακά μέσα μέσω τηλεδιάσκεψης από τον Ιανουάριο έως το τέλος του σχολικού έτους για να αναλυθούν παράγοντες που επηρεάζουν την εφαρμογή της και να επανεξεταστούν τα στοιχεία εφαρμογής της. Στην επιστημονική παρακολούθηση μπορεί να συμβάλλει εξειδικευμένος εμπειρογνώμονας.

iii. Δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού

Από τα στοιχεία της έρευνας προκύπτει ότι οι εκπαιδευτικοί προτείνουν για την ένταξη της τηλεκπαίδευσης στις σχολικές μονάδες (κατά σειρά) ότι πρέπει:

1. Να δημιουργηθεί ψηφιακό υλικό, ως εκπαιδευτικό υλικό για τη διδασκαλία στην τάξη,
2. Να υπάρχει υποστηρικτική διδασκαλία με ειδικό παιδαγωγό μέσω διαδικτύου για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες,
3. Να δημιουργηθούν βίντεο με επεξήγηση δύσκολων ασκήσεων του βιβλίου,
4. Να καλυφτούν επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών των σχολείων σε ορεινές σχολικές μονάδες,
5. Να υπάρχει αλληλοεπικοινωνία μαθητών μεταξύ σχολικών μονάδων της περιοχής,
6. Να παρέχεται συμπληρωματική εκπαίδευση για τη στήριξη μαθητών με ασύγχρονη ανατροφοδότηση,
7. Να δημιουργηθούν αυτόνομα μαθήματα που μπορεί να μελετήσει ο μαθητής μόνος του,
8. Να παρέχεται συμπληρωματική εκπαίδευση για τη στήριξη μαθητών μέσω συγχρονικής τηλεδιδασκαλίας σε μικρές ομάδες,
9. Να δημιουργηθεί ένας πολυλειτουργικός χώρος, ως σημείο συνάντησης μαθητών και πολιτών για την ενεργή χρήση ψηφιακών Μέσων και παραγωγή περιεχομένων, π.χ. ψηφιακό ραδιόφωνο κ.α., στη δικτύωση ορεινών σχολείων με στόχο την πραγματοποίηση κοινών μαθημάτων εναλλάξ.

Προτείνεται ακόμα (όπως ειπώθηκε και παραπάνω) εφοδιασμός των σχολείων με πιο κατάλληλο τεχνολογικό και οπτικοακουστικό υλικό, που να ευνοεί την ορθή αξιοποίηση της τηλεκπαίδευσης και να συμβάλλει στην ενεργό συμμετοχή των μαθητών στην διεξαγωγή του εκάστοτε διδακτικού αντικειμένου. Καταληκτικά προτείνεται να δημιουργηθεί μια πρότυπη κεντρική σχολική μονάδα με εξειδικευμένο εκπαιδευτικό προσωπικό, που θα συντονίζει την οργάνωση της τηλεκπαίδευσης και θα παράγει εκπαιδευτικό ψηφιακό υλικό για εμπλουτισμό όλων των μαθημάτων, όλων των τάξεων προς διάθεση των εκπαιδευτικών. Ο μαθητικός πληθυσμός που ανήκει στην ομάδα με μαθησιακές δυσκολίες κυμαίνεται σε ποσοστό ανάλογο με αυτό που προκύπτει στις διεθνείς έρευνες. Η υποστήριξή του είναι επιβεβλημένη και ένας τρόπος όπως διαφάνηκε από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών είναι με ενισχυτική διδασκαλία μέσω τηλεκπαίδευσης (όπως αναλύθηκε παραπάνω).

Δημιουργία ηλεκτρονικού διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού διαβαθμισμένο ανάλογα με τις δυνατότητες των μαθητών που θα το αξιοποιεί ο κάθε μαθητής στο πλαίσιο του μαθήματος, π.χ. σε σιωπηρές εργασίες ή κατά την επεξεργασία και τη εμπέδωση του μαθήματος. Στο πλαίσιο της πρότασης αυτής προβλέπεται η σχεδίαση, παραγωγή και διάθεση ψηφιακού πολυμεσικού εκπαιδευτικού υλικού

για τις εκπαιδευτικές ανάγκες ολιγοθέσιων και απομακρυσμένων ορεινών σχολικών μονάδων στο Τρόδος στη βάση της ασύγχρονης και συγχρονικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Επισημαίνεται ότι ήδη το ΥΠΠ επεξεργάζεται διάφορες σκέψεις ετοιμασίας υλικού, για εξ αποστάσεως επιμόρφωση, για τα θέματα του Αναλυτικού Προγράμματος. Επίσης αναφέρεται ότι θα μπορούσε να αξιοποιηθεί το ειδικό Πρόγραμμα Υποστήριξης Επαγγελματικής Μάθησης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου για την ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών των σχολείων και την κάλυψη των αναγκών τους, μέσω της σχετικής πλατφόρμας που έχει αναπτυχθεί. Τέλος, το ΠΙ δηλώνει την ετοιμότητά του να συνεισφέρει στον σχεδιασμό μοντέλου εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για μαθητές αλλά και για τους κατοίκους της περιοχής.

Μετά από τη διερεύνηση συγκεκριμένων μαθησιακών αναγκών των μαθητών, θα δημιουργηθούν εκπαιδευτικά πακέτα σε γνωστικά αντικείμενα των τάξεων του Δημοτικού Σχολείου, τα οποία θα αξιοποιηθούν με τρεις εναλλακτικούς ή/και συνδυαστικούς τρόπους οι οποίοι θα καλύψουν δομικά κενά της εκπαιδευτικής διαδικασίας των ολιγοθέσιων και απομακρυσμένων σχολείων:

- i. ως μαθησιακό υλικό για την αυτόνομη και αυτορρυθμιζόμενη μάθηση των μαθητών που θα προάγει τη δημιουργική σκέψη και την αφαιρετική ικανότητα, βασικές δεξιότητες που πρέπει να καλλιεργηθούν λόγω των συνθηκών στα ολιγοθέσια σχολεία,
- ii. ως εκπαιδευτικό υλικό που μπορούν να αξιοποιήσουν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί κατά τη δια ζώσης διδασκαλία στην τάξη,
- iii. ως εκπαιδευτικό υλικό που μπορούν να χρησιμοποιήσουν εθελοντές της κοινότητας σε κοινικό πολυχώρο ή ενδεχομένως οι γονείς για τη στήριξη των παιδιών τους.

Πρόταση:

Πολύ ενδιαφέροντα παραδείγματα εκπαιδευτικού υλικού αποτελούν οι δύο πρώτες προσεγγίσεις, οι οποίες προτείνεται να ακολουθηθούν. Η πρώτη συνάδει με τη λογική της αυτόνομης και αυτορρυθμιζόμενης μάθησης, π.χ. στο πλαίσιο της σιωπηρής εργασίας των μαθητών στα συμπλέγματα τάξεων. Η δεύτερη ταιριάζει ιδιαίτερα για τη στήριξη μαθητών που προετοιμάζονται για τις πανελλαδικές εξετάσεις και βρίσκονται σε απομακρυσμένα σχολεία ορεινών ή νησιωτικών περιοχών και δεν έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν δια ζώσης σε πρόσθετη/συμπληρωματική διδακτική στήριξη.

Χαρακτηριστικά του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού για το δημοτικό σχολείο:

Δεδομένου ότι το εκπαιδευτικό υλικό απευθύνεται σε παιδιά Δημοτικού, σε «ψηφιακά γηγενείς» δηλαδή ανθρώπους με ιδιαίτερες απαιτήσεις, έμφαση θα πρέπει να δοθεί τόσο στην ποιότητα των γραφικών που θα χρησιμοποιηθούν όσο και στην ευκολία στην πλοήγηση, όπως ακριβώς έχουν συνηθίσει από τις ακριβές παραγωγές (παιχνίδια και animation ταινίες) που παρακολουθούν. Για το λόγο αυτόν, προτείνεται να δημιουργηθεί μια σειρά «ηρώων» για την κάθε τάξη ή ανά δύο τάξεις (για οικονομία πόρων), πάντα κατάλληλων για την εκάστοτε ηλικία και σύμφωνα με τις υποδείξεις της ομάδας συγγραφής του υλικού (βλ. παρακάτω).

Παράλληλα, για να δημιουργηθεί εξ αρχής ενδιαφέρον στα παιδιά να ασχοληθούν με το υλικό, προτείνεται μία παιγνιώδης προσέγγιση που θα ξεφεύγει από τη γραμμική παρουσίαση της πληροφορίας και θα τους δίνει τη δυνατότητα να αναλαμβάνουν ρόλους, να φέρουν σε πέρας αποστολές, να παίζουν αγαπημένα κλασικά παιχνίδια (σταυρόλεξο, κρεμάλα, κρυπτόλεξο) κλπ., πάντα υπό την καθοδήγηση της ομάδας συγγραφής.

Τέλος, το υλικό πρέπει να παραδοθεί σε μορφή κατάλληλη από τεχνικής άποψης, ώστε ο μαθητής/η μαθήτρια να μπορεί να το διαχειρίζεται μέσω ταμπλέτας κυρίως και κινητού τηλεφώνου δευτερευόντως. Πέραν αυτού, το τελικό παραδοτέο μπορεί να δοθεί σε διαφορετικές μορφές, ανάλογα με τον τρόπο πρόσβασης που θα επιλεγεί να δοθεί στους μαθητές, δηλαδή:

- ως scorm αρχείο, αν επιλεγεί να δοθεί ελεγχόμενη πρόσβαση μέσω πλατφόρμας ηλεκτρονικής μάθησης (π.χ. της ψηφιακής πλατφόρμας e-me) – σε αυτή την περίπτωση, η πρόσβαση θα πρέπει να γίνεται με username & password αλλά θα κρατούνται στατιστικά για την πορεία της μελέτης των μαθητών
- ως αρχείο κατάλληλο για web, για χρήση σε ιστοσελίδα

Η επιλογή των θεματικών περιοχών για τη διαμόρφωση εκπαιδευτικού υλικού θα γίνει σε συνεργασία με έμπειρους εκπαιδευτικούς αυξημένων προσόντων. Την επιστημονική εποπτεία, τη μεθοδολογία ανάπτυξης και τα χαρακτηριστικά του υλικού μπορεί να αναλάβει το εργαστήριο του Παιδαγωγικού τμήματος Δημοτικής εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, ενώ η παραγωγή του υλικού προτείνεται να γίνει σε συνεργασία με εξωτερικούς φορείς ή εταιρία που ειδικεύεται στην παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού.

Σε πρώτη πιλοτική φάση προτείνεται για το δημοτικό σχολείο:

1. η δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού σε 5 βασικές δύσκολες θεματικές ενότητες
2. η επιλογή των πέντε θεματικών θα γίνει σε συνεργασία με εκπαιδευτικούς αυξημένων προσόντων και σχολικών συμβούλων.
3. η εφαρμογή του εκπαιδευτικού υλικού θα γίνει σε συγκεκριμένο αριθμό τάξεων για ένα διάστημα 2 μηνών
4. η επανεξέταση του σχεδιασμού των θεματικών μετά την εφαρμογή τους στη βάση της ανατροφοδότησης από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές με σκοπό την διόρθωση ατελειών
5. η τελική διαμόρφωση των 5 θεματικών ενότητων και
6. η λήψη τελικής απόφασης, προκειμένου να αποφασιστεί η περαιτέρω δημιουργία υλικού σε επιλεγμένες ενότητες

Χαρακτηριστικά του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού για τη μέση εκπαίδευση

Το εκπαιδευτικό υλικό για τη Μέση εκπαίδευση προτείνεται να διαμορφωθεί ως ψηφιακή μαθησιοβαλίτσα, δηλαδή ως εκπαιδευτικό πακέτο, δομημένο σε ενότητες, στη βάση της προσέγγισης της συμπληρωματικής διδακτικής στήριξης μαθητών που βρίσκονται σε απομακρυσμένα σχολεία ορεινών ή νησιωτικών περιοχών και δεν έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν δια ζώσης σε ενισχυτική διδασκαλία.

Ομοίως για το Λύκειο, για την προετοιμασία μαθητών για τις Παγκύπριες εξετάσεις προτείνεται:

1. η δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού σε 5 βασικές θεματικές ενότητες σύμφωνα με το παράδειγμα του <http://www.study4exams.gr/>. Πρόκειται για έναν ιστότοπο που έχει δημιουργηθεί για την προετοιμασία των μαθητών για τις πανελλαδικές εξετάσεις που βρίσκονται σε απομακρυσμένες ορεινές και νησιωτικές περιοχές.
2. η επιλογή των πέντε θεματικών θα γίνει σε συνεργασία με εκπαιδευτικούς αυξημένων προσόντων και σχολικών συμβούλων.
3. η εφαρμογή θα γίνει σε συγκεκριμένο αριθμό τάξεων για ένα διάστημα 2 μηνών

4. η επανεξέταση του σχεδιασμού των θεματικών στη βάση της ανατροφοδότησης από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές με σκοπό την διόρθωση ατελειών
5. η τελική διαμόρφωση των 5 θεματικών ενότητων και
6. η λήψη τελικής απόφασης, προκειμένου να αποφασιστεί η περαιτέρω δημιουργία υλικού σε επιλεγμένες ενότητες.

Εκτιμώμενο κόστος: το κόστος για τη δημιουργία ενός μαθησιακού πακέτου κυμαίνεται στο 1000 Ευρώ, άρα για τη δημιουργία περίπου 10 πακέτων σε βασικές μαθησιακές περιοχές ανέρχεται σε περίπου 10.000 εφάπαξ.

Υπομέτρο 5.2 Εναρμόνιση της Επαγγελματικής και Οικογενειακής Ζωής στο Τρόοδο

Δράση 5.2.1 Αναπροσαρμογή υφιστάμενων και ανάπτυξη νέων υπηρεσιών για παιδιά μέχρι την ηλικία των 5 χρονών και 8 μηνών

Με βάση τη διάγνωση προκύπτει ότι αφενός, το Υπουργείο Παιδείας διατηρεί ένα δίκτυο 20 Δημοσίων Νηπιαγωγείων στα οποία παρέχεται εκπαίδευση σε παιδιά μεταξύ της ηλικίας των τριών ετών και της ηλικίας της υποχρεωτικής σχολικής φοίτησης. Βασικός αρνητικός παράγοντας στην εξυπηρέτηση του τοπικού πληθυσμού αποτελεί το ωράριο (από τις 7.45π.μ. έως τις 1.05μ.μ.) και η περίοδος λειτουργίας τους. Αφετέρου οι Τοπικές Αρχές και τα Συμβούλια Εθελοντισμού διατηρούν μόλις σε 2 από τα 11 γεωγραφικές περιοχές Βρεφικούς και Παιδοκομικούς Σταθμούς για παιδιά κάτω των 3 ετών (μέχρι τις 5.30μ.μ.) τους οποίους το ΥΠΕΚΑ στηρίζει οικονομικά, αλλά όχι στο βαθμό που θα εξασφάλιζε την οικονομική τους βιωσιμότητα. Η δημιουργία ή/και επέκταση άλλων δομών κοινωνικής φροντίδας (βρεφοκομικοί σταθμοί, κέντρα φροντίδας, απογευματινής απασχόλησης, κτλ.) προσκρούει στην εξασφάλιση του λειτουργικού τους κόστους. Με βάση τα πιο πάνω διαφαίνεται ότι τα ΔΝ αποτελούν ουσιαστικά την μόνη δομή φροντίδας παιδιών προσχολικής ηλικίας στη περιοχή (έως 5 χρονών και 8 μηνών), αφού στις 9 από τις 11 γεωγραφικές περιοχές του Τρόδους καταγράφεται παντελής απουσία άλλων δομών.

Κατά την διαβούλευση με το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας και το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων διαφαίνεται ότι σήμερα σε πολλές περιπτώσεις στις μεγάλες πόλεις συλλειτουργούν προγράμματα σε συνεργασία ΥΠΠΑΝ και ΥΠΕΚΑ, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις Συμβουλίων Κοινοτικού Εθελοντισμού, χωρίς να παρουσιάζονται ιδιαίτερα προβλήματα. Επιπλέον η ΔΔΕ διατυπώνει διάφορα σενάρια για διευθέτηση του θέματος λειτουργίας του ΔΝ από τις 7.00π.μ. μέχρι τις 6.00μ.μ. Με βάση τα παραπάνω συστήνεται η προώθηση της λειτουργίας **“Ενιαίων Δομών Φροντίδας και Εκπαίδευσης Παιδιών Προσχολικής Ηλικίας”**.

Για την υλοποίηση της πρότασης συστήνεται η εκπόνηση ενός Σχεδίου Εφαρμογής ανά γεωγραφική περιοχή (Σολέα, Μαραθάσα κ.α.). Μέσα από το Σχέδιο θα γίνει καταγραφή των παιδιών ανά γεωγραφική περιοχή (Σολέα, Μαραθάσα κ.α.) από μηνών έως 5 χρονών και 8 μηνών, που τους παρέχεται φροντίδα ή εκπαίδευση, των αναγκών τους καθώς και των αναγκών των γονέων τους (λόγω απασχόλησης, απόστασης από οποιαδήποτε δομή φροντίδας ή εκπαίδευσης κ.α.). Επιπλέον θα αξιολογηθεί η υποδομή και η γεωγραφική θέση των υφιστάμενων Δημοσίων Νηπιαγωγείων για να επιλεγούν εκείνα τα Δημόσια Νηπιαγωγεία τα οποία θα αναβαθμιστούν για να λειτουργήσουν ως “Ενιαίες Δομές Φροντίδας και

Εκπαίδευσης Παιδιών Προσχολικής Ηλικίας”. Όσα ΔΝ δεν αναβαθμιστούν σε “Ενιαίες Δομές Φροντίδας και Εκπαίδευσης Παιδιών Προσχολικής Ηλικίας” θα συνεχίσουν να λειτουργούν ως έχουν.

Με βάση τα παραπάνω έχει πραγματοποιηθεί σχετική έρευνα και καταγραφή των αναγκών σε τρεις γεωγραφικές περιοχές και προτείνεται η αξιοποίησή τους σε πιλοτικές εφαρμογές οι οποίες περιγράφονται παρακάτω.

Η αναβάθμιση όσων ΔΝ επιλεγούν αφορά το ωράριο λειτουργίας και το συνεπαγόμενο αναγκαίο προσωπικό, την υλικοτεχνική υποδομή με βάση τις ανάγκες του νέου ωραρίου του ΔΝ, την κτιριακή αναβάθμιση και τον εξοπλισμό που απαιτείται για να λειτουργήσει «Βρεφοκομικός και Παιδοκομικός Σταθμός» και «Κέντρο Προστασίας και Απασχόλησης Παιδιών».

Στα Δημόσια Νηπιαγωγεία που θα επιλεγούν θα εφαρμοστούν τα κάτωθι:

- i. επέκταση του ωραρίου λειτουργίας τους (7.00π.μ. - 6.00μ.μ.)
- ii. θα αναβαθμιστούν και εξοπλιστούν για να στεγάσουν Βρεφοκομικό και Παιδοκομικό Σταθμό σύμφωνα με τον περί Παιδιών Νόμο (Κεφ.352), τους περί Παιδιών Τροποποιητικούς Νόμους Ν.62(Ι)/2011 και Ν.143(Ι)/2002 και το περί Παιδιών (Παιδοκομικοί Σταθμοί) Διάταγμα Κ.Δ.Π.262/2011. Η αναβάθμιση αφορά την εξυπηρέτηση παιδιών από μηνών μέχρι της ηλικίας των 4 χρονών και 8 μηνών (συλλειτουργία προγραμμάτων με ΥΕΠΚΑ). Στους σταθμούς θα εξυπηρετούνται επιπλέον παιδιά των Δημοίων Νηπιοαγωγείων κατά τις περιόδους που είναι κλειστά (διακοπές Χριστουγέννων, Πάσχα και Καλοκαιριού). Για κάθε μία από τις περιόδους αυτές θα είναι δυνατόν να εξυπηρετηθούν παιδιά τα οποία φοιτούν σε άλλα ΔΝ σχετικής εγγύτητας (π.χ. παιδί που φοιτά στο ΔΝ Κακοπετριάς να εγγραφεί κατά την καλοκαιρινή περίοδο στην “Ενιαία Δομή Φροντίδας και Εκπαίδευσης Παιδιών Προσχολικής Ηλικίας” το οποίο ενδεχομένως θα λειτουργεί στην Τεμβριά) (συλλειτουργία προγραμμάτων με ΥΕΠΚΑ).
- iii. θα αναβαθμιστούν και εξοπλιστούν για να στεγάσουν Κέντρο Προστασίας και Απασχόλησης Παιδιών, σύμφωνα με τον περί Κέντρων Προστασίας και Απασχόλησης Παιδιών Νόμο για παιδιά των Δημοτικών είτε κατά τις περιόδους που είναι κλειστά (διακοπές Χριστουγέννων, Πάσχα και Καλοκαιριού) είτε κατά τις απογευματινές ώρες ανάλογα με την γεωγραφική περιοχή, τις ανάγκες και τις δομές που λειτουργούν.

Από την παραπάνω μεταρρύθμιση θα προκύψει κόστος για το πρόσθετο προσωπικό που θα απαιτηθεί.

- i. νηπιαγωγοί για το απογευματινό ωράριο (οι οποίοι θα διορίζονται από την Επιτροπή Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας), όπως λειτουργεί σε τρία Νηπιαγωγεία της Λευκωσίας (ΜΑΝΑ, Κοινωνική Μέριμνα Αγίων Ομολογητών και Καϊμακλί). Το πρωινό ωράριο της νηπιαγωγού δεν θα επηρεαστεί (7:30π.μ. μέχρι τις 1:05μ.μ), ενώ το απογευματινό είτε θα παραμείνει όπως λειτουργεί στα υφιστάμενα νηπιαγωγεία, από τις 12:00μ.μ. μέχρι τις 5:30μ.μ είτε με ειδική διευθέτηση θα τροποποιηθεί (12:30μ.μ. μέχρι τις 6:00μ.μ.). Για τη λειτουργία της απογευματινής φοίτησης θα πρέπει να εργοδοτείται και δεύτερη σχολική βοηθός με ανάλογο απογευματινό ωράριο.
- ii. Θα συσταθεί Μη Κυβερνητικός Οργανισμός ο οποίος θα αναλάβει την υλοποίηση μεταξύ άλλων της λειτουργίας των δομών Προστασίας και Απασχόλησης Παιδιών και του Βρεφοκομικού και Παιδοκομικού Σταθμού. Η Δράση θα εγκριθεί με την προϋπόθεση ότι θα υποβαλλονται κατ’έτος όλα τα προβλεπόμενα από το οικείο σχέδιο κρατικών χορηγιών το οποίο προκυρήσσεται από το Υπουργείο Εργασίας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Κατ’έξαιρηση συστήνεται οι αιτήσεις που θα υποβάλλονται να δύναται να εγκρίνονται με χρηματοδότηση έως και 60% για να εξασφαλίζεται η βιωσιμότητα των εν λόγω δομών.

Τα πάγια λειτουργικά έξοδα και η συντήρηση των κτιρίων των ΔΝ στα οποία θα συλλειτουργούν οι δύο δομές δεν αναμένεται να αυξηθεί σημαντικά και συστήνεται να συνεχίσουν να καταβάλλονται από το ΥΠΠ.

Από την παραπάνω πρόταση θα προκύπτουν έσοδα: α) από τους γονείς των παιδιών των Βρεφοκομικών και Παιδοκομικών Σταθμών και των παιδιών που θα φοιτούν στο ολοήμερο ΔΝ για τα έξοδα κυρίως της διατροφής και β) από τους γονείς των παιδιών που φοιτούν σε ΔΝ οι οποίοι θα αποφασίσουν να τα εγγράψουν στο Κέντρο Προστασίας και Απασχόλησης Παιδιών κατά τις περιόδους όπου το ΔΝ θα είναι κλειστό. Τα έσοδα αυτά θα ενισχύσουν τις Σχολικές Εφορείες για τα έξοδα διατροφής των παιδιών, καθ' όλη την διάρκεια της ημέρας, την καθαριότητα του χώρου, την διοργάνωση εκδρομών και δραστηριοτήτων αλλά και εξαγοράς υπηρεσιών με σύμβαση για εξειδικευμένα ή ενισχυμένα προγράμματα πολιτιστικής δημιουργίας, άσκησης, πρόσθετων γνωστικών αντικειμένων κ.α. Τα προγράμματα αυτά θα συμφωνούνται με το ΥΠΠΑΝ.

Πιλοτική εφαρμογή

1. Γεωγραφική Περιοχή Μαραθάσας: Στην περιοχή έχουν καταγραφεί 15 παιδιά που μπορούν να φοιτήσουν τον Σεπτέμβριο 2019 στο ΔΝ. Τα τελευταία χρόνια στο ΔΝ καταγράφονταν 3-5 παιδιά κατ' έτος. Ο αριθμός έχει αυξηθεί ένεκα των θέσεων απασχόλησης και της ανάπτυξης που έχει σημειωθεί στην Κοινότητα Καλοπαναγιώτη. Απαιτείται διερεύνηση της πρόθεσης των γονιών να εγγράψουν τα παιδιά τους στο ΔΝ της περιοχής ή αν θα τα μεταφέρουν εκτός περιοχής (Σολέα και Αστρομερίτη) λόγω του ωραρίου λειτουργίας του ΔΝ. Επιπλέον έχουν καταγραφεί 7 παιδιά κάτω των 3 ετών, τα οποία παραμένουν στο σπίτι.

Συστήνεται η μετεγκατάσταση του ΔΝ στο κλειστό Περιφερειακό Δημοτικό Σχολείο Μαραθάσας και η δημιουργία “Ενιαίας δομής φροντίδας και εκπαίδευσης παιδιών προσχολικής ηλικίας”. Το κτίριο είναι αρκετά μεγάλο και μπορεί εύκολα να μετατραπεί για να πληροί όλες τις προδιαγραφές. Αναλυτικά η τεχνικοοικονομική ανάλυση και τα σχέδια διαμόρφωσης του χώρου επισυνάπτονται (Παράρτημα 3).

2. Κρασοχώρια – Απελοχώρια

Έχουν καταγραφεί συνολικά 48 παιδιά κάτω των 3 ετών, εκ των οποίων τα 47 παραμένουν στο σπίτι με τους γονείς τους ενώ 1 μεταφέρεται από τον γονέα του στην Λεμεσό σε Παιδικό Σταθμό. Η ηλικία των παιδιών κυμαίνεται από 9 μηνών το μικρότερο έως 2^{8/12} το μεγαλύτερο.

Επιπλέον σημειώνεται ότι στην περιοχή λειτουργούν 2 ΔΝ σε Πάχνα και Κυβίδες, στα οποία φοιτούν 63 παιδιά. Στην περιοχή έχουν καταγραφεί ακόμα 17 παιδιά άνω των 3 ετών τα οποία είτε παραμένουν στο σπίτι (11) είτε φοιτούν σε ΔΝ και ιδιωτικούς σταθμούς (6) σε Ύψωνα, Ερήμη και Λεμεσό. Αναλυτικά τα 11 παιδιά τα οποία παραμένουν στο σπίτι είναι ηλικίας 3 - 2/12, 6/12, 8/12 και 4 - 4/12. Επιπλέον, παιδιά μεταφέρονται από τον Άγιο Θεράποντα στον Ύψωνα, από τον Άγιο Αμβρόσιο στην Λεμεσό, από το Βουνί και τις Κυβίδες στην Ερήμη στον Ύψωνα και στην Λεμεσό.

Συστήνεται η δημιουργία “Ενιαίας δομής φροντίδας και εκπαίδευσης παιδιών προσχολικής ηλικίας” στον Άγιο Αμβρόσιο, λαμβανομένης υπόψη της κεντροβαρούς του θέσης από το Όμοδος έως τις Κυβίδες και από την Πάχνα έως το Βουνί. Θα μπορούσε να εξεταστεί το κλείσιμο του Δημοτικού Σχολείου Αγίου Αμβροσίου, επειδή αυτό περιβάλλεται από τα δυο μεγάλα δημοτικά της περιοχής στην Πάχνα και Κυβίδες και να αξιοποιηθεί η υλικοτεχνική υποδομή του. Εναλλακτικά συστήνεται να ανεγερθεί νέο κτίριο για τον σκοπό αυτό στον ίδιο χώρο.

Δράση 5.2.2 Ανάπτυξη υποδομών προσχολικής εκπαίδευσης

Κτιριακή και υλικοτεχνική αναβάθμιση ΔΝ (όσα εντάσσονται στο Σχέδιο Δράσης και όσα θα παραμείνουν στο υφιστάμενο καθεστώς λειτουργίας, αλλά υπάρχει ή προγραμματισμός αναβάθμισης π.χ. ΔΝ Κυπερούντας)

Αναβάθμιση 3 ΔΝ για συλλειτουργία και ανέγερση ενός νέου στην Τριμίκλινη (Δαπάνη €500,000, μέρος της οποίας δύναται να εξασφαλιστεί από δωρεές). Επιπλέον 1 ΔΝ στην Κυπερούντα το οποίο περιλαμβάνεται στους προγραμματισμούς του ΥΠΠ

1. Επαναλειτουργία Περιφερειακού Δημοτικού Μαραθάσας, μετεγκατάσταση Δημοσίου Νηπιαγωγείου και λειτουργία Ενιαίας Μονάδας (€85.000)
2. Ανέγερση κτιρίου στο Δημοτικό Σχολείο Τριμίκλινης για μετεγκατάσταση του Δημοσίου Νηπιαγωγείου και λειτουργίας Ενιαίας Μονάδας (€450.000)
3. Ανέγερση κτιρίου στον Άγιο Αμβρόσιο, λειτουργία ΔΝ και Ενιαίας Μονάδας (€450.000)
4. Προώθηση της ανέγερσης του νέου ΔΝ Κυπερούντας με υποδομές για λειτουργία ως ενιαία Μονάδα (€100.000)"

Υπομέτρο 5.3 Επιχειρηματική εκπαίδευση στα σχολεία στο πλαίσιο της νέας ορεινής οικονομίας

Δράση 5.3.1 Ανάπτυξη και καθιέρωση Προγραμμάτων Δημιουργικότητας, Καινοτομίας και Επιχειρηματικής Ιδέας στην Δημοτική και Μέση Εκπαίδευση. Πρόγραμμα "Νέα γενιά επαγγελματιών Ορεινής Επιχειρηματικότητας"

Μια σειρά από διαπιστώσεις οι οποίες αφορούν την αλληλεξάρτηση των σχέσεων μεταξύ εκπαίδευσης, επαγγελματικού προσανατολισμού αλλά και πρόσληψης του ορεινού χώρου μόνο ως χώρο μειονεκτικό και περιοριστικό, εξηγούν σήμερα, ως ένα βαθμό, το μικρό ποσοστό μαθητών που επιστρέφουν επαγγελματικά στο Τρόδος μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους. Στις συναντήσεις με μαθητές Γυμνασίων και Λυκείων της περιοχής διαφάνηκε ότι οι νέοι της περιοχής εκπαιδεύονται (*στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση*) στις δομές εκπαίδευσης της περιοχής, με στόχο να συνεχίσουν τις σπουδές τους και να μην επιστρέψουν στον τόπο τους για να αξιοποιήσουν το κεφάλαιο γνώσης που έχουν αποκτήσει. Αποτέλεσμα είναι η περιοχή να έχει σημαντικό έλλειμμα νέων ανθρώπων με βαρύνουσες αρνητικές συνέπειες για την οικονομική και κοινωνική συνοχή.

Αν η εκπαίδευση ενδεχομένως ωθεί ασυνείδητα ή συνειδητά, τον μαθητή στην εγκατάλειψη του τόπου σίγουρα δεν του προσφέρει τα εφόδια για μια αντικειμενική αξιολόγηση και επιλογή. Η δημοτική εκπαίδευση θα πρέπει να συμβάλλει στη γνωριμία του μαθητή με τον τόπο του μέσα από μια προσέγγιση γνωριμίας των πόρων του και τις αξίες του στο νέο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, την κατανόηση των ιδιαιτεροτήτων αλλά και της ισορροπίας μεταξύ αρνητικών και θετικών πλευρών του πλαισίου ζωής στις ορεινές περιοχές. Στη συνέχεια, ο γυμνασιακός και λυκειακός κύκλος θα πρέπει να ενδυναμώσει την θεωρητική εκπαίδευση που προτείνει μέσω πρακτικών δράσεων που προέρχονται από την περιοχή². Σ' αυτή την περίπτωση το Σχολείο μπορεί να μετατραπεί σε κοινωνική δράση και να συμβάλλει στην εκπαιδευτική πρόοδο των μαθητών εκκινώντας από τις ανάγκες της περιοχής.

²Το Κυπριακό Πανεπιστήμιο Frederic έχει υποβάλλει μια ενδιαφέρουσα και καινοτομική πρόταση για ένα «Πρόγραμμα πρακτικού προσανατολισμού και καθοδήγησης μαθητών Λυκείου που ενδιαφέρονται να ακολουθήσουν σπουδές ιδιαίτερα στα θέματα προστασίας του Περιβάλλοντος», έρχοντας να καλύψει ένα σημαντικό κενό ως προς την καθοδήγηση του πρακτικού επαγγελματικού προσανατολισμού των μαθητών.

Με βάση τα πιο πάνω η Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας, σε συνεργασία και συντονισμό με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, τις λοιπές Διευθύνσεις του Υπουργείου Παιδείας, τον Οργανισμό Νεολαίας, τον μη κερδοσκοπικό οργανισμό Junior Achievement κ.α. θα αναλάβουν από κοινού την ανάπτυξη νέων και εφαρμογή υφιστάμενων **προγραμμάτων δημιουργικότητας, καινοτομίας και επιχειρηματικής ιδέας** και την προώθηση της συμμετοχής σε διαγωνισμούς επιχειρηματικότητας στην Δημοτική και Μέση Εκπαίδευση (ΟΠ 4 – Επιχειρηματικότητα και Δια Βίου Μάθηση)³. Από την εφαρμογή τους θα δημιουργηθεί μια νέα γενιά απόφοιτων από τα εκπαιδευτήρια του Τρόδους και μια νέα ομάδων επαγγελματιών σε βασικούς κλάδους και τομείς της οικονομίας οι οποίοι θα συνεισφέρουν στην ανάκαμψη και αναζωογόνηση της περιοχής. Οι ενέργειες που μπορούν να προωθηθούν αφορούν τα ακόλουθα:

1. Διαμόρφωση και παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού διαφορετικών ομάδων εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων & Διαφορετικών Ειδών Επιχειρηματικότητας⁴ (Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας σε συνεργασία με το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων) Εστίαση σε τομείς όπως ο πρωτογενής τομέας, η μεταποίηση, ο εναλλακτικός ορεινός τουρισμός, ο αθλητισμός και ο πολιτισμός
2. Ανάπτυξη και εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο Δημόσιο Σχολείο για την προαγωγή της ορεινής επιχειρηματικότητας όπως
 - i. Καθιέρωση προγραμμάτων Εικονικών Επιχειρήσεων (π.χ. σε συνεργασία με Junior Achievement⁵ Κύπρου), Διαγωνισμών Επιχειρηματικών Ιδεών - Δημιουργικότητας και Καινοτομίας (π.χ. “Ιδεοδρομίο⁶”) σε μαθητές Δημοτικής, Μέσης και Τεχνικής Εκπαίδευσης
 - ii. Συμμετοχή σε σχετικούς διαγωνισμούς επιχειρηματικότητας και παραγωγικότητας όπως για παράδειγμα ο διαγωνισμός του Κέντρου Παραγωγικότητας Κύπρου.
 - iii. Προγράμματα γνωρίζω τον τόπο μου (brand my land) – Πρεσβευτές Ορεινού Τουρισμού
3. Καθιέρωση Διαγωνισμών Ορεινής Επιχειρηματικότητας σε εθνικό και τοπικό επίπεδο (ως ετήσιος θεσμός σε Σχολεία Δημόσιας Εκπαίδευσης, επιβράβευση υφιστάμενων επιχειρήσεων, νεοφυών επιχειρήσεων, κτλ.)
4. Προώθηση καλών Πρακτικών - Μελέτες επίσκεψης ομάδων, Δικτύωση και συνεργασία
5. Σύστημα Συνεχούς Αξιολόγησης, Προγραμμάτων, Εκπαιδευτικού Υλικού, Εκπαιδευτών και Εκπαιδευομένων

³ Το Υπουργείο Παιδείας και η ΔΠΙ σημειώνει ότι είναι σημαντικό να υπάρξει όντως η διασύνδεση των προγραμμάτων αυτών στα σχολεία με μια ολοκληρωμένη παρέμβαση για την Επιχειρηματικότητα και Διά βίου μάθηση στην περιοχή.

⁴ παραδείγματα αξιοποίησης ευρωπαϊκών προγραμμάτων στα οποία το ΠΙ συνέβαλε με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών (π.χ. Smartcities του Δήμου Αραδίππου).

⁵ **Πρόγραμμα / Διαγωνισμός Junior Achievement.** Στο λυκειακό κύκλο εφαρμόζεται το πρόγραμμα μαθητικής «εικονικής επιχείρησης», του μη κερδοσκοπικού οργανισμού Junior Achievement Κύπρου. Σκοπός του είναι, ο σχεδιασμός και η παραγωγή ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας, τα οποία να ανταποκρίνονται σε διαπιστωμένες κοινωνικές ανάγκες, να είναι φιλικά προς το περιβάλλον και να διακρίνονται από καινοτόμα χαρακτηριστικά. Μέσω του διαγωνισμού μαθητικής «εικονικής επιχείρησης» οι μαθητές/τριες έχουν την ευκαιρία να αναλάβουν καινοτόμες και δημιουργικές πρωτοβουλίες ώστε να συνειδητοποιήσουν, με βιωματικό τρόπο, τη δυνατότητά τους να συντελούν στην οικονομική ανάπτυξη του τόπου τους, μέσω της άσκησης επιχειρηματικότητας. Ο διαγωνισμός δίνει την ευκαιρία σε μαθητές/τριες να δικτυωθούν σε Παγκύπριο και Πανευρωπαϊκό επίπεδο τόσο δια της συμμετοχής τους στους τοπικούς και Πανευρωπαϊκούς διαγωνισμούς, όσο και στο Πρόγραμμα Αποφοίτων του Οργανισμού (JA Alumni Cyprus).

⁶ **Πρόγραμμα Δημιουργικότητας, Καινοτομίας και Επιχειρηματικής Ιδέας «Ιδεοδρομίο».** Το πρόγραμμα έχει σκοπό, την εμφύσηση και προαγωγή της δημιουργικής και καινοτόμου σκέψης, την ενίσχυση χαρακτηριστικών, συμπεριφορών και ιδιοτήτων που σχετίζονται με το μαθητικό επιχειρείν, τη βιωματική μάθηση εστιασμένη τόσο στην Καινοτόμα όσο και στην Κοινωνική και Πράσινη Επιχειρηματικότητα

Δράση 5.3.2 Δημιουργία Κέντρων Επαγγελματικού Προσανατολισμού, Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής

Η εφαρμογή προγραμμάτων “Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής” είναι ιδιαίτερα σημαντική για την περιοχή του Τροόδους, η οποία λόγω της ιδιαιτερότητας της ως ορεινή περιοχή, απαιτεί ειδική προσέγγιση. Σε διάλογο που είχε αναπτυχθεί με μαθητές Γυμνασίων και Λυκείων Τροόδους, έχει διαφανεί ότι οι νέοι της περιοχής προσβλέπουν να ολοκληρώσουν την εκπαίδευσή τους στο Τρόοδο (πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια) με στόχο να συνεχίσουν τις σπουδές τους και να μην επιστρέψουν στην περιοχή. Επιπλέον είναι έντονα πεπεισμένοι ότι το βουνό δεν είναι κατάλληλος τόπος ζωής και δραστηριοποίησής γιατί δεν διαθέτει τα απαιτούμενα μέσα.

Προτείνεται ο σχεδιασμός ειδικών προγραμμάτων “Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής” με επίκεντρο τις ιδιαιτερότητες της περιοχής, όπως η ορεινότητα, η μικρή και οικογενειακή επιχειρηματικότητα και η πολιτιστική κουλτούρα, ενώ παράλληλα απαιτείται η εστίαση σε τομείς που μπορούν να έχουν εφαρμογή στην περιοχή όπως ο πρωτογενής τομέας, η μεταποίηση, ο εναλλακτικός ορεινός τουρισμός, ο αθλητισμός και ο πολιτισμός.

Μέσα στα πλαίσια παροχής Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής σε νεαρά άτομα στις περιοχές Τροόδους οι μελετητές της ΕΣΑΟΚ και η ΔΜΓΕ (ΥΣΕΑ) εισηγούνται την δημιουργία Κέντρων Επαγγελματικού Προσανατολισμού, όπου άτομα τα οποία θα πληρούν τα προσόντα που προνοεί το Σχέδιο Υπηρεσίας των Καθηγητών Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής, θα εργοδοτηθούν για να προσφέρουν Υπηρεσίες, οι οποίες προάγουν την ενδυνάμωση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων που αφορούν την προσωπικότητα και την επιχειρηματικότητα των νέων όπως:

- Ατομική και ομαδική Συμβουλευτική σε προσωπικά, οικογενειακά, εκπαιδευτικά/επαγγελματικά θέματα, έτσι ώστε να ενισχύεται η ψυχική ανθεκτικότητα και υγεία.
- Εφαρμογή προγραμμάτων της ΥΣΕΑ, όπως το πρόγραμμα «Ενδυνάμωση» (<http://www.moec.gov.cy/ysea/programmata.html>) με σκοπό τη διαχείριση θεμάτων που απασχολούν τους νέους και ανάπτυξη «μαλακών δεξιοτήτων» (soft skills), όπως η συναισθηματική και κοινωνική νοημοσύνη, η ενσυναίσθηση, οι διαπροσωπικές σχέσεις, η ομαδικότητα.
- Χορήγηση Ψυχομετρικών Εργαλείων Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Άριστον, Αριάδνη).
- Οργάνωση βιωματικών εργαστηρίων με διάφορα θέματα που αφορούν την εκπαιδευτική/επαγγελματική τους πορεία όπως: δεξιότητες διερεύνησης και αναζήτησης πληροφοριών, διαδικασία λήψης απόφασης, συγγραφή βιογραφικού σημειώματος, διαδικασία συμπλήρωσης αιτήσεων σε πανεπιστήμια και συμπλήρωση αιτήσεων για εργοδότηση.
- Παρακολούθηση της εκπαιδευτικής τους πορείας και καθοδήγησή τους προς προγράμματα Δια Βίου Μάθησης και ανάπτυξης νέων δεξιοτήτων με σκοπό την επαγγελματική ευελιξία και προσαρμοστικότητα.
- Επαγγελματική Καθοδήγηση και συμβουλευτική κινητοποίησης με στόχο την επιλογή σε τομείς ανάπτυξης που προσφέρει η περιοχή όπως: γεωργία με προηγμένες τεχνολογικές μεθόδους, βιολογικές καλλιέργειες, οινοποιεία, αγροτουριστικές μονάδες και αειφορία κ.α.

Τα Κέντρα Επαγγελματικού Προσανατολισμού, Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής προτείνεται να συστεγαστούν με τα Εκπαιδευτικά Πολυκέντρα Νεολαίας Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους για συνεργασία και συντονισμό με τις υπηρεσίες που θα προσφέρονται από τον Οργανισμό Νεολαίας Κύπρου οι οποίες παρέχονται σε νέους από 14-35 χρονών. Στόχος είναι η υποστήριξη των νέων για να μπορέσουν να κάνουν όσο το δυνατό πιο ορθές εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές.

Υπομέτρο 5.4 Δομές μη τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης

Δράση 5.4.1 Ολοκλήρωση και αναβάθμιση της λειτουργίας Κέντρων Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη

Υποδομές

Οι υποδομές του ΚΠΕ Πεδουλά χρειάζονται αναβάθμιση για την κάλυψη των αυξημένων αναγκών του. Ειδικότερα η ανέγερση νέων ξενώνων επείγει γιατί οι υφιστάμενοι δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες του ΚΠΕ για διήμερα, τριήμερα και πολυήμερα προγράμματα (6000 μαθητές ετησίως), όπως επίσης και για τους νέους αναπτυξιακούς σχεδιασμούς που έχουν προβλεφθεί για το ΚΠΕ από την ΜΕΠΑΑ. Όσον αφορά το νέο ΚΠΕ Κοιλανίου, έχει εγκριθεί η χρηματοδότησή του από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και ήδη κατασκευάζεται η εκπαιδευτική του υποδομή. Στην χρηματοδότηση δεν έχει περιληφθεί η κατασκευή των ξενώνων με αποτέλεσμα το ΚΠΕ Κοιλανίου να ξεκινήσει τη λειτουργία μόνο με την προσφορά μονοήμερων προγραμμάτων και όχι τριήμερων όπως προβλέπει ο σχεδιασμός του.

Η ΜΕΠΑΑ επιπλέον επισημαίνει ότι το ΚΠΕ Πεδουλά έχει σοβαρά προβλήματα ως προς τις κτηριακές του υποδομές. Αν δεν προωθηθεί άμεσα η βελτίωσή του εγείρονται σοβαρά θέματα, όχι μόνο ως προς την ασφάλεια, αλλά και ως προς τη δυνατότητά του να ανταποκριθεί στους μελλοντικούς προγραμματισμούς και σχεδιασμούς του. Δεδομένου μάλιστα του γεγονότος ότι θα λειτουργήσει το ΚΠΕ Παναγιάς με νέους ξενώνες, ενώ προγραμματίζεται και η ανέγερση νέων ξενώνων στο ΚΠΕ Σαλαμιούς, εγείρονται θέματα ανταγωνιστικότητας και μείωσης της επισκεψιμότητας στο ΚΠΕ Πεδουλά λόγω της μη δυνατότητάς του να ανταποκριθεί σε θέματα διαμονής, όπως επίσης και να παρέχει ποιότητα υπηρεσιών. Το θέμα έχει τεθεί επανειλημμένα στο Κοινοτικό Συμβούλιο Πεδουλά, χωρίς ωστόσο να έχει ληφθεί κάποια απόφαση εδώ και 8 χρόνια που το θέμα εκκρεμεί.

Η ΜΕΠΑΑ επισημαίνει ότι η κτηριακή αναβάθμιση των ΚΠΕ δεν εμπίπτει μέσα στις αρμοδιότητες των Τεχνικών Υπηρεσιών του ΥΠΠ, πράγμα το οποίο δημιουργεί μεγάλα προβλήματα ως προς την έγκριση στο πλαίσιο του υφιστάμενου κονδυλίου των ΚΠΕ επιπρόσθετων δαπανών για τις κτηριακές υποδομές τους. Εισήγησή της ΜΕΠΑΑ είναι να περιληφθούν, εάν αυτό είναι εφικτό, στα Κοινοτικά Συμβούλια, σε συνεννόηση με την αρμόδια αρχή ειδικά κονδύλια για τη συντήρηση των κτηριακών υποδομών των ΚΠΕ όπως επίσης και την αναβάθμισή τους.

Όσον αφορά τις άμεσες ανάγκες φιλοξενίας στα δύο ΚΠΕ μπορεί να εξεταστεί εναλλακτικά το ενδεχόμενο οι ομάδες να φιλοξενηθούν σε καταλύματα της περιοχής, στη βάση της εξέτασης του ενδεχόμενου ενοικιάσής τους σε ειδική τιμή από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, μέχρις ότου ανεγερθούν νέοι ξενώνες.

Με βάση τα παραπάνω συστήνονται τα παρακάτω:

- το ΚΠΕ Πεδουλά να τύχει ολικού επανασχεδιασμού για να καταστεί λειτουργικό και να είναι σε θέση να εξυπηρετήσει τις υφιστάμενες και νέες ανάγκες. Επιπλέον, ως πρότυπο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, ο σχεδιασμός θα πρέπει να λάβει υπόψη την ενεργειακή του κατανάλωση για να καταστεί κτίριο μηδενικής κατανάλωσης. Στο πλαίσιο του επανασχεδιασμού, θα πρέπει να αξιολογηθεί ο περιβάλλον χώρος, τα υπόλοιπα κτιριακά συγκροτήματα τα οποία είναι ανεπτυγμένα στο ίδιο οικόπεδο, οι προσβάσεις, οι ανέσεις και οι διευκολύνσεις των χρηστών και των περιοίκων. Συστήνεται **να προκηρυχθεί αρχιτεκτονικός διαγωνισμός** και να κατασκευαστεί ως Δημόσιο Έργο Υποδομής.

- να κατασκευαστούν οι ξενώνες και οι λοιπές υποστηρικτικές υποδομές του ΚΠΕ Κοιλανίου που προβλέφθηκαν στον σχεδιασμό αλλά και στις σχετικές πολεοδομικές και άλλες εγκρίσεις που εξασφαλίστηκαν.

Στελέχωση

Το ΚΠΕ Πεδουλά παρουσιάζει προβλήματα στελέχωσης λόγω της μεγάλης επισκεψιμότητας, τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν. Με βάση τα στοιχεία της συντονίστριας της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης / ΕΑΑ, ΠΙ εφόσον το προσωπικό του ΚΠΕ Κοιλανίου αυξηθεί από 2 (που έχει προβλεφθεί) σε 4 στελέχη και του ΚΠΕ Πεδουλά από 3,5 σε 5 στελέχη, θα μπορούσαν να συμμετέχουν παράλληλα στα προγράμματα των ΚΠΕ περισσότερες από μία ομάδα.

Νέα Προγράμματα

Επίσης πρέπει να προωθηθεί ο σχεδιασμός νέων περιβαλλοντικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων για γονείς και παιδιά. Αποτελεί μια καινοτομία η οποία μπορεί να οργανωθεί σε συνεργασία με τη σχολή γονέων και το ΥΠΠ (Μονάδα Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη, ΠΙ). Τα προγράμματα προβλέπεται να προσφέρονται, τα Σαββατοκύριακα και κατά την περίοδο των διακοπών. Τα προγράμματα θα διεξάγονται από άνεργους εκπαιδευτικούς με εξειδίκευση στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και την Αειφόρο Ανάπτυξη. Θα ακολουθηθεί το πρότυπο των ολοήμερων ή των επιμορφωτικών κέντρων. Ο υπολογιζόμενος χρόνος είναι 120 μέρες, για πεντάωρα προγράμματα που αντιστοιχούν σε 6.6 περιόδους των 45λεπτών, με χρέωση 20 ευρώ το 45λεπτο, για δέκα εκπαιδευτικούς, δύο σε κάθε ΚΠΕ (τα ΚΠΕ είναι πέντε στην παρούσα φάση). Στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Παιδείας έχει περιληφθεί ποσό €48.400 για τον σκοπό αυτό, το οποίο θα πρέπει να αυξηθεί κλιμακωτά τα επόμενα χρόνια για να καλύψει τις ανάγκες που θα παρουσιαστούν μετά την ολοκλήρωση του ΚΠΕ Παναγιάς, την αναβάθμιση του ΚΠΕ Πεδουλά και την ανέγερση των ξενώνων στο ΚΠΕ Κοιλανίου.

Δράση 5.4.2 Ίδρυση, Κατασκευή και Λειτουργία Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων (ΚεΠΕΟΚ)

Προτείνεται η οργάνωση Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων τα οποία θα λειτουργήσουν, κατά το πρότυπο των Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ) με τη συνδρομή του Πανεπιστημίου Κύπρου και του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. Τα Κέντρα θα λειτουργούν υπό την διαχείριση του Ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων και για τον λόγο αυτό η Δράση αναπτύσσεται στην Ολοκληρωμένη Παρέμβαση: «Πολιτισμός – Αξίες Τροόδους» - Υπομέτρο 8.4.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα προγράμματα αφορούν μαθητές/τριες, τότε θα πρέπει να εγκρίνονται μέσα από τις διαδικασίες του ΥΠΠ υπό την επίβλεψη και παρακολούθηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου. Είναι απαραίτητη η εκπόνηση διαφοροποιημένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια, Τριτοβάθμια) καθώς και για ομάδες ενηλίκων, στο πλαίσιο ενίσχυσης και της Δια Βίου Μάθησης. Τα μαθήματα, τα οποία μπορεί να προσφέρονται και κατά τους Καλοκαιρινούς μήνες (καλοκαιρινό σχολείο σε συνδυασμό με διακοπές) θα στοχεύουν στην γνωριμία των εκπαιδευομένων με διάφορες εκφάνσεις και τομείς της κυπριακής παραδοσιακής ζωής και δημιουργίας. Επιπλέον σημειώνεται ότι τα ΚεΠΕΟΚ για προγράμματα που αφορούν την λειτουργία ομάδων ενήλικων εκπαιδευομένων θα απευθύνονται και στην Υπηρεσία Επιμορφωτικών Κέντρων, η οποία θα εξετάζει την προσφορά των θεμάτων, με βάση τις ισχύουσες διαδικασίες.

Στα πολιτιστικά-εκπαιδευτικά προγράμματα που θα διαμορφώνονται και θα υλοποιούνται από τα ΚεΠΕΟΚ Τροόδους μέσα από τον προϋπολογισμό τους, μπορούν να συμπεριληφθούν τα πιο κάτω:

- Οργάνωση δράσεων σε χώρους πολιτισμικού ενδιαφέροντος για την προαγωγή της παράδοσης και της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και δημιουργικές συνεργασίες με καλλιτέχνες π.χ.:
 - οργάνωση εργαστηρίων, ζωγραφικής, κεραμικής, κεντητικής, κ.ά. και
 - οργάνωση /εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε πολιτιστικούς, μουσειακούς, μνημειακούς χώρους
- Προβολή των πολιτιστικών χώρων της περιοχής Τροόδους (θρησκευτικά μνημεία, εκκλησίες UNESCO, μοναστήρια, μουσειακοί χώροι εθνικών αγώνων όπως στα μουσεία Ομόδους, βυζαντινής τέχνης, όπως στον Καλοπαναγιώτη, λαϊκής τέχνης, εικαστικών τεχνών, όπως το Μουσείο του καλλιτέχνη Σ. Φραγκουλίδη στον Αγρό, αρχιτεκτονική των κτιρίων, όπως η λαϊκή γειτονιά στην Κακοπετριά, μνημειακοί χώροι, όπως γεφύρια, μύλοι, υδραγωγεία) και αναβάθμισή τους για να είναι προσιτοί από τα παιδιά με κατάλληλες υποδομές και εξοπλισμό.

Δράση 5.4.3 Ανάπτυξη υποδομών Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων

Αποκατάσταση εκπαιδευτικών υποδομών που δεν λειτουργούν, για την χρήση τους ως Κέντρα Πολιτιστικής Εκπαίδευσης (κτιριακά και υλικοτεχνική υποδομή): Ειδικότερα προτείνεται τα ΚεΠΕΟΚ να δημιουργηθούν στις παρακάτω Κοινότητες:

- ✓ **Παλαιχώρι:** Παλαιό Δημοτικό Σχολείο, το οποίο κτιριακά αποτελεί διατηρητέα οικοδομή και έχουν εξασφαλιστεί πολεοδομική άδεια και άδεια οικοδομής για την μετατροπή του σε πολιτιστικό κέντρο. Το Πολιτιστικό Σχολείο στο Παλαιχώρι θα λειτουργήσει πρώτο και πιλοτικά.
- ✓ **Βουνί:** Αξιοποίηση του Οινολογικού Κέντρου και του Παλαιού Δημοτικού Σχολείου στο οποίο θα πρέπει να γίνουν προσαρμογές για την κάλυψη των αναγκών του ΚεΠΕΟΚ.
- ✓ **Καμινάρια:** Παλαιό Δημοτικό Σχολείο « Αρχιμανδρίτη Ιερώνυμου Μυριανθέας». Θα πρέπει να προωθηθεί η εκπόνηση των αναγκαίων μελετών για την εξασφάλιση των απαιτούμενων αδειών ώστε να χρηματοδοτηθεί η υλοποίηση του έργου.

Δράση 5.4.4 Ίδρυση και λειτουργία 2 Εκπαιδευτικών Πολυκέντρων Νεολαίας Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους

Ο πολυχώρος αυτός θα δημιουργηθεί σύμφωνα με τα πρότυπα κέντρου μάθησης του μέλλοντος, που προβλέπει 6 ζώνες μάθησης και εργασίας : Develop, Exchange, Create, Investigate, Present, Interact. Πρόκειται για μέτρο τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης και η δομή του θα λειτουργήσει στα πρότυπα της δράσης "the STEAMers" σε συνεργασία με τον Οργανισμό Νεολαίας Κύπρου.

Σε πρώτη φάση μπορεί να δημιουργηθούν 1 ή 2 ζώνες εργασίες, όπως δημιουργίας και διάδρασης. Στη ζώνη δημιουργίας οι μαθητές μπορούν να δημιουργήσουν μιντιακές παραγωγές σε ζητήματα της τοπικής κοινωνίας, όπως για παράδειγμα:

- Ραδιοφωνικό πρόγραμμα
- Πολυμεσική παραγωγή,
- Διαδικτυακή ιστοσελίδα
- Ντοκιμαντέρ για την άυλη πολιτισμική κληρονομιά
- Μαθητικές ταινίες

Στο "Πολυκέντρο Μάθησης και Εργασίας" θα υπάρχει ένας εθελοντής ή ένας εκπαιδευτικός επί μισθό και θα βοηθά τους μαθητές να οργανώσουν τη μελέτη τους βάσει του ηλεκτρονικού υλικού. Ακολουθώντας το παράδειγμα άλλων αντίστοιχων κέντρων, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να στηρίξουν το Πολυκέντρο με την παραγωγή μαθητικών ταινιών οργανώνοντας φεστιβάλ ταινίας με στόχο την προβολή των σχολείων, των ορεινών κοινοτήτων του Τροόδους. Επιπλέον, θα υπάρχει η δυνατότητα συνάντησης και συνεργασίας μεταξύ μαθητών, εκπαιδευτικών, εθελοντών και κατοίκων της παραγωγικής τάξης μεταξύ μαθητών και μελών της τοπικής κοινωνίας. Στόχος πέρα από τη δικτύωση μαθητών και πολιτών είναι, ο χώρος αυτός να αποτελέσει:

1. κέντρο ανάδειξης πολιτισμικών δράσεων που σχετίζονται με το περιβάλλον και την άυλη κληρονομιά του τόπου,
2. σημείο αναφοράς για τη συνεργασία σχολείων, μαθητών και πολιτικών στη βάση δημιουργίας ντοκιμαντέρ, ειδήσεων, ταινιών κ.α.

3. πόλο έλξης για επισκέπτες, καθώς θα καθιερώσει σταδιακά πολιτισμικές, καλλιτεχνικές και εκπαιδευτικές δράσεις, όπως για παράδειγμα το Φεστιβάλ εκπαιδευτικών ταινιών Ολυμπίας, Χανίων, Δράμας στην Ελλάδα, καθιερώνοντας έτσι το Brandname της κοινότητας και του Τροόδους.

Επιπλέον, εντός του Εκπαιδευτικού Πολυκέντρου Νεολαίας Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους και σε συνεργασία με τον Οργανισμό Νεολαίας Κύπρου θα συλλειτουργούν:

1. **Κέντρο πληροφόρησης Νέων** (όπως το υφιστάμενο στον Αγρό) το οποίο θα λειτουργεί με βάση τα πρότυπα και τους κανόνες του European Youth Information and Counseling Agency (ERYICA). Βασικός σκοπός των Κέντρων είναι να παρέχουν την πρώτη γενική πληροφόρηση σε μία σειρά θεμάτων που άπτονται των ενδιαφερόντων τους, μέσα σ' ένα άνετο, μοντέρνο και πάνω από όλα φιλικό περιβάλλον. Παράλληλα στόχος τους είναι να καθοδηγήσουν τους νέους στα πρώτα τους βήματα προς την πλήρη ένταξη τους στην κοινωνία ως ανεξάρτητα άτομα, αλλά και να τους βοηθήσουν στην αντιμετώπιση δυσκολιών που τους παρουσιάζονται.

Στα Κέντρα Πληροφόρησης (ΚΕΠΛΗ) παρέχεται επίσης ελεύθερη πρόσβαση στο διαδίκτυο, χρήση Η/Υ και ενημέρωση και καθοδήγηση για τα προγράμματα και υπηρεσίες του ΟΝΕΚ όπως τα χρηματοδοτικά του εργαλεία και άλλα προγράμματα.

Όλα τα προγράμματα και υπηρεσίες παρατίθεται στο Παράρτημα 4.

2. **Youth Makerspace** το οποίο είναι βασισμένο στα πρότυπα των Makerspaces τα οποία αναπτύσσονται από πανεπιστημιακά ιδρύματα ή κοινότητες στο εξωτερικό και παρέχουν πρόσβαση στους νέους σε υψηλού επιπέδου και τελευταίας τεχνολογίας εξοπλισμό για την ανάπτυξη και υλοποίηση των πρωτότυπων επιχειρηματικών τους ιδεών. Οι χώροι τύπου «makerspace» αντιπροσωπεύουν τον εκδημοκρατισμό του σχεδιασμού, μηχανοποίησης, κατασκευής και εκπαίδευσης. Εδώ οι νέοι μπορούν να μάθουν για την τεχνολογία, χειροτεχνία (crafts) και άλλες δημιουργικές κατασκευαστικές διαδικασίες και μεθόδους, να μοιραστούν τις γνώσεις και τις δεξιότητες τους και να εφαρμόσουν στην πράξη τη γνώση και τις δεξιότητες αυτές. Το δημιουργικό φάσμα που καλύπτεται είναι τεράστιο. Το Youth Makerspace απευθύνεται σε παιδιά και νέους ηλικίας 6-35 χρονών καθώς και σε οργανωμένα σύνολα νέων, τάξεις ή ομίλους εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και σχολείων και άλλους.

Εντός του Εκπαιδευτικού Πολυκέντρου Νεολαίας Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους και σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού θα λειτουργήσουν **Κέντρα Επαγγελματικού Προσανατολισμού, Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής (Δράση 5.3.2.)**. Τα Κέντρα αυτά συστήνεται να συστεγαστούν στα Εκπαιδευτικά Πολυκέντρα Νεολαίας Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους για συνεργασία και συντονισμό με τις υπηρεσίες που θα προσφέρονται από τον Οργανισμό Νεολαίας Κύπρου οι οποίες παρέχονται σε νέους από 14-35 χρονών, με στόχο να μπορέσουν να κάνουν όσο το δυνατό πιο ορθές εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές.

Τέλος στο Πολυκέντρο ο Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου μπορεί να εξετάσει το ενδεχόμενο να αναλάβει τη δημιουργία Fab-Lab, NGO-Hub και Co-working spaces. Οι υπηρεσίες αυτές θα αξιολογηθούν μετά την έγκριση του τελικού χώρου ανάπτυξης και κατά τον σχεδιασμό υλοποίησης του έργου.

Θεσμική πλαισίωση: Η προτεινόμενη δράση μπορεί πλαισιωθεί θεσμικά και να στηριχθεί οικονομοτεχνικά ως δράση «the STEAMers» που είναι βασισμένο στα πρότυπα των S.T.E.A.M Centers του εξωτερικού. Τα αρχικά αναφέρονται στο Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics. Το πρόγραμμα προσφέρει εργαστήρια Ρομποτικής, Προγραμματισμού, Film Making, Φωτογραφίας, Graphic Design, Δημιουργικής Γραφής, Μουσικής, Θεάτρου και Τέχνης. Στόχος των εργαστηρίων είναι η υγιής απασχόληση, η ψυχαγωγία και η εκμάθηση, η καλλιέργεια της εκφραστικότητας και της

δημιουργικότητας, καθώς επίσης η ψυχοσυναισθηματική ενδυνάμωση και η προσωπική ανάπτυξη των συμμετεχόντων (<https://onek.org.cy/archiki-selida/programmata-ipiresies/dimiourgiki-apascholisi/polikentra/#toggle-id-1>).

Προτείνεται να δημιουργηθούν δύο πολυκέντρα:

1. Το ένα με την μετεγκατάσταση και αναβάθμιση των δομών του Οργανισμού Νεολαίας στην κοινότητα Αγρού. Ο πολυχώρος αυτός, μπορεί να δημιουργηθεί σύμφωνα με τα πρότυπα κέντρου μάθησης του μέλλοντος, που προβλέπει 6 ζώνες μάθησης και εργασίας : Develop, Exchange, Create, Investigate, Present, Interact. **Αρχικά συστήνεται όμως να λειτουργήσει για τρία χρόνια με τουλάχιστον δύο ζώνες από τις 6 ζώνες μάθησης και εργασίας.**

2. Το δεύτερο να αναπτυχθεί πλήρως στο παλαιό κτίριο της Αστυνομικής Διεύθυνσης Μόρφου (Ευρύχου), το οποίο βρίσκεται παρακείμενα του Γυμνασίου/ Λυκείου Ευρύχου.

Εκτιμώμενο κόστος: Πέραν του οικοδομικού κόστους και των δαπανών εξοπλισμού και εγκατάστασης, τα οποία θα διαφανούν από την τελική επιλογή ή/ και έγκριση των προτεινόμενων χώρων, το κόστος για τον τεχνολογικό εξοπλισμό είναι περίπου €15.000 Ευρώ. Επιπλέον αναμένεται ετήσιο κόστος λειτουργίας και συντήρησης γύρω στις €35.000. Σε κάθε περίπτωση είναι σκόπιμο να προβλεφθεί μια θέση εργασίας ενός ειδικού στα μίντια ή ενός παιδαγωγού με ειδίκευση στη δημιουργία ψηφιακών μιντιακών παραγωγών και ταινίας (κάλυψη θέσης εργασία από άνεργους επιστήμονες και εθελοντές). Στο λειτουργικό κόστος περιλαμβάνεται η μισθοδοσία του ατόμου αυτού.

Υπομέτρο 5.5 Δημιουργία/ Αναβάθμιση Σχολείων Ειδικού Ενδιαφέροντος, Μέσης Γενικής και Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης

Τα τεχνικά επαγγέλματα αποτελούν το πυρήνα μιας κατεχοχίν αγροτικής ορεινής οικονομίας. Για τον λόγο αυτό η προαγωγή της εκπαίδευσης και κατάρτισης για απόκτηση ικανοτήτων και δεξιοτήτων για τη στήριξη των τοπικών παραγωγικών και επιχειρηματικών εξειδικεύσεων (μικρή ορεινή γεωργία, αγροτρόφιμο, αγροτουρισμός) πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα σε αυτές τις περιοχές. Εν τούτοις οι ορεινές κοινότητες, ως οι κατεχοχίν αγροτικές περιοχές της Κύπρου με τα τεχνικά επαγγέλματα να αποτελούν τον βασικό πυλώνα της οικονομίας τους, δεν διαθέτουν καμία Τεχνική Σχολή. Με βάση τα παραπάνω, κοινή διαπίστωση των μελετητών και της ΔΜΤΕΕΚ είναι ότι η δημιουργία Τεχνικής και Επαγγελματικής Σχολής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης αποτελεί ένα από τα πιο καθοριστικά μέτρα για την αναζωογόνηση της περιοχής. Η δημιουργία των σχολών θα συμβάλει:

- ✓ στην ενίσχυση της απασχόλησης και της καταπολέμησης της ανεργίας ιδιαίτερα για νέους/ες που έχουν την τάση να εγκαταλείπουν την περιοχή,
- ✓ στην μείωση των ποσοστών ανεργίας των νέων 18 έως 30 ετών, ιδίως των νέων εκτός δομών εκπαίδευσης, κατάρτισης ή εργασίας, μέσω της ενίσχυσης των δεξιοτήτων τους, με στόχο τη διευκόλυνση της εισόδου στην αγορά εργασίας και
- ✓ στην καταπολέμηση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και ενδυνάμωση των νέων της περιοχή

Για να διαπιστωθεί ποια Σχολεία Ειδικού Ενδιαφέροντος, Μέσης Γενικής και Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν στην περιοχή και σε ποια γεωγραφική περιοχή των ορεινών κοινοτήτων, λήφθηκε υπόψη η διάγνωση της ΕΣΑΟΚ και τα αποτελέσματά της, όσον αφορά τις ανάγκες και τις προοπτικές των τριών βασικών πυλώνων της ορεινής

οικονομίας. Ακολούθως μελετήθηκαν τα υφιστάμενα τέσσερα σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης της περιοχής με βάση:

- ✓ τον χώρο στον οποίο ευρίσκονται (γεωγραφική θέση, προσβασιμότητα κ.α.),
- ✓ το περιβάλλον στο οποίο λειτουργούν και τον πληθυσμό τον οποίο εξυπηρετούν ή/ και εν δυνάμει θα μπορούσαν να εξυπηρετήσουν (πυκνότητα και σύνθεση πληθυσμού, παραγωγικά χαρακτηριστικά και οικονομικά δεδομένα της περιοχής κ.α.) και
- ✓ την υλικοτεχνική υποδομή του ιδίου του κτιρίου ή παρεμφερών ανεκμετάλλευτων κτιριακών υποδομών.

Στο Υπομέτρο αυτό προτείνεται η βέλτιστη πρόταση για ανάπτυξη, αναβάθμιση και εμπλουτισμό ενός εκάστου από τα 4 Σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης τα οποία λειτουργούν στις ορεινές κοινότητες.

Παρατίθενται επιγραμματικά για εύκολη αναφορά και αναλύονται σε ξεχωριστές δράσεις παρακάτω:

- ✓ **Οικονομική - Εμπορική Σχολή Μιτσή Λεμύθου (ΟΕΣ)**
- ✓ **Αγροτική Τεχνική Σχολή Τροόδους (Σολέα – Γαλάτα)**
- ✓ **Αναβάθμιση και μετεγκατάσταση Τεχνικής Ξενοδοχειακής Σχολής στο Απεήτειο Γυμνάσιο-Λύκειο Αγρού**
- ✓ **Καλλιτεχνικό Σχολείο**
- ✓ **Σχολή τεχνικών επαγγελματιών στο Γυμνάσιο -Λύκειο Ευρύχου (διερεύνηση σκοπιμότητας)**
- ✓ **Αθλητικό Σχολείο στο Γυμνάσιο-Λύκειο Σολέας**

Η Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας θα υποστηρίξει την ίδρυση και λειτουργία των δομών αυτών με την διαμόρφωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων προσαρμοσμένων στις ιδιαιτερότητες της περιοχής και τις απαιτήσεις της νέας ορεινής οικονομίας. Η διασύνδεση των τομέων της οικονομίας με τα ανωτέρω εκπαιδευτήρια θεωρείται ιδιαίτερης σημασίας για την ανάπτυξη της περιοχής. Με βάση τα παραπάνω εκτιμάται ότι οι σχολές μπορεί να είναι ελκυστικές όχι μόνο για τους ντόπιους νέους αλλά και νέους από την υπόλοιπη Κύπρο, οι οποίοι θα επιζητήσουν κλάδους με ενδιαφέρουσες επαγγελματικές προοπτικές, διαμορφώνοντας παράλληλα προϋποθέσεις μόνιμης εγκατάστασης στις ορεινές κοινότητες. Με τον τρόπο αυτό θα τροφοδοτηθεί η περιοχή με νέους επιχειρηματίες και εργατικό δυναμικό με αναβαθμισμένες και τοπικά συνδεδεμένες δεξιότητες.

Δράση 5.5.1 Οικονομική - Εμπορική Σχολή Μιτσή Λεμύθου (ΟΕΣ)

Το Υπουργικό Συμβούλιο, ενέκρινε μετά από πρόταση του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού την μετεξέλιξη, σε πρώτο στάδιο, του λυκειακού κύκλου της Εμπορικής Σχολής Μιτσή Λεμύθου σε Οικονομική - Εμπορική Σχολή (ΟΕΣ), σε μια προσπάθεια αντιμετώπισης των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα σχολεία των ορεινών περιοχών. Πρωταρχικός στόχος από την δημιουργία της ΟΕΣ, όπως επισημαίνει η ΔΜΓΕ (Επιθεώρηση Οικονομικών) είναι η προαγωγή της αριστείας μέσα από υψηλού επιπέδου εκπαίδευση και η προετοιμασία των μαθητών/τριών που έχουν ιδιαίτερη κλίση και ιδιαίτερο ενδιαφέρον στις οικονομικές σπουδές ώστε να έχουν τη δυνατότητα να εργοδοτηθούν άμεσα στην αγορά εργασίας (μέσα από την ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικότητας) ή να ενταχθούν σε ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα για απόκτηση ακαδημαϊκού τίτλου σπουδών. Η λειτουργία της Σχολής θα γίνει κατά το πρότυπο των μουσικών και αθλητικών σχολείων. Οι πιο πάνω προγραμματισμοί συνδέονται άμεσα με τις προσπάθειες ανάπτυξης και υλοποίησης της Εθνικής Στρατηγικής Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους, καθόσον θα βοηθήσουν στην προσέλκυση μαθητών/τριών από όλες τις περιοχές της Κύπρου, στη συγκράτηση του πληθυσμού της περιοχής και στην υποστήριξη των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής Τροόδους. Για τον λόγο αυτό έχει συμφωνηθεί με το Διαχειριστικό Συμβούλιο της Σχολής και το ΥΠΠΑΝ ότι η Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας και οι μελετητές της Ολοκληρωμένης

Παρέμβασης 4 - Επιχειρηματικότητα και Δια-βίου Μάθηση θα υποστηρίξουν την προετοιμασία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων της ΟΕΣ έτσι που να ενσωματωθούν στρατηγικές επιδιώξεις της ΕΣΑΟΚ.

Για την ενίσχυση της λειτουργίας της ΟΕΣ και την υποστήριξη της τοπικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας, κεντρικός στόχος της ΕΣΑΟΚ είναι η λειτουργία της “Ακαδημίας Ορεινής Οικονομίας και Επιχειρηματικότητας – Δημοσθένη Μιτσή”. Η ΔΜΓΕ (Επιθεώρηση Οικονομικών) επισημαίνει ότι το ΥΠΠ θα υποστηρίξει περαιτέρω ενέργειες του Διαχειριστικού Συμβουλίου για ανάπτυξη μεταλλευτικών και άλλων προγραμμάτων στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους και του Σχεδίου Δράσης για την Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης καθώς και της Ανάπτυξης της Επιχειρηματικότητας. Η λειτουργία της Ακαδημίας αναπτύσσεται παρακάτω στην Δράση 5.6.2.

Δράση 5.5.2 Αγροτική Τεχνική Σχολή Τροόδους (Γαλάτα)

Το πέρασμα από την εντατική γεωργία στη γεωργία ποιότητας για να αποδώσει έχει ανάγκη από εκπαιδευμένους γεωργούς και τεχνικούς οι οποίοι μπορούν να συμβάλλουν στην υποστήριξη των παραγωγικών συστημάτων και καλλιεργειών που μπορούν να προσφέρουν προϊόντα με υψηλή προστιθέμενη αξία. Σημειώνεται ότι αυτή η επιδίωξη αποτελεί τον κεντρικό στόχο της ΕΣΑΟΚ γι’ αυτό και προτείνεται παράλληλα, η δημιουργία μιας ισχυρής μονάδας στήριξης της επιχειρηματικότητας η οποία θα αγκαλιάσει και τον πρωτογενή τομέα ως βασικό τροφοδότη της τοπικής ορεινής οικονομίας. Η παράδοση σε προϊόν ποιότητας όπως ο οίνος Κουμανδαρία και οι προοπτικές που διανοίγονται για την ένταξη σε συστήματα ποιότητας της πλειονότητας των αγροτικών προϊόντων όχι μόνο της περιοχής του Τροόδους αλλά και ολόκληρης της Κύπρου, αιτιολογούν την ανάγκη να δημιουργηθεί η Αγροτική Τεχνική Σχολή Τροόδους. Η προτεινόμενη Αγροτική Τεχνική Σχολή μπορεί να αποτελέσει τον προθάλαμο για την εισαγωγή στη συνέχεια σε προγράμματα ΜΙΕΕΚ ή στην προτεινόμενη Ανώτερη Αγροτική Σχολή Τροόδους που θα λειτουργήσει στην ίδια περιοχή.

Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται η δημιουργία κλάδων θεωρητικής και πρακτικής εκπαίδευσης, αρχικά στη γεωπονία που παρέχεται από το Υπ. Παιδείας. Μεταγενέστερα, διαμόρφωση και άλλων κλάδων που αφορούν στην ορεινή οικονομία του Τροόδους και ειδικότερα στην Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 2: μεταποίηση στην ορεινή οικονομία και την Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 1: καινοτομική παρέμβαση της γεωργίας και της κτηνοτροφίας της περιοχής Τροόδους. Επ’ αυτού και αφού εγκριθεί η υλοποίηση του έργου και έως ότου προετοιμαστούν οι αναγκαίες υποδομές το Γραφείο Επιτρόπου σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, το Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών και Πανεπιστήμια θα διαμορφώσουν τα εκπαιδευτικά προγράμματα.

Η λειτουργία της Σχολής αποτελεί κεφαλαιώδες ζήτημα για την ανάπτυξη της περιοχής, λαμβανομένου υπόψη ότι ο κεντρικός άξονας της ορεινής οικονομίας βασίζεται στην γεωργία και την κτηνοτροφία. Η γεωργία του Τροόδους έχει την δυνατότητα να ανταποκριθεί σε ένα πρότυπο παραγωγής το οποίο βασίζεται στην ποιότητα και την ταυτότητα των προϊόντων και εξασφαλίζει αειφορικές σχέσεις με το περιβάλλον. Σε αυτό το πρότυπο η μικτή πολυδραστήρια οικογενειακή γεωργία για να επωφεληθεί θα πρέπει: “να λύσει τα ζητήματα ανάδειξης της ποιότητας, της οργάνωσης, για την τοποθέτηση στις αγορές και της υποστήριξης από ένα καινοτομικό μηχανισμό προσαρμοσμένο στις ανάγκες της γεωργίας του Τροόδους”.

Η Σολέα, βρίσκονται στο κέντρο μιας περιοχής με σημαντική ορεινή γεωργία ποικίλων παραγωγών ο ρόλος της οποίας θα αναβαθμισθεί στο άμεσο μέλλον ως δυναμικός παραγωγός προϊόντων ποιότητας και ταυτότητας. Επιπλέον στην περιοχή Τροόδους παράγονται προϊόντα ΠΟΠ/ΠΓΕ όπως η Κουμανδαρία, η Ζιβανία και Οίνοι, τα Αλλαντικά Πιτσιλιάς και το Γλυκό Τριαντάφυλλο Αγρού.

Τα πιο πάνω αναδεικνύουν μια περιοχή με μεγάλη προοπτική ανάπτυξης για τον πρωτογενή και τον

δευτερογενή τομέα. Οι προτεινόμενες δομές αγροτικής εκπαίδευσης θα υποστηρίξουν την νέα γενιά αγροτών στις ορεινές κοινότητες αλλά και τους υφιστάμενους αγρότες ώστε αυτοί να εκσυγχρονίσουν και να αναβαθμίσουν τις μονάδες τους. Τέλος είναι σημαντικό μέσα από τις συγκεκριμένες δομές εκπαίδευσης να υποστηριχθεί το πρότυπο της ορεινής γεωργίας, η ανάδειξη της κληρονομημένης γνώσης και η σύνδεσή της με τα προϊόντα ποιότητας αλλά και η εισαγωγή καινοτομιών.

Δράση 5.5.3 Αναβάθμιση και μετεγκατάσταση Τεχνικής Ξενοδοχειακής Σχολής στο Απεήτειο Γυμνάσιο-Λύκειο Αγρού

Στο σχολείο μέσης εκπαίδευσης Αγρού λειτουργεί Τμήμα Τεχνικής Σχολής στον κλάδο των ξενοδοχειακών και επισιτιστικών τεχνών πρακτικής κατεύθυνσης. Με βάση τις ανάγκες της περιοχής, τις εξειδικεύσεις της και τον γενικότερο σχεδιασμό της ΕΣΑΟΚ προτείνεται η αναβάθμιση και μετεγκατάσταση της Ξενοδοχειακής Σχολής (εισαγωγή κλάδου θεωρητικής κατεύθυνσης, λειτουργία και διαχείριση μονάδων φιλοξενίας). Επίσης μπορούν να ενταχθούν προγράμματα ΜΙΕΕΚ για τους κλάδους Αρτοποιίας – Ζαχαροπλαστικής. Η αναβάθμιση της Σχολής απαντά στην αύξηση των αναγκών για εξειδικευμένα άτομα στην προσπάθεια δημιουργίας του ορεινού τουριστικού προϊόντος Τροόδους την οποία θα προωθήσει η ΕΣΑΟΚ. Η δημιουργία αυτή θα βασισθεί κυρίως, στους τοπικούς επαγγελματίες υφιστάμενους και νεοεισερχόμενους, στα τοπικά προϊόντα και στις τοπικές εμπειρίες. Ο στόχος που θέτει η ΕΣΑΟΚ να περάσει ο τουρισμός του Τροόδους από το κατάλυμα στη δραστηριότητα προδιαγράφει και τις νέες ανάγκες για τη δημιουργία ενός εναλλακτικού τουρισμού έντονα συνδεδεμένο με τον τόπο τις οποίες θα πρέπει να λάβει υπόψη η αναβαθμισμένη Σχολή. Σε κάθε περίπτωση η χολή αυτή θα αποτελέσει τον προθάλαμο για την εισαγωγή στην ΑΞΙΚ.

Δράση 5.5.4 Δημιουργία Καλλιτεχνικού Σχολείου

Το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων μέσα από τα πολλαπλά προγράμματα που θα αναπτύξει αποσκοπεί στην ενεργό συμμετοχή των νέων στην πολιτιστική δημιουργία. Ως μια εκ των σημαντικότερων δομών και υποδομών προς την επίτευξη του σκοπού αυτού αναμένεται να είναι η λειτουργία Καλλιτεχνικού Σχολείου (Καλές και Εφαρμοσμένες Τέχνες) με εξειδίκευση στην Λαϊκή Χειροτεχνία, το οποίο προτείνεται να δημιουργηθεί από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, κατ'αντιστοιχία του επιτυχημένου θεσμού των Μουσικών Σχολείων. Υπενθυμίζεται ότι το Μουσικό Σχολείο λειτουργεί στο πλαίσιο του υφιστάμενου εκπαιδευτικού συστήματος με τη μορφή του Ενιαίου Ολοήμερου Σχολείου. Οι μαθητές παρακολουθούν το πρόγραμμα του πρωινού Ενιαίου Λυκείου και στη συνέχεια το ειδικό πρόγραμμα του Μουσικού Σχολείου. Το πρόγραμμα προσφέρεται σε τέσσερα απογεύματα των τριών περιόδων (σύνολο 12 περίοδοι την εβδομάδα).

Στην περιοχή δεν λειτουργεί κανένα εκπαιδευτήριο σχετικά με τις καλές ή/και εφαρμοσμένες τέχνες. Εκτός από τα Επιμορφωτικά Κέντρα Εκπαίδευσης, τα οποία ως επί το πλείστο έχουν ταυτιστεί με μεγαλύτερης ηλικίας άτομα, τα παιδιά όλων των ηλικιών (έως 18 ετών) και οι νέοι (άνω των 18 ετών) δεν έχουν την δυνατότητα πρόσβασης στην πολιτιστική εκπαίδευση σε καλές ή/ και εφαρμοσμένες τέχνες. Το Καλλιτεχνικό Σχολείο θα δώσει τη δυνατότητα τόσο στους νέους της περιοχής Τροόδους όσο και της υπόλοιπης Κύπρου, οι οποίοι επιθυμούν να ακολουθήσουν καλλιτεχνικές σπουδές στις Εικαστικές Τέχνες, να προετοιμαστούν κατάλληλα, χωρίς να υστερούν σε γενική παιδεία. Επιπλέον, θα τους ενισχύσει με γνώσεις και εμπειρίες μέσα από την καλλιέργεια αισθητικής-πολιτισμικής παιδείας, τοπικής και παγκόσμιας.

Το Καλλιτεχνικό Σχολείο ιδρύεται με στόχο:

- ✓ να αναπτύξει δράσεις προώθησης και ανάπτυξης της εκπαίδευσης για τον πολιτισμό των ορεινών κοινοτήτων του Τροόδου
- ✓ να παρέχει στους μαθητές ολοκληρωμένη και δομημένη καλλιτεχνική παιδεία
- ✓ να μεταδώσει και αναδείξει την πολιτιστική κληρονομιά του Τροόδου
- ✓ την προώθηση της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας
- ✓ την αξιοποίηση της άυλης κληρονομιάς και της εμπειρίας των τοπικών πληθυσμών.
- ✓ να βοηθήσει τους νέους να αποκτήσουν τα κατάλληλα εφόδια που θα στηρίξουν την επαγγελματική τους πορεία, προσφέροντάς τους αισθητική καλλιέργεια και ανάπτυξη δεξιοτήτων, για να μπορούν να εκφράζουν αισθητικά ιδέες και συναισθήματα, να έχουν κριτική σκέψη και δημιουργικότητα.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα προγράμματα αφορούν μαθητές/τριες, τότε θα πρέπει να εγκρίνονται μέσα από τις διαδικασίες του ΥΠΠ υπό την επίβλεψη και παρακολούθηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου. Είναι απαραίτητη η εκπόνηση διαφοροποιημένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια, Τριτοβάθμια) καθώς και για ομάδες ενηλίκων, στο πλαίσιο ενίσχυσης και της Δια Βίου Μάθησης. Ειδικότερα και όσον αφορά το **πρόγραμμα σπουδών** του σχολείου η ΔΜΓΕ (Επιθεώρηση Τέχνης) επισημαίνει τα παρακάτω:

- Το σχολείο πρέπει να παρέχει, μέσω της ευρύτερης κατεύθυνσης των Εικαστικών Τεχνών, μία γενική, ολοκληρωμένη και δομημένη καλλιτεχνική παιδεία που να αφορά όλους τους τομείς των Καλών και Εφαρμοσμένων Τεχνών.
- Το Καλλιτεχνικό Σχολείο θα πρέπει να περιλαμβάνει δύο ξεχωριστές κατευθύνσεις:
 - α) Καλές Τέχνες και β) Εφαρμοσμένες Τέχνες.
- Ο διαχωρισμός σε Καλές και Εφαρμοσμένες Τέχνες να γίνεται σε μεταγενέστερο στάδιο, αφού προηγηθεί ικανό διάστημα βασικής εκπαίδευσης στις αρχές των Εικαστικών Τεχνών, οι οποίες αποτελούν τη βάση όλων των μετέπειτα “Εικαστικών κλάδων”.
- Η προτιθέμενη εξειδίκευση στη Λαϊκή Χειροτεχνία να υλοποιείται σε κατοπινό στάδιο στη Β΄ και Γ΄ τάξη Λυκείου, εναλλακτικά με εξειδίκευση στη Ζωγραφική, στη Γλυπτική, στη Χαρακτική, στη Σκηνογραφία, στην Κεραμική, στις Γραφικές τέχνες, Visual Arts κ.λπ.
- Το σχολείο πρέπει να παρέχει στους μαθητές του καλλιτεχνική παιδεία, με τα κατάλληλα μαθήματα, την επαρκή διάρκεια σε διδακτικές περιόδους, το κατάλληλο προσωπικό και την κατάλληλη υλικό-τεχνική υποδομή:
 - Το υφιστάμενο ωρολόγιο πρόγραμμα Καλλιτεχνικής κατεύθυνσης, όπως υπάρχει τώρα στα Λύκεια, δεν πρέπει να αναπαραχθεί ως έχει και στο Καλλιτεχνικό Σχολείο, αλλά να τύχει σημαντικού εμπλουτισμού.
 - Ακόμη, το Υπουργείο θα πρέπει να στελεχώσει το διδακτικό προσωπικό με τους πλέον κατάλληλους εκπαιδευτικούς συνεκτιμώντας ως ένα βαθμό και το κριτήριο της εντοπιότητας.
 - Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού οφείλει να φροντίσει ώστε να δημιουργηθεί εργαστηριακή υποδομή, να αγοραστεί εξοπλισμός, αναλώσιμα υλικά τέχνης, βιβλία και κατάλληλο οπτικοακουστικό υλικό. Εκτός από τα άρτια καλλιτεχνικά εργαστήρια, θα χρειαστεί παραπλήσιος ξενώνας διαβίωσης και διατροφής (πιθανόν στην τοπική κοινότητα, με την οποία οι σχέσεις του Σχολείου θα είναι οικογενειακές, συμβάλλοντας στην οικονομία της περιοχής).
- Η πολύχρονη εμπειρία με τον θεσμό του ετήσιου, θερινού Art-Camp στην Εμπορική Σχολή Μιτσή – Λεμύθου πρέπει να αξιοποιηθεί.

Η καινοτομική προσέγγιση λειτουργίας του σχολείου έγκειται στο ότι επιχειρεί να διασυνδέσει τα πολιτιστικά δεδομένα των ορεινών κοινοτήτων της περιοχής με τη διαδικασία ανάδειξης της πολιτιστικής ταυτότητάς της και ένταξης-αξιοποίησής της σε οικονομικές δραστηριότητες. Στα εκπαιδευτικά προγράμματα του σχολείου θα πρέπει να περιλαμβάνονται πέραν του πεδίου της μουσικής και οι λοιπές καλές τέχνες (με έμφαση στις λαϊκές τέχνες), προβλέποντας αντίστοιχες θεματικές ενότητες.

Με βάση τα πιο πάνω το σχολείο θα απευθύνεται:

- ✓ Σε μαθητές από την περιοχή ή Παγκύπρια
- ✓ Στους μαθητές των λοιπών Μουσικών Σχολείων για παρακολούθηση των εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων ή μαθημάτων. Αυτό μπορεί να επιτυγχάνεται τόσο με μονοήμερες επισκέψεις αλλά ως επί το πλείστο με διήμερα ή τριήμερα εκπαιδευτικά προγράμματα
- ✓ Στα λοιπά Γυμνάσια και Λύκεια της περιοχής με την δημιουργία δικτύου συνεργασίας για κοινές πολιτιστικές δράσεις
- ✓ Σε Δημόσια και Ιδιωτικά Ανώτερα και Ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα εφαρμόζοντας διαπανεπιστημιακά προγράμματα εκπαίδευσης και έρευνας
- ✓ Στους τοπικούς συλλόγους για ανάπτυξη συνεργασιών και κοινών δράσεων

Με βάση τα παραπάνω το ίδρυμα Πολιτισμού θα συνεργάζεται και θα υποστηρίζει το ΥΠΠΑΝ στην λειτουργία του σχολείου, θα αναλάβει την προώθηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων εκτός δομών του Δημοσίου Σχολείου και θα είναι υπεύθυνο για τον προγραμματισμό της λειτουργίας τους.

Το προτεινόμενο Καλλιτεχνικό Σχολείο θα αποτελεί μέρος ενός εκ των τεσσάρων Σχολείων Μέσης Εκπαίδευσης που λειτουργούν στη περιοχή Τροόδους. Η επιλογή του Σχολείου όπου θα στεγαστεί το Καλλιτεχνικό Σχολείο προτείνεται να λάβει υπόψη τα ακόλουθα:

- Διαθεσιμότητα υφιστάμενης σχολικής υποδομής αλλά και άλλων αναξιοποίητων κτιριακών υποδομών
- Η αναβάθμιση του Σχολείου σε Καλλιτεχνικό Σχολείο εκτιμάται ότι θα έχει καταλυτικό ρόλο στην βιωσιμότητά του η οποία θα συμβάλει σημαντικά στην πολιτική υποδοχής πληθυσμού της ΕΣΑΟΚ.
- Η ευρύτερη περιοχή να διαθέτει πλούσιο πολιτιστικό απόθεμα υλικής και άυλης κληρονομιάς

Για την προώθηση της λειτουργίας του Καλλιτεχνικού Σχολείου, συστήνεται η **εκπόνηση Σχεδίου Δράσης** με την υποστήριξη εμπειρογνωμοσύνης **στο οποίο πρέπει να συνδράμει η ΔΜΓΕ** (Επιθεώρηση Τέχνης) λόγω αρμοδιότητας και εμπειρίας και η Υπηρεσία Κυπριακής Χειροτεχνίας. Επιπλέον θα πρέπει να προωθηθούν οι απαιτούμενες διεργασίες για την υλοποίηση των αναγκαίων υποδομών προκειμένου να λειτουργήσει το Καλλιτεχνικό Σχολείο.

Δράση 5.5.5 Σχολή τεχνικών επαγγελματιών στο Γυμνάσιο - Λύκειο Ευρύχου (διερεύνηση σκοπιμότητας)

Λειτουργία Σχολής τεχνικών επαγγελματιών (κλάδοι θεωρητικής και πρακτικής κατεύθυνσης - αρχιτεκτονικής και πολιτικής μηχανικής, δομικών έργων και κατασκευών, ηλεκτρολογίας και ηλεκτρονικών εφαρμογών, κτλ.). Η προτεινόμενη Σχολή θα λειτουργήσει ως τμήμα ενσωματωμένη στο Γυμνάσιο-Λύκειο Σολέας.

Συστήνεται η διερεύνηση της σκοπιμότητας δημιουργίας της με βάση τις ανάγκες των γεωγραφικών περιοχών που εξυπηρετεί το Λύκειο και τις ζώνες εγγύτητας.

Δράση 5.5.6 Αθλητικό Σχολείο στο Γυμνάσιο-Λύκειο Σολέας

Η πρόταση για ανάπτυξη Αθλητικού Σχολείου στην περιοχή περιλαμβάνεται στο Σχέδιο “ΑΤΛΑΣ” και θεωρείται καθοριστικής σημασίας δράση για την επιτυχή εφαρμογή του. Για την χωροθέτηση του Σχολείου λήφθηκε καταρχήν υπόψη ότι θα πρέπει να εγκατασταθεί σε δομή σχολείου Μέσης Εκπαίδευσης. Για τον λόγο αυτό τέθηκαν υπό αξιολόγηση οι τέσσερις γεωγραφικές περιοχές της ορεινής περιφέρειας Τροόδους, στις οποίες είναι εγκατεστημένα αυτά τα σχολεία. Ως κριτήριο κατά την διερεύνηση τέθηκε υπόψη επίσης το γεγονός ότι οι τρεις πόλοι του Σχεδίου ΑΤΛΑΣ – Αθλητικό Χωριό (Αμίαντος/ Πλατάνια), Αθλητικό Λύκειο και “Αθλητικό Κέντρο Γλαύκος Κληρίδης” στον Αγρό- πρέπει να είναι σε σχετικά κοντινή απόσταση επειδή θα αναπτύσσουν κοινές δράσεις.

Με βάση την χωροταξική αξιολόγηση των σχολείων Μέσης Εκπαίδευσης, το μαθητικό δυναμικό και την ύπαρξη αθλητικών εγκαταστάσεων έγινε η επιλογή της Σολέας παρά την λειτουργία του Απεήτειου Γυμνασίου Αγρού το οποίο γειτνιάζει με το αθλητικό κέντρο «Γλαύκος Κληρίδης». Ειδικότερα, η επιλογή της Σολέας βασίστηκε στα παρακάτω:

- i. Στην Σολέα λειτουργεί το μεγαλύτερο Σχολείο Μέσης Εκπαίδευσης της περιοχής με 326 μαθητές, βασική προϋπόθεση για την δημιουργία Αθλητικού Σχολείου. Είναι πολυσυλλεκτικό λόγω της κεντροβαρούς του θέσης μεταξύ τριών περιοχών οι οποίες συγκρατούν και αυξάνουν τον πληθυσμό τους – Σολέας, Ορεινής Μόρφου και Πιτσιλιάς Λεμεσού. Επιπλέον, εξυπηρετεί την περιοχή Μαραθάσας Λευκωσίας η οποία παρόλη την πληθυσμιακή της αποψίλωση συνεισφέρει στην ενδυνάμωση του μαθητικού πληθυσμού.
- ii. Η περιοχή Σολέας διαθέτει αρκετές αθλητικές υποδομές και αίθουσες κλειστού τύπου οι οποίες μπορούν να υποστηρίξουν τον θεσμό του Αθλητικού Σχολείου χωρίς ανάγκη για επιπλέον υποδομές (3 γήπεδα ποδοσφαίρου με γρασίδι, Αθλητικό Κέντρο Χαράλαμπος Κουκουλαρίδης στο κλειστό Δημοτικό Γαλάτας, Αθλητικό Κέντρο στο Εκπαιδευτήριο Ευρύχου, 4 μίνι γήπεδα ποδοσφαίρου).
- iii. Στην περιοχή δραστηριοποιούνται Ποδοσφαιρικοί Σύλλογοι όπως η ΑΕΚ Κοράκου (764 μέλη), η Πανσόλιος Αθλητική Ακαδημία (747 μέλη), η Πανσόλιος Αθλητική Ομοσπονδία (741 μέλη), κ.α.. Επιπλέον, των πιο πάνω δραστηριοποιούνται Αθλητικοί Σύλλογοι Καράτε στις κοινότητες Ευρύχου, Κυπερούντας, Πελενδρίου και ο Ερασιτεχνικός Αθλητικός Σύλλογος Ταε κβο ντο Σολέας. Οι πιο πάνω Σύλλογοι αλλά και η συμμετοχή στα προγράμματα ΑΓΟ υποδηλοί ότι υπάρχουν νέοι που επιθυμούν να ασχοληθούν με τον αθλητισμό και πρέπει να τους δοθεί η στήριξη για ανάδειξη των ταλέντων τους.

Επιπρόσθετα και σύμφωνα με τις επισημάνσεις της ΔΜΓΕ (Επιθεώρηση Φυσικής Αγωγής) προκύπτει η ανάγκη προετοιμασίας των εν δυνάμει μαθητών που θα φοιτούν στο εν λόγω σχολείο, προκειμένου να πληρούν τα κριτήρια εισδοχής, σύμφωνα με τους κανονισμούς λειτουργίας των Αθλητικών Σχολείων. Η ανάγκη αυτή ενισχύεται και από το γεγονός ότι εκτιμάται ο αριθμός των ενδιαφερόμενων μαθητών θα είναι για τα δεδομένα ενός τέτοιου σχολείου σχετικά μικρός. Επομένως, κρίνεται απαραίτητη η δημιουργία αναπτυξιακών τμημάτων (αθλητικές ακαδημίες σε σωματεία) ώστε να προετοιμάζονται οι αθλητές οι οποίοι θα μπορούν να πληρούν τα κριτήρια εισδοχής στα αθλητικά σχολεία. Για το λόγο αυτό προτείνεται αρχικά η χρηματοδότηση των τοπικών αθλητικών συλλόγων για την ανάπτυξη τμημάτων – ακαδημιών προετοιμασίας αθλητών, τουλάχιστον για μια περίοδο 3 ετών. Στο τέλος της περιόδου αυτής θα πρέπει να γίνει η τελική αξιολόγηση για την σκοπιμότητα δημιουργίας αθλητικού σχολείου.

Η λειτουργία Σχολείου Ειδικής Κατεύθυνσης (Αθλητικό Σχολείο) θα προάγει τον αθλητισμό ακόμα περισσότερο στην περιοχή και θα ενθαρρύνει σε συνεργασία με το “Σχέδιο ΑΤΛΑΣ” την δραστηριοποίηση και την άσκηση σε όλες τις ηλικίες και ειδικά στους νέους δίδοντας τους διέξοδο και υγιή απασχόληση.

Υπομέτρο 5.6 Δημιουργία δομών Μεταλυκειακών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΜΙΕΕΚ) και Δημοσίων Σχολών Ανώτερης Εκπαίδευσης στις Ορεινές Κοινότητες Τροόδους

Όπως προαναφέρθηκε στο προηγούμενο Υπομέτρο κοινή διαπίστωση των μελετητών και της ΔΜΤΕΕΚ είναι ότι η δημιουργία Τεχνικών και Επαγγελματικών Σχολών Εκπαίδευσης και Κατάρτισης αποτελεί ένα από τα πιο καθοριστικά μέτρα για την αναζωογόνηση της περιοχής. Οι παρεμβάσεις που ακολουθούν έχουν σκοπό όχι μόνο στη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου σχεδίου ανάπτυξης του εκπαιδευτικού συστήματος στην περιοχή αλλά και στην ανάδειξη της περιοχής ως βασικού κέντρου παροχής υπηρεσιών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και ορεινής επιχειρηματικότητας για όλη την Κύπρο και την Ανατολική Μεσόγειο. Ένα σημαντικό ζητούμενο είναι επιπλέον όχι μόνο η προσέλκυση ατόμων από το Τρόοδοι αλλά και από άλλες περιοχές της Κύπρου και της Ευρώπης που θέλουν να ενισχύσουν τα επαγγελματικά τους προσόντα και να λάβουν υψηλού επιπέδου υπηρεσίες επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, ιδιαίτερα στους τομείς του Βιώσιμου Τουρισμού, του Πρωτογενούς Τομέα, της Μεταποίησης, των Καλών και Εφαρμοσμένων Τεχνών και της Επιχειρηματικότητας.

Με βάση την ανάλυση που προαναφέρθηκε όσον αφορά την λειτουργία Σχολείων Ειδικού Ενδιαφέροντος, Μέσης Γενικής και Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και για να διαπιστωθούν ποια προγράμματα Μεταλυκειακών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΜΙΕΕΚ) ή ενδεχομένως ποιες Δημόσιες Σχολές Ανώτερης Εκπαίδευσης είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν στην Περιφέρεια Τροόδους και σε ποια γεωγραφική περιοχή των ορεινών κοινοτήτων, λήφθηκε υπόψη η διάγνωση της ΕΣΑΟΚ και τα αποτελέσματά της, όσον αφορά τις ανάγκες και την προοπτικές των τριών βασικών πυλώνων της ορεινής οικονομίας. Για την υλοποίηση τους συστήνεται η εκπόνηση τεχνικο-οικονομικών μελετών ή μελετών προετοιμασίας και λειτουργίας. Η ΔΑΑΕ συμφωνεί με προτεινόμενες αναπτύξεις και την εκπόνηση τεχνικο-οικονομικής μελέτης σχετικά με τη δημιουργία Μεταλυκειακών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΜΙΕΕΚ) ή/και Δημόσιων Σχολών Ανώτερης Εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τις συστάσεις της ΔΜΤΕΕΚ είναι απαραίτητη προϋπόθεση η εξεύρεση χώρου στέγασης των Σχολών, ο ορθός σχεδιασμός της υλικοτεχνικής υποδομής και η παροχή κινήτρων για να εμπλακούν εκπαιδευτικοί που να μπορέσουν να αναλάβουν και να στηρίξουν αυτό το έργο.

Οι παρεμβάσεις που προτείνονται αναμένεται να συμβάλουν στην κάλυψη των παρακάτω αναγκών:

- ✓ στην ενίσχυση της απασχόλησης και της καταπολέμησης της ανεργίας ιδιαίτερα για νέους/ες που έχουν την τάση να εγκαταλείπουν την περιοχή
- ✓ στη μείωση των ποσοστών ανεργίας των νέων 18 έως 30 ετών, ιδίως των νέων εκτός δομών εκπαίδευσης, κατάρτισης ή εργασίας, μέσω της ενίσχυσης των δεξιοτήτων τους, με στόχο τη διευκόλυνση της εισόδου στην αγορά εργασίας
- ✓ στην ανάπτυξη των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων του πληθυσμού της περιοχής με στόχο την ένταξή τους στην αγορά εργασίας, την ενίσχυση των υφιστάμενων μικρών επιχειρήσεων και της τοπικής οικονομίας, την ίδρυση νέων επιχειρήσεων ενταγμένες στο πλαίσιο της ορεινότητας και των τοπικών ιδιαιτεροτήτων και στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και του τοπικού δυναμικού
- ✓ στην αναβάθμιση του τοπικού συστήματος διά βίου μάθησης, αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης και αύξηση της συμμετοχής σε αυτήν

- ✓ στη Σύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης & κατάρτισης με την τοπική αγορά εργασίας και τις ανάγκες της περιοχής.

Η Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας θα υποστηρίξει την ίδρυση και λειτουργία των δομών αυτών με τον σχεδιασμό και υλοποίηση προγραμμάτων αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης επιπέδου πέντε (5) του Εθνικού πλαισίου προσόντων ή άλλων εκπαιδευτικών προγραμμάτων που θα απαιτηθούν, προσαρμοσμένων στις ιδιαιτερότητες της περιοχής και τις απαιτήσεις της νέας ορεινής οικονομίας. Η ΔΜΤΕΕΚ επισημαίνει ότι θα μπορούσαν να εγκριθούν νέα προγράμματα ΜΙΕΕΚ τα οποία να αφορούν καθαρά στις ανάγκες των Ορεινών Κοινοτήτων. Η διασύνδεση των τομέων της οικονομίας με τα ανωτέρω εκπαιδευτήρια θεωρείται σημαντική για την επίτευξη των στόχων της ΕΣΑΟΚ και την ανάπτυξη της περιοχής.

Δράση 5.6.1 Μελέτη προετοιμασίας, ίδρυσης και λειτουργίας και μελέτη βιωσιμότητας για την δημιουργία Σχολής Τουριστικών Επαγγελματιών στις Πλάτρες

Προτείνεται η ίδρυση Σχολής Τουριστικών Επαγγελματιών στο Τρόδος το οποίο μπορεί να καλύψει τις επιτακτικές ανάγκες της περιοχής για προσόντούχο ανθρώπινο δυναμικό στο επίπεδο 5 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Επαγγελματικών Προσόντων (επαγγελματική εξειδίκευση και ανέλιξη σε εποπτικό και μεσοδιευθυντικό επίπεδο), προσφέροντας και τη δυνατότητα συνέχισης των σπουδών σε επίπεδο πτυχίου/μεταπτυχιακού (επίπεδα 6 και 7) σε συνεργασία με διακεκριμένα πανεπιστήμια στον τομέα αυτό, ενώ παράλληλα θα αποτελέσει σημαντικό πυρήνα αναζωογόνησης και ανάπτυξης της περιοχής Τρόδους. Ολόκληρη η πρόταση παρατίθεται σε Παράρτημα 5. Η πρόταση εναρμονίζεται με τις συστάσεις της Μελέτης Αναδιοργάνωσης του ΑΞΙΚ για ανάπτυξη επιλεγμένων παραρτημάτων εκτός της πρωτεύουσας. Πέραν των βασικών προγραμμάτων σπουδών θα προσφέρονται στη Σχολή, στα αγγλικά και ελληνικά, προγράμματα ειδίκευσης που έχουν σχέση με το τουριστικό προϊόν της ορεινής περιοχής Τρόδους (Κρασί και Γαστρονομία-Sommelier, Ορεινή Περιήγηση-Οδηγός Βουνού, Τουρισμός Εμπειρίας-Experiential Tourism και Ειδικές Μορφές Τουρισμού όπως Ορεινός Τουρισμός, Τουρισμός Φύσης, Θρησκευτικός Τουρισμός, Τουρισμός Ευεξίας κ.ά.). Τα προγράμματα θα μπορούσαν να προσφέρονται είτε ως αυτοτελή (πρόγραμμα σπουδών ή πρόγραμμα μικρής διάρκειας) είτε σε μορφή εξειδίκευσης σε πρόγραμμα σπουδών.

Με βάση τα πιο πάνω συστήνεται η εκπόνηση μελέτης προετοιμασίας ίδρυσης και λειτουργίας Σχολής η οποία θα καλύψει τα ακόλουθα:

- ❖ επιχειρησιακό σχέδιο λειτουργίας
- ❖ επιλογή και αναδιαμόρφωση των χώρων/κτιρίων
- ❖ επίπλωση, εξοπλισμός και τεχνολογία
- ❖ προγράμματα σπουδών (πλήρη και μερική βάση και εξ αποστάσεως), συνεχούς εκπαίδευσης και διαφώτισης που θα προσφερθούν
- ❖ άλλες υπηρεσίες (έρευνες/μελέτες, ευρωπαϊκά προγράμματα, εξέταση και πιστοποίηση προσόντων, κτλ.).
- ❖ οργάνωση και στελέχωση
- ❖ ακαδημαϊκή και διοικητική λειτουργία
- ❖ προϋπολογισμός δημιουργίας και λειτουργίας παραρτήματος
- ❖ σχέδιο υλοποίησης με χρονοδιαγράμματα.

Στο πλαίσιο της πιο πάνω μελέτης θα διερευνηθεί και η δυνατότητα συνεργασίας με Ανώτερες Σχολές και Πανεπιστήμια της Κύπρου ή του εξωτερικού και θα καθοριστούν οι τομείς και τα πεδία συνεργασίας. Τέλος, σημειώνεται ότι η δράση αυτή βρίσκεται σε διασύνδεση με την δράση 5.7.2. **Διαμόρφωση Σχεδίου κινήτρων προέλευσης ντόπιων και ξένων Πανεπιστημίων για την ίδρυση και λειτουργία Τμημάτων ή/ και Σχολών στο Τρόδος και προκήρυξη εκδήλωσης ενδιαφέροντος.**

Η Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας θα υποστηρίξει την ίδρυση και λειτουργία των Σχολείων με την διαμόρφωση και υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων προσαρμοσμένων στις ιδιαιτερότητες της περιοχής και τις απαιτήσεις της νέας ορεινής οικονομίας.

Δράση 5.6.2 Ενίσχυση της Μεταλυκειακής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΜΙΕΕΚ)

Αναδεικνύεται η ανάγκη συμβολής της εκπαίδευσης στην νέα υπό διαμόρφωση ορεινή οικονομία και ειδικότερα μέσω της υποστήριξης των τεχνικών επαγγελματιών με ειδικά προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Στόχος η εκπαίδευση και κατάρτιση του τοπικού και όχι μόνο πληθυσμού και η απόκτηση ικανοτήτων και δεξιοτήτων για τη στήριξη των τοπικών παραγωγικών και επιχειρηματικών εξειδικεύσεων (μικρή ορεινή γεωργία, αγροτρόφιμο, καλές και εφαρμοσμένες τέχνες).

Προτείνεται **εκπόνηση τεχνικο-οικονομικής μελέτης** για να διερευνηθεί και προταθεί η βέλτιστη επιλογή μεταξύ της δημιουργίας Μεταλυκειακών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΜΙΕΕΚ) ή Σχολών Ανώτερης Εκπαίδευσης (Δημόσιες Σχολές Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης) όσον αφορά την:

- i. Σχολή Καλών και Εφαρμοσμένων Τεχνών (Πολιτισμού και Δημιουργικών Βιοτεχνιών), αξιοποιώντας το πολιτιστικό κεφάλαιο του Τρόδου, εμπλουτισμένη με τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά της περιοχής τα οποία έχουν διαμορφωθεί από το στοιχείο της ορεινότητας (π.χ. αρχιτεκτονική, ξερολιθιές, βυζαντινή και μεταβυζαντινή κληρονομιά). Στην Σχολή θα προσφέρονται προγράμματα εκπαίδευσης, κατάρτισης και δια-βίου μάθησης.
- ii. Ακαδημία Ορεινής Οικονομίας και Επιχειρηματικότητας – Δημοσθένη Μιτσή (θα διαχειρίζεται και το Σχολείο Ειδικής Κατεύθυνσης)

Δημιουργία Ακαδημίας Ορεινής Οικονομίας, στην Εμπορική Σχολή Μιτσή, με ταυτότητα εστιασμένη στην ορεινή επιχειρηματικότητα και απασχόληση και στην ανάπτυξη του ορεινού οικοσυστήματος έρευνας και καινοτομίας, αξιοποιώντας τις ολοκληρωμένες παρεμβάσεις των παραγωγικών τομέων (γεωργία, μεταποίηση, τουρισμός) και της επιχειρηματικότητας και δια-βίου μάθησης. Παροχή εξειδικευμένων προγραμμάτων στη μικρή οικογενειακή επιχείρηση. Το Σχολείο Μέσης Εκπαίδευσης (Σχολή Μιτσή), λαμβανομένου υπόψη του ιδιαίτερου καθεστώτος του, συστήνεται να αποτελεί μέρος της Ακαδημίας.

Η ΔΑΑΕ του ΥΠΠΑΝ συμφωνεί με τις πιο πάνω προτεινόμενες αναπτύξεις και την εκπόνηση τεχνικο-οικονομικής μελέτης. Ωστόσο επισημαίνει ότι στο πλαίσιο της πιο πάνω τεχνικο-οικονομικής μελέτης να διερευνηθεί και η δυνατότητα συνεργασίας με Ανώτερες Σχολές και Πανεπιστήμια της Κύπρου ή του εξωτερικού για θέματα Ανώτερης Εκπαίδευσης. Ως εκ τούτου συστήνεται όπως στην εν λόγω μελέτη:

- να διερευνηθούν και αξιολογηθούν οι εν δυνάμει Ανώτατες και Ανώτερες Σχολές της Κύπρου ή/ και του Εξωτερικού οι οποίες θα ενδιαφέρονταν να συνεργαστούν για την λειτουργία των προτεινόμενων Σχολών.
- να καθοριστούν οι τομείς και τα πεδία συνεργασίας.
- να εξεταστεί το ενδεχόμενο η δημιουργία των πιο πάνω Σχολών να αναληφθεί από ιδιωτικά ή δημόσια

Πανεπιστήμια της Κύπρου ή του εξωτερικού.

Για τον λόγο αυτό η δράση αυτή βρίσκεται σε διασύνδεση με την δράση 5.7.2. **Διαμόρφωση Σχεδίου κινήτρων προσέλκυσης ντόπιων και ξένων Πανεπιστημίων για την ίδρυση και λειτουργία Τμημάτων ή/ και Σχολών στο Τρόδος και προκήρυξη εκδήλωσης ενδιαφέροντος.**

Η Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας θα υποστηρίξει την ίδρυση και λειτουργία των Σχολείων με την διαμόρφωση και υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων προσαρμοσμένων στις ιδιαιτερότητες της περιοχής και τις απαιτήσεις της νέας ορεινής οικονομίας.

Δράση 5.6.3 Μελέτη προετοιμασίας ίδρυσης και λειτουργίας Ανώτερης Αγροτικής Σχολής Τροόδους στην Σολέα - Γαλάτα

Η επιλογή δημιουργίας και χωροθέτησης Ανώτερης Αγροτικής Σχολής στο Τρόδος βασίζεται σε τέσσερις παράγοντες: α) ύπαρξη ενός ελκυστικού περιβάλλοντος διαβίωσης, β) εγγύτητα με την πόλη της Λευκωσίας και Λεμεσού, γ) η ύπαρξη σημαντικού μέρους των απαιτούμενων υποδομών και δ) η θέση των οικισμών στο κέντρο μιας περιοχής με σημαντική ορεινή γεωργία ποικίλων παραγωγών ο ρόλος της οποίας θα αναβαθμισθεί στο άμεσο μέλλον ως δυνητικός παραγωγός προϊόντων ποιότητας και ταυτότητας.

Η στόχευση της ΕΣΑΟΚ στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας αυτών των αγροτικών παραγωγών, στη δημιουργία ενός μηχανισμού ανάδειξης των ποιοτικών χαρακτηριστικών αλλά και ενός οικοσυστήματος επιχειρηματικότητας, προσφέρει όλο το φάσμα κλάδων και εξειδικεύσεων για την ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα αλλά και τη σύνδεσή του με τους άλλους τομείς της τοπικής ορεινής οικονομίας. Απ' αυτή την άποψη, η προοπτική αυτή η οποία έχει ήδη μια στέρεα βάση εκκίνησης, μπορεί να προσελκύσει ιδρύματα με στόχο την δημιουργία μονάδων εκπαίδευσης, έρευνας και εφαρμογής αλλά και φοιτητές από όλη τη Μεσόγειο.

Στη βάση αυτή προτείνεται:

(α) Εκπόνηση μελέτης προετοιμασίας ίδρυσης και λειτουργίας Ανώτερης Αγροτικής Σχολής Τροόδους, η οποία θα περιλαμβάνει επιχειρησιακό σχέδιο λειτουργίας, προσδιορισμό και κοστολόγηση υποδομής, τα προγράμματα σπουδών (πλήρη και μερική βάση και εξ αποστάσεως) και άλλες υπηρεσίες που θα προσφέρει το Ινστιτούτο (έρευνες/ μελέτες, εξέταση και πιστοποίηση προσόντων κ.α.), δομή οργάνωση και στελέχωση, την ακαδημαϊκή και διοικητική λειτουργία, τον προϋπολογισμό δημιουργίας και λειτουργίας και το σχέδιο υλοποίησης με χρονοδιαγράμματα εφαρμογής.

(β) Νομοθετική επεξεργασία της σύστασης και ετοιμασία της αναγκαίας τροπολογίας

Η ΔΑΑΕ του ΥΠΠΑΝ συμφωνεί με τις πιο πάνω προτεινόμενες αναπτύξεις και την εκπόνηση τεχνικο-οικονομικής μελέτης. Ωστόσο επισημαίνει ότι στο πλαίσιο της πιο πάνω τεχνικο-οικονομικής μελέτης να διερευνηθεί και η δυνατότητα συνεργασίας με Ανώτερες Σχολές και Πανεπιστήμια της Κύπρου ή του εξωτερικού για θέματα Ανώτερης Εκπαίδευσης. Ως εκ τούτου συστήνεται όπως στην εν λόγω μελέτη να διερευνηθούν και αξιολογηθούν οι εν δυνάμει Ανώτατες και Ανώτερες Σχολές της Κύπρου ή/ και του Εξωτερικού οι οποίες θα ενδιαφέρονταν να συνεργαστούν για την λειτουργία των προτεινόμενων Σχολών. Ακολούθως να καθοριστούν οι τομείς και τα πεδία συνεργασίας. Επίσης το ενδεχόμενο η δημιουργία των πιο πάνω Σχολών να αναληφθεί από ιδιωτικά ή δημόσια Πανεπιστήμια της Κύπρου ή του εξωτερικού. Για τον λόγο αυτό η δράση αυτή βρίσκεται σε διασύνδεση με την δράση 5.7.2. **Διαμόρφωση Σχεδίου κινήτρων προσέλκυσης ντόπιων και ξένων Πανεπιστημίων για την ίδρυση και λειτουργία Τμημάτων ή/ και Σχολών στο Τρόδος και προκήρυξη εκδήλωσης ενδιαφέροντος.**

Η Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας θα υποστηρίξει την ίδρυση και λειτουργία των Σχολείων με την διαμόρφωση και υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων προσαρμοσμένων στις ιδιαιτερότητες της περιοχής και τις απαιτήσεις της νέας ορεινής οικονομίας.

Επιπλέον η ΔΜΤΕΕΚ επισημαίνει ότι:

- Θα μπορούσαν να εγκριθούν νέα προγράμματα ΜΙΕΕΚ τα οποία να αφορούν καθαρά στις ανάγκες των Ορεινών Κοινοτήτων.
- Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η εξεύρεση χώρου και ορθού σχεδιασμού της υλικοτεχνικής υποδομής και παροχή κινήτρων για να εμπλακούν εκπαιδευτικοί που να μπορέσουν να αναλάβουν και να στηρίξουν αυτό το έργο.
- Η δημιουργία της Αγροτικής Τεχνικής Σχολής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης Τροόδους, θα μπορούσε να στεγάζει τις αναφερόμενες εδώ Σχολές σύμφωνα με το πρότυπο των ΜΙΕΕΚ.

Υπομέτρο 5.7 Δημιουργία Τμημάτων Σχολών Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και Κέντρου Έρευνας και Καινοτομίας

Δράση 5.7.1 Λειτουργίας Διαπανεπιστημιακής Μονάδας Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental)

Η ΓΔ ΕΠΣΑ έχει προτείνει την δημιουργία μονάδας που θα χρησιμοποιείται από διάφορα Πανεπιστήμια ως Κέντρο Έρευνας, Πρακτικών Εφαρμογών και Μελετών. Η συγκεκριμένη δράση θα προωθηθεί από την Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας του Γραφείου Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων, σε συνεργασία με το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Η προτεινόμενη Διαπανεπιστημιακή Μονάδα προτείνεται όπως συσχετιστεί με το ίδρυμα Πολιτισμού Τροόδους, την «Περί Τροόδους» Βιβλιοθήκη, το Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Εκπαίδευσης για την Βιοποικιλότητα και το Γεωλογικό Σχολείο σε βιομηχανικό κτίριο του Μεταλλείου Αμιάντου.

Απαιτείται Τεχνικο-οικονομική Μελέτη για την ίδρυση και λειτουργία "Διαπανεπιστημιακής Μονάδας Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental)". Θα περιλαμβάνει διερεύνηση των εν δυνάμει συμβαλλομένων Πανεπιστημίων της Κύπρου ή/ και του Εξωτερικού, καθορισμό των τομέων και πεδίων συνεργασίας, καθορισμό των υπηρεσιών που θα προσφέρει η Μονάδα (έρευνες, πρακτικές εφαρμογές, προγράμματα ειδίκευσης μικρής διάρκειας σε μορφή εξειδίκευσης, κ.α.), των αναγκών σε υποδομές, την δομή οργάνωσης και στελέχωσης, την ακαδημαϊκή και διοικητική λειτουργία, τον προϋπολογισμό δημιουργίας και λειτουργίας και το σχέδιο υλοποίησης με χρονοδιαγράμματα εφαρμογής.

Επισυνάπτεται στο Παράρτημα 6 "ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΘΕΜΑ: Ίδρυση και Λειτουργία της Διαπανεπιστημιακής Μονάδας Έρευνας Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental)" και Παράρτημα II "Ίδρυτική Πράξη Διαπανεπιστημιακής Μονάδας Έρευνας Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental)".

Η ΔΑΑΕ είναι θετική για τη συγκεκριμένη Πρόταση, πλην όμως θα πρέπει να τύχει σοβαρής τεχνικο-οικονομικής μελέτης για τη δυνατότητα:

- ο συνεργασίας με Ανώτερες Σχολές και Πανεπιστήμια της Κύπρου ή του εξωτερικού.
- ο στην οποιαδήποτε συνεργασία με τα Δημόσια Πανεπιστήμια να λαμβάνεται υπόψη η οικονομική επιβάρυνση στον Προϋπολογισμό του Πανεπιστημίου και οι οροφές που εγκρίνονται από το Υπουργείο Οικονομικών.

Η ΔΑΑΕ θα συνεργαστεί με Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της για τις προτεινόμενες αναπτύξεις.

Δράση 5.7.2. Διαμόρφωση Σχεδίου κινήτρων προσέλκυσης ντόπιων και ξένων Πανεπιστημίων για την ίδρυση και λειτουργία Τμημάτων ή/και Σχολών στο Τρόδος και προκήρυξη εκδήλωσης ενδιαφέροντος

Προτείνεται η ετοιμασία Σχεδίου προσέλκυσης Πανεπιστημίων με στόχο την ίδρυση σχολών και τμημάτων στο Τρόδος. Για την ετοιμασία του Σχεδίου θα γίνει επεξεργασία φορολογικών και οικονομικών κινήτρων που θα αποδοθούν στους ενδιαφερόμενους. Επίσης θα αξιολογηθούν και θα παρουσιαστούν η διαθέσιμη προς αξιοποίηση ακίνητη περιουσία, τα καταπιστεύματα ή και οι δωρεές αποδήμων τα οποία δύνανται να διατεθούν προς το σκοπό αυτό.

Στο σχέδιο προσέλκυσης θα διαμορφωθεί ο οδηγός προκήρυξης και τα κριτήρια επιλεξιμότητας. Ο διαγωνισμός θα είναι ανοιχτός και οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να υποβάλλουν τεχνικό και οικονομικό φάκελο προσφοράς.

Με βάση τις ιδιαιτερότητες του Τρόδους και τις δυναμικές του ενδεικτικά αναφέρονται τα ακόλουθα πεδία : περιβάλλον, βιοποικιλότητα, δάσος, υδάτινοι πόροι, γεωλογία, πολιτιστική κληρονομιά, αρχιτεκτονική, τουρισμός ειδικού ενδιαφέροντος, κ.α.

Για σκοπούς διαμόρφωσης του Σχεδίου, παρακολούθησης της διαδικασίας του διαγωνισμού και επιλογής αναδόχου/-ων προτείνεται να συσταθεί Επιστημονική Επιτροπή.

Η ΔΑΑΕ είναι θετική για τη συγκεκριμένη Πρόταση, πλην όμως θα πρέπει να τύχει σοβαρής τεχνικο-οικονομικής μελέτης για τη δυνατότητα:

- συνεργασίας με Ανώτερες Σχολές και Πανεπιστήμια της Κύπρου ή του εξωτερικού.
- στην οποιαδήποτε συνεργασία με τα Δημόσια Πανεπιστήμια να λαμβάνεται υπόψη η οικονομική επιβάρυνση στον Προϋπολογισμό του Πανεπιστημίου και οι οροφές που εγκρίνονται από το Υπουργείο Οικονομικών.

Η ΔΑΑΕ θα συνεργαστεί με την Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της για τις προτεινόμενες αναπτύξεις.

10.3.6 Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 6. Φυσικό Περιβάλλον

Η διαμόρφωση των βασικών κατευθύνσεων για την προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος του Τρόδους έλαβε υπόψη:

- τις Οδηγίες της Ε.Ε. για το Δίκτυο Natura (Οδηγία των Πουλίων (2009/147/ΕΚ), των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ)), για τα Ύδατα (2000/60/ΕΚ),
- τη στρατηγική της Κυπριακής Δημοκρατίας για την διατήρηση και προστασία της βιοποικιλότητας,
- τη δέσμευση για ενεργοποίηση συστημάτων διαχείρισης για τις περιοχές NATURA (δέσμευση Κυπριακής Δημοκρατίας – PAF 2012) και διαχειριστικών σχεδίων (αναθεώρηση όπου είναι αναγκαία)¹,
- την ανάγκη συμμετοχής στον ευρωπαϊκό διάλογο για την ενίσχυση της σχέσης Περιοχών και παραγωγικών συστημάτων Υψηλής Φυσικής Αξίας,
- την ποικιλομορφία των φυσικών πόρων και την συνύπαρξη πολλών φορέων διαχείρισης στο Τρόδος,
- τη Δασική Νομοθεσία,
- τη Δήλωση Δασικής Πολιτικής,
- το καθεστώς του Εθνικού Δασικού Πάρκου Τρόδους,
- τα κεντρικά ζητήματα όπως προκύπτουν από την παρούσα διάγνωση του τομέα του περιβάλλοντος.

Σε αυτό το πλαίσιο προτείνεται ως βασική κατεύθυνση:

η ενιαία διαχείριση των περιοχών προστασίας της φύσης (εκτός των κρατικών δασών) με αλληλεπικαλυπτόμενες αρμοδιότητες (Ιδιωτικά Δάση, Natura, Παραγωγικά Συστήματα Υψηλής Φυσικής Αξίας και Γαϊότοποι) στην οποία θα συμμετέχουν και οι τοπικοί φορείς και δρώντες, ως πρόδρομος μιας πολιτικής μετάβασης προς την αγρο-οικολογία.

Στη βάση αυτή προκύπτουν οι εξής προτεραιότητες για την περιοχή του Τρόδους:

- ✓ επέκταση των δράσεων προστασίας της βιοποικιλότητας με την ενσωμάτωση και των αγροοικοσυστημάτων έτσι ώστε να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα της πολιτικής και να λειτουργήσει σε επίπεδο δικτύου,
- ✓ ένταξη των τοπικών κοινωνιών μέσω της ενσωμάτωσης των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων στα μέτρα διαχείρισης και προστασίας.

¹ Prioritised Action Framework (PAF) for NATURA 2000 For the EU Multiannual Financing Period 2014-2020 (Final version 2012)

Ολοκληρωμένο σχέδιο Παρέμβασης

Με βάση τη διάγνωση, τα διακυβεύματα και τις κατευθύνσεις που προηγήθηκαν, το σχέδιο παρέμβασης στον τομέα του φυσικού περιβάλλοντος διαμορφώνεται ως εξής:

1. Διακυβέρνηση

1.1. Ένταξη στη Δήλωση Πολιτικής ρυθμίσεων για την ενιαία ζώνη

Προτείνεται η διαμόρφωση νέας Δήλωσης Πολιτικής, που θα λαμβάνει υπόψη την πολυλειτουργικότητα των χώρων, η οποία θα μπορούσε να προτείνει (α) ρυθμίσεις στο πλαίσιο των ευρύτερων περιβαλλοντικών λειτουργιών και (β) παρεμβάσεις σε δραστηριότητες πέραν της οικοδομικής/οικιστικής (καλλιέργεια γης, βόσκηση, τουριστική επίσκεψη κ.α.).

1.2. Δημιουργία Οργανισμού Διαχείρισης

Για το Τρόδος θεωρείται σκόπιμη η δημιουργία μιας δομής Ενιαίας διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών εκτός κρατικών δασών (Οργανισμός Διαχείρισης-ΟΔ) με τη διατήρηση των συστημάτων διαχείρισής τους και του διακριτού ρόλου των εμπλεκόμενων φορέων διαχείρισης.

Η λειτουργία του προτεινόμενου Οργανισμού θα στηρίζεται στη συνεργασία των αρμόδιων τμημάτων που διαχειρίζονται τον χώρο και των τοπικών παραγωγικών φορέων για τη διαμόρφωση των προτεινόμενων τοπικών σχεδίων διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών και γεωργικών γαιών. Η ολοκλήρωση των τοπικών σχεδίων θα προσδιορίσει τη μορφή συνεργασίας και τις αρμοδιότητες των παραπάνω φορέων με στόχο τον συντονισμό και την εφαρμογή των τοπικών σχεδίων.

Ο Οργανισμός αναμένεται:

- να αποτελέσει μια ικανή πλατφόρμα επικοινωνίας και ανταλλαγής γνώσεων των εμπλεκόμενων κεντρικών υπηρεσιών (αρμόδια κατά περίπτωση τμήματα), της κοινωνίας των πολιτών (ΜΚΟ), της τοπικής αυτοδιοίκησης και των τοπικών παραγωγικών φορέων,
- να παρακολουθεί την πορεία των διαχειριστικών σχεδίων, θα γνωμοδοτεί και θα συνεργάζεται με επιστημονικούς ερευνητικούς φορείς αναφορικά με τα προστατευόμενα αντικείμενα χλωρίδας και πανίδας.

Οι αρμόδιοι εμπλεκόμενοι φορείς διατηρώντας τον διακριτό ρόλο τους ως προς την προστασία και διαχείριση των τμημάτων τους στο εσωτερικό της ενιαίας ζώνης (Ιδιωτικά Δάση, περιοχή προστασίας και διαχείρισης, γεωργική γη) θα :

- ◆ συμμετέχουν στην διαμόρφωση σχεδίου αγροπεριβαλλοντικών δράσεων της ενιαίας περιοχής,
- ◆ συντονίζουν και θα διαχειρίζονται την εφαρμογή του σχεδίου αυτού,
- ◆ παρακολουθούν την πορεία υλοποίησης του Σχεδίου, θα γνωμοδοτούν και θα συνεργάζονται με επιστημονικούς ερευνητικούς φορείς αναφορικά με τα προστατευόμενα αντικείμενα χλωρίδας και πανίδας.

2. Ανάδειξη της συμβολής της βιοποικιλότητας & των αγροοικοσυστημάτων στη βιωσιμότητα της περιοχής Τροόδους

- ✓ Ενδελεχής επισκόπηση των υπάρχοντων σχεδίων διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών, δηλαδή της επιδίωξης ενός συνολικού σχεδίου διαχείρισης με τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων εταίρων. Όπου διαπιστωθούν ελλείψεις θα πρέπει να εμπλουτιστούν. Από τα υπάρχοντα διαχειριστικά σχέδια ή τις επικαιροποιημένες εκδοχές τους, θα προκύψουν οι κατευθυντήριες γραμμές των διαχειριστικών σχεδίων για τις γεωργικές περιοχές εντός των προστατευόμενων περιοχών.
- ✓ Οριοθέτηση των περιοχών και συστημάτων υψηλής φυσικής αξίας (HNV) της περιοχής με κριτήρια: (α) το ρόλο τους στη διατήρηση, προστασία και βελτίωση της βιοποικιλότητας (γενετικής, ειδών και οικοτόπων), του τοπίου και άλλων φυσικών πόρων όπως το έδαφος και τα ύδατα και (β) την εντατικότητα των γεωργικών παραγωγικών συστημάτων.
- ✓ Συμμετοχικός σχεδιασμός των τοπικών σχεδίων διαχείρισης της γεωργικής γης στοχεύοντας τόσο στην προστασία του περιβάλλοντος όσο και στη συνέχιση της γεωργικής δραστηριότητας. Βάση για το σχεδιασμό μπορούν να αποτελέσουν οι προτάσεις που περιέχονται στα σχέδια διαχείρισης. Τα τοπικά σχέδια διαχείρισης με τη συνδρομή των τοπικών αναπτυξιακών φορέων προτείνεται να μετατραπούν σε τοπικά σύμφωνα περιβαλλοντικής διαχείρισης. Πόροι τόσο για την κατάρτιση, όσο και για την αρχική λειτουργία και την ενίσχυση των παραγωγών για την περιβαλλοντική διαχείριση μπορούν να διατεθούν από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020, όπως έχει προταθεί και από το Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας.
- ✓ Σημαντικό πλεονέκτημα στην περιοχή όσον αφορά τη διατήρηση των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητάς της, εκτιμάται ότι θα προσδώσει η ενίσχυση και η δικτύωση τοπικών «από τα κάτω» πρωτοβουλιών (Γεωπάρκο Τροόδους, Δίκτυο Επιχειρήσεων Γεωπάρκου Τροόδους, κτλ.) με ανάλογα δίκτυα ανάπτυξης και προώθησης προστατευόμενων περιοχών σε διεθνές επίπεδο.

3. Θεσμικές παρεμβάσεις για τη διαχείριση δασικών περιοχών

- Ανάγκη επικαιροποίησης της κατάρτισης του Εθνικού Δασικού Προγράμματος, με το οποίο θα καθορίζεται στη συνέχεια ο Στρατηγικός Σχεδιασμός και τα αντίστοιχα μέτρα και δράσεις εφαρμογής για την υλοποίηση των στόχων της Δασικής Πολιτικής.
- Τροποποίηση του περί δασών Νόμου και του περί πρόληψης πυρκαγιών στην ύπαιθρο, ώστε να ενισχυθούν τα μέτρα πρόληψης και καταστολής των πυρκαγιών στις ιδιωτικές περιουσίες.
- Μέτρα που συνδυάζουν τη δασική προστασία με τη βελτίωση του αγροτικού εισοδήματος, στο πλαίσιο της επιδιωκόμενης αειφόρου ανάπτυξης του Τροόδους.

Ειδικότερα:

- Κίνητρα για τη δημιουργία αντιπυρικών λωρίδων και αντιμετώπιση της εισβολής της Τραχείας Πεύκης στην εγκαταλειμμένη ιδιωτική γη στις παρυφές των δασών. Κίνητρα για καλλιέργεια των αγρών ή καλλιέργειάς τους από το Δημόσιο με τη συγκατάθεση των ιδιοκτητών.
- Διερεύνηση των πλεονεκτημάτων που θα παρέχει η είσοδος των ζώων στα δάση ή σε άλλα δασογεωργικά συστήματα, στην αύξηση της βιοποικιλότητας των δασικών οικοσυστημάτων, αλλά και στην επιδιωκόμενη μείωση της καύσιμης ύλης.

Υπομέτρα - Δράσεις

Ακολουθεί ο Πίνακας με την δομή και το περιεχόμενο της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης «Φυσικό Περιβάλλον» όπως είναι οργανωμένη σε Υπομέτρα και Δράσεις:

Υπομέτρο 6.1	Διακυβέρνηση
Δράση 6.1.1	Δημιουργία Οργανισμού Διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής Τροόδους
Περιγραφή	Η αιμοφορική αξιοποίηση των φυσικών πόρων και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της περιοχής του Τροόδους, θα εξυπηρετηθεί αφενός με την οριοθέτηση της Προστατευόμενης Περιοχής ενιαίας διαχείρισης (εκτός κρατικών δασών) και αφετέρου με τη δημιουργία Οργανισμού Διαχείρισης (ΟΔ) για την ενιαία ζώνη στον οποίο όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς θα βρίσκονται σε συνεχή συνεργασία και διαβούλευση.
Υπομέτρο 6.2	Ανάδειξη της συμβολής της βιοποικιλότητας & των αγροοικοσυστημάτων στη βιωσιμότητα της περιοχής Τροόδους
Δράση 6.2.1	Σχεδιασμός τοπικού αγροπεριβαλλοντικού προγράμματος
Περιγραφή	Ο στόχος της δράσης είναι η συγκρότηση συνεκτικού σχεδίου αγροπεριβαλλοντικής διαχείρισης, με χωρική διάσταση και πεδίο εφαρμογής την Προστατευόμενη Περιοχή ενιαίας διαχείρισης, το οποίο να είναι δυνατό να εφαρμόσει άμεσα και αποτελεσματικά ο προτεινόμενος Οργανισμός Διαχείρισης.
Δράση 6.2.2	Περιβαλλοντικό σήμα ποιότητας προστατευόμενων περιοχών μέσω της δικτύωσης
Περιγραφή	Περιβαλλοντικό σήμα ποιότητας προστατευόμενων περιοχών μέσω της δικτύωσης. Πιστοποίηση μέσω περιβαλλοντικού σήματος ποιότητας των προστατευόμενων περιοχών του Τροόδους με στόχο την διατήρηση των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας του ως βιώσιμος τουριστικός προορισμός. Η δράση βρίσκεται σε διασύνδεση με τη Ο.Π.3 Νέο πρότυπο ορεινού τουριστικού προϊόντος Τροόδους
Υπομέτρο 6.3	Θεσμικές διευθετήσεις για τη διαχείριση Δασικών περιοχών
Δράση 6.3.1	Διαμόρφωση και Εφαρμογή Ολοκληρωμένων Σχεδίων Πυροπροστασίας Δασικών περιοχών και Κοινοτήτων
Περιγραφή	Το ζήτημα των Δασικών Πυρκαγιών αποτελεί πρώτιστα θέμα ασφάλειας για τις ανθρώπινες ζωές και τις περιουσίες. Είναι κοινή διαπίστωση όλων των εμπλεκόμενων φορέων (Τμήμα Δασών και των μελετητών) ότι θα πρέπει να ληφθούν προληπτικά μέτρα εξαιτίας της: (α) ευαισθησίας της περιοχής στην υπερθέρμανση του πλανήτη και των αναμενόμενων επιπτώσεων αναφορικά με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, (β) αύξησης των δασικών πυρκαγιών και άλλων φυσικών κινδύνων, (γ) ανάγκης βιωσιμότητας των γεωργικών συστημάτων και των τουριστικών δραστηριοτήτων. Ιδιαίτερα η κλιματική αλλαγή και η αστυφιλία, αποτελούν τους δύο κυριότερους παράγοντες αύξησης του κινδύνου πυρκαγιών, με ρυθμούς γεωμετρικής προόδου. A. Εκπόνηση ειδικού ολοκληρωμένου σχεδίου πυροπροστασίας των δασικών περιοχών, των περιοχών της υπαίθρου και των κοινοτήτων εντός ή πέριξ αυτών (εντοπισμός ζωνών υψηλής επικινδυνότητας, εξειδικευμένα σχέδια δράσης ανά ζώνη, εκτίμηση πιθανοτήτων ή και έγκαιρος εντοπισμός των σημείων εκκίνησης και διάδοσης των πυρκαγιών κ.α.). Για την εκπόνηση του σχεδίου όσο και την εφαρμογή των ολοκληρωμένων σχεδίων πυροπροστασίας απαιτείται η συνεργασία και ο συντονισμός των ακόλουθων υπηρεσιών: Τμήμα Δασών, Πυροσβεστική Υπηρεσία, Επαρχιακή Διοίκηση, Πολιτική Άμυνα και Αστυνομία. B. Ενέργειες με τις οποίες επιτυγχάνεται ταυτόχρονα η προστασία από τις πυρκαγιές αλλά και η αξιοποίηση των διακένων εντός δασικών εκτάσεων και των εγκαταλειμμένων αγρών για την

	<p>προστασία τους αλλά και για την παραγωγή εισοδήματος και την υποστήριξη της βιοποικιλότητας. Επιπλέον απαιτούνται:</p> <p>α. Χρήση τεχνολογικών εργαλείων (δορυφορικά δεδομένα, αισθητήρων, κλπ.) και συνδυασμένων μεθόδων για πρόληψη και καταστολή των πυρκαγιών.</p> <p>β. Ενίσχυση μέτρων πρόληψης και καταστολής των πυρκαγιών στις ιδιωτικές περιουσίες.</p> <p>γ. Αξιολόγηση των περιοχών εντός των δασικών εκτάσεων για χωροθέτηση αγροδασικών συστημάτων.</p> <p>δ. Παροχή κινήτρων ή αποζημιώσεων για την καλλιέργεια εγκαταλειμμένων αγρών είτε από τους ιδιοκτήτες είτε από το δημόσιο με συγκατάθεση του ιδιοκτήτη.</p>
Δράση 6.3.2	Παραγωγή ενέργειας από δασική υπολειμματική βιομάζα
Περιγραφή	Δημιουργία ευέλικτου θεσμικού πλαισίου για μονάδες παραγωγής ενέργειας από δασική υπολειμματική βιομάζα.
Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με το σχεδιασμό των παρεμβάσεων των Υπουργείων	
<p><u>Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Προστασία Δασών από πυρκαγιές, • Προστασία βιοποικιλότητας και Υπηρεσίες οικοσυστημάτων, • Ποιότητα και Προστασία Περιβάλλοντος, • Αειφόρος διαχείριση φυσικών πόρων και προστασία περιβάλλοντος, • Νέα επιχειρηματικότητα στο τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος, • Αντιμετώπιση κλιματικής αλλαγής, • Μετριασμός και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, <p><u>Υπουργείο Εσωτερικών</u></p> <p>Προστασία και αναβάθμιση φυσικής κληρονομιάς.</p>	
Εισαγωγή καινοτομίας και νέων τεχνολογιών	
<p>Προτείνονται δράσεις:</p> <p>(α) οργανωσιακής καινοτομίας: σύσταση του Οργανισμού Διαχείρισης, περιβαλλοντικό σήμα ποιότητας προστατευόμενων περιοχών,</p> <p>(β) τεχνικής καινοτομίας: σχέδιο αγροπεριβαλλοντικής διαχείρισης</p> <p>(γ) τεχνολογικής καινοτομίας: έγκαιρος εντοπισμός των σημείων εκκίνησης και διάδοσης των πυρκαγιών με χρήση τεχνολογικών εργαλείων (δορυφορικά δεδομένα, αισθητήρων, κτλ.) και συνδυασμένων μεθόδων. Εφαρμογή εξελιγμένων μεθοδολογιών εκτίμησης βιομάζας (επεξεργασία δορυφορικών εικόνων) με στόχο την παρακολούθηση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Χρήση σύγχρονων τεχνολογικών εργαλείων και μεθόδων για τη εντοπισμό ζωνών εντός των δασικών περιοχών κατάλληλων για τη ανάπτυξη αγροδασικών λειτουργιών (καλλιέργεια, εκτροφή μικρών μηρυκαστικών, κτλ.)</p>	
Παροτρύνσεις/ Συστάσεις προς την Κυπριακή Δημοκρατία	
<p>Παραγωγή ενέργειας από δασική υπολειμματική βιομάζα: Αλλαγή το θεσμικού πλαισίου μετά από διαβούλευση και έγκριση με το Τμήμα Δασών και τα αντίστοιχα επιμελητήρια.</p>	

Υπομέτρο 6.1 Διακυβέρνηση

Δράση 6.1.1 Δημιουργία Οργανισμού Διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής Τροόδους

Η δράση προτείνεται σύμφωνα με τη απόφαση που λήφθηκε στο πρώτο συνέδριο του Ιουνίου στη θεματική Περιβάλλον. Στη συνεδρίαση συμμετείχαν η ομάδα μελέτης και οι Τεχνικές Επιτροπές των Τμημάτων: Γεωργίας – Περιβάλλοντος και Δασών.

Περιγραφή Δράσης:

Η αιμοφορική αξιοποίηση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της περιοχής του Τροόδους, θα εξυπηρετηθεί αφενός με την οριοθέτηση μιας Προστατευόμενης Περιοχής ενιαίας διαχείρισης και αφετέρου με τη δημιουργία Οργανισμού Διαχείρισης (ΟΔ) για την περιοχή αυτή, μέσα στον οποίο όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς θα βρίσκονται σε συνεχή συνεργασία και διαβούλευση.

Ο οργανισμός θα βρίσκεται κάτω από την εποπτεία της αρμόδιας κυβερνητικής υπηρεσίας και θα λάβει νομική μορφή δημοσίου ενδιαφέροντος (π.χ. Δημόσια Εταιρία Ιδιωτικού Δικαίου-ΝΠΙΔ). Η λύση αυτή θα του εξασφαλίζει ευελιξία αλλά και θα επιτρέπει (εκτός από την πάγια συμμετοχή των εκπροσώπων των προαναφερόμενων αρμόδιων κρατικών υπηρεσιών), και την συμμετοχή των εκπροσώπων της αυτοδιοίκησης, των παραγωγικών και περιβαλλοντικών οργανώσεων-ΜΚΟ. Η κάθε υπηρεσία θα διατηρεί το διακριτό της ρόλο και τις αρμοδιότητές της αλλά θα συνεργάζεται με τον οργανισμό που θα έχει αποκλειστική του φροντίδα την περιοχή και θα αποτελεί για όλες τις υπηρεσίες το εστιακό σημείο (ένα είδος συντονιστικού focal point).

Πιο συγκεκριμένα στις αρμοδιότητες του οργανισμού διαχείρισης θα περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων, τα παρακάτω:

- α. Η κατάρτιση και η ευθύνη της εφαρμογής των κανονισμών διοίκησης και λειτουργίας της συνολικής και ενιαίας προστατευόμενης περιοχής (πυρήνας και περιφερειακή ζώνη).
 - β. Η κατάρτιση γενικού και ενιαίου σχεδίου διαχείρισης του περιβάλλοντος το οποίο θα εγκρίνεται από τους αρμόδιους κρατικούς φορείς και υπηρεσίες, σε συνδυασμό με την οργάνωση των χρήσεων γης που αποτελούν εξειδίκευση του γενικού χωροταξικού σχεδίου (δηλαδή του «ειδικού σχεδίου αναπτύξεως Τροόδους»–«δήλωσης πολιτικής»). Επίσης, ευθύνη του οργανισμού θα είναι η παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής του ανωτέρω διαχειριστικού σχεδίου.
 - γ. Η εκπόνηση ειδικού Σχεδίου Αγροπεριβαλλοντικής διαχείρισης, στο πλαίσιο των σχετικών μέτρων του ΠΑΑ (σχέδια οδηγιών, τυπολόγηση παραγωγικών συστημάτων, οριοθέτηση γαιοτόπων, υπολογισμός στήρησης εισοδήματος έναντι του περιβαλλοντικού οφέλους και σύστημα παρακολούθησης και αξιολόγησης).
 - δ. Η ευθύνη φύλαξης της περιοχής που είναι στη χωρική του εμβέλεια, την άμεση ειδοποίηση των αρμόδιων αρχών σε περίπτωση παράνομων ενεργειών καθώς και την άδεια διεξαγωγής επιστημονικών ερευνών.
 - ε. Η γνωμοδότηση για κάθε έργο που προγραμματίζεται στην περιοχή ευθύνης του, την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων στην περιοχή καθώς και γνωμοδότηση για τις αντίστοιχες μελέτες ΜΠΕ και ΣΠΕ καθώς και για κάθε άλλο θέμα προστασίας για το οποίο ζητείται η γνώμη του Οργανισμού από τις αρμόδιες αρχές.
- στ. Η ανάληψη εκπόνησης ή εκτέλεσης εθνικών ή ευρωπαϊκών προγραμμάτων και δράσεων, τα οποία προωθούν τους σκοπούς της διαχείρισης της περιοχής. Στο πλαίσιο αυτό, ο οργανισμός θα φροντίζει

για τη συλλογή και επεξεργασία στοιχείων και δεδομένων, καθώς και για τη συγκρότηση και λειτουργία σχετικής βάσης δεδομένων και τεκμηρίωσης.

- ζ. Η ενημέρωση, πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση του πληθυσμού σε θέματα σχετικά με την προστασία και ανάπτυξη της περιοχής μέσω κέντρων/σημείων πληροφόρησης καθώς και η διοργάνωση συνεδρίων ή προγραμμάτων ενημέρωσης ή άλλων συναφών εκδηλώσεων σε συνεργασία με δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς.

Ο Οργανισμός θα διοικείται από 11μελές όργανο (ΔΣ) στο οποίο θα συμμετέχουν οι εκπρόσωποι των εξής κατηγοριών φορέων: από τα αρμόδια κατά περίπτωση τμήματα (Περιβάλλοντος, Δασών, Θήρας και Πανίδας, Γεωργίας και Υδάτων), από τις ΑΤΑ και εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών (κοινωνικών, επιστημονικών, παραγωγικών φορέων και ΜΚΟ).

Ο Οργανισμός Διαχείρισης θα αποτελεί συμμετοχική δομή διαχείρισης σε τοπικό επίπεδο ο οποίος θα λειτουργήσει βάσει ενός σχεδίου δράσης στο οποίο θα περιλαμβάνονται:

(α) Σχέδιο Διαχείρισης τόπων/sites Natura 2000 (εκτός περιοχών κρατικών δασών),

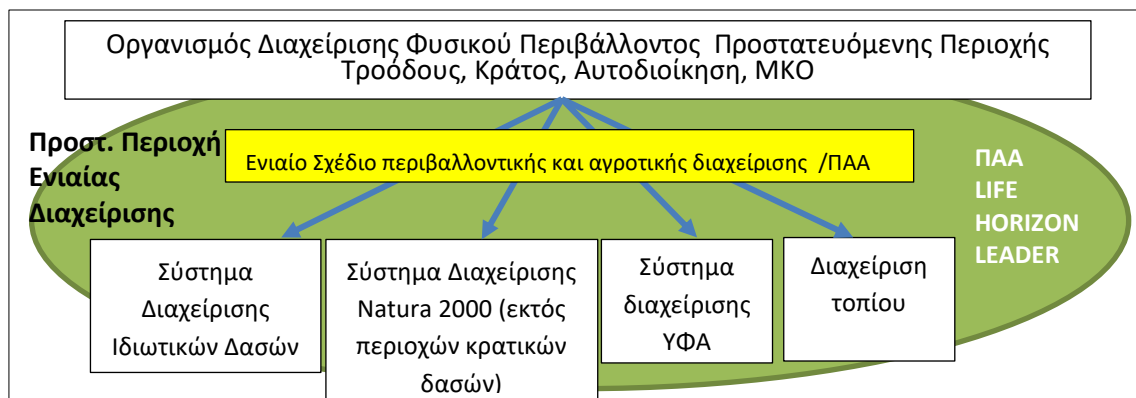
(β) Σχέδιο αγροπεριβαλλοντικής διαχείρισης περιοχών Υψηλής Φυσικής Αξίας (ΥΦΑ) και Γαιοτόπων (terroir),

(γ) Σχέδιο Διαχείρισης του Τοπίου.

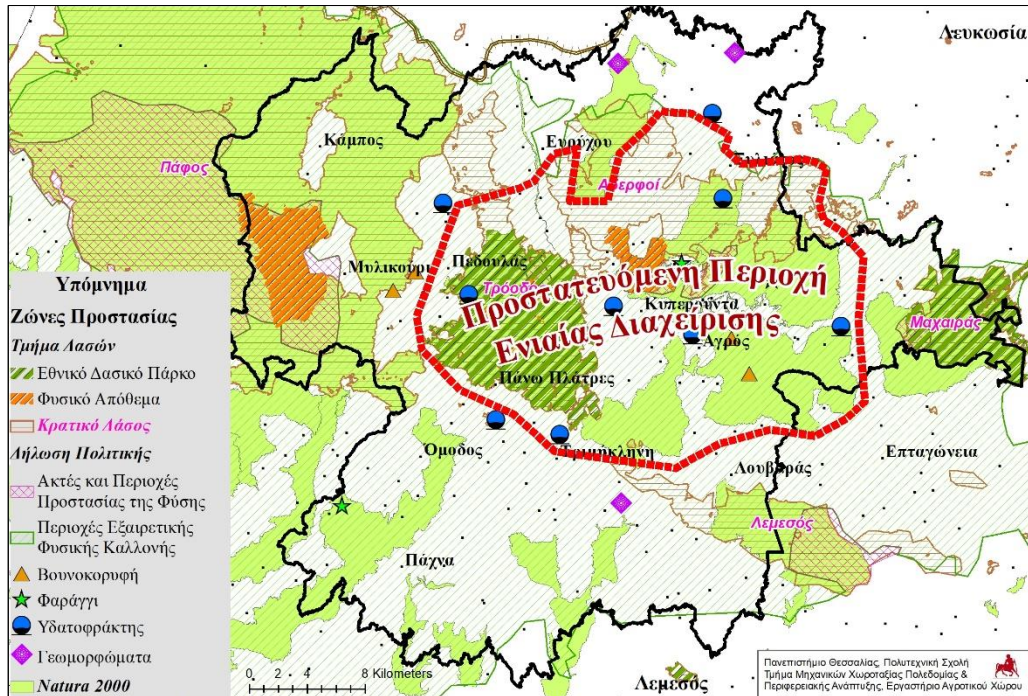
Επίσης θα επιδιωχθεί η αξιολόγηση των παραπάνω συστημάτων διαχείρισης με σκοπό τη βελτίωση και αποτελεσματικότητά τους.

Οι λεπτομέρειες της δομής, μορφής και λειτουργίας του Οργανισμού Διαχείρισης θα οριστικοποιηθούν με την συμβολή όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και τις ΑΤΑ, που θα αξιοποιήσουν και θα χειριστούν με κατάλληλο τρόπο τα διάφορα προγράμματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και ανάπτυξης στην προστατευόμενη περιοχή Τροόδους (βλέπε διάγραμμα 1).

Διάγραμμα 1. Συστήματα και Εργαλεία για την Προστατευόμενη Περιοχή Ενιαίας Διαχείρισης Περιβάλλοντος Τροόδους

Στον χάρτη που ακολουθεί αποτυπώνονται τα όρια της προτεινόμενης περιοχής /Ζώνης Ενιαίας Διαχείρισης περιβάλλοντος.

Όρια Προστατευόμενης Περιοχής ενιαίας Διαχείρισης Τροόδους

Υπομέτρο 6.2 Ανάδειξη της συμβολής της βιοποικιλότητας & των αγροοικοσυστημάτων στη βιωσιμότητα της περιοχής Τροόδους

Δράση 6.2.1 Σχεδιασμός τοπικού αγροπεριβαλλοντικού προγράμματος

Ο στόχος της δράσης είναι η συγκρότηση συνεκτικού σχεδίου αγροπεριβαλλοντικής διαχείρισης, με χωρική διάσταση και πεδίο εφαρμογής την Προστατευόμενη Περιοχή ενιαίας Διαχείρισης, το οποίο να είναι δυνατό να εφαρμόσει άμεσα και αποτελεσματικά ο προτεινόμενος Οργανισμός Διαχείρισης.

Περιγραφή Δράσης: Αρχικά εντοπίζεται η αναγκαιότητα υλοποίησης μελετών στις ακόλουθες θεματικές:

(α) Εντοπισμός βασικών ειδών που απαντώνται σε γεωργικές περιοχές, π.χ. φυτά απειλούμενα ή/ και σπάνια, πτηνά όπως η χαλκοκουρούνα (*Coracia garrulous*L.) ή η οινάνθη (*Oenanthe cyriaca*),

(β) Οριοθέτηση περιοχών στις οποίες υπάρχουν συστήματα HNV (High Nature Value-Υψηλής Φυσικής Αξίας) αλλά δεν περιλαμβάνονται εντός του δικτύου προστατευόμενων περιοχών(ΠΠ). Ως πρώτη ενέργεια προτείνεται η αναγνώριση και η κατασκευή τυπολογίας HNV συστημάτων & terroir που απαντώνται στην περιοχή,

(γ) Υπολογισμός της βέλτιστης βοσκοφόρτωσης για τη διατήρηση των υψηλής φυσικής αξίας (HNV) βοσκοτόπων (συνάφεια με την δράση 1.3.3 «Σχέδιο Διαχείρισης Βόσκησης»).

Στο σχέδιο τοπικού αγροπεριβαλλοντικού προγράμματος (Δράση 6.2.1) που προτείνει η ΕΣΑΟΚ προτείνονται συγκεκριμένες δράσεις οι στόχοι των οποίων είναι συμβατοί με τους στόχους των αγροπεριβαλλοντικών μέτρων του ΠΑΑ:

- ◆ Σχέδια οδηγιών για γεωργικές πρακτικές ανά προστατευόμενη περιοχή και γεωργική χρήση γης,
- ◆ Σχέδια οδηγιών για γεωργικές πρακτικές στις γειτνιάζουσες με τις ΠΠ περιοχές,
- ◆ Σχέδιο οδηγιών χρήσεων γης και γεωργικών πρακτικών ανά τύπο ΗΝV.

Ενδεικτικά οι προτάσεις μπορεί να περιλαμβάνουν:

- ◆ ζώνες προστασίας στις λεκάνες απορροής ποταμών,
- ◆ δημιουργία οικολογικών διαδρόμων δια της διατήρησης, αποκατάστασης ή/και κατασκευής γραμμικών στοιχείων του αγροτικού τοπίου όπως φυτοφράχτες, ξερολιθιές και παρόχθια βλάστηση,
- ◆ διατήρησης ή και ανανέωσης σημειακών όπως μεμονωμένων ή συστάδων δέντρων εντός των γεωργικών περιοχών όπως δρυών, χαρουπόδενδρων και ελαιών,
- ◆ διατήρηση καλλιεργούμενων περιοχών στα όρια του δασικού οικοτόπου της Πάφου για την προσέλκυση της άγριας πανίδας (*Ovis gmelinio phion* πρ. *O. orientalis orientalis*) με ταυτόχρονο περιορισμών των ζημιών στις καλλιέργειες,
- ◆ χρήση βιολογικών ή άλλων εναλλακτικών μεθόδων καταπολέμησης των εχθρών των καλλιεργειών, των εκτροφών και των μελισσιών.

Για να γίνει άμεσα εφαρμόσιμο και λειτουργικό το προτεινόμενο σχέδιο πρέπει να συνοδεύεται από:

- ◆ υπολογισμούς αύξησης του κόστους και μείωσης του εισοδήματος από την εφαρμογή των οδηγιών,
- ◆ τη διατύπωση προτάσεων για την προσαρμογή του θεσμικού πλαισίου για την προώθηση φιλοπεριβαλλοντικών γεωργικών πρακτικών μέσω συμβάσεων με παραγωγούς και αποζημίωσής τους,
- ◆ την πρόταση συστήματος παρακολούθησης και αξιολόγησης του σχεδίου το οποίο να περιλαμβάνει δείκτες αποτελέσματος, εκροών και επιπτώσεων. Αλλά και δράσεις διάδοσης και ενημέρωσης.

Οι δράσεις αυτές θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και κατά τον σχεδιασμό του νέου ΠΑΑ της προγραμματικής περιόδου 2021-2027.

Η ΕΣΑΟΚ δεν εμβαθύνει σε κάθε μια από τις θεματικές που αφορούν το περιβάλλον (δάσος, Natura2000 κ.α) αλλά προτείνει μια ολοκληρωμένη παρέμβαση στο εσωτερικό των περιοχών ΥΦΑ. Η παρέμβαση αυτή από την οποία θα επωφεληθούν οι περιοχές Natura2000 και οι δασικές περιοχές έχει ως βασικό σκοπό να προετοιμάσει το έδαφος (συμμετοχή τοπικών δρώντων, αγροτών κλπ) για μια πολιτική οικολογικής μετάβασης.

Η πρόταση αυτή πέραν από την καινοτόμα συνεισφορά της στη διαχείριση του ορεινού φυσικού περιβάλλοντος στην Κύπρο, έχει ήδη προκαλέσει το ενδιαφέρον της ευρωπαϊκής κοινότητας και εκτιμάται ότι το όλο σχέδιο θα αποτελέσει ένα πιλοτικό εργαστήριο διαχείρισης, έρευνας και εφαρμογής πολιτικών.

Εταίροι σχεδιασμού & εφαρμογής: Οι ίδιοι με τους συμμετέχοντες στον Οργανισμό Διαχείρισης ήτοι: Κρατικοί φορείς (Τμήμα Περιβάλλοντος, Τμήμα Γεωργίας, Υπηρεσία Θήρας & Πανίδας, Τμήμα Δασών, Τμήμα Υδάτων, Διαχειριστική αρχή του ΠΑΑ) & Ενδιαφερόμενοι εταίροι (Αναπτυξιακές εταιρείες, Οργανώσεις παραγωγών, Αυτοδιοίκηση, Περιβαλλοντικές οργανώσεις).

Δράση 6.2.2 Περιβαλλοντικό σήμα ποιότητας προστατευόμενων περιοχών μέσω δικτύωσης

Περιγραφή Δράσης: πιστοποίηση μέσω περιβαλλοντικού σήματος ποιότητας των προστατευόμενων περιοχών του Τροόδους με στόχο τη διατήρηση των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητάς του ως βιώσιμος τουριστικός προορισμός.

Το σήμα αυτό θα διαμορφωθεί με τη συμμετοχή των εταίρων της περιοχής (παραγωγικοί φορείς, τοπική αυτοδιοίκηση και κοινωνικοί εταίροι) λαμβάνοντας υπόψη κριτήρια που θα συναποφασιστούν τοπικά για την υιοθέτηση βιώσιμων φιλοπεριβαλλοντικών πρακτικών αποδίδοντας, σε πρώτη φάση, πιστοποίηση στην περιοχή και σε δεύτερη φάση στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σ' αυτήν.

Το σήμα θα συμβάλλει στην προώθηση των προστατευόμενων περιοχών του Τροόδους στην τουριστική αγορά μέσω της ένταξής του στην Πανευρωπαϊκή Ομοσπονδία Προστατευόμενων Περιοχών (Eurorga). Το Τρόδος μετά από αξιολόγηση ως προς την τήρηση των απαραίτητων προδιαγραφών που ορίζει το Eurorga θα υπογράψει την Ευρωπαϊκή Χάρτα για τον Βιώσιμο Τουρισμό σε προστατευόμενες περιοχές και θα ενδυναμώσει την υφιστάμενη τοπική Πρωτοβουλία του Τροόδους, Γεωπάрко Τροόδους, εντάσσοντας το σε μια ομάδα προστατευόμενων περιοχών ως την πιο νότια ευρωπαϊκή πιστοποιημένη περιοχή.

Υπομέτρο 6.3 Θεσμικές διευθετήσεις για τη διαχείριση Δασικών περιοχών

Δράση 6.3.1 Διαμόρφωση και Εφαρμογή Ολοκληρωμένων Σχεδίων Πυροπροστασίας Δασικών περιοχών και Κοινοτήτων

Το ζήτημα των Δασικών Πυρκαγιών αποτελεί πρώτιστα θέμα ασφάλειας για τις ανθρώπινες ζωές και τις περιουσίες. Είναι κοινή διαπίστωση όλων των εμπλεκόμενων φορέων (Τμήμα Δασών και των μελετητών) ότι θα πρέπει να ληφθούν προληπτικά μέτρα εξαιτίας της: (α) ευαισθησίας της περιοχής στην υπερθέρμανση του πλανήτη και των αναμενόμενων επιπτώσεων αναφορικά με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, (β) αύξησης των δασικών πυρκαγιών και άλλων φυσικών κινδύνων, (γ) ανάγκης βιωσιμότητας των γεωργικών συστημάτων και των τουριστικών δραστηριοτήτων. Ιδιαίτερα η κλιματική αλλαγή και η αστυφιλία, αποτελούν τους δύο κυριότερους παράγοντες αύξησης του κινδύνου πυρκαγιών, με ρυθμούς γεωμετρικής προόδου.

A. Εκπόνηση ειδικού ολοκληρωμένου σχεδίου πυροπροστασίας των δασικών περιοχών, των περιοχών της υπαίθρου και των κοινοτήτων εντός ή πέριξ αυτών (εντοπισμός ζωνών υψηλής επικινδυνότητας, εξειδικευμένα σχέδια δράσης ανά ζώνη, εκτίμηση πιθανοτήτων ή και έγκαιρος εντοπισμός των σημείων εκκίνησης και διάδοσης των πυρκαγιών κ.α.). Για την εκπόνηση του σχεδίου όσο και την εφαρμογή των ολοκληρωμένων σχεδίων πυροπροστασίας απαιτείται η συνεργασία και ο συντονισμός των ακόλουθων υπηρεσιών: Τμήμα Δασών, Πυροσβεστική Υπηρεσία, Επαρχιακή Διοίκηση, Πολιτική Άμυνα και Αστυνομία.

B. Ενέργειες με τις οποίες επιτυγχάνεται ταυτόχρονα η προστασία από τις πυρκαγιές αλλά και η αξιοποίηση των διακένων εντός δασικών εκτάσεων και των εγκαταλειμμένων αγρών για την προστασία τους αλλά και για την παραγωγή εισοδήματος και την υποστήριξη της βιοποικιλότητας. Επιπλέον απαιτούνται:

α. Χρήση τεχνολογικών εργαλείων (δορυφορικά δεδομένα, αισθητήρων, συστήματα παρακολούθησης-Drones, κλπ.) και συνδυασμένων μεθόδων για την πρόληψη και την καταστολή πυρκαγιών.

Ιδιαίτερη εστίαση θα πρέπει να δοθεί στην οριοθέτηση των πιο ευάλωτων περιοχών που γειτνιάζουν με τις ιδιωτικές εκτάσεις. Στόχος είναι η εξασφάλιση της παροχής των αναγκαίων πληροφοριών για τον κατάλληλο και ορθολογικό σχεδιασμό.

- β. Ενίσχυση μέτρων πρόληψης και καταστολής των πυρκαγιών στις ιδιωτικές περιουσίες, όπως: περιπολίες, διάνοιξη και συντήρηση αντιπυρικών λωρίδων, αύξηση θέσεων παρατήρησης, κ.α..
- γ. Αξιολόγηση των περιοχών εντός των δασικών εκτάσεων για χωροθέτηση αγροδασικών συστημάτων: Χρήση σύγχρονων τεχνολογικών εργαλείων και μεθόδων για τη εντοπισμό ζωνών εντός των δασικών περιοχών κατάλληλων για τη ανάπτυξη αγροδασικών λειτουργιών (καλλιέργεια, εκτροφή μικρών μηρυκαστικών, κτλ.). Τα κριτήρια αξιολόγησης θα περιλαμβάνουν τις οικοσυστημικές υπηρεσίες που παρέχονται από το δασικό σύστημα.
- δ. Παροχή κινήτρων ή αποζημιώσεων για την καλλιέργεια εγκαταλειμμένων αγρών είτε από τους ιδιοκτήτες είτε από το δημόσιο με τη συγκατάθεση του ιδιοκτήτη.

Ενδεικτικά προτείνεται:

1. η δημιουργία λειμώνων με σπορές μιγμάτων αγρωστωδών – ψυχανθών, κάθε 6-8 χρόνια. Τα πλεονεκτήματα των λειμώνων (παραγωγικά και περιβαλλοντικά), είναι: η παραγωγή ζωτροφής υψηλής θρεπτικής αξίας, η εξασφάλιση τεχνητού βοσκότοπου, η βελτίωση εδαφών (αποφυγή ρύπανσης εδαφών), η αποτροπή της διάβρωσης και η δημιουργία ευνοϊκών ενδιαιτημάτων για τη βιοποικιλότητα.
2. η ενίσχυση της αγροδασοπονίας [Agro-sylvo-pastoralsystems], με την καλλιέργεια δασικών ειδών για την παραγωγή ξύλου υψηλής αξίας και ετήσιων καλλιεργειών ή/και βόσκησης στην ίδια έκταση. Τα προτεινόμενα δέντρα είναι: καρυδιά, κερασιά, δρυς και καλλιέργειες: κτηνοτροφικά ψυχανθή, όσπρια, κηπευτικά.
3. Καλλιέργεια Χριστουγεννιάτικων δέντρων (πάνω από τα 800 μ. με έλατα και κέδρα). Θα γίνει σε επιλεγμένες ζώνες από το Τμήμα Δασών και λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες για ενίσχυση του εισοδήματος στις παραδασόβιες κοινότητες.
4. Αξιοποίηση της βιοποικιλότητας για παραγωγή εισοδήματος (εμπορική αξιοποίηση). Θα γίνει καλλιέργεια τοπικών Αρωματικών και Φαρμακευτικών Φυτών για δημιουργία καινοτόμων προϊόντων με προστιθέμενη αξία.

Επιπλέον, με βάση τα πιο πάνω αλλά και σύμφωνα με την άποψη του Τμήματος Περιβάλλοντος, θα πρέπει να χρησιμοποιούνται δασικά είδη και δασοκομικές πρακτικές που να είναι όσο το δυνατόν λιγότερο ευάλωτες σε καταιγίδες αλλά και πυρκαγιές.

Τέλος, θα πρέπει: (α) να αναφέρονται οι εμπλεκόμενοι φορείς/υπηρεσίες που θα κληθούν να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν τα Ολοκληρωμένα Σχέδια Πυροπροστασίας καθώς και (β) να αναπτυχθούν πρωτόκολλα συνεργασίας για αρμονική συνεργασία μεταξύ των φορέων. Ειδικότερα για την εφαρμογή των ολοκληρωμένων σχεδίων πυροπροστασίας απαιτείται η συνεργασία και ο συντονισμός των υπηρεσιών: Πυροσβεστική Υπηρεσία – Επαρχιακή Διοίκηση – Πολιτική Άμυνα – Τμήμα Δασών - Αστυνομία.

Δράση 6.3.2 Παραγωγή ενέργειας από δασική υπολειμματική βιομάζα

Περιγραφή Δράσης: Αλλαγή το θεσμικού πλαισίου μετά από διαβούλευση και έγκριση με το Τμήμα Δασών και τα αντίστοιχα επιμελητήρια.

10.3.7 Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 7. Υδάτινοι Πόροι

Η διαμόρφωση των βασικών κατευθύνσεων για την διαχείριση των υδάτινων πόρων της περιοχής του Τροόδους έλαβε υπόψη:

- ❑ τις διεθνείς και ευρωπαϊκές υποχρεώσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας (Οδηγία 2000/60/ΕΚ),
- ❑ τα μέτρα που προτείνονται στο πλαίσιο του 2ου σχεδίου Διαχείρισης της λεκάνης Απορροής Κύπρου,
- ❑ τα αποτελέσματα της διάγνωσης της υφιστάμενης κατάστασης (η οποία περιελάμβανε διαβουλεύσεις με όλα τα εμπλεκόμενα αρμόδια Υπουργεία και τις αρμόδιες αρχές στη περιοχή του Τροόδους) και την διαφαινόμενη ανάγκη για ορθολογική διαχείριση του νερού η οποία καθίσταται ακόμα πιο επιβεβλημένη λόγω των προβλημάτων ανομβρίας που αντιμετωπίζει η χώρα,
- ❑ τα αποτελέσματα από το Σχέδιο Διαχείρισης Υγρών και Στερεών Αποβλήτων, το οποίο εκπονείται στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους.

Ως **κεντρικό ζήτημα** αναδεικνύεται το ζήτημα του εκσυγχρονισμού των δικτύων άρδευσης του Τροόδους το οποίο εκφράζει την αναγκαία προσαρμογή στα νέα κοινωνικό-οικονομικά και υδρολογικά δεδομένα του Τροόδους και της Κύπρου. Η προσαρμογή αυτή δεν θα πρέπει να περιορισθεί στα τεχνικά ζητήματα. Εντάσσεται στην πολιτική απόφαση και στη διαδικασία της επανεξέτασης της επανίδρυσης των θεσμών του νερού και προϋποθέτει νέο ορισμό της αποστολής τους. Ο ορισμός αυτός θα πρέπει να ενσωματώνει πολλαπλούς στόχους (βιώσιμη διαχείριση του υδατικού πόρου, αποτελεσματικότητα στην άρδευση, σύνδεση με την τοπική ανάπτυξη), πολλαπλούς εταίρους (χρήστες, διαχειριστές) και πολλαπλές κλίμακες (κοινότητα και λεκάνη απορροής). Η ενεργή ενσωμάτωση των υποκείμενων κλιμάκων προϋποθέτει την διεύρυνση των τοπικών θεσμών και θέτει επιτακτικά το ζήτημα της συνεργασίας και του συντονισμού στην κλίμακα της κοινότητας, ομάδων κοινοτήτων (λεκάνη απορροής), Τροόδους και ΤΑΥ.

Η **βασική κατεύθυνση** που διαμορφώνεται με βάση τα παραπάνω είναι: Η αλλαγή προτύπου Οργάνωσης και Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων του Τροόδους. Σκοπός του προτεινόμενου προτύπου είναι η βιώσιμη/αισιφόρος διαχείριση των υδατικών πόρων στην περιοχή μελέτης εντός των λεκανών απορροής και πλαισίου διαχείρισης (2ου Σχεδίου ΔΛΑΠ).

Όσον αφορά τα επιχειρησιακά χαρακτηριστικά αυτής της κατεύθυνσης, το νέο πρότυπο θα οργανωθεί κάτω από τον Οργανισμό Λειτουργίας και Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους υπό την αιγίδα του ΤΑΥ. Ευθύνη του Οργανισμού θα είναι: (α) η λειτουργία και διαχείριση των υποδομών ύδρευση και άρδευση Στερεών και Υγρών αποβλήτων, (β) η ανάπτυξη, η λειτουργία, η συντήρηση των δικτύων και εγκαταστάσεων, (γ) η τιμολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών και (δ) η εύρεση χρηματοδότησης της δομής για αναπτυξιακά-αγροπεριβαλλοντικά έργα από Ευρωπαϊκούς και εθνικούς πόρους.

Για την εφαρμογή της πρότασης συνιστάται:

- ✓ Η σύσταση, στο γραφείο του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων, «Υπηρεσίας Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων». Η υπηρεσία θα αναλάβει: (α) τον συντονισμό των δράσεων εκπόνησης των απαραίτητων σχεδίων μέχρι την δημιουργία του προτεινόμενου Οργανισμού και (β) τον Συντονισμό όλων των δράσεων και ενεργειών για την υλοποίηση των αποφάσεων των Τεχνικών Επιτροπών, οι οποίες έχουν διοριστεί με Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου και έχουν εργαστεί για την εκπόνηση των Σχεδίων Δράσης της ΕΣΑΟΚ Τροόδους, με σκοπό την προώθηση υλοποίησής τους.
- ✓ Η μετεξέλιξη και σύμπτυξη των υφιστάμενων Τεχνικών Επιτροπών, οι οποίες συστάθηκαν και συνεργάστηκαν για την ετοιμασία της εν λόγω πρότασης/ εισήγησης, σε «Επιτροπή Παρακολούθησης Διαχείρισης Υδατικών Πόρων Τροόδους». Οι ακόλουθες Τεχνικές και Εξειδικευμένες Τεχνικές Επιτροπές είχαν συνεργαστεί με τους εμπειρογνώμονες για την διαμόρφωση της πρότασης.
 - Υπουργείο Εσωτερικών:
 - (i) Γενική Τεχνική Επιτροπή ΥΠΕΣ,
 - (ii) Ειδική Τεχνική Επιτροπή Επαρχιακής Διοίκησης Λευκωσίας - ένας εκπρόσωπος,
 - (iii) Ειδική Τεχνική Επιτροπή Επαρχιακής Διοίκησης Λεμεσού.
 - Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος:
 - (i) Γενική Τεχνική Επιτροπή ΥΓΑΑΠ,
 - (ii) Ειδική Τεχνική Επιτροπή Τμήματος Γεωργίας,
 - (iii) Ειδική Τεχνική Επιτροπή Τμήματος Δασών,
 - (iv) Ειδική Τεχνική Επιτροπή Τμήματος Υδάτων,
 - (v) Ειδική Τεχνική Επιτροπή Τμήματος Περιβάλλοντος,

Υπομέτρα - Δράσεις

Ακολουθεί ο Πίνακας με τη δομή και το περιεχόμενο της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης «Υδάτινοι πόροι» όπως είναι οργανωμένη σε Υπομέτρα και Δράσεις:

Υπομέτρο 7.1	Αναδιοργάνωση της λειτουργίας των διαφόρων συνόλων χρηστών νερού στις Ορεινές Κοινότητες Τροόδους
Δράση 7.1.1	Σύνταξη γενικών σχεδίων ύδρευσης και άρδευσης Τροόδους, Οικονομοτεχνική μελέτη και μελέτη Θεσμικού πλαισίου για την δημιουργία Οργανισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους
Περιγραφή	<p>Εκπόνηση Οικονομοτεχνικής μελέτης και Μελέτης θεσμικού πλαισίου:</p> <p>(1) οργάνωσης και λειτουργίας των διαφόρων συνόλων χρηστών νερού (και υποβολή προτάσεων για τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση τους) και (2) διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Αποχέτευσης και επεξεργασίας και διάθεσης των αστικών αποβλήτων του Τροόδους. Στο πλαίσιο της μελέτης θα υποδειχθούν οι αρμοδιότητες και η δομή σύστασης και λειτουργίας του Οργανισμού Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Αποχέτευσης και επεξεργασίας και διάθεσης των αστικών αποβλήτων Τροόδους. Τα περιεχόμενα της μελέτης έχουν συζητηθεί εκτενώς και αποφασιστεί στο πρώτο, δεύτερο και τρίτο συνέδριο των «Επιστημονικών και Τεχνικών Επιτρόπων για την Αναγέννηση του Τροόδους».</p> <p>Το Γραφείο Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων, Τμήμα Φυσικού Περιβάλλοντος, Υδάτινων Πόρων και Ενέργειας, θα αναλάβει την ευθύνη υποστήριξης της μελετητικής ομάδας, τον συντονισμό και την παρακολούθηση της έρευνας στο πεδίο καθώς και τους συμμετέχοντες φορείς στην Κύπρο. Επιπλέον, προτείνεται να προωθηθεί από το Γραφείου του Επιτρόπου η υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων με σκοπό την υποστήριξη της μελετητικής ομάδας, την έρευνα στο πεδίο την καταγραφή των υποδομών ύδρευσης/άρδευσης κ.α. Για τον σκοπό αυτό θα δημιουργηθεί ομάδα από νέους και έμπειρους επιστήμονες οι οποίοι θα υλοποιήσουν το πρόγραμμα.</p>
Δράση 7.1.2	Δημιουργία Οργανισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους και συνοδές ενέργειες.
Περιγραφή	<p>Βασιζόμενοι στις προαναφερθείσες μελέτες (Οικονομοτεχνική και Θεσμικού πλαισίου / Δράση 7.1.1) θα γίνουν προτάσεις:</p> <p>(Α) Νομοσχέδιο σύστασης και λειτουργίας του προτεινόμενου Οργανισμού. Μέσα στα πλαίσια του Οργανισμού διαχείρισης Υποδομών θα γίνει Οργάνωση δικτύου Διαχείρισης στην κλίμακα της Περιοχής Ανάντη των Λεκανών Απορροής (ΠΑΛΑ) με συμμετοχή των κοινοτήτων.</p> <p>(Β) Συνένωση χρηστών νερού με βάση τις υποδείξεις της Οικονομοτεχνικής Μελέτης (Δράση 7.1.1.). Από την συγκεκριμένη μελέτη θα έχει διαφανεί ποιες συνενώσεις θα γίνουν και με ποιο κόστος.</p>
Υπομέτρο 7.2	Εκσυγχρονισμός των συστημάτων και υποδομών στις Ορεινές Κοινότητες Τροόδους
Δράση 7.2.1	Υδραυλικές Μελέτες
Περιγραφή	<p>Εκπόνηση Υδραυλικών Μελετών για συνένωση ή/ και εκσυγχρονισμό συστημάτων. Το κόστος των μελετών θα προσδιοριστεί στην Οικονομοτεχνική Μελέτη (Δράση 7.1.1.) στην οποία θα καθοριστεί επίσης η ιεράρχηση των προτεινόμενων παρεμβάσεων. Μελέτες θα εκπονούνται για όσα έργα αποφασίζεται να προωθούνται προς υλοποίηση με βάση το δημοσιονομικό πλαίσιο.</p>
Δράση 7.2.2	Μελέτη και ανάπτυξη βάσης δεδομένων σε ηλεκτρονική πλατφόρμα

Περιγραφή	Εκπόνηση μελέτης για την ανάπτυξη γεωχωρικής βάσης δεδομένων σε ηλεκτρονική πλατφόρμα η οποία θα περιλαμβάνει την καταγραφή και παρακολούθηση υδρολογικών και υδραυλικών στοιχείων.
Δράση 7.2.3	Μελέτες οικολογικής παροχής νερού
Περιγραφή	Μελέτες οικολογικής παροχής νερού. Στην Οικονομοτεχνική Μελέτη (Δράση 7.1.1.) θα καθοριστούν οι αναγκαίες μελέτες και το κόστος εκάστης. Ο χρονοπρογραμματισμός της εκπόνησης των μελετών θα αποφασιστεί με βάση το δημοσιονομικό πλαίσιο.
Δράση 7.2.4	Ολοκλήρωση Αρδευτικού έργου Σολέας
Περιγραφή	Συστήνεται η επιτάχυνση της υλοποίησης του έργου λαμβανομένου υπόψη ότι το κυρίως και πιο δαπανηρό τμήμα του έργου έχει ολοκληρωθεί.
Δράση 7.2.5	Εκσυγχρονισμός Συστήματος Διαχείρισης Υδάτων Κάμπου & Τσακίστρας
Περιγραφή	Εφαρμογή Σχεδίου Δράσης για την αναδιοργάνωση και τον εκσυγχρονισμό των συνόλων χρηστών νερού και των συστημάτων στις κοινότητες Κάμπου & Τσακίστρα (σε πρώτη φάση αναβάθμιση αντλιοστασίων φράγματος Τσακίστρας έως την κεφαλή άρδευσης). Το κόστος αφορά την λειτουργία του Υδατικού Έργου Τσακίστρας έως την κεφαλή άρδευσης. Το κόστος υδραυλικής σύνδεσης των τεσσάρων αρδευτικών έργων θα διαφανεί μετά τη ολοκλήρωση της υδραυλικής μελέτης.
Συμπληρωματικότητα με δράσεις άλλων Στρατηγικών και Ολοκληρωμένων παρεμβάσεων	
Σ.Π.5 Νέες Δομές Διαχείρισης εθνικής σημασίας φυσικών πόρων.	
Ο.Π. 11 Διαχείριση Στερεών και Υγρών Αποβλήτων (λυμάτων). Η δράση 7.1.2 Δημιουργία Οργανισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους υποστηρίζει τη διαχείριση των Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων και περιλαμβάνεται στην αντίστοιχη Ο.Π. 11.	
Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με άλλες Στρατηγικές και Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις της ΕΣΑΟΚ	
Σ.Π.1 Θεσμοθέτηση Ορεινότητας, αρχές και στόχοι Ορεινής Πολιτικής	
Σ.Π.5. Νέες Δομές Διαχείρισης εθνικής σημασίας Φυσικών Πόρων	
Ο.Π.1. Καινοτομική προσέγγιση στη γεωργία και στην κτηνοτροφία	
Ο.Π.6. Φυσικό Περιβάλλον	
Ο.Π.11β. Διαχείριση Υγρών Αποβλήτων (Λυμάτων)	
Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με το σχεδιασμό των παρεμβάσεων των Υπουργείων	
<u>Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος</u> <ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη Υδάτων, • Χρήση ανακυκλωμένου νερού στην άρδευση, • Προώθηση νέων τεχνολογιών για τον περιορισμό των απωλειών στην πηγή, • Ορθολογική κατανομή νερού, • Αποδοτική χρήση και κατανομή νερού, • Παρακολούθηση απολήψεων νερού, • Εφαρμογή τιμολογιακής πολιτικής για το νερό, • Αξιολόγηση υπόγειων υδατικών πόρων. 	
Εισαγωγή καινοτομίας και νέων τεχνολογιών	

Προτείνονται δράσεις :

(α) οργανωσιακής καινοτομίας: (α) Σύσταση του Οργανισμού Διαχείρισης, (β) Συνένωση αρδευτικών φορέων - εκσυγχρονισμός δικτύων άρδευσης & ύδρευσης, σε επίπεδο κοινότητας, (γ) Οργάνωση δικτύου Διαχείρισης στην κλίμακα της Περιοχής Ανάντη των Λεκανών Απορροής (ΠΑΛΑ) με συμμετοχή των κοινοτήτων.

(β) τεχνικής καινοτομίας: Ηλεκτρονική πλατφόρμα για την παρακολούθηση υδατικών δεικτών.

(γ) τεχνολογικής καινοτομίας : Χρήση σύγχρονων τεχνολογικών εργαλείων για την αποτύπωση και παρακολούθηση των αρδευτικών και υδρευτικών δικτύων.

Παροτρύνσεις/ Συστάσεις προς την Κυπριακή Δημοκρατία

Υπομέτρο 7.1 Αναδιοργάνωση της λειτουργίας των διαφόρων συνόλων χρηστών νερού στις Ορεινές Κοινότητες Τροόδους

Δράση 7.1.1 Σύνταξη γενικών σχεδίων ύδρευσης και άρδευσης Τροόδους, Οικονομοτεχνική μελέτη και μελέτη Θεσμικού πλαισίου για την δημιουργία Οργανισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους

Στη δράση αυτή προτείνεται η εκπόνηση μελέτης στην οποία θα προταθεί η συμπλεγματοποίηση, αναδιάρθρωση όπου χρειάζεται των διαφόρων συνόλων χρηστών νερού προκειμένου να οδηγηθούν σε σχήματα που θα μπορούν πιο ορθολογικά και αποτελεσματικά να διαχειρίζονται τα διάφορα συστήματα και εν τέλη τους υδάτινους πόρους.

Επιπλέον, προτείνεται η ίδρυση Συμμετοχικής Δομής (πρότυπου Οργανισμού) Λειτουργίας και Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων στην περιοχή μελέτης, στο Τρόδος (Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου δημοσίου ενδιαφέροντος, πχ Δημόσια Εταιρεία Ιδιωτικού Δικαίου). Η συμμετοχική δομή θα λειτουργεί με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια και θα επιχειρεί με κριτήρια Δημοσίου συμφέροντος).

- Ο Σκοπός του Οργανισμού θα είναι: η βιώσιμη/αειφόρος ενιαία διαχείριση των υποδομών ύδρευσης, άρδευσης, στερεών και υγρών απόβλητων στην περιοχή του Τρόδος εντός των λεκανών απορροής και κάλυψης των αναγκών/ζήτησης νερού ανάντη (περιοχή Τροόδους) και κατάντη περιοχών.

- Η ευθύνη του Οργανισμού θα είναι: (i) η διαχείριση των υποδομών ύδρευσης, άρδευσης, στερεών και υγρών απόβλητων, (ii) η ανάπτυξη, λειτουργία, συντήρηση των δικτύων (αρδευτικών, υδρευτικών, αποχετευτικών δικτύων και εγκαταστάσεων), (iii) η τιμολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών, (iv) η εύρεση χρηματοδότησης της δομής για αναπτυξιακά-αγροπεριβαλλοντικά έργα από Ευρωπαϊκούς και εθνικούς πόρους.

Το ΤΑΥ συμφωνεί με την δημιουργία του οργανισμού και επισημαίνει ότι ο συγκεκριμένος οργανισμός ενδεχομένως να ως ανεξάρτητος οργανισμός για την διαχείριση των έργων υποδομών της περιοχής Τροόδους, πάντοτε σύμφωνα με τις άδειες ή την καθοδήγηση ή τις οδηγίες που θα δίνονται από το ΤΑΥ. Επίσης στους τομείς της αρμοδιότητας του, ενδεχόμενα να πρέπει να εξασφαλίζει και σχετικές αποφάσεις από το Υπουργικό Συμβούλιο, όπως π.χ. τα Συμβούλια Υδατοπρομήθειας τα οποία λειτουργούν κάτω από συγκεκριμένη Νομοθεσία (Νόμους και Κανονισμούς).

- Στον Οργανισμό θα συμμετέχουν εκπρόσωποι: (i) των κοινοτήτων μετά από συμπλεγματοποίηση, (ii) των Αρδευτικών Τμημάτων και Συνδέσμων μετά από ενοποίηση, (iii) των αγροτικών φορέων (πχ. Αγροτικοί συνεταιρισμοί) (iv) του Τμήματος Ανάπτυξης Υδάτων και (v) της κεντρικής διοίκησης.

- Ο Οργανισμός θα αποτελείται από δύο όργανα: (i) το Διοικητικό συμβούλιο-ολιγοπρόσωπο συμμετοχικό και ευέλικτο για τη λειτουργία και εφαρμογή της διαχείρισης, (ii) τη Γενική Συνέλευση για την αμφίδρομη λήψη αποφάσεων, τη διάχυση πληροφορίας και την ενημέρωση.

Αναφορικά με τις δραστηριότητες του Οργανισμού (Συμμετοχικής Δομής) θα έχει τις εξής αρμοδιότητες: (α) την ευθύνη των έργων και του σχεδιασμού νέων ή συμπληρωματικών των υφιστάμενων. Στην περίπτωση των υφιστάμενων Κυβερνητικών Υδατικών Έργων (ΚΥΕ) της περιοχής αλλά και των έργων Γερακιών, Τσακίστρας και Κάμπο, που υπάρχει απόφαση να μετατραπούν σε ΚΥΕ, ο οργανισμός θα έχει την ευθύνη κατάντη του έργου κεφαλής, (β) την εφαρμογή της αρχής της συνεργασίας των έργων, της συλλειτουργίας και της επικουρικότητας, (γ) την εφαρμογή κατάλληλης τιμολογιακής πολιτικής σε κάθε τομέα δραστηριότητάς του (ύδρευση, άρδευση, απόβλητα) ώστε να οδηγείται σε ένα ισοσκελισμένο οικονομικό απολογισμό.

Σημειώνεται επίσης ότι το ΤΑΥ διαφωνεί με την ανάληψη από το ίδιο όλων των έργων κεφαλής ώστε να αναλάβει ο νέος οργανισμός την ευθύνη των κατάντη έργων, δηλαδή την ευθύνη των δικτύων διανομής. Στην μεγαλύτερη πλειοψηφία τα έργα κεφαλής αφορούν μεμονωμένες γεωτρήσεις ή δύμματα με μικρούς αγωγούς μεταφοράς μέχρι το δίκτυο διανομής και σε λιγότερες περιπτώσεις τα έργα κεφαλής αφορούν υδατοδεξαμενές ή μικρά φράγματα με μικρού μεγέθους αγωγούς και αντλητικές εγκαταστάσεις. Σε περίπτωση όπου η διαχείριση των συστημάτων αναληφθεί μερικώς από το ΤΑΥ και μερικός από τον Οργανισμό, θα δημιουργηθεί διπλάσιο κόστος για τον τόπο τόσο για την αρχική επένδυση όσο και για την λειτουργία τους αργότερα. Ως εκ τούτου, η διαχείριση έργων κεφαλής, σύμφωνα με το ΤΑΥ, μπορεί να αναληφθεί πολύ πιο αποτελεσματικά από τον Οργανισμό ο οποίος θα διαθέτει τα κατάλληλα τοπικά συνεργεία και εμπειρογνώμονες σε ότι αφορά τις τοπικές συνθήκες ενώ θα έχει άμεση πρόσβαση πολύ πιο σύντομα. Επιπρόσθετα, η διαχείριση των μικρών κεντρικών υποδομών και των δικτύων διανομής από τον Οργανισμό θα είναι πολύ πιο αποτελεσματική και οικονομικά βιώσιμη. Με βάση τα παραπάνω και στο πλαίσιο της προταθείσας μελέτης στην δράση αυτή και αφού μελετηθούν όλα τα συστήματα θα προταθούν οι κεφαλές άρδευσης οι οποίες θα πρέπει να αναληφθεί η διαχείριση τους από τον Οργανισμό.

Ο Οργανισμός αυτός θα συνεργάζεται με το ΤΑΥ και το Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος για τον έλεγχο της εφαρμογής διαχειριστικών μέτρων και της οδηγίας ΕΕ 2000/60. Επίσης θα συνεργάζεται με το Γενικό Χημείο του Κράτους, (Υπουργείο Υγείας) για τον έλεγχο της ποιότητας νερού ύδρευσης.

Το κλειδί της οικονομικής βιωσιμότητας του όλου εγχειρήματος είναι η ενιαία διαχείριση των υποδομών ύδρευσης, άρδευσης, στερεών και υγρών απόβλητων στην περιοχή. Είναι σίγουρα προς την σωστή κατεύθυνση να μοιραστούν αστοί και αγρότες το κόστος άντλησης (κοινή άντληση όπου είναι εφικτό και αγωγός προσαγωγής/φυσικά με προδιαγραφές αστικού νερού) και επίσης να ενταχθούν στον κοινό οργανισμό διαχείρισης. Το γεγονός αυτό θα επιτρέψει ο οργανισμός να έχει μέγεθος (οικονομικό και επιτελικής στελέχωσης) ικανό που να μπορεί να φέρει σε πέρας το έργο για το οποίο θα συσταθεί.

Για την εκκίνηση της λειτουργίας του Οργανισμού θα πρέπει να υπάρξει αρχικό κεφάλαιο, με τη συμμετοχή ως μετόχων φορέων, των κάτωθι:

- Κράτος,
- Δήμοι – Κοινότητες,
- Αγροτικοί φορείς (πχ. συνεταιρισμοί),

- Αναπτυξιακές εταιρίες του Τροόδου,
- Αρδευτικά τμήματα και σύνδεσμοι.

Για τη διάγνωση της βιωσιμότητας του νέου Οργανισμού απαιτείται η σύνταξη οικονομοτεχνικής μελέτης.

Στο πλαίσιο της Οικονομοτεχνικής μελέτης και Μελέτης θεσμικού πλαισίου (1) οργάνωσης και λειτουργίας των διαφόρων συνόλων χρηστών νερού (και υποβολή προτάσεων για τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση τους) και (2) διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Υγρών και Στερεών Αποβλήτων στην περιοχή του Τροόδου. Στο πλαίσιο της μελέτης θα υποδειχθούν οι αρμοδιότητες και η δομή σύστασης και λειτουργίας του Οργανισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών αποβλήτων Τροόδου¹. Τα περιεχόμενα της μελέτης, όπως έχουν συζητηθεί εκτενώς και αποφασιστεί στο πρώτο και δεύτερο συνέδριο των «Επιστημονικών και Τεχνικών Επιτροπών για την Αναγέννηση του Τροόδου». (Επισυνάπτονται ως παράρτημα 2)

Το Γραφείο Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων, Τμήμα Φυσικού Περιβάλλοντος, Υδάτινων Πόρων και Ενέργειας θα αναλάβει την ευθύνη υποστήριξης της μελετητικής ομάδας που θα αναλάβει την υλοποίηση της δράσης, τον συντονισμό και την παρακολούθηση της έρευνας στο πεδίο καθώς και τους εμπλεκόμενους φορείς στην Κύπρο. Στο κόστος μελέτης δεν περιλαμβάνεται το λειτουργικό κόστος για την πρόσληψη 8 άνεργων πτυχιούχων που θα υποστηρίξουν την έρευνα πεδίου και την μελετητική ομάδα για την εκπόνηση της Μελέτης (συγχρηματοδότηση 8 ατόμων X €500/ ανά μήνα για 16 μήνες.).

Το χρονικό πλαίσιο εκπόνησης της μελέτης αναμένεται να φτάσει τους 16 μήνες. Το πρώτο παραδοτέο θα παραδοθεί 4 μήνες από την έναρξη εκπόνησης και θα αφορά το θεσμικό πλαίσιο σύστασης και λειτουργίας του Οργανισμού Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων Ορεινών κοινοτήτων Τροόδου, το οποίο θα τεθεί σε διαβούλευση με τους αρμόδιους φορείς. Το δεύτερο παραδοτέο θα παραδοθεί 8 μήνες από την έναρξη εκπόνησης της μελέτης και θα αφορά την προκαταρκτική ομαδοποίηση των Έργων Άρδευσης και Ύδρευσης της Περιοχής Μελέτης. Το τρίτο παραδοτέο θα παραδοθεί στο τέλος της μελέτης ως προκαταρκτικό και θα τεθεί προς δημόσια διαβούλευση.

Ενέργειες: Αποτύπωση και ταυτοποίηση βάσει υφιστάμενων σχεδίων όλων των αρδευτικών και υδρευτικών δικτύων σε περιβάλλον GIS (αγωγοί, διώρυγες, αρδευτικές μονάδες, σημεία διανομής νερού, υδροληψίες, υδροστόμια, ονομαστική παροχή/ πίεση στα υδροστόμια, δίκτυα υπό πίεση). Επιπλέον θα πρέπει να γίνει αποτύπωση της έκτασης που αρδεύεται από κάθε δίκτυο και της κατανομής των καλλιεργειών που εξυπηρετεί. Παράλληλα θα ελέγχονται με σύγχρονες μεθόδους (πχ χρήση τηλεπισκόπησης), τα στοιχεία που θα έχουν συγκεντρωθεί ενώ θα γίνεται έλεγχος αποτελεσματικότητας της χρήσης του νερού άρδευσης σε επίπεδο περιμέτρου συγκρίνοντας τις καταναλώσεις (ιστορικά στοιχεία) με τις αρδευτικές ανάγκες του αντίστοιχου έτους. Όλα τα πιο πάνω στο πλαίσιο των προδιαγραφών και αναγκών που καθόρισε η μελέτη για τους Υδατικούς Πόρους. Επιπλέον, προτείνεται να προωθηθεί η υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων με σκοπό την υποστήριξη της μελετητικής ομάδας, την έρευνα στο πεδίο την καταγραφή των υποδομών ύδρευσης/άρδευσης κ.α. Για τον σκοπό αυτό θα δημιουργηθεί ομάδα από νέους και έμπειρους επιστήμονες οι οποίοι θα υλοποιήσουν το πρόγραμμα.

¹ Οι αρμοδιότητες και η δομή σύστασης και λειτουργίας του Οργανισμού Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδου παρουσιάζονται στο Παράρτημα 1 που ακολουθεί την ανάλυση των δράσεων.

Το Υπουργείο Εσωτερικών και σε ότι αφορά την δημιουργία νέων Οργανισμών για την διαχείριση επί μέρους θεμάτων, όπως για παράδειγμα ο Οργανισμός Λειτουργίας Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων Τροόδους σημειώνει την επιφύλαξη του κατά πόσο θα έχει πρόσθετη αξία και δεν θα δημιουργήσει πρόσθετο διοικητικό κόστος και φορτίο.

Οι Επαρχιακές Διοικήσεις συμφωνούν με την σύσταση και λειτουργία του Οργανισμού, νοουμένου ότι θα προωθηθεί η υλοποίηση της προτεινόμενης Δράσης προκειμένου να διαγνωστεί η βιωσιμότητα του και να καθοριστεί το εύρος των δραστηριοτήτων του. Επιπλέον, επισημαίνουν ότι στην περίπτωση που ο Οργανισμός κριθεί βιώσιμος και προωθηθεί το νομοσχέδιο για την σύσταση και λειτουργία του θα πρέπει να γίνουν οι απαραίτητες τροποποιήσεις στους σχετικούς με τις αρμοδιότητες του νόμους όπως α) Περί Κοινοτήτων Νόμος, β) περί ενιαίας διαχείρισης Υδάτων νόμος, γ) περί αποχετευτικών συστημάτων νόμος, δ) περί αρδευτικών Συνδέσμων και Τμημάτων νόμος, ε) περί Κυβερνητικών Υδατικών Έργων νόμος, ζ)ή/και να ενταχθεί πρόνοια στην νέα νομοθεσία για την μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης κ.α..

Τέλος, το Τμήμα Περιβάλλοντος αντιμετωπίζει θετικά την δημιουργία του Οργανισμού.

Δράση 7.1.2 Δημιουργία Οργανισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους και συνοδές ενέργειες

Βασιζόμενοι στις προαναφερθείσες μελέτες (Οικονομοτεχνική και Θεσμικού πλαισίου) θα γίνουν συγκεκριμένες προτάσεις/πράξεις υλοποίησης

Α) Το νομοσχέδιο ίδρυσης του Οργανισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους. Ο Οργανισμός με το μέγεθος που θα διαθέτει το τεχνικό επιτελείο, την οικονομική επιφάνεια και την συνεργασία του με το ΤΑΥ, το Υπουργείο Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος για τον έλεγχο της εφαρμογής διαχειριστικών μέτρων και της οδηγίας ΕΕ 2000/60, το Γενικό Χημείο του Κράτους, (Υπουργείο Υγείας) για τον έλεγχο της ποιότητας νερού ύδρευσης, θα είναι σε θέση να διαχειριστεί ορθολογικά τις υποδομές των οποίων θα έχει την ευθύνη.

Μέσα στα πλαίσια αυτού του Οργανισμού θα δημιουργηθεί Δίκτυο Διαχείρισης στην κλίμακα της Περιοχής Ανάντη των Λεκανών Απορροής (ΠΑΛΑ) με συμμετοχή των κοινοτήτων

Στο πλαίσιο του Οργανισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων του Τροόδους προτείνεται η **δημιουργία δικτύου** στην κλίμακα των «περιοχών ανάντη» της λεκάνης απορροής (ΠΑΛΑ) με συμμετοχή των κοινοτήτων, των εκπροσώπων των τομέων της τοπικής οικονομίας, των τοπικών περιβαλλοντικών οργανώσεων, κτλ. Η δημιουργία του δικτύου ενισχύεται από την Ευρωπαϊκή οδηγία για το νερό η οποία το αναγορεύει σε οικολογικό αγαθό και προσκαλεί τους χρήστες και κατοίκους μιας περιοχής (και ιδιαίτερα των ορεινών περιοχών) να συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τη διαχείρισή του και τη σχέση του με το περιβάλλον. Σ' αυτό το πλαίσιο βιώσιμης χρήσης είναι δυνατόν να καθιερωθούν και να εφαρμοσθούν Σχέδια και Προγράμματα με στόχο την επίτευξη «καλής κατάστασης» για όλα τα νερά μέχρι το 2021, ή το αργότερο μέχρι το 2027 (2^ο Σχέδιο ΔΛΑΠ Κύπρου, 2016).

Ο βασικός **στόχος του δικτύου θα είναι:** η προετοιμασία, μέσω της ανάπτυξης περιβαλλοντικών υπηρεσιών με τη συμμετοχή των αγροτών, κατοίκων και κυρίως νεαρών κατοίκων της περιοχής, για τη διαχείριση, συγκράτηση και οικολογική χρήση του νερού στο πλαίσιο των περιβαλλοντικών πολιτικών. Ο κανονισμός της συμμετοχής τους μπορεί να διαμορφωθεί μέσω της διαβούλευσης.

Για την αποτελεσματική οργάνωση και λειτουργία της συνεργασίας των κοινοτήτων στην κλίμακα της Περιοχής Ανάντη Λεκάνης Απορροής, στο Τρόοδος και του Οργανισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων, θα πρέπει να γίνουν τα ακόλουθα:

α) Αναγνώριση του δικτύου των ανάντη περιοχών της λεκάνης απορροής,

β) Διαχείριση των επιφανειακών νερών μέσω της ανάπτυξης περιβαλλοντικών υπηρεσιών όπως:

- ✓ Αξιοποίηση των όμβριων υδάτων, της υπερχειλίσης με φυσικές μικρές δεξαμενές
- ✓ Διαχείριση οικολογικού νερού
- ✓ Διαχείριση Κινδύνων Πλημμύρας

γ) Διασφάλιση οικολογικής παροχής. Η παροχή νερού θα πρέπει να διασφαλίσει τη συντήρηση των οικοσυστημάτων,

δ) Θεσμοθέτηση Σχεδίου Διαχείρισης Υδάτων των Ανάντη Περιοχών Τροόδους (ΣΔΥΑΠ) για την προώθηση και την επίτευξη των στόχων: Διατήρηση και Διαχείριση του πόρου και συμβολή του στην βιώσιμη ανάπτυξη. Η Ταμίευση νερού θα αποτελέσει μια συνεχή προσπάθεια με επίκεντρο τις ορεινές κοινότητες και στόχο τη χρήση για τη γεωργία και τον εμπλουτισμό των υπογείων υδάτων.

Το πλαίσιο-εξειδίκευση μέτρων σχεδίου διαχείρισης

Τα μέτρα που προτείνονται στο πλαίσιο του 2^{ου} Σχεδίου ΔΛΑΠ Κύπρου, θα πρέπει να εξειδικευθούν στην κλίμακα των Ανάντη (ορεινές κοινότητες) και να αποτελέσουν ένα σύνολο υπομέτρων και δράσεων τα οποία θα ενταχθούν στο τοπικό Σχέδιο Διαχείρισης Υδάτων των Ανάντη Περιοχών Τροόδους/ΣΔΥΑΠ. Το Σχέδιο αυτό θα ενσωματώνει τοπικές ανάγκες και δράσεις διαχείρισης αλλά και την περιβαλλοντική διάσταση (οικολογική παροχή) ενταγμένο στο Εθνικό πλαίσιο Διαχείρισης Υδατικών Πόρων.

Το δίκτυο της Ανάντη ζώνης των λεκανών απορροής, θα ανήκει στον Οργανισμό Διαχείρισης Υδατικών Πόρων του Τροόδους και αντίστοιχα θα συμμετέχει στη διαχείριση των λεκανών απορροής.

B) Συνένωση χρηστών νερού με βάση τις υποδείξεις της Οικονομοτεχνικής Μελέτης και μελέτης Θεσμικού Πλαισίου

Θα ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να υλοποιηθούν οι συνενώσεις που προτείνονται στις προαναφερθείσες μελέτες.

Πιο συγκεκριμένα:

Η διάγνωση της περιοχής και του τομέα υδάτων, στο πλαίσιο της αναζήτησης ενός πιο αποτελεσματικού συστήματος διαχείρισης του νερού, ανέδειξε ως βασικό ζήτημα την ανάγκη:

i. Ενοποίησης των αρδευτικών Τμημάτων και Συνδέσμων αλλά και της ύδρευσης (σε επίπεδο φορέων) στην κλίμακα της κοινότητας, με στόχο:

- Τον καλύτερο εσωτερικό έλεγχο κατανομής και κατανάλωσης νερού συνδυάζοντας τη συμμετοχή διευρυμένης τοπικής εκπροσώπησης και χρήσης νέων τεχνολογιών,
- Τις συναινετικές διαδικασίες και λήψεις αποφάσεων για την κατανομή του νερού μεταξύ των τριών βασικών κλάδων της «κοινοτικής» κατανάλωσης α) άρδευση, β) ύδρευση και γ) περιβάλλον.

ii. Αναβάθμισης της διαχείρισης του νερού.

- Καταγραφή αναγκών και δικαιωμάτων νερού στην κλίμακα της κοινότητας,
- Ένταξη στο σχέδιο διαχείρισης Λεκάνης Απορροής,

- Σχεδιασμός του τελικού σχεδίου κατανομής κατά αιτητή με βάση τους περιορισμούς του ΣΔΥ και τις ανάγκες της κοινότητας,
- Ενιαία διαχείριση (διαφάνεια στη διαχείριση),
- Μοντελοποίηση των δικτύων,
- Εκσυγχρονισμός δικτύων,
- Σύστημα ελέγχου.

iii. Διασαφήνιση της διαφάνειας ως προς την πληροφόρηση (ποιότητα νερού και περιβάλλοντος, χρηματοδοτήσεις, τιμές και κόστος, τα υδατικά έργα και σχέδια, συμβάσεις και διαχείριση). Η διάχυση της πληροφορίας αποτελεί πλέον έναν από τους πιο αποτελεσματικούς τρόπους παρέμβασης του Κράτους και των δημοσίων υπηρεσιών του. Αποτελεί πηγή ρύθμισης των δρώντων και ένταξης του τοπικού πληθυσμού.

iv. Εξασφάλιση ισχυρής τεχνικής στήριξης: υπηρεσίες εξειδικευμένων τεχνικών αλλά και χρήση νέας τεχνολογίας (ιδιαίτερα χρήσιμη στον προγραμματισμό των δράσεων).

Το αστικό και αρδευτικό δίκτυο που αντλούν από τον ίδιο υδροφορέα πρέπει να έχουν κοινό έργο κεφαλής (γεώτρηση, αντλητικό συγκρότημα και αγωγό προσαγωγής). Στη συνέχεια για το νερό ύδρευσης η ταμίευση αλλά και η επεξεργασία θα τηρούν τις προδιαγραφές του αστικού νερού (πχ κλειστές δεξαμενές, χλωρίωση). Σε έκτακτες περιπτώσεις θα επιτρέπεται να καλυφθούν οι αρδευτικές ανάγκες με αστικό νερό. Θεωρείται όμως οικονομικά ανέφικτη η λειτουργική/υδραυλική ένωση των δικτύων δεδομένης της διαφορετικής επεξεργασίας και αποθήκευσης που υφίστανται καθώς και των αγωγών που πιθανώς να έχει ο κάθε τύπος δικτύου.

Βάσει των παραπάνω αναγκών προτείνεται η δημιουργία «Επιτροπής Διαχείρισης Ύδατος Κοινότητας (ΕΔΥΚ)» που θα υποκαταστήσει το ρόλο των ΑΤ και ΑΣ και Υδατοπρομήθειας σε επίπεδο κοινότητας. Για την δημιουργία της συγκεκριμένης Επιτροπής θα πρέπει να γίνει τροποποίηση της ισχύουσας νομοθεσίας α) Περί Κοινοτήτων Νόμος β) Περί Αρδευτικών Τμημάτων Νόμος γ) Περί Αρδευτικών Συνδέσμων Νόμος ή/και να ενταχθεί πρόνοια στην νέα νομοθεσία για την μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Δεδομένου ότι οι επιτροπές θα συμμετέχουν με εκπρόσωπό τους στον προτεινόμενο Οργανισμό Λειτουργίας και Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων εκ των πραγμάτων θα αναπτυχθούν συνεργασίες μεταξύ κοινοτήτων και αρμοδίων δημοσίων υπηρεσιών στο εσωτερικό της κάθε λεκάνης απορροής για την εφαρμογή συγκεκριμένων σχεδίων διαχείρισης και για θέματα που αφορούν ευρύτερες των κοινοτήτων ζώνες. Η τεχνική υποστήριξη θα αναληφθεί από τον Οργανισμό Λειτουργίας και Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους.

Υπομέτρο 7.2 Εκσυγχρονισμός των συστημάτων και υποδομών στις Ορεινές Κοινότητες Τροόδους

Δράση 7.2.1 Υδραυλικές Μελέτες

Ως αποτέλεσμα της Οικονομοτεχνικής Μελέτης για τον Οργανισμό Λειτουργίας και Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους θα προταθεί η προκαταρκτική ομαδοποίηση των Έργων Άρδευσης και Ύδρευσης της Περιοχής Μελέτης. Για κάθε μία από τις ανωτέρω ομάδες στο πλαίσιο αυτής της μελέτης θα γίνει παρουσίαση της ενοποίησης

των προτεινομένων δικτύων και του εκσυγχρονισμού των έργων με κοστολόγηση και ιεράρχηση των υδραυλικών μελετών που πρέπει να γίνουν. Παράλληλα σ' όλη την περιοχή μελέτης: θα προσδιοριστεί με ακρίβεια το φυσικό αντικείμενο των έργων, θα συνταχθούν οι προδιαγραφές για την εκπόνηση των μελετών, θα τεθεί το χρονοδιάγραμμα υλοποίησής τους, θα υπολογιστούν οι απαιτούμενες αμοιβές και θα καθοριστούν τα ελάχιστα κριτήρια πλήρωσης της διαγωνιστικής διαδικασίας (καλούμενες τάξεις πτυχίων, εξειδικευμένο προσωπικό, τεχνογνωσία, εξοπλισμός, κτλ.). Επιπρόσθετα θα αναζητηθούν οι τρόποι χρηματοδότησης των έργων από Εθνικά και Ευρωπαϊκά κονδύλια.

Η ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε. οδήγησε σε θεσμικές αλλαγές με σημαντικές επιπτώσεις στην διαχείριση και κατάσταση των αρδευτικών έργων. Το ΤΑΥ, αρμόδιο για την επικύρωση των αρδευτικών τμημάτων –συνδέσμων, αναγκάστηκε να αποσυρθεί από αυτή τη δραστηριότητα γιατί θεωρήθηκε ως έμμεση χρηματοδότηση που συμβάλλει στον αθέμιτο ανταγωνισμό. Η εξέλιξη αυτή οδήγησε στην υποβάθμιση της λειτουργικής κατάστασης των αρδευτικών έργων και στη διόγκωση των χρεών ορισμένων αρδευτικών τμημάτων. Θεωρείται ότι η συνέχιση αυτής κατάστασης θα οδηγήσει στην απαξίωση και αχρήστευση σημαντικών υποδομών. Δεδομένου ότι η περιοχή Τροόδους έχει σημαντικές ιδιαιτερότητες, η άσκηση γεωργίας σ' αυτή δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως οικονομική δραστηριότητα (ύπαρξη τυπικών συνθηκών μη ανταγωνιστικής γεωργίας- πολυτεμαχισμένος και πολύ μικρός κλήρος, επικλινή εδάφη κ.α.) αλλά περισσότερο ως αγροπεριβαλλοντική δράση. Σ' αυτό το πλαίσιο είναι αναγκαίο να διερευνηθεί από ειδικούς στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο η δυνατότητα παράκαμψης του προβλήματος, προκειμένου τα έργα να συνεχίσουν να έχουν την αναγκαία τεχνική – οικονομική υποστήριξη για την επιβίωση και ανάπτυξή τους.

Θεωρείται ότι είναι δυνατόν το ζήτημα της διαχείρισης των υδατικών πόρων να προσεγγιστεί ως αγρο-περιβαλλοντικό με στόχο την αξιοποίηση ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων (ΠΑΑ). Για παράδειγμα, η διαχείριση των αρδευτικών δικτύων για εξοικονόμηση νερού προβλέπεται να ενταχθεί στο σχέδιο διαχείρισης της Λεκάνης Απορροής του Ποταμού ως δράση προτεραιότητας από την επόμενη προγραμματική περίοδο γεγονός το οποίο μπορεί να επιτρέψει τη χρηματοδότηση της ενοποίησης των αρδευτικών δικτύων, όπου αυτό είναι τεχνικά και οικονομικά εφικτό, από ευρωπαϊκούς και εθνικούς πόρους ως περιβαλλοντικό έργο.

Δράση 7.2.2 Μελέτη και ανάπτυξη βάσης δεδομένων σε ηλεκτρονική πλατφόρμα

Ως εργαλείο καινοτομίας και ανάπτυξης, συστήνεται η εκπόνηση μελέτης για την ανάπτυξη ψηφιακής γεωγραφικής βάσης δεδομένων σε ηλεκτρονική πλατφόρμα η οποία θα περιλαμβάνει την καταγραφή υδρολογικών και υδραυλικών στοιχείων έργων ανάπτυξης / διαχείρισης υδατικών πόρων, το υδατικό δυναμικό, τη ζήτηση και κατανάλωση νερού ανά κοινότητα και χρήση, κλπ.

Η συστηματική καταγραφή των βασικών δεικτών χρήσης νερού και η παρουσίασή τους σε μια ηλεκτρονική πλατφόρμα, θα συμβάλει, μέσω της δημοσιοποίησης, στην άσκηση πίεσης για καλύτερη διαχείριση των υδατικών αποθεμάτων.

Δράση 7.2.3 Μελέτες οικολογικής παροχής νερού

Προτείνεται η υλοποίηση μελέτης για την Οικολογική παροχή νερού στην περιοχή του Τροόδους. Το Τρόδος είναι η κύρια πηγή νερού της Κύπρου που υδροδοτεί και αρδεύει τις κοινότητές του αλλά και τις περιοχές κατάντη. Επίσης το Τρόδος είναι η περιοχή που διαθέτει μεγάλη βιοποικιλότητα και οικολογικό απόθεμα ενώ ταυτόχρονα δέχεται σοβαρές πιέσεις οι οποίες πρόκειται να ενταθούν στο

πλαίσιο και της κλιματικής αλλαγής. Για τους λόγους αυτούς οι κοινότητες του Τρόodos αλλά και οι Φορείς που θα διαχειριστούν το Νερό και ευρύτερα το Περιβάλλον έχουν ιδιαίτερη ευθύνη για την προστασία του και την βιώσιμη ανάπτυξή του.

Στόχος πρέπει να είναι η ανάπτυξη της περιοχής μελέτης αλλά και των κατάντη περιοχών διαφυλάττοντας το οικοσύστημα του Τρόodos, και συγχρόνως ενισχύοντας φιλο-περιβαλλοντικές δράσεις που θα αποτελέσουν τον πυλώνα προσέλκυσης επισκεπτών, τουριστών αλλά και επανεγκατάστασης κατοίκων.

Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να υπάρξει ιδιαίτερη φροντίδα για την οικολογική παροχή του νερού η οποία θα πρέπει να διατηρηθεί τόσο μέσα στα υδατορρέματα, προκειμένου να μην αλλοιωθούν η χλωρίδα και η πανίδα σε αυτά όσο και στην παρόχθια ζώνη.

Είναι γνωστό ότι υπάρχουν διάφορες μέθοδοι για τον προσδιορισμό της οικολογικής παροχής (Υδρολογικές, υδραυλικές, ολιστικές που παίρνουν υπόψη και την βιωτή).

Σκοπός της συγκεκριμένης δράσης είναι ο προσδιορισμός της οικολογικής παροχής με την επιλογή της κατάλληλης κάθε φορά μεθόδου λαμβάνοντας υπόψη σειρά παραμέτρων όπως: (α) τη δίαιτα των υδατορρεμάτων, (β) τις υποδομές που έχουν κατασκευαστεί και αυτές που έχουν προγραμματιστεί να υλοποιηθούν, (γ) τα διαθέσιμα μετεωρολογικά και υδρομετρικά στοιχεία και (δ) τα στοιχεία της υδρογεωλογίας της περιοχής. Επίσης θα προσδιοριστεί ανά υδρολογική λεκάνη η μέγιστη επιτρεπτά αντλούμενη ποσότητα νερού προκειμένου και οι υδροφορείς να συμβάλουν στην διατήρηση της βιοποικιλότητας στη περιοχή μελέτης.

Φαινόμενα, όπως το υδατικό στρες στα πλατάνια λόγω υπερ-άντλησης των υδατορρεμάτων, που εντοπίστηκαν από την μελετητική ομάδα κατά την επιτόπια έρευνα, θα πρέπει να αναστραφούν.

Το θέμα της οικολογικής παροχής θα πρέπει να συνεκτιμηθεί με την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της περιοχής. Άλλωστε, αυτό είναι μέσα στο πνεύμα της οδηγίας 2000/60 η οποία υιοθετεί μια ολιστική προσέγγιση για τη διαχείριση των υδατικών πόρων, εξετάζοντας κάτω από ενιαία βάση περιβαλλοντικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες.

Στο Τρόodos, όπου αναφερόμαστε σε αγροπεριβαλλοντικές δράσεις και όχι σε κλασική γεωργία, η οικολογική παροχή πρέπει να παίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στο σχεδιασμό και στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων περιβαλλοντικών δράσεων (ανάπτυξη οικοτουρισμού, ανάπτυξη ζωνών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και προστασίας, κτλ.).

Δράση 7.2.4 Ολοκλήρωση Αρδευτικού έργου Σολέας

Αναφορικά με το συνολικό αρδευτικό έργο της Σολέας και λαμβανομένων υπόψη: (α) των έργων που έχουν ήδη εκτελεστεί και με την προτεραιότητα που έχουν εκτελεστεί, (β) των ποσών που έχουν δαπανηθεί τόσο για το καθ' αυτό έργο όσο και για άλλα υποστηρικτικά έργα για να καλύψουν την προσωρινή του λειτουργία, (γ) της σημαντικότητας και της συμβολής, κατά τη λειτουργία του έργου, στην αγροτική ανάπτυξη της περιοχής, στην ορθολογική διαχείριση των υφιστάμενων πόρων, την διοικητική αναδιοργάνωση που θα επιτευχθεί από την λειτουργία ενός αντί πολλών αρδευτικών τμημάτων συστήνεται: ο επαναπρογραμματισμός, στο πλαίσιο ενός ρεαλιστικού και εφαρμόσιμου σχεδίου και η ιεράρχηση των δράσεων για ολοκλήρωση του έργου με ορίζοντα το 2022.

Το συγκεκριμένο έργο έχει σχεδιαστεί για να εξυπηρετήσει μια συνολική έκταση 760 εκταρίων σε περιοχές από τις κοινότητες Λινού, Φλάσου, Κατύδατα, Ευρύχου, Κοράκου και Τεμβριά, της ομώνυμης κοιλάδας. Το έργο χωρίζεται σε δύο κύριες φάσεις: (α) Υδατοφράκτης/ Κεντρικοί Αγωγοί/ Αντλιοστάσιο

και Δεξαμενές και (β) 5 Αρδεύσιμες Περιοχές. Το έργο ξεκίνησε το 2010 και συνεχίζει να υλοποιείται τμηματικά. Το συνολικό του κόστος ανέρχεται στα €31,000,000.

Από το 2010 έως το 2018 έχει δαπανηθεί το ποσό των €23.043.000 εκ.. Από το προϋπολογισμό του ΤΑΥ προβλέπεται ότι υπολείπεται το ποσό των €7,957,000 (ανάλυση του ποσού στο παρακάτω πίνακα) για την ολοκλήρωση του έργου.

Πίνακας 1. Προϋπολογισμός κατ' έτος για την Ολοκλήρωση του Αρδευτικού Έργου Σολέας.

Χρονολογία	2019	2020	2021	2022	2023+
Προϋπολογισμός	€635,000	€1,000,000	€1,000,000	€1,000,000	€4,322,000

Επιπρόσθετα το έργο θα πρέπει να επαναπρογραμματιστεί με στόχο την σταδιακή ολοκλήρωση και λειτουργία του σε φάσεις. Τέλος, βασική προτεραιότητα είναι η σταδιακή αξιοποίηση του φράγματος πριν την ολοκλήρωση του έργου.

(α) Υδατοφράκτης/ Κεντρικοί Αγωγοί/ Αντλιοστάσιο και Δεξαμενές

Το έργο έχει ολοκληρωθεί εκτός από το δίκτυο τροφοδοσίας προς τις αρδεύσιμες περιοχές, για το οποίο γίνεται εισήγηση να τεθεί σε προτεραιότητα κατά το έτος 2019. Με τον τρόπο αυτό θα τίθενται άμεσα σε λειτουργία οι Αρδεύσιμες Περιοχές οι οποίες ολοκληρώνονται.

(β) 5 Αρδεύσιμες Περιοχές

- Τεμβριά: Με την ολοκλήρωση της Α φάσης θα μπορέσει να τεθεί σε άμεση εφαρμογή. Μέχρι σήμερα έχει ολοκληρωθεί τόσο ο κεντρικός αγωγός (από ελατοχιτοσίδερο) όσο και το δίκτυο άρδευσης. Απομένει η σύνδεση με τους δικαιούχους.
- Φλάσου: Συστήνεται να διατεθούν οι απαιτούμενες πιστώσεις για ολοκλήρωση του έργου έως την κεφαλή άρδευσης και επιπρόσθετα να συνεχίσει η όλη εργασία εγκατάστασης του δικτύου. Από το έτος 2018, έχει ξεκινήσει η ετοιμασία για προκήρυξη προσφορών αγοράς υλικών για την τοποθέτηση του αγωγού (από ελατοχιτοσίδερο) μέχρι την κεφαλή άρδευσης. Η εργασία θα εκτελεστεί από συνεργεία του ΤΑΥ. Απομένει το αρδευτικό δίκτυο για το οποίο δεν υπάρχει προγραμματισμός εκτέλεσης.
- Κατύδατα/ Λινού/ Φλάσου: Συστήνεται να διατεθούν οι απαιτούμενες πιστώσεις για ολοκλήρωση του έργου έως την κεφαλή άρδευσης και επιπρόσθετα να συνεχιστούν οι εργασίες εγκατάστασης του δικτύου. Σήμερα, βρίσκεται σε εξέλιξη η τοποθέτηση του αγωγού (από ελατοχιτοσίδερο) μέχρι την κεφαλή άρδευσης. Απομένει το αρδευτικό δίκτυο για το οποίο δεν υπάρχει προγραμματισμός εκτέλεσης.
- Φλάσου/ Ευρύχου και Ευρύχου/ Κοράκου: Μέχρι και τα τέλη του έτους 2018 δεν είχε τοποθετηθεί ο κεντρικός αγωγός (από ελατοχιτοσίδερο) έως την κεφαλή άρδευσης ούτε είχε υλοποιηθεί το αντίστοιχο δίκτυο άρδευσης.

Με βάση τα παραπάνω έργα που πρέπει να διεκπεραιωθούν μέχρι το 2022, προτείνεται η αναπροσαρμογή των υπολειπόμενων πιστώσεων που απαιτούνται για την υλοποίηση του έργου με βάση τα παρακάτω πίνακα (Πίνακας 2)

Πίνακας 2. Προτεινόμενος κατ' έτος προϋπολογισμός για την Ολοκλήρωση του Αρδευτικού Έργου Σολέας

Χρονολογία	2019	2020	2021	2022
Νέος Προϋπολογισμός	€1,435,000	€2,200,000	€2,005,000	€2,317,000

Δράση 7.2.5 Εκσυγχρονισμός Συστήματος Διαχείρισης Υδάτων Κάμπου & Τσακίστρας

Το θέμα της διαχείρισης και της αξιοποίησης του νερού άρδευσης για τις ανάγκες των κοινοτήτων Τσακίστρας και Κάμπου, αποτελεί παράδειγμα στο οποίο συγκεντρώνονται όλοι σχεδόν οι αρνητικοί παράγοντες οι οποίοι έχουν εντοπιστεί μεμονωμένα στην περιφέρεια Τροόδους. Αναλυτικά αναφέρονται: (α) Ύπαρξη τεσσάρων αρδευτικών τμημάτων τα οποία υπολειτουργούν με συσσωρευμένα χρέη σε τραπεζικά ιδρύματα και σε προμηθευτές, (β) δύο φράγματα με τέσσερα αντλιοστάσια εκ των οποίων το ένα φράγμα να έχει τεθεί εκτός λειτουργίας λόγω υψηλού λειτουργικού κόστους και το άλλο να υπολειτουργεί, (γ) τέσσερις γεωτρήσεις, (δ) κακή κατάσταση υποδομών με μεγάλες φθορές, (ε) μεγάλη εγκατάλειψη γαιοκτημόνων εκ των οποίων πολλοί έχουν αφαιρέσει ακόμα και τον μετρητή τους για να μην υπόκεινται στην πάγια χρέωση, (στ) διαφορετικές διατιμήσεις και τρόποι είσπραξης, (ζ) αναξιοποίητα πλεονάσματα νερού πηγών. Οι δύο κοινότητες είναι παραπλήσιες και οι αρδεύσιμες εκτάσεις τους απλώνονται σε κοιλάδα που ξεκινά από την κοινότητα Τσακίστρας, η οποία είναι υψομετρικά υψηλότερη και καταλήγει στην κοινότητα Κάμπου περιλαμβανομένων των εκατέρωθεν πλαγιών.

Κατόπιν απόφασης του Τμήματος Αναπτύξεως Υδάτων να επαναλειτουργήσει τα δύο μεγάλα αρδευτικά έργα των δύο κοινοτήτων, δηλαδή τα φράγματα Κάμπου και Τσακίστρας, με σκοπό να τα υιοθετήσει ως Κυβερνητικά Υδατικά Έργα (ΚΥΕ) έγινε η έκθεση «Το ζήτημα της άρδευσης κοινοτήτων Κάμπου και Τσακίστρας» (Παράρτημα 3). Με την δημιουργία του ΚΥΕ το κράτος θα επωμίζεται το κόστος λειτουργίας και συντήρησης των έργων υποδομής μέχρι τις κεφαλές των δικτύων Αρδευτικών Τμημάτων, μεταξύ των οποίων και το κόστος ηλεκτρικής ενέργειας. Σύμφωνα με την εισήγηση αυτή το ΤΑΥ θα πουλάει νερό στα Αρδευτικά Τμήματα με βάση τα εκάστοτε τέλη παροχής νερού από τα ΚΥΕ. Μετά την κεφαλή άρδευσης το δίκτυο θα διαχειρίζεται και θα λειτουργεί υπ' ευθύνη των Αρδευτικών Τμημάτων.

Στο πλαίσιο της πιο πάνω απόφασης και λαμβανομένου υπόψη της διαμορφούμενης Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων έχει αποφασιστεί η ετοιμασία της εν λόγω έκθεσης με σκοπό την παρουσίαση της βέλτιστης και αποδοτικότερης λύσης για την εξυπηρέτηση των αρδεύσιμων εκτάσεων των Κοινοτήτων Κάμπου και Τσακίστρας. Στην μελέτη αυτή παρουσιάζονται όλα τα πιθανά σενάρια μεμονωμένης επαναλειτουργίας (με υφιστάμενες αντλίες και νέου τύπου αντλίες –όπου θεωρείται απαραίτητο) των δύο μεγάλων αρδευτικών έργων Κάμπου και Τσακίστρας αλλά και ενδεχόμενης ενοποίηση των υποδομών τους. Για τα συγκεκριμένα σενάρια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα στον παρακάτω πίνακα.

	Από Τσακίστρα (υφιστάμενες αντλίες)	Από Τσακίστρα (νέου τύπου αντλίες)	Από Κάμπο (υφιστάμενες αντλίες)
Προς Τσακίστρα	€61,618	€32,209	€36,966
Προς Κάμπο	€39,600	€20,700	€23,700

Μέσα από τα παραπάνω αποτελέσματα διαφαίνεται ότι στο έργο Τσακίστρα απαραίτητη θεωρείται η αλλαγή αντλιών με νέου τύπου. Η συγκεκριμένη αλλαγή θα επιφέρει όφελος περίπου €30,000 ενώ η απόσβεση της συγκεκριμένης επένδυσης ύψους €85,000 σε λιγότερο από 3 χρόνια. Επιπρόσθετα από τα παραπάνω αποτελέσματα διαφαίνεται ότι το βέλτιστο σενάριο είναι η ένωση των δύο έργων (Τσακίστρας-Κάμπου) και η μεταφορά νερού από την Τσακίστρα στον Κάμπο.

Το προτεινόμενο σχέδιο δράσης θα εδράζεται σε τέσσερις πυλώνες:

1. Κυβερνητικό Υδατικό Έργο

Μετατροπή των Έργων Άρδευσης σε πρώτη φάση και Ύδρευσης σε δεύτερη Φάση των κοινοτήτων Κάμπου και Τσακίστρας σε Κυβερνητικά Υδατικά Έργα.

2. Υποδομές

Παραχώρηση όλων των υποδομών Άρδευσης από την πηγή μέχρι την κεφαλή του δικτύου στο Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων, το οποίο θα αναλάβει την διαχείρισή τους. Μετά την ολοκλήρωση της Υδραυλικής Μελέτης Ένωσης των Δικτύων θα παραχωρηθούν και οι υποδομές Ύδρευσης μέχρι την κεφαλή του δικτύου. Επιπρόσθετα, προτείνεται η τοποθέτηση Συστημάτων ΑΠΕ για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών του έργου.

3. Διαχείριση

Συγχώνευση των τεσσάρων Αρδευτικών Τμημάτων (Α/Τ Μαύρες Συκιές, Α/Τ Παλαιό, Α/Τ Κάμπος, Α/Τ Ξερός Ποταμός-Ποταμός του Καλόγηρου) σε Αρδευτικό Τμήμα Τσακίστρας-Κάμπου. Μετά την ολοκλήρωση της οικονομοτεχνικής μελέτης να συγχωνευθούν και οι Διαχειριστικές Αρχές Ύδρευσης.

4. Μελέτες και τεχνογνωσία

Έγκριση για υπογραφή μνημονίου συνεργασίας με το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών για την εκπόνηση Μελέτης Υδραυλικής Ένωσης των Δικτύων και Οικονομοτεχνικής Μελέτης. Τεχνοοικονομική μελέτη για χρήση ΑΠΕ από το Αρδευτικό Έργο.

10.3.8 Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 8. Πολιτισμός: Σχέδιο «Αξίες Τροόδους»

Η διαμόρφωση των βασικών κατευθύνσεων για την πολιτιστική ανάπτυξη της περιοχής του Τροόδους θα πρέπει να λάβει υπόψη:

- Περί Μουσείων Νόμος της Κυπριακής Δημοκρατίας
- Περί της Αναγνώρισης των Ιδιωτικών Μουσείων και Μουσείων Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Νόμο
- Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα
- Στρατηγικός Προγραμματισμός 2018-2020 του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού
- Τη διάγνωση του τομέα του Πολιτισμού στο πλαίσιο της ΕΣΑΟΚ
- τις Οδηγίες της Ε.Ε. για το Δίκτυο Natura (Οδηγία των Πουλιών (2009/147/ΕΚ), των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ)), για τα Ύδατα (2000/60/ΕΚ)
- τη δέσμευση για ενεργοποίηση συστημάτων διαχείρισης για τις περιοχές NATURA (δέσμευση Κυπριακής Δημοκρατίας – PAF 2012) και διαχειριστικών σχεδίων (αναθεώρηση όπου είναι αναγκαία)

1

Η διατύπωση των βασικών κατευθύνσεων για την **προστασία, διαχείριση και ανάδειξη της ιστορίας της φυσικής και της πολιτιστικής κληρονομιάς του Τροόδους** αφορά τον εξορθολογισμό, την αναβάθμιση, την ολιστική και συνολική διαχείριση και αξιοποίηση των πόρων, υποδομών και του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής. Βασική επιδίωξη είναι το πολιτιστικό «κεφάλαιο» του Τροόδους να διασυνδεθεί με την τοπική οικονομία ενισχύοντας το επιχειρηματικό οικοσύστημα της περιοχής.

Με βάση τα παραπάνω διαμορφώνεται η εξής **βασική κατεύθυνση** για το τομέα του πολιτισμού:

Η διαμόρφωση Πολιτιστικής Πολιτικής για τις ορεινές κοινότητες η οποία θα αναδείξει τον ιστορικοπολιτιστικό χαρακτήρα και τον φυσικό πλούτο της περιοχής με εστίαση στις σχετικές ιδιαιτερότητες του Τροόδους. Η πολιτική αυτή θα πρέπει να προωθηθεί μέσω ενός ενιαίου φορέα Πολιτιστικής Διακυβέρνησης στην περιοχή των ορεινών κοινοτήτων της ευρύτερης περιφέρειας Τροόδους, ο οποίος θα συσταθεί για να οργανώσει και να συντονίσει επιχειρησιακά τις απαιτούμενες παρεμβάσεις.

Για τη βελτίωση του πολιτιστικού τοπίου και την αναστροφή της υφιστάμενης αρνητικής κατάστασης στη περιοχή του Τροόδους, είναι επιβεβλημένη η σύσταση ενός φορέα ο οποίος θα επιφορτιστεί με την ευθύνη της συστηματικής επίπτωσης, της ολιστικής προσέγγισης και της ορθολογιστικής διαχείρισης αυτής της κληρονομιάς. Αυτός ο Φορέας θα είναι το ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους, ο οποίος θα αναλάβει την προστασία και αξιοποίηση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς αναδεικνύοντας την ως ενεργό στοιχείο της τοπικής ταυτότητας και οικονομίας. Επιπλέον, με βάση τα σύγχρονα πρότυπα, τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που αναδύονται τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο, ο φορέας αυτός θα ασκήσει Ενιαία Πολιτιστική Διακυβέρνηση (Συντονισμός Δημόσιων, Ιδιωτικών και Κοινωνικών Φορέων) στο Τρόοδος. Η διακυβέρνηση αυτή θα επιτευχθεί με την προσέγγιση της ολιστικής διαχείρισης (Καταγραφή-Συντήρηση-Ανάδειξη-Αξιοποίηση) της Ιστορίας και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς της περιοχής, της προώθησης της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας, αλλά

¹ Prioritised Action Framework (PAF) for NATURA 2000 For the EU Multiannual Financing Period 2014-2020 (Final version 2012)

και έναν πυλώνα της προσπάθειας αξιοποίησης και ένταξης της κληρονομιάς του Τροόδους στις τοπικές δραστηριότητες (προϊόντα και υπηρεσίες).

Η κύρια στρατηγική δράση για την υλοποίηση της ολοκληρωμένης παρέμβασης “Αξίες Τροόδους” είναι επομένως, η **Σύσταση Ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους** το οποίο θα είναι υπεύθυνο για τη διαμόρφωση, εφαρμογή, παρακολούθηση της Πολιτιστικής Πολιτικής για την περιοχή Τροόδους. Το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους θα αποτελέσει Παρέμβαση Εθνικής Σημασίας της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Υπομέτρα - Δράσεις

Ακολουθεί ο Πίνακας με την δομή και το περιεχόμενο της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης «**Πολιτισμός: Σχέδιο «Αξίες Τροόδους»**» όπως είναι οργανωμένη σε Υπομέτρα και Δράσεις:

Υπομέτρο 8.1	Οργάνωση και στήριξη της Πολιτιστικής Πολιτικής για τις Ορεινές Κοινοότητες
Δράση 8.1.1	Σύσταση Ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους
Περιγραφή	<p>Ο σκοπός του ιδρύματος θα είναι η καταγραφή, η διάσωση, η μελέτη, η ανάπτυξη και η ανάδειξη της ιστορίας, της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς των ορεινών κοινοτήτων, καθώς και η αναβάθμιση της παρεχόμενης πολιτιστικής παιδείας και της παραγόμενης σήμερα, πολιτιστικής δημιουργίας. Παράλληλα, σκοπός είναι να υποστηριχθεί το επιχειρηματικό οικοσύστημα της περιοχής από την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και της σύγχρονης δημιουργίας.</p> <p>Το Ίδρυμα για να μπορέσει να ανταποκριθεί στον ρόλο του θα αποτελείται από τα πιο κάτω τμήματα/ Κέντρα:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Κέντρο Επιστημονικών Μελετών Τροόδους. 2. Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Εκπαίδευσης και Μουσείο για τη Βιοποικιλότητα 3. Τμήμα Διεύθυνσης Οικομουσείου «Δασόεσσα» - Φύση – Πολιτισμός – Άθληση (πάрко δραστηριοτήτων και αναψυχής) 4. Βιβλιοθήκη – Αρχείο – Κέντρο Τεκμηρίωσης 5. Τμήμα Μουσείων – Δίκτυο Μουσείων, Κέντρων Πληροφόρησης και Μνημείων Τροόδους 6. Τμήμα Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Κατάρτισης και Δια Βίου Μάθησης (διασύνδεση με την Επιχειρηματικότητα) <ol style="list-style-type: none"> A. Κέντρα Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους (ΚεΠΕΟΚ) B. Σχολείο Καλών και Εφαρμοσμένων Τεχνών (στα πρότυπα του Μουσικού Σχολείου) 7. Τμήμα Προβολής <p>Ως έδρα του Ιδρύματος Πολιτισμού Τροόδους, ορίζεται ο Αμίαντος. Για τον λόγο αυτό προτείνεται, για τη στέγασή τους, η αξιοποίηση ενός εκ των μεγάλων βιομηχανικών κτηριακών υποδομών που υπάρχουν στον Αμίαντο στη Ζώνη 1 (Διασύνδεση με τις Δράσεις 8.2.5, του υπομέτρου 8.5). Στον ίδιο χώρο θα συστεγάζεται και θα λειτουργεί η «Περί Τροόδους» Βιβλιοθήκη, το Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Εκπαίδευσης για τη Βιοποικιλότητα και το Γεωλογικό Σχολείο – «GEOSCHOOL» για την φιλοξενία των Περί Τροόδους σπουδαστών, ερευνητών, μαθητών και ομάδων επισκεπτών ειδικού ενδιαφέροντος (Σε διασύνδεση με την Διαπανεπιστημιακή Μονάδα Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental) – ΟΠ5-Δράση 5.7.1.).</p>
Δράση 8.1.2	Δίκτυο Συνεργαζόμενων Φορέων με το Ίδρυμα Πολιτισμού
Περιγραφή	Δημιουργία δικτύου συνεργαζόμενων φορέων με το Ίδρυμα Πολιτισμού (εκπαιδευτικοί και ερευνητικοί φορείς)
Υπομέτρο 8.2	Διαμόρφωση πολιτιστικού προϊόντος Τροόδους και δράσεις προβολής του

Δράση 8.2.1	Μελέτη εντοπισμού, καταγραφής και τεκμηρίωσης της υλικής και άυλης κληρονομιάς και σχέδια δράσης ανάδειξης και αξιοποίησής της
Περιγραφή	<p>Το Ίδρυμα θα προωθήσει την υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων για την καταγραφή της ιστορίας, της υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς των ορεινών κοινοτήτων Τροόδους. Για τον σκοπό αυτό θα δημιουργηθεί ομάδα από νέους και έμπειρους επιστήμονες οι οποίοι θα υλοποιήσουν το πρόγραμμα. Επιπρόσθετα θα επιδιωχθεί η προώθηση συνεργασιών με Πανεπιστημιακά Ίδρύματα και άλλων συναφών ερευνητικών φορέων για την ανάληψη περαιτέρω εξειδικευμένων ερευνών με την παράλληλη αναζήτηση χρηματοδότησης από εθνικούς και ευρωπαϊκούς πόρους (Interreg, Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας, Χορηγίες ΕΟΧ και Νορβηγίας κ.α.).</p> <p>Τα πορίσματα των πιο πάνω ερευνών θα:</p> <p>(α) αξιοποιηθούν στην δημιουργία μουσειακών και εκπαιδευτικών φορέων,</p> <p>(β) συμβάλουν στην καλλιέργεια ιστορικής συνείδησης στην τοπική κοινωνία,</p> <p>(γ) διασώσουν και αναδείξουν ένα πολύ σημαντικό μέρος του ιστορικού πλούτου της Κύπρου και του μοναδικού ορεινού πολιτισμού της,</p> <p>(δ) τροφοδοτήσουν με στοιχεία τις επιστημονικές ομάδες οι οποίες θα εργάζονται για την ανάδειξη των παραδοσιακών προϊόντων και υπηρεσιών της περιοχής του Τροόδους (<i>Διασύνδεση με τις δράσεις 1.1.1, 2.1.1 και 3.1.1</i>). Η συγκεκριμένη δράση είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ανάδειξη της ποιότητας και της ταυτότητας των τροφίμων στο Τρόδος, δεδομένης της μεγάλης παράδοσης και της αναγνωρισιμότητάς τους. Επίσης συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων της γεωργίας και της μεταποίησης, ιδιαίτερα στις δράσεις που αφορούν τη βελτίωση της προστιθέμενης αξίας των τοπικών προϊόντων.</p>
Δράση 8.2.2	Προβολή πολιτιστικών Πόρων
Περιγραφή	Σχέδια δράσης για την προβολή των πολιτιστικών πόρων της περιοχής και των δραστηριοτήτων του Ίδρυματος. Η δράση συντονίζεται από το Τμήμα Προβολής του Ίδρυματος.
Δράση 8.2.3.	Σχεδιασμός δικτύου πολιτιστικών θεματικών ενότητων
Περιγραφή	<p>Προτείνεται η διαμόρφωση 5 σχεδίων δράσης - ένα για κάθε θεματική ενότητα, πυλώνας της οποίας αποτελεί ένα Περιφερειακό Θεματικό Μουσείο (ΠΘΜ). Το κάθε ΠΘΜ και αντίστοιχα το κάθε Σχέδιο Δράσης θα παρουσιάζει τα βασικά πεδία ανάπτυξης της σχετικής θεματικής ενότητας. Δηλαδή, το τοπίο, τα μνημεία σχετικά με την θεματική, άλλα εξειδικευμένα μουσεία και σχετικές επιχειρήσεις. Όλα τα πιο πάνω θα συναποτελούν ένα εξειδικευμένο θεματικό δίκτυο. Η δημιουργία του Δικτύου θα πρέπει να συνοδεύεται από ένα σχέδιο δράσης των δραστηριοτήτων που θα αναπτύξει, τον προσδιορισμό ενός δικτύου εξωτερικών φορέων και συνεργατών που μπορούν να υποστηρίξουν τη δράση του καθώς και τη σχέση που θα έχει με το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους. Τέλος θα προτείνει την διαμόρφωση των διαδρομών διασύνδεσης όλων των σχετικών υποδομών με την θεματική ενότητα (π.χ. αμπέλι - οινοποιείο – τοπικά μουσεία/ μνημεία - θεματικό μουσείο). Τα Σχέδια Δράσης θα πρέπει να εκπονηθούν λαμβανομένου υπόψη του Σχεδιασμού του Ιδιότυπου Τουριστικού Προϊόντος – <i>Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 3 : Νέο πρότυπο ορεινού τουριστικού προϊόντος Τροόδους / Δράση 3.1.1.</i></p>
Δράση 8.2.4	Ανάδειξη πολιτιστικών πόρων με την χρήση ψηφιακών τεχνολογιών
Περιγραφή	<p>Διαμόρφωση σχεδίου χρήσης και ένταξης νέων τεχνολογιών σε μνημεία και πολιτιστικούς χώρους και σχεδίου εφαρμογής της δημιουργίας τεχνολογικών εργαλείων για την εξ' αποστάσεως εξυπηρέτηση των επισκεπτών και χρηστών:</p> <p>(α) υποστήριξη των ψηφιακών λειτουργιών της Βιβλιοθήκης/Αρχείου/ Κέντρου Τεκμηρίωσης</p>

	<p>(β) ανάπτυξη εργαλείων με τη χρήση τεχνολογικών μέσων τα οποία θα στοχεύουν στην εκπαίδευση καθώς και στην προβολή των πολιτιστικών πόρων της περιοχής</p> <ul style="list-style-type: none"> - Τεχνική υποστήριξη από εξωτερικό συνεργάτη - Προμήθεια εξοπλισμού
Δράση 8.2.5	Ίδρυση και λειτουργία «Περί Τρόδους» Βιβλιοθήκης – Αρχείου – Κέντρου Τεκμηρίωσης
Περιγραφή	<p>Είναι ζωτικής σημασίας η δημιουργία μίας σύγχρονης «Περί Τρόδους» Βιβλιοθήκης η οποία θα συγκεντρώνει συστηματικά όλη την σχετική με το Τρόδος βιβλιογραφία (μελέτες, αρθρογραφία, έντυπος και περιοδικός τύπος κ.ά.). Στη Βιβλιοθήκη θα υπάρχει ειδικό τμήμα για την χλωρίδα και πανίδα και εν γένει για τη βιοποικιλότητα, το οποίο θα καλύπτει τις ανάγκες και θα στηρίζει το έργο του Διεθνούς Κέντρου Μελέτης της Βιοποικιλότητας, το οποίο συστήνεται να ιδρυθεί στο Τρόδος.</p> <p>Επιπρόσθετα, επιβάλλεται η συγκρότηση του Αρχείου Τρόδους το οποίο θα καταγράφει συγκεντρώνει και θα ψηφιοποιεί αρχειακό υλικό για το Τρόδος με πρωταρχική μέριμνα την καταγραφή, διάσωση, συντήρηση δημόσιων αλλά και ιδιωτικών αρχείων (πχ. σχολικά, τοπικής αυτοδιοίκησης, εκκλησιαστικά, εμπορικά κατάστιχα, αρχεία σωματείων και πολιτιστικών φορέων κ.ά.), τα οποία λόγω αναστολής λειτουργίας των φορέων τους αγνοούνται ή απειλούνται με εξαφάνιση.</p> <p>Ως έδρα του Ιδρύματος Πολιτισμού Τρόδους, του οποίου Τομέας είναι η «Περί Τρόδους» Βιβλιοθήκη, ορίζεται ο Αμιάντος. Για τον λόγο αυτό προτείνεται, για τη στέγασή τους, η αξιοποίηση ενός εκ των μεγάλων βιομηχανικών κτηριακών υποδομών που υπάρχουν στον Αμιάντο στη Ζώνη 1 (Διασύνδεση με τις Δράσεις 8.1.1, του υπομέτρου 8.5). Στον ίδιο χώρο θα συστεγάζεται και θα λειτουργεί το Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Εκπαίδευσης για τη Βιοποικιλότητα και το Γεωλογικό Σχολείο – «GEOSCHOOL» για την φιλοξενία των Περί Τρόδους σπουδαστών, ερευνητών, μαθητών και ομάδων επισκεπτών ειδικού ενδιαφέροντος (Σε διασύνδεση με την Διαπανεπιστημιακή Μονάδα Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental) (ΟΠ5- Δράση 5.7.1.).</p>
Υπομέτρο 8.3	Αναβάθμιση και Αξιοποίηση πολιτιστικών υποδομών
Δράση 8.3.1.	Σχέδιο Δράσης για Αξιολόγηση – κατηγοριοποίηση, επιστημονική μελέτη αξιοποίησης – δικτύωσης υφιστάμενων « μουσείων »
Περιγραφή	<p>Για την αναβάθμιση και αξιοποίηση του υφιστάμενου μουσειακού αποθέματος της περιοχής επιβάλλεται να εκπονηθούν :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Πρόγραμμα αξιολόγησης και κατηγοριοποίησης των υφιστάμενων « μουσείων » 2. Επιστημονική μελέτη αξιοποίησης και δικτύωσης των μουσείων <p>Με βάση τα παραπάνω θα διαμορφωθεί η τελική πρόταση για βελτίωση και ανάδειξη των υφιστάμενων « μουσείων ». Με βάση την πρόταση αυτή τα θεματικά μουσεία - μουσεία πυλώνες θα έχουν συμμετρική γεωγραφική διασπορά, θα συνδέονται με άλλα ομοειδή τους Μουσεία, Μνημεία, Βιοτεχνίες δημιουργώντας δίκτυο Μουσείων / Μνημείων κ.ά., αξιοποιώντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο υφιστάμενες δομές και εγκαταστάσεις. Επιπρόσθετα, η γεωγραφική του διασπορά και η δικτύωσή τους θα αποτυπωθεί σε σχετικούς χάρτες (Διασύνδεση με την Δράση 8.2.3. Σχεδιασμός δικτύου πολιτιστικών θεματικών ενότητων).</p> <p>Η ωρίμανση και υλοποίηση εμπλουτισμού και αναβάθμισης των υφιστάμενων μουσείων τα οποία θα υποδείξει η μελέτη, περιλαμβάνεται στη Δράση 8.3.6.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Προώθηση Δικτύωσης και Συνεργασιών των Μουσείων Ορεινών Κοινοτήτων Τρόδους
Δράση 8.3.2.	Ίδρυση και λειτουργία Ιστορικού Μουσείου Τρόδους: « Τρόδος : Ταξίδι στον Τόπο και στον Χρόνο »

Περιγραφή	<p>Προτείνεται η εκπόνηση αρχιτεκτονικής και εξειδικευμένης επιστημονικής/ ιστορικής και μουσειολογικής μελέτης για την ίδρυση του Ιστορικού Μουσείου Τροόδους : « Τρόδος : Ταξίδι στον Τόπο και στον Χρόνο » ως κεντρικό μουσείο του Τροόδους. Για τη στέγαση του Ιστορικού Μουσείου προτείνεται η αξιοποίηση του βιομηχανικού κτηριακού συγκροτήματος στον Αμιάντο στη Ζώνη 1 όπου θα αναπτυχθεί πολυθεματική παρουσίαση της Ιστορίας και του Πολιτισμού του Τροόδους-μόνιμη έκθεση. Επιπλέον θα παρουσιάζονται, περιοδικές ειδικές θεματικές εκθέσεις ανάδειξης του πολιτιστικού πλούτου Τροόδους που δεν θα εκτίθεται σε ειδικά θεματικά Μουσεία. Το ιστορικό μουσείο αποτελεί μέρος του έργου αξιοποίησης και ανάπλασης του χώρου και των υποδομών του παλαιού μεταλλίου Αμιάντου. Στο ίδιο κτιριακό συγκρότημα θα στεγάζεται το Οικομουσείο, η έκθεση Επιστήμης και Τεχνολογίας, το Κέντρο Πληροφόρησης Βιομηχανικής και Μεταλλευτικής Κληρονομιάς.</p> <p><i>(διασύνδεση με τις δράσεις του υπομέτρου 8.5)</i></p>
Δράση 8.3.3.	Ανάπτυξη Περιφερειακών Θεματικών Μουσείων
Περιγραφή	<p>Με βάση τη διάγνωση έχουν προσδιοριστεί οι θεματικές ενότητες που θα αναπτυχθούν. Με βάση τα αποτελέσματα της Δράσης 8.3.1 (αξιολόγηση-κατηγοριοποίηση και επιστημονική μελέτη αξιοποίησης-δικτύωσης των υφιστάμενων «μουσείων») θα προσδιοριστούν οι υποδομές και οι περιοχές όπου θα αναπτυχθούν τα 5 περιφερειακά θεματικά μουσεία τα οποία θα αποτελέσουν τους κεντρικούς πυλώνες αντίστοιχων θεματικών εννοιών:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Περιφερειακό Μουσείο και θεματική ενότητα «Άμπελος και Οίνος» 2. Περιφερειακό Μουσείο και θεματική ενότητα Γαστρονομίας 3. Περιφερειακό Μουσείο/ Κέντρο Πληροφόρησης και θεματική ενότητα Μουσείο βυζαντινού και μεταβυζαντινού πλούτου της περιοχής του Τροόδους. 4. «Open Air Museum» - Παραδοσιακό χωριό- Τέχνη και Βιοπάλη: Παραδοσιακές Τέχνες και Επαγγέλματα – ΦΙΚΑΡΔΟΥ 5. Περιφερειακό Μουσείο και θεματική ενότητα: Τουριστική Παράδοση Ορεινών Θέρετρων <p>Για κάθε ένα από αυτά θα εκπονηθεί αρχιτεκτονική και εξειδικευμένη επιστημονική/μουσειολογική μελέτη. Τέλος θα ακολουθήσει η σταδιακή κατασκευή τους με βάση τις διαθέσιμες πιστώσεις.</p>
Δράση 8.3.4	Σχέδια Δράσης για αναβάθμιση και αξιοποίηση μνημείων
Περιγραφή	<p><u>Μνημεία UNESCO</u>: Εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για την καλύτερη λειτουργία και ανάδειξή τους.</p> <p><u>Μελέτη καταγραφής και ανάδειξη βυζαντινού και μεταβυζαντινού πλούτου</u> της περιοχής (εμπλουτισμός υφιστάμενων μουσείων, πρόσβαση σε μνημεία, ενιαία σήμανση καθοδήγησης και πληροφόρησης), καταγραφή, ταξινόμηση και σχέδια δράσης αποκατάστασης</p> <p><u>Μνημεία Αγροτικής Κληρονομιάς</u>: Εκπόνηση Μελέτης καταγραφής – τεκμηρίωσης, ταξινόμησης και σχεδίων δράσης ανάδειξης της πλούσιας αγροτικής κληρονομιάς του Τροόδους για χρήση και διασύνδεσή της με το νέο ιδιότυπο τουριστικό προϊόν Τροόδους και ένταξή τους σε θεματικές διαδρομές.</p> <p><u>Μνημεία νεότερης ιστορίας και πολιτιστικής κληρονομιάς</u>: Μελέτη καταγραφής – τεκμηρίωσης, ταξινόμησης και σχεδίων δράσης ανάδειξής της.</p> <p><i>Η ωρίμανση, υλοποίηση και λειτουργία των μνημείων περιλαμβάνεται στη Δράση 8.3.6.</i></p>
Δράση 8.3.5	Σχέδια Δράσης για αναβάθμιση και αξιοποίηση Κέντρων Πληροφόρησης και Λοιπών Πολιτιστικών Χώρων
Περιγραφή	<p>Για την αναβάθμιση και αξιοποίηση των Κέντρων Πληροφόρησης και Πολιτιστικών Χώρων επιβάλλεται να εκπονηθεί Σχέδιο Δράσης για αξιολόγηση, κατηγοριοποίησης και επιστημονική μελέτη αξιοποίησής τους.</p>

	<p>Σε πρώτη φάση θα χρηματοδοτηθεί η μελέτη και εφαρμογή από Εθνικούς Πόρους για 2 έως 4 έργα. Τα υπόλοιπα συστήνεται να υλοποιηθούν μετά το 2022 με ευρωπαϊκούς ή άλλους πόρους.</p> <p><i>Η ωρίμανση και υλοποίηση στην δράση 8.3.6.</i></p>
Δράση 8.3.6	Ωρίμανση και Υλοποίηση υποδομών σχεδίων Δράσης Μουσείων, Μνημείων, Κέντρων Πληροφόρησης και Πολιτιστικών Χώρων και ανάπτυξη δικτύου Πολυκέντρων Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης
Περιγραφή	<p>Προτείνεται η εκπόνηση αρχιτεκτονικών μελετών και η σταδιακή υλοποίηση έργων ως ακολούθως :</p> <p>Μνημεία : συντήρηση, αποκατάσταση και βελτίωση της πρόσβασης σε μνημεία όλων των κατηγοριών (5.000.000€ στη δεκαετία) (Δράση 8.3.4.)</p> <p><u>15 μουσεία</u>: εξοπλισμός, συντήρηση, αναβάθμιση (2.000.000€ στη δεκαετία) (Δράση 8.3.1.),</p> <p><u>4 πολιτιστικοί χώροι</u> για θεατρικές και μουσικές παραστάσεις : ανακαίνιση εσωτερικού χώρου και εγκατάσταση εξοπλισμού, για να πληροί προδιαγραφές ανάλογες των δραστηριοτήτων που θα φιλοξενούν, (3.500.000€ στη δεκαετία) (Δράση 8.3.5.),</p> <p><u>6 αίθουσες Συνεδρίων/Πιστοποιημένων Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης και Δομών Επαγγελματικής κατάρτισης</u> για την εφαρμογή επιχορηγούμενων, συγχρηματοδοτούμενων ή/και προκηρυσσόμενων δραστηριοτήτων κατάρτισης : ανακαίνιση εσωτερικού χώρου και εγκατάσταση εξοπλισμού για να πληροί τις ανάλογες προδιαγραφές (από 1.500.000€ στη δεκαετία) (Δράση 8.3.5.).</p> <p><u>15 Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης</u> - Ανάπτυξη Δικτύου (2.500.000€ σε τριετία) (Δράση 8.4.3.)</p> <p>Επιπλέον η πρόσληψη έως 8 ατόμων για την λειτουργία αυτών των μνημείων με ιδιαίτερη βαρύτητα τα μνημεία UNESCO. Τα άτομα τα οποία θα προσληφθούν θα τύχουν ειδικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (8 X 18.020€ χωρίς ΦΠΑ)</p>
Υπομέτρο 8.4	Στήριξη της Ανάπτυξης της Πολιτιστικής Δημιουργίας (Εκπαίδευση Κατάρτιση και Δια Βίου Μάθηση)
Δράση 8.4.1	Κέντρο Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων (ΚεΠΕΟΚ)
Περιγραφή	<p>Προτείνεται η οργάνωση Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων (ΚεΠΕΟΚ) τα οποία θα λειτουργήσουν, κατά το πρότυπο των Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ) με τη συνδρομή του Πανεπιστημίου Κύπρου και του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.</p> <p>Τα ΚεΠΕΟΚ θα απευθύνονται στα Δημόσια και Ιδιωτικά σχολεία διασυνδέοντας το σχολείο με τον πολιτισμό του βουνού, στην τοπική κοινωνία συμβάλλοντας στην κοινωνική συνοχή και στην ενίσχυση της τοπικής ταυτότητας και σε επισκέπτες και ομάδες ειδικού ενδιαφέροντος ενισχύοντας την τοπική οικονομία</p> <p>Για την προώθηση της λειτουργίας των ΚεΠΟΚ συστήνεται το Γραφείο του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων, σε συνεργασία και συντονισμό με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, τις λοιπές Διευθύνσεις του Υπουργείου Παιδείας, το Πανεπιστήμιο Κύπρου (κ.α. φορείς οι οποίοι θα αποφασιστούν) να προωθήσουν την εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για την ανάπτυξη του Δικτύου ΚεΠΟΚ συνολικά στις ορεινές κοινότητες.</p> <p><u>Α' Φάση</u> : Πιλοτική εφαρμογή στο Παλαιχώρι και Βουνί με ημερήσια προγράμματα σε υφιστάμενες υποδομές.</p> <p><u>Β' Φάση</u>: Πιλοτική εφαρμογή σε Παλαιχώρι με την αναπαλαίωση παλαιού Δημοτικού Σχολείου για την δημιουργία των υποδομών εκπαίδευσης και διαμονής των μαθητών και ομάδων ειδικού ενδιαφέροντος που θα φιλοξενεί διήμερα και τριήμερα προγράμματα.</p>

	<i>Η ανάπτυξη των υποδομών προτείνεται ως δράση την Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 5 Εκπαίδευση, Δράση 5.4.3. Ανάπτυξη Υποδομών Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων.</i>
Δράση 8.4.2	Λειτουργία Καλλιτεχνικού Σχολείου
Περιγραφή	Το ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων μέσα από τα πολλαπλά προγράμματα που θα αναπτύξει αποσκοπεί στην ενεργό συμμετοχή των νέων στην πολιτιστική δημιουργία. Ως μια εκ των σημαντικότερων δομών και υποδομών προς την επίτευξη του σκοπού αυτού αναμένεται να είναι η λειτουργία Καλλιτεχνικού Σχολείου (Καλές και Εφαρμοσμένες Τέχνες) με εξειδίκευση στην Λαϊκή Χειροτεχνία, το οποίο προτείνεται να δημιουργηθεί από το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας κατ' αντιστοιχία του επιτυχημένου θεσμού των Μουσικών Σχολείων. Η πρόταση αναπτύσσεται εκτενέστερα στην <i>Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 5. Εκπαίδευση</i> . Ειδικότερα στην εν λόγω παρέμβαση (Υπομέτρο 5.5. Δημιουργία/ Αναβάθμιση Σχολείων Ειδικού Ενδιαφέροντος, Μέσης Γενικής και Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης) - Δράση 5.5.4).
Δράση 8.4.3	Πρώθηση και ανάπτυξη της πολιτιστικής παιδείας – Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης
Περιγραφή	<p>Θα αξιοποιηθούν κοινοτικά κτίρια στην περιοχή τα οποία θα αναβαθμιστούν για να μετατραπούν σε Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης. Στα κέντρα θα λειτουργούν δομές Δια Βίου Μάθησης, Άσκησης, Πολιτιστικής Εκπαίδευσης και Δημιουργίας, Κοινωνικής πρόνοιας και Παροχής Ιατρικών Υπηρεσιών. Για την παροχή των παραπάνω υπηρεσιών συστήνεται σε πρώτο στάδιο να συλλειτουργούν προγράμματα διαφόρων Υπουργείων. Αρκετά από τα προγράμματα αυτά προσφέρονται στην περιοχή (π.χ. Αθλητισμός για Όλους, Επιμορφωτικά Κέντρα Εκπαίδευσης, Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης, Υπηρεσία Κυπριακής Χειροτεχνίας, Πολιτιστικές Υπηρεσίες κ.ά.) αλλά χρειάζεται περαιτέρω αξιοποίησή τους σε συστηματική βάση και ενιαίο προγραμματισμό για όλους τους Τροοδίτες. Σημειώνεται, ότι ορισμένα από τα μαθήματα και προγράμματα θα πρέπει να επανασχεδιαστούν για να προσαρμοστούν στις ανάγκες της περιοχής με ιδιαίτερη εστίαση στα μαθήματα πολιτιστικής παιδείας. Επιπλέον θα πρέπει να δημιουργηθούν και εφαρμοστούν νέα προγράμματα με εστίαση στην πολιτιστική εκπαίδευση και δημιουργία (π.χ. θεατρικά και μουσικά εργαστήρια), ένεκα του κενού το οποίο διαπιστώνεται ότι υπάρχει στους τομείς αυτούς τόσο ως δημόσια όσο και ως ιδιωτική παρέμβαση.</p> <p>Με βάση τα παραπάνω συστήνεται <u>η εκπόνηση ενός Ολοκληρωμένου Σχεδίου Δράσης με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και να καταρτιστεί ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα για την οργάνωση Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης και Δημιουργίας ανά γεωγραφική περιοχή για παροχή προγραμμάτων σε μαθητές όλων των βαθμίδων καθώς και σε ενήλικες</u>. Τα Κέντρα θα συστεγάζονται στα «Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης». Στην εκπόνηση του Σχεδίου και του αναλυτικού προγράμματος θα πρέπει να πραγματοποιηθεί διαβούλευση με τους φυσικούς φορείς (δημιουργούς) που δημιουργούν παραδοσιακό πολιτισμό στην περιοχή, συνδέσμους γονέων, συμβούλια νεολαίας, τοπικές αρχές κ.α. μέλη της τοπικής κοινωνίας.</p> <p>Η Δράση αφορά υλικοτεχνική υποδομή για την δημιουργία και την λειτουργία των « Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης και Δημιουργίας ». Επιπλέον τη διαμόρφωση Σχεδίου Δράσης για τα μαθήματα και τις εκπαιδεύσεις που θα προσφέρονται ανά κέντρο.</p> <p><i>Διασύνδεση με τη δράση 8.3.6</i></p>
Δράση 8.4.4	Ενίσχυση των δεξιοτήτων των φυσικών φορέων που δημιουργούν πολιτισμό στην περιοχή του Τροόδου
Περιγραφή	<p>Εκπαίδευση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού για την υποστήριξη του Σχεδίου.</p> <p>Ανάλογα με τις πηγές χρηματοδότησης θα εξαρτηθεί ο αριθμός των εκπαιδεύσεων που θα πραγματοποιηθούν και το χρονοδιάγραμμα υλοποίησής τους. Έγινε μια εκτίμηση για εκπαίδευση 50 στελεχών και 300 ατόμων (3 άτομα 100 συλλόγων)</p>

Υπομέτρο 8.5	Θεματικό πάρκο δραστηριοτήτων και αναψυχής: ΟΙΚΟΜΟΥΣΕΙΟ «ΔΑΣΟΕΣΣΑ» Το Οικομουσείο (Ecomuseum) : η σύγχρονη μουσειολογική προσέγγιση για μια ολιστική διάσωση και ανάδειξη ενός τόπου και η πρόταση για την αξιοποίηση του μεταλλείου Αμιάντου προς όφελος της τοπικής κοινωνίας και οικονομίας (Διασύνδεση με δράσεις τις ΟΠ 13 και τη δράση 2.3.5)
Δράση 8.5.1	Διαμόρφωση Σχεδίου Δράσης: Οικομουσείο «ΔΑΣΟΕΣΣΑ»
Περιγραφή	Προτείνεται η διαμόρφωση ενός Σχεδίου δράσης για την αξιοποίηση και ανάδειξη του χώρου του Αμιάντου σε οικομουσείο. Στόχος είναι η διατήρηση, αξιολόγηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής, αξιοποιώντας σε συνεργασία με το σύνολο των τοπικών δημόσιων και ιδιωτικών φορέων του εγκαταλελειμμένου χώρου (φυσικό χώρο και υφιστάμενες υποδομές) του Αμιάντου. Το Σχέδιο δράσης που θα διαμορφωθεί θα κατατεθεί στο Υπουργικό συμβούλιο για αναγνώριση, έγκριση.
Δράση 8.5.2	Σχεδιασμός παρεμβάσεων του Σχεδίου : Οικομουσείο «ΔΑΣΟΕΣΣΑ» και μελέτη βιωσιμότητάς του
Περιγραφή	Για την προώθηση του πιο πάνω έργου απαιτείται η εκπόνηση Ειδικών Επιστημονικών και Τεχνοοικονομικών Μελετών από επιστήμονες και μηχανικούς τόσο σε θέματα Πολιτισμού και Οικολογίας, όσο και σε θέματα κατασκευής τεχνικών έργων και πολεοδομίας. Επιπλέον θα απαιτηθούν ειδικότητες οικονομικών σπουδών. Συγκεκριμένα απαιτείται η εκπόνηση των παρακάτω μελετών: ✓ Έρευνα και Επιστημονική Μελέτη αξιολόγησης των ενδεχομένων περιορισμών των προτεινόμενων χώρων και κτιρίων αξιοποίησης του Αμιάντου. ✓ Μουσειολογική Μελέτη για το Οικομουσείο (ομάδα εργασίας από ιστορικούς, βιολόγους, περιβαλλοντολόγους, μουσειολόγους) ✓ Master Plan ανάπτυξης του Οικομουσείου (με βάση τις ανάγκες του Οικομουσείου και τις μελέτες που έχουν ήδη εκπονηθεί) / Προκαταρκτική αρχιτεκτονική πρόταση αποκατάστασης – επανάχρησης των κτιρίων / Κοστολόγηση προτεινόμενων παρεμβάσεων ✓ Μελέτη Βιωσιμότητας / Προσδιορισμός πηγών χρηματοδότησης του έργου / Κατανομή των παρεμβάσεων σε Δημόσιες και Ιδιωτικές. Για τις Δημόσιες θα προσδιοριστούν οι πηγές χρηματοδότησης και για τις Ιδιωτικές θα προσδιοριστούν τα πεδία προσέλκυσης ιδιωτικών κεφαλαίων. Επίσης θα διαμορφωθεί ο προγραμματισμός εκτέλεσης του project (ιεράρχηση έργων).
Δράση 8.5.3	Ωρίμανση έργων υποδομής του Σχεδίου Οικομουσείου ΔΑΣΟΕΣΣΑ
Περιγραφή	Προώθηση της ωρίμανσης των έργων που προτείνονται στην δράση 8.5.2 θα αφορά: α) τον πυρήνα των βιομηχανικών κτιρίων στο χώρο του Αμιάντου β) το σύνολο των έργων που θα προταθούν από τις μελέτες. Η προώθησή τους θα ακολουθεί την ιεράρχηση και προτεραιοποίηση (δημόσιες υποδομές και ιδιωτικές παρεμβάσεις) που έχουν προταθεί.
Δράση 8.5.4	Υλοποίηση των έργων υποδομής του Σχεδίου Οικομουσείου ΔΑΣΟΕΣΣΑ
Περιγραφή	Υλοποίηση των Υποδομών που προτείνονται στη Δράση 8.5.3 για τη δημιουργία Θεματικού Πάρκου Δραστηριοτήτων και Αναψυχής «Δασόεσσα»" με βάση την Ιεράρχηση και Προτεραιοποίηση των Έργων
Συμπληρωματικότητα με δράσεις άλλων παρεμβάσεων	
Ο.Π.3. Νέο πρότυπο ορεινού τουριστικού προϊόντος Τροόδους	

Το σύνολο των δράσεων της Ο.Π.8 στοχεύουν στην υποστήριξη του τουρισμού στο Τρόοδος ως εκ τούτου βρίσκονται σε διασύνδεση με την Ο.Π.3. Νέο πρότυπο ορεινού τουριστικού προϊόντος Τρόοδους

Ο.Π.5. Εκπαίδευση

Οι δράσεις του Υπομέτρου 8.4 βρίσκονται σε διασύνδεση με την Ο.Π.5 Εκπαίδευση

Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με άλλες Στρατηγικές και Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις της ΕΣΑΟΚ

Σ.Π.4. Πολιτική προσέλκυσης και υποδοχής νέου Πληθυσμού

Ο.Π.1. Καινοτομικά προσέγγιση στην γεωργία και κτηνοτροφία

Ο.Π.2. Μεταποίηση στην ορεινή Οικονομία

Ο.Π.3 Νέο πρότυπο ορεινού τουριστικού προϊόντος Τρόοδους

Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Δια Βίου Μάθηση

Ο.Π.6 Φυσικό Περιβάλλον

Ο.Π.10. Υποδομές συνδεσιμότητας και προσβασιμότητας

Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με το σχεδιασμό των παρεμβάσεων των Υπουργείων

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

- Στήριξη της καλλιτεχνικής δημιουργικότητας και προβολή πολιτιστικών δραστηριοτήτων
- Διασφάλιση πρόσβασης και συμμετοχής στον Πολιτισμό.
- Επιστημονική έρευνα στον τομέα της Κυπρολογίας
- Δράσεις του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Υπουργείο Εσωτερικών

- Αναζωογόνηση και ανάπτυξη υπαίθρου, διατήρηση και ανάδειξη της αγροτικής κληρονομιάς, καθώς και στήριξη, εποπτεία των ΑΤΑ για να καταστούν εστίες γεωργικής, τουριστικής, πολιτιστικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης
- Διαμόρφωση στρατηγικών και πολιτικών για τη χωρική ανάπτυξη και την προστασία και αναβάθμιση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς
- Συμβολή στην ανάπτυξη/αναζωογόνηση των περιοχών της υπαίθρου με την προώθηση έργων και προγραμμάτων

Υπουργείο Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων

Προστασία και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς

Εισαγωγή καινοτομίας και νέων τεχνολογιών

Προτείνονται δράσεις :

(α) οργανωσιακής καινοτομίας : Σύσταση και λειτουργία Ιδρύματος Πολιτισμού, οργάνωση-δικτύωση θεματικών μουσείων, ενοτήτων και διαδρομών, δημιουργία σχολείων καλών και εφαρμοσμένων τεχνών, δημιουργία Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων

(β) τεχνικής καινοτομίας: ένταξη της κληρονομιάς του Τρόοδους στα προϊόντα και τις υπηρεσίες της περιοχής.

(γ) τεχνολογικής καινοτομίας : υποστήριξη της επισκεψιμότητας με νέα τεχνολογικά μέσα, εξ' αποστάσεως υποστήριξη χρηστών (βιβλιοθήκη, αρχείο, εικονικές παρουσιάσεις, κτλ.)

Παροτρύνσεις/ Συστάσεις προς την Κυπριακή Δημοκρατία

Υπομέτρο 8.1. Οργάνωση και στήριξη της Πολιτιστικής Πολιτικής για τις Ορεινές Κοινότητες

Δράση 8.1.1. Σύσταση Ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους

Ο σκοπός του ιδρύματος θα είναι η καταγραφή, η διάσωση, η μελέτη, η ανάπτυξη και η ανάδειξη της ιστορίας, της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς των ορεινών κοινοτήτων, καθώς και η αναβάθμιση της παρεχόμενης πολιτιστικής παιδείας και της παραγόμενης σήμερα πολιτιστικής δημιουργίας. Παράλληλα, σκοπός είναι να υποστηριχθεί το επιχειρηματικό οικοσύστημα της περιοχής από την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και της σύγχρονης δημιουργίας.

Ο στόχος είναι να προβάλλει την ιστορία, πολιτιστική και πολιτισμική ταυτότητα της ορεινής Κύπρου, να προωθήσει εκπαιδευτικά προγράμματα για όλες τις ηλικίες ούτως ώστε τόσο οι κάτοικοι όσο και οι επισκέπτες της περιοχής να έρθουν σε επαφή, και να αποκτήσουν γνώση και εμπειρία για τον πολιτισμό της περιοχής και τα χαρακτηριστικά του. Το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων, σε συνεργασία με εξειδικευμένους επιστήμονες, θα προβεί στη μελέτη των πολιτιστικών πόρων της περιοχής του Τροόδους. Οι ερευνητικές ομάδες πολιτισμού θα πρέπει να βρίσκονται σε συνεργασία με τις ομάδες εργασίας εντοπισμού και ανάδειξης των ποιοτικών και ταυτοτικών προϊόντων και υπηρεσιών του Τροόδους.

Επιχειρησιακός Ρόλος του Ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους

- i. Θα διαμορφώσει προτάσεις οργάνωσης και προώθησης της Πολιτιστικής Πολιτικής του Τροόδους. Θα αποτελέσει τον φορέα Πολιτιστικής Διακυβέρνησης για την ευρύτερη περιοχή Τροόδους, συνιστώντας καταλυτική παρέμβαση στην αποσπασματική πολιτιστική πρακτική που εφαρμοζόταν μέχρι σήμερα.
- ii. Θα οργανώσει και συντονίζει επιχειρησιακά τις προτεινόμενες παρεμβάσεις κατόπιν εγκρίσεως από την Πολιτεία

Το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους θα:

- i. Εντοπίσει, καταγράψει, μελετήσει, αναδείξει και προβάλλει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ιστορίας και της πολιτιστικής κληρονομιάς που παραδίδει το Τρόοδος.
- ii. Διασυνδέσει την πολιτιστική κληρονομιά του Τροόδους με την Εκπαίδευση.
- iii. Διασυνδέσει την πολιτιστική κληρονομιά με την Οικονομία, τόσο στον τομέα της μεταποίησης, με την ανάδειξη της πολιτισμικής αξίας / διάστασης των αγροτροφίμων της περιοχής, όσο και με τον τομέα του Τουρισμού, με την επιστημονική – μεθοδική και ορθολογιστική ανάπτυξη ειδικών

θεματικών Μουσείων, τη δημιουργία δικτύου Μουσείων και πολυθεματικών διαδρομών, ως νέα τουριστικά προϊόντα.

iv. Αναβαθμίσει την παρεχόμενη πολιτιστική παιδεία και την παραγόμενη πολιτιστική δημιουργία.

Για την επίτευξη των παραπάνω, το Ίδρυμα δύναται να:

- Εξασφαλίζει χρηματοδοτήσεις από: Κρατικούς Πόρους, Ευρωπαϊκά Κονδύλια, Συμπράξεις Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, Ιδιωτικές Χορηγίες / πρωτοβουλίες.
- Συνεργάζεται με τους κατάλληλους φορείς, οργανισμούς, εταιρείες, εμπειρογνώμονες και τεχνοκράτες για την εκπόνηση εξειδικευμένων μελετών και έργων για την προώθηση των στόχων του.

Υπηρεσίες / Τομείς του Ιδρύματος:

Το Ίδρυμα για να μπορέσει να ανταποκριθεί στον ρόλο του θα αποτελείται από τα πιο κάτω τμήματα / Κέντρα:

1. Κέντρο Επιστημονικών Μελετών Τρόοδος:

Σκοπός του Κέντρου είναι να:

- ✓ Αναλαμβάνει, συντονίζει, διεκπεραιώνει, ή αναθέτει έρευνες για το Τρόοδος. Ενδεικτικά πεδία έρευνας:
 - i. Ιστορία – Εθνογραφία – Κοινωνική Ανθρωπολογία
 - ii. Μνημεία
 - iii. Γεωλογία
 - iv. Χλωρίδα – Πανίδα
 - v. Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά
- ✓ Εκδίδει έρευνες που αναλαμβάνει το ίδιο ή εκδίδει έρευνες εξωτερικών συνεργατών, και θα προβαίνει στην έκδοση όποιων άλλων εντύπων εξυπηρετούν τους σκοπούς του Ιδρύματος
- ✓ Διοργανώνει συνέδρια, ημερίδες, εκπαιδευτικά προγράμματα βιβλιοπαρουσιάσεις και όποιες άλλες εκδηλώσεις κρίνει ότι εξυπηρετούν τους σκοπούς του Ιδρύματος.
- ✓ Καθιερώνει τη διοργάνωση Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου για το Τρόοδος, σε διετή βάση, όπου ερευνητές που έχουν ασχοληθεί με το Τρόοδος θα παρουσιάζουν την έρευνά τους αλλά και ενεργοποίηση ενδιαφέροντος για άλλες έρευνες.

2. Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Εκπαίδευσης και Μουσείο για τη Βιοποικιλότητα

Το Μουσείο και το Κέντρο θα αποτελούν, ειδικό αυτόνομο Τομέα του Ιδρύματος Πολιτισμού Τρόοδος. Η Κύπρος αποτελεί «τόπο υψηλής πυκνότητας» βιοποικιλότητας (biodiversity «hotspot») και κέντρο ενδημισμού πανίδας και χλωρίδας με μοναδικά ενδημικά είδη, που, μεταξύ άλλων, συμπεριλαμβάνουν το κυπριακό αγρινό, τον κυπριακό ποντικό, την κυπριακή μυγαλίδα, το κυπριακό φίδι, και πολλά άλλα είδη. Στόχος είναι να καταστεί ένα σύγχρονο ερευνητικό κέντρο διεθνούς εμβέλειας.

Σκοπός του Κέντρου Έρευνας και Εκπαίδευσης και Μουσείου για τη Βιοποικιλότητα είναι να:

- ✓ Εκδίδει έρευνες που αναλαμβάνει το ίδιο ή εκδίδει έρευνες εξωτερικών συνεργατών, και να προβαίνει στην έκδοση όποιων άλλων εντύπων εξυπηρετούν τους σκοπούς του.
- ✓ Διοργανώνει συνέδρια, ημερίδες, εκπαιδευτικά προγράμματα, βιβλιοπαρουσιάσεις και όποιες άλλες εκδηλώσεις κρίνει ότι εξυπηρετούν τους σκοπούς του.
- ✓ Καθιερώνει τη διοργάνωση Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου σε τακτά διαστήματα και σταθερή βάση, όπου ερευνητές που ασχολούνται με θέματα βιοποικιλότητας θα παρουσιάζουν την έρευνά τους, αλλά και θα ενεργοποιείται το ενδιαφέρον για άλλες έρευνες.

Το Κέντρο θα συμβάλει στην προσπάθεια για:

- ✓ την προσέλκυση ερευνητών, εκπαιδευτικών, σπουδαστών
- ✓ την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Κύπρου
- ✓ την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής του Τρόδου

3. Τμήμα Διεύθυνσης Οικομουσείου «Δασόεσσα» - Φύση – Πολιτισμός – Άθληση (πάρκο δραστηριοτήτων και αναψυχής)

Σκοπός του Τμήματος είναι να συντονίζει τη διαχείριση του πρότυπου Οικομουσείου «Δασόεσσα», το οποίο θα αναπτυχθεί στο σύνολο του χώρου του μεταλλείου του Αμιάντου. Το Οικομουσείο, το οποίο θα περιλαμβάνει τους πολιτιστικούς φορείς (μουσεία, κέντρα πληροφόρησης, κέντρα μελετών), τις βιοτεχνίες παραδοσιακών εδεσμάτων και ειδών λαϊκής/παραδοσιακής και άλλης τέχνης, τους χώρους άσκησης και άθλησης (πχ. περιπατητικές και ποδηλατικές διαδρομές), εστίασης και αναψυχής καθώς και τους χώρους φιλοξενίας, θα στηρίζεται στη συνέργεια και συνεργασία όλων αυτών των φορέων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα που θα δραστηριοποιούνται εντός του πλαισίου του. Ο συντονισμός αυτών των συνεργασιών και δραστηριοτήτων θα διενεργείται από το πιο πάνω τμήμα.

4. Βιβλιοθήκη – Αρχείο – Κέντρο Τεκμηρίωσης

Το τμήμα αυτό έχει τριπλό ρόλο να επιτελέσει: τη διάσωση, τη διαφύλαξη και τη διάδοση της γνώσης γύρω από το Τρόδος. **Θα αποτελέσει το αποθετήριο της Γραπτής και Προφορικής Μνήμης του Τρόδου.** Σκοπός του είναι:

- ✓ η συγκέντρωση όλης της σχετικής με το Τρόδος βιβλιογραφίας (επιστημονικές μελέτες, μονογραφίες αρθρογραφία, έντυπος και ηλεκτρονικός ημερήσιος και περιοδικός τύπος) έτσι που να καταστεί η κύρια πηγή βιβλιογραφικής τεκμηρίωσης για το Τρόδος
- ✓ η συγκέντρωση και διάσωση άλλων βιβλιοθηκών (σχολικών, ιδιωτικών, κοινοτικών, σωματείων) οι οποίες λόγω της εγκατάλειψης έχουν αφεθεί στην φθορά του χρόνου ή στην άγνοια ή ακόμη και στην λαθραία οικειοποίησή τους, με αποτέλεσμα σε κάθε περίπτωση να κινδυνεύουν με εξαφάνιση.
- ✓ η δημιουργία Αρχείου Τρόδου. Σκοπός του Αρχείου είναι η διάσωση των δημόσιων και ιδιωτικών αρχείων (τοπικών αρχών, σχολικών μονάδων, εκκλησιαστικών ιδρυμάτων, συνεργατικών ιδρυμάτων, αθλητικών πολιτιστικών σωματείων κ.α..). Πρέπει να καταβληθεί συστηματική και μεθοδική προσπάθεια για διάσωση των δημόσιων αρχείων στην περιοχή.
- ✓ στήριξη όλων των μορφών (τυπική και άτυπη) και βαθμίδων (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, τριτοβάθμια, Διά βίου Εκπαίδευση) εκπαίδευση που θα ενεργοποιούνται στο Τρόδος, με δεδομένο ότι δεν υπάρχει άλλη μεγάλη δημόσια βιβλιοθήκη στην περιοχή.

5. Τμήμα Μουσείων - Δίκτυο Μουσείων, Κέντρων Πληροφόρησης και Μνημείων Τροόδους

Το Τμήμα συστήνεται για να αναλάβει την οργάνωση και καλύτερη δυνατή αξιοποίηση της διάσπαρτης πολιτιστικής υποδομής των ορεινών κοινοτήτων του Τροόδους. Για τον λόγο αυτό το Τμήμα αναμένεται:

- ✓ να συντονίσει και επιβλέψει τα Σχέδια Δράσης για την οργάνωση των 5 θεματικών ενοτήτων και μουσείων. Επίσης την ίδρυση και λειτουργία του Ιστορικού Μουσείου Τροόδους.
- ✓ να συντονίσει και επιβλέψει την εκπόνηση μελετών σχετικών με την αξιολόγηση και αναβάθμιση των μουσείων της περιοχής, τα οποία με εξ'ορθολογιστικές προσεγγίσεις και χρηστή και ευέλικτη διαχείριση να μετατραπούν σε βιώσιμες πολιτιστικές και εκπαιδευτικές μουσειακές μονάδες
- ✓ να οργανώνει και συντονίζει την λειτουργία των μνημείων, σε συνεργασία με το Τμήμα Αρχαιοτήτων, τις οικίες Μητροπόλεις και τοπικές διοικήσεις.
- ✓ να αναλάβει την οργάνωση της λειτουργίας των λοιπών πολιτιστικών υποδομών και κέντρων πληροφόρησης, σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές και το Περιφερειακό Γραφείο Τουρισμού (πρόταση ΕΣΑΟΚ - Ολοκληρωμένη Παρέμβαση Τουρισμός)

Η λειτουργία όλων των παραπάνω μνημείων και υποδομών θα αναδείξει τις ιδιαιτερότητες του Τροόδους καθιστώντας τις ικανές να ενταχθούν αποτελεσματικά στο τουριστικό προϊόν του Τροόδους.

6. Τμήμα Πολιτιστικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης (διασύνδεση με την Επιχειρηματικότητα)

Αυτό το Τμήμα θα έχει την ευθύνη οργάνωσης, σύστασης και λειτουργίας των ακόλουθων:

A. Κέντρο Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων (ΚεΠΕΟΚ)

Είναι απαραίτητη η συνεργασία με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού για την ετοιμασία των αναλυτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων που θα προσφέρονται στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης. Επιπλέον, θα προβαίνει σε συνεργασίες με άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα για την ανάπτυξη και προώθηση εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

B. Σχολείο Καλών και Εφαρμοσμένων Τεχνών (στα πρότυπα του Μουσικού Σχολείου)

Είναι απαραίτητη η συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας.

Επιπλέον το Τμήμα θα είναι υπεύθυνο για την υποστήριξη δράσεων ανάπτυξης, προώθησης της σύγχρονης Πολιτιστικής Δημιουργίας και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Τροόδους. Επιπλέον, θα συμβάλει στον εμπλουτισμό, την διαχείριση, την αναβάθμιση του πολιτιστικού προϊόντος που παράγεται ή προσφέρεται στο Τρόοδο.

7. Τμήμα Προβολής

Υπηρεσία του Ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους η οποία θα επιλαμβάνεται:

- ✓ Την προβολή της ιστορίας και του πολιτισμού των ορεινών κοινοτήτων
- ✓ Την χρήση νέων τεχνολογιών σε μνημεία και πολιτιστικούς χώρους
- ✓ Την ηλεκτρονική – εξ αποστάσεως στήριξη των επισκεπτών και χρηστών

- ✓ Την κατάρτιση Σχεδίων Δράσης για την προβολή των δραστηριοτήτων του Ιδρύματος και των Τμημάτων, σε άμεση συνεργασία με το Περιφερειακό Γραφείο Τουρισμού (πρόταση Ολοκληρωμένης Παρέμβασης Τουρισμό).
- ✓ Την κατάρτιση Σχεδίων Δράσεις για την προβολή των Θεματικών Ενοτήτων (Μουσείων και Διαδρομών) και των δραστηριοτήτων που θα διοργανώνονται. Σε άμεση συνεργασία με το Περιφερειακό Γραφείο Τουρισμού (πρόταση Ολοκληρωμένης Παρέμβασης Τουρισμό).
- ✓ Τη γενική προβολή των δραστηριοτήτων του ιδρύματος και των τμημάτων του

Σύσταση και λειτουργία ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους

Στο γραφείο του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους θα λειτουργήσει «Υπηρεσία Διαχείρισης Πολιτισμού» για την ανάληψη δράσεων έως τη δημιουργία του Ιδρύματος Πολιτισμού Τροόδους. Ακολούθως η Υπηρεσία θα παρακολουθεί και αξιολογεί την δραστηριότητα του Ιδρύματος και θα το υποστηρίζει στις δραστηριότητές του.

Το ίδρυμα θα λειτουργεί σαν συμβουλευτικό σώμα προς την Κυβέρνηση για την πολιτιστική πολιτική του Τροόδους. Θα υλοποιεί δράσεις συντονισμού, προστασίας και αξιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς των Κοινοτήτων του Τροόδους. Θα συσταθεί με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, κατόπιν πρότασης από τον Υπουργό Παιδείας και Πολιτισμού και προτείνεται να εγγραφεί στον Έφορο Σωματείων και Ιδρυμάτων. Επιπλέον το Υπουργικό Συμβούλιο θα διορίζει το Διοικητικό Συμβούλιο. Στο Διοικητικό Συμβούλιο θα πρέπει να συμμετάσχουν εκπρόσωποι των 5 Υπουργείων, τα οποία έχουν άμεση αρμοδιότητα σχετικά με την διαχείριση του Πολιτισμού – Υπουργεία (i) Εσωτερικών, (ii) Μεταφορών Επικοινωνιών και Έργων, (iii) Παιδείας και Πολιτισμού, (iv) Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, (v) Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας, καθώς και του (vi) Υφυπουργείου Τουρισμού. Στο Διοικητικό Συμβούλιο συστήνεται επίσης να εκπροσωπούνται το Περιφερειακό Συμβούλιο Κοινοταρχών, το Πανεπιστήμιο Κύπρου ή/και άλλα Πανεπιστημιακά / Ερευνητικά Κέντρα, η ΓΔ Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης, Προσωπικότητες αναγνωρισμένου κύρους οι οποίοι με την συμβολή τους θα στηρίξουν το έργο του Ιδρύματος και θα του προσδώσουν πρόσθετη αξία.

Ως έδρα του Ιδρύματος Πολιτισμού Τροόδους, ορίζεται ο Αμιάντος. Για τον λόγο αυτό, προτείνεται για τη στέγασή τους η αξιοποίηση ενός εκ των μεγάλων βιομηχανικών κτηριακών υποδομών που υπάρχουν στον Αμιάντο στη Ζώνη 1 (Διασύνδεση με τις Δράσεις 8.2.5, 8.5.1 και 8.5.2). Στον ίδιο χώρο θα συστεγάζεται και θα λειτουργεί η «Περί Τροόδους» Βιβλιοθήκη, το Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Εκπαίδευσης για τη Βιοποικιλότητα και το Γεωλογικό Σχολείο – «GEOSCHOOL» για την φιλοξενία των Περί Τροόδους σπουδαστών, ερευνητών, μαθητών και ομάδων επισκεπτών ειδικού ενδιαφέροντος (Σε διασύνδεση με την Διαπανεπιστημιακή Μονάδα Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental) – ΟΠ5 – Δράση 5.7.1.).

Πιθανοί χρηματοδοτικοί πόροι που μπορούν να ενεργοποιηθούν

- ✓ Υιοθέτηση πρακτικής της Εταιρικής κοινωνικής ευθύνη. πχ. Οινοβιομηχανίες-μουσεία και διαδρομές οίνου, Εταιρείες Νερού-σχετική διαδρομή, Εταιρείες Οδοποιίας κάποια έργα διαδρομές ή η σήμανση των μνημείων και των διαδρομών, Επιχειρήσεις αγροτροφίμων / τροφίμων – Μουσείο Γαστρονομίας],

- ✓ Προώθηση της πολιτικής της υιοθέτησης μνημείων / έργων , εκθεμάτων, κτλ. Πρακτική η οποία μαζί με την ΕΚΕ, αποτελούν παγκόσμια αποδεκτά πρότυπα/μοντέλα υγιούς πολιτιστική χορηγίας- και υγιούς διασύνδεσης της οικονομίας με τον πολιτισμό.
- ✓ Προώθηση του μοντέλου της κοινοτικής / κοινωνικής συμμαχίας για τη συνεργασία και συνέργεια των κοινοτήτων στα θέματα πολιτισμού έτσι ώστε να επιτευχθεί ο στόχος της Δικτύωσης των μουσείων και μνημείων, μέσα από τη νέα προσέγγιση που προκύπτει μετά από την μελέτη της υφιστάμενης κατάστασης.
- ✓ Αξιοποίηση ευρωπαϊκών και εθνικών χρηματοδοτήσεων

Ενδεικτικές εξωτερικές συνεργασίες (πλην Υπουργείων και Κυβερνητικών Τμημάτων):

Πανεπιστήμιο Κύπρου: Τμήμα Ιστορίας Αρχαιολογίας, Τμήμα Πληροφορικής

Εικονικό Μουσείο Τροφίμων: Συνεργασία για τα αγροτρόφιμα

Κέντρο Πολιτιστικής Κληρονομιάς Κύπρου: Μελέτη για τη συνολική ανάδειξη της Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Κληρονομιάς του Τροόδους.

Αναπτυξιακός Οργανισμός «Εργώνας»: Μουσειολογικές και άλλες μελέτες.

Δράση 8.1.2. Δίκτυο Συνεργαζόμενων Φορέων με το Ίδρυμα Πολιτισμού

Οι ερευνητικοί και εκπαιδευτικοί φορείς οι οποίοι είτε συνεργάζονται με τοπικούς φορείς του Τροόδους είτε αποτελούν το συντονιστικό φορέα της θεματικής θα πρέπει να αναπτύξουν ένα δίκτυο φορέων υποστήριξης του Ιδρύματος για να εφαρμόσει σωστά και με το πιο άρτιο τρόπο τη στρατηγική για τον Πολιτισμό.

Προτείνεται σε πρώτο στάδιο το Γραφείο του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων (Α3 Μονάδα εφαρμογής, στήριξης και παρακολούθησης τομέων Τουρισμού – Αθλητισμού και Πολιτισμού) να προβεί στα εξής βήματα προκειμένου να διαμορφωθεί ένα σχέδιο δράσης για καθορισμό πεδίων και θεμάτων έρευνας:

- (α) πρόσκληση ενδιαφέροντος προς ερευνητικά-εκπαιδευτικά ιδρύματα και φορείς πολιτισμού για ένταξή τους σε δίκτυο φορέων υποστήριξης του Πολιτισμού του Τροόδους
- (β) οργάνωση συνάντησης των ενδιαφερομένων για σύσταση δικτύου και απόφαση για τα πεδία συνεργασίας και ερευνών που θα αναπτυχθούν
- (γ) διαμόρφωση προτάσεων έρευνας.

Υπομέτρο 8.2. Διαμόρφωση πολιτιστικού προϊόντος Τροόδους και δράσεις προβολής του

Οι δράσεις του Μέτρου αυτού θα αναληφθούν από το Τμήμα Επιστημονικών Μελετών, το Τμήμα Προβολής και το Τμήμα Βιβλιοθήκης-Αρχείου του Ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους σε συνεργασία με αρμόδιους φορείς

Δράση 8.2.1. Μελέτη εντοπισμού, καταγραφής και τεκμηρίωσης της ιστορίας, της υλικής και άυλης κληρονομιάς και σχέδια δράσης ανάδειξης και αξιοποίησής της

Το Ίδρυμα θα προωθήσει την υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων για την καταγραφή της ιστορίας, της υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς των ορεινών κοινοτήτων Τροόδους. Για τον σκοπό αυτό θα δημιουργηθεί ομάδα από νέους και έμπειρους επιστήμονες οι οποίοι θα υλοποιήσουν το πρόγραμμα. Επιπρόσθετα θα επιδιωχθεί η προώθηση συνεργασιών με Πανεπιστημιακά Ιδρύματα και άλλων συναφών ερευνητικών φορέων για την ανάληψη περαιτέρω εξειδικευμένων ερευνών με την παράλληλη αναζήτηση χρηματοδότησης από εθνικούς και ευρωπαϊκούς πόρους (Interreg, Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας, Χορηγίες ΕΟΧ και Νορβηγίας κ.α.).

Τα πορίσματα των πιο πάνω ερευνών θα:

- (α) αξιοποιηθούν στην δημιουργία μουσειακών και εκπαιδευτικών φορέων
- (β) συμβάλουν στην καλλιέργεια ιστορικής συνείδησης στην τοπική κοινωνία
- (γ) διασώσουν και αναδείξουν ένα πολύ σημαντικό μέρος του ιστορικού πλούτου της Κύπρου και του μοναδικού ορεινού πολιτισμού της
- (δ) τροφοδοτήσουν με στοιχεία τις επιστημονικές ομάδες οι οποίες θα εργάζονται για την ανάδειξη των παραδοσιακών προϊόντων και υπηρεσιών της περιοχής του Τροόδους (Διασύνδεση με τις δράσεις 1.1.1, 2.1.1 και 3.1.1). Η συγκεκριμένη δράση είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ανάδειξη της ποιότητας και της ταυτότητας των τροφίμων στο Τρόδος, δεδομένης της μεγάλης παράδοσής και της αναγνωρισιμότητάς τους. Επίσης συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων της γεωργίας και της μεταποίησης, ιδιαίτερα στις δράσεις που αφορούν τη βελτίωση της προστιθέμενης αξίας των τοπικών προϊόντων.

Δράση 8.2.2. Προβολή Πολιτιστικών Πόρων

Το Τμήμα Προβολής του Ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους θα επιλαμβάνεται των θεμάτων προβολής των πολιτιστικών πόρων της περιοχής, των δραστηριοτήτων και του έργου του Ιδρύματος και θα είναι υπεύθυνο για τη διαμόρφωση και εφαρμογή σχεδίων δράσης για την προβολή των πολιτιστικών πόρων της περιοχής και των δραστηριοτήτων του Ιδρύματος.

- Δημιουργία ενημερωτικού και άλλου υλικού.
- Δημιουργία ιστοσελίδας Ιδρύματος
- Αναβάθμιση, εμπλουτισμός, διασύνδεση, ιστοσελίδων επιμέρους πολιτιστικών φορέων, πόρων κτλ. περιοχής ορεινών κοινοτήτων Τροόδους .

Προτείνεται η ανάπτυξη συνεργασίας με το Υφυπουργείο Τουρισμού, το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, το Τμήμα Αρχαιοτήτων και την Εθνική Επιτροπή UNESCO για το συντονισμό της προβολής των πολιτιστικών πόρων του Τροόδους. Επιπλέον συνεργασία για την προβολή θα πρέπει να αναπτυχθεί και με άλλους φορείς πχ. Πανεπιστήμια, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, Μέσα Μαζικής Δικτύωση κ.α..

Δράση 8.2.3. Σχεδιασμός δικτύου πολιτιστικών θεματικών ενότητων

Προτείνεται η διαμόρφωση 5 σχεδίων δράσης - ένα για κάθε θεματική ενότητα, πυλώνα της οποίας αποτελεί ένα Περιφερειακό Θεματικό Μουσείο (ΠΘΜ). Το κάθε ΠΘΜ και αντίστοιχα το κάθε Σχέδιο

Δράσης θα παρουσιάζει τα βασικά πεδία ανάπτυξης της σχετικής θεματικής ενότητας. Δηλαδή, το τοπίο, τα μνημεία σχετικά με την θεματική, άλλα εξειδικευμένα μουσεία και σχετικές επιχειρήσεις. Όλα τα πιο πάνω θα συναποτελούν ένα εξειδικευμένο θεματικό δίκτυο. Η δημιουργία του Δικτύου θα πρέπει να συνοδεύεται από ένα σχέδιο δράσης των δραστηριοτήτων που θα αναπτύξει, τον προσδιορισμό ενός δικτύου εξωτερικών φορέων και συνεργατών που μπορούν να υποστηρίξουν τη δράση του καθώς και τη σχέση που θα έχει με το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους. Τέλος θα προτείνει την διαμόρφωση των διαδρομών διασύνδεσης όλων των σχετικών υποδομών με την θεματική ενότητα (π.χ. αμπέλι - οινοποιείο – τοπικά μουσεία/ μνημεία - θεματικό μουσείο).

Τα Σχέδια Δράσης θα πρέπει να εκπονηθούν λαμβανομένου υπόψη του Σχεδιασμού του Ιδιότυπου Τουριστικού Προϊόντος – Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 3: Νέο πρότυπο ορεινού τουριστικού προϊόντος Τροόδους / Δράση 3.1.1.

Δράση 8.2.4. Ανάδειξη πολιτιστικών πόρων με την χρήση ψηφιακών τεχνολογιών

Η Υπηρεσία του Ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους η οποία θα επιλαμβάνεται των θεμάτων ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, ηλεκτρονικής στήριξης και προβολής των πολιτιστικών πόρων του Τροόδους θα είναι υπεύθυνη για την διαμόρφωση σχεδίου χρήσης και ένταξης νέων τεχνολογιών σε μνημεία και πολιτιστικούς χώρους και σχεδίου εφαρμογής της δημιουργίας τεχνολογικών εργαλείων για την εξ'αποστάσεως εξυπηρέτηση των επισκεπτών και χρηστών:

(α) υποστήριξη των ψηφιακών λειτουργιών της Βιβλιοθήκης / Αρχείου / Κέντρου Τεκμηρίωσης:

- δημιουργία ψηφιακής βιβλιοθήκης, έτσι που να αρθούν οι δυσκολίες της μετακίνησης και να καταστεί προσβάσιμη πηγή πληροφοριών και μία σύγχρονη βάση δεδομένων.
- δημιουργία ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων , με ψηφιοποιημένο υλικό και με σύστημα διαδανεισμού ο Φορέας / Τομέας Βιβλιοθηκών / Αρχείων, θα λειτουργήσει υποστηρικτικά στο ερευνητικό και εκπαιδευτικό έργο που θα παράγεται στην περιοχή.
- δημιουργία ανοιχτών καταλόγων δημόσιας πρόσβασης (OPACs).
- συμβολή στις προσπάθειες εκπαίδευσης των χρηστών του.
- κάλυψη πληροφοριακών αναγκών επιστημονικών ομάδων κυρίως σε όσες ασχολούνται ερευνητικά με το Τρόδος

(β) ανάπτυξη εργαλείων με τη χρήση τεχνολογικών μέσων τα οποία θα στοχεύουν στην εκπαίδευση καθώς και στην προβολή των πολιτιστικών πόρων της περιοχής:

- μεταφράσεις, αφηγήσεις, εκπαίδευση προσωπικού και δράσεις δημοσιότητας,
- Πληροφοριακή εφαρμογή σχετικά με τα αξιοθέατα της περιοχής εγκατεστημένη σε διαδραστικό τραπέζι,
- Εκπαιδευτική εφαρμογή για παιδιά και σχολεία σε διαδραστικό τραπέζι,
- ψηφιακά ολογράμματα σημαντικών αρχαιολογικών ευρημάτων της περιοχής προβαλλόμενα σε ειδικές ολογραμματικές προθήκες υψηλής ανάλυσης,
- ασύρματο δίκτυο για παροχή Internet στους επισκέπτες,
- εφαρμογές ακουστικής ή οπτικής ξενάγησης,

- σύστημα ασφάλειας του χώρου για την προστασία του εξοπλισμού (κάμερες, συναγερμός),
- πλατφόρμα με πληροφορίες για όλους τους πολιτιστικούς πόρους,
- Website με παρουσίαση του χώρου ηλεκτρονικού πολιτισμού, πρόσβαση, ωράριο κλπ.

Δράση 8.2.5. Ίδρυση και λειτουργία «Περί Τροόδους» Βιβλιοθήκης – Αρχείου – Κέντρου Τεκμηρίωσης

Είναι ζωτικής σημασίας η δημιουργία μίας σύγχρονης «Περί Τροόδους» Βιβλιοθήκης η οποία θα συγκεντρώνει συστηματικά όλη την σχετική με το Τρόδος βιβλιογραφία (μελέτες, αρθρογραφία, έντυπος και περιοδικός τύπος κ.α.). Με δεδομένη την εγνωσμένη, παγκοσμίως, γεωλογική αξία του Τροόδους και τη σημαντικότητα της Κύπρου σε θέματα βιοποικιλότητας, στο πλαίσιο του πολιτιστικού σχεδιασμού της ΕΣΑΟΚ υποβάλλεται πρόταση για ίδρυση Διεθνούς Κέντρου Έρευνας και Εκπαίδευσης για τη Βιοποικιλότητα. Ως εκ τούτου, στην «Περί Τροόδους» Βιβλιοθήκη θα υπάρχει και η εξειδικευμένη συλλογή για θέματα βιοποικιλότητας για να καλύπτει τις ανάγκες έρευνας και εκπαίδευσης ντόπιων και ξένων μελετητών.

Επιπρόσθετα, επιβάλλεται η συγκρότηση του Αρχείου Τροόδους το οποίο θα καταγράφει συγκεντρώνει και θα ψηφιοποιεί αρχειακό υλικό για το Τρόδος με πρωταρχική μέριμνα την καταγραφή, διάσωση, συντήρηση και δημόσιων αλλά και ιδιωτικών αρχείων (πχ. σχολικά, τοπικής αυτοδιοίκησης, εκκλησιαστικά, εμπορικά κατάστιχα, αρχεία σωματείων και πολιτιστικών φορέων κ.ά.), τα οποία λόγω αναστολής λειτουργίας των φορέων τους αγνοούνται ή απειλούνται με εξαφάνιση. Αναλυτικά το αντικείμενο της δράσης αυτής είναι:

- δημιουργία ψηφιακής βιβλιοθήκης, έτσι που να αρθούν οι δυσκολίες της μετακίνησης και να καταστεί προσβάσιμη πηγή πληροφοριών και μία σύγχρονη βάση δεδομένων. Προτείνεται η συνεργασία με το Εργαστήριο Ψηφιακής Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΤΕΠΑΚ
- δημιουργία ανοιχτών καταλόγων δημόσιας πρόσβασης (OPACs),
- εκπαίδευση των χρηστών του,
- δημιουργία αναγνωστηρίου,
- κάλυψη αναγκών επιστημονικών ομάδων κυρίως όσων ασχολούνται ερευνητικά με το Τρόδος,
- στήριξη όλων των μορφών (τυπική & άτυπη) και βαθμίδων (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, τριτοβάθμια, Διά βίου Μάθηση) εκπαίδευσης που ενεργοποιούνται στο Τρόδος, με δεδομένο ότι δεν υπάρχει άλλη μεγάλη δημόσια βιβλιοθήκη στην περιοχή. Με ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, με ψηφιοποιημένο υλικό και με σύστημα δια δανεισμού ο Φορέας / Τομέας Βιβλιοθηκών / Αρχείων, θα λειτουργήσει υποστηρικτικά στο εκπαιδευτικό έργο που θα παράγεται στην περιοχή,
- δίκτυο συνεργασίας Βιβλιοθήκης – Αρχείου – Κέντρου Τεκμηρίωσης του Ιδρύματος Πολιτισμού Τροόδους με τις άλλες βιβλιοθήκες που λειτουργούν ή θα συσταθούν στην περιοχή / Παγκύπρια. Προτείνεται η συνεργασία με την Κυπριακή Βιβλιοθήκη για το συντονισμό της παρούσας δράσης.

Για τη δημιουργία της συλλογής της βιβλιοθήκης επιβάλλεται η συνεργασία με βιβλιοπωλεία, εκδότες και άλλες βιβλιοθήκες (στο εσωτερικό και στο εξωτερικό), για τον εντοπισμό και τη συγκέντρωση του υλικού και οι υπηρεσίες ενός λειτουργού / Βιβλιοθηκονόμου, για την καταγραφή και ταξινόμησή του. Για τη λειτουργία της βιβλιοθήκης είναι απαραίτητες οι υπηρεσίες σε μόνιμη βάση ενός

Βιβλιοθηκονόμου. Για τη συγκέντρωση του αρχαιακού υλικού και τη δημιουργία του Τμήματος «Αρχείου Τροόδους» χρειάζεται η δημιουργία ομάδας ιστορικών / ερευνητών για την επιτόπια έρευνα, εντοπισμό και καταγραφή και ταξινόμηση του υλικού και ακολούθως οι υπηρεσίες συντηρητή για τον καθαρισμό και τη συντήρηση του υλικού.

Στην περιοχή του Τροόδους έχουν καταγραφεί 34 κοινοτικές βιβλιοθήκες² οι οποίες στεγάζονται σε Πολυώρους Κοινοτικών Εξυπηρετήσεων (25), σε κοινοτικά γραφεία (5), σε πολιτιστικά κέντρα (3) και μία λειτουργεί μεμονωμένα. Ωστόσο, σύμφωνα με τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού οι Κοινότητες που έχουν δημιουργήσει Κοινοτικές Βιβλιοθήκες ανέρχονται στις 43. Σε καμία εκ των κοινοτήτων δεν έχει εντοπιστεί «Βιβλιοθήκη» σύμφωνα με τους κανονισμούς του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι Κοινότητες απλά διαθέτουν έναν χώρο στον οποίο έχουν συγκεντρώσει ορισμένα βιβλία³. Ως εκ τούτου το Ίδρυμα θα αξιολογήσει το απόθεμα των Βιβλιοθηκών και θα στηρίξει τη λειτουργία οργανωμένων Περιφερειακών Βιβλιοθηκών στο Τρόδος, σύμφωνα με τις βασικές προδιαγραφές.

Ως έδρα του Ιδρύματος Πολιτισμού Τροόδους, του οποίου Τομέας είναι η «Περί Τροόδους» Βιβλιοθήκη, ορίζεται ο Αμιάντος. Για το λόγο αυτό προτείνεται για τη στέγασή τους η αξιοποίηση ενός εκ των μεγάλων βιομηχανικών κτηριακών υποδομών που υπάρχουν στον Αμιάντο στη Ζώνη 1 (Δράση 8.1.1. 8.5.1, και 8.5.2). Στον ίδιο χώρο θα συστεγάζεται και θα λειτουργεί το Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Εκπαίδευσης για τη Βιοποικιλότητα και το Γεωλογικό Σχολείο – «GEOSCHOOL» για τη φιλοξενία των περί Τροόδους σπουδαστών, ερευνητών, μαθητών, και ομάδων επισκεπτών ειδικού ενδιαφέροντος (σε διασύνδεση με τη Διαπανεπιστημιακή Μονάδα Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental) – Ο.Π.5. – Δράση 5.7.1.)

Εξοπλισμός. Η Βιβλιοθήκη, πέραν από το χώρο του διοικητικού / γραμματειακού προσωπικού και τα βιβλιοστάσια, χρειάζεται να έχει ένα καλά εξοπλισμένο αναγνωστήριο, με κατάλληλο φωτισμό, ηλεκτρονικές υποδομές, τόσο για την αναζήτηση του υλικού, όσο και για την εξυπηρέτηση των αναγκών των χρηστών της. Επιβεβλημένη είναι η προσφορά ασύρματου δικτύου για παροχή internet στους επισκέπτες, καθώς και συστήματος ασφαλείας του χώρου για την προστασία του εξοπλισμού (κάμερες, συναγερμός). Επιπρόσθετα, χρειάζεται να διαθέτει εργαστήριο ψηφιοποίησης εγγράφων και κειμένων. Για την καλύτερη ανάπτυξη των λειτουργιών και των δράσεων της Βιβλιοθήκης ενδείκνυται και η δημιουργία ενός χώρου εκδηλώσεων (διαλέξεων, βιβλιοπαρουσιάσεων εκθέσεων σπάνιων ή σημαντικών κειμηλίων της βιβλιοθήκης).

² Κοινοτική Βιβλιοθήκη ιδρύεται με σκοπό την υγιή απασχόληση της νεολαίας και τη δια βίου εκπαίδευση και αφορούν: την πληροφόρηση, τον αλφαριθμητισμό, την εκπαίδευση και τον πολιτισμό που είναι ο κεντρικός πυρήνας υπηρεσιών των δημοσίων βιβλιοθηκών.

³ Σε καμία κοινότητα δεν έχει καταγραφεί Επιτροπή Βιβλιοθήκης, δεν υπάρχουν μέλη ή μητρώα μελών, δεν λειτουργούν δανειστικά τμήματα. Τα βιβλία είναι διαθέσιμα σε οποιοδήποτε επιθυμεί να τα μελετήσει κατά τις μέρες και ώρες λειτουργίας του Κτιρίου Κοινοτικού Συμβουλίου. Επιπλέον έχει καταγραφεί εθελοντική πρωτοβουλία σε ορισμένες κοινότητες ατόμων τα οποία στηρίζουν την λειτουργία των βιβλιοθηκών κάνοντας ακόμη και κατ' οίκον διανομή σε ηλικιωμένους (κατοίκον δανεισμός). Σημειώνεται επίσης ότι υπάρχουν πολύ καλά και αξιόλογα βιβλία διάσπαρτα σε διάφορες δομές στην περιοχή (κοινοτικά κτίρια, σχολεία που έκλεισαν και δημόσια σχολεία, στις εκκλησίες κ.α.).

Υπομέτρο 8.3. Αναβάθμιση και αξιοποίηση πολιτιστικών υποδομών

Οι δράσεις θα αναληφθούν από το Τμήμα Μουσείων - Δίκτυο Μουσείων, Κέντρων Πληροφόρησης και Μνημείων Τροόδους.

Ως απαρχή της ανάδειξης της Ιστορίας και του Πολιτισμού των ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους διαφαίνεται η ανάγκη για την Δημιουργία του **Ιστορικού Μουσείου Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους (Κεντρικό Μουσείο).**

Για την αξιοποίηση και αναβάθμιση των πολιτιστικών υποδομών προβολής της ιστορίας και της κληρονομιάς του Τροόδους και την ένταξη τους στην οικονομία της περιοχής έχει πραγματοποιηθεί ανάλυση και επεξεργασία των θεματικών ενότητων τους. Κάθε θεματική ενότητα αναδεικνύεται ότι θα πρέπει να έχει ως πυλώνα ένα **Περιφερειακό Θεματικό Μουσείο**, στο οποίο να αναδεικνύεται η διασύνδεση της θεματικής με τον τόπο και ο τρόπος που επηρέασε την κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

Κάθε θεματικό μουσείο θα παρουσιάζει τα βασικά πεδία ανάπτυξης της σχετικής θεματικής ενότητας. Δηλαδή, το τοπίο, τα μνημεία σχετικά με την θεματική, άλλα εξειδικευμένα μουσεία και σχετικές επιχειρήσεις. Όλα τα πιο πάνω θα συναποτελούν ένα εξειδικευμένο θεματικό δίκτυο. Για την διαμόρφωση των θεματικών δικτύων και διαδρομών θα εκπονηθεί Σχέδιο Δράσης - Δράση 8.2.3.

Πιο κάτω παρουσιάζονται οι θεματικές ενότητες οι οποίες ταυτίζονται με τα αντίστοιχα θεματικά μουσεία τα οποία ενοποιούνται σε θεματικές διαδρομές με συνακόλουθες και συναφείς υποδομές και δραστηριότητες της περιοχής:

1. Άμπελος και Οίνος
2. Γαστρονομία
3. Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Κληρονομιάς
4. Τέχνη και Βιοπάλη: Παραδοσιακές Τέχνες και Επαγγέλματα
5. Τουριστική Παράδοση Ορεινών Θερέτρων

Για τις πιο πάνω θεματικές ενότητες θα πρέπει να εκπονηθεί από το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων συνολική καταγραφή και ανάδειξη σε έναν ενιαίο σχεδιασμό των υλικών και άυλων στοιχείων τους (περιλαμβανομένων των οικονομικών δραστηριοτήτων) – Διασύνδεση με την δράση 8.2.2. Εξάιρεση αποτελεί η θεματική της Βυζαντινής και μεταβυζαντινής κληρονομιάς για την οποία θα γίνει ολική εξειδικευμένη μελέτη καταγραφής αξιοποίησης και ανάδειξης. Το Ίδρυμα θα καθορίσει την χωροθέτηση του θεματικού μουσείου, τις συν αυτό υποδομές και θα καθορίσει το θεματικό δίκτυο ανά ενότητα.

Για την ανάπτυξη του πιο πάνω Σχεδίου θα πρέπει να προωθηθούν οι πιο κάτω δράσεις:

1. Ίδρυση και Λειτουργία Ιστορικού Μουσείου Τροόδους
2. Καθορισμό θεματικών ενότητων και ίδρυσης και λειτουργίας αντίστοιχων περιφερειακών μουσείων τους
3. Μελέτη Σκοπιμότητας και ολοκληρωμένο σχέδιο για την αξιοποίηση και αναβάθμιση υφιστάμενων μουσειακών και μνημειακών και λοιπών πολιτιστικών υποδομών και υπηρεσιών

Υποστήριξη των στοιχείων της κάθε θεματικής ενότητας οργανωμένα με την μορφή δικτύου. Για την δημιουργία πολυθεματικών διαδρομών θα εκπονηθούν εξειδικευμένα Σχέδια Δράσης στο πλαίσιο εκπόνησης της Μελέτης για το Τουριστικό Προϊόν – Συνδεδεμένο με την Ολοκληρωμένη Παρέμβαση Τουρισμός. Το Ίδρυμα θα στηρίξει την δημιουργία και παρακολούθησή τους.

Δράση 8.3.1. Σχέδιο Δράσης για Αξιολόγηση – κατηγοριοποίηση, επιστημονική μελέτη αξιοποίησης – δικτύωσης υφιστάμενων « μουσείων »

Στόχος της συγκεκριμένης ενέργειας είναι να εμπλουτιστούν, αναβαθμιστούν και καταστούν λειτουργικά μέχρι και 20 από τα 70 "Μουσεία" της περιοχής.

«Μουσειακό τοπίο»: Όπως διαπιστώθηκε από την έρευνα που προηγήθηκε, το ήδη πλούσιο απόθεμα μνημείων με πληθώρα βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων, και μνημείων του αγροτικού πολιτισμού, εμπλουτίστηκε τα τελευταία χρόνια με Πολιτιστικά Κέντρα, Κέντρα Πληροφόρησης και πέραν των 70 Μουσείων - όπως χαρακτηρίζονται από τους ιδρυτικούς φορείς τους. Αρκετά από τα καταγεγραμμένα «Μουσεία» είναι ουσιαστικά ανενεργά και ενώ μπορεί να διαθέτουν κάποια αξιόλογη συλλογή, το λειτουργικό τους μοντέλο είναι ιδιαίτερα προβληματικό. Δεν είναι στελεχωμένα, υπολειτουργούν, έχουν ελάχιστη επισκεψιμότητα, δεν αναπτύσσουν οποιεσδήποτε δράσεις, δεν έχουν καταγεγραμμένες ή ασφαλισμένες τις συλλογές τους, δεν αξιοποιούν καθόλου τις νέες τεχνολογίες. Ως εκ τούτων, δεν πληρούν, τα στοιχειώδη που απαιτούνται, σύμφωνα με τα σύγχρονα μουσειακά πρότυπα και τον Περί Μουσείων Νόμων της Κυπριακής Δημοκρατίας, για την αναγνώριση τους ως «Μουσεία» (Ν.58(Ι)/2009 - Ο περί της Αναγνώρισης Ιδιωτικών Μουσείων και Μουσείων των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Διαδικασία και Προϋποθέσεις) Νόμος).

Για την αναβάθμιση και αξιοποίηση του υφιστάμενου μουσειακού αποθέματος της περιοχής επιβάλλεται να εκπονηθούν:

1. Πρόγραμμα αξιολόγησης και κατηγοριοποίησης των υφιστάμενων « μουσείων » με γνώμονα :

- α) την πολιτιστική τους αξία και ιδιαιτερότητα
- β) τις δυνατότητες βιωσιμότητας
- γ) τη γεωγραφική τους θέση και
- δ) τις υποδομές που τα περιβάλλουν

Με βάση την αξιολόγηση τα μουσεία θα κατηγοριοποιηθούν σε όσα είναι:

- α) ειδικής θεματικής κατηγορίας ή είναι αξιόλογα,
- β) όσα είναι σε νευραλγικά σημεία ή είναι στεγασμένα σε αξιόλογα κτίρια αλλά θα πρέπει να αλλάξει ή να εξειδικευτεί η θεματική τους κατηγορία
- γ) σε όσα δεν εξυπηρετούν τον σκοπό που κτίστηκαν, υπολειτουργούν ή δεν λειτούργησαν ποτέ τους, δύναται να τερματίσουν την λειτουργία τους και να αλλάξει η χρήση του κτιρίου.
- δ) μουσεία τα οποία δεν πληρούν τις βασικές αρχές και προϋποθέσεις και οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν επιθυμούν να τα εντάξουν στο παρόν σχέδιο θα παραμείνουν ως έχουν. Δεν θα ενταχθούν στο δίκτυο μουσείων, αλλά αν οι συλλογές τους κριθούν αξιόλογες θα υποστηρίζονται

από το Ίδρυμα (κυρίως σε θέματα συντήρησης, τεχνικής υποστήριξης και προβολής), και θα προβάλλονται ως τέτοιες (Κοινοτικές Συλλογές).

2. Επιστημονική μελέτη αξιοποίησης και δικτύωσης των υφιστάμενων « μουσείων » με γνώμονα την:

- α) ανάδειξη των ιδιαίτερων ιστορικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών του Τροόδους,
- β) αξία υφιστάμενων μουσειακών συλλογών, μουσείων, Κέντρων Πληροφόρησης,
- γ) γεωγραφική διασπορά και
- δ) καλύτερη δυνατή αξιοποίηση υφιστάμενων κτηριακών υποδομών,

Με βάση τα παραπάνω θα διαμορφωθεί η τελική πρόταση για βελτίωση και ανάδειξη των υφιστάμενων « μουσείων ». Με βάση την πρόταση αυτή τα θεματικά μουσεία - μουσεία πυλώνες θα έχουν συμμετρική γεωγραφική διασπορά, θα συνδέονται με άλλα ομοειδή τους Μουσεία», Μνημεία, Βιοτεχνίες δημιουργώντας δίκτυο Μουσείων / Μνημείων κ.ά., αξιοποιώντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο υφιστάμενες δομές και εγκαταστάσεις. Επιπρόσθετα, η γεωγραφική του διασπορά και η δικτύωσή θα αποτυπωθεί σε σχετικούς χάρτες - Διασύνδεση με την Δράση 8.2.3. Σχεδιασμός δικτύου πολιτιστικών θεματικών ενότητων.

Η ωρίμανση και υλοποίηση εμπλουτισμού και αναβάθμισης των υφιστάμενων μουσείων, τα οποία θα υποδείξει η μελέτη, περιλαμβάνεται στη Δράση 8.3.6.

Με βάση τα αποτελέσματα της διάγνωσης και επιφυλασσόμενοι των πορισμάτων των παραπάνω μελετών εκτιμάται ότι το μουσειακό δυναμικό Τροόδους θα αποτελείται από:

- α) Ένα (1) νέο περιφερειακό Ιστορικό Μουσείο Τροόδους, το οποίο δεν υπάρχει στην περιοχή (Δράση 8.3.2)
- β) Πέντε (5) νέα περιφερειακά Θεματικά Μουσεία, τα οποία θα δημιουργηθούν είτε με την αναβάθμιση υφιστάμενων ή με τη δημιουργία νέων αξιοποιώντας υφιστάμενα κτιριακά αποθέματα), (Δράση 8.3.3)
- γ) θα εμπλουτιστούν, θα αναβαθμιστούν ή θα τροποποιηθούν υφιστάμενα, στο σύνολό τους κατ' ανώτατο αριθμό 20 Μουσεία (εξαιρουμένων των Βυζαντινών).
- δ) 11 Βυζαντινά μουσεία/ Εικονοφυλάκια και 3 εξωκλήσια – μουσεία, τα οποία θα ενταχθούν σε σχετική θεματική ενότητα και θα αποτελούν και από μόνα τους δίκτυο σε συνδυασμό με τα λοιπά θρησκευτικά μνημεία της περιοχής. Για το σύνολο της Βυζαντινής – Μεταβυζαντινής κληρονομιάς θα εκπονηθεί ειδική μελέτη καταγραφής, αξιοποίησης και ανάδειξης.
- ε) τα Δημόσια Μουσεία
- στ) Κοινοτικές Συλλογές

3. Προώθηση Δικτύωσης και Συνεργασιών των Μουσείων Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους μέσω:

- Αδελφοποιήσεων ομοειδών Μουσείων (πχ. Μουσείο Ελιάς Σπάρτης- Μουσείο Ελιάς Συλίκου, για ανταλλαγή υλικού, τεχνογνωσίας κ.ά.).
- Συνεργασιών αξιοποιώντας ευρωπαϊκά Προγράμματα

- Διασύνδεσης με την πανεπιστημιακή και ερευνητική κοινότητα (πχ. συνεργασία με Πανεπιστήμιο Κύπρου και άλλα Ανώτατα ιδρύματα για εξάσκηση φοιτητών ιστορικών σπουδών, πληροφορικής, πολυμέσων, κ.ά.)
- Στοχευμένη αναζήτηση οργανωμένων Συνδέσμων Αποδήμων των ορεινών κοινοτήτων Τροόδους (είτε εσωτερικού είτε εξωτερικού) για υποστήριξη της πολιτιστικής κληρονομιάς του και την ενεργοποίησή τους γύρω από ένα σχέδιο δράσης.

Δράση 8.3.2. Ίδρυση και λειτουργία Ιστορικού Μουσείου Τροόδους: « Τρόδος : Ταξίδι στον Τόπο και στον Χρόνο »

Προτείνεται η εκπόνηση αρχιτεκτονικής και εξειδικευμένης επιστημονικής / ιστορικής και μουσειολογικής μελέτης για την ίδρυση του **Ιστορικού Μουσείου Τροόδους: «Τρόδος: Ταξίδι στον Τόπο και στον Χρόνο»** ως κεντρικό μουσείο του Τροόδους. Για τη στέγαση του Ιστορικού Μουσείου προτείνεται η αξιοποίηση ενός εκ των βιομηχανικών κτηρίων του Αμιάντου όπου θα αναπτυχθεί πολυθεματική παρουσίαση της Ιστορίας και του Πολιτισμού του Τροόδους – μόνιμη έκθεση. Επιπλέον θα παρουσιάζονται, περιοδικές ειδικές θεματικές εκθέσεις ανάδειξης του πολιτιστικού πλούτου Τροόδους που δεν θα εκτίθεται σε ειδικά θεματικά Μουσεία. Το ιστορικό μουσείο αποτελεί μέρος του έργου αξιοποίησης και ανάπλασης του χώρου και των υποδομών του παλαιού μεταλλίου Αμιάντου.

Δράση 8.3.3. Ανάπτυξη Περιφερειακών Θεματικών Μουσείων

Με βάση τη διάγνωση έχουν προσδιοριστεί οι θεματικές ενότητες που θα αναπτυχθούν. Για τις πιο πάνω θεματικές ενότητες θα πρέπει να εκπονηθεί από το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων συνολική καταγραφή και ανάδειξη σε έναν ενιαίο σχεδιασμό των υλικών και άυλων στοιχείων τους (περιλαμβανομένων των οικονομικών δραστηριοτήτων) – Διασύνδεση με την δράση 8.2.2.. Εξαίρεση αποτελεί η θεματική της Βυζαντινής και μεταβυζαντινής κληρονομιάς για την οποία θα γίνει ολική εξειδικευμένη μελέτη καταγραφής αξιοποίησης και ανάδειξης. Το Ίδρυμα θα καθορίσει την χωροθέτηση του θεματικού μουσείου, τις συν αυτό υποδομές και θα καθορίσει το θεματικό δίκτυο ανά ενότητα.

Με βάση τα αποτελέσματα της Δράσης 8.3.1 (αξιολόγηση-κατηγοριοποίηση και επιστημονική μελέτη αξιοποίησης-δικτύωσης των υφιστάμενων "μουσείων") θα προσδιοριστούν οι υποδομές και οι περιοχές όπου θα αναπτυχθούν τα 5 περιφερειακά θεματικά μουσεία τα οποία θα αποτελέσουν τους κεντρικούς πυλώνες αντίστοιχων θεματικών ενοτήτων:

1. Περιφερειακό Μουσείο και θεματική ενότητα «Άμπελος και Οίνος»
2. Περιφερειακό Μουσείο και θεματική ενότητα Γαστρονομίας
3. Περιφερειακό Μουσείο/ Κέντρο Πληροφόρησης και θεματική ενότητα Μουσείο βυζαντινού και μεταβυζαντινού πλούτου της περιοχής του Τροόδους.
4. «Open Air Museum» - Παραδοσιακό χωριό- Τέχνη και Βιοπάλη: Παραδοσιακές Τέχνες και Επαγγέλματα – ΦΙΚΑΡΔΟΥ
5. Περιφερειακό Μουσείο και θεματική ενότητα: Τουριστική Παράδοση Ορεινών Θερέτρων

Για κάθε ένα από αυτά θα εκπονηθεί αρχιτεκτονική και εξειδικευμένη μουσειολογική μελέτη. Τέλος θα ακολουθήσει η σταδιακή κατασκευή τους με βάση τις διαθέσιμες πιστώσεις

- 1. Περιφερειακό Μουσείο και θεματική ενότητα «Άμπελος και Οίνος»**

Το Ίδρυμα Πολιτισμού θα προβεί σε συνολική καταγραφή σε έναν ενιαίο σχεδιασμό των μνημείων του ανθρωπογενούς (λινοί, δόμες, οινοποιία, μουσεία) αλλά και του γεωφυσικού περιβάλλοντος (αμπελώνες) που σχετίζονται με την αμπελοκαλλιέργεια και τα αμπελουργικά προϊόντα.

Τα πιο πάνω θα αναδειχθούν στην μουσειολογική μελέτη του θεματικού μουσείου αυτής της κατηγορίας. Σύνδεση **με το Μουσείο Κουμανταρίας** Ζωοπηγή.

2. Περιφερειακό Μουσείο και θεματική ενότητα Γαστρονομίας

Η περιοχή των ορεινών κοινοτήτων Τροόδους, λόγω του γεωφυσικού της περιβάλλοντος και των άλλων ποιοτικών της στοιχείων διαθέτει ιδιαίτερες διακριτές καλλιέργειες (φουντούκια, τριαντάφυλλα, μήλα, κεράσια) καθώς επίσης και σημαντικά για την τοπική, και όχι μόνο, οικονομία, παραδοσιακά αγροτρόφιμα. Το Μουσείο Γαστρονομίας σκοπό έχει να αναδείξει και να προβάλλει αυτή την πτυχή του πολιτισμού του Τροόδους. Το Μουσείο αυτό θα συνδέεται και με τα δορυφορικά ειδικά γαστρονομικά μουσεία/μνημεία πχ. Μουσείο Ελιάς στη Συλίκου.

3. Περιφερειακό Μουσείο/ Κέντρο Πληροφόρησης και θεματική ενότητα Μουσείο βυζαντινού και μεταβυζαντινού πλούτου της περιοχής του Τροόδους.

Η περιοχή των ορεινών κοινοτήτων Τροόδους, αποτελεί αναμφισβήτητη την πλουσιότερη σε πληθώρα και αξία περιοχή σε μνημεία της Βυζαντινής και μεταβυζαντινής παράδοσης στην Κύπρο. Αυτό το πολιτισμικό κεφάλαιο της Κύπρου χρειάζεται να μελετηθεί επαρκώς και να ενταχθεί σε ένα ενιαίο πρόγραμμα συνολικής ανάδειξής του.

4. «Open Air Museum» - Παραδοσιακό χωριό- Τέχνη και Βιοπάλη: Παραδοσιακές Τέχνες και Επαγγέλματα – ΦΙΚΑΡΔΟΥ

Η κοινότητα Φικάρδου, αποτελεί, στο σύνολό της, ένα μουσείο παραδοσιακής ορεινής αρχιτεκτονικής. Η συγκέντρωση των παραδοσιακών οικιών και άλλων οικοδομημάτων είναι ένα ισχυρό πλεονέκτημα για την ανάπτυξη του συνόλου της κοινότητας σε ένα υπαίθριο «Open Air / Open space» , όπου στις παραδοσιακές οικοδομές του θα μπορούν να αναπτυχθούν δραστηριότητες στηριγμένες στις παραδοσιακές τέχνες και επαγγέλματα της περιοχής Τροόδους. Αυτό εξυπηρετεί τριπλό στόχο :

- την εξασφάλιση εργαστηριακής στέγης σε παραδοσιακούς τεχνίτες
- τη ζωντανή βιωματική παρουσίαση παραδοσιακών τεχνών και επαγγελμάτων για σκοπούς εκπαίδευσης και μουσειακής αγωγής (διασύνδεση τόσο με Πολιτιστικά Σχολεία όσο και με το Σχολείο Καλών και Εφαρμοσμένων Τεχνών)
- στην αναζωογόνηση της κοινότητας μέσα από την επισκεψιμότητα και γενικά κινητικότητα που η δράση αυτή θα δημιουργήσει.

5. Περιφερειακό Μουσείο και θεματική ενότητα: Τουριστική Παράδοση Ορεινών Θερέτρων

Η έννοια του τουρισμού, της παύσης δηλαδή, της βιοποριστικής ενασχόλησης και της περιήγησης ως μέσο αναψυχής, είναι μια αστική συνήθεια που εισήχθη στην Κύπρο κυρίως επί Αγγλοκρατίας. Λόγω των δύσκολων γι' αυτούς συνθηκών ζωής στην νέα τους αποικία (κλίμα, καθημερινή ζωή, τοπίο, συνθήκες καθημερινής υγιεινής) η βρετανική άρχουσα τάξη αναζητούσε, κυρίως τους θερινούς μήνες, καταφύγιο στις δροσερές κοινότητες του Τροόδους. Έτσι, η περιοχή άρχισε ήδη από τα τέλη του 19^{ου} να παίρνει τον

χαρακτήρα του τουριστικού θερέτρου, με συνεχή ανοδική πορεία. Το απόγειο της τουριστικής αυτής ανάπτυξης σημειώθηκε τις δεκαετίες 1950-1970, όταν το Τρόδος αναδείχθηκε σε ένα κοσμοπολίτικο διεθνή τουριστικό προορισμό (η Ελβετία της Μεσογείου). Παράλληλα λόγω της ύπαρξης πληθώρας πολύ σημαντικών μοναστηριακών ιδρυμάτων υπήρξε και προορισμός για τον γηγενή πληθυσμό με την ανάπτυξη του προσκυνηματικού περιηγητισμού. Αυτή την πρωτοποριακή και ανοδική πτυχή του Τρόδους θα αναδείξει το Μουσείο αυτό.

Η δημιουργία θεματικών μουσείων βασίζεται στην συνεργασία του Ιδρύματος Πολιτισμού, των τοπικών φορέων διαχειριστών των μουσείων. Η δράση αυτή αφορά κυρίως την διάσωση και ανάδειξη του πολιτιστικού αντικειμένου (είτε λινός, είτε λαογραφικό αντικείμενο, είτε βιβλία και αρχεία τα οποία υπάρχουν σε ιδιωτικές συλλογές ή έχουν συλλεχθεί από τα Κοινοτικά Συμβούλια/ Συμβούλια Κοινοτικού Εθελοντισμού). Πολλά από τα πολιτιστικά αντικείμενα θα χρειαστούν συντήρηση, μετά τον εντοπισμό και την τεκμηρίωσή τους. Η ανάδειξη και η ενεργοποίηση των θεματικών μουσείων θα επέλθει μέσα από την ένταξή τους σε πολιτιστικές και θεματικές διαδρομές όπως ορίζονται στη θεματική για τον Ορεινό Τουρισμό. Επιπλέον των πιο πάνω εισήγηση για αξιολόγηση γίνεται για τα παρά κάτω:

Ειδικά Πολιτιστικά Χωριά: Ο υφιστάμενος πολιτιστικός/αρχιτεκτονικός χαρακτήρας ή η στόχευση στα πιο κάτω χωριά τα αναδεικνύουν σε χωριά ειδικού χαρακτήρα

- **Συλίκου:** «Open Air Museum» -Παραδοσιακό χωριό-
- **Τρεις Ελιές:** Πρότυπος τουριστικός προορισμός για ΑΜΕΑ (Άτομα Με Ειδικές Ανάγκες)

Δράση 8.3.4. Σχέδια Δράσης για αναβάθμιση και αξιοποίηση μνημείων

Σε 101 από τις 115 κοινότητες της περιοχής Μελέτης έχουν καταγραφεί 272 Αρχαία Μνημεία και Αρχαιολογικοί Χώροι. Προτείνεται η εκπόνηση Σχεδίων Δράσης για την αναβάθμιση και την αξιοποίησή τους ανά κατηγορία όπως παρουσιάζεται στην συνέχεια. Σημειώνεται ότι η ωρίμανση, υλοποίηση και λειτουργία των μνημείων αναπτύσσεται στην Δράση 8.3.6.:

1. Μνημεία UNESCO : Εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για την καλύτερη λειτουργία και ανάδειξή τους.

Με δεδομένη την ιδιαίτερη πολιτιστική αξία των μνημείων UNESCO που υπάρχουν στην περιοχή του Τρόδους αλλά και την ελλιπή στελέχωση για την λειτουργία αυτών των μνημείων, προτείνεται ο ανασχεδιασμός λειτουργίας και διαχείρισής τους.

2. Μελέτη καταγραφής, αξιοποίησης και ανάδειξης της βυζαντινής και μεταβυζαντινής κληρονομιάς της περιοχής του Τρόδους.

Στις κοινότητες της περιοχής έχουν καταγραφεί 415 εξωκλήσια, εκκλησίες και μοναστήρια εκ των οποίων τα 165 αποτελούν αρχαία μνημεία. Πέραν των γνωστών εκκλησιαστικών και μοναστηριακών μνημείων (μνημεία UNESCO, Ιερά Μονή Κύκκου) στην περιοχή απαντάται πληθώρα μνημείων βυζαντινού και μεταβυζαντινού πολιτισμού για τα οποία πρέπει να γίνει συστηματική καταγραφή, επιστημονική αποτύπωση και τεκμηρίωση καθώς και εκπόνηση επιμέρους μελετών για την προβολή

τους. Προτείνεται η εκπόνηση ειδικής μελέτης για συνολική διαχείρισή τους από το Κέντρο Πολιτιστικής Κληρονομιάς Κύπρου.

3. Μνημεία Αγροτικής Κληρονομιάς: Εκπόνηση Μελέτης καταγραφής – τεκμηρίωσης, ταξινόμησης και σχεδίων δράσης ανάδειξης της πλούσιας αγροτικής κληρονομιάς του Τροόδους για χρήση και διασύνδεσή της με το νέο ιδιότυπο τουριστικό προϊόν Τροόδους και ένταξή τους σε θεματικές διαδρομές.

Η επίσημη καταγραφή μνημείων αγροτικής κληρονομιάς (κατάλογος Αρχαίων Μνημείων) υποδεικνύει στο Τρόοδος 52 Μνημεία Αγροτικής Κληρονομιάς. Η επιτόπια επίσκεψη και καταγραφή τους με την βοήθεια των ΑΤΑ εντόπισε συνολικά 174 Μνημεία Αγροτικής Κληρονομιάς. Επιπλέον, αρκετές προβιομηχανικές μονάδες όπως ελαιόμυλοι, κηροποιεία, ταπαχάνικα κ.α. είναι ιδιωτικές και δεν κατέστη δυνατόν να καταγραφούν. Επίσης τα αλώνια, τα πετραύλακα και οι μύλοι ή τα ερείπια μύλων μέσα από τα τοπογραφικά σχέδια διαφαίνονται πολύ περισσότερα από τα καταγεγραμμένα.

4. Μνημεία νεότερης ιστορίας και πολιτιστικής κληρονομιάς: Μελέτη καταγραφής – τεκμηρίωσης, ταξινόμησης και σχεδίων δράσης ανάδειξής της

Σε αυτήν την κατηγορία περιλαμβάνονται τα μνημεία και οι χώροι που έχουν αναδειχθεί σε μνημεία και αφορούν :

- Στους εθνικούς και κοινωνικούς αγώνες (ηρώα, προτομές, αγάλματα, μνημειακά συμπλέγματα, κρησφύγετα πχ. μνημείο Μάνας, Ηρώων στο Παλαιχώρι)
- Προβιομηχανικές ή πρώιμες βιομηχανικές εγκαταστάσεις (πχ. Μουσείο ΚΕΟ στο Περα, Μουσείο Σιδηροδρόμου, πληθώρα εγκαταστάσεων στον Αμιάντο κ.ά.

Η ωρίμανση και υλοποίηση των παρεμβάσεων και οι δαπάνες λειτουργίας των μνημείων περιλαμβάνονται στη Δράση 8.3.6.

Δράση 8.3.5. Σχέδια Δράσης για αναβάθμιση και αξιοποίηση Κέντρων Πληροφόρησης και λοιπών Πολιτιστικών Χώρων

Κέντρα Πληροφόρησης (ΚΠ)

Στην περιοχή Μελέτης έχουν δημιουργηθεί τα τελευταία χρόνια 7 Κέντρα Πληροφόρησης (ΚΠ) χωρικά κατανεμημένα σε κοινότητες που αποτελούν πύλες εισόδου σε γεωγραφικά διαμερίσματα. Τα ΚΠ είχαν ως αποστολή την γενική πληροφόρηση στους επισκέπτες και την ανάδειξη της ιστορίας και του πολιτισμού της περιοχής. Επιπλέον στο κάθε ΚΠ αναδεικνύεται μια χαρακτηριστική θεματική της περιοχής στην οποία έχει χωροθετηθεί. Με βάση τα πιο πάνω έχουν δημιουργηθεί ΚΠ στις Κοινότητες Καλοπαναγιώτη (Πολυχώρος γνώσης και πληροφόρησης), Άρσους (Κέντρο πληροφόρησης παραδοσιακών γεύσεων Τροόδους), Αγίου Αμβροσίου (Κέντρο πληροφόρησης αγροτουρισμού), Αγίου Θεράποντας (Θεματικό κέντρο πληροφόρησης για την ελιά) και Μονιάτη. Επιπλέον έχει δημιουργηθεί μέσα στο λαογραφικό Μουσείο Γαλάτας Κέντρο Πληροφόρησης Σολέας και βρίσκεται υπό ανέγερση στην κοινότητα Μουτουλλά το Κέντρο Τουριστικής Ενημέρωσης - Δρόμοι του Νερού. Τα πιο πάνω έχουν κυρίως συγχρηματοδοτηθεί από το ΕΓΤΑΑ 2007-2013, Άξονας 4 – Leader και ΕΓΤΑΑ - ΠΑΑ 2014-2020 με

ολικό κόστος €1,3εκ. Δυστυχώς όπως και οι λοιποί Πολιτισμικοί χώροι τα ΚΠ δεν έχουν εξοπλιστεί καθόλου ή επαρκώς και δεν λειτουργούν καθόλου ή λειτουργούν μερικώς.

Το ίδρυμα Πολιτισμού καλείται σε συνεργασία με τις ΑΤΑ και τους εμπλεκόμενους φορείς να αξιοποιήσει τα πιο πάνω ΚΠ ως υποδομή. Η προσέγγιση θα είναι πανομοιότυπη με την διαδικασία που θα ακολουθηθεί στα Μουσεία (Δράση 8.3.1.). Πρώτιστα θα αξιολογηθούν οι ανάγκες της περιοχής σε ΚΠ για να καθοριστούν οι ανάγκες, ακολούθως θα αξιολογηθούν οι υποδομές και ο εξοπλισμός των ΚΠ και ακολούθως θα αποφασιστεί η χωροθέτηση όσων πρέπει να λειτουργήσουν. Με τη διαδικασία αυτή θα προκύψει ποια ΚΠ θα αναβαθμιστούν και θα λειτουργήσουν, ποια θα πρέπει να αλλάξουν χρήση ως μια άλλη μορφή πολιτιστικής υποδομής και ποια από αυτά θα πρέπει να αλλάξουν χρήση. Σημειώνεται ότι σε ορισμένα ΚΠ, προσδόθηκε αυτή η χρήση ως τίτλος ενώ ως περιεχόμενο αφορούν θεματικά “μουσείο” (πχ Μουτουλλά). Για τον λόγο αυτό κατά την αξιολόγηση θα ληφθεί υπόψη η χρήση αυτών και όχι ο τίτλος που τους έχει προσδοθεί.

Το ίδρυμα Πολιτισμού αποσκοπεί μέσα από τις υπηρεσίες του να αξιοποιήσει τα ΚΠ για σκοπούς διάδοσης τόσο της γνώσης όσο και της πληροφορίας. Λαμβανομένης υπόψη όμως της χρήσης των νέων τεχνολογιών και μέσων για την επίτευξη των πιο πάνω σκοπών, η λειτουργία αυτών των Κέντρων θα περιοριστεί και σε πολύ καίρια σημεία. Για να καταστούν βιώσιμα θα εξεταστεί η συστέγαση τους με άλλες υπηρεσίες ή/ και Δημόσια Κέντρα Πληροφόρησης και Ενημέρωσης που λειτουργούν στην περιοχή (Τμήματος Δασών στην Πλατεία Τροόδους και στον Αμιάντο, Αναπτυξιακής Εταιρείας Τροόδους - Κέντρο Επισκεπτών του Γεωπάρκου Τροόδους, Κέντρο Πληροφόρησης Υφυπουργείου Τουρισμού στις Πλάτρες).

Η ωρίμανση και υλοποίηση των παρεμβάσεων, αναπτύσσονται στη Δράση 8.3.6.

Πολιτιστικά Κέντρα

Στις ορεινές κοινότητες της περιοχής Μελέτης έχουν καταγραφεί 44 Πολιτιστικά Κέντρα, όπως κατονομάζονται από τους ιδρυτές τους, τα οποία έχουν κατασκευαστεί με συγχρηματοδότηση του Κράτους και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αξίας πέραν των 11 εκ.€. Από την επί τόπου επίσκεψη και διάγνωση έχει διαφανεί ότι: 3 εξ αυτών αποτελούν αίθουσες εκδηλώσεων, 4 είναι θέατρα, 1 είναι βιβλιοθήκη και 6 έχουν εμπορική χρήση (καφενεία/εστιατόρια) και 30 είναι Πολιτιστικά Κέντρα στα οποία στεγάζονται σύνθετες χρήσεις (βιβλιοθήκη, κέντρο νεότητας κ.α.). Πέραν των πιο πάνω έχουν καταγραφεί 38 Πολυχώροι Κοινοτικών Εξυπηρετήσεων, εκ των οποίων σε 26 λειτουργεί αίθουσα πολλαπλής χρήσης. Επίσης σε Κοινοτικά Κτήρια έχουν καταγραφεί 6 Κοινοτικά Γραφεία με Αίθουσα Πολλαπλής Χρήσης. Όπως και σε όλες τις υποδομές που έχουν καταγραφεί, διαπιστώνεται ότι ο τίτλος δεν αντιπροσωπεύει το περιεχόμενο. Αρκετοί χώροι έχουν τις προϋποθέσεις για να εξυπηρετήσουν ένα πολιτιστικό γεγονός, μια πολιτιστική εκπαίδευση, μια κοινωνική συνένωση. Εν τούτοις, στις πλείστες των περιπτώσεων οι χώροι αυτοί αν και είναι μεγάλης επιφάνειας, δεν έχουν σχεδιαστεί με προδιαγραφές για να φιλοξενούν πολιτιστικά γεγονότα ή συνέδρια (π.χ. ακουστική χώρου, εξοπλισμό, βοηθητικοί χώροι κ.α.).

Το ίδρυμα Πολιτισμού καλείται να αξιολογήσει και κατηγοριοποιήσει τους χώρους αυτούς, οι οποίοι θα αποτελέσουν το κύριο κτιριακό απόθεμα για την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του. Από την αξιολόγηση θα διαφανεί ποια θα μπορέσουν να αξιοποιηθούν για πολιτιστική δημιουργία και ποια θα αποτελέσουν τους περιφερειακούς πολιτιστικούς δορυφόρους θεατρικών, μουσικών και άλλων πολιτιστικών γεγονότων. Προβλέπεται ότι θα πρέπει να δημιουργηθούν 6 έως 8 χώροι, οι οποίοι με τις απαιτούμενες προσαρμογές θα μπορούν να φιλοξενήσουν θεατρικές και μουσικές παραστάσεις.

Επιπλέον, θα πρέπει να αναβαθμιστούν χώροι για να μπορέσουν να φιλοξενήσουν συνέδρια ειδικά σε κοινότητες που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν από τοπικούς επιχειρηματίες τουρισμού. Οι υποδομές αυτές σαφώς θα πρέπει να υπηρετήσουν την τοπική κοινωνία αλλά θα πρέπει να διασυνδεθούν και με την τοπική οικονομία.

Η ωρίμανση και υλοποίηση των παρεμβάσεων, αναπτύσσονται στη Δράση 8.3.6.

Δράση 8.3.6. Ωρίμανση και Υλοποίηση υποδομών σχεδίων Δράσης Μουσείων, Μνημείων, Κέντρων Πληροφόρησης και Πολιτιστικών Χώρων και ανάπτυξη δικτύου Πολυκέντρων Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης

Προτείνεται η εκπόνηση αρχιτεκτονικών μελετών και η σταδιακή υλοποίηση έργων που προτείνονται στις προηγούμενες δράσεις 8.3.1, 8.3.4, 8.3.4, ως ακολούθως: Όσον αφορά:

- ❖ τα μνημεία προτείνονται ενέργειες συντήρησης, αποκατάστασης και βελτίωσης της πρόσβασης σε μνημεία όλων των κατηγοριών (5.000.000€ στη δεκαετία) (Δράση 8.3.4.)
- ❖ τα μουσεία, σε 15 μουσεία προτείνονται αγορά απαραίτητου εξοπλισμού, ενέργειες συντήρησης και αναβάθμισης (2.000.000€ στη δεκαετία), (Δράση 8.3.1.)
- ❖ τους πολιτιστικούς χώρους, (Δράση 8.3.5.)
 - σε 4 πολιτιστικούς χώρους για θεατρικές και μουσικές παραστάσεις προτείνονται ενέργειες ανακαίνισης εσωτερικού χώρου και αγοράς και εγκατάστασης εξοπλισμού, ώστε να πληρούν προδιαγραφές ανάλογες των δραστηριοτήτων που θα φιλοξενούν, (3.500.000€ τη δεκαετία),
 - σε 6 αίθουσες Συνεδρίων / Πιστοποιημένων Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης και Δομών Επαγγελματικής κατάρτισης για την εφαρμογή επιχορηγούμενων, συγχρηματοδοτούμενων ή/και αποκηρυσσόμενων δραστηριοτήτων κατάρτισης: ανακαίνιση εσωτερικού χώρου και εγκατάσταση εξοπλισμού για να πληροί τις ανάλογες προδιαγραφές (από 1.500.000€ στη δεκαετία).

15 Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης – Ανάπτυξη Δικτύου (€2.500.000 / σε τριετία) (Δράση 8.4.3.).

Επιπλέον, η πρόσληψη έως 8 ατόμων για την λειτουργία αυτών των μνημείων με ιδιαίτερη βαρύτητα τα μνημεία UNESCO. Τα άτομα τα οποία θα προσληφθούν θα τύχουν ειδικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. 8 X 21.420€

Υπομέτρο 8.4. Στήριξη της Ανάπτυξης της Πολιτιστικής Δημιουργίας (Εκπαίδευση Κατάρτιση και Δια Βίου Μάθηση)

Δράση 8.4.1. Κέντρο Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων (ΚεΠΕΟΚ)

Προτείνεται η οργάνωση **Κέντρο Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων (ΚεΠΕΟΚ)** τα οποία θα λειτουργήσουν, κατά το πρότυπο των Κέντρων Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη με τη συνδρομή του Πανεπιστημίου Κύπρου και του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.

Τα ΚεΠΕΟΚ θα απευθύνονται:

- ✓ στα Δημόσια και Ιδιωτικά σχολεία διασυνδέοντας το σχολείο με τον πολιτισμό του βουνού,
- ✓ στην τοπική κοινωνία συμβάλλοντας στην κοινωνική συνοχή και στην ενίσχυση της τοπικής ταυτότητας,
- ✓ σε επισκέπτες και ομάδες ειδικού ενδιαφέροντος ενισχύοντας την τοπική οικονομία

Τα ΚεΠΕΟΚ ιδρύεται με στόχο:

- ✓ να αναπτύξει πολύπλευρες δράσεις προώθησης και ανάπτυξης της εκπαίδευσης για τον πολιτισμό των ορεινών κοινοτήτων του Τροόδους
- ✓ να μεταδώσει και αναδειξει την πολιτιστική κληρονομιά του Τροόδους
- ✓ ενισχύσει την τοπική οικονομία και τα προϊόντα της με στοιχεία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Τροόδους
- ✓ να αξιοποιήσει το πολιτιστικό απόθεμα της περιοχής και την ανθρώπινη δραστηριότητα ως βιωματικό στοιχείο των εκπαιδευτικών εργαλείων
- ✓ την προώθηση της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας
- ✓ την αξιοποίηση της άυλης κληρονομιάς και της εμπειρίας των τοπικών πληθυσμών.

Η ανάπτυξη των ΚεΠΕΟΚ στον χώρο και στον χρόνο έχει λάβει υπόψη τα ακόλουθα:

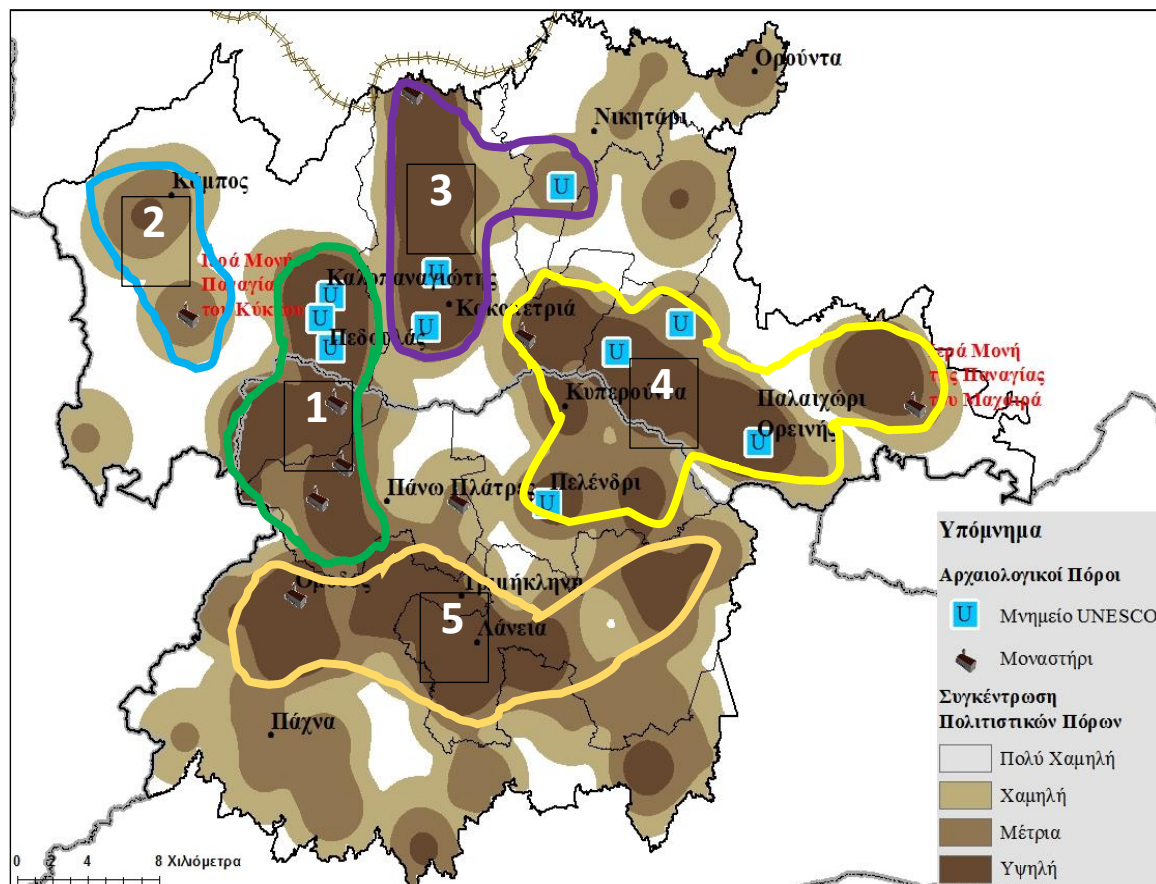
- ✓ τα Κέντρα θα πρέπει να καλύπτουν ολόκληρη την Ορεινή Περιφέρεια της Κύπρου η οποία έχει καθοριστεί προκαταρκτικά στο πλαίσιο της ΕΣΑΟΚ. Παράλληλα η οριστικοποίησή της θα γίνει με την υιοθέτηση των αρχών της ορεινότητας και τον τελικό καθορισμό της Εθνικής Ορεινής Περιφέρειας της Κύπρου.
- ✓ την αξιοποίηση υφιστάμενων κτιριακών υποδομών στις κοινότητες με προτεραιότητα αυτών με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική αξία (π.χ. διατηρητέες οικοδομές).
- ✓ λαμβάνοντας υπόψη κριτήρια βιωσιμότητας και γεωγραφικής κάλυψης της περιοχής μελέτης συστήνεται ότι δεν πρέπει να δημιουργηθούν περισσότερα από τρία Κέντρα ισόρροπα κατανομημένα στον χώρο.
- ✓ Τα κέντρα που θα δημιουργηθούν θα πρέπει να λειτουργούν με τη μορφή δικτύου, στα πρότυπα του Δικτύου των ΚΠΕ.

Τα πολιτιστικά εκπαιδευτικά προγράμματα θα διαμορφώνονται από το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους και το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Κύπρου, την Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO, λαμβάνοντας υπόψη τον Εθνικό Κατάλογο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, τα Στοιχεία που έχουν εγγραφεί και τους Φορείς/Κοινότητες που τα έχουν εγγράψει.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα προγράμματα αφορούν μαθητές/τριες, τότε θα πρέπει να εγκρίνονται μέσα από τις διαδικασίες του ΥΠΠ υπό την επίβλεψη και παρακολούθηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου. Είναι απαραίτητη η εκπόνηση διαφοροποιημένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια, Τριτοβάθμια) καθώς και για ομάδες ενηλίκων, στο πλαίσιο ενίσχυσης και της Δια Βίου Μάθησης. Τα μαθήματα, τα οποία μπορεί να προσφέρονται και κατά τους Καλοκαιρινούς μήνες (καλοκαιρινό σχολείο σε συνδυασμό με διακοπές) θα στοχεύουν στην γνωριμία των εκπαιδευομένων με διάφορες εκφάνσεις και τομείς της κυπριακής παραδοσιακής ζωής και δημιουργίας. Επιπλέον σημειώνεται ότι τα ΚεΠΕΟΚ για προγράμματα που

αφορούν την λειτουργία ομάδων ενήλικων εκπαιδευομένων θα απευθύνονται και στην Υπηρεσία Επιμορφωτικών Κέντρων, η οποία θα εξετάζει την προσφορά των θεμάτων, με βάση τις ισχύουσες διαδικασίες.

Λαμβάνοντας υπόψη τον χάρτη των πυκνοτήτων των πολιτιστικών πόρων (εικόνα παρακάτω) εκτιμάται ως προτιμητέα η χωροθέτηση των 3 ΚΕΠΟΚ στις σημαντικότερες ζώνες (1, 4, 5).

Εικόνα 2 Συγκέντρωση πολιτιστικών πόρων

Ειδικότερα προτείνεται τα ΚΕΠΟΚ να δημιουργηθούν στις παρά κάτω κοινότητες:

- ✓ **Παλαιχώρι (Παλιό Δημοτικό Σχολείο):** Σε συνδυασμό με τον Ασκά (Πλατανιστάσα-φουντουκόδασος). Το Πολιτιστικό Σχολείο στο Παλαιχώρι θα λειτουργήσει πρώτο και πιλοτικά.
- ✓ **Βουνί:** Σε συνδυασμό με Περιβαλλοντικό Σχολείο Κοιλανίου
- ✓ **Καμινάρια:** Παλιό Δημοτικό Σχολείο «Ιερώνυμος Μυριανθέας»

Σημειώνεται ότι στη μελέτη επέκτασης της ΕΣΑΟΚ για τις ορεινές Κοινότητες των επαρχιών Πάφου, Λάρνακας και υπόλοιπης επαρχίας Λεμεσού, θα εξεταστεί η αναγκαιότητα δημιουργίας άλλων δύο παρόμοιων Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης.

Για την προώθηση της λειτουργίας των ΚΕΠΟΚ συστήνεται το Γραφείο του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων, σε συνεργασία και συντονισμό με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, τις λοιπές Διευθύνσεις του Υπουργείου Παιδείας, το Πανεπιστήμιο Κύπρου (κ.α. φορείς οι οποίοι θα αποφασιστούν) να προωθήσουν την εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για την ανάπτυξη του Δικτύου ΚΕΠΟΚ συνολικά στις ορεινές κοινότητες. Η ανάπτυξη των υποδομών προτείνεται ως δράση την Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 5 Εκπαίδευση, Δράση 5.4.3. Ανάπτυξη υποδομών Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων.

Αναφέρουμε ενδεικτικά τέσσερις προκαταρτικές θεματικές ενότητες:

- **«Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική...»** Η ιστορία της κυπριακής ελληνικής-κυπριακή διάλεκτος (Αρχαία Κυπριακή Γραμματεία Λεξιλόγιο, γνωμικά, παροιμίες, δημοτικά τραγούδια, τσιαττιστά κ.ά.).
- **«Τέχνη και Βιοπάλη»** Η εξέλιξη και η ανάπτυξη παραδοσιακών τεχνών (υφαντική, κεντητική, αγγειοπλαστική, ξυλουργική, βυρσοδεψία, καλαθοπλεχτική, αρχιτεκτονική και δομημένο αγροτικό τοπίο: Γεωφυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, δομικά υλικά, παραδοσιακή κατοικία, πηγάδια, πετραύλακα, ληνοί, αλώνια, μύλοι, δόμες/αντιρήσματα, οδοποιία κ.ά.)
- **«Ο κύκλος του Χρόνου και ο κύκλος της Ζωής»** Ήθη και Έθιμα (του Κύκλου της Ζωής και του Εορτολογίου. Ψυχαγωγία (χοροί, τραγούδια, θέατρο σκιών, παιχνίδια)
- **«Τον άρτον τον επιούσιο»** Κυπριακή παραδοσιακή γαστρονομία. Γαστρονομία (παραδοσιακές καλλιέργειες και η μεταποίησή τους, καθημερινό διατροφολόγιο, παρασκευή και συντήρηση διαφόρων ειδών τρόφιμα: αρτοσκευάσματα, αλλαντικά, παστά, κρασί, ζιβανία, τυριά, γλυκά, ροδόσταγμα/ανθόνερο, γλυκά, βότανα, μπαχαρικά, ξιδάτα)
- **«Το Τρόδος εμπνέει...»** Το Τρόδος ως πηγή έμπνευσης λογοτεχνών (λογίων και λαϊκών), καλλιτεχνών και επιστημόνων. Το εκπαιδευτικό αυτό πρόγραμμα σκοπό έχει να αναδείξει πώς το Τρόδος ενεργοποίησε το ενδιαφέρον και ενέπνευσε λογοτέχνες, καλλιτέχνες και επιστήμονες να δημιουργήσουν και ποιο το έργο που κληροδότησαν με επίκεντρο το Τρόδος (πχ. Τ. Κάνθος, λαϊκοί ποιητές, αγιογράφοι κτλ.).

Επιπλέον στα πολιτιστικά-εκπαιδευτικά προγράμματα που θα διαμορφώνονται και θα υλοποιούνται από τα ΚεΠΕΟΚ Τρόδους μέσα από τον προϋπολογισμό τους, μπορούν να συμπεριληφθούν τα πιο κάτω:

- Οργάνωση δράσεων σε χώρους πολιτισμικού ενδιαφέροντος για την προαγωγή της παράδοσης και της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και δημιουργικές συνεργασίες με καλλιτέχνες π.χ.:
 - οργάνωση εργαστηρίων, ζωγραφικής, κεραμικής, κεντητικής, κ.ά. και
 - οργάνωση /εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε πολιτιστικούς, μουσειακούς, μνημειακούς χώρους
- Προβολή των πολιτιστικών χώρων της περιοχής Τρόδους (θρησκευτικά μνημεία, εκκλησίες UNESCO, μοναστήρια, μουσειακοί χώροι εθνικών αγώνων όπως στα μουσεία Ομόδους, βυζαντινής τέχνης, όπως στον Καλοπαναγιώτη, λαϊκής τέχνης, εικαστικών τεχνών, όπως το Μουσείο του καλλιτέχνη Σ. Φραγκουλίδη στον Αγρό, αρχιτεκτονική των κτιρίων, όπως η λαϊκή γειτονιά στην Κακοπετριά, μνημειακοί χώροι, όπως γεφύρια, μύλοι, υδραγωγεία) και αναβάθμισή τους για να είναι προσίτοι από τα παιδιά με κατάλληλες υποδομές και εξοπλισμό.

Δράση 8.4.2. Λειτουργία Καλλιτεχνικού Σχολείου

Το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων μέσα από τα πολλαπλά προγράμματα που θα αναπτύξει αποσκοπεί στην ενεργό συμμετοχή των νέων στην πολιτιστική δημιουργία. Ως μια εκ των σημαντικότερων δομών και υποδομών προς την επίτευξη του σκοπού αυτού αναμένεται να είναι η λειτουργία Καλλιτεχνικού Σχολείου (Καλές και Εφαρμοσμένες Τέχνες) με εξειδίκευση στην Λαϊκή Χειροτεχνία, το οποίο προτείνεται να δημιουργηθεί από το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας κατ' αντιστοιχία του επιτυχημένου θεσμού των Μουσικών Σχολείων. Η πρόταση αναπτύσσεται εκτενέστερα στην Ολοκληρωμένη Παρέμβαση: 5 «Εκπαίδευση». Ειδικότερα στην εν λόγω παρέμβαση (Υπομέτρο 5.5. **Δημιουργία/ Αναβάθμιση Σχολείων Ειδικού Ενδιαφέροντος, Μέσης Γενικής και Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης**) - Δράση 5.5.4).

Η καινοτομική προσέγγιση λειτουργίας του σχολείου έγκειται ότι επιχειρεί να διασυνδέσει τα πολιτιστικά δεδομένα των ορεινών κοινοτήτων της περιοχής στο πλαίσιο ανάδειξης της πολιτιστικής ταυτότητας της περιοχής. Για τον λόγο αυτό στα εκπαιδευτικά προγράμματα του σχολείου θα πρέπει να περιλαμβάνονται πέραν του πεδίου της μουσικής και οι λοιπές καλές τέχνες. Επιπλέον, ενισχύοντας και αξιοποιώντας την πολιτιστική κληρονομιά κρίνεται απαραίτητη η διάδοση των λαϊκών τεχνών και για τον λόγο αυτό γίνεται εισήγηση να ενταχθούν στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα αντίστοιχη θεματική ενότητα.

Με βάση τα πιο πάνω το προτεινόμενο σχολείο θα απευθύνεται:

- Σε μαθητές από την περιοχή ή Παγκύπρια
- Στους μαθητές των λοιπών Μουσικών Σχολείων για παρακολούθηση των εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων ή μαθημάτων. Αυτό μπορεί να επιτυγχάνεται τόσο με μονοήμερες επισκέψεις αλλά ως επί το πλείστο με διήμερα ή τριήμερα εκπαιδευτικά προγράμματα
- Στα λοιπά Γυμνάσια και Λύκεια της περιοχής με την δημιουργία δικτύου συνεργασίας για κοινές πολιτιστικές δράσεις
- Σε Δημόσια και Ιδιωτικά Ανώτερα και Ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα εφαρμόζοντας διαπανεπιστημιακά προγράμματα εκπαίδευσης και έρευνας
- Στους τοπικούς συλλόγους για ανάπτυξη συνεργασιών και κοινών δράσεων

Συνεπώς, το ίδρυμα Πολιτισμού θα συνεργάζεται και θα υποστηρίζει το ΥΠΠΑΝ στην λειτουργία του σχολείου, θα αναλάβει την προώθηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων εκτός δομών του Δημοσίου Σχολείου και θα είναι υπεύθυνο για τον προγραμματισμό της λειτουργίας τους.

Για την προώθηση της λειτουργίας του **Καλλιτεχνικού Σχολείου**, **συστήνεται η εκπόνηση Σχεδίου Δράσης** με την υποστήριξη εμπειρογνομosύνης **στο οποίο πρέπει να συνδράμει η ΔΜΓΕ** (Επιθεώρηση Τέχνης) λόγω αρμοδιότητας και εμπειρίας και η Υπηρεσία Κυπριακής Χειροτεχνίας. Επιπλέον θα πρέπει να προωθηθούν οι απαιτούμενες διεργασίες για την υλοποίηση των αναγκαίων υποδομών προκειμένου να λειτουργήσει το Καλλιτεχνικό Σχολείο.

Δράση 8.4.3. Προώθηση και ανάπτυξη της πολιτιστικής παιδείας – Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης

Θα αξιοποιηθούν κοινοτικά κτίρια στην περιοχή τα οποία θα αναβαθμιστούν για να μετατραπούν σε Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης. Στα κέντρα θα λειτουργούν

δομές Δια Βίου Μάθησης, Άσκησης⁴, Πολιτιστικής Εκπαίδευσης και Δημιουργίας⁵, Κοινωνικής πρόνοιας⁶ και Παροχής Ιατρικών Υπηρεσιών. Για την παροχή των παραπάνω υπηρεσιών συστήνεται σε πρώτο στάδιο να συλλειτουργούν προγράμματα διαφόρων Υπουργείων στην βάση ενός ενιαίου σχεδιασμού σε επίπεδο περιφέρειας με βάση τις γενικές διαπιστώσεις της ΕΣΑΟΚ και σε επίπεδο γεωγραφικής περιοχής με βάση τις ιδιαίτερες ανάγκες των κοινοτήτων που το συναποτελούν (κοινότητες Κούρρη – Ξυλούρικου, Πιτσιλιάς Λευκωσίας κ.ά.). Αρκετά από τα προγράμματα αυτά προσφέρονται στην περιοχή (π.χ. Αθλητισμός για Όλους, Επιμορφωτικά Κέντρα Εκπαίδευσης κ.ά.) αλλά χρειάζεται περαιτέρω αξιοποίησή τους σε συστηματική βάση και ενιαίο προγραμματισμό για όλους του Τροοδίτες. Σημειώνεται ότι ορισμένα από τα μαθήματα και προγράμματα θα πρέπει να επανασχεδιαστούν για να προσαρμοστούν στις ανάγκες της περιοχής με ιδιαίτερη εστίαση στα μαθήματα πολιτιστικής παιδείας. Επιπλέον θα πρέπει να δημιουργηθούν και εφαρμοστούν νέα προγράμματα και δομές προσαρμοσμένα στις ανάγκες και ιδιαιτερότητες της περιοχής με εστίαση στην πολιτιστική εκπαίδευση και δημιουργία (π.χ. θεατρικά και μουσικά εργαστήρια), ένεκα του κενού το οποίο διαπιστώνεται ότι υπάρχει στους τομείς αυτούς τόσο ως δημόσια όσο και ως ιδιωτική παρέμβαση. Επισημαίνεται ότι οι εκπαιδευτές θα πρέπει να έχουν ιδιαίτερη εστίαση στους νέους της περιοχής, λαμβανομένου υπόψη ότι δεν προσφέρεται καμία ανάλογη εκπαίδευση στην περιοχή έως σήμερα.

Με βάση τα παραπάνω συστήνεται να εκπονηθεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και να καταρτιστεί ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα για την οργάνωση Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης και Δημιουργίας ανά γεωγραφική περιοχή για παροχή προγραμμάτων σε μαθητές όλων των βαθμίδων καθώς και σε ενήλικες. Τα Κέντρα θα συστεγάζονται στα “ Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης”. Στην εκπόνηση του Σχεδίου και του αναλυτικού προγράμματος θα πρέπει να πραγματοποιηθεί διαβούλευση με τους φυσικούς φορείς (δημιουργούς) που δημιουργούν παραδοσιακό πολιτισμό στην περιοχή, συνδέσμους γονέων, συμβούλια νεολαίας, τοπικές αρχές κ.α. μέλη της τοπικής κοινωνίας.

Στα Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης, θα προσφέρονται αναβαθμισμένες υπηρεσίες Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας, αντικαθιστώντας τον θεσμό των Κοινοτικών Ιατρείων. Για τον σκοπό αυτό τα Πολυκέντρα θα στελεχώνονται και θα λειτουργούν μία ή δύο φορές ανά εβδομάδα σε πλήρες ωράριο (7.30 – 15.00 ή 10.30 – 18.00) έναντι της μερικής λειτουργίας των Κοινοτικών Ιατρείων τα οποία στελεχώνονται και λειτουργούν σήμερα μία ή δύο φορές τον μήνα. αφορά Εκτενέστερη αναφορά για τις Ιατρικές Υπηρεσίες και περιγραφή της λειτουργίας τους γίνεται στην Ολοκληρωμένη Παρέμβαση “Υγεία”.

Η Δράση αφορά υλικοτεχνική υποδομή για την δημιουργία και την λειτουργία των «Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης και Δημιουργίας». Επιπλέον την διαμόρφωση Σχεδίου Δράσης για τα μαθήματα και τις εκπαιδευτές που θα προσφέρονται ανά κέντρο.

⁴ Σωματική άσκηση για την βελτίωση της ποιότητας ζωής, Ολοκληρωμένη Παρέμβαση “Σχέδιο ΑΤΛΑΣ”

⁵ (ΟΠ Εκπαίδευση και Πολιτισμός)

⁶ Να εξεταστεί το ενδεχόμενο κάποια Πολυκέντρα Ημέρας να αναγνωριστούν ως Κέντρα Δημερεύουσας Φροντίδας. Το πρόγραμμα αυτό δίνει την ευκαιρία στα ηλικιωμένα ή ανάπηρα άτομα να εξυπηρετούνται από τις Στέγες Ηλικιωμένων ή τα Κέντρα Ενηλίκων κατά τη διάρκεια της ημέρας. Τα Κέντρα Ενηλίκων τα οποία λειτουργούν από τα Συμβούλια Κοινοτικής Ευημερίας επιχορηγούνται μέσω του Σχεδίου Κρατικών Χορηγιών και παρέχουν σε ηλικιωμένα και ανάπηρα άτομα διάφορες υπηρεσίες κατά τη διάρκεια της ημέρας, όπως φαγητό, πλύσιμο ρούχων, απασχόληση, ψυχαγωγία, κ.ά.

Δράση 8.4.4. Ενίσχυση των δεξιοτήτων των φυσικών φορέων που δημιουργούν πολιτισμό στην περιοχή του Τροόδους

Προτείνεται η εκπαίδευση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού για την υποστήριξη του Σχεδίου. Ως εκ τούτου θα πρέπει σε διασύνδεση με την Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 4. Επιχειρηματικότητα και Δια βίου Μάθηση, να ετοιμαστούν προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού που θα στελεχώσει τις σχετικές δομές. Το δυναμικό αυτό για λόγους αποτελεσματικότητας είναι επιθυμητό να προέρχεται από την περιοχή λόγω της γνώσης του τόπου και των στοιχείων της κληρονομιάς. Επιπλέον στόχος της δράσης αυτής αποτελεί η εκπαίδευση των τοπικών συλλόγων και άλλων φορέων της περιοχής ώστε να βελτιώσουν τις ικανότητές τους και αφορά ενέργειες για την βελτίωση των ικανοτήτων των τοπικών συλλόγων και άλλων φορέων να ενταχθούν στο σχέδιο.

Υπομέτρο 8.5. Θεματικό πάρκο δραστηριοτήτων και αναψυχής: ΟΙΚΟΜΟΥΣΕΙΟ «ΔΑΣΟΕΣΣΑ»

Το Μεταλλείο Αμιάντου κατέχει ιστορική θέση στην περιοχή Τροόδους και διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο ως πόλος ανάπτυξης μεταλλευτικής και βιομηχανικής δραστηριότητας ενώ αποτελούσε το βιομηχανικό κέντρο μιας αναπτυσσόμενης «πολυκεντρικής πολιτείας» προσφέροντας δεκάδες θέσεις απασχόλησης. Η Κυπριακή Δημοκρατία από το κλείσιμό του και μετά προσπαθεί να άρει τις κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις που επέφερε μέσω από μια σειρά μελετών, ερευνών και έργων για την αποκατάσταση του χώρου τόσο του ίδιου του μεταλλείου, όσο και του ευρύτερου χώρου που το περιβάλλει. Στο πλαίσιο αυτό αλλά και της εδαφικής προσέγγισης της ανάπτυξης του συνόλου της περιοχής Τροόδους προτείνεται στο πλαίσιο της ΕΣΑΟΚ η αξιοποίησή του μέσω της μετατροπής του σε **Οικομουσείο**. Στόχος της πρότασης δημιουργίας θεματικού πάρκου δραστηριοτήτων και αναψυχής «Οικομουσείο «ΔΑΣΟΕΣΣΑ»» είναι η διατήρηση, αξιοδότηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής, αξιοποιώντας σε συνεργασία με το σύνολο των τοπικών δημόσιων και ιδιωτικών φορέων του εγκαταλελειμμένου χώρου (φυσικό χώρο και υφιστάμενες υποδομές) του. Επίσης μέσω του συγκεκριμένου σχεδίου θα επέλθει η ένταξη και η διασύνδεσή του με το σύνολο των προτενομένων θεματικών και τομεακών αναπτύξεων στο Τρόοδο.

Σχέδιο δράσης για την αξιοποίηση και ανάδειξη του χώρου του Αμιάντου σε οικομουσείο

Εισαγωγή

Η πλούσια γεωλογία της περιοχής⁷ εκτός από διακριτό και ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του Τροόδους υπήρξε συνάμα και πηγή πλούτου, από την αρχαιότητα αφού απαντάται μεταλλευτική δραστηριότητα⁸ στην περιοχή ήδη, από τα αρχαία χρόνια.

Στην καρδιά του Εθνικού Δασικού Πάρκου Τροόδους βρίσκεται ο Αμιάντος, χωριό του οποίου η ιστορία σχετίζεται άμεσα με το μεταλλείο και την εξόρυξη αμιάντου και με πρώτους κατοίκους τους εργάτες του

⁷ Η γένεση της Κύπρου είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη γένεση και ανύψωση της οροσειράς του Τροόδους, που ήταν το αποτέλεσμα μιας σειράς μοναδικών και πολύπλοκων γεωλογικών διεργασιών, που κατέστησαν την Κύπρο γεωλογικό πρότυπο για τους γεωεπιστήμονες όλου του κόσμου και συνέβαλαν στην καλύτερη κατανόηση της εξέλιξης των ωκεανών και του πλανήτη μας γενικότερα. Επιπρόσθετα, η γεωλογία και ο ορεινός χαρακτήρας του Τροόδους ήταν και είναι ο καθοριστικότερος παράγοντας διαμόρφωσης της ποικιλομορφίας της κυπριακής χλωρίδας και πανίδας, απόρροια και αυτά της υδροφορίας που επίσης οφείλεται στο Τρόοδο.

⁸ Σήμερα η μοναδική μεταλλευτική δραστηριότητα που υπάρχει στη Κύπρο είναι στο μεταλλείο χαλκού της Σκουριώτισσας, το οποίο στα νεότερα χρόνια άρχισε να λειτουργεί γύρω στο 1921 και συνέχισε έντονα μέχρι το 1974. Άρχισε ξανά τη λειτουργία του στα μέσα του 1996. Το άλλο, μεγάλο και ιστορικό πλέον, μεταλλείο της Κύπρου αναπτύχθηκε επίσης, στο Τρόοδο.

μεταλλείου. Ο οικισμός ο οποίος δημιουργήθηκε για να καλύψει τις ανάγκες στέγασης των εργατών του μεταλλείου ονομάστηκε Κάτω Αμίαντος. Μετά το κλείσιμο του μεταλλείου (1988), ο Πάνω Αμίαντος σταδιακά εγκαταλείφθηκε και έτσι, οι δύο κοινότητες το 2005, ενώθηκαν σε μία με την ονομασία Αμίαντος.

ΜΕΤΑΛΛΕΙΟ ΑΜΙΑΝΤΟΥ: δράσεις αποκατάστασης του τοπίου, ανάπτυξης και αξιοποίησης του χώρου

Το τμήμα Δασών έχει προωθήσει σειρά δράσεων για αποκατάσταση του τοπίου με αναδασώσεις στο μεγαλύτερο τμήμα του χώρου του Μεταλλείου. Επιπλέον, στην ευρύτερη περιοχή του μεταλλείου του Αμιάντου έχουν υλοποιηθεί δράσεις και έργα, μέσω διαφόρων μορφών χρηματοδοτήσεων για την αξιοποίηση της περιοχής, τα οποία αποτελούν έργα βάσης για την πρόταση δημιουργίας Οικομουσείου.

Οι παρεμβάσεις (μελέτες, έρευνες, έργα) αυτές παρουσιάζονται στη συνέχεια.

1. Μελέτη και έργα αναχλόασης / αναδάσωσης περιοχής Μεταλλείου Αμιάντου

Το 1988 η εταιρεία «Κυπριακά Αμιαντωρυχεία ΛΤΔ» ανέστειλε τις μεταλλευτικές της δραστηριότητες λόγω του μεγάλου ποσού συσσωρευμένων ζημιών, το 1990 τέθηκε υπό εκκαθάριση και το 1994 το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε οριστικά τη μη επαναλειτουργία του μεταλλείου. Ταυτόχρονα, αποφασίστηκε να ληφθούν μέτρα για τη σταθεροποίηση του τεράστιου όγκου μπάζων που συσσωρεύτηκαν, την αποκατάσταση του περιβάλλοντος, καθώς και τη διερεύνηση της δυνατότητας άλλων χρήσεων του χώρου και των εγκαταλελειμμένων οικοδομών και βιομηχανικών εγκαταστάσεων στο χώρο. Το 1992 συστάθηκε Τεχνική Επιτροπή Αμιάντου η οποία απαρτίζεται από εκπροσώπους Κυβερνητικών Τμημάτων (Τμήμα Γεωλογικής Επισκόπησης, Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, Τμήμα Δασών, Τμήμα Αναπτύξεων Δασών, Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Υπηρεσία Μεταλλείων, Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας, Γενικό Χημείο Κράτους, Υπουργείο Υγείας και Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού), με σκοπό να συμβουλευεί και να βοηθά την εξ Υπουργών Επιτροπή Αμιάντου η οποία συστάθηκε το ίδιο έτος. Η μελέτη της διαμόρφωσης / σταθεροποίησης των μπάζων, έγινε μετά από επαναξιολόγηση όλων των υφιστάμενων μελετών και άλλων διαθέσιμων τεχνικών παραμέτρων. Οι εργασίες αναδάσωσης / αναχλόασης άρχισαν το 1996 από το Τμήμα Δασών και αυτές περιλαμβάνουν μεταφορά και τοποθέτηση χώματος στα πρηνή και τις αναβαθμίδες, φύτευση δασικών δέντρων και άλλων φυτών που ευδοκιμούν στην περιοχή, υδροσπορά, κτλ. Οι εργασίες αποδείχθηκαν πολύ πιο χρονοβόρες και δαπανηρές από τη διαμόρφωση των μπάζων και, λόγω της μακροχρόνιας έκθεσης των διαμορφωμένων πρηνών στις καιρικές συνθήκες, παρουσιάστηκαν διαβρώσεις και άλλες ζημιές. Γι' αυτό και οι κύριες χωματουργικές εργασίες επιβραδύνθηκαν μετά το 2002, μέχρι να σημειωθεί ικανοποιητική πρόοδος στις εργασίες αναδάσωσης / αναχλόασης. Οι ετήσιες δαπάνες αναδάσωσης ανέρχονται περί τις €500.000 / έτος (περισσότερα από όσα διαθέτει το Τμήμα Δασών για αναδάσωση σε όλες τις υπόλοιπες περιοχές). Η εργασία αναμένεται να ολοκληρωθεί το 2035 με συνολική αναμενόμενη δαπάνη αναδάσωσης σε σημερινές τιμές €20.000.000 (η οποία πιθανότατα θα αυξηθεί λόγω μεταφοράς χώματος από πιο μακριά και αυξημένης συντήρησης). Τα μέχρι σήμερα αποτελέσματα των εργασιών επαναφοράς του περιβάλλοντος στο μεταλλείο Αμιάντου είναι εντυπωσιακά, και ο επισκέπτης στην περιοχή μπορεί να διαπιστώσει από μόνος του τη σημαντική βελτίωση που έχει επέλθει. Τόσο τα δασικά δέντρα, όσο και τα φυτά, αναπτύσσονται με τους ίδιους ή/και πιο γρήγορους ρυθμούς από αυτά που βρίσκονται στο ανεπηρέαστο φυσικό περιβάλλον της περιοχής. Το έργο είναι ίσως το μεγαλύτερο περιβαλλοντικό έργο που συντελείται στην Κύπρο, και ξένοι εμπειρογνώμονες που έχουν επισκεφθεί το χώρο, το

χαρακτήρισαν σαν το μοναδικό έργο πλήρους επαναφοράς του περιβάλλοντος του μεταλλείου Αμιάντου σε ολόκληρο τον κόσμο⁹.

2. Μελέτη Γενικής Αναγνώρισης της περιοχής Μεταλλείου Αμιάντου

(Απόφαση Υπουργικού Συμβουλίου με αριθμό 37.315 ημερομηνίας 7 Μαΐου 1993)¹⁰

Η Μελέτη είχε ως σκοπό την αποτύπωση και ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, έτσι που να διαφανεί η πραγματική εικόνα σύνθεσης της περιοχής και να εξαχθούν συμπεράσματα που είναι δυνατό να οδηγήσουν (i) στην περαιτέρω διερεύνηση και αξιολόγηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης, επανάχρησης και λειτουργίας των περιοχών, των κτιρίων και των εγκαταστάσεων του μεταλλείου Αμιάντου, (ii) στην ποιοτική και αισθητική βελτίωση του ευρύτερου χώρου του μεταλλείου Αμιάντου, επιτρέποντας με τον τρόπο αυτό την οργανική ένταξή του στο περιβάλλον της περιοχής, και (iii) στη διερεύνηση των δυνατοτήτων εισαγωγής τέτοιων χρήσεων και δραστηριοτήτων που θα συνέτειναν μεταξύ άλλων στην οικονομική της ευρύτερης περιοχής. Το Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεων, μέσα από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, εντόπισε στην περιοχή μελέτης αρκετά αξιόλογα στοιχεία, τα οποία μεμονωμένα ή ομαδικά, έχουν μεγάλες δυνατότητες αξιοποίησης και επαναχρησιμοποίησης. Η κάθε κατηγορία αξιόλογων στοιχείων παρουσιάζει τις δικές της δυνατότητες, αλλά και ανάγκες που θα επέτρεπαν να μετατραπεί και να αποκτήσει νέα μορφή ή/και χρήση. **Η μελέτη επισημαίνει ότι οποιαδήποτε επέμβαση στον χώρο του μεταλλείου, πρέπει να είναι πολύ προσεκτική για να μπορέσει να αποτελέσει ένα πρότυπο αξιοποίησης εγκαταλελειμμένου μεταλλευτικού χώρου.** Στην έκθεση αξιολογούνται τα αξιόλογα χαρακτηριστικά του μεταλλείου και παρατίθενται προτάσεις και εισηγήσεις για την ανάπτυξη και επανάχρησή τους¹¹. Στη μελέτη γίνεται μια καλή και εκτενής αναφορά στην κατάσταση και πρότερη χρήση των κτιρίων, καταλήγοντας ότι η πλειοψηφία των κτιριακών εγκαταστάσεων παρέχει δυνατότητες για ενιαία αναπτυξιακά προγράμματα που θα ικανοποιούσαν διάφορους τομείς, όπως εκπαίδευση / έρευνα, αθλητισμός, τουρισμός, κτλ. Η μελέτη συμπερασματικά καταλήγει ότι «οι υφιστάμενες εγκαταστάσεις και οι χώροι του μεταλλείου παρουσιάζουν δυνατότητες επαναχρησιμοποίησης, με εισαγωγή ενός μεγάλου φάσματος λειτουργιών, υπηρεσιών και δραστηριοτήτων (εκπαίδευση, ψυχαγωγία, αναψυχή, έρευνα και αθλητισμός), που μπορούν να συνεισφέρουν οικονομικά και αποδοτικά στην όλη προσπάθεια βελτίωσης των συνθηκών που επικρατούν στην περιοχή. Παράλληλα, τα πλεονεκτήματα που παρέχει η θέση, το υψόμετρο και οι καλές κλιματολογικές συνθήκες, θεωρούνται ουσιώδη στοιχεία τα οποία πρέπει να ληφθούν υπόψη σε μια προσπάθεια αποσυμφόρησης της περιοχής Τροόδους από πιθανές πιέσεις διαφόρων μορφών ανάπτυξης που θα είχαν ως αποτέλεσμα την καταστροφή πρόσθετων εκτάσεων πρασίνου. Όλα τα πιο πάνω, μπορούν να εφαρμοστούν μέσα από την υιοθέτηση ολοκληρωμένων μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων προγραμμάτων ανάπτυξης, ούτως ώστε η περιοχή του μεταλλείου Αμιάντου να αποτελέσει το πρότυπο μιας αληθινής « **ΕΝΤΟΠΙΑΣ** »¹² »

⁹ Χρησιμοποιήθηκαν πηγές και κείμενο του Δρ Κυριάκου Κύρου, Ανώτερου Εκτελεστικού Μηχανικού Τμήματος Αναπτύξεως Υδάτων. Επιπλέον από παρουσίαση του κ. Τάκη Τσιντίδη, Διευθυντή Τμήματος Δασών.

¹⁰ Η μελέτη ήταν αποτέλεσμα της συνεργασίας και συνεισφοράς των Τμημάτων, Γεωλογικής Επισκόπησης, Δασών, Υπηρεσίας Μεταλλείων, Περιβάλλοντος και Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως το οποίο ανέλαβε τον συντονισμό, οργάνωση, σύνταξη και συμπλήρωση της μελέτης.

¹¹ Επί παραδείγματι τον χώρο κρατήρα λατόμευσης, η μελέτη εκτιμούσε ότι θα μπορούσε να μετατραπεί σε τεχνητή λίμνη συλλογής και φύλαξης νερού, έργο το οποίο υλοποιήθηκε το 2015 με συγχρηματοδότηση από τον Χρηματοδοτικό Μηχανισμό του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου.

¹² Η εντοπία πρέπει να μεριμνά για την ευημερία και την ευτυχία του Ανθρώπου. Οφείλει να φροντίζει και τα πέντε στοιχεία του ανθρωπόκοσμου - τη φύση, τον άνθρωπο, την κοινωνία, τα κελύφη και τα δίκτυα - και να εξασφαλίζει τη σύνθεσή του", λέει ο Κωνσταντίνος Δοξιάδης, εξηγώντας με μία δική του κατασκευή την οικιστική του θεωρία

3. Γενικό Σχέδιο Αξιοποίησης (Master Plan) για το Μεταλλείο Αμιάντου¹³

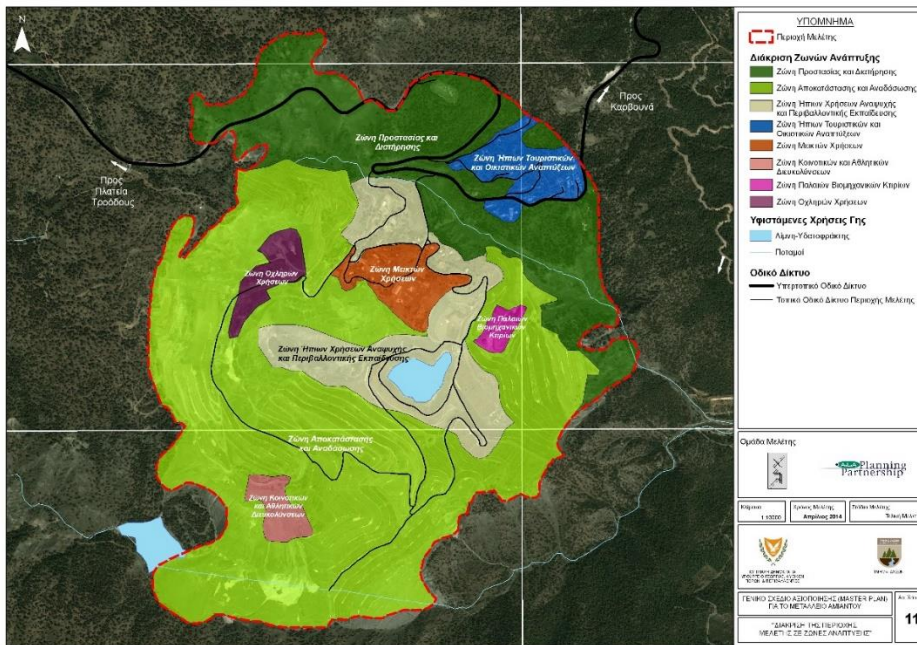
Μετά την παρέλευση 20 χρόνων από την μελέτη του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως, η οριστική εγκατάλειψη των βιομηχανικών εγκαταστάσεων και του οικισμού του Πάνω Αμιάντου, με αξιόλογα κτίσματα ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας, επέφεραν την ερήμωση της περιοχής και οι κτιριακές εγκαταστάσεις (βιομηχανικές, οικιστικές και άλλες - σχολείο, φούρνος, νοσοκομείο, εκκλησία - κτλ.) αφέθηκαν στο έλεος του χρόνου, της σύλησης και των καιρικών συνθηκών με αποτέλεσμα αρκετά από αυτά να έχουν καταστραφεί. Το 2012 αποφασίζεται η εκπόνηση ενός **Γενικού Σχεδίου Αξιοποίησης για το Μεταλλείο Αμιάντου με γενικό στόχο την «διατύπωση προτάσεων για την ανάδειξη και αξιοποίηση του χώρου του Μεταλλείου Αμιάντου, διαφυλάσσοντας την ιστορία του, ώστε από τη μια να εξασφαλίζεται το μέγιστο οικονομικό όφελος για τις τοπικές κοινωνίες και κατά επέκταση την εθνική οικονομία και από την άλλη οι χρήσεις που θα προταθούν να είναι απόλυτα συμβατές με τα οικολογικά και άλλα περιβαλλοντικά και κοινωνικά/ ιστορικά δεδομένα του χώρου»**. Το σχέδιο αποτυπώνει την φυσιογνωμία της περιοχής μελέτης και καταγράφει την υφιστάμενη κατάσταση, με έμφαση στο χώρο του Μεταλλείου αλλά και στις κοινότητες της ζώνης εγγύτητας, περιλαμβανομένων όλων των στοιχείων και επισημαίνει ότι τα υπό εξέλιξη και προγραμματιζόμενα προγράμματα και έργα, αποτελούν τη βάση των παρεμβάσεων αξιοποίησης του Μεταλλείου. Τα τρέχοντα προγράμματα αποκατάστασης του κεντρικού κρατήρα και της τεχνητής λίμνης, επέκτασης του Βοτανικού Κήπου και δημιουργίας Κέντρου Επισκεπτών του Γεωπάρκου, καθώς και η προγραμματιζόμενη συνέχιση των εργασιών επαναφοράς και αποκατάστασης του φυσικού τοπίου, αναδεικνύουν τον περιβαλλοντικό και εκπαιδευτικό ρόλο που μπορεί να αποκτήσει ο χώρος του Μεταλλείου. **Αυτή η αναπτυξιακή κατεύθυνση προς τους τομείς του περιβάλλοντος και της εκπαίδευσης, όπως επισημαίνει η μελέτη του 1994 και το Σχέδιο Ανάπτυξης του 2012, είναι βαρύνουσας σημασίας και μπορούν να ενισχυθούν μέσα από έργα και δράσεις που θα αναδεικνύουν τον περιβαλλοντικό πλούτο της περιοχής και θα προβάλλουν την ιστορία και την ταυτότητα του Μεταλλείου**. Όσον αφορά τις οικοδομές και τα κτίσματα παρόλη την αποξήλωση της άμεσης περιοχής του Μεταλλείου από ιδιαίτερα χαρακτηριστικά βιομηχανικά κτίρια (εννιαόροφη μεταλλική υποδομή), στην περιοχή εντάσσεται ακόμα πληθώρα αξιόλογων οικοδομών που παρέχουν δυνατότητες αξιοποίησης πολύ πιο ευρείες.

*Το Σχέδιο επισημαίνει ότι το Μεταλλείο Αμιάντου και ο μελλοντικός του αναπτυξιακός χαρακτήρας, θα πρέπει να φέρει κοινά, αλλά και συμπληρωματικά στοιχεία σε σχέση με την αναπτυξιακή κατεύθυνση της ευρύτερης περιοχής Τροόδους, το οποίο αποτελεί το σημαντικότερο ορεινό τουριστικό θέρετρο της Κύπρου και χαρακτηρίζεται από υψηλή επισκεψιμότητα καθόλη τη διάρκεια του έτους. Με βάση τα παραπάνω ο χώρος του Μεταλλείου παρουσιάζει ιδιαιτερότητες σε ότι αφορά τα φυσικά, κοινωνικά, γεωλογικά, αλλά και κτιριακά/ αρχιτεκτονικά στοιχεία που τον συνθέτουν. **Η ανάδειξη της ιστορίας και ταυτότητας του Μεταλλείου είναι καταλυτικής σημασίας ως προς την προοπτική αξιοποίησης του χώρου ως ζωντανό μνημείο Παγκύπριας και ίσως ευρωπαϊκής εμβέλειας και ενεργοποίησης του ανθρώπινου παράγοντα ως μέσο υποστήριξης της βιωσιμότητας του χώρου**. Ουσιώδεις μορφές ανάπτυξης στην περιοχή του Μεταλλείου, κρίνονται οι εναλλακτικές δραστηριότητες οι οποίες θα προσελκύουν ειδικές ομάδες επισκεπτών (πχ. μαθητές, ερευνητές, φυσιολάτρες κα.). Επίσης, η μοναδικότητα του χώρου αυξάνει τις απαιτήσεις για διαφύλαξη και ανάδειξη του, μέσα από κατάλληλα διαμορφωμένες/α δράσεις και έργα. **Τα παραπάνω στοιχεία συμβάλουν ουσιαστικά στη διαμόρφωση ενός σύγχρονου πολυχώρου ανάπτυξης διαφόρων χρήσεων με επίκεντρο το περιβάλλον, την εκπαίδευση και τις εναλλακτικές μορφές δραστηριοτήτων. Η συγκεκριμένη μορφή ανάπτυξης της Περιοχής Μελέτης, θα συμβάλει στην ενδυνάμωση της τοπικής και ευρύτερης οικονομίας και κοινωνίας.***

¹³ Τμήμα Δασών (Αναθέτουσα Αρχή), ALA Planning Partnership & Αρχιτεκτονικό Γραφείο Χρίστης Λοιζίδης, 2012

Το Σχέδιο λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της Περιοχής Μελέτης, τα υπό εξέλιξη και προγραμματιζόμενα έργα, τα αποτελέσματα του Land Capability Assessment και τους προτεινόμενους Ειδικούς Στόχους και τις Στρατηγικές Αξιοποίησης του Μεταλλείου καθορίζει 8 ζώνες Ανάπτυξης στην περιοχή του Μεταλλείου. Ακολούθως περιγράφει τα χαρακτηριστικών της κάθε ζώνης καθώς και μια γενική αναφορά στις επιθυμητές χρήσεις και αναπτύξεις για την κάθε ζώνη.

- 1: Ζώνη Προστασίας και Διατήρησης
- 2: Ζώνη Μεικτών Χρήσεων
- 3 : Ζώνη Αποκατάστασης και Αναδάσωσης
- 4: Ζώνη Κοινοτικών και Αθλητικών Διευκολύνσεων
- 5: Ζώνη Ήπιων Τουριστικών και Οικιστικών Αναπτύξεων
- 6: Ζώνη Παλαιών Βιομηχανικών Κτιρίων
- 7: Ζώνη Οχληρών Χρήσεων
- 8: Ζώνη Ήπιων Χρήσεων Αναψυχής και Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Με βάση τα παραπάνω, το σχέδιο διατυπώνει τρία σενάρια Αξιοποίησης του Μεταλλείου, σε καθένα από τα οποία περιλαμβάνονται προτεινόμενες λύσεις.

- Α' Σενάριο "Υποστήριξη/ Αποκατάσταση και Ελάχιστη Επέμβαση" αποτελεί το Σενάριο σύμφωνα με το οποίο θα υλοποιηθούν οι κατά το δυνατόν λιγότερες επεμβάσεις.
- Β' Σενάριο "Ήπια/ Μέτρια Επέμβαση" αποτελεί το ήπια παρεμβατικό σενάριο,
- Γ' Σενάριο "Ισχυρή Επέμβαση" αποτελεί το έντονα παρεμβατικό σενάριο.

Βάσει εξειδικευμένης μελέτης για την οικονομική βιωσιμότητα των Σεναρίων (βλ. Ανάλυση Κόστους- Οφέλους) και της σχετικής μεθοδολογίας που εφαρμόστηκε, ως βέλτιστο σενάριο –από το οποίο θα προκύψουν οι μεγαλύτερες ωφέλειες – προέκυψε το Γ' Σενάριο. Το Γ' Σενάριο περιλαμβάνει όλες τις παρεμβάσεις του Γενικού Σχεδίου Αξιοποίησης (Master Plan) που προτείνονται, καθώς επίσης και τα υπό εξέλιξη και προγραμματιζόμενα από το Κράτος έργα. Στο σχέδιο διατυπώνονται προτάσεις σε ότι αφορά τους πιθανούς φορείς υλοποίησης, τρόπο/ μεθοδολογία υλοποίησης, χρονοδιάγραμμα υλοποίησης, προκαταρκτική προβλεπόμενη δαπάνη, χρηματοδότηση. Για την αποτελεσματικότερη και βέλτιστη υλοποίηση του Γενικού Σχεδίου Αξιοποίησης (Master Plan) κρίθηκε σκόπιμη η κατά προτεραιότητα υλοποίηση των έργων/ δράσεων του Α' Σεναρίου ως πρώτη Φάση και η υλοποίηση έργων/ δράσεων του Β' και Γ' Σεναρίου σε επόμενες Φάσεις ανάλογα με τις μεταβαλλόμενες συνθήκες και

δεδομένα. Η υλοποίηση του Γ' Σεναρίου κατά φάσεις δεν συγκρούεται με τη γνωμάτευση της Περιβαλλοντικής Αρχής στα πλαίσια αξιολόγησης της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Σχεδίου, η οποία είχε εξασφαλιστεί με βάση τον Περί της Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Σχέδια και Προγράμματα Νόμου με Αρ.102(Ι)/2005.

Οι δύο μελέτες και η μέχρι σήμερα δημόσια διαβούλευση ανέδειξε τη θετική γνώμη των διάφορων εμπλεκομένων σε ότι αφορά τις επιδιωκόμενες ενέργειες αξιοποίησης και ανάδειξης του Μεταλλείου. Η πλειονότητα των εμπλεκομένων θεωρεί ότι η αξιοποίηση του Μεταλλείου θα πρέπει να γίνει για περιβαλλοντικούς λόγους. Πολύ επιθυμητές μορφές αξιοποίησης κρίθηκαν η περιβαλλοντική αποκατάσταση, η ανάδειξη της ιστορίας του χώρου και η χρήση του για σκοπούς έρευνας και εκπαίδευσης.

4. «Διατήρηση της Βιοποικιλότητας στην Αποκατάσταση και Διαχείριση του Μεταλλείου Αμιάντου»

Έργο χρηματοδοτούμενο (€1.350.000) από το Χρηματοδοτικό Μηχανισμό του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (85%) και της Κυπριακής Δημοκρατίας (15%), το οποίο υλοποιήθηκε την περίοδο 2013-2015 το Τμήμα Δασών.

Οι παρεμβάσεις αφορούσαν κατάλληλη διαμόρφωση του πυθμένα και των πρανή του κεντρικού κρατήρα και δημιουργία τεχνητής λίμνης, χωρητικότητας περίπου 40.000 κυβικών μέτρων νερού. Στο κέντρο της λίμνης έχει διαμορφωθεί νησίδα για καταφύγιο των πουλιών και στα όρια έχει φυτευτεί υγρόφιλη βλάστηση από πλατάνια και σκλήδρα. Γύρω από τη λίμνη έχουν κατασκευαστεί πεζόδρομος με ενημερωτικά κιόσκια, παγκάκια κτλ. Επίσης έχει γίνει ασφαλτόστρωση του δρόμου πρόσβασης προς τη λίμνη. Επίσης έχει αποκτηθεί εξοπλισμός πυρόσβεσης και έχουν προωθηθεί δράσεις ενίσχυσης της βιοποικιλότητας στο Μεταλλείο καθώς δράσεις αναχλόασης του μεταλλείου.

5. Βοτανικός Κήπος «Α.Γ. Λεβέντης»

Ο Βοτανικός Κήπος «Α.Γ. Λεβέντης» βρίσκεται εντός του Εθνικού Δασικού Πάρκου Τροόδους, μέρος του δικτύου «Natura 2000», σε υψόμετρο 1400 παρά τον κύριο δρόμο Καρβουνά – Τροόδους μέσα στα όρια του μεταλλείου του Αμιάντου. Είναι μέλος της Διεθνούς Ένωσης Βοτανικών Κήπων (BGCI). Αποτελεί ένα από τους τρεις βοτανικούς κήπους που έχει εγκαταστήσει το Τμήμα Δασών (Αθαλάσσα και Λουτρά της Αφροδίτης). Οι εργασίες για τη δημιουργία του Βοτανικού Κήπου άρχισαν από το Τμήμα Δασών το 2004 και συνεχίζονται, εμπλουτίζοντας συνεχώς τον κήπο με νέα είδη χλωρίδας και νέα τμήματα και υπηρεσίες. Μέρος του ποσού που απαιτήθηκε για τη δημιουργία του κήπου δόθηκε από το ίδρυμα «Α.Γ. Λεβέντης» και το υπόλοιπο από κρατικά κονδύλια. Ο Βοτανικός Κήπος Τροόδους περιλαμβάνει κέντρο επισκεπτών και βοτανολόγιο, τμήμα ενδημικών φυτών, τμήμα παρόχθιας βλάστησης με λίμνη, δενδρώνα, τμήμα αρωματικών και παραδοσιακών φυτών κήπου, τμήμα παραδοσιακών γεωργικών φυτών, υπαίθριο εκπαιδευτήριο, σημείο θέας με τηλεσκόπιο, ενώ άμεσα προβλέπεται να κατασκευαστούν, τμήμα διατήρησης απειλούμενων φυτών και τράπεζα διατήρησης γενετικού υλικού.

6. Μελέτη KPMG (Project Thunder: Options Assessment Report & Proposals for the Long Term Development of Troodos Wider Area)

Η Έκθεση της KPMG παρουσιάζει τις κυβερνητικές ιδιοκτησίες και ακίνητα στην περιοχή του Τροόδους καθώς και τους τρόπους αξιοποίησης της δημόσιας αυτής περιουσίας. Αξιοποιούνται τα διαθέσιμα στοιχεία των ιδιοκτησιών και προτείνεται η αξιοποίησή τους σε clusters με συγκεκριμένες λειτουργίες. Το κράτος επιδιώκει, μέσω της προσφοράς της ακίνητης περιουσίας του στην περιοχή, να προσελκύσει ιδιώτες επενδυτές που θα αναλάβουν το δύσκολο έργο της δημιουργίας ελκυστικών τουριστικών προϊόντων.

7. Παρεμβάσεις στην ευρύτερη περιοχή Ανάπτυξης α/ Εθνικό Δασικό Πάρκο Τροόδους

Το Εθνικό Πάρκο Τροόδους ως ένας από τους πλούσιους τόπους σημαντικής πυκνότητας βιοποικιλότητας της Κύπρου και της Μεσογείου φέρει είδη και οικοτόπους (εκτενή παρουσίαση στην Θεματική

Περιβάλλον στη Διάγνωση) τα οποία δέχτηκαν μεγάλες πιέσεις λόγω της λειτουργίας του μεταλλείου αμιάντου για περίοδο ενενήντα περίπου χρόνων. Το πρόγραμμα αποκατάστασης (1996+) περιλαμβάνει σταθεροποίηση των σωρών και αποκατάσταση της φυτοκάλυψης και αναδάσωση. Επίσης εντός της περιοχής, ορισμένες γαλαρίες των μεταλλίων χρωμίου αποκαταστάθηκαν στα πλαίσια Έργου ICOSTACY (Life09 Nature CY/00247) για την ενίσχυση της χρήσης τους από χειρόπτερα.

Οι προσπάθειες αποκατάστασης του μεταλλείου αναμένεται ότι θα επιδράσουν θετικά για τους οικότοπους και τη πτηνοπανίδα της περιοχής και τα αποτελέσματα αυτά αναμένεται ότι θα διαφανούν μακροπρόθεσμα. Το Εθνικό Δασικό Πάρκο Τροόδους προσφέρεται για ένα μεγάλο εύρος αναψυχικών δραστηριοτήτων όπως είναι η πεζοπορία, περιήγηση, ποδηλασία, μελέτη της φύσης, υπαίθρια γεύματα, κατασκήνωση και τα χειμερινά σπορ. Το δίκτυο υποδομών που έχει δημιουργηθεί στην περιοχή υποστηρίζει κάθε επιλογή για δραστηριότητες στη φύση.

β/ Παγκόσμιο Γεωπάρκο Τροόδους

Το Παγκόσμιο Γεωπάρκο Τροόδους της Unesco, βρίσκεται στο κεντρικό τμήμα της Κύπρου και η έκτασή του ανέρχεται γύρω στα 137.000 εκτάρια ή 1147 km² και καταλαμβάνει περίπου το 45% της συνολικής έκτασης της οροσειράς του Τροόδους και το 15% της συνολικής έκτασης της Κύπρου. Περιλαμβάνει 110 οικισμούς με συνολικό πληθυσμό περίπου 25000 κατοίκων. Ο χώρος του Γεωπάρκου Τροόδους συνδυάζει τη συναρπαστική τοπική γεωλογία με το μοναδικό φυσικό περιβάλλον του Τροόδους, τη μακρόχρονη ιστορία των ανθρώπινων κοινωνιών καθώς και τα τυπικά ήθη, τα έθιμα και τις παραδόσεις του ντόπιου πληθυσμού. Το μεγαλύτερο τμήμα του Γεωπάρκου καλύπτεται από φυσικά δάση και άλλη φυσική βλάστηση. Η περιοχή περιλαμβάνει τα πιο αξιόλογα δάση του Νησιού με κυριότερα το Δάσος Αδελφοί, το Δάσος Παπούτσας, το Εθνικό Δασικό Πάρκο Τροόδους και το μεγαλύτερο τμήμα του Δάσους Πάφου. Η πανίδα της περιοχής είναι στενά συνδεδεμένη με τη χλωρίδα, τους οικοτόπους και τις ιδιαίτερες οικολογικές συνθήκες της περιοχής. Παρόλο που ελλείπουν τα μεγάλα θηλαστικά, με εξαίρεση το Αγρινό, η πανίδα του Γεωπάρκου παρουσιάζει μεγάλη οικολογική αξία με την παρουσία πολλών ενδημικών και απειλούμενων ειδών. Η χλωρίδα του Γεωπάρκου είναι αναμφισβήτητα η πιο πλούσια στο Νησί και δικαιολογημένα η οροσειρά του Τροόδους θεωρείται ένας από τους πιο σημαντικούς ορεινούς βιότοπους για τη χλωρίδα σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Σε συνάφεια με τις δράσεις του Γεωπάρκου έχουν υλοποιηθεί τα πιο κάτω έργα:

- **ΓΕΩΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (ΓΕΩ.ΤΟΠΙ.Α)** (Πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας Ελλάδα – Κύπρος 2007 – 2013) αφορούσε τη συνεργασία μεταξύ δύο ορεινών περιοχών, της Κρήτης και της Κύπρου (Όρη ΖΑΚΡΟΥ & ΤΡΟΟΔΟΣ) με σκοπό (α) την ανάδειξη και προστασία των μοναδικών γεώτοπων που διαθέτουν και (β) την αξιοποίησή τους με ήπιο τρόπο (γεωτουρισμός) και με βάση τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης. Η συνεργασία αυτή επέτρεψε την ένταξη των περιοχών στο «Δίκτυο Γεωπάρκων» της UNESCO¹⁴. Στο πλαίσιο του έργου δημιουργήθηκε το Κέντρο Επισκεπτών Γεωπάρκου με τον γεωλογικό κήπο, ο οποίος αναπαριστά τον οφιόλιθο του Τροόδους, την χάραξη και σήμανση γεωδιαδρομών Τροόδους και την αγορά και εγκατάσταση εξοπλισμού. Επιπλέον προωθήθηκαν δράσεις προβολής, εκπαίδευσης, συμμετοχής σε συνέδρια και διοργάνωσης δραστηριοτήτων ανάδειξης και γνωριμίας της γεωλογικής κληρονομιάς.
- **Γεωτουρισμός στα νησιωτικά γεωπάρκα- GEOTOURISM IN INSULAR GEOPARKS (GEO-IN)**
Στο πλαίσιο του έργου πραγματοποιήθηκαν δράσεις δημοσιότητας και πληροφόρησης, ευαισθητοποίησης – Εκπαίδευσης και στήριξης της επιχειρηματικότητας, υποδομές και εξοπλισμός υποστήριξης του γεωτουρισμού και προβολής και προώθησης του γεωτουρισμού.

¹⁴ «περιοχές που διαθέτουν ξεχωριστή γεωλογική κληρονομιά, καθώς περικλείουν σημαντικό αριθμό γεωτόπων με ιδιαίτερη σημασία ως προς την επιστημονική αξία, την ποιότητα, τη σπανιότητα, την αισθητική έλξη που προκαλούν και την εκπαιδευτική αξία τους

- «**Αστροπαρατήρηση & Φυσικό Περιβάλλον- Εναλλακτικό προϊόν ανάπτυξης και προβολής των Γεωπάρκων της Ανατολικής Μεσογείου» (GEOSTARS)** (Προγράμματος Συνεργασίας INTERREG Ελλάδα-Κύπρος). Η πράξη στοχεύει στην παράλληλη ανάπτυξη νέων μορφών εναλλακτικού τουρισμού με επίκεντρο την αστροπαρατήρηση, ενώ υλοποιείται από το Τμήμα Δασών και την Αναπτυξιακή Εταιρεία Τροόδους. Πιο συγκεκριμένα προωθείται η δημιουργία χώρου αστροπαρατήρησης στο παλιό εγκαταλελειμμένο γήπεδο Πάνω Αμιάντου, σε απόσταση 500 περίπου μέτρων από το Βοτανικό Κήπο Τροόδους, αναβάθμιση υποδομών του Εθνικού Δασικού Πάρκου και τη δημιουργία εφαρμογής για έξυπνα τηλέφωνα, για το Εθνικό Δασικό Πάρκο Τροόδους, ετοιμασία ενημερωτικού υλικού, συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις τουρισμού, διοργάνωση εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων αστροπαρατήρησης, Εκπαιδευτικά προγράμματα σε μαθητές με την αξιοποίηση κινητού πλανηταρίου, Εκπαιδευτικά προγράμματα σε ενήλικες – βιοδυναμική γεωργία και η σχέση αστρονομίας με αγροτικές καλλιέργειες, Παραγωγή ψηφιακών παιχνιδιών και εφαρμογών πληροφορικής (Δημιουργία εφαρμογής και σταθμών Εικονικής Πραγματικότητας για το Αστεροσκοπείο Τροόδους). Το έργο προωθεί επίσης την κατασκευή € εκπαιδευτικού αστεροσκοπείου Τροόδους στα Αγρίδια σε χώρο ο οποίος εκμισθώθηκε από το Κράτος προς την κοινότητα Αγριδιών για τον σκοπό αυτό.

Στο πλαίσιο της ΕΣΑΟΚ προτείνεται η περιοχή του παλαιού μεταλλείου Αμιάντου να μετατραπεί σε Οικομουσείο.

Οικομουσείο (Ecomuseum): η σύγχρονη μουσειολογική προσέγγιση για μια ολιστική διάσωση και ανάδειξη ενός τόπου και η πρόταση για την αξιοποίηση του μεταλλείου Αμιάντου προς όφελος της τοπικής κοινωνίας και οικονομίας – **η Συλλογιστική της πρότασης**

Η δυναμική θέση που κατέχει το Μεταλλείο Αμιάντου στο Εθνικό Δασικό Πάρκο και στο Γεωπάρκο Τροόδους και η παρούσα κατάσταση του χώρου, τόσο από οικολογικής, αισθητικής, πολιτιστικής όσο και από οικονομικής πλευράς επιβάλλει την ανάγκη:

1. αποκατάστασης, αξιοποίησης και ανάδειξης της περιοχής για να ενσωματωθεί αρμονικά από αισθητικής και περιβαλλοντικής πλευράς και λειτουργικά στο Εθνικό Δασικό Πάρκο και στο Γεωπάρκο Τροόδους.
2. απόδοσης της περιοχής πίσω στην τοπική κοινωνία ως ένας πρωτοπόρος, πρότυπος εναλλακτικός και αειφόρος πόλος έλξης με ήπια μορφή τουριστικής ανάπτυξης στηριζόμενης στο τρίπτυχο Φύση, Πολιτισμός, Άθληση που είναι και τα βασικά ιδιαίτερα και μοναδικά χαρακτηριστικά του Τροόδους.
3. διάσωσης και αξιοποίησης υφιστάμενων αναξιοποίητων κτηριακών πόρων του δημοσίου οι οποίοι, σύμφωνα και με όλες τις μελέτες που προηγήθηκαν, είναι είτε αξιόλογες αρχιτεκτονικά (οικίες ειδικού χαρακτήρα και αισθητικής κτλ), είτε ιστορικής αξίας και αποτελούν μνημεία του πρόσφατου βιομηχανικού παρελθόντος της Κύπρου μοναδικά στο είδος τους, όπως μοναδική υπήρξε και η μεταλλευτική δραστηριότητα στον Αμιάντο.

Τόσο οι μελέτες που έχουν εκπονηθεί όσο και τα έργα που μέχρι σήμερα έχουν αναληφθεί υποδεικνύουν την προοπτική του χώρου. Η ανάπλαση του βιομηχανικού οικισμού του Αμιάντου:

1. θα συμβάλει θετικά στον επαναπροσδιορισμό της προβληματικής χωρικής σχέσης της περιοχής με την γύρω περιοχή,
2. θα επανασυνδέσει τις ορεινές κοινότητες με τον αναπτυξιακό τους πόλο, ο οποίος με την αναβίωση και επαναχρησιμοποίηση των εγκαταλελειμμένων του εγκαταστάσεων σε νέες ενέργειες δραστηριότητες και λειτουργίες θα επαναδραστηριοποιηθεί προς όφελος της κοινωνίας και οικονομίας.

3. θα αξιοποιήσει σημαντικό αριθμό υψηλής αρχιτεκτονικής, αισθητικής και ιστορικής αξίας, δημοσίων κτιριακών υποδομών αποδίδοντας σε αυτές πολιτιστικές δημόσιες κοινωφελείς χρήσεις.
4. μέσα από έναν στοχευμένο στρατηγικό σχεδιασμό και με τις κατάλληλες συνέργειες θα καλύψει ανθρώπινες ανάγκες, προωθώντας:
 - ❖ αειφορική τουριστική ανάπτυξη με τη λειτουργία χώρων αναψυχής/ψυχαγωγίας, εστίασης, άθλησης,
 - ❖ ήπια μεταποιητική/βιοτεχνική δραστηριότητα (μικρές βιοτεχνίες),
 - ❖ ανάδειξη υφιστάμενων πολιτιστικών πόρων & λειτουργία νέων πολιτιστικών φορέων (βιομηχανικό μουσείο, μουσείο βιοποικιλότητας, ιστορικό μουσείο κ.ά.).
5. συνολικά, με μία ολιστική προσέγγιση της ανάπτυξης και ανάδειξης των ποικίλων συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής θα βοηθήσει στη σταδιακή «εξυγίανση» του οικισμού του Αμιάντου, δημιουργώντας ένα πρότυπο, μοναδικό για τα κυπριακά δεδομένα Οικομουσείο (Ecco-Museum). Το Οικομουσείο (όπως ορίζεται πιο κάτω και σύμφωνα με τα σύγχρονα προτάγματα της μουσειολογίας και των πολιτιστικών σπουδών) θα λειτουργήσει ως νευρώνας διασύνδεσης της περιοχής του Αμιάντου, με το Εθνικό Δασικό Πάρκου και των λοιπών ορεινών κοινοτήτων Τροόδους σε μία σχέση συνεργασίας, αναπτύσσοντας δραστηριότητες στο τρίπτυχο Φύση, Πολιτισμός, Άθληση με επίκεντρο τον Άνθρωπο.

Ο όρος “οικομουσείο” εισήχθη στη μουσειολογία το 1971 από τον Hughes de Varine και τον George Henri Riviere για να αποδώσει ένα διαφορετικό είδος μουσείου που αναδυόταν σε πολλά μέρη του κόσμου.

- ❖ το Οικομουσείο είναι ένα μουσείο που επικεντρώνεται στην ταυτότητα μιας περιοχής
- ❖ κατά τον σχεδιασμό του Οικομουσείου τα δεδομένα της περιοχής αντιμετωπίζεται ως σύνολο χωρίς να διαχωρίζονται τα ανθρωπογενή στοιχεία από το φυσικό περιβάλλον, ούτε το παρελθόν από το παρόν και το μέλλον
- ❖ βασίζεται στην τοπική συμμετοχή, στο σχεδιασμό, στον προβληματισμό και στην υλοποίηση.
- ❖ είναι ένα μέσο με το οποίο οι κοινότητες μπορούν να διατηρήσουν, να ερμηνεύσουν και να δώσουν αξία στην υλική και άυλη κληρονομιά τους.

Έχει διαφορετικά χαρακτηριστικά ανάλογα με τον τοπικό πολιτισμό και την κληρονομιά και όταν αναφερόμαστε σε πολιτιστική κληρονομιά εννοούμε το σύνολο του ανθρωπογενούς και γεωφυσικού περιβάλλοντος: κινητά, ακίνητα, υλικά και μη υλικά αγαθά, τοπία, δάση, αγροικίες, σπίτια και χρηστικά αντικείμενα, φολκλорικά στοιχεία, έθιμα και γεωργικές και άλλες επαγγελματικές ασχολίες και τεχνολογίες.

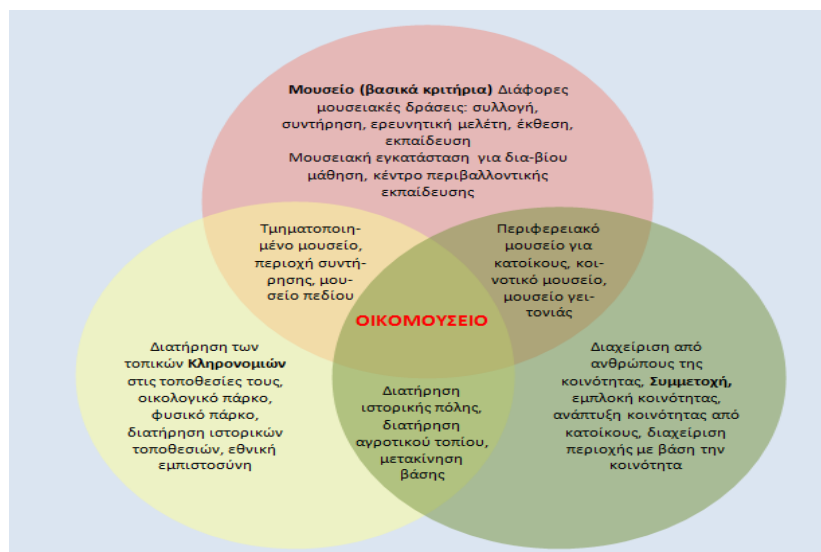
Σημαντική είναι η «ανθρώπινη κληρονομιά», η οποία αποτελείται από τοπικούς φορείς, θεματοφύλακες όχι μόνο της μνήμης της κοινότητας, αλλά και από τεχνικές και τεχνογνωσία που αντιπροσωπεύουν το πιο ζωντανό κομμάτι της κοινωνίας

Ορισμός Ευρωπαϊκού Δικτύου Οικομουσείων

- ❖ ένας δυναμικός τρόπος με τον οποίο οι κοινότητες διατηρούν, ερμηνεύουν και διαχειρίζονται την κληρονομιά τους με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη
- ❖ βασίζεται σε μια κοινοτική συμφωνία που ερμηνεύεται ως η αμοιβαία συγκατάθεση που υπονοεί αμοιβαίες δεσμεύσεις μεταξύ των τοπικών φορέων
- ❖ κοινότητα σημαίνει μια ομάδα με γενική εμπλοκή, μοιρασμένες ευθύνες και εναλλασσόμενους ρόλους.

Για να αποσαφηνιστεί ακόμη περισσότερο ο όρος και το περιεχόμενο του Οικομουσείου επιβάλλεται να επισημάνουμε τις θεμελιώδεις διαφορές μεταξύ μουσείων και οικομουσείων, σύμφωνα και με τις σύγχρονες μουσειολογικές αντιλήψεις:

- ❖ Το *οικομουσείο* είναι 'in situ' μουσείο πολιτισμού, φύσης και ιστορίας, εκτείνεται σ' έναν τόπο και δεν περιορίζεται στο εσωτερικό ενός κτιρίου. Η κεντρική μουσειολογική ιδέα συγκροτείται γύρω από την έννοια της εξακτίνωσης στο χώρο και το χρόνο των λειτουργιών του Οικομουσείου οι οποίες ερμηνεύουν ολιστικά την πολιτιστική και περιβαλλοντική ιστορία του τόπου, στηρίζεται στη διεπιστημονικότητα απευθύνεται στην κοινότητα του τόπου και διευθύνεται από αυτήν.
- ❖ Τα *Οικομουσεία* αποσκοπούν στην διάσωση, διατήρηση και προστασία της φυσικής, τεχνολογικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και στην έκθεση και την ερμηνευτική κριτική προσέγγιση των τεκμηρίων που φωτίζουν την τοπική και περιβαλλοντική ιστορία, τις οικονομικές συνθήκες, τη καθημερινή ζωή, την τέχνη μιας κοινότητας.
- ❖ στη διαχείριση του *Οικομουσείου* εμπλέκονται συλλογικότητες, οργανωμένα σύνολο και συντελούν οι συνέργειες φορέων και όχι το μουσείο και οι φορείς του
- ❖ Συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στις δραστηριότητες ενός οικομουσείου

Με τον όρο **Οικομουσείο** εννοούμε τον μουσειακό εκείνο χώρο και τους με αυτόν συνεργαζόμενους φορείς/ υπηρεσίες και υποδομές, οι οποίοι βασιζόμενοι στην τοπική συμμετοχή επικεντρώνονται και συνεργάζονται στην ολιστική ανάδειξη της ταυτότητας μιας περιοχής. Το Οικομουσείο είναι ένα μέσο με το οποίο οι κοινότητες μπορούν να διατηρήσουν, να ερμηνεύσουν και να δώσουν αξία στην υλική και άυλη πολιτιστική κληρονομιά τους, αξιοποιώντας και αναδεικνύοντας και το γεωφυσικό περιβάλλον του τόπου.

Το Οικομουσείο περιλαμβάνει κυρίως περιοχές ιδιαίτερου επιστημονικού και οικολογικού ενδιαφέροντος, χαρακτηρίζεται από υπαίθριες διαδρομές γνωριμίας με το σύνολο των μνημείων της περιοχής και συνδέεται (με) και προωθεί την περιβαλλοντική εκπαίδευση. Στηρίζεται σε δομημένες αφηγήσεις για επιλεγμένα θέματα, με επίκεντρο τη σχέση του ανθρώπου – τόπου - τοπίου (Davis 2011) στοχεύοντας στην ενεργοποίηση, αξιοποίηση και αναπαραγωγή φυσικού και κοινωνικού κεφαλαίου μέσω συνεργειών τοπικής παραγωγής, επιχειρηματικότητας και τουρισμού μικρής κλίμακας στη βάση των αρχών της αειφορίας.

Το **Οικομουσείο “Δασόεσσα”** θα εκθέτει επιλεγμένα στοιχεία στον ανοιχτό χώρο: από τα βιομηχανικά κτήρια, τις εργατικές κατοικίες οι οποίες θα μετατραπούν σε χώρους παραγωγής τοπικών προϊόντων, στον βοτανικό κήπο, στο κέντρο πληροφόρησης του γεωπάρκου, στους οικοτόπους, τους γαιότοπους και το Εθνικό Δασικό Πάρκο με την πλούσια βιοποικιλότητά, στις μαρτυρίες και παραδόσεις των Τροοδιτών οι οποίοι θα δραστηριοποιηθούν για να λειτουργήσει ο Αμιάντος και να αποτελέσει ξανά κέντρο κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης. Κατ’ αυτόν τον τρόπο ο επισκέπτης του οικομουσείου θα έχει τη δυνατότητα να περιηγηθεί και να ανακαλύψει την πολιτισμική και περιβαλλοντική ταυτότητα μιας περιοχής βάσει μιας δομημένης αφήγησης για ένα συγκεκριμένο θέμα. Στη περίπτωση του προτεινόμενου Οικομουσείου, συστήνονται ως ιδανικές τρεις βασικές θεματικές διαδρομές οι οποίες περιστρέφονται γύρω από την Φύση, τον Πολιτισμό και τον Αθλητισμό.

Βασικοί στόχοι του οικομουσείου είναι: α) η προώθηση του συνεργατισμού, η ενδυνάμωση της συμμετοχικότητας και της αίσθησης της κοινότητας, η καλλιέργεια περιβαλλοντικής/ τοπικής συνείδησης και η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων (Pavlis & Terkenli 2017), β) η ενίσχυση της αξίας των τοπικών πόρων ως «εδαφικό σύστημα» και του τοπικού κεφαλαίου μέσω της ιδιοτυποποίησης των πόρων και της προβολής της τοπικής ταυτότητας (Belletti & Marescotti 2013), γ) η προστασία κοινών πόρων κληρονομιάς από την καταστροφή/εξαφάνιση, είτε την υποβάθμισή τους (Ostrom 2002).

Agenda Ecomusei 2016

- Τα οικομουσεία πρέπει να είναι οι υποστηρικτές των εργαστηρίων / παρατηρητηρίων για την κληρονομιά, οι τοπικοί σταθμοί που μεταδίδουν την ευρεία και γόνιμη ιδέα ενός εδαφικού «ανθρώπινου πολιτισμού» ικανού να ξεκινήσει αυτές τις διαδικασίες που σχετίζονται με την πολιτιστική κληρονομιά
- Θεματικές ενότητες εργασιών της Ατζέντας: Εκπαίδευση και έρευνα, τοπία και σχεδιασμός, παραγωγή και ποιότητα ζωής, εκπαίδευση και κοινωνικό-πολιτισμική ψυχαγωγία

Υπό αυτήν την έννοια και με αυτή την προσέγγιση το Οικομουσείο «Δασόεσσα», θα περιλαμβάνει τους πολιτιστικούς φορείς (μουσεία, κέντρα πληροφόρησης, κέντρα μελετών) τους αθλητικούς φορείς (Αθλητικά Σωματεία, Ομάδες), τις βιοτεχνίες παραδοσιακών εδεσμάτων και ειδών λαϊκής/παραδοσιακής και άλλης τέχνης, τους χώρους άσκησης και άθλησης (πχ. περιπατητικές και ποδηλατικές διαδρομές, Mountain Training Camp), εστίασης και αναψυχής καθώς και τους χώρους φιλοξενίας που θα αναπτυχθούν στις διάφορες ζώνες ανάπτυξης του μεταλλείου του Αμιάντου. Το Οικομουσείο, θα στηρίζεται στη συνέργεια και συνεργασία όλων αυτών των φορέων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα που θα δραστηριοποιούνται εντός του πλαισίου του με σκοπό την ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας μέσα από την ανάδειξη νέων τουριστικών προϊόντων που θα στηρίζονται στο τρίπτυχο Φύση – Πολιτισμός - Αθλητισμός .

- ✓ Πάνω από 250 στην Ευρώπη από τα οποία τα περισσότερα βρίσκονται στην Ιταλία (>150) και στη Γαλλία (>70)
- ✓ Άλλα οικομουσεία βρίσκονται στο Ηνωμένο Βασίλειο, στην Ιταλία, στην Αυστρία, στη Σκανδιναβία, στο Βέλγιο, στην Κροατία, στην Ισπανία, στην Πορτογαλία, στην Πολωνία, στη Σλοβενία, στην Τσεχία και στην Ελλάδα

Δημιουργία Διεθνούς Κέντρου Έρευνας και Εκπαίδευσης και Οικομουσείου

Στα πλαίσια των εργασιών του 6^{ου} Παγκόσμιου Συνέδριου για τα Ορεσίβια Οπληφόρα Θηλαστικά και του 5^{ου} Παγκόσμιου Συνέδριου για τα Αγρινά, που διοργάνωσε το Υπουργείο Εσωτερικών, σε συνεργασία με

το Species Survival Commission του International Union for Conservation of Nature και το Frederick University, (28/8 -1/9 -2016) υποβλήθηκε εισήγηση στην Κυπριακή Δημοκρατία, από αριθμό Συνέδρων για την ανάγκη δημιουργίας στην Κύπρο ενός Διεθνούς Κέντρου Επιστημονικής Έρευνας για την Άγρια Ζωή. Σύμφωνα με αυτή η Κύπρος αποτελεί «τόπο σημαντικής πυκνότητας» βιοποικιλότητας (biodiversity «hotspot») και κέντρο ενδημισμού πανίδας και χλωρίδας με μοναδικά ενδημικά είδη, που μεταξύ άλλων συμπεριλαμβάνουν το κυπριακό αγρινό, τον κυπριακό ποντικό, την κυπριακή μυγαλίδα, το κυπριακό φίδι, και πολλά άλλα είδη. Ως εκ τούτου, η δημιουργία Διεθνούς Κέντρου Έρευνας και Εκπαίδευσης και Μουσείου για τη Βιοποικιλότητα ειδικά στην περιοχή του Τροόδους, κρίνεται αναγκαία.

Αναπόσπαστο μέρος του Ερευνητικού Κέντρου θα αποτελεί το Οικομουσείο (ένας διευρυμένος μουσειακός χώρος, ανοικτός στην επιστημονική κοινότητα και στο ευρύ κοινό). Οι χώροι του Οικομουσείου, θα προσαρμόζονται ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες και τη «γενέτειρα» των εκθεμάτων. Επιπλέον θα περιλαμβάνει διαδρομές μελέτης της χλωρίδας και της πανίδας, στη βάση των αντικειμένων έρευνας που θα καλύπτει, όπως αγρινά και άλλα θηλαστικά, άγρια πτηνά, νυχτερίδες, ερπετά, ακόμη και πετρώματα, απολιθώματα και πολλά άλλα, εντός και εκτός του φυσικού τους περιβάλλοντος, σε κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους.

Ο προτεινόμενος χώρος φιλοξενίας του Ερευνητικού Κέντρου και Οικομουσείου είναι ο ευρύτερος χώρος του Ιστορικού Μεταλλείου Αμιάντου και ειδικότερα το Παλιό Νοσοκομείο Αμιάντου, ενδεχομένως αξιοποιώντας και άλλα κτίρια του πρώην Μεταλλείου, στην Κοινότητα Αμιάντος. Το εν λόγω έργο θα μπορούσε όμως να γίνει και σε άλλο χώρο ή κοινότητα του Τροόδους, αναλόγως των διαθέσιμων κτιρίων και χώρων.

Ετομιάστηκε σχετική πρόταση από το Υπουργείο Εσωτερικών (2017) για να κατατεθεί το Υπουργικό Συμβούλιο για έγκριση, η οποία δεν κατατέθηκε εν αναμονή της ολοκλήρωσης της ΕΣΑΟΚ.

Το Μουσείο και το Κέντρο θα αποτελούν, ειδικό αυτόνομο Τομέα του Ιδρύματος Πολιτισμού Τροόδους και θα υπάγονται διοικητικά σε αυτό (Δράση 8.1.1.). Στην Βιβλιοθήκη και το Κέντρο Τεκμηρίωσης του Ιδρύματος Τροόδους θα περιλαμβάνεται και η εξειδικευμένη περί Βιοποικιλότητας Συλλογή-Βιβλιοθήκη του Διεθνούς Κέντρου Έρευνας για τη Βιοποικιλότητα (Δράση 8.2.5.). Η λειτουργία του Κέντρου και του Μουσείου Βιοποικιλότητας συμπληρώνει την λειτουργία του « Οικομουσείου Δασόεσσα » και θεωρείται έργο προτεραιότητας και μπορεί να εγκατασταθεί στο μεγάλο Βιομηχανικό κτήριο στον Αμιάντο (Ζώνη).

Πρόκειται για ένα διευρυμένο μουσειακό χώρο, ανοικτό τόσο για την επιστημονική κοινότητα όσο και για το ευρύ κοινό.

Για τη δημιουργία του Οικομουσείου θα πρέπει να πληρούνται οι ακόλουθες προδιαγραφές:

- ❖ η τοποθεσία του οικομουσείου πρέπει να είναι στο κέντρο της περιοχής που είναι αντιπροσωπευτική της ταυτότητας της περιφέρειας
- ❖ για να συνταχθεί η τοπική κοινότητα με το έργο, το οικομουσείο θα πρέπει να εντάξει τους κατοίκους και τους τοπικούς φορείς στις δραστηριότητες του και την ανάπτυξη του, ενώ θα καλύπτει ανάγκες αναφορικά με την ανάπτυξη των περιοχών και των κατοίκων
- ❖ θα πρέπει να μπορεί να δεχθεί μεγάλο αριθμό επισκεπτών χωρίς να βλάπτεται το περιβάλλον γύρω από το οικομουσείο και να συνδέεται με το οδικό δίκτυο με στόχο την εύκολη πρόσβαση.

Απαραίτητα τμήματα οικομουσείου:

- ❖ Τμήμα υποδοχής και πληροφοριών
- ❖ Χώρος εκπαίδευσης
- ❖ Εγκαταστάσεις που συμπεριλαμβάνουν κατάστημα μουσείου, καφετέρια, εστιατόριο, καταλύματα
- ❖ Εγκαταστάσεις διαχείρισης και συναντήσεων

- ❖ Φυσικοί και τεχνητοί χώροι ανοιχτοί σε επισκέψεις συμπεριλαμβανομένων κατοικήσιμων περιοχών και δομημένοι σε χώρους επίδειξης και πειραματισμού, όπου οι επισκέψεις οργανώνονται σε συνεργασία με τους κατοίκους

Δομή “Οικομουσείου Δασόεσσα”

1. Η περιοχή ενός οικομουσείου αναφέρεται ως μια περιοχή που η οποία φέρει ένα συνδυασμό των τοπικών χαρακτηριστικών και των πόρων.
2. Κύριες εγκαταστάσεις του Οικομουσείου αποτελεί ο κεντρικός πυρήνας και οι δορυφόροι, που παίζουν σημαντικό ρόλο στην παροχή πληροφοριών και στη διαχείριση του οργανισμού για το οικομουσείο. Οι δορυφόροι περιλαμβάνουν γραφικά σημεία, τοποθεσίες παρατήρησης, κέντρα πόρων, πηγές, ποταμούς και κάμπινγκ, τα οποία διατάσσονται σύμφωνα με το ειδικό θέμα του οικομουσείου. Με βάση το Σχέδιο Αξιοποίησης (Master Plan) για το Μεταλλείο Αμιάντου, τις προτεινόμενες ζώνες ανάπτυξης και τις προτεινόμενες χρήσεις ο κεντρικός πυρήνας του αμιάντου χωροθετείται στην Ζώνη 6, Παλαιών Βιομηχανικών Κτιρίων.
3. Ο κάθε δορυφόρος θα έχει μια θεματική ταυτότητα. Δορυφόρους θα αποτελέσουν οι : Ζώνη 1- Προστασίας και Διατήρησης, Ζώνη 2- Μεικτών Χρήσεων, Ζώνη 8- Ζώνη Ήπιων Χρήσεων Αναψυχής και Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Ζώνη 5- Ζώνη Ήπιων Τουριστικών και Οικιστικών Αναπτύξεων
4. Πεζοπορικά μονοπάτια που συνδέουν τους δορυφόρους και δρόμοι πρόσβασης στο δίκτυο μεταφορών διαμορφώνουν το δίκτυο του οικομουσείου, προβλέπεται να δημιουργηθούν εντός του Οικομουσείου. Εν τούτοις η περιοχή είναι κοντά σε μονοπάτια της φύσης και ποδηλατόδρομους του Εθνικού Δασικού Πάρκου και του Γεωπάρκου

Αναλυτικά παρατίθενται οι Ζώνες Ανάπτυξης με τις υφιστάμενες και προτεινόμενες υποδομές

Ζώνη 1 -Ζώνη ήπιων Χρήσεων Αναψυχής και Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης:

- Το Κέντρο Επισκεπτών Παγκόσμιου Γεωπάρκου Τροόδους UNESCO
- Ο Βοτανικός Κήπος «Α.Γ. Λεβέντης»
- Η Τεχνητή λίμνη με πεζόδρομο, ενημερωτικά κιόσκια, παγκάκια κτλ.
- Το υπαίθριο Αμφιθέατρο, το οποίο θα λειτουργήσει και ως στήριγμα – ανάχωμα σε σαθρά πρανή του μεταλλείου το οποίο θα χωροθετηθεί πλησίον της λίμνης
- Οι πύλες εισόδου του “Οικομουσείου Δασόεσσα”. Το Κέντρο Επισκεπτών και ο Βοτανικός Κήπος θα αποτελέσουν τις πύλες εισόδου ή/ και εξόδου του πάρκου, την αφητηρία δηλαδή ή/ και το τέλος μιας κυκλικής διαδρομής η οποία διαπερνά όλες τις ζώνες και τα κεντρικά σημεία επισκεψιμότητας της κάθε μίας.
- Χώροι στάθμευσης. Θα προβλεφθεί η δημιουργία χώρων στάθμευσης, για όλους τους επισκέπτες του Οικομουσείου κοντά στις πύλες εισόδου, εφόσον το αυτοκίνητο εντός του πάρκου θα αποκλείεται. Οι επισκέπτες θα διέρχονται το πάρκο πεζοί, με ποδήλατο ή με το τροχοφόρο ηλεκτρικό όχημα, το οποίο θα διενεργεί τακτικά δρομολόγια.
- Τελεφερίκ: Η εναέρια γραμμή (σιδηρόδρομος) μεταφοράς προϊόντων της παραγωγής για εξαγωγικούς σκοπούς, που παλαιότερα συνέδεε το χώρο του Μεταλλείου με την Πόλη της Λεμεσού, αποτελεί ένα αξιοσημείωτο ιστορικό στοιχείο του Μεταλλείου. Λαμβάνοντας υπόψη το στόχο του παρόντος Σχεδίου για επαναφορά ιστορικών στοιχείων του χώρου, καθώς επίσης και την ανάγκη βελτίωσης της προσβασιμότητας σε διάφορες περιοχές του Τροόδους, προτείνεται να εξεταστεί κατά πόσο είναι εφικτή ή βιώσιμη η λειτουργία τελεφερίκ, για τη μεταφορά του κοινού από το χώρο του

Μεταλλείου σε διάφορα σημεία ενδιαφέροντος της γύρω περιοχής. Εκτιμάται ότι, η τυχόν κατασκευή τελεφερίκ στην περιοχή θα λειτουργήσει ως πόλος προσέλκυσης επισκεπτών, λόγω της μοναδικότητας που θα παρουσιάζει ως μέσο μεταφοράς στην Κύπρο. Επίσης, το έργο αυτό σε συνδυασμό με τους προτεινόμενους χώρους στάθμευσης (βλ. Πρόταση Δ10: Μελέτη Ζήτησης Στάθμευσης Ευρύτερης Περιοχής Μελέτης) θα βελτιώσει την προσβασιμότητα στην Πλατεία Τρόδους, κυρίως σε περιόδους αιχμής (περιόδους χιονοπτώσεων και καλοκαιρινούς μήνες).

- Εντός του πάρκου θα αναπτύσσονται υπαίθριες περιπατητικές και ποδηλατικές διαδρομές με τις απαραίτητες υποστηρικτικές υποδομές (σημεία θέασης, πληροφόρησης, διαδραστικών δραστηριοτήτων, βιωματικών εργαστηρίων κα.)
- Εγκατάσταση ήπιων χώρων ψυχαγωγίας, εστίασης, τουριστικών καταστημάτων

Ζώνη 2 Μεικτών Χρήσεων

Προτείνεται η αξιοποίηση υφιστάμενων κτιριακών αποθεμάτων στον κεντρικό οικισμό του Πάνω Αμιάντου για τη δημιουργία «Βιοτεχνικού Χωριού» (Δράση 2.3.5) το οποίο θα συνδυάζει την παραγωγή, την παρουσίαση σε επισκέπτες και την πώληση προϊόντων σε ένα συλλογικό κέντρο προώθησης. Θα αποτελούν δηλαδή κέντρο παραγωγής βιοτεχνικών προϊόντων αλλά και τουριστικό προορισμό, προωθώντας την άμεση διασύνδεση των δύο βασικών πυλώνων της ορεινής οικονομίας και έμμεσα του πρωτογενή τομέα. Η προσθήκη της Βιομηχανικής / Βιοτεχνικής κληρονομιάς στο ιδιότυπο τουριστικό προϊόν της περιοχής, ως αναπόσπαστο κομμάτι του «πακέτου εμπειρίας / προϊόντος» (Δράση 3.1.1) που έχει να προσφέρει το Τρόδος, εκτιμάται ως σημαντική τόσο από τους μελετητές όσο και από την Υπηρεσία Βιομηχανίας και Τεχνολογίας του ΥΕΕΒ.

Η πρόταση αφορά την προστασία της τοπικής βιοτεχνικής αρχιτεκτονικής μορφολογίας που αντικατόπτριζε τις επαγγελματικές ανάγκες και δραστηριότητες του παρελθόντος. Επιπλέον την αποκατάσταση των κοινόχρηστων χώρων, της πλατείας, και της μορφολογικής αναβάθμισης όψεων και στεγών των κατοικιών. Οι κατοικίες που προτείνεται να αξιοποιηθούν αποτελούν συγκρότημα κτιρίων αναπτυσσόμενων σε λόφο γύρω από κεντρική πλατεία με εκκλησία. Οι οικοδομές αποτελούν χαρακτηριστικό δείγμα της εποχής που κτίστηκαν και εμπεριέχουν χαρακτηριστικά της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της περιοχής. Με βάση την συλλογιστική της πρότασης, το χωριό θα έχει επιδεικτικό χαρακτήρα, παρουσιάζοντας τις παραδοσιακές μεθόδους και τεχνικές παραγωγής τοπικών προϊόντων, τη διασύνδεσή τους με την ιστορία και τον πολιτισμό του τόπου – την καθημερινότητα και τον κύκλο της ζωής των ανθρώπων. Επιπλέον, θα αναπαλαιωθεί το κτίριο της παλιάς συνεργατικής για να δημιουργηθεί κέντρο προβολής και προώθησης των προϊόντων στο οποίο θα διοργανώνονται σχετικές εκδηλώσεις. Στο Χωριό του “Οικομουσείου Δασόεσσα”, θα μισθωθούν επίσης κτίρια για δημιουργία χώρων σίτισης και ψυχαγωγίας οι οποίοι θα εξυπηρετούν τους επισκέπτες του πάρκου αλλά και όσους θα διαμένουν στο Mountain Training Camp. Τέλος στο χωριό θα δημιουργηθούν ξενώνες και κοιτώνες του GEOSCHOOL, στην συλλογιστική του μη ενιαίου χώρου.

Στο βιοτεχνικό χωριό, θα δοθεί στέγη σε α) νέους βιοτέχνες της περιοχής που ασχολούνται με παραδοσιακά προϊόντα και δημιουργούν λαϊκή/παραδοσιακή ή σύγχρονη τέχνη οι οποίοι αναζητούν εργαστήρια και εκθεσιακούς χώρους/πωλητήρια έκθεσης και διάθεσης των προϊόντων τους, β) νέους επιχειρηματίες οι οποίοι θα αναλάβουν την λειτουργία εστιατορίων, καφενείων και των ξενώνων. Επιπλέον όσων θα αναπτύξουν ήπιες δραστηριότητες αξιοποιώντας τους χώρους του Οικομουσείου. Οι χώροι αυτοί άσκησης δραστηριότητας μπορούν να λειτουργούν και ως επισκέψιμοι διαδραστικοί χώροι για όσους επιθυμούν να γνωρίσουν διά ζώσης / βιωματικά τους τρόπους παραγωγής χαρακτηριστικών προϊόντων της περιοχής Τρόδους. Η δημιουργία του “Χωριού” συνάδει απόλυτα με την έννοια και το

περιεχόμενο του Οικομουσείου, αφού βασική του φιλοσοφία είναι η διατήρηση της τοπικής παράδοσης και δημιουργίας, των τοπικών προϊόντων και πρακτικών (αγροτρόφιμα, έργα χειροτεχνίας, χρηστικά εργαλεία κτ) ως αναπόσπαστο στοιχείο της ταυτότητας του τόπου.

Ζώνη 3 - Ζώνη Παλαιών Βιομηχανικών Κτιρίων (με μεμονωμένα αλλά και σε συγκροτήματα βιομηχανικά κτίρια):

Στην ζώνη αυτή έχουν απομείνει τα πρώτα κτίρια επεξεργασίας του μεταλλεύματος (παλιοί μύλοι). Η μεταγενέστερη εννιαόροφη μεταλλική οικοδομή με τους μύλους επεξεργασίας έχει απομακρυνθεί μετά το κλείσιμο του μεταλλείου. Το συγκρότημα του βιομηχανικού κτιρίου των μύλων είναι σε καλή κατάσταση και αποτελούνται από τέσσερα μεγάλα κενά κτίρια, το κτίριο του χημείου και ένα τριώροφο κτίριο με ξύλινα δάπεδα, εντός του οποίου διατηρούνται οι πρώτοι μύλοι και λοιπός εξοπλισμός. Επιπλέον σε κοντινή απόσταση διατηρείται ακόμα ένα βιομηχανικό κτίριο σε καλή κατάσταση.

Το ζήτημα της επανάχρησης των βιομηχανικών μονάδων είναι ιδιαίτερα περίπλοκο και απαιτεί επεμβάσεις για την ανανέωση του τόπου, με σεβασμό και ευαισθησία προς το παρελθόν και το *genius loci*. Με κυρίαρχο στόχο την ανάδειξη της ιστορικής μνήμης, συνίσταται η διατήρηση της προηγούμενης χωρικής διάταξης και των προτύπων κυκλοφορίας και δραστηριότητας, καθώς και η ύπαρξη ενός χώρου αφιερωμένου στην ερμηνεία της προηγούμενης χρήσης, που θα προορίζεται για την ενημέρωση των επισκεπτών. Ακόμη, ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να δοθεί στον σχεδιασμό του περιβάλλοντα χώρου, ως σημαντικού παράγοντα για την τόνωση της επιβαρυσμένης περιοχής και την προσέλκυση των κατοίκων. Το ιδανικό σενάριο ανάπλασης ενός βιομηχανικού τοπίου που διατηρεί τον εξοπλισμό του, θα ήταν η διάσωση του συνόλου των κτιρίων μαζί με τα μηχανήματά τους και η απόδοση νέων χρήσεων που να αντιμετωπίζουν με σεβασμό την παρελθοντική κατάσταση. Η ασφαλέστερη αντιμετώπιση είναι η διάσωση του εξοπλισμού *insitu*, καθώς έτσι επιτυγχάνεται η ακριβής παρουσίαση του παρελθοντικού εργατικού περιβάλλοντος για το κοινό και τους επισκέπτες. Τέλος, η συνεργασία με άλλους επιστημονικούς κλάδους είναι απαραίτητη, ώστε να προσδιοριστεί ο βαθμός της επέμβασης στην κατάσταση και εμφάνιση του μηχανήματος. Η μεγαλύτερη δυσκολία του συγκεκριμένου εγχειρήματος αφορά τον συνδυασμό του μουσειακού χαρακτήρα της βιομηχανίας με τις νέες χρήσεις πολιτισμού, εκπαίδευσης, αναψυχής και επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η διατήρηση του εξοπλισμού ενδέχεται να οδηγήσει στην κατακερμάτιση του ελεύθερου χώρου και να προκαλέσει δυσκολίες στην αξιοποίησή του. Ταυτόχρονα, η απομάκρυνση των μηχανημάτων προς όφελος των νέων λειτουργιών είναι μια λανθασμένη τακτική, καθώς αντιμετωπίζει με αδιαφορία την ιστορία του τόπου. Το ταίριασμα αυτών των δύο στοιχείων μπορεί να γίνει με τη διατήρηση των νησίδων του παρελθόντος και την ενδιάμεση χωροθέτηση χρήσεων που σέβονται τη φυσιογνωμία των κτηρίων.

❖ **Στο μεγάλο σύμπλεγμα Βιομηχανικών εγκαταστάσεων θα συγκροτηθεί ο μουσειακός πολυχώρος, ο οποίος θα περιλαμβάνει το Ιστορικό Μουσείο Τροόδους, το Μουσείο Επιστήμης και Τεχνολογίας, το Αρχείο Μεταλλείου και Κοινότητας Αμιάντου και το Μουσείο Βιοποικιλότητας (Δράση 8.3.2.).** Οι χώροι του θα προσαρμόζονται ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες και τη «γενέτειρα» των εκθεμάτων. Θα εκτείνονται και πέραν από τις εγκαταστάσεις του Ερευνητικού Κέντρου, σε διαδρομές μελέτης της χλωρίδας και της πανίδας, στη βάση των αντικειμένων έρευνας που θα καλύπτει, όπως αγρινά και άλλα θηλαστικά, άγρια πτηνά, νυχτερίδες, ερπετά, ακόμη και πετρώματα, απολιθώματα και πολλά άλλα, εντός και εκτός του φυσικού τους περιβάλλοντος, σε κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους. Θα αποτελεί δηλαδή μια θεματική ενότητα του Οικομουσείου εμπλουτίζοντας και αναβαθμίζοντας τις λειτουργίες του. Ως έδρα του Ιδρύματος Πολιτισμού Τροόδους, ορίζεται ο Αμιάντος. Για τον λόγο αυτό προτείνεται, για τη στέγασή τους, η αξιοποίηση του δεύτερου βιομηχανικού κτηρίου. Στον ίδιο χώρο

θα συστεγάζεται και θα λειτουργεί η «Περί Τροόδους» Βιβλιοθήκη, το Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Εκπαίδευσης για τη Βιοποικιλότητα και το Γεωλογικό Σχολείο – «GEOSCHOOL» για την φιλοξενία των Περί Τροόδους σπουδαστών, ερευνητών, μαθητών και ομάδων επισκεπτών ειδικού ενδιαφέροντος (σε διασύνδεση με την Διαπανεπιστημιακή Μονάδα Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental) – ΟΠ5- Δράση 5.7.1.).

❖ Γεωλογικό Σχολείο “GEOSCHOOL”

Το “GEOSCHOOL”, θα είναι ένας χώρος ανάπτυξης της έρευνας και της εκπαίδευσης γύρω από το Παγκόσμιο Γεωπάρκο Τροόδους της UNESCO και το Εθνικό Δασικό Πάρκο και για τον λόγο αυτό χωροθετείται στην κεντροβαρές περιοχή του Αμιάντου, στον ίδιο χώρο όπου έχει εγκατασταθεί το Κέντρο Επισκεπτών του Γεωπάρκου. Ως εκπαιδευτικές υποδομές του Σχολείου θα χρησιμοποιηθούν το Κέντρο Επισκεπτών του Γεωπάρκου και ο γεωλογικός κήπος, ο οποίος αναπαριστά τον οφιόλιθο του Τροόδου και ο Βοτανικός Κήπος Τροόδους «Α.Γ. Λεβέντης» με τα τμήματά του, το Κέντρο Επισκεπτών και το Βοτανολόγιο. Θα χρησιμοποιείται επίσης ο Μουσειακός Πολυχώρος και το Αστεροσκοπείο, το οποίο βρίσκεται σε πολύ κοντινή απόσταση. Συστήνεται επίσης για τη στέγαση επιπλέον εκπαιδευτικών υποδομών και συνεδριακού χώρου να χρησιμοποιηθεί υφιστάμενο πέτρινο βιομηχανικό κτίριο. Στο ίδιο κτίριο θα στεγάζονται για σκοπούς συνέργειας και συμπληρωματικότητας η « Περί Τροόδους» Βιβλιοθήκη – Αρχείο και Κέντρο Τεκμηρίωσης (Δράση 8.2.5.), το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων μαζί με τα Τμήματά του και ειδικά το Διεθνές Κέντρο Επιστημονικής Έρευνας και Εκπαίδευσης για τη Βιοποικιλότητα. Υποδομές διανυκτέρευσης θα δημιουργηθούν στην Ζώνη 2 – με την αποκατάσταση 4 κατοικιών εντός του οικισμού. Στο «GEOSCHOOL» θα φιλοξενούνται οι Περί Τροόδους σπουδαστές, ερευνητές και εκπαιδευτικοί μέσα από ένα ευρύτερο σύνολο γεωεπιστημόνων ή επιστημόνων της Γης όπως αποκαλούνται ενίοτε, με ενδιαφέροντα γύρω από όλα τα ζητήματα των κλάδων της γεωλογίας (βασικών – διεπιστημονικών - εφαρμοσμένων). Για τον λόγο αυτό το Σχολείο θα λειτουργεί σε διασύνδεση με την Διαπανεπιστημιακή Μονάδα Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental) – (ΟΠ5. Δράση 5.7.1.). Μέσα από την λειτουργία του Γεωλογικού Σχολείου, θα αναβαθμιστούν τα εκπαιδευτικά προγράμματα τα οποία παρέχονται στο Κέντρο Πληροφόρησης Επισκεπτών του Γεωπάρκου. Σημειώνεται ότι αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για συμμετοχή των Γεωπάρκων στο Παγκόσμιο Δίκτυο να αναπτύσσουν και να διατηρούν εκπαιδευτικά προγράμματα σε διάφορα επίπεδα, με σκοπό τη διάδοση της γνώσης για τη γεωλογική, φυσική και πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής. Το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων, το οποίο θα διαχειρίζεται το Γεωλογικό Σχολείο, σε συνεργασία με την Αναπτυξιακή Εταιρεία Τροόδους και τις αρμόδιες κυβερνητικές υπηρεσίες θα διαμορφώσουν εκπαιδευτικά μονοήμερα, διήμερα, τριήμερα και πολυήμερα προγράμματα τα οποία θα απευθύνονται σε Δημόσια και Ιδιωτικά Σχολεία διασυνδέοντας το σχολείο με την γεωλογική κληρονομιά της Κύπρου. Επειδή τα προγράμματα θα αφορούν μαθητές/τριες, τότε θα πρέπει να εγκρίνονται μέσα από τις διαδικασίες του ΥΠΠ υπό την επίβλεψη και παρακολούθηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου. Είναι απαραίτητη η εκπόνηση διαφοροποιημένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια, Τριτοβάθμια) καθώς και για ομάδες ενηλίκων, στο πλαίσιο ενίσχυσης και της Δια Βίου Μάθησης. Το “GEOSCHOOL” θα προωθηθεί προγράμματα και δραστηριότητες για επισκέπτες και ομάδες ειδικού ενδιαφέροντος ενισχύοντας το ιδιότυπο τουριστικό προϊόν και την τοπική οικονομία.

Ζώνη 5 -Ζώνη Ήπιων Χρήσεων Αναψυχής Τουριστικής & Οικιστικής Ανάπτυξης (με μεμονωμένες αλλά και σε συγκρότημα αξιόλογες αρχιτεκτονικά οικίες)

➤ **Mountain Training and Sport Camp**

Δημιουργία ενός πρότυπου, διεθνούς, κέντρου άθλησης και προπόνησης, το οποίο θα αξιοποιεί τις μοναδικές δυνατότητες που προσφέρει η περιοχή (ήπιες κλιματολογικές συνθήκες, οξυγόνο, πλούσιο φυσικό περιβάλλον) στον εμβληματικό χώρο του παλιού νοσοκομείου του Αμιάντου. Το Mountain Training and Sport Camp αποτελεί προτεινόμενη δράση του “Σχεδίου ΑΤΛΑΣ” (ΟΠ 13), όπου και αναλύεται εκτενώς. Το Νοσοκομείο όπως είναι διαμορφωμένο μπορεί να αναπαλαιωθεί για να στεγάσει ξενώνες και κοιτώνες, κοινόχρηστους χώρους αναψυχής, εκπαιδευτικές αίθουσες, αίθουσα προβολών και συνεδριάσεων και κλειστή αίθουσα προπόνησης τουλάχιστον 1.000m² περιλαμβανομένων δύο αιθουσών 100m² έκαστοι για ομαδική άσκηση (π.χ. αεροβική γυμναστική, γιόγκα, κλπ.) - οι αίθουσες αυτές θα χρησιμοποιούνται για προγράμματα πρόληψης και αποκατάστασης από μη αθλητές ενώ παράλληλα μπορούν να χρησιμοποιούν και για εξειδικευμένη προπόνηση αθλητών. Επιπλέον το Camp θα υποστηρίζεται από το Κέντρο Ευρωστίας, Άθλησης, Ερευνάς και Αποκατάστασης “Γλαύκος Κληρίδης” στον Αγρό μέσα από το εργομετρικό του κέντρο, το κολυμβητήριο και το κλειστό γήπεδο. Το Mountain Training and Sport Camp θα αξιοποιείται για οργάνωση προπονητικών camps για τους αθλητές των Αθλητικών Σχολείων, για εθνικές ομάδες ομοσπονδιών καθώς και για συλλόγους και σωματεία, χρήση για διήμερες οργανωμένες μαθητικές εκδρομές φυσικής δραστηριότητας, φιλοξενία του Sports Village στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εβδομάδας Αθλητισμού κ.α., φιλοξενία των Σωμάτων Ασφαλείας και Ενόπλων Δυνάμεων (ετήσια αξιολόγηση για βελτίωση της επιχειρησιακής τους ικανότητας). Επιπλέον, φιλοξενία και διοργάνωση διάφορων αθλητικών διοργανώσεων, όπως π.χ. Πανελληνία Σχολικά Πρωταθλήματα, που φιλοξενεί το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας, και θα διοργανώνονται στις δεκάδες αθλητικές υποδομές οι οποίες βρίσκονται διασκορπισμένες στις κοινότητες της περιοχής. Στον περιβάλλοντα υπαίθριο χώρο θα γίνει διαμόρφωση αθλητικών εγκαταστάσεων για διάφορα αθλήματα, πχ. τοξοβολία και άλλα αρχαία ολυμπιακά αθλήματα. Το Mountain Training and Sport Camp θα αξιοποιεί τόσο τις περιπατητικές και ποδηλατικές διαδρομές εντός του πάρκου Δραστηριοτήτων και αναψυχής όσο όσες περιβάλλουν το πάρκο. Το πάρκο αυτό θα αξιοποιείται για μονοήμερες εκδρομές παιδιών, σε ειδικά διαμορφωμένα προγράμματα για τη σωματική άσκηση, τη διατροφή και τα οφέλη στην υγεία τους. Οι χώροι θα χρησιμοποιούνται επίσης από τους φιλοξενούμενους του “GEOSCHOOL” και των παιδιών κατασκηνώσεων.

- Δημιουργία **Κατασκηνωτικού Χώρου** για φιλοξενία παιδιών και εφήβων (μαθητών από την Κύπρο ή το εξωτερικό: παιδιά αποδήμων, ανταλλαγές με παιδιά ευρωπαϊκών κρατών μέσω ευρωπαϊκών προγραμμάτων πχ. Erasmus +) συμμετέχοντας σε διήμερες και πολυήμερες δράσεις (καλοκαιρινό σχολείο),
- Αποκατάσταση, Μίσθωση και επαναλειτουργία του φούρνου για δημιουργία αρτοποιείου και κέντρου προώθησης τοπικών προϊόντων
- Εγκατάσταση **χώρων ψυχαγωγίας, εστίασης, τουριστικών καταστημάτων.**
Με βάση τη μελέτη της KPMG και αφού ολοκληρωθεί το μάστερ πλαν που προτείνεται στη δράση 8.5.2 θα προσδιοριστούν τα κτίρια για τα οποία θα κληθούν επενδυτές για την αξιοποίησή τους, για τη δημιουργία τουριστικών υποδομών που αφορούν διαμονή-φιλοξενία, εστίαση και υγεία-ευεξία.

Όσον αφορά την προώθηση της υλοποίησης του Οικομυσειού ΔΑΣΟΕΣΣΑ λαμβάνοντας υπόψη το Προσχέδιο πρότασης του Υπουργείου Εσωτερικών (Υ.Ε. 2.15.41.1) προς το Υπουργικό Συμβούλιο για τη δημιουργία Κέντρου έρευνας και Εκπαίδευσης για τη Βιοποικιλότητας υιοθετείται η πρόταση σύστασης τεχνικής ειτροπής με συμμετέχοντες εκπρόσωπο του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, Εσωτερικών,

του Τμήματος Δασών, του Τμήματος Περιβάλλοντος, της Υπηρεσίας Θήρας και Πανίδας, της Αναπτυξιακής Εταιρείας Τροόδους και εμπειρογνομώνων σε θέματα βιοποικιλότητας και οικομουσειών.

Δράση 8.5.1. Διαμόρφωση πρότασης στο Υπουργικό Συμβούλιο για τη δημιουργία Οικομουσείου «ΔΑΣΟΕΣΣΑ» (Υποβολή Σχεδίου Δράσης)

Η πρόταση δημιουργίας θεματικού πάρκου δραστηριοτήτων και αναψυχής «Οικομουσείο «ΔΑΣΟΕΣΣΑ»» στοχεύει στη διατήρηση, αξιοδότηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής, αξιοποιώντας σε συνεργασία με το σύνολο των τοπικών δημόσιων και ιδιωτικών φορέων του εγκαταλελειμμένου χώρου (φυσικό χώρο και υφιστάμενες υποδομές) του. Επιπλέον επιδιώκεται η διασύνδεσή του με το σύνολο των προτενόμενων θεματικών και τομεακών παρεμβάσεων (γεωργία, μεταποίηση, τουρισμός, εκπαίδευση, επιχειρηματικότητα) στο Τρόοδο.

Προτείνεται η διαμόρφωση Σχεδίου Δράσης της πρότασης που παρουσιάστηκε και η υποβολή του στο Υπουργικό συμβούλιο για αναγνώριση, έγκριση.

Δράση 8.5.2 Σχεδιασμός παρεμβάσεων του Σχεδίου : Οικομουσείο «ΔΑΣΟΕΣΣΑ» και μελέτη βιωσιμότητάς του

Για την προώθηση του πιο πάνω έργου απαιτείται η εκπόνηση Ειδικών Επιστημονικών και Τεχνοοικονομικών Μελετών από επιστήμονες και μηχανικούς τόσο σε θέματα Πολιτισμού και Οικολογίας, όσο και σε θέματα κατασκευής τεχνικών έργων και πολεοδομίας. Επιπλέον θα απαιτηθούν ειδικότητες οικονομικών σπουδών. Συγκεκριμένα απαιτείται η εκπόνηση των παρακάτω μελετών:

- ✓ Έρευνα και Επιστημονική Μελέτη αξιολόγησης των ενδεχομένων περιορισμών των προτεινόμενων χώρων και κτιρίων αξιοποίησης του Αμιάντου.
- ✓ Μουσειολογική Μελέτη για το Οικομουσείο (ομάδα εργασίας από ιστορικούς, βιολόγους, περιβαλλοντολόγους μουσειολόγους). Με δεδομένη την εμπειρία που υπάρχει στον διεθνή χώρο (Γαλλία, Ιταλία) ενδέχεται να αναζητηθούν οι υπηρεσίες ειδικού και από το εξωτερικό για να ενταχθεί στην ομάδα των λοιπών μελετητών.
- ✓ Master Plan ανάπτυξης του Οικομουσείου «Δασόεσσα»
(με βάση τις προτεινόμενες μελέτες και τις μελέτες που έχουν ήδη εκπονηθεί - Μελέτη Γενικής Αναγνώρισης της περιοχής Μεταλλείου Αμιάντου (Απόφαση Υπουργικού Συμβουλίου με αριθμό 37.315 ημερομηνίας 7 Μαΐου 1993), Γενικό Σχέδιο αξιοποίησης μεταλλίου Αμιάντου, Project Thunder: options assessment report & Proposals for the long term development of Troodos Wider Area). Το Σχέδιο θα περιλαμβάνει:
 - Πολεοδομική οργάνωση του χώρου, χωροθέτηση βασικών λειτουργιών (δρόμοι, πεζόδρομοι, ποδηλατοδρόμοι, ελεύθεροι χώροι), οργάνωση και χωροθέτηση ειδικών λειτουργιών (βιοτεχνικό χωριό, κατασκηνωτικοί χώροι, αθλητικά campus κ.ά.)
 - Προκαταρκτική αρχιτεκτονική πρόταση αποκατάστασης – επανάχρησης των κτιρίων. Αρχιτεκτονική πρόταση εμβληματικών έργων του πάρκου (αποκατάσταση βιομηχανικού κτιρίου και νοσοκομείου για δημιουργία χώρων πολιτισμού, εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας / Ιστορικό Μουσείο Τροόδους, Ινστιτούτο Φυσικής Ιστορίας και Βιοποικιλότητας, Μουσείο Αμιάντου και Μεταλλευτικής Παράδοσης κ.α.)
 - Διασύνδεση και ένταξη των υφιστάμενων και υπο-εξέλιξη δομών και υποδομών στη συνολική πρόταση (Βοτανικός Κήπος, Κέντρο Πληροφόρησης, Κέντρο Ενημέρωσης του Γεωπάρκου, υπαίθριος χώρος Αστροπαρατήρησης, Λίμνη).
 - Κοστολόγηση προτεινόμενων παρεμβάσεων

- ✓ Μελέτη Βιωσιμότητας / Προσδιορισμός πηγών χρηματοδότησης του έργου / Κατανομή των παρεμβάσεων σε Δημόσιες και Ιδιωτικές. Για τις Δημόσιες παρεμβάσεις θα προσδιοριστούν οι πηγές χρηματοδότησης και για τις Ιδιωτικές θα προσδιοριστούν τα πεδία προσέλκυσης ιδιωτικών κεφαλαίων. Επίσης θα διαμορφωθεί ο προγραμματισμός εκτέλεσης του project (ιεράρχηση έργων).

Δράση 8.5.3 : Ωρίμανση έργων υποδομής του Σχεδίου Οικομυσείου ΔΑΣΟΕΣΣΑ

Πρώθηση της ωρίμανσης των έργων που προτείνονται στην δράση 8.5.2 θα αφορά:

- α) τον πυρήνα των βιομηχανικών κτιρίων στο χώρο του Αμιάντου
- β) το σύνολο των έργων που θα προταθούν από τις μελέτες.

Η πρόωγσή τους θα ακολουθεί την ιεράρχηση και προτεραιοποίηση (δημόσιες υποδομές και ιδιωτικές παρεμβάσεις) που έχουν προταθεί.

Δράση 8.5.4 Υλοποίηση των έργων υποδομής του Σχεδίου Οικομυσείου ΔΑΣΟΕΣΣΑ

Υλοποίηση των Υποδομών που προτείνονται στη Δράση 8.5.3 για τη δημιουργία Θεματικού Πάρκου Δραστηριοτήτων και Αναψυχής «Δασόεσσα»" με βάση την Ιεράρχηση και Προτεραιοποίηση των Έργων.

10.3.9 Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 9 : Υγεία

Η διαμόρφωση των βασικών κατευθύνσεων για την αναβάθμιση και βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών στον τομέα της Υγείας στη περιοχή του Τροόδους έλαβε υπόψη την SWOT ανάλυση και τα διακυβεύματα όπως προκύπτουν από τη διάγνωση του τομέα. Οι κατευθύνσεις αυτές αναφέρονται στις ιδιαιτερότητες της ορεινής περιοχής οι οποίες θα πρέπει να ληφθούν υπόψη για την ένταξη του Τοπικού Συστήματος Υγείας του Τροόδους (ΣΥΤ) στο νέο ΓεΣΥ.

Το Υπουργείο Υγείας προχωρά στην αναδιάρθρωση του συστήματος υγείας στην Κύπρο χαράσσοντας οριζόντιες πολιτικές οι οποίες στο Τρόδος θα πρέπει να λάβουν έμπρακτα υπόψη τους την προσπελασιμότητα, το μικρό μέγεθος πληθυσμού αλλά και το μεγάλο ποσοστό των ηλικιωμένων. Επιπλέον παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι η εποχική αύξηση του πληθυσμού κυρίως το καλοκαίρι (β' κατοικία, απόδημοι), καθώς και η προβλεπόμενη σταδιακή αύξηση των τουριστών της περιοχής.

Οι λόγοι αυτοί καθιστούν αναγκαία η οικοδόμηση ενός συστήματος υγείας προσαρμοσμένου στις τοπικές συνθήκες, του οποίου η αποτελεσματικότητα θα βασισθεί στην συνοχή των διαφόρων υποσυστημάτων υγείας εντός και εκτός της περιοχής Τροόδους στο πλαίσιο του ΓεΣΥ.

Σε ότι αφορά την περιοχή Τροόδους η πολιτική μεταρρύθμισης του συστήματος υγείας θα μπορούσε :

- α) να αποφέρει σημαντική βελτίωση του επιπέδου υγείας του πληθυσμού που διαμένει στην περιοχή βελτιώνοντας τις συνθήκες διαβίωσής τους, β) να αποτελέσει μοχλό προσέλκυσης κατοίκων για εγκατάσταση στην περιοχή Τροόδους, γ) να παρέχει εξειδικευμένες υπηρεσίες υγείας οι οποίες θα μπορούσαν να προσελκύσουν ασθενείς τόσο από το εσωτερικό της χώρας, όσο και από το εξωτερικό, και δ) να δημιουργήσει προϋποθέσεις οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

Πιο συγκεκριμένα, η οργάνωση του ΣΥΤ θα πρέπει να βασιστεί στους παρακάτω δύο βασικούς πυλώνες:

α) τη συμβολή του ΓεΣΥ στην κάλυψη των ιδιαίτερων αναγκών του ΣΥΤ σε υποδομές, εξοπλισμό και στελέχωση με έμφαση

- την λειτουργική αναβάθμιση χώρων και υποδομών του Νοσοκομείου Κυπερούντας για να καλύπτει τις ανάγκες σε δευτεροβάθμια περίθαλψη του συνόλου του πληθυσμού των ορεινών κοινοτήτων Τροόδους και των επισκεπτών του και την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών υγείας που θα το καταστήσουν ελκυστικό και για καταναλωτές υπηρεσιών υγείας εκτός περιοχής Τροόδους
- την αναδιοργάνωση της κρατικής Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας στις Ορεινές Περιοχές – Αγροτικά Κέντρα Υγείας και Κοινωνικά Ιατρεία
- την ενίσχυση των παρεχόμενων Υπηρεσιών της Υπηρεσίας Ασθενοφόρων

β) την ενίσχυση της συνεκτικότητας των υποσυστημάτων του ΣΥΤ (Νοσοκομείο, ΑΚΥ, ΚΙ) και εναρμόνιση της ένταξής του στο ΓεΣΥ.

Υπομέτρα - Δράσεις

Ακολουθεί ο Πίνακας με την δομή και το περιεχόμενο της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης «Υγεία» όπως είναι οργανωμένη σε Υπομέτρα και Δράσεις:

Υπομέτρο 9.1	Διαμόρφωση εξειδικευμένης πολιτικής υγείας προσαρμοσμένη στην ορεινότητα
Δράση 9.1.1	Διαμόρφωση Περιφέρειας Υγείας Τροόδους
Περιγραφή	<p>Προτείνεται η αναπροσαρμογή των ορίων της περιφέρειας που εντάσσεται στο Σύστημα Υγείας Τροόδους και η ταύτισή της με το σύνολο των Ορεινών Κοινοτήτων της Περιφέρειας Τροόδους. Πιο συγκεκριμένα, προτείνεται η επέκταση της περιφέρειας υγείας Νοσοκομείου Κυπερούντας ενσωματώνοντας τις περιοχές κάλυψης των Αγροτικών Κέντρων Υγείας Πλατρών, Αγρού, Παλαιχωρίου, Πεδουλά, Κάμπου, Ευρύχου, Ομόδους και Πάχνας.</p> <p>Με στόχο την ορθολογική διαχείριση των διαθέσιμων πόρων, για επίτευξη οικονομίας κλίμακας και αύξηση της αποδοτικότητας στις παρεχόμενες υπηρεσίες, τίθεται ως προτεραιότητα όλες οι δομές υγείας των ορεινών κοινοτήτων να περιέλθουν κάτω από την εποπτεία και συντονισμό του Νοσοκομείου Τροόδους.</p>
Δράση 9.1.2	Μελέτη προσαρμογής του Συστήματος Υγείας Τροόδους στο Γενικό Σύστημα Υγείας
Περιγραφή	<p>Η μελέτη αποσκοπεί στο να αναδείξει τις προϋποθέσεις που πρέπει να δημιουργηθούν για την αποτελεσματική εφαρμογή του ΓεΣΥ στην περιοχή του Τροόδους ώστε να συμβάλλει στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του τοπικού Συστήματος Υγείας και στην καθολική και ποιοτική κάλυψη των αναγκών υγείας των κατοίκων της περιοχής.</p> <p>Η εν λόγω μελέτη αποσκοπεί, έχοντας ήδη διαγνώσει τα βασικά προβλήματα που θα προκύψουν από την εφαρμογή του ΓεΣΥ στην περιοχή Τροόδους, να προτείνει αφενός συγκεκριμένες προτάσεις πολιτικής, αφετέρου συγκεκριμένες δράσεις για την εφαρμογή των προτεινόμενων προτάσεων πολιτικής.</p>
Υπομέτρο 9.2	Ενίσχυση του Νοσοκομείου Κυπερούντας, δημιουργία Νοσοκομείου Τροόδους
Δράση 9.2.1	Αναβάθμιση Νοσοκομείου Τροόδους
Περιγραφή	<p>Βασικές κατευθύνσεις για το Νοσοκομείο Τροόδους θεωρούνται:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας ώστε να καταστεί ένα σύγχρονο και αποτελεσματικό Νοσοκομείο με συγκεκριμένες κλινικές που θα εξυπηρετούν τις ανάγκες σε δευτεροβάθμια περίθαλψη του συνόλου του πληθυσμού της περιοχής Τροόδους και των επισκεπτών του (π.χ. παιδιατρικό τμήμα). ▪ η παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών υγείας που θα καταστήσουν το Νοσοκομείο ελκυστικό και για καταναλωτές υπηρεσιών υγείας εκτός Περιοχής Τροόδους (π.χ. γηριατρική κλινική κ.α.) ▪ η αξιοποίηση της αναβαθμισμένης Πνευμονολογικής και Φυματιολογικής Κλινικής <p><u>Για την επίτευξη των παραπάνω συστήνονται τα ακόλουθα:</u></p> <p>(Α) Έργα προώθησης παρεμβάσεων περιορισμένης κλίμακας (αισθητικές και λειτουργικές) οι οποίες θα ενισχύσουν την εμπιστοσύνη των χρηστών του Νοσοκομείου.</p>

	<p>(B) Αρχιτεκτονικός Διαγωνισμός και Οικονομοτεχνική Μελέτη εκσυγχρονισμού και αναβάθμισης των κτιρίων Νοσοκομείου Τροόδους και ανάπλασης των περιβαλλόντων χώρων</p> <ul style="list-style-type: none"> - Τεχνική έκθεση ανάπτυξης και αναβάθμισης του κτιρίου Νοσοκομείου και των λοιπών οικοδομών που το περιβάλλουν και ανάπλασης των περιβαλλόντων χώρων - Τεχνική ανάλυση και κοστολογημένη παρουσίαση των προτάσεων των εμπειρογνομόνων - Προγραμματισμός τμηματικής ανάπτυξης, παρουσιάζοντας τον χρόνο και τον προϋπολογισμό δαπάνης <p>(Γ) Δημιουργία Πνευμονολογικής και Φυματιολογικής Κλινικής</p>
Δράση 9.2.2	Αναβάθμιση υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας και του Τμήματος Ατυχημάτων και Επειγόντων Περιστατικών Νοσοκομείου Τροόδους
Περιγραφή	<p>(Α) Εξωτερικά Ιατρεία Νοσοκομείου Τροόδους (Θα πρέπει να εξασφαλιστεί η έγκριση από το Υπουργικό Συμβούλιο της υπερωριακής απασχόλησης των φαρμακοποιών για την κάλυψη των απογευματινών ιατρείων)</p> <p>(B) Ολοκλήρωση αναβάθμισης και επέκτασης Τμήματος Ατυχημάτων και Επειγόντων Περιστατικών (ΤΑΕΠ)</p> <p>(Γ) Να πληρωθούν οι θέσεις στο Νοσοκομείο Κυπερούντας για διεύρυνση της λειτουργίας των κλινικών εργαστηρίων και του ακτινολογικού τμήματος κατά τις απογευματινές και νυκτερινές ώρες του Νοσοκομείου Τροόδους, το θέμα έχει δρομολογηθεί στον ΟΚΥΠΥ για επεξεργασία και υλοποίηση του.</p> <p>(Δ) Λειτουργία Σταθμού Πρώτων Βοηθειών στην Ευρύχου</p>
Υπομέτρο 9.3	Ενίσχυση των παρεχόμενων Υπηρεσιών της Υπηρεσίας Ασθενοφόρων
Δράση 9.3.1	Ενίσχυση/ Επέκταση λειτουργίας Σταθμών Ασθενοφόρων
Περιγραφή	<p>(A) Ενίσχυση υφιστάμενων Σταθμών Ασθενοφόρων</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Διερεύνηση του ζητήματος ενίσχυσης με στόλο και προσωπικό Σταθμού Ασθενοφόρων Ευρύχου σε πρώτη προτεραιότητα ▪ Ο νοσηλευτής του ΑΚΥ Πεδουλά εκ περιτροπής με τον νοσηλευτή του ΚΥ Κάμπου να καλύπτουν τις ανάγκες με το σύστημα αναμονής κλήσης (on call) και να ανταποκρίνονται μαζί με τους εθελοντές οδηγούς στις κλήσεις με το ασθενοφόρο <p>(B) Δημιουργία Νέων Σταθμών Ασθενοφόρων</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Δημιουργία Νέου Σταθμού Ασθενοφόρων Μαραθάσας (συστέγαση με τον προτεινόμενο Πυροσβεστικό Σταθμό) ▪ Δημιουργία και στελέχωση Κέντρου Ασθενοφόρων για την κάλυψη της περιοχής Καλό Χωριό Λεμεσού – Κελλάκι (αποτελεί σύσταση)
Υπομέτρο 9.4	Αναδιοργάνωση της κρατικής Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας στις Ορεινές Περιοχές
Δράση 9.4.1	Αναβάθμιση Αγροτικών Κέντρων Υγείας σε Πολυκέντρα Υγείας
Περιγραφή	<p>Κτιριακή Αναβάθμιση ή/και μετεγκατάσταση Πολυκέντρου Υγείας Ευρύχου. Επιπλέον και για την εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία των δομών υγείας έχει υλοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό η σύνδεσή τους με σύστημα PACS. Αυτή η δράση θα πρέπει να ολοκληρωθεί στα ΑΚΥ των ορεινών και να διασφαλιστεί η διασύνδεσή τους με το Νοσοκομείο Τροόδους.</p>

Δράση 9.4.2	Εκσυγχρονισμός Αγροτικών Κέντρων Υγείας
Περιγραφή	(Α) Μετεγκατάσταση Κέντρου Υγείας Παλαιχωρίου στο νεόδμητο κτίριο Στέγης Ηλικιωμένων, (Β) Αναπαλαίωση Κέντρου Υγείας Πεδουλά και προσθήκες/ μετατροπές για να φιλοξενήσει Κέντρο Φροντίδας Ηλικιωμένων (μελέτη και κατασκευή) (Γ) Αποκατάσταση Υφιστάμενου Κτιρίου για δημιουργία νέου Κέντρου Υγείας στην περιοχή Κούρρη - Ξυλούρικου (μελέτη και κατασκευή)
Δράση 9.4.3	Αναβάθμιση ΑΚΥ Κάμπου και Κατασκευή Πολυδύναμου Κέντρου Κάμπου - Τσακίστρας
Περιγραφή	Μελέτη και Κατασκευή Πολυδύναμου Κέντρου Κάμπου - Τσακίστρας, στο οποίο θα συστεγαστεί το Κέντρο Υγείας Κάμπου
Δράση 9.4.4	Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης και ενσωμάτωση των Κοινοτικών Ιατρείων
Περιγραφή	Θα αξιοποιηθούν κοινοτικά κτίρια στην περιοχή τα οποία θα αναβαθμιστούν για να μετατραπούν σε Πολυκέντρα. Στα κέντρα θα λειτουργούν δομές Δια Βίου Μάθησης, Άσκησης, Πολιτιστικής Εκπαίδευσης και Δημιουργίας, Κοινωνικής πρόνοιας και Παροχής Ιατρικών Υπηρεσιών. Για την παροχή των παραπάνω υπηρεσιών θα συλλειτουργούν προγράμματα διαφόρων Υπουργείων στην βάση ενός ενιαίου σχεδιασμού με βάση τις ανάγκες των πολιτών. Στα Πολυδύναμα Κέντρα θα προσφέρονται αναβαθμισμένες υπηρεσίες Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας, αντικαθιστώντας τον θεσμό των Κοινοτικών Ιατρείων. Στο πλαίσιο αυτό οι Ιατρικές Υπηρεσίες των Πολυδύναμων Κέντρων θα στελεχώνονται και θα λειτουργούν μία ή δύο φορές ανά εβδομάδα σε πλήρες ωράριο (7.30 – 15.00 ή 10.30 – 18.00) έναντι της μερικής λειτουργίας των Κοινοτικών Ιατρείων τα οποία στελεχώνονται και λειτουργούν μερικώς σήμερα μία ή δύο φορές τον μήνα. Με τον τρόπο αυτό εξορθολογίζεται το σύστημα των περιοδειών από τα Αγροτικά Κέντρα Υγείας και το Νοσοκομείο Τροόδους και προσαρμόζεται στο Γενικό Σύστημα Υγείας. <i>(Διασύνδεση με Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 5: Εκπαίδευση και 8: Πολιτισμός – Σχέδιο «Αξίες Τροόδους»)</i>
Υπομέτρο 9.5	Κινητές Μονάδες Υγείας
Δράση 9.5.1	Κινητές Μονάδες πρόληψης (Καρδιολόγος, Μαστογραφία, Οφθαλμίατρος, ΩΡΛ)
Περιγραφή	Εκτιμάται ότι η αγορά των μονάδων (κόστος 65.000€ / όχημα) θα μπορούσε να διασφαλιστεί μέσα από χορηγίες Εταιρικών Προγραμμάτων ΚΕ. Η λειτουργία θα μπορούσε να ενταχθεί στους μηχανισμούς της Περιόδου 2021-2027 στο πλαίσιο ΟΧΕ με στόχο πληθυσμό που κατοικεί σε μειονεκτικές περιοχές. Η δράση περιλαμβάνει: εργοδότηση προσωπικού (4 Ιατροί, 4 Νοσοκόμες, 3 Οδηγοί), και αγορά 2 Οχημάτων. Η λειτουργία τους δεν θα περιοριστεί στο Τρόδος, αλλά θα καλύψει όλη την ύπαιθρο.

Συμπληρωματικότητα με δράσεις άλλων παρεμβάσεων
Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με άλλες Στρατηγικές και Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις της ΕΣΑΟΚ
Σ.Π.1. Θεσμοθέτηση Ορεινότητας, αρχές και στόχοι Ορεινής Πολιτικής

Σ.Π.2. Πλαίσιο Χωρικής Οργάνωσης (Δήλωση Πολιτικής για το Τρόδος)

Σ.Π.4. Πολιτική προσέλκυσης και υποδοχής νέου Πληθυσμού

Ο.Π.10. Υποδομές συνδεσιμότητας και προσβασιμότητας : οδικό δίκτυο και επικοινωνίες

Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με τον σχεδιασμό των παρεμβάσεων των Υπουργείων

Υπουργείο Υγείας

- Μεταρρύθμιση ΓεΣΥ

Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας

Εισαγωγή καινοτομίας και νέων τεχνολογιών

Προτείνονται δράσεις:

(α) οργανωσιακής καινοτομίας: προσαρμογές του νέου ΓεΣΥ για την εξυπηρέτηση ιδιωτών Γιατρών ειδικότητας στο Τρόδος, συνεργασία υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας και μονάδων υγείας (δημιουργία πολυκέντρων)

(β) τεχνολογικής καινοτομίας: ηλεκτρονική διασύνδεση ΑΚΥ, κινητές ιατρικές μονάδες

Παροτρύνσεις / Συστάσεις προς την Κυπριακή Δημοκρατία

Διασφάλιση της επαρκούς στελέχωσης των δομών υγείας

Συλλογικές Οδικές Μεταφορές - Διασφάλιση δρομολογίων διασύνδεσης των οικισμών του Τρόδους με δομές υγείας

Υπομέτρο 9.1 Διαμόρφωση εξειδικευμένης πολιτικής υγείας προσαρμοσμένη στην ορεινότητα

Η εφαρμογή του ΓεΣΥ στην περιοχή Τροόδους απαιτεί την εναρμόνιση του Συστήματος Υγείας Τροόδους στις βασικές αρχές της μεταρρύθμισης του ΓεΣΥ. Ως εκ τούτου απαιτείται : α) να καλυφθεί πλήρως όλη η περιοχή Τροόδους από το Σύστημα Υγείας Τροόδους και β) να υπάρξει καθολική και αποτελεσματική κάλυψη των αναγκών υγείας των κατοίκων της.

Δράση 9.1.1 Διαμόρφωση Περιφέρειας Υγείας Τροόδους

Προτείνεται η αναπροσαρμογή των ορίων της περιφέρειας που εντάσσεται στο Σύστημα Υγείας Τροόδους και η ταύτισή της με το σύνολο των Ορεινών Κοινοτήτων της Περιφέρειας Τροόδους. Πιο συγκεκριμένα, προτείνεται η επέκταση της περιφέρειας υγείας Νοσοκομείου Κυπερούντας ενσωματώνοντας τις περιοχές κάλυψης των Αγροτικών Κέντρων Υγείας Πλατρών, Αγρού, Παλαιχωρίου, Πεδουλά, Κάμπου, Ευρύχου, Ομόδους και Πάχνας. Η αναπροσαρμογή των κοινοτήτων εξυπηρέτησης τόσο εντός περιφέρειας όσο και με Κέντρα Υγείας σε περιοχές εγγύτητας αποτελεί την απαρχή των μεταρρυθμίσεων στην περιοχή. Αξιοποιώντας τις δομές και υποδομές του Νοσοκομείου Κυπερούντας, των Αγροτικών Κέντρων Υγείας και των Κοινοτικών Ιατρείων εντός της περιοχής Τροόδους αλλά και αυτών στην ζώνη εγγύτητας των ορεινών κοινοτήτων συστήνεται το νέο σύστημα της περιοχής να περιλαμβάνει:

- i. Νοσοκομείο Τροόδους
- ii. Πολυκέντρα Υγείας
- iii. Κέντρα Υγείας
- iv. Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης

Στην εικόνα παρακάτω παρουσιάζεται η οργάνωση των δομών της Περιφέρειας Υγείας Τροόδους όπως θα διαμορφωθεί με την εφαρμογή της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης. Με στόχο την ορθολογική διαχείριση των διαθέσιμων πόρων, για επίτευξη οικονομίας κλίμακας και αύξηση της αποδοτικότητας στις παρεχόμενες υπηρεσίες, τίθεται ως προτεραιότητα όλες οι δομές υγείας των ορεινών κοινοτήτων να περιέλθουν κάτω από την εποπτεία και συντονισμό του Νοσοκομείου Τροόδους. Ως εκ τούτου η ενοποίηση όλων των δομών υγείας της περιοχής θα επιτρέψει :

(α) την διοικητική μεταφορά όλου του προσωπικού - ιατροί, νοσηλευτές, κοινοτικοί νοσηλευτές, φαρμακοποιοί, γραφείς - στο Νοσοκομείο Τροόδους το οποίο θα έχει και τη διοικητική ευθύνη ολόκληρου του Συστήματος Υγείας της περιοχής,

(β) τον προγραμματισμό λειτουργίας των Δομών Υγείας της περιοχής για ρύθμιση και εξασφάλιση της λειτουργίας τους όταν πρέπει να απουσιάσει προσωπικό.

Η περιφέρεια υγείας Τροόδους με διοικητικό κέντρο το Νοσοκομείο Τροόδους θα είναι διαχωρισμένη σε υποπεριφέρειες (ζώνες εξυπηρέτησης), οργανωμένες γύρω από ένα Πολυκέντρο ή Κέντρο Υγείας, ως ακολούθως:

1. Ζώνη 1: Πολυκέντρο Σολέας, ΑΚΥ Πεδουλά και Κάμπου (Κοινότητες Μαραθάσας, Σολέας και Ορεινής Μόρφου),
2. Ζώνη 2: Εξωτερικά Ιατρεία Νοσοκομείου Τροόδους, ΑΚΥ Αγρού και Παλαιχωρίου (Κοινότητες Πιτσιλιάς Λεμεσού και Λευκωσίας και Κουμανταροχώρια),

3. Ζώνη 3: Πολυκέντρο Πάχνας, ΑΚΥ Ομόδους και Πλατρών (Κοινότητες Κούρρη – Ξυλούρικου, Κρασοχώρια και Ορεινά Θέρετρα).

Επισυνάπτεται ξεχωριστός κατάλογος για κάθε Ζώνη/ Υποπεριφέρεια στον οποίο παρουσιάζονται όλες οι κοινότητες εξυπηρέτησης, οι υφιστάμενες δομές Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας, οι προτεινόμενες προσαρμογές στις περιοχές εξυπηρέτησης του κάθε Αγροτικού Κέντρου Υγείας, τα κοινοτικά ιατρεία που θα καταργηθούν καθώς και τα «βήματα» που πρέπει να ακολουθηθούν για την επίτευξη των προτεινόμενων μεταβολών. (Παραρτήματα 1, 2, 3). Η ολιστική πρόταση για την Αναδιοργάνωση της κρατικής Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας στις Ορεινές Περιοχές παρουσιάζεται στο Υπομέτρο 9.3. Επιπλέον επισυνάπτεται στο Παράρτημα 5, Διάγραμμα με το σύνολο των δομών υγείας μετά την εφαρμογή της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης.

Προϋπόθεση εφαρμογής: Θα πρέπει να ενισχυθεί η διοικητική δομή του Νοσοκομείου Τροόδους με γραμματειακό κ.α. προσωπικό. Επιπλέον στο Νοσοκομείο θα πρέπει να λειτουργήσει κεντρική αποθήκη αναλώσιμων κ.α. για να τροφοδοτεί τα Πολυκέντρα και Κέντρα Υγείας. Για τον λόγο αυτό θα πρέπει να γίνει προετοιμασία ενδεδειγμένου χώρου και να προσληφθεί ανάλογο προσωπικό.

Περιφέρεια Υγείας Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους

Νοσοκομείο Τροόδους

Βασικός Πυλώνας στον οποίο θα στηριχτεί η μεταρρύθμιση του ΓεΣΥ στην περιοχή Τροόδους

1. Παροχή Υπηρεσιών Δευτεροβάθμιας περίθαλψης
2. Εξωτερικά Ιατρεία Νοσοκομείου Τροόδους - Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας
3. Τμήμα Ατυχημάτων και Επειγόντων Περιστατικών (ΤΑΕΠ)

Πολυκέντρα Υγείας (2)

Πολυκέντρο Σολέας και Πολυκέντρο Πάχνας

Μαζί με τα Εξωτερικά Ιατρεία του Νοσοκομείου Τροόδους αποτελούν τους πυλώνες πρόσβασης των κατοίκων σε Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας

1. Προσωπικό Ιατρό	2. Παιδίατρο
3. Ιατροί Ειδικοτήτων	4. Φαρμακείο

Αγροτικά Κέντρα Υγείας (6)

Υποστήριξη στην πρόσβαση του Γενικού Συστήματος Υγείας
- ΑΚΥ Αγρού, Παλαιχωρίου, Πεδουλά, Κάμπου, Πλατρών και Όμόδους

Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης (13)

Υποστήριξη στην πρόσβαση του Γενικού Συστήματος Υγείας. Τα Πολυκέντρα θα παρέχουν πολλαπλές υπηρεσίες (π.χ. Αθλητισμός για Όλους, Επιμορφωτικά Μαθήματα, Πολιτιστική Δημιουργία κ.α.)

ΚΗ Αμιάντου, Πολύστυπου, Άγιου Ιωάννη Λεμεσού, Λουβαρά/Καλού Χωριου, Αγίου Επιφανείου, Φαρμακά, Αstromerίτη, Καλοπαναγιώτη, Λάνειας/Κοιλανίου, Απεσιάς και Τρείς Ελιές

Δράση 9.1.2 Μελέτη προσαρμογής του Συστήματος Υγείας Τροόδους στο Γενικό Σύστημα Υγείας

Η μελέτη αποσκοπεί στο να αναδείξει τις προϋποθέσεις που πρέπει να δημιουργηθούν για την αποτελεσματική εφαρμογή του ΓεΣΥ στην περιοχή του Τροόδους ώστε να συμβάλλει στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του τοπικού Συστήματος Υγείας και στην καθολική και ποιοτική κάλυψη των αναγκών υγείας των κατοίκων της περιοχής.

Η εν λόγω μελέτη αποσκοπεί, έχοντας ήδη διαγνώσει τα βασικά προβλήματα που θα προκύψουν από την εφαρμογή του ΓεΣΥ στην περιοχή Τροόδους, να προτείνει αφενός συγκεκριμένες προτάσεις πολιτικής, αφετέρου συγκεκριμένες δράσεις για την εφαρμογή των προτεινόμενων προτάσεων πολιτικής.

Σε ότι αφορά την περιοχή Τροόδους η πολιτική μεταρρύθμισης του συστήματος υγείας θα μπορούσε :

- α) να αποφέρει σημαντική βελτίωση του επιπέδου υγείας του πληθυσμού που διαμένει στην περιοχή,
- β) να αποτελέσει παράγοντα ασφάλειας για την προσέλκυση κατοίκων στην περιοχή Τροόδους, γ) να παρέχει εξειδικευμένες υπηρεσίες υγείας οι οποίες θα μπορούσαν να προσελκύσουν ασθενείς τόσο από το εσωτερικό της χώρας, όσο και από το εξωτερικό, δ) να δημιουργήσει προϋποθέσεις οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

Η μελέτη στηρίζεται: α) στην αξιολόγηση του υπάρχοντος συστήματος υγείας, β) στην ανάλυση της νομοθεσίας και του τρόπου εφαρμογής του ΓεΣΥ, γ) στη διάγνωση των προβλημάτων και αναγκών που προκύπτουν από την εφαρμογή του ΓεΣΥ στην περιοχή Τροόδους και δ) στην ανάλυση του βαθμού ικανοποίησης των χρηστών και των κατοίκων όσον αφορά τις ανάγκες σε υπηρεσίες υγείας καθώς και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, μέσα από έρευνα πεδίου.

Η δομή και οι λεπτομέρειες σχετικά με την μελέτη επισυνάπτονται ως Παράρτημα 4. Σημειώνεται ότι η μελέτη βρίσκεται σε εξέλιξη και ειδικότερα αυτή την περίοδο περισυλλέγονται ερωτηματολόγια από τον πληθυσμό της περιοχής (στόχος τα 2000 ερωτηματολόγια).

Υπομέτρο 9.2. Ενίσχυση του Νοσοκομείου Κυπερούντας, δημιουργία Νοσοκομείου Τροόδους

Η ουσιαστική αναβάθμιση του νοσοκομείου Κυπερούντας και η μετατροπή του σε Νοσοκομείο Τροόδους θα μειώσει τη ροή ασθενών προς τις πόλεις για την αναζήτηση υπηρεσιών υγείας. Το πλεονέκτημα που έχει σήμερα το Νοσοκομείο με βάση την προσπελασιμότητά του από τις περισσότερες Κοινότητες του Τροόδους, προβλέπεται να ενισχυθεί από τη βελτίωση των οδικών συνδέσεων που προωθούνται στο πλαίσιο οργάνωσης ενός πιο Τροοδοκεντρικού συστήματος μεταφορών. Επιπλέον πλεονέκτημα αποτελεί η αμεσότερη εξυπηρέτηση σε σχέση με τα μεγάλα Νοσοκομεία όσον αφορά τον χρόνο αναμονής.

Δράση 9.2.1 Αναβάθμιση Νοσοκομείου Τροόδους

Για την βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών του Νοσοκομείου απαιτείται σειρά ενεργειών και έργων. Για το λόγο αυτό προϋπόθεση για την οργάνωση αυτών των παρεμβάσεων αποτελεί η εκπόνηση ειδικής μελέτης η οποία αρχικά θα αποτυπώνει την υφιστάμενη κατάσταση του νοσοκομείου (κτιριολογική, ενεργειακή, ηλεκτρολογική και μηχανολογική, κ.α.). Ακολούθως θα καθοριστούν οι στόχοι και το όραμα για το Νοσοκομείο των Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους οι υπηρεσίες που θα πρέπει να αναβαθμιστούν καθώς και οι νέες υπηρεσίες (καθορισμός τους μέσα από την μελέτη που βρίσκεται υπό εκπόνηση Δράση 9.1.2 - το επιδημιολογικό ιστορικό και η τοπική ζήτηση υπηρεσιών υγείας σε συνδυασμό με τις συνθήκες

πρόσβασης σε νοσοκομεία των αστικών κέντρων, για τον εντοπισμό κλινικών με συγκριτικό πλεονέκτημα για το Νοσοκομείο Κυπερούντας (π.χ. γηριατρική κλινική). Τέλος θα εκπονηθεί ένα ολιστικό σχέδιο ανάπτυξης.

Βασικές κατευθύνσεις για το Νοσοκομείο Τροόδους θεωρούνται:

- η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας ώστε να καταστεί ένα σύγχρονο και αποτελεσματικό Νοσοκομείο με συγκεκριμένες κλινικές που θα εξυπηρετούν τις ανάγκες σε δευτεροβάθμια περίθαλψη του συνόλου του πληθυσμού της περιοχής Τροόδους και των επισκεπτών του.
- η παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών υγείας που θα καταστήσουν το Νοσοκομείο ελκυστικό και για καταναλωτές υπηρεσιών υγείας εκτός Περιοχής Τροόδους,
- η αξιοποίηση της αναβαθμισμένης Πνευμονολογικής Κλινικής (Κέντρου Φυματίωσης)

Σε πρώτο στάδιο συστήνεται η προώθηση παρεμβάσεων περιορισμένης κλίμακας (αισθητικές και λειτουργικές) οι οποίες θα ενισχύσουν την εμπιστοσύνη των χρηστών του Νοσοκομείου (επίπλωση, κουρτίνες, μπογιατίσματα, αναβάθμιση χώρων υγιεινής και λουτρών, γραφειακός εξοπλισμός κ.α.).

Στη συνέχεια, απαιτούνται παρεμβάσεις αναβάθμισης και ανακαίνισης. Συστήνεται να πραγματοποιηθεί διαγωνισμός για εκπόνηση τεχνικής μελέτης ανάπτυξης και αναβάθμισης του κτιρίου του Νοσοκομείου και των λοιπών οικοδομών που το περιβάλλουν και ανάπλασης των περιβαλλόντων χώρων. Η ομάδα μελέτης θα πρέπει να αποτελείται από αρχιτέκτονα, πολιτικό μηχανικό, ηλεκτρολόγο και μηχανολόγο μηχανικό, σύμβουλο σε θέματα συστημάτων ποιότητας κ.α.

Η μελέτη θα περιλαμβάνει τεχνική ανάλυση και κοστολογημένη παρουσίαση των προτάσεων των εμπειρογνωμόνων (χωροταξική παρουσίαση, τρισδιάστατη απεικόνιση, αρχιτεκτονική πρόταση σε προσχέδια, κ.α.). Λαμβάνοντας υπόψη ότι η εφαρμογή της Τεχνικής Έκθεσης θα αποτελεί επένδυση υψηλού κόστους θα πρέπει η πρόταση να αποτυπωθεί με σαφή προγραμματισμό τμηματικής εκτέλεσης, παρουσιάζοντας τον χρονικό προγραμματισμό και τον προϋπολογισμό δαπάνης.

Προκειμένου να εφαρμοστούν οι αρχές της ισότητας, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας, το Νοσοκομείο πρέπει να πληροί τις εξής τρεις κατηγορίες προδιαγραφών: (α) Πολεοδομικές, (β) Κτιριολογικές – κτιριοδομικές και (γ) Λειτουργικές

- Προσβασιμότητα: Ο βαθμός στον οποίο η πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας δεν περιορίζεται από γεωγραφικής, οικονομικής, κοινωνικής, οργανωτικής ή γλωσσικής φύσεως εμπόδια.
- Αποτελεσματικότητα: Ο βαθμός στον οποίο επιτυγχάνονται τα επιθυμητά αποτελέσματα. Είναι απαραίτητο να προσφέρεται στους χρήστες των υπηρεσιών η φροντίδα που έχουν ανάγκη αλλά επίσης να διασφαλίζεται ότι χρειάζονται τη φροντίδα που τους προσφέρεται. Όταν και τα δύο χαρακτηριστικά αυτά συνυπάρχουν σε ένα σύστημα υγείας τότε το σύστημα χαρακτηρίζεται αποτελεσματικό.
- Αποδοτικότητα: Η σχέση μεταξύ αποτελεσμάτων των υπηρεσιών και του κόστους παραγωγής των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων.

Δράση 9.2.2 Αναβάθμιση υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας και του Τμήματος Ατυχημάτων και Επειγόντων Περιστατικών Νοσοκομείου Τροόδους

(α) Εξωτερικά Ιατρεία Νοσοκομείου Τροόδους

Θα πρέπει να διαχωριστεί λειτουργικά και κτιριολογικά η λειτουργία των εξωτερικών ιατρείων, ζήτημα το οποίο θα διευθετηθεί με την κτιριολογική αναβάθμιση του Νοσοκομείου. Όσον αφορά την λειτουργία τους παρατίθεται στη Σύσταση 1.2 Πρόσβαση σε Προσωπικό Ιατρό και Παιδιάτρο.

Σε πρώτο στάδιο τα εξωτερικά Ιατρεία του Νοσοκομείου Τροόδους θα λειτουργούν τις καθημερινές 7:30-15:00 και τρεις φορές την εβδομάδα, Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή με απογευματινό ωράριο ανεξάρτητα από το ΤΑΕΠ, έτσι οι κάτοικοι της περιοχής θα έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας.

Προϋποθέσεις:

- i. Κάλυψη της υπερωριακής απασχόλησης των γενικών βοηθών των Ιατρείων κατά τις απογευματινές ώρες όπως έχει εγκρίνει από το Υπουργείο Οικονομικών
- ii. Εξασφάλιση έγκρισης από το Υπουργικό Συμβούλιο της υπερωριακής απασχόλησης των φαρμακοποιών για την κάλυψη των απογευματινών ιατρείων.

(β) Τμήμα Ατυχημάτων και Επειγόντων Περιστατικών (ΤΑΕΠ)

Είναι σημαντικό να γίνει διεύρυνση της λειτουργίας των κλινικών εργαστηρίων και του ακτινολογικού τμήματος κατά τις απογευματινές και νυκτερινές ώρες του Νοσοκομείου Τροόδους για αντιμετώπιση των επειγόντων περιστατικών καθ' όλο το 24ώρο. Αυτό θα δράσει καταλυτικά στην ενίσχυση του αισθήματος ασφάλειας των κατοίκων από το κλείσιμο της 24ωρης λειτουργίας των ΑΚΥ. Επιπλέον, αναμένεται ότι εάν δεν λειτουργήσει πλήρως το ΤΑΕΠ οι κάτοικοι και επισκέπτες της περιοχής θα καταφεύγουν στους Σταθμούς των Ασθενοφόρων με το κλείσιμο των ΑΚΥ.

Επιπλέον, σημειώνεται ότι βρίσκονται σε εξέλιξη οι εργασίες για επέκταση και αναβάθμιση του ΤΑΕΠ Νοσοκομείου, οι οποίες αναμένεται να ολοκληρωθούν το 2020 βελτιώνοντας αισθητά την λειτουργικότητα και αποδοτικότητά του.

Προϋποθέσεις εφαρμογής: Να πληρωθούν οι θέσεις εργασίας στα κλινικά εργαστήρια και στο ακτινολογικό τμήμα του Νοσοκομείου για να καλυφθεί η διεύρυνση λειτουργία τους.

(γ) Λειτουργία Πρώτων Βοηθειών στην Ευρύχου

Η 24ωρη λειτουργία των ΑΚΥ θα τερματιστεί. Το ΑΚΥ Ευρύχου αποφασίστηκε να συνεχίσει την λειτουργία του με Ιατρό σε εφημερία κατά τις ώρες που το ΑΚΥ θα είναι κλειστό, ως Κέντρο Πρώτων Βοηθειών. Η ρύθμιση αυτή ήταν προσωρινή και μέχρι την εφαρμογή του ΓΕΣΥ, την 1^η Ιουνίου 2019. Για ενίσχυση της περιοχής Ορεινής Μόρφου, Σολέας και Μαραθάσας συστήνεται να συνεχίσει να λειτουργεί στο ΑΚΥ Ευρύχου τύπος Τμήματος Πρώτων Βοηθειών, όπως λειτουργούσε έως σήμερα. Σχετικά με τον τρόπο στελέχωσης και λειτουργίας του πέραν του Ιούνη θα πρέπει να γίνει διαβούλευση και εκπόνηση Σχεδίου Δράσης.

Προϋποθέσεις εφαρμογής: Για την εφαρμογή της βραδινής λειτουργίας του ΑΚΥ ο απογευματινός νοσηλευτής να εργάζεται από τις 12:30 έως τις 20:00. Ακολούθως να παραμένει μόνο ο Ιατρός σε εφημερία. Αυτό θα λύσει και το πρόβλημα της συμφόρησης στην στέγαση του προσωπικού στο Κέντρο Υγείας. Επιπλέον θα επιτρέψει την στελέχωση με δύο αντί ενός Νοσηλευτή στο Κέντρο Υγείας Πεδουλά.

Υπομέτρο 9.3 Ενίσχυση των παρεχόμενων Υπηρεσιών της Υπηρεσίας Ασθενοφόρων

Η αναδιάρθρωση της Υπηρεσίας των Ασθενοφόρων συμβάλλει στην βελτίωση της παροχής υπηρεσιών υγείας στην περιοχή Τροόδους, βελτιώνοντας τόσο το χρόνο απόκρισης στο περιστατικό, όσο και την ποιότητα των υπηρεσιών από το πλήρωμα. Για την πιο αποτελεσματική λειτουργία της Υπηρεσίας στη περιοχή του Τροόδους πρέπει να προωθηθούν τα παρακάτω:

Δράση 9.3.1 Ενίσχυση/ Επέκταση λειτουργίας Σταθμών Ασθενοφόρων

A. Ενίσχυση υφιστάμενων Σταθμών Ασθενοφόρων (διερεύνηση του ζητήματος ενίσχυσης με στόλο και προσωπικό)

i. Ευρύχου

Για την αναβάθμιση της λειτουργίας και των υπηρεσιών του Πυροσβεστικού Σταθμού Σολέας προωθείται η κατασκευή νέου σταθμού στον οποίο συστήνεται να μετεγκατασταθεί ο Σταθμός Ασθενοφόρων.

Προϋποθέσεις εφαρμογής: Θα πρέπει να αξιολογηθεί ο αριθμός των νοσηλευτών και να διασφαλιστεί η επαρκής στελέχωση του ΑΚΥ και του Σταθμού Πρώτων Βοηθειών.

- ii. Διατηρείται προσωρινά η λειτουργία με εθελοντή οδηγό των Ασθενοφόρων σε Κάμπου και Πεδουλά, έως ότου λειτουργήσει ο νέος Σταθμός Ασθενοφόρων Μαραθάσας, πλησίον του Πεδουλά.

Προϋποθέσεις εφαρμογής: Στο ΚΥ Πεδουλά μετά τις 15:00, ο νοσηλευτής του Κέντρου εκ περιτροπής με τον νοσηλευτή του ΚΥ Κάμπου, θα καλύπτουν τις ανάγκες με το σύστημα αναμονής κλήσης (on call) και θα ανταποκρίνονται μαζί με τους εθελοντές οδηγούς στις κλήσεις με το ασθενοφόρο. Σύμφωνα με τους προγραμματισμούς του Υπουργείου Υγείας για τους Νοσηλευτικούς Λειτουργούς που θα είναι υποχρεωμένοι να εφημερεύουν στα Κέντρα Υγείας Πεδουλά και Κάμπου, θα πρέπει να καταβάλλεται επίδομα εφημερίας.

B. Δημιουργία Νέων Σταθμών Ασθενοφόρων

i. Νέος Σταθμός Ασθενοφόρων Μαραθάσας

Προτείνεται να δημιουργηθεί Σταθμός Ασθενοφόρων στην Μαραθάσα, σε προτεινόμενο κομβικό σημείο πλησίον του Πεδουλά για την εξυπηρέτηση της κοιλάδας Μαραθάσας και των κοινοτήτων Νότιας Μαραθάσας. Στελέχωση με μόνιμο οδηγό – διασώστη. Στο συγκεκριμένο σημείο προτείνεται επίσης η κατασκευή Πυροσβεστικού Σταθμού.

ii. Νέος Σταθμός Ασθενοφόρων Καλό Χωριό Λεμεσού-Κελλάκι

Δημιουργία και στελέχωση Κέντρου Ασθενοφόρων για την κάλυψη της περιοχής Καλό Χωριό Λεμεσού – Κελλάκι.

Στην περιοχή έχουν δημιουργηθεί και λειτουργήσει πρόσφατα οι κάτωθι Σταθμοί Ασθενοφόρων

i. Πάχνα

Προωθείται η κατασκευή νέου κτιρίου Πυροσβεστικού Σταθμού Πάχνας όπου έχει προνοηθεί η μετεγκατάσταση του Σταθμού Ασθενοφόρων ο οποίος στεγάζεται σε προκατασκευασμένο

υποστατικό. Θα πρέπει να ενισχυθεί και υποστηριχθεί η προσπάθεια για επίσπευση της όλης διαδικασίας.

ii. Μονιάτης

Έχει λειτουργήσει πρόσφατα για την κάλυψη περιοχή Ορεινών Θερέτρων και Κούρρη – Ξυλούρικου.

Υπομέτρο 9.4 Αναδιοργάνωση της κρατικής Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας στις Ορεινές Περιοχές

Η πολιτική του Υπουργείου Υγείας, όπως διαφαίνεται, είναι η ενίσχυση της πρωτοβάθμιας φροντίδα υγείας μέσω της **συμπλεγματοποίησης των Κέντρων Υγείας**. Η συμπλεγματοποίηση ως προς την ιδέα της συνεργασίας γειτονικών Κέντρων Υγείας είναι θετική. Πρέπει ωστόσο να ληφθούν υπόψη τα παρακάτω:

- η ανάγκη εξυπηρέτησης του ορεινού πληθυσμού της περιοχής και μετά τις 3.00 μμ.
- η πιο ολοκληρωμένη παροχή υπηρεσιών από τα ΑΚΥ μετά το μεσημέρι (όποια λειτουργούν) θα απελευθερώσει πόρους στα ΤΑΕΠ και θα μειώσει τον χρόνο αναμονής.

Η συμβολή των ΑΚΥ στο ΣΥΤ μπορεί να αναζητηθεί μεταξύ της βελτιστοποίησης της λειτουργίας τους και του συντονισμού όλων των υπόλοιπων δομών ευημερίας και φροντίδας που υπάρχουν και λειτουργούν στην έδρα του κάθε ΑΚΥ και στο εσωτερικό των ιστορικών περιοχών. Επιπλέον μετά από αξιολόγηση συστήνεται η λειτουργία ΑΚΥ στο νότιο-ανατολικό Τρόδος¹.

Ωστόσο, μια βασική βελτίωση στο ΣΥΤ, αφορά το μέλλον των Κοινοτικών Ιατρείων. Η λύση μπορεί να αναζητηθεί στην αξιοποίηση των **τοπικών υποδομών κοινωνικής πρόνοιας** (φροντίδα ηλικιωμένων, Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης, κοινοτική νοσηλευτική, κτλ.). Αυτή η δομή μπορεί να επιτρέψει περιμετρικά των Κέντρων Υγείας, την οργάνωση πραγματικών Πολυκέντρων (πολυλειτουργικών) τα οποία θα μπορούν:

- να οργανώσουν υπηρεσίες φροντίδας για ηλικιωμένους, απασχόλησης για νέους και φύλαξη παιδιών προσχολικής ηλικίας
- να ενσωματώσουν παροχή ιατρικής φροντίδας σε συνεργασία με τα γειτονικά ΑΚΥ
- να αναλάβουν την εξυπηρέτηση των ηλικιωμένων των διπλανών χωριών (5-8 χωριά)

Η ενίσχυση της κοινοτικής φροντίδας στις ορεινές περιοχές με επιπρόσθετες προσλήψεις νοσηλευτών, αποτελεί εξισορροπητική παρέμβαση ενόψει της προβλεπόμενης μείωσης των επισκέψεων γιατρών και φαρμακοποιών στις ορεινές κοινότητες. Ο σχεδιασμός αυτός μπορεί να οδηγήσει στην οικοδόμηση μιας πιο ενισχυμένης συνεργασίας μεταξύ ΓεΣΥ και κοινοτήτων, η οποία μπορεί να πάρει τη μορφή πολυδύναμων ιατρικό κέντρων (πχ Πάχνα, Τριμίκλινη και Καλό Χωριό), εξέλιξη που εντοπίζεται ήδη σε πολλές ορεινές περιοχές της Ε.Ε. Η νέα συνεργασία αποβλέπει στην συνύπαρξη φροντίδας ηλικιωμένων, παροχής υπηρεσιών υγείας και άλλων συναφών δραστηριοτήτων.

¹ Πιθανές θέσεις μεταξύ (i) Απεισιάς και Λιμνάτη, (ii) Λάνιας – Τριμίκλινης – Συλίκου.

Δράση 9.4.1 Αναβάθμιση Αγροτικών Κέντρων Υγείας σε Πολυκέντρα Υγείας

Προτείνεται η αναβάθμιση τριών Αγροτικών Κέντρων Υγείας σε Πολυκέντρα Υγείας (ΠΥ) και η ενισχυμένη στελέχωσή τους με Ιατρούς Ειδικοτήτων με βάση τις ανάγκες των κατοίκων της περιοχής. Οι ανάγκες θα προσδιοριστούν μέσα από την Μελέτη που βρίσκεται σε εξέλιξη και περιγράφεται στο Υπομέτρο 9.1 – Δράση 9.1.2. Τα Πολυκέντρα Υγείας με τα εξωτερικά ιατρεία του Νοσοκομείου Τροόδους θα αποτελέσουν τους πυλώνες πρόσβασης των κατοίκων της περιοχής σε Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας (ΠΦΥ) και ειδικότερα σε Ιατρούς Ειδικοτήτων. Βεβαίως η πρόσβαση των κατοίκων στον Προσωπικό Ιατρό και Παιδίατρο, οι οποίοι αποτελούν την πρώτη επαφή των ασθενών με το Σύστημα Υγείας προωθείται ευρύτερα στα Κέντρα Υγείας και στα Πολυδύναμα Κέντρα Ημέρας (Δράση 9.4.4). Εν τούτοις, επειδή η στελέχωση με ειδικότητες αποτελεί μια εξόχως δαπανηρή επένδυση αλλά και η υπηρεσία της περιοδείας αυτών δεν θα απέδιδε τα αναμενόμενα αποτελέσματα και επιπλέον θα επιβάρυνε ακόμα περισσότερο τον οικονομικό προϋπολογισμό (κόστος χαμένου χρόνου και διακίνησης), η λογική της πιο πάνω πρότασης βασίζεται σε δύο προϋποθέσεις:

- η κάλυψη του χώρου να αναλαμβάνεται από τον Γενικό Ιατρό και Παιδίατρο,
- η συγκέντρωση, σε κομβικά και εύκολα προσβάσιμα Κέντρα, αναβαθμισμένων και πολυεπίπεδων υπηρεσιών.

Με βάση τα πιο πάνω, προτείνονται τα ακόλουθα:

- ΑΚΥ Πάχνας, μετονομασία σε Πολυκέντρο Υγείας Κρασοχωριών «Μάξιμος Μιχαηλίδης». Η σχετική ενέργεια έχει προωθηθεί από το Υπουργείο Υγείας. Το κτίριο του Πολυκέντρου είναι σύγχρονο και πληροί όλες τις προδιαγραφές.
- ΑΚΥ Ευρύχου, μετονομασία σε Πολυκέντρο Υγείας Σολέας. Η σχετική ενέργεια έχει προταθεί επίσης από το Υπουργείο Υγείας. Το κτίριο του Πολυκέντρου είναι παλιό και χρήζει αναπαλαίωσης. Η περιοχή κάλυψης του Πολυκέντρου είναι η μεγαλύτερη και πολυπληθέστερη εφόσον εξυπηρετεί τις κοινότητες Σολέας και Ορεινής Μόρφου, περιλαμβανομένης της κοινότητας Αστρομερίτη (δεν είναι στην περιοχή Μελέτης).
- Στην κοινότητα Επταγώνιας υπάρχει κοινοτικό κτίριο το οποίο θα μπορούσε να στεγάσει νέα προτεινόμενη δομή (εκτός περιοχής μελέτης).

Για την εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία των δομών υγείας έχει υλοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό η σύνδεσή τους με σύστημα PACS². Αυτή η δράση θα πρέπει να ολοκληρωθεί στα ΑΚΥ των ορεινών και να διασφαλιστεί η διασύνδεσή τους με το Νοσοκομείο Τροόδους.

² Το σύστημα αρχειοθέτησης εικόνων και επικοινωνίας (Picture archiving and communication systems - PACS) ολοκληρώθηκε το 2013 σε αριθμό νοσοκομείων σε όλη την Κύπρο, όπου τα αποτελέσματα των ακτινογραφιών παρέχονται στον ασθενή ηλεκτρονικά. Μέσω του συστήματος δίδεται η δυνατότητα σύνδεσής όλων των δομών υγείας με τα ακτινολογικά τμήματα όλων των νοσοκομείων με αποτέλεσμα ο γιατρός να μπορεί να έχει πρόσβαση σε ακτινολογικές εξετάσεις των ασθενών που πραγματοποιήθηκαν σε οποιοδήποτε νοσοκομείο.

Δράση 9.4.2 Εκσυγχρονισμός Αγροτικών Κέντρων Υγείας

Στην Δράση αυτή συστήνεται, ο εκσυγχρονισμός και η αναβάθμιση έξι υφιστάμενων Αγροτικών Κέντρων Υγείας τα οποία με τα Εξωτερικά Ιατρεία του Νοσοκομείου αποτελούν τους πυλώνες πρόσβασης των κατοίκων σε Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας. Ειδικότερα και όσον αφορά τις ορεινές κοινότητες οι δομές αυτές θα υποστηρίξουν αποτελεσματικότερα την πρόσβαση στο Γενικό Σύστημα Υγείας μεγάλου μέρους του πληθυσμού, λαμβανομένης υπόψη της πολυκεντρικότητας της περιοχής. Για τον λόγο αυτό με την αναδιάρθρωση του προγραμματισμού λειτουργίας τους θα στελεχώνονται καθημερινά τουλάχιστο με Γενικούς Ιατρούς. Επιπλέον ορισμένα εξ αυτών θα στελεχωθούν με Παιδίατρο, τα οποία θα επισκέπτεται σε τακτά διαστήματα (σε πλείστα εξ αυτών δεν παρέχεται σήμερα αυτή η υπηρεσία). Τα Κέντρα αυτά είναι του Πεδουλά, των Πλατρών, του Παλαιχωρίου, του Ομόδους και του Αγρού καθώς και του Κελλακίου (βρίσκεται εκτός περιοχής Μελέτης, αλλά στην ζώνη εγγύτητας).

Τα Κέντρα θα έχουν την ευθύνη περιοδειών σε κοινότητες όπως σήμερα, αλλά για ορθολογική διαχείριση των διαθέσιμων πόρων και αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών, οι επισκέψεις θα πραγματοποιούνται στα Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης, τα οποία θα αποτελέσουν την εξέλιξη των Κοινοτικών Ιατρείων. (Παράρτημα 1,2,3 – Κατάλογος Υφιστάμενης κατάστασης και προτεινόμενων Μεταβολών Δομών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας). Τα Κέντρα Υγείας θα υπάγονται οργανωτικά και διοικητικά στο Νοσοκομείο Τροόδους. Για την αναβάθμιση της λειτουργίας και των υποδομών τους συστήνονται τα ακόλουθα:

i. AKY Παλαιχωρίου

Να μετεγκατασταθεί στο υπερσύγχρονο και πρόσφατα ανεγερθέν Κέντρο Ενηλίκων το οποίο διαθέτει επαρκής χώρους για τον σκοπό αυτό

ii. AKY Πεδουλά

Να αναπαλαιωθεί και να φιλοξενήσει Κέντρο Φροντίδας Ηλικιωμένων με δομή κατ' οίκον φροντίδας (δομή Υπουργείου Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων) το οποίο δεν διαθέτει η περιοχή. Θα πρέπει να εκπονηθεί αρχιτεκτονική μελέτη και να πραγματοποιηθούν οικοδομικές εργασίες.

iii. Νέο AKY Κούρρη – Ξυλούρικου

Το Κέντρο, το οποίο προτείνεται να λειτουργήσει στην περιοχή Μονάγρι – Δωρός - Λάνια, θα μπορούσε να στεγαστεί σε κοινοτικό κτίριο ή να ανεγερθεί νέο. Θα πρέπει να πραγματοποιηθεί διαβούλευση με τις κοινότητες της περιοχής και να διοριστεί μελετητικό γραφείο.

Για την εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία των δομών υγείας έχει υλοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό η σύνδεσή τους με σύστημα PACS³. Αυτή η δράση θα πρέπει να ολοκληρωθεί στα AKY των ορεινών και να διασφαλιστεί η διασύνδεσή τους με το Νοσοκομείο Τροόδους.

³ Το σύστημα αρχειοθέτησης εικόνων και επικοινωνίας (Picture archiving and communication systems - PACS) ολοκληρώθηκε το 2013 σε αριθμό νοσοκομείων σε όλη την Κύπρο, όπου τα αποτελέσματα των ακτινογραφιών παρέχονται στον ασθενή ηλεκτρονικά. Μέσω του συστήματος δίδεται η δυνατότητα σύνδεσής όλων των δομών υγείας με τα ακτινολογικά τμήματα όλων των νοσοκομείων με αποτέλεσμα ο γιατρός να μπορεί να έχει πρόσβαση σε ακτινολογικές εξετάσεις των ασθενών που πραγματοποιήθηκαν σε οποιοδήποτε νοσοκομείο.

Δράση 9.4.3 Αναβάθμιση ΑΚΥ Κάμπου και Κατασκευή Πολυδύναμου Κέντρου Κάμπου - Τσακίστρας

Εξαίρεση των πιο πάνω θα αποτελέσει η περιοχή Κύκκου. Συστήνεται να δημιουργηθεί Πολυδύναμο Κέντρο για φιλοξενία ενηλίκων, ημερήσια και κατ' οίκον φροντίδα ηλικιωμένων – δομές Υπουργείου Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Εντός του Πολυδύναμου Κέντρου θα συστεγαστεί το ΑΚΥ Κάμπου. Το Κέντρο αυτό συστήνεται να στελεχωθεί μόνιμα με νοσηλευτές (τουλάχιστο ένας με ειδικότητα κοινοτικής νοσηλευτικής). Σε πρώτο στάδιο συστήνεται να στελεχώνεται καθημερινά κατά το σύνηθες ωράριο με Νοσηλευτή, έως ότου λειτουργήσει η νέα δομή.

Η στελέχωση του κέντρου θα ξεκινήσει από το πρώτο στάδιο της μεταρρύθμισης και οι υπηρεσίες θα προσφέρονται στο υφιστάμενο κτίριο του ΑΚΥ μέχρις ότου μετεγκατασταθεί στο νέο κτίριο. Αναλυτικά το ΑΚΥ Κάμπου θα στελεχώνεται δύο φορές την εβδομάδα και δύο Σάββατα τον μήνα (δηλαδή δύο εβδομάδες κάθε μήνα οι επισκέψεις θα γίνονται τρεις μέρες την εβδομάδα) με Ιατρό, Φαρμακοποιό και Γραφέα.

Δράση 9.4.4. Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης και ενσωμάτωση των Κοινοτικών Ιατρείων

Θα αξιοποιηθούν κοινοτικά κτίρια στην περιοχή τα οποία θα αναβαθμιστούν για να μετατραπούν σε Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης. Στα κέντρα θα λειτουργούν δομές Δια Βίου Μάθησης, Άσκησης⁴, Πολιτιστικής Εκπαίδευσης και Δημιουργίας⁵, Κοινωνικής πρόνοιας⁶ και Παροχής Ιατρικών Υπηρεσιών. Για την παροχή των παραπάνω υπηρεσιών συστήνεται σε πρώτο στάδιο να συλλειτουργούν προγράμματα διαφόρων Υπουργείων στην βάση ενός ενιαίου σχεδιασμού σε επίπεδο περιφέρειας με βάση τις γενικές διαπιστώσεις της ΕΣΑΟΚ και σε επίπεδο γεωγραφικής περιοχής με βάση τις ιδιαίτερες ανάγκες των κοινοτήτων που το συναποτελούν (κοινότητες Κούρρη – Ξυλούρικου, Πιτσιλιάς Λευκωσίας κ.α.). Αρκετά από τα προγράμματα αυτά προσφέρονται στην περιοχή (π.χ. Αθλητισμός για Όλους, Επιμορφωτικά Κέντρα Εκπαίδευσης κ.α.) αλλά χρειάζεται περαιτέρω αξιοποίησή τους σε συστηματική βάση και ενιαίο προγραμματισμό για όλους του Τροοδίτες. Σε δεύτερο στάδιο θα πρέπει να δημιουργηθούν και εφαρμοστούν νέα προγράμματα και δομές προσαρμοσμένα στις ανάγκες και ιδιαιτερότητες της περιοχής με εστίαση στην πολιτιστική εκπαίδευση και δημιουργία (π.χ. θεατρικά και μουσικά εργαστήρια), ένεκα του κενού το οποίο διαπιστώνεται ότι υπάρχει στους τομείς αυτούς τόσο ως δημόσια όσο και ως ιδιωτική παρέμβαση. Η λειτουργία τους θα καθορίζεται με βάση πρόγραμμα το οποίο θα ετοιμάζεται σε συνεργασία με τους κοινοτάρχες και τα οργανωμένα σύνολα της περιοχής εξυπηρέτησης του κάθε κέντρου και με βάση τις ανάγκες των κατοίκων. Εκτενέστερη αναφορά και περιγραφή της λειτουργίας των Πολυκέντρων τους γίνεται στις Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις “Εκπαίδευση” και “Πολιτισμός”.

Στα Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης, θα προσφέρονται αναβαθμισμένες υπηρεσίες Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας, αντικαθιστώντας τον θεσμό των Κοινοτικών Ιατρείων. Για τον σκοπό αυτό τα Πολυκέντρα θα στελεχώνονται και θα λειτουργούν μία ή

⁴ Σωματική άσκηση για την βελτίωση της ποιότητας ζωής, Ολοκληρωμένη Παρέμβαση “Σχέδιο ΑΤΛΑΣ”

⁵ (ΟΠ Εκπαίδευση και Πολιτισμός)

⁶ Να εξεταστεί το ενδεχόμενο κάποια Πολυκέντρα Ημέρας να αναγνωριστούν ως Κέντρα Δημερευούσας Φροντίδας. Το πρόγραμμα αυτό δίνει την ευκαιρία στα ηλικιωμένα ή ανάπηρα άτομα να εξυπηρετούνται από τις Στέγες Ηλικιωμένων ή τα Κέντρα Ενηλίκων κατά τη διάρκεια της ημέρας. Τα Κέντρα Ενηλίκων τα οποία λειτουργούν από τα Συμβούλια Κοινωνικής Ευημερίας επιχορηγούνται μέσω του Σχεδίου Κρατικών Χορηγιών και παρέχουν σε ηλικιωμένα και ανάπηρα άτομα διάφορες υπηρεσίες κατά τη διάρκεια της ημέρας, όπως φαγητό, πλύσιμο ρούχων, απασχόληση, ψυχαγωγία, κ.ά.

δύο φορές ανά εβδομάδα σε πλήρες ωράριο (7.30 – 15.00 ή 10.30 – 18.00) έναντι της μερικής λειτουργίας των Κοινοτικών Ιατρείων τα οποία στελεχώνονται και λειτουργούν σήμερα μία ή δύο φορές τον μήνα. Με τον τρόπο αυτό εξορθολογίζεται το σύστημα των περιοδειών από τα Αγροτικά Κέντρα Υγείας και το Νοσοκομείο Τροόδους και προσαρμόζεται στο Γενικό Σύστημα Υγείας. Ο προγραμματισμός λειτουργίας τους θα καθορίζεται ανάλογα (i) με την απόσταση των κοινοτήτων από άλλες εξυπηρετήσεις και ειδικά την εγγύτητά τους σε άλλες δομές υγείας και (ii) τον αριθμό των κοινοτήτων και του πληθυσμού που εξυπηρετεί το κέντρο. Με τον τρόπο αυτό θα ανακτηθεί η εμπιστοσύνη των τοπικών αρχών και του τοπικού πληθυσμού ως προς το νέο σύστημα το οποίο έχει προσαρμοστεί στις ιδιομορφίες της ορεινότητας και της πολυκεντρικότητας για να τους εξυπηρετήσει και βασίζεται στον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση στο πλαίσιο του νέου ΓεΣΥ.

Τα Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης προτείνεται να δημιουργηθούν σε χωριά τα οποία θεωρούνται κεντρικοί πόλοι στο εσωτερικό οικιστικών ενοτήτων με σημαντική συγκέντρωση πληθυσμού και ευαίσθητων ομάδων (παιδιά και ηλικιωμένους). Αναλυτικότερα συστήνεται να δημιουργηθούν στις κοινότητες Αγία Μαρίνα Ξυλιάτου, Πολύστυπος, Φαρμακάς Άγιος Ιωάννης Αγρού (ή Δύμες), Καλό Χωριό (ή Λουβαράς), Αστρομερίτης, Καλοπαναγιώτης (ή Οίκος), Κοιλάνι, Λάνια, Απεσιά, Τρεις Ελιές, Άγιος Επιφάνειος. Στα παραπάνω Πολυκέντρα θα προσφέρονται και Ιατρικές Υπηρεσίες (περιοδείες Αγροτικών Κέντρων Υγείας ή Νοσοκομείου Κυπερούντας). Επιπλέον συστήνεται να δημιουργηθούν Πολυκέντρα στα οποία δεν θα προσφέρονται Ιατρικές Υπηρεσίες στις ακόλουθες κοινότητες περιοχή Κρασοχώρια – Αμπελοχώρια (Βάσα ή Μαλλιά και Άγιος Αμβρόσιος ή Άγιος Θεράπων), Φλάσου/ Λινού, Σινά – Όρος, Κάμπος, Καννάβια και περιοχή Ασίνου.

Εφαρμογή Δράσης

Επισυνάπτεται ξεχωριστός κατάλογος για κάθε Ζώνη/ Υποπεριφέρεια στον οποίο παρουσιάζονται όλες οι κοινότητες εξυπηρέτησης, οι υφιστάμενες δομές Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας, οι προτεινόμενες προσαρμογές στις περιοχές εξυπηρέτησης του κάθε Αγροτικού Κέντρου Υγείας, τα κοινοτικά ιατρεία που μπορούν να καταργηθούν καθώς και τα «βήματα» που πρέπει να ακολουθηθούν για την επίτευξη των προτεινόμενων μεταβολών. (Παραρτήματα 1,2,3). Επιπλέον επισυνάπτεται στο Παράρτημα 5, Διάγραμμα με το σύνολο των δομών υγείας. Οι μεταβολές και ο προγραμματισμός λειτουργίας των δομών υγείας ανά υποπεριφέρεια/ ζώνη παρατίθεται πάρα κάτω:

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΖΩΝΗΣ 1

1. Εξωτερικά Ιατρεία Νοσοκομείου Τροόδους

- i. Το Εξωτερικά Ιατρεία του Νοσοκομείου είναι υπεύθυνα για περιοδεία στις κοινότητες Διαμερίσματος Πιτσιλιάς Λεμεσού - Ποταμίτισσα ανά μήνα, Αγρίδια ανά δεκαπενθήμερο και στο Πελένδρι και Αμιάντο κάθε εβδομάδα και Διαμερίσματος Πιτσιλιάς Λευκωσίας Πολύστυπο και Λαγουδερά δύο φορές τον μήνα.
- ii. Οι περιοδείες περιορίζονται από 7 σε 4. Διακόπτεται η λειτουργία των Κοινοτικών Ιατρείων
 - στις κοινότητες Ποταμίτισσα, Αγρίδια λόγω εγγύτητας με ΑΚΥ Αγρού, ΠΚΗ Αγ Ιωάννη και Νοσοκομείο. Η διακοπή θα υλοποιηθεί όταν διασφαλιστεί η εξυπηρέτησή τους με μέσα δημοσίων μεταφορών και η διασύνδεσή τους με το Νοσοκομείο. Οι Δημόσιες Μεταφορές θα πρέπει να εξυπηρετήσουν και τις λοιπές κοινότητες του ίδιου Διαμερίσματος – Χανδριά, Δύμες και Κάτω Μύλος.
 - στην κοινότητας Λαγουδερά (εξυπηρέτηση από ΠΚΗ Πολύστυπου).

- iii. Οι περιοδείες στις κοινότητες Αμιάντου και Πελενδρίου περιορίζονται σε δύο φορές τον μήνα, αντί κάθε εβδομάδα. Στην Κοινότητα Πελένδρι να διασφαλιστεί η περιοδεία στην Στέγη Ενηλίκων.
- iv. Το Κοινοτικό Ιατρείο Πολύστυπου αναβαθμίζεται σε ΠΚΗ. Η αναβάθμιση αφορά την παρουσία Ιατρού αντί μία ημέρα ανά δεκαπενθήμερο σε μία ημέρα ανά εβδομάδα σε πλήρες ωράριο. Το ωράριο θα είναι εναλλασσόμενο – την μία εβδομάδα 7.30 -15.00 και την επόμενη θα εργάζεται απογευματινό ωράριο για διευκόλυνση των εργαζομένων της περιοχής, από τις 10.30 έως τις 17.30. Το ΠΚΗ θα εξυπηρετεί και τις κοινότητες Λιβάδια, Αληθινού και Σαράντι, όπου δεν πραγματοποιούταν περιοδεία
- v. Οι κοινότητες Άλωνα και Πλατανιστάσα θα μεταφερθούν από ΑΚΥ Παλαιχωρίου στην περιοχή ευθύνης Νοσοκομείου Τροόδους, θα διακοπεί η περιοδεία σε αυτές και θα εξυπηρετούνται από το Πολυκέντρο Κέντρο Ημέρας Πολύστυπου.
 - Άλωνα - Πολύστυπος 3,2km έναντι Άλωνα - Παλαιχώρι 11,4km και
 - Πλατανιστάσα - Πολύστυπος 5,6km έναντι Πλατανιστάσα - Παλαιχώρι 12km
 Με βάση τα πιο πάνω αναβαθμίζεται σε μία από τις πλέον απομονωμένες και πληθυσμιακά αποψιλωμένες περιοχές των ορεινών κοινοτήτων η παρουσία Ιατρού και Φαρμακοποιού κάθε εβδομάδα σε πλήρες ωράριο αντί για λίγες ώρες ανά δεκαπενθήμερο τα πρωινά στο κάθε χωριό.

2. ΑΚΥ Αγρού

- i. Το ΑΚΥ περιοδεύει στις Κοινότητες Άγιος Θεόδωρος και Άγιος Ιωάννης του διαμερίσματος Πιτσιλιάς Λεμεσού και σε 5 κοινότητες του διαμερίσματος Κουμανταρίας (Άγιος Παύλος, Άγιος Κωνσταντίνος, Ζωοπηγή, Καλό Χωριό και Λουβαράς)
- ii. Οι περιοδείες περιορίζονται από 8 σε 3. Διακόπτεται η λειτουργία των Κοινοτικών Ιατρείων ανά δεκαπενθήμερο στις κοινότητες
 - Άγιος Θεόδωρος (εξυπηρέτηση από ΠΚΗ Αγίου Ιωάννη)
 - Άγιος Παύλος, Άγιος Κωνσταντίνος και Ζωοπηγή (εξυπηρέτηση από ΠΚΗ Λουβαρά και Καλού Χωριού)
 - Αψιού, η οποία θα μεταφερθεί από ΑΚΥ Αγρού στην περιοχή ευθύνης ΑΚΥ_Πλατρών και θα εξυπηρετείται από προτεινόμενο Πολυκέντρο Κέντρο Ημέρας Απεσιάς
 - ✓ Αψιού - Απεσιά 6,2km έναντι Αψιού - Αγρός 25,4km
- iii. Τα Κοινοτικά Ιατρεία Καλού Χωριού και Λουβαρά αναβαθμίζονται σε Πολυκέντρα. Η αναβάθμιση αφορά την παρουσία Ιατρού στα δύο Κέντρα Ημέρας αντί μίας ημέρας ανά δεκαπενθήμερο, σε μία ημέρα ανά εβδομάδα αντίστοιχα (ή σε δύο ημέρες εβδομαδιαίως σε μία εκ των δύο κοινοτήτων), σε πλήρες ωράριο πρωί και απόγευμα εναλλάξ - 7.30-15.00 και 10.00-17.30μ.μ.. Λαμβανομένου υπόψη ότι οι κοινότητες Καλό Χωριό και Λουβαράς είναι σε κοντινή απόσταση, οι μέρες που θα λειτουργούν τα Ιατρεία θα είναι διαφορετικές και το ωράριό τους θα εναλλάσσεται, δηλαδή όταν το ένα εργάζεται πρωί, το άλλο θα εργάζεται απόγευμα. Με τον τρόπο αυτό θα δοθεί η δυνατότητα στο σύμπλεγμα των κοινοτήτων Κουμανταρίας να έχουν Ιατρό δύο φορές την εβδομάδα, σε πρωινή και απογευματινή βάση, αντί για λίγες ώρες ανά δεκαπενθήμερο τα πρωινά στο κάθε χωριό.
- iv. Το Κοινοτικό Ιατρείο Αγίου Ιωάννη αναβαθμίζεται σε ΠΚΗ. Η αναβάθμιση αφορά την παρουσία Ιατρού αντί μία ημέρα ανά δεκαπενθήμερο σε μία ημέρα ανά εβδομάδα σε πλήρες ωράριο. Το ωράριο θα είναι εναλλασσόμενο – την μία εβδομάδα 7.30 -15.00 και την επόμενη θα εργάζεται απογευματινό ωράριο από τις 10.30 έως τις 17.30. Το ΠΚΗ θα εξυπηρετεί και την κοινότητα Κάτω Μύλος όπου δεν πραγματοποιούταν περιοδεία

3. ΑΚΥ Παλαιχωρίου

- i. Το ΑΚΥ περιοδεύει στις Κοινότητες Άλωνα, Πλατανιστάσα, Φτερικούδι, Ασκάς, Φαρμακάς, Απλίκι, Άγιος Επιφάνειος και Καμπί του διαμερίσματος Πιτσιλιάς Λευκωσίας. Την κοινότητα Γούρρη του ίδιου διαμερίσματος εξυπηρετεί το ΑΚΥ Κλήρου στην περιοχή ευθύνης του οποίου τελούν και οι κοινότητες Φικάρδου και Λαζανιάς στις οποίες δεν πραγματοποιείται περιοδεία.
- ii. Οι περιοδείες περιορίζονται από 8 σε 2. Διακόπτεται η λειτουργία των Κοινοτικών Ιατρείων στις κοινότητες
 - Ασκάς, Φτερικούδι και Απλίκι λόγω εγγύτητας με ΑΚΥ Παλαιχωρίου. Η διακοπή θα υλοποιηθεί όταν διασφαλιστεί η εξυπηρέτησή τους με μέσα δημοσίων μεταφορών
 - Καμπί, εξυπηρέτηση από ΠΚΗ Φαρμακά
 - Άλωνα και Πλατανιστάσα οι οποίες θα μεταφερθούν από ΑΚΥ Παλαιχωρίου στην περιοχή ευθύνης Νοσοκομείου Τροόδους και θα εξυπηρετούνται από το Πολυκέντρο Ημέρας Πολύστυπου
 - ✓ Άλωνα - Πολύστυπος 3,2km έναντι Άλωνα - Παλαιχώρι 11,4Km
 - ✓ Πλατανιστάσα - Πολύστυπος 5,6km έναντι Πλατανιστάσα - Παλαιχώρι 12Km
- v. Θα συνεχίσει να λειτουργεί το Κοινοτικό Ιατρείο Αγίου Επιφανείου ως περιοδεία δύο φορές τον μήνα
- vi. Το Κοινοτικό Ιατρείο Φαρμακά αναβαθμίζεται σε ΠΚΗ. Η αναβάθμιση αφορά την παρουσία Ιατρού αντί μία ημέρα ανά δεκαπενθήμερο σε δύο ημέρες ανά εβδομάδα σε πλήρες ωράριο. Εναλλαγή πρωινού (7.30 -15.00) και απογευματινού (10.30 - 17.30) ωραρίου ανά εβδομάδα

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΖΩΝΗΣ 2

1. Πολυκέντρο Σολέας

- i. Το ΑΚΥ περιοδεύει στις Κοινότητες Αστρομερίτης, Βυζακιά, Νικητάρι, Ποτάμι Σπήλια, Καννάβια και Αγία Ειρήνη
- ii. Οι περιοδείες περιορίζονται από 7 σε 1. Διακόπτεται η λειτουργία των Κοινοτικών Ιατρείων:
 - στις κοινότητες Σπήλια, Αγία Ειρήνη Λευκωσίας, Καννάβια. Η διακοπή θα υλοποιηθεί όταν διασφαλιστεί η εξυπηρέτησή τους με μέσα δημοσίων μεταφορών
 - Βυζακιά, Νικητάρι και Ποτάμι (εξυπηρέτηση από ΠΚΗ Αστρομερίτη)
- iii. Το Κοινοτικό Ιατρείο Αστρομερίτη αναβαθμίζεται σε ΠΚΗ. Η αναβάθμιση αφορά την παρουσία Ιατρού αντί μία ημέρα την εβδομάδα στον Αστρομερίτη σε δύο ανά εβδομάδα σε πλήρες ωράριο. Επιπλέον την εξυπηρέτηση των κοινοτήτων Βυζακιά, Νικητάρι και Ποτάμι στις οποίες πραγματοποιείται περιοδεία ανά δεκαπενθήμερο. Εναλλαγή πρωινού (7.30 -15.00) και απογευματινού (10.30 - 17.30) ωραρίου ανά εβδομάδα

2. ΑΚΥ Πεδουλά

- i. Το ΑΚΥ περιοδεύει στις Κοινότητες Παλιόμυλος, Πρόδρομος και Λεμούθου (Εξυπηρέτηση από ΑΚΥ Πεδουλά, Οίκος, Γερακιάς, Μουτουλλάς, Άγιος Δημήτριος, Καμινάρια και Τρεις Ελιές
- ii. Οι περιοδείες περιορίζονται από 9 σε 1. Διακόπτεται η λειτουργία των Κοινοτικών Ιατρείων στις κοινότητες
 - Παλιόμυλος, Πρόδρομος και Λεμούθου (Εξυπηρέτηση από ΑΚΥ Πεδουλά)
 - Οίκος, Γερακιάς, Μουτουλλάς (Εξυπηρέτηση από ΠΚΗ Καλοπαναγιώτη)
 - Οι κοινότητες Άγιος Δημήτριος, Καμινάρια και Τρεις Ελιές θα μεταφερθούν από ΑΚΥ Πεδουλά, στην Ζώνη 3, υπό την περιοχή ευθύνης ΑΚΥ Πλατρών, θα διακοπεί η περιοδεία σε αυτές και θα εξυπηρετούνται από το ΠΚΗ Τρεις Ελιές
 - ✓ Άγιος Δημήτριος - Τρεις Ελιές 4,5km έναντι Άγιος Δημήτριος - Πεδουλά 14,1km

- ✓ Καμινάρια - Τρεις Ελιές 3,5km έναντι Καμινάρια - Πεδουλά 18,9km
 - ✓ Τρεις Ελιές 0km έναντι Τρεις Ελιές - Πεδουλά 17,9km)
- iii. Δημιουργείται νέο ΠΚΗ στην Κοινότητα Καλοπαναγιώτη για εξυπηρέτηση των κοινοτήτων Μουτουλλά, Οίκου και Γερακιών. Η περιοδείες θα διενεργούνται αντί μία ημέρα ανά δεκαπενθήμερο σε μία ημέρα ανά εβδομάδα σε πλήρες ωράριο. Εναλλαγή πρωινού (7.30 -15.00) και απογευματινού (10.30 - 17.30) ωραρίου ανά εβδομάδα.
- iv. Αναπαλαίωση κτιρίου για φιλοξενία στο ΑΚΥ Πεδουλά δομής Κέντρου Ενηλίκων (συλλειτουργία με ΥΕΠΚΑ)

3. ΑΚΥ Κάμπου

- i. Οι περιοδείες περιορίζονται από 3 σε 0. Διακόπτεται η λειτουργία των Κοινοτικών Ιατρείων στις κοινότητες
- Τσακίστρα, Μηλικούρι και Κύκκος (Εξυπηρέτηση από ΑΚΥ Κάμπου)
- ii. Μελέτη και κατασκευή Πολυδύναμου Κέντρου Κάμπου – Τσακίστρας, στο οποίο θα συστεγαστεί και θα συλλειτουργεί το ΑΚΥ Κάμπου

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΖΩΝΗΣ 3

1. Πολυκέντρο Πάχνας

- i. Οι περιοδείες περιορίζονται από 7 σε 6. Διακόπτεται η λειτουργία του Κοινοτικού Ιατρείου στην κοινότητα Καντού η οποία θα μεταφερθεί από ΑΚΥ Πάχνας στην περιοχή ευθύνης Κέντρου Υγείας Παλαιού Νοσοκομείου Λεμεσού. Να εξεταστεί αρμοδίως η διατήρηση του Κοινοτικού Ιατρείου της Κοινότητας ή να εξυπηρετείται από το Κοινοτικό Ιατρείο Ερήμης (Καντού – Ερήμη 4,2km έναντι Καντού - Πάχνα 18,8km)
- ii. Οι περιοδείες συνεχίζουν στις κοινότητες , Σούνι Ζανακιά, Δορά, Άγιος Αμβρόσιος, Άγιος Θεράπων, Πάνω Κυβίδες και Λόφου
- iii. Σημειώνεται ότι η Σωτήρα στο σχέδιο μεταρρύθμισης 2017 έχει μεταφερθεί στο ΑΚΥ Αυδήμου
- ✓ Σωτήρα - Αυδήμου 13,7km έναντι Σωτήρα - Πάχνα 21,3km

2. ΑΚΥ Ομόδους

Οι περιοδείες θα γίνονται στις κοινότητες Μαλλιά, Βουνί, Ποταμιού, Βάσα και Άρσος

3. ΑΚΥ Πλατρών

- i. Από το ΑΚΥ Πλατρών πραγματοποιούνται περιοδείες στο Φοινί, το οποίο διαθέτει Κέντρο Ενηλίκων, στον Μονιάτη και στα Μανδριά, ανά δεκαπενθήμερο. Το πρόβλημα που αντιμετωπίζει αυτό το ΑΚΥ είναι η διευρυμένη ζώνη εξυπηρέτησής του, στην οποία περιλαμβάνονται οι κοινότητες συμπλέγματος Κούρρη – Ξυλούρικου. Σε αυτή την περιοχή γίνονται περιοδείες σε 12 κοινότητες ανά δεκαπενθήμερο.
- ii. Προτείνονται δύο σενάρια, τα οποία σε κάθε περίπτωση εξασφαλίζουν δύο ή τρεις φορές την εβδομάδα την παρουσία Ιατρού στην περιοχή Κούρρη – Ξυλούρικου, αντί ανά δεκαπενθήμερο και σε πλήρες ωράριο αντί λίγων ωρών σε κάθε κοινότητα. Επιπλέον δίδεται η δυνατότητα λειτουργίας τα απογεύματα έως τις 18.00μ.μ. Στην ανάλυση των σεναρίων που παρατίθενται, στην περιοχή ευθύνης του ΑΚΥ Πλατρών εντάσσονται η Κορφή από Παλαιό Νοσοκομείο Λεμεσού και η Απεσιά από ΑΚΥ Αγρού.

- Ως πρώτο σενάριο συστήνεται η δημιουργία ενός Κέντρου Υγείας σε κεντρική περιοχή των κοινοτήτων Κούρρη Ξυλούρικου (περιοχή Λάνιας) και η λειτουργία δύο «δορυφορικών» Κέντρων Ημέρας (Κοινότητες Απεσιάς και Κουλιανίου). Η στελέχωση του Κέντρου θα γίνεται δύο φορές την εβδομάδα και των δορυφόρων μία φορά την εβδομάδα σε πλήρες ωράριο. Επιπλέον το Κέντρο θα εργάζεται την μία ημέρα με πρωινό ωράριο (7.30-15.00μ.μ.) και την δεύτερη με απογευματινό ωράριο (10.30μ.μ. – 6.00μ.μ.) Με το ίδιο σύστημα θα εργάζονται και τα «δορυφορικά» Κέντρα Ημέρας, την μία εβδομάδα με πρωινό ωράριο και την επόμενη με απογευματινό.
 - Ως δεύτερο σενάριο συστήνεται η δημιουργία ενός Κέντρου Υγείας σε κεντρική περιοχή των κοινοτήτων Κούρρη Ξυλούρικου (περιοχή Λάνιας) και η λειτουργία τεσσάρων «δορυφορικών» Κέντρων Ημέρας (Λιμνάτης, Κουλιάνι, Μονιάτης και Απεσιά). Σε αυτή την περίπτωση επειδή οι περιοδείες επεκτείνεται σε πέντε κοινότητες αντί τριών, σύμφωνα με το πρώτο σενάριο, η στελέχωση μειώνεται σε μία φορά την εβδομάδα σε κάθε Ιατρείο σε πλήρες ωράριο.
- iii. Ως καλύτερο σενάριο συστήνεται το πρώτο, το οποίο εάν τελικά επιλεγεί, οι περιοδείες περιορίζονται από 14 σε 4, περιλαμβανομένου μιας νέας περιοδείας σε Μαραθάσα. Διακόπτεται η λειτουργία των Κοινοτικών Ιατρείων στις κοινότητες
- ✓ Μονιάτης (Εξυπηρέτηση από ΑΚΥ Πλατρών ή νέα ΠΚΗ περιοχής Κούρρη Ξυλούρικου
 - ✓ Λιμνάτης και Άγιος Μάμας (Εξυπηρέτηση από Κέντρο Ημέρας Κοινωνικών και Ιατρικών Παροχών Απεσιάς)
 - ✓ Πέρα Πεδί, Δωρός, Άλασσα, Συλίκου, Τριμίκλινη, Άγιος Γεώργιος και Μονάγρι (Εξυπηρέτηση από Κέντρα Ημέρας Κοινωνικών και Ιατρικών Παροχών Λάνιας και Κουλιανίου)
- iv. Η Κορφή να μεταφερθεί από ΑΚΥ Παλαιού Νοσοκομείου Λεμεσού στην περιοχή ευθύνης ΑΚΥ Πλατρών - εξυπηρέτηση από προτεινόμενο Κέντρο Ημέρας Απεσιάς
- ✓ Κορφή - Απεσιά 2,4km έναντι Κορφή - Περ. Νοσοκ. Λεμεσού 16,3km
- v. Η Αψιού θα μεταφερθεί από ΑΚΥ Αγρού στην περιοχή ευθύνης ΑΚΥ Πλατρών - εξυπηρέτηση από προτεινόμενο Κέντρο Ημέρας Απεσιάς
- ✓ Αψιού - Απεσιά 6,2km έναντι Αψιού - Αγρός 25,4km
- vi. Οι κοινότητες Άγιος Δημήτριος, Καμινάρια και Τρείς Ελιές θα μεταφερθούν από το ΑΚΥ Πεδουλά, στην Ζώνη 3, υπό την περιοχή ευθύνης ΑΚΥ Πλατρών - Εξυπηρέτηση από Κέντρο Ημέρας Τρείς Ελιές
- ✓ Άγιος Δημήτριος - Τρείς Ελιές 4,5km έναντι Άγιος Δημήτριος - Πεδουλά 14,1km
 - ✓ Καμινάρια - Τρείς Ελιές 3,5km έναντι Καμινάρια - Πεδουλά 18,9km
 - ✓ Τρείς Ελιές 0km έναντι Τρείς Ελιές - Πεδουλά 17,9km

Υπομέτρο 9.5. Κινητές Μονάδες Υγείας

Δράση 9.5.1. Κινητές Μονάδες πρόληψης (Καρδιολόγος, Μαστογραφία, Οφθαλμίατρος, ΩΡΛ)

Εκτιμάται ότι η αγορά των μονάδων (κόστος 65.000 / όχημα) θα μπορούσε να διασφαλιστεί μέσα από χορηγίες Εταιρικών Προγραμμάτων ΚΕ. Η λειτουργία θα μπορούσε να ενταχθεί στους μηχανισμούς της Περιόδου 2021-2027 στο πλαίσιο ΟΕΕ με στόχο πληθυσμό που κατοικεί σε μειονεκτικές περιοχές.

Η δράση περιλαμβάνει: προσωπικό (4 Ιατροί, 4 Νοσοκόμες, 3 Οδηγοί), 2 Οχήματα. Η λειτουργία τους δεν θα περιοριστεί στο Τρόοδο, αλλά θα καλύψει όλη την ύπαιθρο.

Παροτρύνσεις/ Συστάσεις προς την Κυπριακή Δημοκρατία

Σύσταση 1: Διασφάλιση της επαρκούς στελέχωσης των δομών υγείας

Με βάση τις ανάγκες της περιοχής και της προωθούμενης Μελέτης θα πρέπει να διασφαλιστεί η στελέχωση του Νοσοκομείου και των λοιπών δομών υγείας με ιατρούς, νοσηλευτές, φαρμακοποιούς και γραμματειακό προσωπικό. Ως προτεραιότητα τίθεται η επίλυση του ζητήματος της έλλειψης Παιδιάτρων. Ανάπτυξη της Κοινωνικής Νοσηλευτικής για την κάλυψη όλης περιοχής του Τροόδου.

1.1. Περιοδείες σε Κέντρα Ημέρας, κοινωνικών και ιατρικών παροχών.

Όπως έχει προαναφερθεί θα περιοριστούν οι περιοδείες, και όλα τα Πολυκέντρα Υγείας και Κέντρα Υγείας κατά το ωράριο λειτουργίας τους θα είναι διαρκώς στελεχωμένα με μόνιμο προσωπικό για τον σκοπό αυτό. Θα διακοπεί επίσης η 24ωρη λειτουργία όλων των ΚΥ και η πρόσβαση στον προσωπικό ιατρό θα γίνεται σε 9 σημεία σε ολόκληρο το Τρόοδο (Πολυκέντρα και Κέντρα Υγείας) τα οποία θα λειτουργούν με διευρυμένο ωράριο πρωί και απόγευμα και κατά το Σάββατο. Επιπλέον στα 10-12 Κέντρα Ημέρας τα οποία θα στελεχώνονται σε πλήρες ωράριο (7.30 – 15.00 ή 10.30 – 18.00) 1 ή 2 φορές κάθε εβδομάδα.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι όλο το προσωπικό θα μεταφερθεί υπό τη διεύθυνση του Νοσοκομείου Τροόδου, σε περίπτωση άδειας ή ασθένειας μέλους της Ομάδας Υγείας η επίσκεψη δεν θα ματαιώνεται αλλά θα αντικαθίσταται ο συγκεκριμένος λειτουργός.

Σημειώνεται ότι θα πρέπει να γνωστοποιηθεί στους ασθενείς η Υποπεριφέρεια στην οποία ανήκουν, το πλησιέστερο στην κοινότητά τους Πολυκέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης και ο Ιατρός που το στελεχώνει. Επιπλέον, εάν διαθέτει η περιοχή Κέντρο Υγείας και οπωσδήποτε το Πολυκέντρο Υγείας που θα τον εξυπηρετεί. Με τον τρόπο αυτό θα γνωρίζουν σε ποιόν Ιατρό πρέπει να εγγραφούν και σε περίπτωση που αυτός απουσιάζει, που θα απευθυνθούν για να εξυπηρετηθούν.

1.2. Προγραμματισμός για πρόσβαση σε υπηρεσίες Προσωπικού Ιατρού και Παιδιάτρου

1. Τα εξωτερικά Ιατρεία του Νοσοκομείου Τροόδου θα λειτουργούν τις καθημερινές 7:30-15:00 και τρεις φορές την εβδομάδα, Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή με απογευματινό ωράριο ανεξάρτητα από το ΤΑΕΠ, έτσι οι κάτοικοι της περιοχής θα έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες ΠΦΥ.
2. Τα Πολυκέντρα και τα Κέντρα Υγείας Ευρύχου, Πλάτρες, Αγρός και Παλαιχώρι θα λειτουργούν καθημερινά από τις 7.30 έως τις 15:00 και δύο φορές την εβδομάδα με απογευματινό ωράριο μέχρι τις 18:00 (10.30-18.00). Επιπλέον, σε πρώτο στάδιο θα εργάζονται δύο Σάββατα τον μήνα μέχρι τις 13.00μ.μ. ενώ θα εξεταστεί στην πλήρη λειτουργία τους είτε η κατάργηση του Σαββάτου είτε η παράταση του ωραρίου τους έως τις 15.00μ.μ.
3. Το Πολυκέντρο Υγείας Πάχνας και Κέντρο Υγείας Ομόδους θα συνεχίσουν να εργάζονται με το υφιστάμενο ωράριο

4. Το Κέντρο Υγείας Πεδουλά θα λειτουργεί καθημερινά από τις 7:30 έως τις 15:00 και δύο φορές την εβδομάδα με απογευματινό ωράριο μέχρι τις 18:00.
5. Το Κέντρο Υγείας Κάμπου θα λειτουργεί δύο φορές την εβδομάδα από τις 7:30 έως τις 15:00
6. Το ωράριο και οι μέρες λειτουργίας των Πολυκέντρων και των Κέντρων Υγείας δεν θα επηρεάζονται από τις επίσημες αργίες.
7. Τον Γενικό Συντονισμό των προγραμμάτων των Δομών Υγείας και της κάλυψης των κέντρων όταν θα απουσιάζει προσωπικό, ιατρικό, νοσηλευτικό, γραφείων, κτλ. θα τον αναλαμβάνει η Διεύθυνση του Νοσοκομείου Τροόδους. Η Διεύθυνση του Νοσοκομείου σε συνεργασία με το προσωπικό των Δομών Υγείας, δύναται να αναδιοργανώσει και να αναπροσαρμόσει την απογευματινή λειτουργία των Δομών ανάλογα με τις ανάγκες.

Προϋποθέσεις εφαρμογής: Με βάση τα πιο πάνω θα πρέπει να ετοιμαστεί πρόγραμμα με την υποστήριξη της Διεύθυνσης του Νοσοκομείου Τροόδους, το οποίο θα επιτρέπει την εύρυθμη λειτουργία των Εξωτερικών Ιατρείων, των Πολυκέντρων και Κέντρων Υγείας με Γενικό Ιατρό ή/ και παθολόγο σε πρώτο στάδιο (κατ' ελάχιστο έως ότου ολοκληρωθεί η μελέτη και διασαφηνιστεί το ζήτημα των Ειδικών Ιατρών) και ακολούθως σε γραμματειακό προσωπικό, νοσηλευτές και φαρμακοποιούς.

1.3. Το ζήτημα έλλειψης Παιδιάτρων. Στην περιοχή Μελέτης έχουν καταγραφεί 2093 παιδιά τα οποία φοιτούν στην Προδημοτική, Δημοτική και Μέση Εκπαίδευση. Τον αριθμό αυτό αυξάνει η ύπαρξη αρκετών κατασκηνωτικών χώρων για παιδιά οι οποίοι λειτουργούν από Δήμους, Μητροπόλεις, ειδικές ομάδες νέων και παιδιών (πρόσκοποι, συμφωνική ορχήστρα νέων κ.α.) και το Υπουργείο Παιδείας. Η δυναμικότητα των κατασκηνώσεων αυτών υπολογίζεται στα 2150 παιδιά. Αυτές λειτουργούν ουσιαστικά από τις αρχές Μαρτίου έως το τέλος Οκτωβρίου με μεμονωμένες εξαιρέσεις. Επιπλέον στην περιοχή λειτουργεί το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στον Πεδουλά και σύντομα αναμένεται να λειτουργήσει αντίστοιχο Κέντρο στο Κοιλάνι. Τέλος πρέπει να ληφθούν υπόψη τα παιδιά των επισκεπτών τα οποία φτάνουν στην περιοχή για μονοήμερες και πολυήμερες επισκέψεις. Τα εξωτερικά Ιατρεία του Νοσοκομείου Κυπερούντας στελεχώνονται από μία παιδίατρο καθημερινά, η οποία αφυπηρετεί το 2020. Επιπλέον το Κέντρο Υγείας Ευρύχου επισκέπτεται παιδίατρος δύο φορές την εβδομάδα και το Κέντρο Υγείας Αγρού μία φορά τον μήνα.

Με βάση τα πιο πάνω διαφαίνεται ότι θα πρέπει η Περιφέρεια Υγείας Τροόδους να στελεχωθεί με 3 ή/ και 4 παιδίατρος, αν ληφθεί υπόψη η πολυκεντρικότητα της περιοχής. Συστήνεται :

- να στελεχώνονται τα εξωτερικά Ιατρεία του Νοσοκομείου με Παιδίατρο σύμφωνα με το ωράριο λειτουργίας τους και επιπλέον τα Σαββατοκύριακα,
- να στελεχωθεί το Πολυκέντρο Υγείας Ευρύχου με παιδίατρο καθημερινά με ωράριο 7.30 – 15.00,
- να επισκέπτεται το Πολυκέντρο Υγείας Πάχνας και Λάνιας, Παιδίατρος 1 φορά την εβδομάδα,
- να επισκέπτεται το Κέντρο Υγείας Παλαιχωρίου Παιδίατρος 2 φορές την εβδομάδα .

Προτεραιότητες και προϋποθέσεις εφαρμογής: Είναι απαραίτητη η ενίσχυση του Νοσοκομείου με ένα δεύτερο Παιδίατρο σε πρώτο στάδιο, για να επισκέπτεται τα Κέντρα Παλαιχωρίου και Πάχνας τουλάχιστον εβδομαδιαία και για να ενισχυθεί η λειτουργία των Εξωτερικών Ιατρείων του Νοσοκομείου Τροόδους. Επιπλέον, να διασφαλιστεί η έγκαιρη αντικατάσταση της Παιδιάτρου που αφυπηρετεί ώστε οι γονείς να μην κληθούν να εγγράψουν τα παιδιά τους σε ένα ιατρό ο οποίος σε 6-8 μήνες θα αφυπηρετήσει.

1.4. Ανάπτυξης της κοινοτικής νοσηλευτικής για την κάλυψη όλης της περιοχής.

Σύσταση 2: Συλλογικές Οδικές Μεταφορές - Διασφάλιση δρομολογίων διασύνδεσης των οικισμών του Τροόδους με δομές υγείας

Η βελτίωση των οδικών μεταφορών για διασύνδεση των κοινοτήτων εξυπηρέτησης με τα Κέντρα Υγείας ώστε να εξασφαλίζεται η άνετη και ασφαλής πρόσβαση όλων των κατοίκων σε Δομές Υγείας και πιο συγκεκριμένα η διασύνδεση των Κέντρων Υγείας με τα Πολυκέντρα Υγείας και το Νοσοκομείο Τροόδους για πρόσβαση σε ειδικότητες και εξειδικευμένες υπηρεσίες. Ήδη σε αρκετές κοινότητες το πρόγραμμα των συλλογικών οδικών μεταφορών έχει εφαρμοστεί αλλά πρέπει να επεκταθεί για να καλύψει όλες τις κοινότητες της περιοχής.

10.3.10 Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 10. Υποδομές συνδεσιμότητας και προσβασιμότητας: οδικό δίκτυο και επικοινωνίες

Οι κατευθύνσεις που πηγάζουν από την διάγνωση και τα εξαγόμενα συμπεράσματα, αφορούν κάποιες αρχές σχεδιασμού οι οποίες πρέπει να υιοθετηθούν με στόχο την οργάνωση ενός αποτελεσματικού και χρηστικού δικτύου μεταφορών στο Τρόδος. Οι αρχές αυτές αφορούν :

- την σύνδεση της πολιτικής μεταφορών στο Τρόδος με τον χωροταξικό και αναπτυξιακό σχεδιασμό της περιοχής (π.χ. οικιστικοί πόλοι, θέση βιοτεχνικών περιοχών, τουριστικές ζώνες),
- την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος μεταφορών το οποίο πρέπει να ενσωματώνει τις συλλογικές μεταφορές και τις νέες τεχνολογίες. Επισημαίνεται ο ρόλος των συλλογικών μεταφορών στην εξυπηρέτηση κατοίκων και τουριστών και στην καλύτερη λειτουργία του οδικού δικτύου,
- την σύνδεση του κατασκευαστικού κόστους με τα αναμενόμενα οφέλη (χρονοαποστάσεις, ασφάλεια). Στη βάση αυτή διερευνάται αρχικά η βελτίωση των υφιστάμενων οδικών συνδέσεων και έπεται το ενδεχόμενο κατασκευής νέου δρόμου,
- την συνεκτίμηση των επιπτώσεων της κατασκευής νέων οδικών έργων στο περιβάλλον και στο τοπίο σε συνδυασμό με τις προσμονές των τουριστών,
- την Συμμετοχή των τοπικών αρχών και εκπροσώπων στη λήψη αποφάσεων που αφορούν τον σχεδιασμό των μεταφορών και την κατασκευή οδικών έργων. Το έλλειμμα συμμετοχής του Τροόδου στη λήψη αποφάσεων στον τομέα των μεταφορών μπορεί άμεσα να καλυφθεί από το νεοσύστατο Γραφείο Επιτρόπου Ορεινών Κοινοτήτων και μελλοντικά και από την Δομή διακυβέρνησης η οποία θα προκύψει.

Οι παραπάνω αρχές σχεδιασμού απαντούν ταυτόχρονα σε μια σειρά Ευρωπαϊκών και Κυπριακών αρχών και κατευθύνσεων οι οποίες αναφέρονται στην αρχή της **«επαρκούς αιτιολόγησης των υποδομών στον τομέα των μεταφορών»** στην προτροπή της Ε.Ε. για **προτεραιότητα στη βελτίωση των υφιστάμενων δρόμων στις ορεινές περιοχές**, στην στρατηγική της Κυπριακής Δημοκρατίας για **ολοκληρωμένα σχέδια μεταφορών** (οδικές υποδομές – συλλογικές μεταφορές – νέες τεχνολογίες επικοινωνιών), στην απαίτηση της ΕΕ για **συμμετοχή των τοπικών αρχών - εκτός από τις εθνικές - στην εκπόνηση πολιτικών του τομέα των μεταφορών καθώς και τη ψηφιακή στρατηγική της Κύπρου**.

Ειδικές κατευθύνσεις

Η πολιτική για το οδικό δίκτυο της ορεινής περιοχής του Τροόδου οφείλει να λάβει υπόψη:

A) τις ιδιαίτερες χωροταξικές δομές και οικιστικές ιεραρχήσεις στο εσωτερικό της, προβαίνοντας στις απαραίτητες θεσμικές προσαρμογές,

B) τις πολιτικές αναβάθμισης του ρόλου των κεντρικών οικισμών, απεγκλωβισμού ενοτήτων οικισμών και πληρέστερης κάλυψης των καθημερινών εξυπηρετήσεων του πληθυσμού.

Στόχοι αυτής της πολιτικής θα είναι:

- Να εξισορροπήσει την εξωτερική (τα αστικά κέντρα της Κύπρου) και την εσωτερική (οικιστικοί πόλοι

και απομονωμένοι οικισμοί) συνδεσιμότητα με την ταυτόχρονη και σταδιακή εκκίνηση των έργων και στις δύο αυτές χωρικές κλίμακες,

- Να διευκολυνθεί η πρόσβαση των ορεινών κοινοτήτων και ιδιαίτερα των απομακρυσμένων οικισμών στους πόλους δευτερογενούς και ανώτερου επιπέδου εξοπλισμού και υπηρεσιών μέσω της βελτίωσης των κάθετων και οριζόντιων κεντρικών αξόνων 2ου και 3ου επιπέδου,
- Να ολοκληρώσει τους οδικούς δακτυλίους του Τροόδους γεγονός που απαιτεί τη βελτίωση των διαδρομών (Λεμύθου – Μουτουλλά, Σαϊττά – Άγιος Μάμας – Αρακαπάς, Χανδριά – Πολύστυπος – Άλωνα – Φτερικούδι, Σπήλια – Σαράντι, κτλ.).
- Να εξασφαλίσει το άνοιγμα οδικής επικοινωνίας με όμορες περιοχές (Πάφος, Λάρνακα)

Υπομέτρα – Δράσεις

Ακολουθεί ο Πίνακας με την δομή και το περιεχόμενο της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης «**Υποδομές συνδεσιμότητας και προσβασιμότητας : οδικό δίκτυο και επικοινωνίες**» όπως είναι οργανωμένη σε Υπομέτρα και Δράσεις:

Υπομέτρο 10.1	Ιεράρχηση και προγραμματισμός εκτέλεσης Οδικών Έργων για την περιοχή Τροόδους
Δράση 10.1.1	Έκθεσης Ιεράρχησης και Προγραμματισμού Υλοποίησης των σημαντικών οδικών έργων
Περιγραφή	Υιοθέτηση της Έκθεσης Ιεράρχησης και Προγραμματισμού υλοποίησης των σημαντικών οδικών έργων για την περιοχή Τροόδους από την Κυβέρνηση (Υπουργικό Συμβούλιο) Δίκτυο ΤΔΕ και Χωρητικοί Δρόμοι κεντρικής συνδεσιμότητας, σύσταση Επιτροπής Οικονομικού Προγραμματισμού και Παρακολούθησης, σύμφωνα με την Έκθεση Ιεράρχησης
Δράση 10.1.2	«Μελέτη καταγραφής, κατηγοριοποίησής αξιολόγησης και διαμόρφωσης προτάσεων αναβάθμισης Χωρητικών και Κοινοτικών δρόμων και Έκθεση Ιεράρχησης και Προγραμματισμού υλοποίησής τους»
Περιγραφή	Μελέτη αξιολόγησης της γεωμετρικής διαμόρφωσης, της Οδικής Ασφάλειας, της Λειτουργικής Κατάστασης και της διαμόρφωσης των προτάσεων αναβάθμισης των Χωρητικών Δρόμων. Επίσης, εκτίμηση του κόστους των έργων και ετοιμασία της Έκθεσης Ιεράρχησης και Προγραμματισμού για την υλοποίησή τους.
Υπομέτρο 10.2	Ωρίμανση και Υλοποίηση Έργων
Δράση 10.2.1	Ωρίμανση και Υλοποίηση Οδικών Έργων ΤΔΕ
Περιγραφή	Ωρίμανση των προς υλοποίηση οδικών έργων ή/και εκπόνηση νέων μελετών και υλοποίηση έργων σύμφωνα με την Έκθεση Ιεράρχησης (Δράση 10.1.1.).
Δράση 10.2.2	Ωρίμανση και υλοποίηση Χωρητικών δρόμων προτεραιότητας
Περιγραφή	Μέσα από τη διάγνωση της υφιστάμενης κατάστασης έχουν καταγραφεί χωρητικοί δρόμοι υψηλής προτεραιότητας λόγω της συμβολής τους στην ενίσχυση της εσωτερικής συνδεσιμότητας. Οι δρόμοι αυτοί συστήνεται να προωθηθούν για ωρίμανση και υλοποίηση.
Δράση 10.2.3	Μελέτη καταγραφής – χαρτογράφησης, αξιολόγησης, κατηγοριοποίησης και διαμόρφωσης προτάσεων εγγραφής και αναβάθμισης δικτύου αγροτικών δρόμων στρατηγικής σημασίας για την ανάπτυξη της γεωργίας και της κτηνοτροφίας και της πρόληψης και καταστολής δασικών πυρκαγιών
Περιγραφή	Μελέτη καταγραφής, χαρτογράφησης, αξιολόγησης κατηγοριοποίησης και διαμόρφωσης προτάσεων εγγραφής και αναβάθμισης δικτύου αγροτικών δρόμων στρατηγικής σημασίας για την ανάπτυξη αγροτικών δραστηριοτήτων καθώς και την πρόληψη και καταστολή δασικών πυρκαγιών. <i>Διασύνδεση με την Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 1: Καινοτομική Προσέγγιση Γεωργίας και Κτηνοτροφίας, Δράση 1.3.5.</i>
Δράση 10.2.4	Οριστική Μελέτη εφαρμογής και χάραξης Σιδηροδρομικής σύνδεσης Ευρύχου - Σκουριώτισσα και προκαταρκτική μελέτη χάραξης Ευρύχου – Γαλάτα.
Περιγραφή	Σχεδιασμός και υλοποίηση σιδηροδρομικής γραμμής Ευρύχου - Σκουριώτισσα (Α φάση - 8km). Μελέτη εφικτότητας επέκτασης έως την κοινότητα Γαλάτα (Β Φάση 7km).
Δράση 10.2.5	Κατασκευή σιδηροδρομικής σύνδεσης Ευρύχου - Σκουριώτισσα και τερματικού Σταθμού
Περιγραφή	Εφαρμογή της μελέτης (Δράση 10.2.4) με την κατασκευή του έργου

Δράση 10.2.6	Μελέτη σκοπιμότητας, χάραξης και βιωσιμότητας διαδρομών τελεφερίκ από τους κεντρικούς οικισμούς προς την κορυφή του όρους Τρόδος
Περιγραφή	Μελέτη σκοπιμότητας, χάραξης και βιωσιμότητας διαδρομών τελεφερίκ από τους κεντρικούς οικισμούς προς την κορυφή του όρους Τρόδος. Η μελέτη αυτή πρέπει να αξιολογήσει εναλλακτικές διαδρομές από και προς την κορυφή του Τροόδους έτσι ώστε να μπορεί να οργανωθεί ένα δίκτυο γραμμών το οποίο να συνδέει σημαντικούς τουριστικούς προορισμούς-οικισμούς γύρω από την κορυφή του βουνού, οι οποίοι συνδέονται επίσης με το βασικό οδικό δίκτυο του Τροόδους. Η χάραξη πρέπει να συνεκτιμήσει παράγοντες όπως η τουριστική επισκεψιμότητα, το τοπίο από τις ζώνες διέλευσης, οι κλίσεις του εδάφους αλλά και η βιωσιμότητα.
Υπομέτρο 10.3	Δράσεις μείωσης των μετακινήσεων
Δράση 10.3.1	Σχέδιο Βιώσιμης Κινητικότητας
Περιγραφή	(Α) Βελτίωση του συστήματος συλλογικών μεταφορών (εσωτερικές και εξωτερικές γραμμές, εξυπηρέτηση on demand) (Β) Οργάνωση συστήματος διαχείρισης κυκλοφορίας
Υπομέτρο 10.4	Ανάπτυξη ψηφιακών δικτύων
Δράση 10.4.1	Ανάπτυξη Ευρυζωνικότητας
Περιγραφή	Πρόσβαση σε ευρυζωνικά δίκτυα υψηλών ταχυτήτων
Συμπληρωματικότητα με δράσεις άλλων παρεμβάσεων	
Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με άλλες Στρατηγικές και Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις της ΕΣΑΟΚ	
Σ.Π.1. Θεσμοθέτηση Ορεινότητας, αρχές και στόχοι Ορεινής Πολιτικής	
Σ.Π.2. Πλαίσιο Χωρικής Οργάνωσης (Δήλωση Πολιτικής για το Τρόδος)	
Ο.Π.1 Καινοτομική προσέγγιση στην γεωργία και κτηνοτροφία	
Ο.Π.2 Μεταποίηση στην ορεινή οικονομία	
Ο.Π.3 Νέο πρότυπο ορεινού τουριστικού προϊόντος Τροόδους	
Ο.Π.9.Υγεία	
Αναφορικά με τις υποδομές των τηλεπικοινωνιών:	
Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Δια Βίου Μάθηση	
Ο.Π.5. Εκπαίδευση	
Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με το σχεδιασμό των παρεμβάσεων των Υπουργείων	
<u>Υπουργείο Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων</u> <ul style="list-style-type: none"> • ασφαλές και λειτουργικό οδικό δίκτυο (βιώσιμη κινητικότητα), • ψηφιακή τεχνολογία και δίκτυα επικοινωνιών <u>Υπουργείο Εσωτερικών</u> <ul style="list-style-type: none"> • Ολοκλήρωση κύριου οδικού δικτύου • Συντήρηση βελτίωση, οδική ασφάλεια, βιώσιμη κινητικότητα, κυκλοφοριακή διαχείριση του οδικού δικτύου 	
Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος	

Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης, Μέτρο 7 «Βασικές Υπηρεσίες και Ανάπλαση Χωριών σε Αγροτικές Περιοχές»

Εισαγωγή καινοτομίας και νέων τεχνολογιών

Προτείνονται δράσεις :

(α) τεχνικής καινοτομίας : προσαρμογή της εξυπηρέτησης on demand σε περιοχές υπαίθρου

Παροτρύνσεις/ Συστάσεις προς την Κυπριακή Δημοκρατία

Προσαρμογή των εθνικών προδιαγραφών για τους δρόμους σε ορεινές περιοχές

Επανακατανομή των δρόμων στους αρμόδιους φορείς διαχείρισης (ΕΔ & ΤΔΕ)

Υπομέτρο 10.1 Ιεράρχηση και προγραμματισμός εκτέλεσης Οδικών Έργων για την περιοχή Τροόδους

Δράση 10.1.1 Έκθεση ιεράρχησης & Προγραμματισμού Υλοποίησης των σημαντικών Οδικών Έργων

Το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (Εργαστήριο Οδοποιίας του Τμήματος Πολιτικών Μηχανικών και το Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης), μαζί με την ALA PLANNING πραγματοποίησαν ανάλυση και αξιολόγηση του οδικού δικτύου καθώς και των έργων που έχουν προγραμματιστεί.

Η αξιολόγηση κινήθηκε σε τρεις κλίμακες:

- Την εξωτερική συνδεσιμότητα και προσβασιμότητα της περιοχής Τροόδους, επικεντρωμένη στις πόλεις της Λευκωσίας και Λεμεσού
- Την εσωτερική συνδεσιμότητα, στοχεύοντας περισσότερο στη συμβολή του τοπικού οδικού δικτύου και στη κινητικότητα του πληθυσμού και πρόσβαση σε απασχόληση και υπηρεσίες, λόγω ορεινότητας, αλλά και έλλειψης κεντρικών αστικών οικισμών
- Την μικρή κλίμακα της ζώνης απομονωμένων και μικρών κοινοτήτων, όπου η βελτίωση της διακοινοτικής μετακίνησης συμβάλλει στην ενίσχυση των μεταξύ τους σχέσεων, με κεντρικό όμως στόχο τη σύνδεσή τους με ένα από τα γειτονικά κέντρα εξυπηρέτησης.

Στο 1^ο και 2^ο Συνέδριο Επιστημονικών και Τεχνικών Επιτροπών για την Αναγέννηση των Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους, παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα της διάγνωσης στην Εξειδικευμένη Επιτροπή του Τμήματος Δημοσίων Έργων.

Η ολοκλήρωση της διάγνωσης έδειξε ότι η βελτίωση του συνολικού οδικού είναι αποσπασματική και δεν εντάσσεται σε μια ολοκληρωμένη και στοχευμένη κυκλοφοριακή πολιτική για τη περιοχή του Τροόδους, θεωρούμενη ως ενιαία αναπτυξιακή οντότητα. Οι αρνητικές επιπτώσεις αντανακλώνται στον τομέα του προγραμματισμού και υλοποίησης του συνόλου των έργων, αλλά και στην κλίμακα της κάθε κύριας οδικής αρτηρίας.

Με βάση τα πιο πάνω, η Ομάδα Μελέτης ετοίμασε και παρουσίασε στα Συνέδρια την Έκθεση Ιεράρχησης και Προγραμματισμού των σημαντικών οδικών έργων για τη περιοχή Τροόδους για την περίοδο 2018-2030, η οποία συνδυάζει ταυτόχρονα την βελτίωση της προσπελασιμότητας των δύο μεγαλύτερων κυπριακών πόλεων στις περιαστικές τους ζώνες και στην ευρύτερη ενδοχώρα τους, αλλά και της συνδεσιμότητας με την περιοχή του Τροόδους συμβάλλοντας στην ανάπτυξή του. Το Σχέδιο παρατίθεται στο τέλος της παρουσίασης των δράσεων (Παράρτημα 1: Έκθεση ιεράρχησης και προγραμματισμού των

σημαντικών Οδικών Έργων για την περιοχή Τροόδους για την περίοδο 2018-2030, Υποπαραρτήματα 1.1: Εκκρεμότητες ωρίμανσης έργων, 1.2: Χρηματοοικονομική Ανάλυση 10ετούς σχεδίου).

Η έκθεση εισηγείται την επανεξέταση των τμημάτων των αυτοκινητοδρόμων που αφορούν χάραξη σε ορεινές περιοχές με αναπροσαρμογές στο σχεδιασμό και τον προγραμματισμό εκτέλεσης, ιδιαίτερα των κεντρικών οδικών αρτηριών, θεωρώντας ότι η εξοικονόμηση πόρων δεν μειώνει τα αρχικώς προσδοκώμενα οφέλη. Η εισήγηση για αναπροσαρμογές έτσι ώστε να μειωθεί το κόστος, καταδείχθηκε μεταγενέστερα ως επιβεβλημένη για την υλοποίηση των έργων από το Υπουργείο Οικονομικών λαμβάνοντας υπόψη τα PCNs, τα οποία υπεβλήθησαν για τους αυτοκινητοδρόμους Αστρομερίτη – Ευρύχου και Λευκωσία – Παλαιχώρι. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι επειδή η κατασκευή αυτοκινητόδρομων, η αναβάθμιση ορεινών οδών και η συνεπαγόμενη συντήρησή τους είναι μια επένδυση υψηλού κόστους και η οποία θα πρέπει να διατηρείται σε υψηλό δείκτη απόδοσης, η οποιαδήποτε απόφαση για εφαρμογή κάποιου σεναρίου θα πρέπει να έχει σαφείς ορίζοντες τμηματικής υλοποίησης, μέσω σαφούς και προγραμματισμένης χρηματοδότησης. Για το λόγο αυτό στην Έκθεση περιλαμβάνεται προτεινόμενο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης οδικών έργων, το οποίο αποτελεί ταυτόχρονα την Ιεράρχηση και Προτεραιοποίηση των έργων. Επιπλέον, περιλαμβάνεται διάγραμμα χρηματικής ροής από το 2019 έως το 2030 στο οποίο έχουν περιληφθεί τα έργα υπό εξέλιξη και τα προγραμματιζόμενα για έναρξη εργασιών, τα οποία περιλαμβάνονται στον προϋπολογισμό.

Η Έκθεση Ιεράρχησης παρουσιάστηκε από τον Διευθυντή Εργαστηρίου Οδοποιίας του Τμήματος Πολιτικών Μηχανικών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, στην Υπουργό Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων σε διευρυμένη συνάντηση, παρουσία της Τεχνικής Επιτροπής του Υπουργείου, της Εξειδικευμένης Τεχνικής Επιτροπής Τμήματος Δημοσίων Έργων και του Γραφείου Επιτρόπου Ορεινών Κοινοτήτων.

Σύμφωνα με τις οδηγίες της Υπουργού, τη διαβούλευση που ακολούθησε και τις δεσμεύσεις της Κυβέρνησης για τον χρονοπρογραμματισμό υλοποίησης των έργων, η έκθεση οριστικοποιήθηκε και παρουσιάστηκε εκ νέου στην Υπουργό. Στη συνάντηση συμφωνήθηκε όπως η έκθεση κατατεθεί για έγκριση στο Υπουργικό Συμβούλιο και για τον λόγο αυτό ο Επίτροπος ετοίμασε και υπέβαλε στην Υπουργό σημείωμα για ετοιμασία της πρότασης προς το Υπουργικό Συμβούλιο (Παράρτημα 2: Ολοκληρωμένη Πολιτική Ανάπτυξης Ορεινής Κύπρου). Η έγκριση του Υπουργικού Συμβουλίου θα αφορά:

- τις βασικές αρχές της Έκθεσης ειδικά με την ιεράρχηση και προγραμματισμού των σημαντικών Οδικών Έργων για την περιοχή Τροόδους για την περίοδο 2018-2030 (Παράρτημα 3 – Δεκαετές Σχέδιο Δράσης για την ανάπτυξη του Οδικού Δικτύου)
- την εισήγηση των Μελετητών για αναπροσαρμογές στο σχεδιασμό και στον προγραμματισμό εκτέλεσης, ιδιαίτερα των κεντρικών οδικών αρτηριών και βελτίωση ορισμένων διακοινοτικών συνδέσεων στρατηγικής σημασίας, α) λαμβάνοντας υπόψη την χωρική διάγνωση της περιοχής Τροόδους, και β) θεωρώντας ότι η εξοικονόμηση πόρων δεν μειώνει τα αρχικώς προσδοκώμενα οφέλη. Οι προτεινόμενες αναπροσαρμογές σε τμήματα των αυτοκινητοδρόμων που αφορούν χάραξη σε ορεινές περιοχές αποτελούν εισηγήσεις οι οποίες θα πρέπει να ληφθούν υπόψη από το Τμήμα Δημοσίων Έργων κατά τον σχεδιασμό/ επανασχεδιασμό των έργων και δεν είναι δεσμευτικές.
- τον χρονικό ορίζοντα που έχει τεθεί για την υλοποίηση των οδικών έργων όπως παρουσιάζονται στην Έκθεση και ξεκινά από το 2018, λαμβάνοντας υπόψη τα έργα που βρίσκονται σε εξέλιξη, και θέτει ως ουσιαστικό στόχο την έναρξη υλοποίησης έργων, με βάση τον προτεινόμενο προγραμματισμό από το 2019 έως το 2030, εφόσον τα δημοσιονομικά δεδομένα του Κράτους το επιτρέπουν.
- τη σύσταση Επιτροπής Οικονομικού Προγραμματισμού και Παρακολούθησης υλοποίησης του Σχεδίου Δράσης, η οποία θα αποτελείται από εκπροσώπους των Υπουργείων Μεταφορών, Επικοινωνιών & Έργων και Οικονομικών, του Τμήματος Δημοσίων Έργων, της Γενικής Διεύθυνσης

Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων Συντονισμού και Ανάπτυξης και του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων. Επιπλέον και λαμβανομένου υπόψη ότι στο σχέδιο περιλαμβάνεται χωρητικό οδικό δίκτυο συστήνεται να μετέχει στην Επιτροπή το Υπουργείο Εσωτερικών ή/ και εκπρόσωπος των Επαρχιακών Διοικήσεων.

Λαμβάνοντας υπόψη τις διαδικασίες που προβλέπονται στο νόμο Ν.20(Ι) του 2014 για αξιολόγηση / έγκριση και ένταξη έργων στον Προϋπολογισμό, σύμφωνα με το Δημοσιονομικό πλαίσιο, η Επιτροπή θα πρέπει να αξιολογήσει τον οικονομικό προγραμματισμό του δεκαετούς σχεδίου δράσης. Ο προγραμματισμός αυτός παρατίθεται στην Έκθεση Ιεράρχησης, για να αξιολογηθεί η δυνατότητα ένταξης ομάδας οδικών έργων για συγχρηματοδότηση από Κοινοτικούς Πόρους και να παρουσιάσει εν τέλει εντός δύο μηνών στο Συμβούλιο σχετική έκθεση για λήψη απόφασης. Οι εισηγήσεις της Επιτροπής για συγχρηματοδότηση έργων από Ευρωπαϊκά Κονδύλια θα γίνει στο πλαίσιο των καθορισμένων διαδικασιών λαμβάνοντας υπόψη και συνυπολογίζοντας τα υπόλοιπα έργα υποδομής τα οποία έχει να υλοποιήσει το Υπουργείο, Επικοινωνιών, Μεταφορών και Έργων. Επιπλέον όμως και αυτά που δύναται να συγχρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο του χρηματοδοτικού χωρικού εργαλείου της Ε.Ε. της Ολοκληρωμένης Εδαφικής Επένδυσης¹ το οποίο προτείνεται να υιοθετήσει η Κύπρος κατά την επομένη Προγραμματική Περίοδο 2021-2027, ως το πιο κατάλληλο και πιο αποτελεσματικό για την επιτάχυνση της εφαρμογής της ΕΣΑΟΚ στην περιοχή του Τροόδου (Στρατηγική Παρέμβαση 6 – Δράση 6.51.)

Το Υπουργείο, Επικοινωνιών, Μεταφορών και Έργων με βάση τα παραπάνω και τηρώντας τις διαδικασίες που προβλέπονται στο νόμο Ν.20(Ι) του 2014 για αξιολόγηση / έγκριση και ένταξη έργων στον Προϋπολογισμό και με βάση το δημοσιονομικό πλαίσιο δύναται να μεταβάλλει τον χρονοπρογραμματισμό υλοποίησης των έργων αλλά συστήνεται να μην μεταβάλλεται η ιεράρχηση υλοποίησής τους.

Δράση 10.1.2 «Μελέτη καταγραφής, κατηγοριοποίησής αξιολόγησης και διαμόρφωσης προτάσεων αναβάθμισης Χωρητικών και Κοινοτικών δρόμων και Έκθεση Ιεράρχησης και Προγραμματισμού υλοποίησής τους»

Όπως έχει προαναφερθεί έχει διαμορφωθεί και προωθηθεί προς το Υπουργείο Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων ολοκληρωμένη πρόταση ιεράρχησης και προγραμματισμού του Οδικού Δικτύου αρμοδιότητας του ΤΔΕ, με εξαιρέσεις στρατηγικής σημασίας χωρητικών δρόμων (Δράση 10.1.1.). Επιπλέον όμως η εξυπηρέτηση κατοίκων και επισκεπτών θα επιτευχθεί μόνο με την διάχυση της κυκλοφορίας από τους κεντρικούς οδικούς άξονες προς το τοπικό οδικό δίκτυο, το οποίο θα πρέπει να αναβαθμιστεί και να πληροί βασικές προδιαγραφές. Η εσωτερική συνδεσιμότητα των κοινοτήτων της περιοχής με την αναβάθμιση του τοπικού οδικού δικτύου θα συμβάλει στην κινητικότητα του πληθυσμού και την πρόσβασή του σε απασχόληση και υπηρεσίες. Επιπλέον θα υποστηρίξει τη μικρή κλίμακα της ζώνης απομονωμένων και μικρών κοινοτήτων (π.χ. Νότια Μαραθάσα), όπου η βελτίωση των διακοινοτικών δρόμων θα συμβάλλει στην ενίσχυση των μεταξύ τους σχέσεων, με κεντρικό όμως στόχο τη σύνδεσή τους με ένα από τα γειτονικά κέντρα εξυπηρέτησης. Σημειώνεται ότι η αναβάθμιση του τοπικού οδικού δικτύου θα επιφέρει αύξηση της επισκεψιμότητας και του τουριστικού ρεύματος και για τον λόγο αυτό θα πρέπει να προωθηθεί παράλληλα με το Δίκτυο αρμοδιότητας του ΤΔΕ μια ομοιογενοποίηση στην σηματοδότηση.

¹ Τα “χωρικά εργαλεία” στηρίζονται στην λεγόμενη place-based προσέγγιση του σχεδιασμού και έχουν ενσωματωθεί πλήρως πλέον στην Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνοχής ως κύριοι μηχανισμοί υλοποίησής της. Η ενσωμάτωση της εδαφικής προσέγγισης βασίστηκε στην επιτυχία και αποτελεσματικότητα των κατά τις πρώτες προγραμματικές περιόδους των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ), επονομαζόμενων “Πρωτοβουλιών” όπως INTEREG, URBAN, Leader.

Με βάση τα πιο πάνω, το κεντρικό ζήτημα είναι να διαφανεί πως θα επιτευχθεί η διάχυση της κυκλοφορίας από το κυρίως οδικό δίκτυο προς το τοπικό και με ποιας έκτασης και κλίμακας παρεμβάσεις. Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η περιοχή είναι ευαίσθητη περιβαλλοντικά και η αναβάθμιση ορεινών οδών και η συνεπαγόμενη συντήρησή τους είναι μια επένδυση υψηλού κόστους η οποία θα πρέπει να διατηρείται σε υψηλό δείκτη απόδοσης. Για τον λόγο αυτό η οποιαδήποτε απόφαση για εφαρμογή κάποιου σεναρίου θα πρέπει να έχει σαφείς ορίζοντες τμηματικής υλοποίησης, μέσω σαφούς και προγραμματισμένης χρηματοδότησης. Επίσης το πλείστο από το τοπικό δίκτυο που θα μπορούσε να εξυπηρετήσει τον πιο πάνω σκοπό αποτελεί μείγμα χωρητικών, κοινοτικών και μη εγγεγραμμένων δρόμων για τους οποίους δεν έχει γίνει οποιαδήποτε μελέτη αξιολόγησης ή/και αναβάθμισης. Λαμβανομένων υπόψη των πιο πάνω διαφαίνεται ότι το θέμα είναι πολύπλοκο και δεν είναι εύκολη η αποσπασματική διαμόρφωση πρότασης προγραμματισμού υλοποίησης οποιοδήποτε έργων. Για τον προγραμματισμό υλοποίησης του τοπικού οδικού δικτύου είναι αναγκαία πρώτιστα η καταγραφή και αξιολόγησης της κατάστασης του και ακολούθως η ετοιμασία ολοκληρωμένης πρότασης αναβάθμισής του.

Με βάση τα παραπάνω συστήνεται η εκπόνηση «Μελέτη καταγραφής, κατηγοριοποίησής αξιολόγησης και διαμόρφωσης προτάσεων αναβάθμισής Χωρητικών και Κοινοτικών δρόμων και Έκθεση Ιεράρχησης και Προγραμματισμού υλοποίησής τους» Η αξιολόγηση του οδικού δικτύου και η διαμόρφωση των προτάσεων προτείνεται να γίνει σε 2 επίπεδα:

1ο Επίπεδο – Αξιολόγηση Γεωμετρικής Διαμόρφωσης – Οδικής Ασφάλειας.

Το πρώτο επίπεδο αφορά στην αξιολόγηση της γεωμετρικής επάρκειας του υφιστάμενου οδικού δικτύου από την οποία θα προκύψει η αναγκαιότητα των παρεμβάσεων που θα απαιτηθούν για να μπορεί να παρέχεται υψηλότερο επίπεδο εξυπηρέτησης και υψηλό επίπεδο οδικής ασφάλειας στις μετακινήσεις.

2ο Επίπεδο – Αξιολόγηση Λειτουργικής Κατάστασης – Διαμόρφωση προτάσεων Βελτίωσης Γεωμετρίας Οδών και Οδικής Υποδομής.

Το δεύτερο επίπεδο αφορά στην αξιολόγηση της λειτουργικής επάρκειας του υφιστάμενου οδικού δικτύου από την οποία θα προκύψουν οι ακριβείς χρόνοι διαδρομών, οι μέσες ταχύτητες στις επί μέρους διαδρομές και το υφιστάμενο επίπεδο εξυπηρέτησης στις ώρες και περιόδους κυκλοφοριακών αιχμών.

Ο πιο πάνω σχεδιασμός-προγραμματισμός θα είναι απαραίτητος επίσης για ένταξη στην Δήλωση Πολιτικής Τροόδους.

Υπομέτρο 10.2 Ωρίμανση και Υλοποίηση Έργων

Δράση 10.2.1 Ωρίμανση και Υλοποίηση Οδικών Έργων ΤΔΕ

Το Τμήμα Δημοσίων Έργων αναλαμβάνει να ολοκληρώσει ή/ και αναπροσαρμόσει τον σχεδιασμό και προωθήσει όλα τα απαιτούμενα ούτως ώστε να καταστούν όλα τα έργα έτοιμα προς υλοποίηση. Σε πίνακα, ο οποίος περιλαμβάνεται στην «Έκθεση Ιεράρχησης και Προγραμματισμού Υλοποίησης των σημαντικών οδικών έργων», παρουσιάζεται το στάδιο στο οποίο βρίσκεται το κάθε ένα έργο και οι ενέργειες που απαιτούνται για την πλήρη ωρίμανση του. Σημαντική παράμετρος της ωρίμανσης

υλοποίησης των έργων αποτελεί η ενεργοποίηση όλων των εμπλεκόμενων κυβερνητικών τμημάτων που απαιτείται να υποστηρίξουν το Τμήμα Δημοσίων Έργων. Τέλος, να συντονίσει την υλοποίηση των έργων σύμφωνα με την ιεράρχηση και προγραμματισμό τους σύμφωνα με τις διεργασίες που αναλύονται στην Δράση 10.1.1. Το ΤΔΕ, θα υποστηρίζεται από την Επιτροπή Οικονομικού Προγραμματισμού και Παρακολούθησης.

Δράση 10.2.2 Ωρίμανση και υλοποίηση Χωρητικών δρόμων προτεραιότητας

Μέσα από την διάγνωση της υφιστάμενης κατάσταση έχουν καταγραφεί χωρητικοί δρόμοι υψηλής προτεραιότητας λόγω της συμβολής τους στην ενίσχυση της εσωτερικής συνδεσιμότητας. Οι δρόμοι αυτή συστήνεται να προωθηθούν για ωρίμανση και υλοποίηση.

- Δίκτυο χωρητικών δρόμων κεντρικών Κρασοχωριών
- Τοπικό Δίκτυο Κοινοτήτων Κουμανταρίας
- Οδικός άξονας εσωτερικής διασύνδεσης Πιτσιλιάς Λεμεσού
- Άξονας σύνδεσης Νότιας με Βόρεια Μαραθάσα/ έξοδος από την απομόνωση και δίκτυο χωρητικών δρόμων Νότιας Μαραθάσας

Δίκτυο χωρητικών δρόμων κεντρικών Κρασοχωριών

Στην κεντρική περιοχή Κρασοχωριών συναντάται δίκτυο δρόμων που εξυπηρετεί τις κοινότητες Μονάγρι, Άγιος Γεώργιος (Συλίκου), Συλίκου, Κουκά, Λόφου, Άγιος Θεράπων. Δύο από αυτούς τους δρόμους θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν κεντρικοί άξονες ενός δικτύου δρόμων ιδιαίτερης και βαρύνουσας σημασίας:

- Ο 1ος οδικός άξονας (F817) με μήκος 16,20km, ξεκινά επί του Δρόμου Λεμεσού Σαϊττά, στην κοινότητα Άλασσας και οδηγεί μέσω της κοινότητας Λόφου στο Πέρα Πεδί επί του δρόμου Μονιάτης - Μανδριά (E802). Από τις σημαντικότερες διακλαδώσεις αυτού του άξονα με μήκος 7,15km, αποτελεί ο χωρητικός δρόμος Λόφου - Αγίου Θεράποντος – Αγίου Αμβροσίου, επί του δρόμου Ερήμης – Ομόδους (E601)
- Ο 2ος οδικός άξονας - F815 έχει μήκος 9,5km. Ξεκινά από την κοινότητα Μονάγρι, επί του δρόμου Λεμεσού Σαϊττά, οδηγεί στις κοινότητες Άγιος Γεώργιος (Συλίκου), Συλίκου, Κουκά και καταλήγει στο Πέρα Πεδί επί του δρόμου Μονιάτης-Μανδριά (E802). Από τις σημαντικότερες διακλαδώσεις αυτού του άξονα αποτελεί ο χωρητικός δρόμος Συλίκου - Κοιλάνι (Αγία Μαύρη) μήκους 3,9km, ο οποίος διαπερνά τον πρώτο άξονα και με τον τρόπο αυτό δίδει πρόσβαση από την Συλίκου προς την Λόφου και τον Άγιο Θεράπων.

Προτείνεται:

Αξιολογώντας το υφιστάμενο οδικό δίκτυο να εκπονηθεί μελέτη χάραξης οδικού δικτύου με στόχο να διασυνδεθούν οι κοινότητες Μονάγρι, Άγιος Γεώργιος (Συλίκου), Συλίκου, Κουκά, Λόφου με το Κοιλάνι/ Πέρα – Πεδί/ Λόφου/ Άγιος Θεράπων. Στην μελέτη θα διαφανεί το δίκτυο το οποίο εξυπηρετεί την λειτουργική διασύνδεση των πιο πάνω οικισμών και της πρόσβασης προς τους τρεις δρόμους αρμοδιότητας του ΤΔΕ, που τις περιβάλλει. Με τον τρόπο αυτό θα συμβάλει στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη αυτής της ομοιογενούς ενότητας κοινοτήτων.

Τοπικό Δίκτυο Κοινοτήτων Κουμανταρίας

Οι κοινότητες Άγιος Παύλος, Άγιος Κωνσταντίνος και Ζωοπηγή βρίσκονται στα σύνορα των Επαρχιών Λευκωσίας και Λεμεσού. Το Καλό Χωριό βρίσκεται σχεδόν στο κέντρο αυτής της ομάδας κοινοτήτων. Για τον λόγο αυτό αποτελεί σταυροδρόμι όλων των οδικών συνδέσεων:

- προς την Ζωοπηγή διέρχεται δρόμος ΤΔΕ ο οποίος οδηγεί στον Κάτω Μύλο, τον Άγιο Ιωάννη και εν τέλει στον Αγρό. Πρόσφατα έχει κατασκευαστεί παρακαμπτήριος δρόμος των κοινοτήτων Καλού Χωριού και Ζωοπηγής προς την κοινότητα Αγρού
- προς τις κοινότητες Αγίου Κωνσταντίνου και Αγίου Παύλου υπάρχει πρόσβαση μόνο με χωρητικούς δρόμους μήκους περίπου 6km.
- προς την Κοινότητα Λουβαρά υπάρχει πρόσβαση με χωρητικό δρόμο μήκους περίπου 2,2km. Εναλλακτικά υπάρχει δρόμος κατευθείαν πρόσβασης με τον δρόμο ΤΔΕ μήκους 200m.

Για πρόσβαση προς την πρωτεύουσα χρησιμοποιείται είτε ο χωρητικός δρόμος Ζωοπηγή - Παπούτσα (Δρόμος Παλαιχώρι – Αγρός) μήκους 9,60km είτε ο δρόμος Άγιος Κωνσταντίνος – Συκόπετρα – Παλαιχώρι (Δρόμος Παλαιχώρι – Αγρός) μήκους 16,4km περίπου.

Σημειώνεται ότι από το Καλό Χωριό διέρχεται εγκάρσιος χωρητικός δρόμος ο οποίος συνδέει την Τριμίκλινη - Άγιος Μάμας - Καλό Χωριό – Αρακαπά – Επταγώνια και έχει μήκος 17km. Η κάθε μία από τις πιο πάνω κοινότητες αποτελεί κόμβο διακλάδωσης οδικού δικτύου προς άλλες κοινότητες, ενώ σε κάθε μία από αυτές προσφέρεται εναλλακτική προς πολλές περιοχές του ευρύτερου αστικού συμπλέγματος Λεμεσού αλλά και προς τις άλλες τρεις μεγάλες πόλεις:

- i. προς Πάφο μέσω Τριμίκλινης ο δρόμος Μονιάτης – Μανδριά – Άγιο Νικόλαο,
- ii. προς Λάρνακα ο δρόμος Επταγώνια – Βάβλα - Χοιροκιτία
- iii. προς Λευκωσία ο δρόμος Καλό Χωριό – Ζωοπηγή – Άγιος Θεόδωρος – Δρόμος Παλαιχώρι – Αγρός είτε Αρακαπάς – Συκόπετρα, δρόμος Παλαιχώρι – Αγρός είτε Επταγώνια μέσω Μελίνης και Φαρμακά.

Προτείνεται:

Να προωθηθεί για σχεδιασμό ο δρόμος Ζωοπηγής – Παπούτσα για βελτίωση της πρόσβασης προς την πρωτεύουσα ως χωρητικός δρόμος εσωτερικής συνδεσιμότητας συμπλέγματος κοινοτήτων.

Ο εγκάρσιος οδικός άξονας Τριμίκλινη – Άγιος Μάμας (F812), Άγιος Μάμας - Οδός Λεμεσού Αγρού (E110), Καλό Χωριό – Αρακαπάς – Επταγώνια (F129) θεωρείται ως έργο στρατηγικής περιφερειακής σημασίας και για τον λόγο αυτό έχει περιληφθεί στο Δεκαετές Σχέδιο Δράσης, το οποίο έχει προταθεί στο αρμόδιο Υπουργείο Μεταφορών, Επικοινωνιών & Έργων. Εισήγηση είναι να μετατραπεί από χωρητικό σε υπερτοπικό δρόμο. Τριμίκλινη – Άγιος Μάμας (F812), Άγιος Μάμας - Οδός Λεμεσού Αγρού (E110), Καλό Χωριό – Αρακαπάς – Επταγώνια (F129).

Στον σχεδιασμό του πιο πάνω δρόμου να περιληφθεί και η πρόσβαση προς τις κοινότητες Αγίου Κωνσταντίνου και Αγίου Παύλου αλλά να αναβαθμιστούν ως χωρητικοί δρόμοι.

Οδικός άξονας εσωτερικής διασύνδεσης Πιτσιλιάς Λεμεσού

Ο Δρόμος Κάτω Μύλου - Ποταμίτισσας – Δυμών – Κυπερούντας θεωρείται ως έργο στρατηγικής περιφερειακής σημασίας και για τον λόγο αυτό έχει περιληφθεί στο Δεκαετές Σχέδιο Δράσης, το οποίο έχει προταθεί στο αρμόδιο Υπουργείο Μεταφορών, Επικοινωνιών & Έργων

Ο Δρόμος Κάτω Μύλου - Ποταμίτισσας – Δυμών – Κυπερούντας συμβάλλει οπωσδήποτε στην ενίσχυση της σύνδεσης και της κινητικότητας μεταξύ των τριών βασικών οικιστικών κέντρων που βρίσκονται στο κέντρο της περιοχής (Κυπερούντα, Αγρός, Πελένδρι) και τα οποία προβλέπεται μακροπρόθεσμα να δημιουργήσουν ένα ενιαίο πόλο ανάπτυξης. Ο δρόμος αυτός μπορεί να συμβάλλει επίσης, στην χωροθέτηση συλλογικών υποδομών (περιφερειακής εμβέλειας), επιχειρήσεων αλλά και να προσελκύσει νέο πληθυσμό για εγκατάσταση. Η ολοκλήρωση αυτού του δρόμου θα αποτελέσει πραγματικό κίνητρο για τέτοιου είδους προσέλκυση λόγω της πλεονεκτικής θέσης που θα δημιουργήσει η διευκόλυνση της πρόσβασης στο σύνολο των εξυπηρετήσεων που διαθέτουν από κοινού τα παραπάνω κέντρα. Αξιολογείται ως ένα έργο με σημαντική συνεισφορά στην εδαφική συνοχή και την ενδογενή ανάπτυξη για την περιοχή Τροόδους. Ο δρόμος ανήκει στην κυριότητα της Επαρχιακής Διοίκησης Λεμεσού και παρόλο που είναι ένας σημαντικός συνδετήριος δρόμος δεν είναι 2 λωρίδων και διέρχεται διαμέσου των οικισμών. Η τελική μελέτη και τα κατασκευαστικά σχέδια έχουν ολοκληρωθεί τον Οκτώβριο 2014 υπό την ευθύνη και την επίβλεψη τόσο της μελέτης αλλά και του σχεδιασμού από το ΤΔΕ. Ο προϋπολογισμός έργου ανέρχεται στα €11εκ

Άξονας σύνδεσης Νότιας με Βόρεια Μαραθάσα/ έξοδος από την απομόνωση και δίκτυο χωρητικών δρόμων Νότιας Μαραθάσας

Η Μαραθάσα όπως προκύπτει ξεκάθαρα από την μελέτη αποτελεί την πιο περιθωριοποιημένη ιστορική περιοχή του Τροόδους λόγω τόσο της μεγάλης χρονοαπόστασης από τις πόλεις Λευκωσίας και Λεμεσού, όσο και των επιπτώσεων της Εισβολής (ιδιαίτερα το βόρειο τμήμα της). Το σημερινό ανθρώπινο και παραγωγικό δυναμικό έχει μειωθεί σημαντικά γι' αυτό ζητείται να εφαρμοστεί ένα ειδικό πρόγραμμα ανόρθωσης της τοπικής οικονομίας και προσέλκυσης νέου πληθυσμού. Μεταξύ των βασικών στοχεύσεων βελτίωσης των συνθηκών για την ανάπτυξη της Μαραθάσας είναι το οδικό δίκτυο. Σκοπός της προτεινόμενης παρέμβασης είναι να διασυνδεθούν οι δύο περιοχές της Μαραθάσας μέσα από την αναβάθμιση διεπαρχιακού χωρητικού δρόμου. Η σύνδεση αυτή θα βελτιώσει την εσωτερική σύνδεση μεταξύ των χωριών και θα προσφέρει ουσιαστικά ασφαλή και σύντομη πρόσβαση στην πρωτεύουσα προς τους κατοίκους των κοινοτήτων της Νότιας Μαραθάσας. Σημειώνεται ότι το πιο πάνω έργο φέρνει εγγύτερα τις κοινότητες Νότιας Μαραθάσας σε βασικές υπηρεσίες όπως εκπαίδευση (περιφερειακό Νηπιαγωγείο στον Μουτουλλά) και Υγεία (Κέντρο Υγείας Πεδουλά) και σε καθημερινές/ εβδομαδιαίες υπηρεσίες τις οποίες δεν διαθέτουν συμβάλλοντας στην αναζωογόνησή τους. Επιπλέον βελτιώνει την διασύνδεση των κοινοτήτων γενικά της περιοχής με την Επαρχία Πάφου, διανοίγοντας ουσιαστικά ασφαλή και άμεση πρόσβαση στον τουρισμό, συμβάλλοντας στην δημιουργία ή/ και ενίσχυση του τουριστικού ρεύματος στην περιοχή.

Προτείνεται:

1. Επέκταση του δρόμου Κάτω Πλατρών/ Λεμύθου με παράκαμψη του οικισμού και διασύνδεση με τον δρόμο Λεμύθου (περιοχή σφαγείου) – Δρόμος Πεδουλάς/ Κύκκου ο οποίος θα πρέπει να αναβαθμιστεί.
2. Επέκταση και σύνδεση του ως άνω δρόμου με τον χωρητικό δρόμο προς Κοινότητα Μουτουλλά και νέα όδευση για παράκαμψη της κοινότητα Καλοπαναγιώτη και σύνδεση με τον δρόμο Καλοπαναγιώτη – Γερακιών – Κύκκου.
3. Αναβάθμιση του δρόμου Άγιος Νικόλαος (Πάφου) – Καμινάρια (4,5km) και επέκταση μέχρι τον δρόμο Λεμύθου – Πεδουλά (3,4km)

Τα πιο πάνω έργα θεωρούνται έργα στρατηγικής περιφερειακής σημασίας και για τον λόγο αυτό προτείνεται να αναβαθμιστούν από το ΤΔΕ. Έχουν περιληφθεί στο Δεκαετές Σχέδιο Δράσης, το οποίο έχει προταθεί στο αρμόδιο Υπουργείο. Εισήγηση είναι το υπό αναφορά οδικό δίκτυο να μετατραπεί από χωρητικό σε υπερτοπικό.

Λαμβάνοντας υπόψη τα πιο πάνω γίνεται εισήγηση να εκπονηθεί μελέτη αναβάθμισης και κατασκευής του οδικού δικτύου – χωρητικών δρόμων σύνδεσης των κοινοτήτων Προδρόμου – Παλιόμυλου – Λεμούθου, Καμιναριών – Αγίου Δημητρίου – Τρεις Ελιές. Στην μελέτη θα διαφανεί το δίκτυο το οποίο εξυπηρετεί την λειτουργική διασύνδεση των πιο πάνω οικισμών και της πρόσβασης προς τους τρεις δρόμους αρμοδιότητας του ΤΔΕ, που τους περιβάλλει ή/θα τους περιβάλλει. Με τον τρόπο αυτό θα δημιουργηθεί ένας πόλος ανάπτυξης μεταξύ των πιο πάνω ομοιογενών κοινοτήτων ο οποίος θα συμβάλει στην κοινωνικοοικονομική τους ανάπτυξη. Επιπλέον, στην πιο πάνω Μελέτη γίνεται εισήγηση να παρουσιαστούν εναλλακτικές προτάσεις ανάπτυξης του οδικού δικτύου προς την κοινότητα Μηλικούρι, προσφέροντας ουσιαστικά και καθοριστικά στην ανάπτυξη και αναζωογόνηση του.

Δράση 10.2.3 «Μελέτη καταγραφής – χαρτογράφησης, αξιολόγησης, κατηγοριοποίησης και διαμόρφωσης προτάσεων εγγραφής και αναβάθμισης δικτύου αγροτικών δρόμων στρατηγικής σημασίας για την ανάπτυξη της γεωργίας και της κτηνοτροφίας και της πρόληψης και καταστολής δασικών πυρκαγιών»

Μελέτη καταγραφής, χαρτογράφησης, αξιολόγησης κατηγοριοποίησης και διαμόρφωσης προτάσεων εγγραφής και αναβάθμισης δικτύου αγροτικών δρόμων στρατηγικής σημασίας για την ανάπτυξης αγροτικών δραστηριοτήτων.

Είναι σημαντικό το γεγονός ότι μεγάλο μέρος του υφιστάμενου ορεινού δικτύου (κοινοτικοί και χωρητικοί δρόμοι) δεν είναι εγγεγραμμένο. Πρέπει να εκτιμηθεί το γεγονός ότι από το Υπουργείο Εσωτερικών δεν ευνοείται η εγγραφή αγροτικών δρόμων σε περιοχές που εμπίπτουν σε ζώνες προστασίας (κατηγορία Ζ), ενώ το Τμήμα Πολεοδομίας δεν ευνοεί την εγγραφή αγροτικών δρόμων για να μην δημιουργούνται προϋποθέσεις ανέγερσης μεμονωμένων κατοικιών, ενώ παρόμοια αντιμετώπιση επί των αγροτικών δρόμων έχουν και Τμήματα του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος.

Η συγκεκριμένη δράση παρουσιάστηκε στη Δράση 1.3.5 της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης : *Καινοτομική Προσέγγιση Γεωργίας και Κτηνοτροφίας*

Δράση 10.2.4 Οριστική Μελέτη εφαρμογής και χάραξης Σιδηροδρομικής σύνδεσης Ευρύχου - Σκουριώτισσα και προκαταρκτική μελέτη χάραξης Ευρύχου – Γαλάτα.

Ο Κυπριακός Κυβερνητικός Σιδηρόδρομος (ΚΚΣ) (αγγλικά: Cyprus Government Railway, CGR) ήταν ένα σιδηροδρομικό δίκτυο που λειτουργούσε στην Κύπρο από τον Οκτώβριο του 1905 μέχρι το Δεκέμβριο του 1951. Με συνολικό μήκος 122 χιλιόμετρα, υπήρχαν 62 σταθμοί και στάσεις, οι πιο σημαντικές από τις οποίες εξυπηρετούσαν την Αμμόχωστο, το Πραστειό Μεσαορίας, τα Γέναγρα, την Αγκαστίνα, το Τραχώνι Κυθρέας, τη Λευκωσία, την Κοκκινотριμιθιά, τη Μόρφου, το Καλό Χωριό Λεύκας και την Ευρύχου. Το πρώτο τμήμα του σιδηρόδρομου μεταξύ Αμμοχώστου – Λευκωσίας (37 μίλια), ολοκληρώθηκε και λειτούργησε το 1905. Η κατασκευή του Τμήματος 2 μεταξύ Λευκωσίας – Μόρφου (24 μίλια) ξεκίνησε τον Ιούλιο του 1905 και τα εγκαίνια είχαν τελεστή στις 31 Μαρτίου 1907. Η κατασκευή

του Τμήματος 3 Μόρφου-Ευρύχου (15 μίλια) ξεκίνησε τον Νοέμβριο του 1913 και εγκαινιάστηκε στις 14 Ιουνίου 1915.

Η αναβίωση μέρους του Τμήματος 3, του Κυπριακού Κυβερνητικού Σιδηρόδρομου έχει προταθεί στο πλαίσιο της εκπόνησης της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους από καθηγητές του Εργαστηρίου Οδοποιίας, της Πολυτεχνικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Η πρόταση είχε κατατεθεί και συζητηθεί διεξοδικά με το Υπουργείο Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων και αφορά την επαναλειτουργία της παλιάς σιδηροδρομικής γραμμής από την Ευρύχου έως την περιοχή Σκουριώτισσας και επιπλέον την διεξαγωγή μελέτης για την προσθήκη τμήματος από την Ευρύχου μέχρι τη Γαλάτα. Η δυνατότητα επέκτασης της Σιδηροδρομικής Γραμμής από την Σκουριώτισσα στους Σταθμούς Καλό Χωριό Λεύκας έως την Μόρφου δεν είναι δυνατή επί του παρόντος δυστυχώς ένεκα του ότι η περιοχή αυτή τελεί παράνομος υπό κατοχή από την Τουρκία.

Η σιδηροδρομική γραμμή θα λειτουργήσει με κύρια στόχευση την προσέλκυση τουριστών και την περαιτέρω διασύνδεση και ανάδειξη ιστορικών και αξιόλογων στοιχείων της περιοχής, προσφέροντας οφέλη στην ευρύτερη περιοχή της Σολέας τόσο στον τουριστικό όσο και στον εκπαιδευτικό τομέα. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι το τρένο στην πλήρη λειτουργία του θα συνδέσει δύο μεγάλα κέντρα εξυπηρέτησης της περιοχής στα οποία συγκεντρώνονται αρκετές υπηρεσίες – εκπαιδευτήρια, κέντρο υγείας, περιοχής – την Κακοπετριά και την Ευρύχου τα οποία αποτελούν συνάμα το τουριστικό και διοικητικό κέντρο της Σολέας συμβάλλοντας στην βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες από τους κατοίκους της περιοχής αλλά και της διακίνησης των επισκεπτών με ένα φιλικό στο περιβάλλον μέσο. Η οργάνωση χώρων στάθμευσης γύρω από τους κεντρικούς Σταθμούς και η προώθηση της εσωτερικής διακίνησης με το τρένο στην Σολέα και θα συνεισφέρει στην αποσυμφόρηση των οικισμών.

Δράση 10.2.5 Κατασκευή σιδηροδρομικής σύνδεσης Ευρύχου - Σκουριώτισσα και τερματικού Σταθμού

Το Υπουργείο Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων σε συνεργασία με το Γραφείο του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων και με εξειδικευμένους εμπειρογνώμονες μετά την έγκριση της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων θα προωθήσουν την κατασκευή της πρώτης φάσης του έργου και παράλληλα την διεξαγωγή της μελέτης για την δεύτερη φάση του. Το κόστος κατασκευής σιδηροδρομικών γραμμών είναι σχετικά μικρό για το τμήμα Σκουριώτισσας - Ευρύχου, εφόσον θα αξιοποιηθεί η παλιά χάραξη, ενώ για το τμήμα Ευρύχου – Γαλάτας το κόστος αναμένεται να είναι συγκριτικά χαμηλό λόγω των χαμηλών τιμών μεγεθών του έργου, που πάντως θα οριστικοποιηθούν μετά τη μελέτη όδευσης. Για τη διάθεση και λειτουργία μηχανής και βαγονιών έχει γίνει προκαταρκτική επαφή και συμφωνία συνεργασίας με τον Οργανισμό Συγκοινωνιών Ελλάδας (ΟΣΕ). Συγκεκριμένα, η συμφωνία θα προβλέπει την παροχή, εκ μέρους του ΟΣΕ, τεχνογνωσίας και μέρους του εξοπλισμού (μηχανές, βαγόνια κτλ.) δωρεάν.

Σύμφωνα με την Μελέτη εφαρμογής η οποία προτείνεται στην παραπάνω δράση συστήνεται η προώθηση υλοποίησης του σχετικού έργου. Λαμβανομένου υπόψη ότι η σιδηροδρομική γραμμή από την Ευρύχου έως την κωμόπολη της Μόρφου προϋπήρχε, το έργο καθίσταται πιο εύκολο και άμεσα εφαρμόσιμο με βάση το γεγονός ότι η γη ανήκει στην Κυπριακή Δημοκρατία και η χάραξη της παλιάς γραμμής υφίσταται. Λόγω της τουρκικής εισβολής και κατοχής δεν καθίσταται εφικτή η όδευση έως τον τερματικό σταθμό της Μόρφου. Για τον λόγο αυτό απαιτείται η κατασκευή σταθμού στην Σκουριώτισσα. Επισημαίνεται ότι η κατασκευή της γραμμής θα λειτουργήσει συμπληρωματικά με το προτεινόμενο έργο

«Βιοτεχνικά Χωριά», το οποίο προβλέπεται να υλοποιηθεί στην Σκουριώτισσα, αξιοποιώντας ανενεργές κτιριακές εγκαταστάσεις. Η πρόταση αναπτύσσεται στην Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 8: «Πολιτισμός: Σχέδιο Αξίες Τροόδους»

Η επαναλειτουργία της πρώτης φάσης της Σιδηροδρομικής γραμμής Ευρύχου – Σκουριώτισσα μήκους 9km θα επιτρέψει την επαναλειτουργία του παλιού Σιδηροδρομικού Σταθμού Ευρύχου ως κεντρικού σταθμού της γραμμής, ο οποίος έχει αποκατασταθεί από το Τμήμα Αρχαιοτήτων και στεγάζει το μουσείο σιδηροδρόμου. Στον τερματικό σταθμό Σκουριώτισσας βρίσκεται το εκπαιδευτικό κέντρο “Ατσάς”, και συστήνεται να λειτουργήσει Βιοτεχνικό Χωριό με την αξιοποίηση των εγκαταλελειμμένων οικοδομών του οικισμού των μεταλλωρύχων και κέντρο πληροφόρησης για την μεταλλευτική κληρονομιά της Κύπρου και ειδικά του χαλκού. Στο βιοτεχνικό χωριό, θα δοθεί στέγη για να δραστηριοποιηθούν νέοι βιοτέχνες της περιοχής που ασχολούνται με παραδοσιακά προϊόντα και δημιουργούν λαϊκή/παραδοσιακή ή σύγχρονη τέχνη αναζητώντας εργαστήρια και εκθεσιακούς χώρους/πωλητήρια έκθεσης και διάθεσης των προϊόντων τους, νέοι επιχειρηματίες οι οποίοι θα αναλάβουν την λειτουργία εστιατορίων, καφενείων. Οι οικοδομές αποτελούν χαρακτηριστικό δείγμα της εποχής που κτίστηκαν και εμπεριέχουν χαρακτηριστικά της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της περιοχής. Με βάση την συλλογιστική της πρότασης, το χωριό θα έχει επιδεικτικό χαρακτήρα, παρουσιάζοντας τις παραδοσιακές μεθόδους και τεχνικές παραγωγής τοπικών προϊόντων, τη διασύνδεσή τους με την ιστορία και τον πολιτισμό του τόπου – την καθημερινότητα και τον κύκλο της ζωής των ανθρώπων.

Στην δεύτερη φάση του έργου θα λειτουργήσει σταθμός στο Χάνι Καλιανών το οποίο αποτελεί αρχαίο μνημείο και τερματικός σταθμός στην Γαλάτα, κοντά στο Δημοτικό Σχολείο το οποίο θα μετατραπεί σε Γεωργική Σχολή με επιδεικτικό αγρόκτημα. Σκοπός του αγροκτήματος είναι η ανάδειξη των παραδοσιακών καλλιεργειών και προϊόντων αγροδιατροφής των ορεινών κοινοτήτων. Από το Σταθμό συστήνεται να δημιουργηθεί πεζόδρομος που θα οδηγεί τους επισκέπτες στην εκκλησία της Παναγία Ποδύθου, Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO και στο εκκλησάκι της Θεοτόκου ή του Αρχαγγέλου όπως είναι γνωστό, το οποίο αποτελεί αρχαίο μνημείο. Κατά την διάρκεια ορισμένων διαδρομών θα λειτουργεί το Εκπαιδευτικό Τρένο Τροόδους, κατά την διάρκεια της διαδρομής του τρένου θα αναπτύσσονται συγκεκριμένα εκπαιδευτικά προγράμματα τα οποία θα διασυνδέονται με βιωματικά εργαστήρια στους σταθμούς.

Δράση 10.2.6 Μελέτη σκοπιμότητας, χάραξης και βιωσιμότητας διαδρομών τελεφερίκ από τους κεντρικούς οικισμούς προς την κορυφή του όρους Τρόδος

Μελέτη σκοπιμότητας, χάραξης και βιωσιμότητας διαδρομών τελεφερίκ από τους κεντρικούς οικισμούς προς την κορυφή του όρους Τρόδος. Η μελέτη αυτή πρέπει να αξιολογήσει εναλλακτικές διαδρομές από και προς την κορυφή του Τρόδους έτσι ώστε να μπορεί να οργανωθεί ένα δίκτυο γραμμών το οποίο να συνδέει σημαντικούς τουριστικούς προορισμούς-οικισμούς γύρω από την κορυφή του βουνού, οι οποίοι συνδέονται επίσης με το βασικό οδικό δίκτυο του Τρόδους. Η χάραξη πρέπει να συνεκτιμήσει παράγοντες όπως η τουριστική επισκεψιμότητα, το τοπίο από τις ζώνες διέλευσης, οι κλίσεις του εδάφους αλλά και η βιωσιμότητα.

Υπομέτρο 10.3 Δράσεις μείωσης των μετακινήσεων

Δράση 10.3.1 Σχέδιο Βιώσιμης Κινητικότητας

Το Σχέδιο Βιώσιμης Κινητικότητας είναι ένα στρατηγικό σχέδιο το οποίο βασίζεται σε υφιστάμενες πρακτικές σχεδιασμού, λαμβάνοντας υπόψη αρχές όπως είναι η συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες αποφάσεων, η ολιστική προσέγγιση στην άσκηση πολιτικής καθώς και η συνεχής αξιολόγηση των παρεμβάσεων. Βασικό κριτήριο για την εκπόνηση του σχεδίου είναι η ικανοποίηση των υφιστάμενων και των μελλοντικών αναγκών μετακίνησης προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής.

Ειδικότερες πρόνοιες ενός Σχεδίου Βιώσιμης Κινητικότητας είναι:

- Ενσωμάτωση παρεμβάσεων και δράσεων συμπληρωματικών και υποστηρικτικών με έμφαση στον Τομέα των Συλλογικών Μετακινήσεων και Μεταφορών. Εμβάθυνση σε θέματα όπως τα ζητήματα της παράκαμψης των οικισμών, οι δράσεις για τη μείωση των μετακινήσεων, οι ποιοτικές παρεμβάσεις για την οργάνωση συστήματος διαχείρισης κυκλοφορίας και την ορθολογική διοχέτευση των ροών.
- Διαμόρφωση προτάσεων χαμηλού κόστους και υψηλής αποτελεσματικότητας αξιοποιώντας καλές διεθνείς πρακτικές αλλά και καινοτόμες προσεγγίσεις για τις βελτιώσεις των οδών.
- Εκσυγχρονισμός των παλιών μεταφορικών υποδομών με σταθερή χρηματοδότηση και σταδιακό προγραμματισμό.
- Διερεύνηση δυνατότητας ένταξης σε χρηματοδοτικά πλαίσια συναφή με τη βελτίωση της προσβασιμότητας σε Ορεινές κοινότητες, οδική Ασφάλεια κλπ. Βέλτιστη χρήση των διαθέσιμων κονδυλίων μέσω της αυστηρής ιεράρχησης των έργων. Βελτίωση της τεχνικής και οικονομικής υποστήριξης από τις Επαρχιακές Διοικήσεις.
- Δημιουργία Χώρων Στάθμευσης

Ιδιαίτερα ζητήματα : Περιβάλλον-Κόστος και ανάπτυξη

Συνεκτίμηση των επιπτώσεων (αρνητικών αλλά και θετικών) των οδικών έργων στο φυσικό και το ανθρωπογενές περιβάλλον και το τοπίο (πχ δρόμος Καρβουνά-Σαϊττά),

Η αναζήτηση έξυπνων λύσεων για την αποφυγή κοστοβόρων κατασκευαστικών έργων (πχ Αξιολόγηση της Δυνατότητας Διαμόρφωσης των Οδικών Τμημάτων, Αστρομερίτης – Ευρύχου, Παράκαμψη Αρεδιού, Άλασσα – Σαϊττάς, σε οδούς με 2 λωρίδες κυκλοφορίας, συνεκτιμώντας το υψηλό οικονομικό και περιβαλλοντικό κόστος των αυτοκινητοδρόμων) και η αναζήτηση της βέλτιστης λύσης.

Υπομέτρο 10.4 Ανάπτυξη ψηφιακών δικτύων

Δράση 10.4.1 Ανάπτυξη ευρυζωνικότητας

Η πρόσβαση των κατοίκων, των επιχειρήσεων και των υπηρεσιών του Τροόδου στο διαδίκτυο απαιτεί υποδομές σε ευρυζωνικά δίκτυα υψηλών ταχυτήτων. Οι υποδομές αυτές αναμένεται να μειώσουν το κόστος χρήσης του διαδικτύου, τις μετακινήσεις των μόνιμων κατοίκων αλλά και να ενισχύσει την εξωστρέφεια των επιχειρήσεων και τη χρήση οπτικής τεχνολογίας στην εκπαίδευση (πχ τηλεεκπαίδευση), στην υγεία (τηλεϊατρική, κ.ά.) και ενίσχυση των σχέσεων με τους αποδήμους (δυνατότητα οργάνωσης τηλεσυναντήσεων μεταξύ κατοίκων και αποδήμων). Σημαντικό ζήτημα τίθεται επιπλέον στην κάλυψη της περιοχή Αρχαίων Μνημείων όπως π.χ. στην περιοχή Ασίνου, τόσο για την αξιοποίηση σύγχρονων συστημάτων εξυπηρέτησης των επισκεπτών όσο και για την καθ' αυτό προστασία τους με την εγκατάσταση συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης.

Παροτρύνσεις / Συστάσεις προς την Κυπριακή Δημοκρατία

Ο εθνικός σχεδιασμός των οδικών μεταφορών θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις κατευθύνσεις της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους και να εξασφαλίζει για τη λήψη αποφάσεων την συμμετοχή των εκπροσώπων της κάθε κλίμακας. Υιοθέτηση της αρχής του ισοδυνάμου σε περιπτώσεις περιβαλλοντικών περιορισμών οι οποίες αφορούν την βελτίωση της συνδεσιμότητας απομονωμένων οικισμών.

Προσαρμογή των εθνικών προδιαγραφών κατασκευής δρόμων σε ορεινές περιοχές.

Η δυνατότητα προσαρμογής των εθνικών προδιαγραφών για τους δρόμους στις γεωμορφολογικές συνθήκες των ορεινών περιοχών του Τροόδους (αρχή ορεινότητας). Διαμόρφωση ενδεχομένως εθνικών προδιαγραφών οδικών χαράξεων φιλικών προς το περιβάλλον με έμφαση στην ασφαλή μετακίνηση (Περιβαλλοντικά φιλική οδική υποδομή, σήμανση και ασφάλιση, προσδιορισμός καταλλήλων υλικών και τρόπων κατασκευής και συντήρησης.

Επανακατανομή των δρόμων στους αρμόδιους φορείς διαχείρισης (ΕΔ & ΤΔΕ)

Επανακατανομή των δρόμων στους αρμόδιους φορείς διαχείρισης (ΕΔ & ΤΔΕ), με βάση την αξιολόγηση της λειτουργικότητας (ή επιθυμητής λειτουργικής ιεράρχησης) των δρόμων, μετά από την Ολιστική Αξιολόγησή τους και διάγνωση του ρόλου που πρέπει να έχει ο καθένας στην επιδιωκόμενη κυκλοφοριακή λειτουργία του οδικού δικτύου.

10.3.11 Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 11. Διαχείριση Στερεών και Υγρών Αποβλήτων (Λυμάτων)

A. Διαχείριση Υγρών Αποβλήτων

Η διαμόρφωση των βασικών κατευθύνσεων για την διαχείριση των υγρών αποβλήτων έλαβε υπόψη το βασικό θεσμικό πλαίσιο διαχείρισης το οποίο συμπεριλαμβάνει τα κάτωθι:

Την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ όπως τροποποιείται από την Οδηγία 98/15/ΕΚ που αφορά τη συλλογή, επεξεργασία και τελική διάθεση των αστικών υγρών λυμάτων. Η εναρμόνιση της Κύπρου με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ έγινε μέσα από τους:

- ✓ Περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών Νόμος του 2002 μέχρι 2013 (Αρ. 106(Ι)/2002 – βασικός Νόμος),
- ✓ Περί Αποχετευτικών Συστημάτων (Τροποποιητικός) Νόμος του 2003 (Αρ. 108(Ι)/2004).

Με βάση τα παραπάνω διαμορφώνεται η ακόλουθη **βασική κατεύθυνση** για το τομέα της διαχείρισης των υγρών αποβλήτων:

Διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης πρότασης για τη διαχείριση των υγρών αποβλήτων στο Τρόδος η οποία απαντά ταυτόχρονα στους περιβαλλοντικούς, οικονομικούς και χωροταξικούς στόχους της ΕΣΑΟΚ με βάση την Εθνική και Ευρωπαϊκή Νομοθεσία διαχείρισης υγρών αποβλήτων.

Το πλαίσιο των παρεμβάσεων

Μέσα από τη διάγνωση της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων Τρόδους, διαπιστώθηκε ότι ο τομέας της Διαχείρισης των Υγρών Αποβλήτων αντιμετωπίζει ειδικά προβλήματα και ιδιομορφίες. Ως εκ τούτου, το Ίδρυμα Γιαννάκη Παπαδούρη, διαβλέποντας το πρόβλημα και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι της ορεινής Κύπρου, ανέθεσε στην **INNOVECO - Σύμβουλοι Περιβαλλοντικών και Αναπτυξιακών Έργων**, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, την εκπόνηση Στοχευμένου Σχεδίου Διαχείρισης των Υγρών Αποβλήτων.

Η μεθοδολογία εκπόνησης του Σχεδίου περιλαμβάνει τις κάτωθι Φάσεις:

Φάση 1: Ανάλυση και Αξιολόγηση Υφιστάμενης Κατάστασης (έχει ολοκληρωθεί και επισυνάπτεται)

Φάση 2: Προτάσεις Διαχείρισης (έχει ολοκληρωθεί και επισυνάπτεται)

Καθορίζονται τα παρακάτω υπομέτρα και δράσεις:

Βασική παρέμβαση του παρόντος σχεδίου αποτελεί η έγκριση και η υιοθέτηση του Σχεδίου Διαχείρισης Υγρών Αποβλήτων για τις Ορεινές Κοινότητες Τρόδους. Πιο συγκεκριμένα, το παρόν σχέδιο αφορά νομοθετική ρύθμιση για την: (α) χρήση του ανακυκλωμένου νερού των Σταθμών Επεξεργασίας Λυμάτων αλλά και την ρητή αναφορά στην ύπαρξη μεγάλων αποθηκευτικών χώρων επεξεργασμένου νερού, (β) χρήση ΑΠΕ προς εξυπηρέτηση ΣΕΛ και (γ) την υιοθέτηση ενιαίας τιμολογιακής πολιτικής.

Προτείνεται επίσης, η σύσταση δικτύου συντονισμού μεταξύ των Συμβουλίων Αποχετεύσεως των Ορεινών Κοινοτήτων και η συμμετοχή των Συμβουλίων Αποχετεύσεως (ή του δικτύου) στον Οργανισμό Λειτουργίας και Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων Ορεινών Κοινοτήτων Τρόδους.

Με στόχο τη μείωση βραχυπρόθεσμα των υγρών αποβλήτων πρέπει να προωθηθεί: (α) η ολοκλήρωση των έργων που έχουν ξεκινήσει, (β) η ωρίμανση έργων των οποίων έχει αποφασιστεί η κατασκευή τους και (γ) η κατασκευή νέων έργων σύμφωνα με τις προτάσεις της μελέτης με βάση την ιεράρχηση και την προτεραιοποίηση στο πλαίσιο του Σχεδίου αλλά και αναφορικά με το δημοσιονομικό πλαίσιο και τις διαθέσιμες πιστώσεις.

Σημειώνεται ότι το συνολικό Σχέδιο Διαχείρισης Υγρών Αποβλήτων τέθηκε σε διαβούλευση (Φάση 3) μετά την οποία οριστικοποιήθηκε (Φάση 4). Το Σχέδιο αυτό θα ενσωματωθεί στην ΕΣΑΟΚ και θα υποβληθεί για έγκριση στο Υπουργικό Συμβούλιο.

Φάση 3: Παρουσίαση Στρατηγικής και Διαβούλευση Στο πλαίσιο του 3ου Συνεδρίου Επιστημονικών και Τεχνικών Επιτροπών για την Αναγέννηση Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους, έγινε η παρουσίαση της Στρατηγικής και τελική διαβούλευση.

Φάση 4: Οριστικοποίηση της Στρατηγικής. Έχει ολοκληρωθεί η Στρατηγική Μελέτη Διαχείρισης Υγρών Αποβλήτων(Λυμάτων) Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους.

Φάση 5: Προετοιμασία του σταδίου εφαρμογής της Στρατηγικής στην πιλοτική περιοχή (στην περιοχή πρώτης προτεραιότητας και με βάση την πρόταση διαχείρισης θα γίνει Σχέδιο Δράσης πιλοτικής εφαρμογής).

Υπομέτρα - Δράσεις

Ακολουθεί ο Πίνακας με την δομή και το περιεχόμενο του τμήματος «Διαχείριση Υγρών Αποβλήτων (λυμάτων)» της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης «Διαχείριση Στερεών και Υγρών Αποβλήτων (Λυμάτων)» έτσι όπως είναι οργανωμένη σε Υπομέτρα και Δράσεις:

11α. Υγρά Απόβλητα	
Υπομέτρο 11α.1	11α.1 Βελτίωση του θεσμικού και οργανωτικού πλαισίου διαχείρισης των υγρών αποβλήτων
Δράση 11α.1.1	Έγκριση και υιοθέτηση του «Σχεδίου Διαχείρισης Υγρών Αποβλήτων για τις Ορεινές Κοινότητες Τροόδους»
Περιγραφή	Έγκριση και υιοθέτηση του «Σχεδίου Διαχείρισης Υγρών Αποβλήτων για τις Ορεινές Κοινότητες Τροόδους» από το Υπουργικό Συμβούλιο (Έκθεση ιεράρχησης και προγραμματισμού των αναγκαίων παρεμβάσεων (σε κοινότητες/ ομάδες κοινοτήτων) με βάση περιβαλλοντικά κριτήρια και υλοποίησή τους με βάση το δημοσιονομικό πλαίσιο)
Δράση 11α.1.2	Δημιουργία Οργανισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους
Περιγραφή	Δημιουργία Οργανισμού λειτουργίας και διαχείρισης υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους (παρουσιάζεται στην Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 7. Υδατικοί Πόροι) (Διασύνδεση με ΣΠ5 και τη Δράση 7.1.2)
Δράση 11α.1.3	Τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου (εκπόνηση εμπειρογνωμοσύνης)
Περιγραφή	Τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου (εκπόνηση εμπειρογνωμοσύνης) για: (α) την χρήση του ανακυκλωμένου νερού των Σταθμών Επεξεργασίας Λυμάτων (ΣΕΛ), αλλά και τη ρητή αναφορά στην ύπαρξη μεγάλων αποθηκευτικών χώρων επεξεργασμένου νερού, (β) χρήση ΑΠΕ προς εξυπηρέτηση ΣΕΛ (Διασύνδεση με Ο.Π.12 "Ενέργεια: Ενεργειακή Στρατηγική - Τρόδος 2030") (σχετική έγκριση και για έργα

	<p>ύδρευσης και άρδευσης). Ολοκληρωμένα πάρκα για κάλυψη ενεργειακών αναγκών ΑΤΑ,</p> <p>(γ) ενιαία τιμολογιακή πολιτική με δύο συνιστώσες (πάγια & βάσει κατανάλωσης) / κεντρική επιδότηση προσαρμοσμένη μετά από στοχευμένη μελέτη.</p>
Δράση 11α.1.4	Σύσταση Δικτύου Συντονισμού των Συμβουλίων Αποχετεύσεως των Κοινοτήτων με ΣΕΛ
Περιγραφή	Σε πρώτο στάδιο προτείνεται η προώθηση ενός Δικτύου Συντονισμού το οποίο θα δραστηριοποιείται οργανωτικά και συντονιστικά με στόχο την ορθολογική διαχείριση των ΣΕΛ και τη μείωση των λειτουργικών εξόδων όπου συσταθεί ο προτεινόμενος Οργανισμός λειτουργίας και διαχείρισης υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων του Τροόδους.
Υπομέτρο 11α.2	11α.2 Συστήματα / Υποδομές
Δράση 11α.2.1	Επέκταση και αναβάθμιση υφιστάμενων Σταθμών Επεξεργασίας Λυμάτων (ΣΕΛ)
Περιγραφή	<p><u>Νέα προτεινόμενα έργα</u></p> <p>(Α) Κατασκευή Β' φάσης Αποχετευτικού Δικτύου Κυπερούντας για διασύνδεση περιοχής του Νοσοκομείου με τον ΣΕΛ. (490.000€)</p> <p>(Β) Αναβάθμιση του Σταθμού Επεξεργασίας Λυμάτων (ΣΕΛ) στον Ασκά, για εξοικονόμηση ενέργειας και μείωση του κόστους λειτουργίας. (85.000€)</p> <p>(Γ) Κατασκευή Σταθμού Λυμάτων στις Κυβίδες προς αντικατάσταση χωμάτων δεξαμενών. (375.000€)</p> <p><u>Υφιστάμενα Έργα, υπό εξέλιξη</u></p> <p>(Δ) Κατασκευή Σταθμού Επεξεργασίας Λυμάτων στην κοινότητα του Αγίου Ιωάννη. Έργο για το οποίο μέχρι το 2016 έχει κατασκευαστεί το δίκτυο κόστους 150.000€. Μελέτη σύνδεσης με την κοινότητα Κάτω Μύλου. (201.000€)</p> <p>(Ε) Κατασκευή Σταθμού Επεξεργασίας Λυμάτων στην κοινότητα Απλίκι (έργο προγραμματισμένο). (146.000€)</p> <p>(ΣΤ) Ολοκλήρωση Αποχετευτικού Έργου Σολέας (14.324.238€)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Σε εξέλιξη η κατασκευή Αποχετευτικού δικτύου στην Τεμβριά και Κοράκου 2) Αναμένεται κατασκευή Αποχετευτικού δικτύου στην Ευρύχου, Φλάσου και Λινού 3) Σταθμός Επεξεργασίας Λυμάτων
Δράση 11α.2.2	Ωρίμανση έργων προτεραιότητας (σε κοινότητες που αντιμετωπίζουν σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα)
Περιγραφή	<p>Ωρίμανση έργων προτεραιότητας (σε κοινότητες που αντιμετωπίζουν σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα). Σύμφωνα με την ιεράρχηση και τον προγραμματισμό του Σχεδίου Διαχείρισης Υγρών Αποβλήτων Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους.</p> <p>Το ενδεικτικό κόστος μελετών ωρίμανσης για τις κοινότητες προτεραιότητας είναι 250.000 ευρώ, και η υλοποίηση του αναμένεται να διαρκέσει 16 μήνες.</p> <p>Επιπλέον, προτείνεται να προωθηθεί από το Γραφείο Επιτρόπου η υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων με σκοπό την υποστήριξη της μελετητικής ομάδας, την έρευνα στο πεδίο την καταγραφή των υποδομών κ.α. Για τον σκοπό αυτό θα δημιουργηθεί ομάδα από νέους και έμπειρους επιστήμονες οι οποίοι θα υλοποιήσουν το πρόγραμμα.</p>

Δράση 11α.2.3	Υλοποίηση έργων προτεραιότητας (σε κοινότητες που αντιμετωπίζουν σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα)
Περιγραφή	Με βάση το δημοσιονομικό πλαίσιο και τις διαθέσιμες πιστώσεις θα προωθείται η υλοποίηση των έργων προτεραιότητας, σύμφωνα με το στάδιο ωρίμανση τους σε συνεργασία με το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων. Η υλοποίηση των έργων αυτών στον επιχειρησιακό σχεδιασμό της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων αναπτύσσεται σε βάθος δεκαετίας. Συστήνεται όπως αριθμός έργων προωθηθούν για συγχρηματοδότηση από Ευρωπαϊκά κονδύλια. Επιπλέον όμως σημειώνεται ότι δύναται να συγχρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο του χρηματοδοτικού χωρικού εργαλείου της Ε.Ε. της Ολοκληρωμένης Εδαφικής Επένδυσης το οποίο προτείνεται να υιοθετήσει η Κύπρος για την επομένη Προγραμματική Περίοδο 2021-2027, ως το πιο κατάλληλο και πιο αποτελεσματικό για την επιτάχυνση της εφαρμογής της ΕΣΑΟΚ στην περιοχή του Τροόδους (Στρατηγική Παρέμβαση 6 – Δράση 6.5.1.)
Συμπληρωματικότητα με δράσεις άλλων παρεμβάσεων	
Ο.Π.7 Υδάτινοι πόροι Η Δράση 11 ^α .1.2 παρουσιάζεται στην Ο.Π.7 Υδατικοί Πόροι	
Ο.Π.12 Ενέργεια «Ενεργειακή Στρατηγική –Τρόδος 2030» Η δράση 11 ^α .1.3 βρίσκεται σε διασύνδεση με την Δράση 12.3.6. Εγκατάσταση ΑΠΕ προς εξυπηρέτηση ΣΕΛ, αρδευτικών και υδρευτικών έργων	
Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με άλλες Στρατηγικές και Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις της ΕΣΑΟΚ	
Σ.Π.1. Θεσμοθέτηση Ορεινότητας, αρχές και στόχοι Ορεινής Πολιτικής	
Σ.Π.5 Νέες Δομές Διαχείρισης εθνικής σημασίας φυσικών πόρων	
Σ.Π.6. Συμπλέγματα της Αυτοδιοίκησης στο Τρόδος	
Ο.Π.5. Φυσικό Περιβάλλον	
Ο.Π.7. Υδάτινοι πόροι (σχέδια Διαχείρισης Υδάτινων Πόρων Διαχείριση Στερών Αποβλήτων Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους	
Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με το σχεδιασμό των παρεμβάσεων των Υπουργείων	
<u>Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος</u> Σχεδιασμός –Κατασκευή αποχετευτικών έργων και ΣΕΛ	
Εισαγωγή καινοτομίας και νέων τεχνολογιών	
Προτείνονται δράσεις : (α) οργανωσιακής καινοτομίας : ενιαίος οργανισμός Συντονισμού	
Παροτρύνσεις/ Συστάσεις προς την Κυπριακή Δημοκρατία	
Για την υλοποίηση των έργων υποδομής οι οποίες προτείνονται στις Δράσεις για την διαχείριση των Υγρών Αποβλήτων, αφενός το ΤΑΥ είναι σύμφωνο αφετέρου δεν μπορεί να συνεισφέρει ενεργά και ουσιαστικά στις διαδικασίες που σχετίζονται με την μελέτη και την επίβλεψη κατασκευής των έργων, λόγω της υφιστάμενης μεγάλης υποστελέχωσης του. Το συγκεκριμένο πρόβλημα μπορεί να αντιμετωπιστεί με ένα από τους δύο ακόλουθους τρόπους:	

- α. Πρόσληψη μηχανικού από το ΤΑΥ, για περίοδο 7 χρόνων (2020-2026), με σκοπό της παρακολούθησης της όλης διαδικασίας του έργου. Το ετήσιο κόστος του υπολογίζεται στις €30.000 και το συνολικό κόστος υπολογίζεται στις €210.000.
- β. Πρόσληψη μηχανικού στο Γραφείο Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων ο οποίος σε συνεργασία με το ΤΑΥ θα αναλάβει την επίβλεψη όλων των διαδικασιών για την ολοκλήρωση του έργου. Το κόστος για την συγκεκριμένη θέση περιλαμβάνεται στα λειτουργικά έξοδα του Γραφείου του Επιτρόπου.

Υπομέτρο 11α.1 Βελτίωση του θεσμικού και οργανωτικού πλαισίου διαχείρισης των υγρών αποβλήτων

Αξιολόγηση

Αναφορά σε (ενδεικτικά):

- Δεν υπάρχει γενικός / στρατηγικός σχεδιασμός που να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες της περιοχής.
- Υπάρχουν νομοθετικές απαιτήσεις για μεγάλες ανάγκες αποθήκευσης του επεξεργασμένου νερού και μεγάλη δυσκολία στην απόρριψη του επεξεργασμένου νερού σε υδάτινα σώματα όπως ποτάμια.
- Το κόστος μπορεί να ξεπεράσει τα 2,5 ευρώ ανά κυβικό λύματος, όταν η μέση τιμή σε αστικές περιοχές είναι της τάξης των 0,3 ευρώ ανά κυβικό.
- Υπάρχουν σοβαρά προβλήματα με την ενιαία τιμολόγηση.

Διαφαίνεται ότι σε 3 κοινότητες της Επαρχίας Λευκωσίας (Ασκάς, Κακοπετριά και Παλαιχώρι) η διαχείριση των σταθμών γίνεται από τα οικεία Κοινοτικά Συμβούλια.

Στην Επαρχία Λεμεσού: (1) Σε 3 κοινότητες (Αγρός, Πλάτρες, Κυπερούντα) η διαχείριση έχει ανατεθεί από τις 11/1/2019 για επτά χρόνια σε ιδιωτικές εταιρείες με συνολικό κόστος €662,954 (2) για την κοινότητα Πελένδρι η διαχείριση είχε ανατεθεί σε ιδιωτική εταιρεία για πέντε χρόνια το 2014 με συνολικό κόστος τις €134,700 και (3) στην κοινότητα Άλασσας το Συμβόλαιο έχει λήξει και έχει δοθεί εξάμηνη παράταση.

Συστήνεται η συνεργασία μεταξύ των κοινοτήτων που διαχειρίζονται με ιδίους πόρους τους ΣΕΛ και τα δίκτυα για δημιουργία μίας ενιαίας «υπηρεσίας» διαχείρισης. Με τον τρόπο αυτό αναμένεται ότι θα γίνει αποδοτικότερη χρήση των διαθέσιμων πόρων και καλύτερη διαχείριση. Στην υπηρεσία αυτή συστήνεται να ενταχθεί και η κοινότητα Πελένδρι και Άλασσα μετά την λήξη του συμβολαίου. Σε δεύτερο στάδιο και αφού ολοκληρωθούν οι μελέτες για τη δημιουργία του Οργανισμού λειτουργίας και διαχείρισης υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους οι παρεχόμενες υπηρεσίες θα τεθούν κάτω από το νέο πλαίσιο.

Δράση 11α.1.1 Έγκριση και υιοθέτηση του «Σχεδίου Διαχείρισης Υγρών Αποβλήτων για τις Ορεινές Κοινότητες Τροόδους»

Να εγκριθεί και να υιοθετηθεί το «Σχέδιο Διαχείρισης Υγρών Αποβλήτων για τις Ορεινές Κοινότητες Τροόδους» από το Υπουργικό Συμβούλιο και να ενσωματωθεί στον προγραμματισμό, παρακολούθηση και υλοποίηση έργων του Τμήματος Αναπτύξεως Υδάτων και των λοιπών κυβερνητικών τμημάτων (Τμήμα Πολεοδομίας και Οικίσεως, Τμήμα Περιβάλλοντος, Επαρχιακές Διοικήσεις κ.α.).

Η υλοποίηση των έργων να γίνει σύμφωνα με την Έκθεση ιεράρχησης και προγραμματισμού των αναγκών παρεμβάσεων (σε κοινότητες/ ομάδες κοινοτήτων) με βάση περιβαλλοντικά κριτήρια και το δημοσιονομικό πλαίσιο

Δράση 11α.1.2 Δημιουργία Οργανισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους

- i. Προτείνεται η ίδρυση Συμμετοχικής Δομής (πρότυπου Οργανισμού) Λειτουργίας και Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων στην περιοχή μελέτης (Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου δημοσίου ενδιαφέροντος, πχ Δημόσια Εταιρεία Ιδιωτικού Δικαίου. Θα λειτουργεί με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια και θα επιχειρεί με κριτήρια Δημοσίου συμφέροντος).
- ii. Ο Σκοπός του Οργανισμού θα είναι : η βιώσιμη/αειφόρος ενιαία διαχείριση των υποδομών ύδρευσης, άρδευσης, στερεών και υγρών απόβλητων στην περιοχή του Τρόοδος εντός των λεκανών απορροής και κάλυψης των αναγκών/ζήτησης νερού ανάντη (περιοχή Τροόδους) και κατόντη περιοχών.
- iii. Η ευθύνη του Οργανισμού θα είναι : (i) η διαχείριση των υποδομών ύδρευσης, άρδευσης, στερεών και υγρών απόβλητων (ii) η ανάπτυξη, λειτουργία, συντήρηση των δικτύων (αρδευτικών, υδρευτικών, αποχετευτικών δικτύων και εγκαταστάσεων), (iii) η τιμολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών, (iv) η εύρεση χρηματοδότησης της δομής για αναπτυξιακά-αγροπεριβαλλοντικά έργα από Ευρωπαϊκούς και εθνικούς πόρους.

Δράση 11α.1.3 Τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου (εκπόνηση εμπειρογνωμοσύνης)

- (α) Τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου στο οποίο αναφέρεται ρητά η ύπαρξη μεγάλων αποθηκευτικών χώρων επεξεργασμένου νερού, αλλά και στην απόρριψη του επεξεργασμένου νερού στα υδάτινα σώματα.
- (β) Προώθηση των απαιτούμενων διευθετήσεων έτσι που τα Συμβούλια Αποχετεύσεως (Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης) να έχουν την δυνατότητα χρήσης ΑΠΕ για λειτουργία των ΣΕΛ (Δράση συνδεδεμένη με την Ολοκληρωμένη Παρέμβαση για την Ενέργεια). Εκπόνηση κατάλληλης Τεχνικοοικονομικής Μελέτης για εγκατάσταση ΑΠΕ προς εξυπηρέτηση ΣΕΛ με παράλληλη θεσμική διευθέτηση.
- (γ) Προτείνεται ενιαία τιμολογιακή πολιτική με δύο συνιστώσες (πάγια & βάσει κατανάλωσης) / κεντρική επιδότηση προσαρμοσμένη μετά από στοχευμένη μελέτη.

Δράση 11α.1.4 Σύσταση Δικτύου Συντονισμού των Συμβουλίων Αποχετεύσεως των Κοινοτήτων με ΣΕΛ

Σε πρώτο στάδιο προτείνεται η προώθηση ενός Δικτύου Συντονισμού το οποίο θα δρα οργανωτικά και συντονιστικά για εξορθολογισμό στην διαχείριση των ΣΕΛ και μείωση στα κόστη λειτουργίας έως ότου λειτουργήσει ο προτεινόμενος Οργανισμός Λειτουργίας και Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων του Τροόδους.

Υπομέτρο 11α.2 Συστήματα / Υποδομές

Αξιολόγηση

- Υπάρχει ανάγκη εκσυγχρονισμού υφιστάμενων εγκαταστάσεων.
- Πρέπει να διευθετηθεί η χρήση / διάθεση του ανακυκλωμένου νερού.
- Υπάρχουν καθυστερήσεις στην «ωρίμανση» των έργων (κατασκευή υποδομών και επεκτάσεις αποχετευτικών δικτύων) λόγω χρονοβόρων διαδικασιών. Το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων έχει ολοκληρώσει πριν από το 2012 για αρκετές κοινότητες τις απαραίτητες μελέτες για την κατασκευή δικτύων και σταθμών επεξεργασίας λυμάτων, αλλά τα περισσότερα από τα έργα αυτά δεν έχουν προχωρήσει, κυρίως λόγω της προτεραιότητας κατασκευής σε δήμους και κοινότητες άνω των 2000 κατοίκων, αλλά και της έλλειψης των διαθέσιμων πιστώσεων.
- Υπάρχουν προβλήματα στη χωροθέτηση μονάδων (συνήθως αντιδρούν οι κάτοικοι).

Δράση 11α.2.1 Επέκταση και αναβάθμιση υφιστάμενων Σταθμών Επεξεργασίας Λυμάτων (ΣΕΛ)

Νέα προτεινόμενα έργα

(Α) Κατασκευή Β' φάσης Αποχετευτικού Δικτύου Κυπερούντας για διασύνδεση περιοχής του Νοσοκομείου με τον ΣΕΛ

Σήμερα η κάλυψη είναι στο 76%, ενώ με την επέκταση θα καλυφθεί το μεγαλύτερο μέρος της κοινότητας. Με την επέκταση του δικτύου μέχρι το Νοσοκομείο Κυπερούντας, θα διακοπεί η υφιστάμενη διαδικασία υψηλού κόστους για τη διαχείριση των υγρών αποβλήτων του Νοσοκομείου. Η διαδικασία αυτή απαιτεί να συλλέγονται τα υγρά απόβλητα αρχικά σε σηπτικό και απορροφητικό λάκκο και στην συνέχεια μέσω βυτιοφόρου να οδηγούνται στον ΣΕΛ Κυπερούντας για περαιτέρω επεξεργασία.

(Β) Αναβάθμιση του Σταθμού Επεξεργασίας Λυμάτων στον Ασκά, για εξοικονόμηση ενέργειας και μείωση του κόστους λειτουργίας

Η υψηλή ενεργειακή ανάγκη για λειτουργία του ΣΕΛ στον Ασκά, καθιστά αναγκαία την αναβάθμιση του συγκεκριμένου σταθμού. Έχει διαπιστωθεί ότι η ηλεκτρική κατανάλωση του σταθμού ανέρχεται στα €9,000 τον χρόνο, ποσό που αντιστοιχεί σε €51 ανά κάτοικο (176 κάτοικοι). Με την προσθήκη και των υπολοίπων εξόδων το κόστος για κάθε κάτοικο ανέρχεται στα €87, ποσό ιδιαίτερα υψηλό. Με την αναβάθμιση του σταθμού αλλά και την προτεινόμενη δράση για τεχνικοοικονομική μελέτη χρήσης ΑΠΕ αναμένεται η δραστική μείωση των λειτουργικών εξόδων.

Γ) Κατασκευή Σταθμού Λυμάτων στις Κυβίδες προς αντικατάσταση χωμάτων δεξαμενών

Το αποχετευτικό δίκτυο καλύπτει παραπάνω από τους μισούς οικισμούς της Κοινότητας (58%). Τα λύματα μεταφέρονται μέσω του δικτύου σε μονάδα επεξεργασίας με σύστημα βαρύτητας. Η μονάδα αποτελείται από δύο αναερόβιες λίμνες (anaerobic ponds), μία λίμνη σταθεροποίησης (facultative ponds) και δύο λίμνες ωρίμανσης (maturation ponds). Η μονάδα θα πρέπει να μελετηθεί εκτενέστερα, και να εκσυγχρονιστεί.

Υφιστάμενα Έργα υπό εξέλιξη

(Δ) Κατασκευή Σταθμού Επεξεργασίας Λυμάτων στην κοινότητα του Αγίου Ιωάννη. Μελέτη σύνδεσης με την κοινότητα Κάτω Μύλου

Το έργο προγραμματιζόταν για την περίοδο 2016-2018 με συνολικό κόστος τις €350.000. Μέχρι το 2016 διατέθηκε το ποσό των €150.000 για κατασκευή του δικτύου και το έργο έχει ολοκληρωθεί μέχρι τη φάση όπου πρέπει να γίνει η κατασκευή του Σταθμού. Σύμφωνα με το ΤΑΥ, το έργο του Αγίου Ιωάννη αναμένει να ανατεθεί μετά από αυτό στην κοινότητα Απλίκι, ώστε να χρησιμοποιηθούν οι ίδιες ειδικού τύπου προδιαγραφές.

Η ολοκλήρωση του έργου αναμένεται το 2021, οι υπολειπόμενες πιστώσεις σύμφωνα με το ΤΑΥ ανέρχονται στις €201,000 και η κατανομή τους παρουσιάζεται στα παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 1: Προϋπολογισμός κατ' έτος για την Ολοκλήρωση του ΣΕΛ στον Άγιο Ιωάννη

Χρονολογία	2020	2021
Προϋπολογισμός	€180,000	€21,000

Παρότι υπάρχει δίκτυο στην κοινότητα του Αγίου Ιωάννη και υπολείπεται μόνο ο Σταθμός, εντούτοις προτείνεται η προσωρινή αναστολή του έργου, ούτως ώστε να ελεγχθεί η πρόταση (με εναλλακτικές, στο πλήρες κείμενο) η οποία αφορά την κοινή διαχείριση των υγρών αποβλήτων της συγκεκριμένης κοινότητας με την κοινότητα του Κάτω Μύλου.

(Ε) Κατασκευή Σταθμού Επεξεργασίας Λυμάτων στην κοινότητα Απλίκι

Η κατασκευή του Σταθμού Επεξεργασίας Λυμάτων αναμένεται να ξεκινήσει εντός του 2019. Η ύπαρξη του δικτύου καθιστά πιο εύκολη την εγκατάσταση ΣΕΛ στην κοινότητα. Το κόστος εγκατάστασης του ΣΕΛ κυμαίνεται στις €146.000. Το συγκεκριμένο ποσό, σύμφωνα με το ΤΑΥ, θα κατανεμηθεί με βάση τον πιο κάτω πίνακα.

Πίνακας 2: Προϋπολογισμός κατ' έτος για την Ολοκλήρωση του ΣΕΛ στο Απλίκι

Χρονολογία	2019	2020
Προϋπολογισμός	€50,000	€96,000

(ΣΤ) Ολοκλήρωση Αποχετευτικού Έργου Σολέας

Το Αποχετευτικό Έργο Σολέας αποτελείται από δύο μέρη, το αποχετευτικό δίκτυο κόστους €15,000,000 και τον Σταθμό Επεξεργασίας Λυμάτων κόστους €6,000,000. Το Έργο έχει ενταχθεί για συγχρηματοδότηση από το Ταμείο Συνοχής της Ε.Ε. σε δύο Προγραμματικές Περιόδους με το συνολικό του κόστος να ανέρχεται στα περίπου €21 εκ. και αποτελεί έργο «γέφυρα». Μέχρι στιγμής έχει ολοκληρωθεί το δίκτυο στις κοινότητες Κακοπετριάς και Γαλάτας το 2013, και το δίκτυο Σινά Όρος- Καλλιάνια το 2017. Για την ολοκλήρωση του έργου υπολείπεται:

- 1) η κατασκευή Αποχετευτικού δικτύου στην Τεμβριά και Κοράκου (σε εξέλιξη)
- 2) η κατασκευή Αποχετευτικού δικτύου στην Ευρύχου, Φλάσου και Λινού
- 3) και η κατασκευή του Σταθμού Επεξεργασίας Λυμάτων

Το έργο αναμένεται να ολοκληρωθεί το 2021. Οι συνολικές πιστώσεις που απαιτούνται για την ολοκλήρωση του ανέρχονται στα €14,324,238 και η κατανομή τους παρουσιάζεται στον πιο κάτω πίνακα (σύμφωνα με τα στοιχεία του ΤΑΥ).

Πίνακας 3. Προϋπολογισμός κατ' έτος για την Ολοκλήρωση του Αποχετευτικού Έργου Σολέας

Χρονολογία	2019	2020	2021
Προϋπολογισμός	€1,736,892	€7,175,251	€5,412,095

Δράση 11α.2.2 Ωρίμανση έργων προτεραιότητας (σε κοινότητες που αντιμετωπίζουν σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα)

Η περιοχή μελέτης διαθέτει σημαντικό αριθμό προστατευμένων περιοχών (Natura 2000, ΥΦΑ κ.α.) και παράλληλα αποτελεί τον κύριο παραγωγό νερού της Κύπρου, με ύπαρξη μεγάλου αριθμού επιφανειακών και υπόγειων υδάτων. Επιπρόσθετα, μέσα από την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης διαφάνηκε ότι οι κοινότητες της περιοχής μελέτης στην πλειονότητά τους δεν διαθέτουν Σταθμούς Επεξεργασίας Λυμάτων (ΣΕΛ), αλλά εξυπηρετούνται από απορροφητικούς ή σηπτικούς λάκκους. Σε πολλές από τις συγκεκριμένες κοινότητες εντοπίζονται σημαντικά προβλήματα υπερχειλίσης των συστημάτων αυτών, λόγω μικρής απορροφητικότητας του εδάφους είτε λόγω κορεσμού. Η μη ικανότητα συγκράτησης των λυμάτων έχει ως αποτέλεσμα είτε την υπερχειλίση και την επιφανειακή απορροή αυτών είτε την υπόγεια μεταφορά τους, στον κοντινότερο υδάτινο αποδέκτη (ποτάμια, λίμνες, υπόγειος υδροφόρας κ.ά.) προκαλώντας σημαντικά προβλήματα τόσο στο περιβάλλον όσο και στην ανθρώπινη υγεία. Με βάση αυτά τα δεδομένα, διαπιστώθηκε ότι αριθμός κοινοτήτων που βρίσκεται εντός ή πλησίον των προστατευόμενων περιοχών εμπίπτει στα πλαίσια της νομοθεσίας και αποτελεί πρώτη προτεραιότητα για κατασκευή ΣΕΛ.

Από το «Σχέδιο Διαχείρισης Υγρών Αποβλήτων για τις Ορεινές Κοινότητες Τροόδους» διαφάνηκαν ως πρώτη προτεραιότητας 10 ομάδες κοινοτήτων, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται 28 κοινότητες. Με βάση όμως τα σενάρια επίλυσης του προβλήματος δεν διαφαίνεται απαραίτητη η κατασκευή δικτύου και ΣΕΛ σε όλες τις κοινότητες και προκρίνεται το σενάριο της μηδενικής λύσης.

Επιπλέον, λαμβανομένου υπόψη ότι για κάθε ομάδα προτείνονται 2-3 σενάρια, θα πρέπει η τελική επιλογή του επικρατέστερου σεναρίου να γίνει σε συνεργασία με το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων. Για την ωρίμανση των έργων αυτών είναι απαραίτητη η εκπόνηση υδραυλικών μελετών.

Στα πλαίσια αυτά, προτείνεται η ανάληψη από εξειδικευμένους εμπειρογνώμονες σε συνεργασία με το Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος της ευθύνης συντονισμού και παρακολούθησης των μελετών. Το ενδεικτικό κόστος μελετών ωρίμανσης για τις κοινότητες προτεραιότητας είναι 250.000 ευρώ και η υλοποίηση του αναμένεται να διαρκέσει 16 μήνες.

Επιπλέον, προτείνεται να προωθηθεί από το Γραφείο του Επιτρόπου η υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων με σκοπό την υποστήριξη της μελετητικής ομάδας, την έρευνα στο πεδίο την καταγραφή των υποδομών κ.α. Για τον σκοπό αυτό θα δημιουργηθεί ομάδα από νέους και έμπειρους επιστήμονες οι οποίοι θα υλοποιήσουν το πρόγραμμα.

Δράση 11α.2.3 Υλοποίηση έργων προτεραιότητας (σε κοινότητες που αντιμετωπίζουν σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα)

Με βάση το δημοσιονομικό πλαίσιο και τις διαθέσιμες πιστώσεις θα προωθείται η υλοποίηση των έργων προτεραιότητας, σύμφωνα με το στάδιο ωρίμανση τους σε συνεργασία με το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων. Η υλοποίηση των έργων αυτών στον επιχειρησιακό σχεδιασμό της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων αναπτύσσεται σε βάθος δεκαετίας. Η ένταξη των έργων στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Γεωργίας Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος θα γίνεται με βάση την κείμενη νομοθεσία και σε περίπτωση που δεν καταστεί δυνατή η τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων θα πρέπει να τηρηθεί η ιεράρχηση τους. Επιπλέον

συστήνεται όπως αριθμός έργων προωθηθούν για συγχρηματοδότηση από Ευρωπαϊκά κονδύλια στο πλαίσιο των καθορισμένων διαδικασιών του Υπουργείου λαμβάνοντας υπόψη και συνυπολογίζοντας τα υπόλοιπα έργα υποδομής τα οποία έχει να υλοποιήσει το Υπουργείο. Επιπλέον σημειώνεται ότι δύναται να συγχρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο του χρηματοδοτικού χωρικού εργαλείου της Ε.Ε. της Ολοκληρωμένης Εδαφικής Επένδυσης¹ το οποίο προτείνεται να υιοθετήσει η Κύπρος για την επομένη Προγραμματική Περίοδο 2021-2027, ως το πιο κατάλληλο και πιο αποτελεσματικό για την επιτάχυνση της εφαρμογής της ΕΣΑΟΚ στην περιοχή του Τροόδους (Στρατηγική Παρέμβαση 6 – Δράση 6.51.).

Χρηματοδότηση (Πηγές και πλαίσιο χρηματοδότησης)

Υπάρχουν μεγάλες ανάγκες χρηματοδότησης έργων. Χρειάζεται η άμεση προώθηση της χρηματοδότησης (από Ευρωπαϊκά - Εθνικά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία) κατασκευής δικτύου σε περιοχές όπου υπάρχουν ευαίσθητοι αποδέκτες, ανεξαρτήτως πληθυσμού. Παράλληλα όμως είναι τεράστιας σημασίας η ορθολογική διαχείριση των πόρων που θα διατεθούν και για τον λόγο αυτό είναι σημαντικό να ακολουθηθεί ιεράρχηση και προτεραιοποίηση σύμφωνα με το Σχέδιο Διαχείρισης. Επιπλέον Ορθολογική Διαχείριση θα πρέπει να γίνει και κατά την λειτουργία των Σταθμών.

Με βάση τα πιο πάνω θα πρέπει :

1. Να ολοκληρωθούν τα εν εξελίξει (Άγιος Ιωάννης και Απλίκι) και προτεινόμενα έργα (Κυβίδες και Κυπερούντα, Ασκά) από εθνικούς πόρους,
2. Να ολοκληρωθεί το μεγάλο αποχετευτικό έργο Σολέας το οποίο συγχρηματοδοτείται από ευρωπαϊκά κονδύλια,
3. Να προωθηθούν με ταχύτητα και κατά προτεραιότητα όλες οι προαναφερθείσες δράσεις ολοκλήρωσης των μελετών από το κράτος μέσα από εθνικούς πόρους,
4. Να γίνει ένταξη λοιπών αναγκαίων υποδομών στο επερχόμενο πλαίσιο χρηματοδότησης (Πιλοτικό Έργο Σχεδίου Διαχείρισης και λοιπών υποδομών προτεραιότητας).

Β. Διαχείριση Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ) Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους

Η διαμόρφωση των βασικών κατευθύνσεων για την διαχείριση των στερεών αποβλήτων έλαβε υπόψη το βασικό θεσμικό πλαίσιο διαχείρισης το οποίο συμπεριλαμβάνει τα κάτωθι:

- ✓ Ο **Περί Αποβλήτων Νόμος** του 2011 έως (αρ. 2) του 2016 – (Ν. 185(Ι)/2011)
- ✓ Ο περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων Νόμος (Κατάλογος Αποβλήτων) Διάταγμα του 2003 (**ΚΔΠ 157/2003**)
- ✓ Το περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων (Μητρώο Αποβλήτων) Διάταγμα του 2003 (**ΚΔΠ 158/2003**)
- ✓ Το περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων (Έντυπα Αναγνώρισης Επικίνδυνων Αποβλήτων) Διάταγμα του 2003 (**ΚΔΠ 159/2003**)

¹ Τα “χωρικά εργαλεία” στηρίζονται στην λεγόμενη place-based προσέγγιση του σχεδιασμού και έχουν ενσωματωθεί πλήρως πλέον στην Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνοχής ως κύριοι μηχανισμοί υλοποίησής της. Η ενσωμάτωση της εδαφικής προσέγγισης βασίστηκε στην επιτυχία και αποτελεσματικότητα των κατά τις πρώτες προγραμματικές περιόδους των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ), επονομαζόμενων “Πρωτοβουλιών” όπως INTEREG, URBAN, Leader.

- ✓ Οι περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων (Χώροι Υγειονομικής Ταφής) Κανονισμοί του 2003 (Κ.Δ.Π 562/2003, Κ.Δ.Π 618/2007)
- ✓ Το **Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων**

Με βάση τα παραπάνω διαμορφώνεται η ακόλουθη **βασική κατεύθυνση** για τον τομέα της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων:

Διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης πρότασης για την διαχείριση των στερεών αποβλήτων στο Τρόδος η οποία απαντά ταυτόχρονα στους περιβαλλοντικούς, οικονομικούς και χωροταξικούς στόχους της ΕΣΑΟΚ με βάση την Εθνική και Ευρωπαϊκή Νομοθεσία διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων Τρόδους.

Το πλαίσιο των παρεμβάσεων

Μέσα από την διάγνωση της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων Τρόδους, διαπιστώθηκε ότι ο τομέας της Διαχείρισης των Στερεών Αποβλήτων αντιμετωπίζει ειδικά προβλήματα και ιδιομορφίες. Ως εκ τούτου, το Ίδρυμα Γιαννάκη Παπαδούρη, διαβλέποντας το πρόβλημα και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι της ορεινής Κύπρου, ανέθεσε στην **INNOVECO - Σύμβουλοι Περιβαλλοντικών και Αναπτυξιακών Έργων**, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, την εκπόνηση Σχεδίου Διαχείρισης των Στερεών Αποβλήτων.

Για την εκπόνηση του Σχεδίου η μεθοδολογία που έχει ακολουθηθεί περιλαμβάνει 5 Φάσεις.

Φάση 1: Ανάλυση και Αξιολόγηση Υφιστάμενης Κατάστασης (έχει ολοκληρωθεί και επισυνάπτεται)

Φάση 2: Προτάσεις Διαχείρισης (έχει ολοκληρωθεί και επισυνάπτεται)

Καθορίζονται τα παρακάτω υπομέτρα και δράσεις:

Με στόχο τη δραστική μείωση των αποβλήτων και του αντίστοιχου κόστους αποκομιδής και μεταφοράς στους ΟΕΔΑ, θα επιδιωχθεί η ανάπτυξη συστημάτων και υποδομών προς την κατεύθυνση αυτή, μέσω της εφαρμογής συστήματος διαλογής στη πηγή, της ανάπτυξης και λειτουργίας μικρών Πράσινων Σημείων και Σταθμών Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ).

Η έγκριση του παρόντος Σχεδίου Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων για τις Ορεινές Κοινότητες της περιφέρειας Τρόδους, καθώς και η επέκταση του ΣΣΔΑ της GreenDot στη περιοχή μελέτης, θα επιδιωχθεί μέσω τροποποίησης του σχετικού νομοθετικού πλαισίου.

Για την βελτιστοποίηση του συστήματος αποκομιδής και μεταφοράς των απορριμμάτων θα πρέπει να προσαρμοστεί η υφιστάμενη δομή των συμπλεγμάτων των σκυβάλων στις νέες χωροταξικές και αναπτυξιακές δομές που προτείνονται από την ΕΣΑΟΚ. Στη βάση αυτή τόσο η διαχείριση των απορριμμάτων όσο και άλλων θεματικών που απαιτούν συνολική διαχείριση και έχουν έντονη χωρική διάσταση, πρέπει να μην αντιμετωπιστούν αποσπασματικά αλλά συνολικά και με αναπτυξιακή διάσταση, εντασσόμενα σε μια χωρική οργάνωση με βάση τις ιστορικές περιοχές του Τρόδους.

Σημειώνεται ότι το Σχέδιο θα τέθηκε σε διαβούλευση (Φάση 3) μετά την οποία έχει οριστικοποιηθεί (Φάση 4). Το τελικό Σχέδιο θα ενσωματωθεί στην ΕΣΑΟΚ και θα υποβληθεί για έγκριση στο Υπουργικό Συμβούλιο.

Φάση 3: Παρουσίαση Στρατηγικής και Διαβούλευση. Στο πλαίσιο του 3^{ου} Συνεδρίου Επιστημονικών και Τεχνικών Επιτροπών για την Αναγέννηση Ορεινών Κοινοτήτων Τρόδους έγινε η παρουσίαση της Στρατηγικής και τελική διαβούλευση.

Φάση 4: Οριστικοποίηση της Στρατηγικής. Έχει ολοκληρωθεί η Στρατηγική Μελέτη Διαχείρισης Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ) Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους.

Φάση 5: Εκπόνηση Επιχειρησιακού Σχεδίου Δράσης στην πιλοτική περιοχή

Υπομέτρα - Δράσεις

Ακολουθεί ο Πίνακας με την δομή και το περιεχόμενο του τμήματος «**Διαχείριση Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ) Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους**» της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης «**Διαχείριση Στερεών και Υγρών Αποβλήτων (Λυμάτων)**» έτσι όπως είναι οργανωμένη σε Υπομέτρα και Δράσεις:

11β. Στερεά Απόβλητα	
Υπομέτρο 11β.1	Βελτίωση του θεσμικού και οργανωτικού πλαισίου διαχείρισης των στερεών αποβλήτων
Δράση 11β.1.1	Έγκριση και υιοθέτηση του « Σχεδίου Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων για τις Ορεινές Κοινότητες περιφέρειας Τροόδους »
Περιγραφή	Έγκριση και υιοθέτηση του « Σχεδίου Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων για τις Ορεινές Κοινότητες περιφέρειας Τροόδους » από το Υπουργικό Συμβούλιο.
Δράση 11β.1.2	Δημιουργία Οργανισμού λειτουργίας και διαχείρισης υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους
Περιγραφή	Δημιουργία Οργανισμού λειτουργίας και διαχείρισης υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους. <i>Συνδέεται με ΣΠ7, Δράση 7.1.2</i>
Δράση 11β.1.3	Εξασφάλιση της πλήρους κάλυψης της περιοχής από το Συλλογικό Σύστημα Διαχείρισης Αποβλήτων (ΣΣΔΑ) της GreenDot
Περιγραφή	Όπως γίνεται σαφές από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, οι στόχοι που τίθενται από τη νομοθεσία είναι επαρκής, ενώ προβληματική είναι η εφαρμογή τους, λόγω λειτουργικών και οικονομικών προβλημάτων. Όσο αφορά το νομοθετικό πλαίσιο, θα πρέπει σε πρώτη φάση να τροποποιηθεί ώστε να γίνει υποχρεωτική η συμβολή του ΣΣΔΑ της GreenDot στην περιοχή μελέτης, όπου <u>το μεγαλύτερο ποσοστό των οικισμών δεν εντάσσεται στο εν λόγω ΣΣΔΑ Συσκευασίας</u> . Σε κάποιους από τους οικισμούς υπάρχουν συνεργάτες του Συστήματος, ενώ ελάχιστοι είναι οι οικισμοί που έχουν καταφέρει να υπογράψουν σύμβαση με το ΣΣΔΑ, κυρίως λόγω του γεγονότος ότι οι οικισμοί είναι απομακρυσμένοι και παράλληλα συλλέγονται πολύ μικρές ποσότητες ανακυκλώσιμων.
Δράση 11β.1.4	Τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου
Περιγραφή	Τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου (εκπόνηση εμπειρογνωμοσύνης) για: (α) αναπροσαρμογή κοινοτήτων εξυπηρέτησης μεταξύ ΟΕΔΑ Κόσσης και Πεντακώμου (οι κοινότητες αξιολογήθηκαν με τεχνοοικονομικά κριτήρια ως μια οντότητα για να προκύψει η ορθότερη διαχείριση των στερεών αποβλήτων με βάση την εγγύτητά τους σε σταθμούς εξυπηρέτησης) (β) ετοιμασία νέας ενιαίας τιμολογιακής πολιτικής (μέσα από τον Οργανισμό θα υιοθετηθεί κοινή τιμολογιακή πολιτική με γνώμονα την ισότιμη μεταχείριση και την ανταποδοτικότητα)
Υπομέτρο 11β.2	Συστήματα / Υποδομές
Δράση 11β.2.1	Εφαρμογή συστήματος διαλογής στην πηγή

Περιγραφή	<p>Εφαρμογή συστήματος διαλογής στην πηγή - πενταετές σχέδιο ανάπτυξης. Υλοποίηση Ολοκληρωμένου Σχέδιου το οποίο περιλαμβάνει εκστρατείες ευαισθητοποίησης και πληροφόρησης και παροχή εξοπλισμού κομποστοποίησης και ανακύκλωσης σε νοικοκυριά και κοινότητες.</p> <p><u>Ενέργειες για εφαρμογή του συστήματος διαλογής στην πηγή:</u></p> <p>A) Προμήθεια κάδων κομποστοποίησης και κάδων συλλογής (νοικοκυριά). (455.000€)</p> <p>B) Προμήθεια κοινωτικών κομποστοποιητών (1.750.000€)</p> <p>Γ) Καμπάνια ενημέρωσης (αρχικό πλάνο) (120.000€)</p> <p>Δ) Κάδοι ανταποδοτικής ανακύκλωσης (200.000€)</p>
Δράση 11β.2.2	Λειτουργία και μετατροπή των κινητών Πράσινων Σημείων
Περιγραφή	<p>Λειτουργία δύο κινητών Πράσινων Σημείων για τα οποία ως διαχειριστής ορίζεται ο υπεύθυνος των Πράσινων Σημείων. Τα κινητά πράσινα σημεία προβλέπεται να εξυπηρετούν κάθε κοινότητα περίπου μία φορά το μήνα. Υπάρχει ανάγκη μελέτης των υποδομών και των κάδων με στόχο την λειτουργικότητα των κινητών ΠΣ (δηλαδή, αποδοτικός τρόπος συλλογής των αποβλήτων). Θα μπορεί να γίνει προσαρμογή της αρπάγης με νέα κεφαλή (τύπου γάντζου) και χρήση κάδων με ανοιγόμενο πυθμένα.</p>
Δράση 11β.2.3	Δημιουργία Κοινωνικών Χώρων υποστήριξης των Κινητών Πράσινων Σημείων (Γωνιές Ανακύκλωσης -Μικρά Πράσινα Σημεία)
Περιγραφή	<p>Για να είναι λειτουργικό το σύστημα των κινητών Πράσινων Σημείων (ΠΣ) και για διευκόλυνση των πολιτών, θα πρέπει να δημιουργηθούν σε κάθε κοινότητα ή ομάδα γειτονικών κοινοτήτων <u>μικροί χώροι προσωρινής εναπόθεσης αποβλήτων / μικρά ΠΣ</u>. Οι χώροι αυτοί θα πρέπει να είναι κοντά στους οικισμούς, ώστε να είναι χρηστικοί από τους κατοίκους, αλλά παράλληλα και σε κάποιον κεντρικό οδικό άξονα, ώστε να υπάρχει πρόσβαση από το κινητό πράσινο σημείο. Για την εξυπηρέτηση των προτεινόμενων σημείων και την ορθή διαχείριση των υλικών που θα συλλέγονται είναι απαραίτητη η μετατροπή στον εξοπλισμό των κινητών πράσινων σημείων. Η λεπτομερής περιγραφή της δράσης περιλαμβάνεται στο «Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων για τις Ορεινές Κοινότητες Περιφέρειας Τροόδους».</p> <p>Δημιουργία 30 Μικρών Πράσινων Σημείων για κάλυψη όλων των Γεωγραφικών Περιοχών.</p>
Δράση 11β.2.4	Ανάπτυξη και λειτουργία Σταθμών Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ)
Περιγραφή	<p>Μελέτη της άμεσης επανεκκίνησης των διαδικασιών σχεδιασμού και λειτουργίας του ΣΜΑ, κοντά στο (Α) Πράσινο Σημείο Ληνού. (2019-2020 , 475.000€)</p> <p>(B) Δημιουργία ΣΜΑ στην κοινότητα Αγρού.(2023-2026, 625.000€)</p> <p>Μεταβατικά, θα πρέπει να μελετηθεί η λειτουργία ενός προσωρινού κινητού ΣΜΑ σε σημείο που θα μελετηθεί σε επόμενο στάδιο.</p>
Συμπληρωματικότητα με δράσεις άλλων παρεμβάσεων	
Ο.Π.7 Υδάτινοι πόροι	
Η Δράση 11β.1.2 παρουσιάζεται στην Ο.Π.7 Υδατικοί Πόροι	
Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με άλλες Στρατηγικές και Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις της ΕΣΑΟΚ	
Σ.Π.1. Θεσμοθέτηση Ορεινότητας, αρχές και στόχοι Ορεινής Πολιτικής	
Σ.Π.5 Νέες Δομές Διαχείρισης εθνικής σημασίας φυσικών πόρων	

Σ.Π.6. Συμπλέγματα της Αυτοδιοίκησης στο Τρόδος
Ο.Π.5. Φυσικό Περιβάλλον
Ο.Π.7. Υδάτινοι πόροι (σχέδια Διαχείρισης Υδάτινων Πόρων Διαχείριση Στερών Αποβλήτων Ορεινών Κοινοτήτων Τρόδους)
Ο.Π.11α. Διαχείριση Υγρών Αποβλήτων (Λυμάτων)
Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με το σχεδιασμό των παρεμβάσεων των Υπουργείων
<p><u>Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Αδειοδότηση, επιθεωρήσεις και έλεγχοι για τη διαχείριση των αποβλήτων, • Αποδοτική διαχείριση αποβλήτων, • Στρατηγική για τη Διαχείριση Αποβλήτων, <p>Εθνικό Πρόγραμμα Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων.</p>
Εισαγωγή καινοτομίας και νέων τεχνολογιών
<p>Προτείνονται δράσεις :</p> <p>(α) οργανωσιακής καινοτομίας : ενιαίος οργανισμός Συντονισμού</p>
Παροτρύνσεις/ Συστάσεις προς την Κυπριακή Δημοκρατία
<p>Για την υλοποίηση των έργων υποδομής οι οποίες προτείνονται στις Δράσεις για την διαχείριση των Στερεών Αποβλήτων , αφενός το ΤΑΥ είναι σύμφωνο αφετέρου δεν μπορεί να συνεισφέρει ενεργά και ουσιαστικά στις διαδικασίες που σχετίζονται με την μελέτη και την επίβλεψη κατασκευής των έργων, λόγω της υφιστάμενης μεγάλης υποστελέχωσης του.</p> <p>Το συγκεκριμένο πρόβλημα μπορεί να αντιμετωπιστεί με ένα από τους δύο ακόλουθους τρόπους:</p> <ul style="list-style-type: none"> γ. Πρόσληψη μηχανικού από το ΤΑΥ, για περίοδο 7 χρόνων (2020-2026), με σκοπό της παρακολούθησης της όλης διαδικασίας του έργου. Το ετήσιο κόστος του υπολογίζεται στις €30.000 και το συνολικό κόστος υπολογίζεται στις €210.000. δ. Πρόσληψη μηχανικού στο Γραφείο Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων ο οποίος σε συνεργασία με το ΤΑΥ θα αναλάβει την επίβλεψη όλων των διαδικασιών για την ολοκλήρωση του έργου. Το κόστος για την συγκεκριμένη θέση περιλαμβάνεται στα λειτουργικά έξοδα του Γραφείου του Επιτρόπου.

Υπομέτρο 11β.1 Βελτίωση του θεσμικού και οργανωτικού πλαισίου διαχείρισης των στερεών αποβλήτων

Δράση 11β.1.1 Έγκριση και υιοθέτηση του «Σχεδίου Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων για τις Ορεινές Κοινότητες περιφέρειας Τρόδους»

Να εγκριθεί και να υιοθετηθεί το «Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων για τις Ορεινές Κοινότητες περιφέρειας Τρόδους» από το Υπουργικό Συμβούλιο και να ενσωματωθεί στον προγραμματισμό, παρακολούθηση και υλοποίηση έργων του Τμήματος Αναπτύξεως Υδάτων και των λοιπών κυβερνητικών τμημάτων (Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Τμήμα Περιβάλλοντος, Επαρχιακές Διοικήσεις κ.α.)

Δράση 11β.1.2 Δημιουργία Οργανισμού λειτουργίας και διαχείρισης υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους

- Προτείνεται η ίδρυση Συμμετοχικής Δομής (πρότυπου Οργανισμού) Λειτουργίας και Διαχείρισης Υποδομών Ύδρευσης, Άρδευσης, Στερεών και Υγρών Αποβλήτων στην περιοχή μελέτης (Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου δημοσίου ενδιαφέροντος, πχ Δημόσια Εταιρεία Ιδιωτικού Δικαίου. Θα λειτουργεί με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια και θα επιχειρεί με κριτήρια Δημοσίου συμφέροντος).
- Ο Σκοπός του Οργανισμού θα είναι: η βιώσιμη/αειφόρος ενιαία διαχείριση των υποδομών ύδρευσης, άρδευσης, στερεών και υγρών απόβλητων στην περιοχή του Τρόοδος εντός των λεκανών απορροής και κάλυψης των αναγκών/ζήτησης νερού ανάντη (περιοχή Τροόδους) και κατάντη περιοχών.
- Η ευθύνη του Οργανισμού θα είναι : (i) η διαχείριση των υποδομών ύδρευσης, άρδευσης, στερεών και υγρών απόβλητων, (ii) η ανάπτυξη, λειτουργία, συντήρηση των δικτύων (αρδευτικών, υδρευτικών, αποχετευτικών δικτύων και εγκαταστάσεων), (iii) η τιμολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών, (iv) η εύρεση χρηματοδότησης της δομής για αναπτυξιακά-αγροπεριβαλλοντικά έργα από Ευρωπαϊκούς και εθνικούς πόρους.

Δράση 11β.1.3 Εξασφάλιση της πλήρους κάλυψης της περιοχής από το Συλλογικό Σύστημα Διαχείρισης Αποβλήτων (ΣΣΔΑ) της GreenDot

Όπως γίνεται σαφές από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, οι στόχοι που τίθενται από τη νομοθεσία είναι επαρκής, ενώ προβληματική είναι η εφαρμογή τους, λόγω των λειτουργικών και οικονομικών προβλημάτων που προαναφέρθηκαν.

Όσο αφορά το νομοθετικό πλαίσιο, θα πρέπει σε πρώτη φάση να τροποποιηθεί ώστε να γίνει υποχρεωτική η συμβολή του ΣΣΔΑ της GreenDot στην περιοχή μελέτης, όπου **το μεγαλύτερο ποσοστό των οικισμών δεν εντάσσεται στο εν λόγω ΣΣΔΑ Συσκευασίας**. Σε κάποιους από τους οικισμούς υπάρχουν συνεργάτες του Συστήματος, ενώ ελάχιστοι είναι οι οικισμοί που έχουν καταφέρει να υπογράψουν σύμβαση με το ΣΣΔΑ, κυρίως λόγω του γεγονότος ότι οι οικισμοί είναι απομακρυσμένοι, και παράλληλα συλλέγονται πολύ μικρές ποσότητες ανακυκλώσιμων.

Δράση 11β.1.4 Τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου

(α) αναπροσαρμογή κοινοτήτων εξυπηρέτησης μεταξύ ΟΕΔΑ Κόσσης και Πεντακώμου. Οι κοινότητες αξιολογήθηκαν με τεchnοοικονομικά κριτήρια ως μια οντότητα για να προκύψει η ορθότερη διαχείριση των στερεών αποβλήτων με βάση την εγγύτητά τους σε σταθμούς εξυπηρέτησης.

(β) ετοιμασία νέας ενιαίας τιμολογιακής πολιτικής. Μέσα από τον Οργανισμό θα υιοθετηθεί κοινή τιμολογιακή πολιτική με γνώμονα την ισότιμη μεταχείριση και την ανταποδοτικότητα.

Δράση 11β.2.1 Εφαρμογή συστήματος διαλογής στην πηγή

Τα απόβλητα αποτελούνται κυρίως από οργανικά κουζίνας και ανακυκλώσιμα, τα οποία αθροιστικά αποτελούν περίπου το 90% του βάρους των αστικών στερεών. Στόχος ενός ολοκληρωμένου σχεδίου θα πρέπει να είναι η υπόδειξη στοχευμένων μέτρων και μέσων για την οργάνωση και διευκόλυνση του πολίτη, σε δύο βασικές δράσεις: (α) διαχωρισμός των οργανικών των αποβλήτων και κομποστοποίηση στην πηγή (με οικιακούς ή κοινοτικούς κομποστοποιητές) & (β) διαλογή των ανακυκλώσιμων υλικών. Η αφαίρεση των βιοαποβλήτων από τα λοιπά απορρίμματα στην πηγή έχει τα εξής πλεονεκτήματα:

- Το κόστος διαχείρισης στις ΟΕΔΑ αποφεύγεται, μειώνοντας σημαντικά τα έξοδα για τον πολίτη.
- Με την αφαίρεση των βιοαποβλήτων γίνεται πολύ καλύτερη η ανακύκλωση των συσκευασιών, με αποτέλεσμα η κοινότητα να έχει τη δυνατότητα πολύ μεγαλύτερης ανάκτησης υλικών.
- Με σωστή διαλογή των βιοαποβλήτων και ανακύκλωση των συσκευασιών, το τελικό υπόλειμμα για διαχείριση δεν ξεπερνά το 10%. Με αυτό λοιπόν το συνδυασμένο τρόπο, το κόστος συλλογής μεταφοράς και τελικής επεξεργασίας μειώνεται κατακόρυφα.

Για την εφαρμογή του συστήματος διαλογής στην πηγή χρειάζεται να πραγματοποιηθεί μια σειρά δράσεων όπως η δημιουργία υποδομών για περισυλλογή των ανακυκλώσιμων και του βιοαποβλήτου αλλά και η ενημέρωση του κοινού. Οι συγκεκριμένες δράσεις περιλαμβάνονται στο «Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων για τις Ορεινές Κοινότητες περιφέρειας Τροόδους». Η ενημέρωση του κοινού (αναλυτικό πλάνο καμπάνιας), για ευκολότερη αναφορά παρατίθεται στο παράρτημα 1.

Βάσει όλων των απαραίτητων δράσεων, στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζεται ο ενδεικτικός προϋπολογισμός εφαρμογής των συστημάτων ΔσΠ του προτεινόμενου σχεδίου.

Πίνακας 1: Ενδεικτικός Προϋπολογισμός

A/A	Δράση	Ενδεικτικός προϋπολογισμός προμήθειας (€)
1	Προμήθεια κάδων κομποστοποίησης και κάδων συλλογής (μεγάλοι παραγωγοί)-Πίνακας 2	~ 125.000 € (προτείνεται να το αναλάβουν οι ίδιοι)
2	Προμήθεια κάδων κομποστοποίησης και κάδων συλλογής (νοικοκυριά)-Πίνακας 3	~ 455.000 €
3	Προμήθεια κοινοτικών κομποστοποιητών- Πίνακας 4	~ 1.750.000 €
4	Καμπάνια Ενημέρωσης (αρχικό πλάνο)- Πίνακας 5	~ 120.000 €
5	Κάδοι ανταποδοτικής ανακύκλωσης	~ 200.000 €

A/A	Δράση	Ενδεικτικός προϋπολογισμός προμήθειας (€)
ΣΥΝΟΛΟ		2.525.000 €
Ετήσιο κέρδος από τη ΔσΠ των βιοαποβλήτων (αποφυγή μεταφορικών και ΟΕΔΑ)		> 500.000 € / έτος

Ακολουθεί συγκεντρωτικός πίνακας με τον αναγκαίο εξοπλισμό ανά περίπτωση για τη ΔσΠ βιοαποβλήτων και την οικιακή κομποστοποίηση, καθώς και ένα γενικό κόστος προμήθειας.

Πίνακας 2: Συγκεντρωτικός πίνακας με τον αναγκαίο εξοπλισμό ανά ομάδα για τη ΔσΠ βιοαποβλήτων και την κομποστοποίηση μεγάλων παραγωγών.

Ομάδες Οικισμών	Οικισμοί	Μεγάλοι Παραγωγοί	Κομποστοποίηση / Μεγάλοι Παραγωγοί	
			Κάδοι κομποστοποίησης (500L)	Κόστος Κάδου κομποστοποίησης και κάδου συλλογής (50L)
1	Κάμπος	0	0	0 €
	Τσακίστρα	2	2	550 €
2	Μηλικούρι	1	1	275 €
3	Γερακιές	0	0	0 €
4	Οίκος	5	5	1.375 €
	Καλοπαναγιώτης	31	31	8.525 €
	Μουτουλλάς	1	1	275 €
	Πεδουλάς	14	14	3.850 €
5	Λεμύθου	1	1	275 €
	Πρόδρομος	3	3	825 €
	Παλιόμυλος	0	0	0 €
6	Άγιος Δημήτριος	1	1	275 €
	Τρεις Ελιές	2	2	550 €
	Καμινάρια	0	0	0 €
7	Φοινί	1	1	275 €
	Πάνω Πλάτρες	14	14	3.850 €
	Κάτω Πλάτρες	9	9	2.475 €
	Μανδριά	2	2	550 €
8	Όμοδος	37	37	10.175 €
	Βάσα Κοιλανίου	13	13	3.575 €
	Ποταμιού	0	0	0 €
9	Άρσος	14	14	3.850 €
	Μαλλιά	4	4	1.100 €
	Κισσούσα	0	0	0 €
10	Δορά	1	1	275 €
11	Πάχνα	12	12	3.300 €

Ομάδες Οικισμών	Οικισμοί	Μεγάλοι Παραγωγοί	Κομποστοποίηση / Μεγάλοι Παραγωγοί	
			Κάδοι κομποστοποίησης (500L)	Κόστος Κάδου κομποστοποίησης και κάδου συλλογής (50L)
12	Κατύδατα	0	0	0 €
	Λινού	0	0	0 €
	Φλάσου	3	3	825 €
	Ευρύχου	6	6	1.650 €
	Κοράκου	2	2	550 €
13	Τεμβριά	1	1	275 €
	Καλιάνα	0	0	0 €
	Σινά Όρος	2	2	550 €
14	Άνω Κουτραφάς	0	0	0 €
	Κάτω Κουτραφάς	0	0	0 €
	Νικητάρι	0	0	0 €
	Βυζακιά	2	2	550 €
	Ποτάμι	2	2	550 €
15	Ορούντα	0	0	0 €
16	Αγία Μαρίνα	0	0	0 €
	Ξυλιάτος	3	3	825 €
	Άγιος Γεώργιος	1	1	275 €
17	Άγιος Θεόδωρος Σολέας	0	0	0 €
18	Γαλατά	7	7	1.925 €
	Κακοπετριά	21	21	5.775 €
19	Καννάβια	2	2	550 €
	Αγία Ειρήνη	0	0	0 €
	Κούρδαλι	0	0	0 €
	Σπήλια	7	7	1.925 €
20	Κυπερούντα	11	11	3.025 €
	Χανδριά	3	3	825 €
21	Σαράντι	1	1	275 €
	Λαγουδερά	1	1	275 €
22	Λιβάδια	0	0	0 €
	Πολύστιπος	0	0	0 €
	Αληθινού	0	0	0 €
	Άλωνα	1	1	275 €
	Πλατανιστάσα	0	0	0 €
23	Φτερικούδι	0	0	0 €
	Ασκάς	4	4	1.100 €
	Παλαιχώρι Ορεινής	4	4	1.100 €
	Παλαιχώρι Μόρφου	8	8	2.200 €
24	Απλίκι	0	0	0 €
	Φαρμακάς	11	11	3.025 €

Ομάδες Οικισμών	Οικισμοί	Μεγάλοι Παραγωγοί	Κομποστοποίηση / Μεγάλοι Παραγωγοί	
			Κάδοι κομποστοποίησης (500L)	Κόστος Κάδου κομποστοποίησης και κάδου συλλογής (50L)
	Καμπί	0	0	0 €
25	Φικάρδου	0	0	0 €
	Γούρρι	5	5	1.375 €
	Λαζανιάς	2	2	550 €
26	Κάτω Αμιάντος	2	2	550 €
27	Πελένδρι	8	8	2.200 €
28	Αγρίδια	0	0	0 €
	Ποταμίτισσα	1	1	275 €
	Δύμες	2	2	550 €
29	Ζωοπηγή	3	3	825 €
	Καλό Χωριό	3	3	825 €
	Λουβαράς	3	3	825 €
	Άγιος Παύλος	0	0	0 €
	Άγιος Κωνσταντίνος	1	1	275 €
30	Πέρα Πεδί	4	4	1.100 €
	Κουκά	0	0	0 €
	Κοιλάνι	24	24	6.600 €
	Βουνί	9	9	2.475 €
31	Μονιάτης	8	8	2.200 €
	Τριμίκλινη	6	6	1.650 €
32	Συλικού	3	3	825 €
	Αγ. Γεώργιος	0	0	0 €
	Μονάγρι	4	4	1.100 €
	Δωρός	9	9	2.475 €
	Λάνια	1	1	275 €
33	Λόφου	22	22	6.050 €
34	Άγιος Μάμας	8	8	2.200 €
	Καπηλειό	0	0	0 €
	Λιμνάτης	0	0	0 €
35	Κορφή	0	0	0 €
	Απεσιά	1	1	275 €
36	Γεράσα	1	1	275 €
	Αψιού	7	7	1.925 €
	Μαθηκολώνη	0	0	0 €
37	Άλασσα	0	0	0 €
38	Παραμυθά	1	1	275 €
	Σπιτάλι	1	1	275 €
	Φασούλα	2	2	550 €
39	Σούνι Ζανακιά	1	1	275 €

Ομάδες Οικισμών	Οικισμοί	Μεγάλοι Παραγωγοί	Κομποστοποίηση / Μεγάλοι Παραγωγοί	
			Κάδοι κομποστοποίησης (500L)	Κόστος Κάδου κομποστοποίησης και κάδου συλλογής (50L)
	Πάνω Κυβίδες	1	1	275 €
	Κάτω Κυβίδες	0	0	0 €
40	Κάτω Μύλος	0	0	0 €
	Αγ. Ιωάννης	1	1	275 €
	Αγ. Θεόδωρος	1	1	275 €
41	Αγρός	23	23	6.325 €
42	Αγ. Θεράπων	1	1	275 €
	Αγ. Αμβρόσιος	9	9	2.475 €
ΣΥΝΟΛΟ				123.475 €

Πίνακας 3: Συγκεντρωτικός πίνακας με τον αναγκαίο εξοπλισμό ανά ομάδα για τη ΔσΠ βιοαποβλήτων και την κομποστοποίηση νοικοκυριών.

Ομάδες Οικισμών	Οικισμοί	Νοικοκυριά (2011)	Κομποστοποίηση Νοικοκυριά		/ ΔσΠ Νοικοκυριά			ΚΟΣΤΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ (Νοικοκυριά Μόνο)
			Κάδοι κομποστοποίησης (100L)	Κόστος	Νοικοκυριά με ΔσΠ	Κάδοι συλλογής (240L)	Κόστος	
1	Κάμπος	123	38	6.125 €	85	15	1.250 €	7.375 €
	Τσακίστρα	29	9	1.450 €	20	4	320 €	1.770 €
2	Μηλικούρι	10	10	1.500 €	0	0	0 €	1.500 €
3	Γερακίες	39	12	1.935 €	27	5	410 €	2.345 €
4	Οίκος	57	17	2.750 €	40	7	585 €	3.335 €
	Καλοπαναγιώτης	100	30	4.850 €	70	12	1.010 €	5.860 €
	Μουτουλλάς	80	24	3.880 €	56	10	830 €	4.710 €
	Πεδουλάς	72	22	3.550 €	50	9	745 €	4.295 €
5	Λεμούθου	51	15	2.430 €	36	6	510 €	2.940 €
	Πρόδρομος	56	17	2.745 €	39	7	580 €	3.325 €
	Παλιόμυλος	13	13	1.950 €	0	0	0 €	1.950 €
6	Άγιος Δημήτριος	30	9	1.455 €	21	4	325 €	1.780 €
	Τρεις Ελιές	18	18	2.700 €	0	0	0 €	2.700 €
	Καμινάρια	25	25	3.750 €	0	0	0 €	3.750 €
7	Φοινί	169	50	8.095 €	119	20	1.695 €	9.790 €
	Πάνω Πλάτρες	107	30	4.885 €	77	13	1.100 €	5.985 €
	Κάτω Πλάτρες	67	20	3.235 €	47	8	675 €	3.910 €
	Μανδριά	43	13	2.100 €	30	5	425 €	2.525 €
8	Όμοδος	145	0	725 €	145	25	2.100 €	2.825 €
	Βάσα Κοιλανίου	76	23	3.715 €	53	9	760 €	4.475 €
	Ποταμιού	17	17	2.550 €	0	0	0 €	2.550 €
9	Άρσος	100	30	4.850 €	70	12	1.010 €	5.860 €
	Μαλλιά	24	24	3.600 €	0	0	0 €	3.600 €
	Κισσούσα	3	3	450 €	0	0	0 €	450 €
10	Δορά	69	10	1.795 €	59	10	845 €	2.640 €
11	Πάχνα	345	105	16.950 €	240	40	3.400 €	20.350 €
12	Κατύδατα	50	15	2.425 €	35	6	505 €	2.930 €
	Λινού	161	48	7.765 €	113	19	1.610 €	9.375 €
	Φλάσου	101	30	4.855 €	71	12	1.015 €	5.870 €
	Ευρύχου	277	83	13.420 €	194	33	2.785 €	16.205 €
	Κοράκου	181	54	8.735 €	127	22	1.845 €	10.580 €

Ομάδες Οικισμών	Οικισμοί	Νοικοκυριά (2011)	Κομποστοποίηση Νοικοκυριά		ΔοΠ Νοικοκυριά			ΚΟΣΤΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ (Νοικοκυριά Μόνο)
			Κάδοι κομποστοποίησης (100L)	Κόστος	Νοικοκυριά με ΔοΠ	Κάδοι συλλογής (240L)	Κόστος	
13	Τεμβριά	192	58	9.370 €	134	23	1.935 €	11.305 €
	Καλιάνα	81	0	405 €	81	14	1.175 €	1.580 €
	Σινά Όρος	74	22	3.560 €	52	9	755 €	4.315 €
14	Πάνω Κουτραφάς	1	1	150 €	0	0	0 €	150 €
	Κάτω Κουτραφάς	8	8	1.200 €	0	0	0 €	1.200 €
	Νικητάρι	145	45	7.250 €	100	17	1.435 €	8.685 €
	Βυζακιά	120	40	6.400 €	80	14	1.170 €	7.570 €
	Ποτάμι	194	58	9.380 €	136	23	1.945 €	11.325 €
	Ορούντα	243	73	11.800 €	170	29	2.445 €	14.245 €
16	Αγία Μαρίνα	196	59	9.535 €	137	23	1.950 €	11.485 €
	Ξυλιάτος	39	8	1.355 €	31	6	485 €	1.840 €
	Άγιος Γεώργιος	11	11	1.650 €	0	0	0 €	1.650 €
17	Άγιος Θεόδωρος Σολέας	19	19	2.850 €	0	0	0 €	2.850 €
18	Γαλατά	231	31	5.650 €	200	34	2.870 €	8.520 €
	Κακοπετριά	507	0	2.535 €	507	85	7.210 €	9.745 €
19	Καννάβια	54	16	2.590 €	38	7	575 €	3.165 €
	Αγία Ειρήνη	14	14	2.100 €	0	0	0 €	2.100 €
	Κούρδαλι	8	8	1.200 €	0	0	0 €	1.200 €
	Σπήλια	57	0	285 €	57	10	835 €	1.120 €
20	Κυπερούντα	528	0	2.640 €	528	88	7.480 €	10.120 €
	Χανδριά	78	10	1.840 €	68	12	1.000 €	2.840 €
21	Σαράντι	20	0	100 €	20	4	320 €	420 €
	Λαγουδερά	41	0	205 €	41	7	590 €	795 €
22	Λιβάδια	10	10	1.500 €	0	0	0 €	1.500 €
	Πολύστυπος	60	5	1.025 €	55	10	825 €	1.850 €
	Αληθινού	5	5	750 €	0	0	0 €	750 €
	Άλωνα	35	5	900 €	30	5	425 €	1.325 €
	Πλατανιστάσα	57	0	285 €	57	10	835 €	1.120 €
23	Φτερικούδι	42	12	1.950 €	30	5	425 €	2.375 €
	Ασκάς	72	5	1.085 €	67	12	995 €	2.080 €
	Παλαιχώρι Ορεινής	112	0	560 €	112	19	1.605 €	2.165 €

Ομάδες Οικισμών	Οικισμοί	Νοικοκυριά (2011)	Κομποστοποίηση Νοικοκυριά		/ ΔοΠ Νοικοκυριά			ΚΟΣΤΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ (Νοικοκυριά Μόνο)
			Κάδοι κομποστοποίησης (100L)	Κόστος	Νοικοκυριά με ΔοΠ	Κάδοι συλλογής (240L)	Κόστος	
	Παλαιχώρι Μόρφου	227	0	1.135 €	227	38	3.225 €	4.360 €
24	Απλίκι	28	5	865 €	23	4	335 €	1.200 €
	Φαρμακάς	160	0	800 €	160	27	2.285 €	3.085 €
	Καμπί	36	0	180 €	36	6	510 €	690 €
25	Φικάρδου	3	3	450 €	0	0	0 €	450 €
	Γούρρι	72	12	2.100 €	60	10	850 €	2.950 €
	Λαζανιάς	9	9	1.350 €	0	0	0 €	1.350 €
26	Κάτω Αμιάντος	89	0	445 €	89	15	1.270 €	1.715 €
27	Πελένδρι	411	0	2.055 €	411	69	5.850 €	7.905 €
28	Αγρίδια	49	0	245 €	49	9	740 €	985 €
	Ποταμίτσα	30	0	150 €	30	5	425 €	575 €
	Δύμες	65	0	325 €	65	11	930 €	1.255 €
29	Ζωοπηγή	51	0	255 €	51	9	750 €	1.005 €
	Καλό Χωριό	205	0	1.025 €	205	35	2.950 €	3.975 €
	Λουβαράς	122	37	5.975 €	85	15	1.250 €	7.225 €
	Άγιος Παύλος	54	0	270 €	54	9	765 €	1.035 €
	Άγιος Κωνσταντίνος	53	0	265 €	53	9	760 €	1.025 €
30	Πέρα Πεδί	53	16	2.585 €	37	7	570 €	3.155 €
	Κουκά	12	12	1.800 €	0	0	0 €	1.800 €
	Κουλάρι	107	0	535 €	107	18	1.525 €	2.060 €
	Βουνί	83	13	2.300 €	70	12	1.010 €	3.310 €
31	Μονιάτης	112	0	560 €	112	19	1.605 €	2.165 €
	Τρμίκλινη	127	0	635 €	127	22	1.845 €	2.480 €
32	Συλίκου	63	19	3.070 €	44	8	660 €	3.730 €
	Αγ. Γεώργιος	45	0	225 €	45	8	665 €	890 €
	Μονάγρι	55	0	275 €	55	10	825 €	1.100 €
	Δωρός	46	0	230 €	46	8	670 €	900 €
	Λάνια	129	20	3.545 €	109	19	1.590 €	5.135 €
33	Λόφου	28	5	865 €	23	4	335 €	1.200 €
34	Άγιος Μάμας	41	8	1.365 €	33	6	495 €	1.860 €
	Καπηλειό	15	15	2.250 €	0	0	0 €	2.250 €
	Λιμνάτης	123	23	3.950 €	100	17	1.435 €	5.385 €
35	Κορφή	66	20	3.230 €	46	8	670 €	3.900 €
	Απεσιά	169	0	845 €	169	29	2.440 €	3.285 €

Ομάδες Οικισμών	Οικισμοί	Νοικοκυριά (2011)	Κομποστοποίηση Νοικοκυριά		ΔοΠ Νοικοκυριά			ΚΟΣΤΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ (Νοικοκυριά Μόνο)
			Κάδοι κομποστοποίησης (100L)	Κόστος	Νοικοκυριά με ΔοΠ	Κάδοι συλλογής (240L)	Κόστος	
36	Γεράσα	32	0	160 €	32	6	490 €	650 €
	Αψιού	75	0	375 €	75	13	1.090 €	1.465 €
	Μαθηκολώνη	58	17	2.755 €	41	7	590 €	3.345 €
37	Άλασσα	87	87	13.050 €	0	0	0 €	13.050 €
38	Παραμυθά	192	0	960 €	192	32	2.720 €	3.680 €
	Σπιτάλι	121	0	605 €	121	21	1.760 €	2.365 €
	Φασούλα	204	61	9.865 €	143	24	2.035 €	11.900 €
39	Σούνι Ζανακιά	312	94	15.190 €	218	37	3.125 €	18.315 €
	Πάνω Κυβίδες	211	0	1.055 €	211	36	3.035 €	4.090 €
	Κάτω Κυβίδες	2	2	300 €	0	0	0 €	300 €
40	Κάτω Μύλος	25	0	125 €	25	5	400 €	525 €
	Αγ. Ιωάννης	127	0	635 €	127	22	1.845 €	2.480 €
	Αγ. Θεόδωρος	43	13	2.100 €	30	5	425 €	2.525 €
41	Αγρός	268	0	1.340 €	268	45	3.815 €	5.155 €
42	Αγ. Θεράπων	56	17	2.745 €	39	7	580 €	3.325 €
	Αγ. Αμβρόσιος	112	34	5.490 €	78	13	1.105 €	6.595 €
ΣΥΝΟΛΟ				326.230 €			127.870 €	454.100 €

Ακολουθεί συγκεντρωτικός πίνακας με τον αναγκαίο εξοπλισμό ανά περίπτωση για τη διαχείριση των προδιαλεγμένων βιοαποβλήτων (κομποστοποίηση) σε τοπικό επίπεδο.

Πίνακας 4: Ομαδοποίηση οικισμών για την κοινή επεξεργασία βιοαποβλήτων

Ομάδες για διακοινοτική διαχείριση βιοαποβλήτων	Οικισμοί	Τονάζ (t/έτος)	Ενδεικτικός προϋπολογισμός προμήθειας μονάδας (€)
1	Κάμπος, Τσακίστρα	85	30.000 €
2	Γερακιές, Καλοπαναγιώτης, Οίκος	155	60.000 €
3	Λεμούθου, Άγιος Δημήτριος	35	20.000 €
4	Πρόδρομος, Κάτω Πλάτρες, Μανδριά, Πάνω Πλάτρες, Φοινί	340	100.000 €

Ομάδες για δια-κοινοτική διαχείριση βιοαποβλήτων	Οικισμοί	Τονάζ (t/έτος)	Ενδεικτικός προϋπολογισμός προμήθειας μονάδας (€)
5	Βάσα Κελλακίου, Όμοδος, Άρσος	175	70.000 €
6	Δορά, Πάχνα	250	90.000 €
7	Ευρύχου, Κατύδατα, Κοράκου, Λινού, Φλάσου, Καλιάννα, Σινά Όρος, Τεμβριά, Γαλάτα, Κακοπετριά	1.180	250.000 €
8	Βυζακιά, Νικητάρι, Ποτάμι, Ορούντα, Αγία Μαρίνα, Ξυλιάτος	640	180.000 €
9	Σπηλιά, Καννάβια, Κυπερούντα, Χανδριά, Λαγουδερά, Σαράντι, Άλωνα, Πλατανιστάσα, Πολύστυπος, Ασκάς, Παλαιχώρι Μόρφου, Παλαιχώρι Ορεινής, Φτερικουδί, Απλίκι, Αμίαντος, Πελένδρι, Αγρίδια, Δύμες, Ποταμίτισσα, Άγιος Θεόδωρος, Αγρός	1.570	300.000 €
10	Καμπί, Φαρμακάς, Λαζανιάς, Γούρρι	200	80.000 €
11	Άγιος Κωνσταντίνος, Άγιος Παύλος, Ζωοπηγή, Καλό Χωριό, Λουβαράς, Λιμνάτης, Απεσιά, Κορφή, Αψιού, Γεράσα, Μαθηκολώνη, Άλασσα, Παραμύθα, Σπιτάλι, Φασούλα	1.100	220.000 €
12	Βουνί, Κοιλάνι, Λόφου	125	40.000 €
13	Πέρα Πεδί, Μονιάτης, Τριμίκλινη, Άγιος Γεώργιος, Δωρός, Λάνια, Μονάγρι Συλίκου, Άγιος Μάμας	410	140.000 €
14	Κυβίδες Πάνω, Σούνι Ζανακιά, Άγιος Ιωάννης, Κάτω Μύλος, Άγιος Αμβρόσιος, Άγιος Θεράπων	575	170.000 €
ΣΥΝΟΛΟ			1.750.000 €

Ενημέρωση Κοινού

Για την ορθότερη ενημέρωση και εκπαίδευση των πολιτών, των παραγωγών επιμέρους ρευμάτων αποβλήτων, καθώς και των αρμόδιων υπηρεσιών και φορέων διαχείρισης αποβλήτων, έχει εκπονηθεί «Πρόγραμμα Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων 2015-2021» από το Τμήμα Περιβάλλοντος, τα οποία επιτρέπει την ολοκληρωμένη εφαρμογή προγραμμάτων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης. Η στρατηγική αυτή σε τοπικό επίπεδο θα προκαθορίσει συγκεκριμένες ομάδες- στόχους και θα αξιοποιήσει το σύνολο των διαθέσιμων τρόπων επικοινωνίας (π.χ. ημερίδες, έντυπος και ηλεκτρονικός τύπος κ.λπ.). Παράλληλα θα καθορίσει επικοινωνιακά σχέδια για επιμέρους ρεύματα αποβλήτων και θα περιλαμβάνει κατ' ελάχιστο διαρκείς επαναλαμβανόμενες δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης προς τους

πολίτες με αντικείμενο τη χωριστή συλλογή ανακυκλώσιμων υλικών και βιοαποβλήτων και την εναλλακτική διαχείριση.

Ο πρώτος στόχος που τίθεται αφορά τη βελτίωση της ενημέρωσης και την ευαισθητοποίηση του κοινού σε σχέση με την πρόληψη δημιουργίας αποβλήτων.

Σημαντικό είναι επίσης ότι για την επίτευξη των βασικών στόχων που αφορούν την προώθηση της βιώσιμης κατανάλωσης προϊόντων και την επαναχρησιμοποίηση τους, προβλέπονται τα ακόλουθα μέτρα:

- ✓ Βελτίωση ενημέρωσης και αύξηση ευαισθητοποίησης κοινού, βιομηχανίας, εμπορίου, κ.λπ. για την ανάγκη μείωσης των αποβλήτων,
- ✓ Βελτίωση της καταναλωτικής συμπεριφοράς, προωθώντας την αγορά περιβαλλοντικά φιλικών προϊόντων και τη βιώσιμη κατανάλωση,
- ✓ Αύξηση της διάρκειας ζωής προϊόντων και αγαθών,
- ✓ Ενθάρρυνση της επαναχρησιμοποίησης προϊόντων,
- ✓ Οικολογικός σχεδιασμός προϊόντων,
- ✓ Βελτίωση της αποδοτικότητας των υλών στις κύριες κατηγορίες προϊόντων,
- ✓ Επιδίωξη μίας βιώσιμης πολιτικής σε σχέση με την αγορά και κατανάλωση αγαθών,
- ✓ Μείωση της χρήσης ορισμένων επικίνδυνων χημικών ουσιών και αντικατάσταση με λιγότερο επικίνδυνες εναλλακτικές λύσεις,
- ✓ Ενίσχυση των προμηθειών για τη μείωση και την καλύτερη διαχείριση των αποβλήτων
- ✓ Υποχρέωση Σύναψης Πράσινων Συμβάσεων.

Το συνολικός κόστος για την εκστρατεία ενημέρωσης του κοινού φτάνει στις €120,000. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται συνοπτικά οι βασικές δράσεις της, ενώ στο Παράρτημα 1 υπάρχει το αναλυτικό πλάνο της καμπάνιας.

Πίνακας 5: Συνοπτικός Πίνακας βασικών Δράσεων

Δράσεις	Στοχοθετούμενο Κοινό	Ρεύμα αποβλήτων το οποίο αφορά	Χρονοδιάγραμμα υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
Δημιουργία και Λειτουργία Διαδικτυακού Τόπου	Επιχειρήσεις Καταναλωτές Εκπαίδευση	Απόβλητα Τροφίμων/Χαρτί/ Απόβλητα-Υλικά Συσκευασίας	Βραχυπρόθεσμα	Γραφείο Επιτρόπου, Τοπική Διοίκηση, Ενιαίος Φορέας Συντονισμού
Δημιουργία λογαριασμού σε Κοινωνικά Δίκτυα	Επιχειρήσεις Καταναλωτές Εκπαίδευση	Απόβλητα Τροφίμων/Χαρτί/ Απόβλητα-Υλικά Συσκευασίας	Βραχυπρόθεσμα	Γραφείο Επιτρόπου, Τοπική Διοίκηση, Ενιαίος Φορέας Συντονισμού
Δελτία Τύπου	Επιχειρήσεις Καταναλωτές Εκπαίδευση	Απόβλητα Τροφίμων/Χαρτί/ Απόβλητα-Υλικά Συσκευασίας	Βραχυπρόθεσμα /Επαναλαμβανόμενα κατά την Υλοποίηση	Γραφείο Επιτρόπου, Τοπική Διοίκηση, Εμπλεκόμενες ΜΚΟ και Ενιαίος Φορέας Συντονισμού

Δράσεις	Στοχοθετούμενο Κοινό	Ρεύμα αποβλήτων το οποίο αφορά	Χρονοδιάγραμμα υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
Εκδόσεις και Παραγωγές - Ενημερωτικό και Διαφημιστικό Υλικό (Οδηγός καλών Πρακτικών, φυλλάδια, Υλικό που φέρει το λογότυπο της δράσεις κ.λπ.)	Επιχειρήσεις Καταναλωτές Εκπαίδευση	Απόβλητα Τροφίμων/Χαρτί/ Απόβλητα-Υλικά Συσκευασίας	Βραχυπρόθεσμα /Επαναλαμβανόμενα κατά την Υλοποίηση	Γραφείο Επιτρόπου, Τοπική Διοίκηση, Εμπλεκόμενες ΜΚΟ και Ενιαίος Φορέας Συντονισμού
Ενημερωτικές Επισκέψεις σε Επιχειρήσεις και Οικίες	Επιχειρήσεις Καταναλωτές	Απόβλητα Τροφίμων/Χαρτί/ Απόβλητα-Υλικά Συσκευασίας	Βραχυπρόθεσμα /Επαναλαμβανόμενα κατά την Υλοποίηση	Γραφείο Επιτρόπου, Τοπική Διοίκηση, Experts και Ενιαίος Φορέας Συντονισμού
Αξιοποίηση Σχέσεων με τα ΜΜΕ	Επιχειρήσεις Καταναλωτές Εκπαίδευση	Απόβλητα Τροφίμων/Χαρτί/ Απόβλητα-Υλικά Συσκευασίας	Βραχυπρόθεσμα /Επαναλαμβανόμενα κατά την Υλοποίηση	Γραφείο Επιτρόπου, Τοπική Διοίκηση, Εμπλεκόμενες ΜΚΟ και Ενιαίος Φορέας Συντονισμού
Εκδηλώσεις/Ημερίδες/Ενημερώσεις (Μαζικές ανοιχτές εκδηλώσεις, ενημέρωση συγκεκριμένου κοινού, ατομικές ενημερώσεις πόρτα-πόρτα κ.λπ.)	Επιχειρήσεις Καταναλωτές Εκπαίδευση Δημόσια Διοίκηση	Απόβλητα Τροφίμων/Χαρτί/ Απόβλητα-Υλικά Συσκευασίας	Βραχυπρόθεσμα /Επαναλαμβανόμενα κατά την Υλοποίηση	Γραφείο Επιτρόπου, Τοπική Διοίκηση, Εμπλεκόμενες ΜΚΟ, Experts και Ενιαίος Φορέας Συντονισμού
Σημεία Πληροφόρησης (info points):	Επιχειρήσεις Δημόσια Διοίκηση Καταναλωτές	Απόβλητα Τροφίμων Απόβλητα-Υλικά Συσκευασίας	Βραχυπρόθεσμα /Επαναλαμβανόμενα κατά την Υλοποίηση	Γραφείο Επιτρόπου, Τοπική Διοίκηση, Εμπλεκόμενες ΜΚΟ, Experts και Ενιαίος Φορέας Συντονισμού
Roadshows	Επιχειρήσεις Δημόσια Διοίκηση Εκπαίδευση Καταναλωτές	Απόβλητα Τροφίμων Απόβλητα-Υλικά Συσκευασίας	Βραχυπρόθεσμα /Επαναλαμβανόμενα κατά την Υλοποίηση	Γραφείο Επιτρόπου, Τοπική Διοίκηση, Εμπλεκόμενες ΜΚΟ, Experts και Ενιαίος Φορέας Συντονισμού
Διοργάνωση Διαγωνισμού Μαθητικού	Δημόσια Διοίκηση Εκπαίδευση	Απόβλητα Τροφίμων/ Απόβλητα-Υλικά Συσκευασίας	Βραχυπρόθεσμα /Επαναλαμβανόμενα κατά την Υλοποίηση	Γραφείο Επιτρόπου, Τοπική Διοίκηση, Εμπλεκόμενες ΜΚΟ, Experts και Ενιαίος Φορέας Συντονισμού

Η χρηματοδότηση της υλοποίησης της συγκεκριμένης δράσης (Εφαρμογή συστήματος διαλογής στην πηγή) μπορεί να γίνει άμεσα από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), όπου υπάρχει σχετικό Πρόγραμμα Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων σε Ορεινές Περιοχές. Ο προϋπολογισμός του προγράμματος «Ορεινής» με δικαιούχο το Τμήμα Περιβάλλοντος ανέρχεται στο €1.5 εκ. Σύμφωνα με το Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος (επιστολή α.φ. 05.02.007) το ποσό αυτό θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί με αλλαγή δικαιούχου (να γίνει δικαιούχος το Γραφείο του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων) και εφόσον πληροί της προϋποθέσεις του Προγράμματος «Ορεινής». Εν τούτης ένεκα του γεγονότος ότι το Γραφείο Επιτρόπου δεν μπορεί να είναι δικαιούχος θα προωθηθεί η υλοποίηση του προγράμματος από την Αναπτυξιακή Εταιρεία Τροόδους (ΑνΕτ). Εναλλακτικά εάν δεν

γίνεται αποδεκτή η υλοποίηση του προγράμματος από την ΑνΕτ τότε θα ζητηθεί από το Υπουργείο Οικονομικών η αποπαγοποίηση μίας υφιστάμενης κενής θέσης λειτουργού Τμήματος Περιβάλλοντος ή σε περίπτωση που δεν υπάρχει κενή θέση θα δημιουργηθεί μια επιπρόσθετη θέση στον συμπληρωματικό προϋπολογισμό του 2019 για να αναλάβει την υλοποίηση του υφιστάμενου προγράμματος που αποτελεί την Α φάση της Δράσης αλλά και της Β φάσης της Δράσης. Η Β Φάση απαιτεί συνολικό προϋπολογισμό €1.025.000 και προτείνεται όπως διερευνηθεί η χρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ 2021-2027.

Δράση 11β.2.2 Λειτουργία και μετατροπή των κινητών Πράσινων Σημείων

Σοβαρό πρόβλημα για την περιοχή, είναι η διαχείριση των ογκωδών αποβλήτων (έπιπλα, στρώματα κλπ.), οι παλιές ηλεκτρικές συσκευές, τα αδρανή, κτλ., τα οποία πολλές φορές απορρίπτονται ανεξέλεγκτα. Το πρόβλημα αυτό θα μπορεί να επιλυθεί με τη λειτουργία των Πράσινων Σημείων, στα οποία θα μπορεί ο πολίτης να μεταφέρει τα εν λόγω απόβλητα. Εντός του 2018, θα έπρεπε να λειτουργήσουν τα Πράσινα Σημεία της Επαρχίας Λεμεσού και εντός του 2019 αναμένεται να λειτουργήσουν αυτά της Επαρχίας Λευκωσίας. Η περιοχή Μελέτης θα εξυπηρετείται από τα Πράσινα Σημεία στις κοινότητες που αναμένεται να λειτουργήσουν στα όρια της περιμέτρου της ευρύτερης περιοχής Τροόδους.

Επιπλέον, για τη διαχείριση των ογκωδών αποβλήτων αποτελεί η λειτουργία δύο κινητών Πράσινων Σημείων για τα οποία ως διαχειριστής ορίζεται ο υπεύθυνος των Πράσινων Σημείων. Τα κινητά πράσινα σημεία προβλέπεται να περνούν από κάθε κοινότητα περίπου ανά μήνα, ώστε να συλλέγουν τα συγκεκριμένα απόβλητα.

Με δεδομένο όμως ότι τα φορτηγά που θα λειτουργήσουν ως κινητά ΠΣ έχουν ήδη προμηθευτεί, θα πρέπει να μελετηθούν οι υποδομές και οι κάδοι που θα διευκολύνουν την λειτουργικότητα των μικρών ΠΣ (δηλαδή ο τρόπος συλλογής των αποβλήτων από το κινητό ΠΣ). Τα φορτηγά συλλογής διαθέτουν ανυψωτικό μηχανισμό με «αρπάγη» και ανοιχτό δοχείο. Ο μηχανισμός αυτός είναι κατάλληλος για αποσπασματική συλλογή απορριμμάτων, αλλά μπορεί να οδηγήσει σε πιθανά προβλήματα, όπως:

- Διασπορά απορριμμάτων περιμετρικά του χώρου συλλογής,
- Σημαντικός χρόνος συλλογής (πολλαπλές επαναληπτικές σε περίπτωση μεγάλου όγκου),
- Σημαντικός κίνδυνος για διασπορά και δημιουργία εργατικού ατυχήματος από αστοχία του μηχανισμού.

Εναλλακτικά, θα μπορεί να γίνει προσαρμογή της αρπάγης με νέα κεφαλή (τύπου γάντζου) και χρήση κάδων με ανοιγόμενο πυθμένα. Οι κάδοι με ανοιγόμενο πυθμένα (όπως είναι οι καμπάνες) ποικίλουν σε χωρητικότητα και όγκο με αποτέλεσμα τη χρήση τους για συλλογή μεγάλου εύρους απορριμμάτων. Επιπλέον, η δυνατότητα τους να ανοίγουν μέσω μηχανισμού, κάνει τη διαλογή ευκολότερη και λιγότερο επικίνδυνη για το εργατικό δυναμικό που εμπλέκεται στη διαδικασία της εκκένωσης των κάδων.

Τέλος, η χρήση καρότσας/κάδου συλλογής και διαχωρισμού των αποβλήτων για τα οποία έχει ήδη γίνει διαλογή στην πηγή είναι σημαντική. Ως βέλτιστη λύση θεωρείται η διαμερισματοποίησης της καρότσας.

Δράση 11β.2.3 Δημιουργία Κοινοτικών Χώρων υποστήριξης των Κινητών Πράσινων Σημείων (Γωνιές Ανακύκλωσης -Μικρά Πράσινα Σημεία)

Για να είναι λειτουργικό το σύστημα των κινητών Πράσινων Σημείων και για διευκόλυνση των πολιτών, θα πρέπει να δημιουργηθούν σε κάθε κοινότητα ή ομάδα γειτονικών κοινοτήτων μικροί χώροι προσωρινής εναπόθεσης αποβλήτων / μικρά ΠΣ. Οι χώροι αυτοί θα πρέπει να είναι κοντά στους

οικισμούς, ώστε να είναι χρηστικοί από τους κατοίκους, αλλά παράλληλα και σε κάποιον κεντρικό οδικό άξονα, ώστε να υπάρχει πρόσβαση από το κινητό πράσινο σημείο.

Για την εξυπηρέτηση των προτεινόμενων σημείων και την ορθή διαχείριση των υλικών που θα συλλέγονται είναι απαραίτητη η μετατροπή στον εξοπλισμό των κινητών πράσινων σημείων (διασύνδεση με δράση 11.β.2.2). Η λεπτομερής περιγραφή της δράσης περιλαμβάνεται στο «Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων για τις Ορεινές Κοινότητες Περιφέρειας Τροόδους».

Δημιουργία 30 Μικρών Πράσινων Σημείων για κάλυψη όλων των Γεωγραφικών Περιοχών).

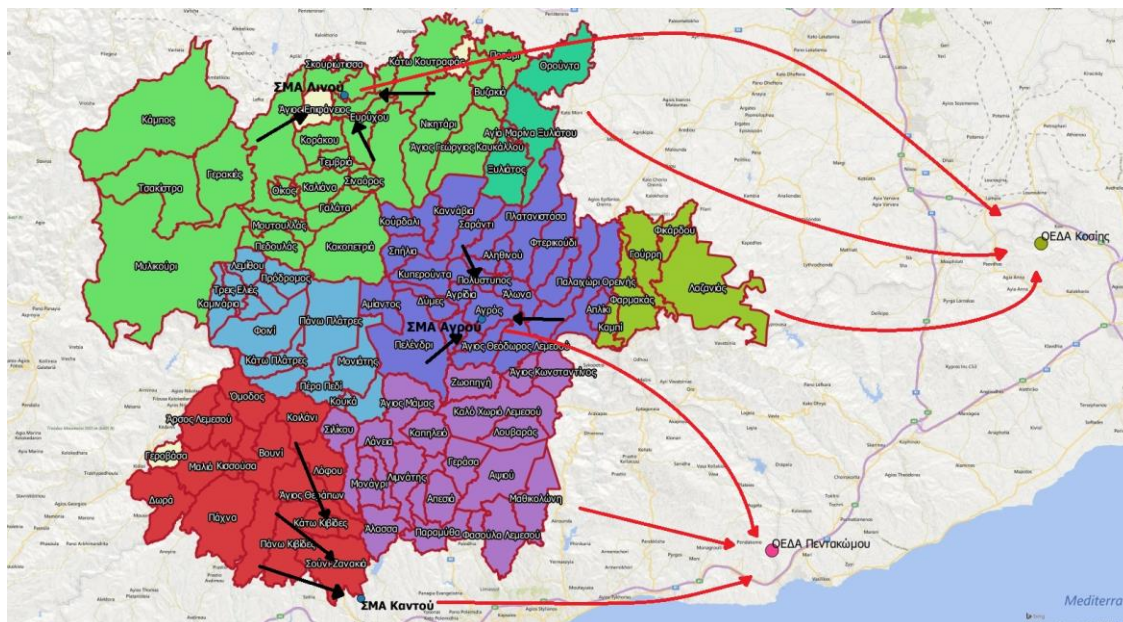
Δράση 11β.2.4 Ανάπτυξη και λειτουργία Σταθμών Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ)

Οι Σταθμοί Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ), μπορούν να λειτουργήσουν καταλυτικά ώστε να υπάρχει άμεση και μεγάλη μείωση στα κόστη μεταφοράς. Οι κοινότητες, αντί να μεταφέρουν τα απόβλητα με απορριμματοφόρα στην Κόσσιη ή το Πεντάκωμο, θα τα μεταφέρουν σε ένα ενδιάμεσο σταθμό. Εκεί τα απόβλητα θα συμπιέζονται και η μεταφορά τους θα γίνεται από τρίτους στις κεντρικές εγκαταστάσεις με πολύ χαμηλότερο κόστος.

Στην Επαρχία Λεμεσού λειτουργεί ΣΜΑ στο Καντού, ο οποίος έχει αρχίσει να δέχεται τα δημοτικά απόβλητα από κάποιες κοινότητες. Στην Επαρχία Λευκωσίας προβλεπόταν στον σχεδιασμό του ΟΕΔΑ Λευκωσίας η κατασκευή ενός ΣΜΑ κοντά στο Πράσινο Σημείο Ληνού. Με την εγκατάλειψη του σχεδιασμού και τη συμφωνία για τη μεταφορά των Δημοτικών Αποβλήτων στην ΟΕΔΑ Κόσσιης, η υλοποίηση του ΣΜΑ Ληνού θεωρείται επιτακτική και επιβεβλημένη, δεδομένου ότι η ΟΕΔΑ Κόσσιης είναι ακόμα πιο μακριά από την περιοχή. Στο πλαίσιο του Σχεδίου θα πρέπει να μελετηθεί η άμεση επανεκκίνηση των διαδικασιών σχεδιασμού και λειτουργίας του ΣΜΑ, κοντά στο Πράσινο Σημείου Ληνού.

Επιπλέον, μέσα από τη διάγνωση της υφιστάμενης κατάστασης διαπιστώθηκε ότι για καλύτερη διαχείριση των στερεών αποβλήτων της περιοχής απαραίτητη θεωρείται η δημιουργία και τρίτου ΣΜΑ που θα εξυπηρετεί την περιοχή. Με βάση τον εντοπισμό παραγωγής των Αστικών Στερεών Απορριμμάτων (ΑΣΑ), τις χιλιομετρικές αποστάσεις και κατ' επέκταση τον υπολογισμό του μεγέθους του, εντοπίστηκε η βέλτιστη περιοχή κατασκευής του ΣΜΑ. Η συγκεκριμένη περιοχή εντοπίζεται στην κοινότητα Αγρού, το συγκεκριμένο ΣΜΑ θα εξυπηρετεί κοινότητες και των δύο Επαρχιών. Εξαιτίας της θέσης, θα πρέπει να γίνουν οι κατάλληλες διευθετήσεις ώστε να είναι δυνατή η μεταφορά των ΑΣΑ κοινοτήτων διαφορετικών Επαρχιών στους ΟΕΔΑ .

Μεταβατικά, θα πρέπει να προταθεί η λειτουργία ενός προσωρινού κινητού ΣΜΑ σε σημείο που θα μελετηθεί σε επόμενο στάδιο.

Εικόνα 1: Οπτικοποίηση της ομαδοποίηση οικισμών για την χρήση ΣΜΑ

Στο Παράρτημα 2 αναγράφονται όλες οι πληροφορίες για τις κοινότητες για την μεταφορά των αποβλήτων τους στους ΣΜΑ αλλά και ΟΕΔΑ.

Κατά την διαβούλευση, το Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος και το ΤΑΥ συμφώνησαν με την συγκεκριμένη δράση. Εν τούτοις, το ΤΑΥ δεν μπορεί να συνεισφέρει ενεργά και ουσιαστικά στις διαδικασίες που σχετίζονται με την μελέτη και την επίβλεψη κατασκευής των έργων, λόγω της υφιστάμενης μεγάλης υποστελέχωσης του.

Χρηματοδότηση (Πηγές και πλαίσιο χρηματοδότησης)

Υπάρχουν μεγάλες ανάγκες χρηματοδότησης έργων. Χρειάζεται η άμεση προώθηση της χρηματοδότησης (από Ευρωπαϊκά - Εθνικά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία) για την προμήθεια εξοπλισμού αναφορικά με: τη Διαλογή στη Πηγή (κάδοι, container, τεμαχιστές κ.λπ.), τη λειτουργία μικρών ΠΣ καθώς και των αναγκών λοιπών ΣΜΑ. Επίσης, σε αρκετές περιπτώσεις θα χρειαστεί και η προμήθεια μικρών κομποστοποιητών και ανακυκλωτών, ώστε να μειωθούν δραματικά τα κόστη συλλογής και μεταφοράς προς τους ΟΕΔΑ.

Παράλληλα, πηγές χρηματοδότησης μπορεί να αποτελέσουν και τα Ευρωπαϊκά Χρηματοδοτικά Εργαλεία Περιβάλλοντος και Καινοτομίας, όπως είναι το Horizon 2020, το RIS3 (Regional Innovation Strategies), το Life+ Environment, κτλ.

10.3.12 Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 12. Ενέργεια: «Ενεργειακή Στρατηγική- Τρόδος 2030»

Η διαμόρφωση των βασικών κατευθύνσεων για την ανάπτυξη του ενεργειακού τομέα της περιοχής του Τροόδους έλαβε υπόψη¹:

- Την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2009/28/ΕΚ που αφορά την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την εναρμόνιση των στόχων της Κυπριακής Δημοκρατίας.
- Το Εθνικό θεσμικό πλαίσιο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, τις ΑΠΕ και την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων.
- Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης Ενεργειακής Απόδοσης (ΕΣΔΕΑ).
- Το Εθνικό Πρόγραμμα Ενεργειακής Απόδοσης (ΕΠΕΑ) της Κύπρου.
- Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τις ΑΠΕ.
- Την Εντολή 2/2006 του Υπουργού Εσωτερικών για την καθοδήγηση των Πολεοδομικών Αρχών αναφορικά με τις αρχές, τα κριτήρια και τη διαδικασία άσκησης πολεοδομικού ελέγχου σε σχέση με αιτήσεις για τη χωροθέτηση Μονάδων Παραγωγής Ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.
- Την διάγνωση που πραγματοποιήθηκε για τον ενεργειακό τομέα στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης.

Με βάση τα παραπάνω διαμορφώνεται η εξής **βασική κατεύθυνση** για το τομέα της ενέργειας:

Το Τρόδος να καταστεί, προς όφελος των πολιτών, μια βιώσιμη ενεργειακά περιοχή, προσαρμοσμένη στην κλιματική αλλαγή όπου οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα θα μειωθούν δραστικά.

Επιμέρους κατευθύνσεις είναι:

- **Η ενεργειακή αυτάρκεια του Τροόδους σε ηλεκτρισμό με την χρήση ΑΠΕ (ηλιακή ενέργεια, αιολική ενέργεια και ενέργεια από βιομάζα).**
- **Η μείωση του ενεργειακού κόστους μέσω της προώθησης καινοτόμων ενεργειακών πολιτικών, για τη στήριξη των κατοίκων και των επιχειρήσεων της περιοχής.**

Το πλαίσιο των παρεμβάσεων

Με βάση την επιδίωξη για ενεργειακή αυτάρκεια της περιοχής, το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας κρίνει πρόσφορη τη παραγωγή ενέργειας εντός της περιοχής με τη χρήση συστημάτων ΑΠΕ. Δεδομένων των αναγκών της περιοχής σε ηλεκτρισμό (94,000 MWh), απαιτείται η εγκατάσταση συστημάτων συνολικής ισχύς περίπου 60 MW_p. Εκτιμήθηκε ότι με τη χρήση φωτοβολταϊκών συστημάτων σε κατάλληλες θέσεις (εκτίμηση ζωνών χωροθέτησης από το Εργαστήριο Αγροτικού Χώρου του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας) θα απαιτηθεί καθαρή έκταση εδάφους ή/και οροφών ίση με ≈1600 δεκάρια. Η απαιτούμενη έκταση για την

¹ Θέτοντας ως ένα από τα κεντρικά ζητούμενα της ΕΣΑΟΚ την ενεργειακή αυτάρκεια του Τροόδους σε ηλεκτρική ενέργεια, το Ίδρυμα Γιαννάκη Παπαδούρη, ανέθεσε τον Νοέμβριο του 2018, στο Ενεργειακό Γραφείο Κυπρίων Πολιτών σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, τη μελέτη «Αποτύπωση Υφιστάμενης Ενεργειακής Κατάστασης και Προκλήσεις» (Παράρτημα 1) προκειμένου να διαμορφωθεί τόσο το πλαίσιο κατευθύνσεων όσο και οι απαιτούμενες δράσεις για την ανάπτυξη του Ενεργειακού Τομέα στη περιοχή.

κάλυψη της συνολικής δυναμικότητας των συστημάτων ΑΠΕ διαφοροποιείται σημαντικά ανάλογα με τις τεχνολογίες και την πηγή ενέργειας που θα χρησιμοποιηθούν.

Τα προτεινόμενα μέτρα περιλαμβάνουν δράσεις που θα συνεισφέρουν, στη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και της κατανάλωσης ενέργειας αλλά και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της περιοχής μελέτης στους διάφορους παραγωγικούς τομείς. Αρκετά από τα μέτρα που προτείνονται να υλοποιηθούν σε τοπικό επίπεδο, δρουν υποστηρικτικά και συμπληρωματικά των εθνικών μέτρων έτσι ώστε να συνεισφέρουν και στην επίτευξη των στόχων που έχει η Κυπριακή Δημοκρατία μέχρι το 2020 αλλά και το 2030. Επιπρόσθετα οι συγκεκριμένες δράσεις μπορούν να βοηθήσουν στην εφαρμογή της πρότασης «Green+» που υποβλήθηκε στα πλαίσια του προγράμματος NER300 και για να εφαρμοστεί απαιτείται εγκατάσταση ΑΠΕ ισχύς 70MW στην περιοχή.

Υπομέτρα - Δράσεις

Ακολουθεί ο Πίνακας με τη δομή και το περιεχόμενο της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης «**Ενέργεια: «Ενεργειακή στρατηγική –Τρόδος 2030»**» έτσι όπως είναι οργανωμένη σε Υπομέτρα και Δράσεις:

Υπομέτρο 12.1	Δράσεις στήριξης, ευαισθητοποίησης και προώθησης της ενεργειακής πολιτικής Ορεινών Κοινοτήτων
Δράση 12.1.1	Υποστήριξη & εκπαίδευση πολιτών για θέματα ενέργειας- περιβάλλοντος
Περιγραφή	<p>Διενέργεια συνεδρίων/ενημερωτικών ημερίδων είναι η ενημέρωση του κοινού για θέματα όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> α. προβολής και προώθησης της ενεργειακής πολιτικής στο Τρόδος β. τους τρόπους εξοικονόμησης ενέργειας, γ. τα υπάρχοντα χρηματοδοτικά προγράμματα για ενεργειακές αναβαθμίσεις δ. τις δυνατότητες αξιοποίησης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ε. τα οχήματα χαμηλών ρύπων και στ. πληροφορίες για τις απαιτήσεις του περί ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων νόμου και τις πρόνοιες που διέπουν την εξασφάλιση άδειας οικοδομής για νέα κτίρια. <p>Τα συνέδρια/ενημερωτικές ημερίδες θα γίνουν από το Γραφείο Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων σε συνεργασία με το Ενεργειακό Γραφείο Κυπρίων Πολιτών και την Υπηρεσία Ενέργειας. Στόχος είναι να πραγματοποιηθούν 15 συνέδρια/ενημερωτικές ημερίδες τα επόμενα 3 χρόνια.</p> <p>Επιπλέον διενέργεια 100 Ενεργειακών Ελέγχων σε κτίρια της περιοχής (αντιπροσωπευτικά του κτιριακού αποθέματος της περιοχής), το κόστος των οποίων θα φτάνει τις €45.000.</p>
Δράση 12.1.2	Δημιουργία ταμείου πράσινης ενέργειας
Περιγραφή	<p>Προτείνεται η σύσταση πράσινου ταμείου τα έσοδα του οποίου θα αξιοποιούνται για τη χρηματοδότηση των δράσεων για εξοικονόμηση ενέργειας, ενεργειακή αναβάθμιση και μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα που θα έχουν ως τελικούς αποδέκτες τους κατοίκους των τοπικών αρχών και τις τοπικές επιχειρήσεις. Τα έσοδα του ταμείου μπορεί να προέρχονται από τους ακόλουθους πόρους: (α) ετήσιο πράσινο τέλος προς τους κατοίκους και τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή και (β) έσοδα από εξοικονομήσεις.</p>
Δράση 12.1.3	Συμμετοχή στην πρωτοβουλία του Συμφώνου των Δημάρχων (για όλες τις κοινότητες)
Περιγραφή	<p>Κινητοποίηση των τοπικών αρχών να προσχωρήσουν στο Σύμφωνο των Δημάρχων για το Κλίμα και την Ενέργεια και κατάρτιση του απαραίτητου τοπικού σχεδίου δράσης για μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και αύξηση της ανθεκτικότητας τους στην κλιματική αλλαγή. Με τον τρόπο αυτό θα αποκτήσουν ευρεία αναγνώριση σε Ευρωπαϊκό και διεθνές</p>

	επίπεδο εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα πρόσβαση σε χρηματοδοτικά προγράμματα.
Δράση 12.1.4	Υιοθέτηση μέτρων εφαρμογής των πράσινων δημόσιων συμβάσεων
Περιγραφή	Υιοθέτηση μέτρων εφαρμογής των πράσινων δημόσιων συμβάσεων και εκπαίδευση των λειτουργών των τοπικών αρχών στη συγκεκριμένη θεματική - σε συνεργασία με το Ενεργειακό Γραφείο Κυπρίων Πολιτών. <i>Υλοποίηση της συγκεκριμένης δράσης θα μπορεί να γίνει μέσα από την Δράση 12.1.1.</i>
Υπομέτρο 12.2	Χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας
Δράση 12.2.1	Υιοθέτηση και εφαρμογή των ενεργειακών κοινοτήτων και του "Virtual Net Metering"
Περιγραφή	1. Υιοθέτηση και εφαρμογή των ενεργειακών κοινοτήτων. Προώθηση σχεδίου χρηματοδότησης από Ευρωπαϊκά Κονδύλια κατά την προγραμματική περίοδο 2021-27. 2. Υιοθέτηση και εφαρμογή του "Virtual Net Metering".
Δράση 12.2.2	Στήριξη στην εγκατάσταση αυτόνομων Φ/Β συστημάτων σε κτίρια τοπικών αρχών, καλυμμένους χώρους στάθμευσης και δημόσιους χώρους (πάρκα, πλατείες κτλ.)
Περιγραφή	Η δράση αυτή προνοεί την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων σε κτίρια των τοπικών αρχών, καλυμμένους χώρους στάθμευσης και στους δημόσιους χώρους με σκοπό την ηλεκτροπαραγωγή και την ενεργειακή αυτονομία τους. Στόχος οι 50-80 παρεμβάσεις με ανώτερη χρηματοδότηση τις €10.000.
Υπομέτρο 12.3	Ενεργειακή Αναβάθμιση σε κτίρια και οδικό φωτισμό
Δράση 12.3.1	Ενεργειακή αναβάθμιση κοινοτικών κτιρίων (ως κτίρια δημόσιας χρήσης)
Περιγραφή	Η ενεργειακή αναβάθμιση των κτιρίων που χρησιμοποιούνται από τις τοπικές αρχές με στόχο τον περιορισμό των καταναλώσεων ενέργειας. Το πρώτο στάδιο της εφαρμογής του συγκεκριμένου μέτρου είναι οι ενεργειακοί έλεγχοι στα συγκεκριμένα κτίρια, οι οποίοι θα αναδείξουν μέτρα που μπορούν να εφαρμοστούν σε κάθε περίπτωση ξεχωριστά όπως είναι: (α) η ρύθμιση ή αντικατάσταση των συστημάτων θέρμανσης και κλιματισμού, (β) η τοποθέτηση φωτοβολταϊκών που να καλύπτουν σημαντικό ποσοστό της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας, (γ) η αντικατάσταση λαμπτήρων με νέους ενεργειακά αποδοτικότερους τύπου LED, (δ) η τοποθέτηση αυτοματισμών φωτισμού με την χρήση ανιχνευτών κίνησης για την έναυση και σβέση του φωτισμού σε χώρους όπου δεν χρησιμοποιούνται συνεχώς, (ε) η αντικατάσταση κουφωμάτων με νέα, με διπλούς υαλοπίνακες και θερμοδιακοπή και (στ) η τοποθέτηση θερμομόνωσης στην οροφή και στην τοιχοποιία των κτιρίων όπου αυτό είναι εφικτό. Ο προϋπολογισμός του έργου αφορά την χρηματοδότηση της μελέτης και στην συνέχεια της αναβάθμισης του κτιρίου (αν διαφανεί μέσα από την μελέτη απαραίτητη η αναβάθμιση του). Επιπλέον ο προϋπολογισμός είναι ενδεικτικός και το τελικό ποσό όπου θα χρησιμοποιηθεί θα εξαρτηθεί από το ενδιαφέρον που θα παρατηρηθεί. Ευθύνη συντονισμού και υλοποίησης: Υπουργείο Εσωτερικών-Τοπικές Αρχές.
Δράση 12.3.2	Ενεργειακή αναβάθμιση ιδιωτικών κτιρίων (κατοικίες)
Περιγραφή	(Α) Ενεργειακή Αναβάθμιση σε κατοικίες μέσω υφιστάμενων προγραμμάτων Συντονισμός από Γραφείο Επιτρόπου Ορεινής Ανάπτυξης Κοινοτήτων και Υπ. Εσωτερικών. Διασύνδεση με δράση 12.1.1. (Β) Ενεργειακή και μορφολογική Αναβάθμιση Όψεων και Στεγών. Το σχέδιο θα καλύπτει επενδύσεις που αφορούν την αγορά και την εγκατάσταση καινούργιου εξοπλισμού και υλικών

	Βασική Παράμετρος η ενεργειακή αναβάθμιση με σεβασμό στον παραδοσιακό χαρακτήρα των οικισμών της περιοχής και της τοπικής αρχιτεκτονικής. Ως εκ τούτου η διαμόρφωση του σχεδίου όσον αφορά την μορφολογική αναβάθμιση θα διαμορφωθεί από το Γραφείο Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων και το Υπουργείο Εσωτερικών – Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως.
Δράση 12.3.3	Ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων επιχειρήσεων
Περιγραφή	<p>Για ενθάρρυνση των ενεργειακών αναβαθμίσεων προτείνονται οι παρακάτω επιχορηγήσεις.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Χορηγία για ενεργειακή αναβάθμιση μεταποιητικών μονάδων-εργαστηρίων. Αναβάθμιση εξοπλισμού μονάδας με νέο αποδοτικότερο (αλλαγή εξοπλισμού, λεβήτων, μηχανημάτων κτλ.) αλλά και νέος εξοπλισμός για ενεργειακή αναβάθμιση. • Χορηγία για αναβάθμιση ξενοδοχειακών μονάδων. Στην περιοχή μελέτης δραστηριοποιούνται 24 ξενοδοχειακές μονάδες, εκ των οποίων οι 22 έχουν κατασκευαστεί πριν το 2010. Προτείνεται η διαμόρφωση σχεδίου για την ενεργειακή αναβάθμιση των ξενοδοχειακών μονάδων της περιοχής μελέτης: Α Τύπος - Κτίρια με Σχεδόν Μηδενική Κατανάλωση Ενέργειας (ΚΣΜΚΕ), Β Τύπος - Ενεργειακή Αναβάθμιση Μονάδων για εξοικονόμηση ενέργειας πέραν του 50%, Γ Τύπος- Μεμονωμένα Μέτρα (θερμομονώσεις, αλλαγή εξοπλισμού κτλ.) σε ξενοδοχειακές μονάδες. <p>Υλοποίηση από χρηματοδοτικά προγράμματα που εξαγγέλλει το Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας, στόχος είναι η ενεργειακή αναβάθμιση 100 επιχειρήσεων.</p>
Δράση 12.3.4	Αναβάθμιση ενεργειακής απόδοσης οδικού φωτισμού
Περιγραφή	Προτείνεται η αναβάθμιση της ενεργειακής απόδοσης του οδικού φωτισμού με αντικατάσταση των υφιστάμενων φωτιστικών με νέα αποδοτικότερα (π.χ. LED). Το προτεινόμενο έργο, μπορεί να υλοποιηθεί μέσω δημόσιου διαγωνισμού με σύναψη Σύμβασης Ενεργειακής Απόδοσης.
Δράση 12.3.5	Εγκατάσταση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) προς εξυπηρέτηση Σταθμών Επεξεργασίας Λυμάτων (ΣΕΛ), αρδευτικών και υδρευτικών έργων
Περιγραφή	Προτείνεται να παραχωρηθούν κίνητρα τόσο για την εκπόνηση των απαιτούμενων μελετών για να διαπιστωθεί η οικονομική βιωσιμότητα της εφαρμογής συστημάτων ΑΠΕ αλλά και χορηγία επί των επενδύσεων για την υλοποίηση έργων ΑΠΕ.
Υπομέτρο 12.4	Μέτρα στις μεταφορές
Δράση 12.4.1	Σταδιακή ανανέωση των οχημάτων των τοπικών αρχών με οχήματα χαμηλών εκπομπών
Περιγραφή	Η δράση αυτή αφορά την σταδιακή ανανέωση των οχημάτων των τοπικών αρχών με αποδοτικότερα οχήματα χαμηλών εκπομπών (Euro 6) .
Δράση 12.4.2	Βελτίωση υποδομών σε στάσεις λεωφορείων
Περιγραφή	Ως μέτρο ενθάρρυνσης και διευκόλυνσης της χρήσης των δημόσιων συγκοινωνιών προτείνεται η βελτίωση των υφιστάμενων υποδομών όπως είναι οι στάσεις λεωφορείων και η δημιουργία κατάλληλων σημάτων για τα δρομολόγια που εξυπηρετεί η κάθε στάση.
Δράση 12.4.3	Δημιουργία θέσεων φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων
Περιγραφή	Ως μέτρο ενθάρρυνσης και διευκόλυνσης της χρήσης ηλεκτρικών οχημάτων προτείνεται η εγκατάσταση σημείων φόρτισης οχημάτων σε δημόσιους χώρους στάθμευσης σε συνεργασία με την ΑΗΚ ή άλλων δυνητικών παρόχων ηλεκτρικής ενέργειας.
Υπομέτρο 12.5	Προτάσεις πολιτικής

Δράση 12.5.1	Διαμόρφωση/ Αναπροσαρμογή πλαισίου κινήτρων για την αύξηση ρυθμού ενεργειακών ανακαινίσεων (πολεοδομικά, φορολογικά κ.α.) λαμβάνοντας υπόψη τις τοπικές ιδιαιτερότητες
Περιγραφή	Με στόχο την αύξηση του ρυθμού ενεργειακών ανακαινίσεων προτείνεται η εφαρμογή ειδικών προνοιών για την ενεργειακή αναβάθμιση και την αξιοποίηση των ΑΠΕ σε κτίρια με ιστορική – πολιτιστική αξία, που θα ενθαρρύνει τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης τους, χωρίς να επηρεάζεται η αισθητική και η πολιτιστική τους αξία. <i>Διασύνδεση με Δράση 12.3.2 Β Ενεργειακή και μορφολογική Αναβάθμιση Όψεων και Στεγών</i>
Δράση 12.5.2	Ένταξη ζωνών χωροθέτησης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) στην Δήλωση Πολιτικής Τροόδους
Περιγραφή	Με βάση την προκαταρκτική διερεύνηση του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (κατά τη φάση της διάγνωσης) που αφορά την εφαρμογή των κριτηρίων της υφιστάμενης χωροθετικής πολιτικής στο Τρόοδο θα ενταχθούν στην Δήλωση Πολιτικής Τροόδους οι ζώνες ανάπτυξης ΑΠΕ λαμβάνοντας υπόψη ζώνης χωροθέτησης άλλων δραστηριοτήτων και παραγόντων (γεωργία, βιοτεχνία, τοπίο, υποδομές κ.α.), έπειτα από περαιτέρω πολυκριτηριακή χωρική ανάλυση.
Δράση 12.5.3	Πλαίσιο σχεδίων χρηματοδότησης ειδικά για την ορεινή Κύπρο
Περιγραφή	Εφαρμογή σχεδίου παροχής οικονομικής στήριξης
Δράση 12.5.4	Χρήση μικρών οικιακών ανεμογεννητριών
Περιγραφή	Αλλαγή υφιστάμενης πολιτικής που απαγορεύει την εγκατάσταση μικρών, οικιακών ανεμογεννητριών εντός ορίου ανάπτυξης, με ειδικές προϋποθέσεις και όρους από τα αρμόδια κυβερνητικά τμήματα που θα διασφαλίζουν την ένταξη τους στο οικιστικό περιβάλλον χωρίς επιπτώσεις.
Δράση 12.5.5	Προώθηση Αναβάθμισης Δημόσιων Κτιρίων
Περιγραφή	Το κάθε αρμόδιο Υπουργείο να προωθήσει κατά προτεραιότητα την Ενεργειακή Αναβάθμιση των Δημοσίων Κτηρίων που βρίσκονται στις Ορεινές κοινότητες
Συμπληρωματικότητα με δράσεις άλλων παρεμβάσεων	
Σ.Π.3 Πλαίσιο Χωρικής Οργάνωσης Η Δράση 12.5.2 Ένταξη ζωνών χωροθέτησης ΑΠΕ στην Δήλωση Πολιτικής Τροόδους βρίσκεται σε διασύνδεση με Δράση Σ.Π.2.1.1 Εκπόνηση και έγκριση Δήλωσης Πολιτικής Τροόδους.	
Ο.Π.11 Διαχείριση Στερεών και Υγρών Αποβλήτων Η δράση 12.3.6 Εγκατάσταση ΑΠΕ προς εξυπηρέτηση ΣΕΛ, αρδευτικών και υδρευτικών έργων βρίσκεται σε διασύνδεση με τη Δράση 11 ^α .1.3 της ΟΠ11.	
Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με άλλες Στρατηγικές και Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις της ΕΣΑΟΚ	
Σ.Π.3. Πλαίσιο Χωρικής Οργάνωσης (Δήλωση Πολιτικής για το Τρόοδο)	
Σ.Π.4. Πολιτική προσέλκυσης και υποδοχής νέου Πληθυσμού	
Ο.Π.2. Μεταποίηση στην ορεινή Οικονομία	
Ο.Π.3. Νέο πρότυπο ορεινού τουριστικού προϊόντος Τροόδους	
Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Δια Βίου Μάθηση	
Ο.Π.5. Εκπαίδευση	

Ο.Π.6 Φυσικό Περιβάλλον

Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με το σχεδιασμό των παρεμβάσεων των Υπουργείων

Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού

Εθνικό Σχέδιο Δράσης Ενεργειακής Απόδοσης

Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τις ΑΠΕ

Εισαγωγή καινοτομίας και νέων τεχνολογιών

Προτείνονται δράσεις :

(α) οργανωσιακής καινοτομίας: Συλλογικές Οργανώσεις και Συνεργασίες για την ανάπτυξη έργων ΑΠΕ από την τοπική αυτοδιοίκηση, πολίτες ή άλλους ενδιαφερόμενους

(β) τεχνολογικής καινοτομίας: Σταδιακή ανανέωση των οχημάτων των τοπικών αρχών με οχήματα χαμηλών εκπομπών, Δημιουργία θέσεων φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων

Παροτρύνσεις/ Συστάσεις προς την Κυπριακή Δημοκρατία

Υπομέτρο 12.1 Δράσεις στήριξης, ευαισθητοποίησης και προώθησης της ενεργειακής πολιτικής Ορεινών Κοινοτήτων

Δράση 12.1.1. Υποστήριξη & εκπαίδευση πολιτών για θέματα ενέργειας και περιβάλλοντος

Μέσα από την δράση αυτή προτείνεται η διενέργεια συνεδρίων/ενημερωτικών ημερίδων με σκοπό την ενημέρωση των πολιτών σε θέματα ενέργειας που διαμένουν εντός της περιοχής μελέτης. Πιο συγκεκριμένα, στόχος των συγκεκριμένων συνεδρίων/ενημερωτικών ημερίδων είναι η ενημέρωση του κοινού για θέματα όπως:

- α. Προβολής και προώθησης της ενεργειακής πολιτικής στο Τρόδος
- β. τους τρόπους εξοικονόμησης ενέργειας,
- γ. τα υπάρχοντα χρηματοδοτικά προγράμματα για ενεργειακές αναβαθμίσεις
- δ. τις δυνατότητες αξιοποίησης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας,
- ε. τα οχήματα χαμηλών ρύπων και
- στ. πληροφορίες για τις απαιτήσεις του περί ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων νόμου και τις πρόνοιες που διέπουν την εξασφάλιση άδειας οικοδομής για νέα κτίρια.

Τα συνέδρια/ενημερωτικές ημερίδες θα γίνουν από το Γραφείο Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων σε συνεργασία με το Ενεργειακό Γραφείο Κυπρίων Πολιτών και της Υπηρεσία Ενέργειας του Υπουργείου Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας. Στόχος είναι να πραγματοποιηθούν 15 συνέδρια/ενημερωτικές ημερίδες τα επόμενα 3 χρόνια.

Επιπλέον, ως μέτρο ενίσχυσης της εφαρμογής του περί ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων νόμου, προτείνεται η διενέργεια δειγματοληπτικών Ενεργειακών Ελέγχων από επαγγελματίες ειδικευμένους

μηχανικούς σε συνεργασία με την Αρμόδια Αρχή (Υπηρεσία Ενέργειας). Στόχος είναι η διενέργεια 100 Ενεργειακών Ελέγχων, κόστους €45,000, σε κτίρια τα οποία αντιπροσωπεύουν το κτιριακό απόθεμα της περιοχής. Μέσα από τους Ενεργειακούς Ελέγχους θα υποδειχθούν ενέργειες Ενεργειακής Αναβάθμισης. Επιπλέον, αναμένεται σε κατηγορία κτηρίων να υπάρχει αυξημένο κόστος ή ειδικά ζητήματα για την υλοποίηση των Ενεργειακών Ελέγχων. Μέσα λοιπόν από αυτούς τους Ενεργειακούς Ελέγχους θα διαφανούν οι κατηγορίες των ειδικών μέτρων ενεργειακής αναβάθμισης τα οποία ενδεχομένως θα πρέπει να διαμορφωθούν.

Δράση 12.1.2. Δημιουργία ταμείου πράσινης ενέργειας

Το μέτρο προνοεί τη σύσταση πράσινου ταμείου τα έσοδα του οποίου θα αξιοποιούνται για τη χρηματοδότηση των δράσεων για εξοικονόμηση ενέργειας, ενεργειακή αναβάθμιση και μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα με τελικούς αποδέκτες τους κατοίκους των τοπικών αρχών και τις τοπικές επιχειρήσεις. Τα έσοδα του ταμείου μπορεί να προέρχονται από τους ακόλουθους πόρους: (α) ετήσιο πράσινο τέλος προς τους κατοίκους και τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή και (β) έσοδα από εξοικονομήσεις.

Ο φορέας διαχείρισης του Πράσινου Ταμείου σε κάθε Κοινότητα, προτείνεται να είναι το εκάστοτε Κοινοτικό Συμβούλιο που εφαρμόζει Πράσινη Πολιτική σε τοπικό επίπεδο. Τα κοινοτικά συμβούλια δύναται να εξετάσουν το ενδεχόμενο να συνεργαστούν με άλλους υποστηρικτικούς φορείς/οργανισμούς για την οικονομική διαχείριση των πόρων του Ταμείου, όπως με τον υπο-σύσταση Οργανισμό Διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής Τροόδους.

Συμπερασματικά, για την εφαρμογή του πράσινου ταμείου θα πρέπει να γίνουν οι απαραίτητες νομοθετικές ρυθμίσεις που να επιτρέπουν την συγκεκριμένη φορολογία.

Δράση 12.1.3. Συμμετοχή στην πρωτοβουλία του Συμφώνου των Δημάρχων (για όλες τις κοινότητες)

Η προσχώρηση στην πρωτοβουλία του Συμφώνου των Δημάρχων απαιτεί την κατάθεση αίτησης υπογεγραμμένη από τον πρόεδρο της εκάστοτε κοινότητας. Οι τοπικές αρχές με την προσχώρηση τους στο Σύμφωνο των Δημάρχων για το Κλίμα και την Ενέργεια δεσμεύονται να καταρτίσουν, εντός 2 χρόνων, τοπικό σχέδιο δράσης για τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (μείωση κατά 40%) και την αύξηση της ανθεκτικότητάς τους στην κλιματική αλλαγή. Το συγκεκριμένο σχέδιο δράσης θα πρέπει να υλοποιηθεί σε περίοδο 10 χρόνων, μέσα στην περίοδο αυτή θα πραγματοποιούνται ελέγχει ανά δύο χρόνια. Με τον τρόπο αυτό θα αποκτήσουν ευρεία αναγνώριση σε Ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα πρόσβαση σε χρηματοδοτικά προγράμματα.

Δράση 12.1.4. Υιοθέτηση μέτρων εφαρμογής των πράσινων δημόσιων συμβάσεων

Το μέτρο υιοθετεί τις πρόνοιες για τις Πράσινες Δημόσιες Συμβάσεις (ΠΔΣ) ούτως ώστε να επιλέγονται: γραφειακός εξοπλισμός, οχήματα, ηλεκτρομηχανολογικά συστήματα κ.α. βάση των κριτηρίων ενεργειακής αποδοτικότητας. Με το μέτρο αυτό αναμένεται ότι ο νέος εξοπλισμός των Τοπικών Αρχών ο οποίος θα αντικαθιστά παλαιότερο, θα επιτυγχάνει σημαντικές εξοικονομήσεις ενέργειας.

Στο πλαίσιο αυτό, απαραίτητη θεωρείται η εκπαίδευση του προσωπικού των τοπικών αρχών στις Πράσινες Δημόσιες Συμβάσεις (ΠΔΣ), η οποία μπορεί να γίνει μέσα από ανοικτές διαλέξεις από ειδικούς με αντίστοιχη εμπειρία. Αναλυτικότερα, οι εκπαιδευσεις μπορούν να υποστηριχθούν από το Ενεργειακό Γραφείο σε συνεργασία με το Τμήμα Περιβάλλοντος, που είναι η αρμόδια αρχή για την εφαρμογή των

Πράσινων Δημοσίων Συμβάσεων. Η υλοποίηση της συγκεκριμένης δράσης θα μπορεί να γίνει μέσα από την Δράση 12.1.1.

Υπομέτρο 12.2 Χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας

Δράση 12.2.1. Υιοθέτηση και εφαρμογή των ενεργειακών κοινοτήτων και του "Virtual Net Metering"

1. Εφαρμογή σχεδίου που να επιτρέπει την ανάπτυξη έργων ΑΠΕ ηλεκτροπαραγωγής από την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Νομοθετικές ρυθμίσεις που να επιτρέπουν την ανάπτυξη συνεταιρισμών μεταξύ των τοπικών αρχών, πολιτών ή άλλων ενδιαφερόμενων, οι οποίες θα εναρμονίζονται με την Ευρωπαϊκή Οδηγία που προωθεί την ανάπτυξη Ενεργειακών Κοινοτήτων.
2. Εν συνεχεία, προτείνεται η εφαρμογή ειδικής πρόνοιας στη νομοθεσία, η οποία θα ισχύει για την περιοχή μελέτης, όπου οι ΑΠΕ θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών ενός παραδοσιακού κτιρίου. Εκεί που δεν θα υπάρχει δυνατότητα επέμβασης στο παραδοσιακό κτίριο, το σύστημα ΑΠΕ θα μπορεί να εγκατασταθεί σε διαφορετικό περιβάλλοντα χώρο σε σχέση με την υφιστάμενη τοποθεσία του παραδοσιακού κτιρίου συμψηφίζοντας έτσι την ενεργειακή κατανάλωση του κτιρίου με την παραγωγή του συστήματος (Virtual Net-Metering). Αυτή η πρόνοια, θα μπορεί να ενταχθεί στα υφιστάμενα σχέδια για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ για ίδια κατανάλωση στην κατηγορία NET METERING.

Δράση 12.2.2. Στήριξη στην εγκατάσταση αυτόνομων Φ/Β συστημάτων σε κτίρια τοπικών αρχών, καλυμμένους χώρους στάθμευσης και δημόσιους χώρους (πάρκα, πλατείες κτλ.).

Η δράση αυτή προνοεί την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων σε κτίρια των τοπικών αρχών, καλυμμένους χώρους στάθμευσης και στους δημόσιους χώρους με σκοπό την ηλεκτροπαραγωγή και την ενεργειακή αυτονομία των χώρων.

Στόχος της συγκεκριμένης δράσης είναι η ενεργειακή αυτονομία 50-80 κτηρίων ή/και χώρων με ανώτερη χρηματοδότηση τις €10.000.

Η χρηματοδότηση της υλοποίησης της συγκεκριμένης δράσης θα προέλθει από το Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας ως πιλοτική εφαρμογή με προϋπολογισμό €2.5 εκ. Την υλοποίηση της Δράσης θα αναλάβει η Αναπτυξιακή Εταιρεία Τροόδους (ΑνΕτ) ενώ την παροχή συμβουλών και την παρακολούθηση θα αναλάβει το ΥΕΕΒ ως χρηματοδότης και αρμόδιος φορέας. Εναλλακτικά εάν δεν γίνεται αποδεκτή η υλοποίηση του προγράμματος από την ΑνΕτ τότε θα ζητηθεί από το Υπουργείο Οικονομικών η αποπαγοποίηση μίας υφιστάμενης κενής θέσης λειτουργού Τμήματος Ενέργειας ή σε περίπτωση που δεν υπάρχει κενή θέση θα δημιουργηθεί μια επιπρόσθετη θέση στον συμπληρωματικό προϋπολογισμό του 2019 για να αναλάβει την υλοποίηση του υφιστάμενου προγράμματος. Μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος θα αξιολογηθεί η εφαρμογή του και θα αποφασιστεί η περαιτέρω εφαρμογή του και στις λοιπές ορεινές κοινότητες. Η Δράση θα προωθείται παράλληλα και με την ίδια διαδικασία με την Δράση 12.3.2.

Υπομέτρο 12.3 Ενεργειακή Αναβάθμιση σε κτίρια και οδικό φωτισμό

Δράση 12.3.1. Ενεργειακή αναβάθμιση κοινοτικών κτιρίων (ως κτίρια δημόσιας χρήσης)

Στην περιοχή μελέτης εντοπίζονται 179 κοινοτικά κτίρια (κοινοτικά γραφεία, ιατρεία, πολυχώροι, βιβλιοθήκες, πολιτιστικά κέντρα, κέντρα νεότατος κτλ.), υπό κατασκευή είναι 5, ενώ άλλα 32 είναι προγραμματιζόμενα (ώριμα ή υπό μελέτη).

Το μέτρο στοχεύει στην ενεργειακή αναβάθμιση των κτιρίων που χρησιμοποιούνται από τις τοπικές αρχές και στον περιορισμό των καταναλώσεων ενέργειας. Το πρώτο στάδιο της εφαρμογής του συγκεκριμένου μέτρου είναι η διενέργεια ενεργειακών ελέγχων στα συγκεκριμένα κτίρια, οι οποίοι θα αναδείξουν μέτρα που μπορούν να εφαρμοστούν σε κάθε περίπτωση ξεχωριστά όπως είναι: (α) η ρύθμιση ή αντικατάσταση των συστημάτων θέρμανσης και κλιματισμού, (β) η τοποθέτηση φωτοβολταϊκών που να καλύπτουν σημαντικό ποσοστό της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας, (γ) η αντικατάσταση λαμπτήρων με νέους ενεργειακά αποδοτικότερους τύπου LED, (δ) η τοποθέτηση αυτοματισμών φωτισμού με τη χρήση ανιχνευτών κίνησης για την έναυση και σβέση του φωτισμού σε χώρους όπου δεν χρησιμοποιούνται συνεχώς (ε) η αντικατάσταση κουφωμάτων με νέα, με διπλούς υαλοπίνακες και θερμοδιακοπή και (στ) η τοποθέτηση θερμομόνωσης στην οροφή και στην τοιχοποιία των κτιρίων όπου αυτό είναι εφικτό.

Ο προϋπολογισμός του έργου αφορά την χρηματοδότηση της μελέτης και στην συνέχεια της αναβάθμισης του κτιρίου (αν διαφανεί μέσα από την μελέτη απαραίτητη η αναβάθμιση του). Επιπλέον ο προϋπολογισμός είναι ενδεικτικός και το τελικό ποσό όπου θα χρησιμοποιηθεί θα εξαρτηθεί από το ενδιαφέρον που θα παρατηρηθεί.

Δράση 12.3.2. Ενεργειακή αναβάθμιση ιδιωτικών κτιρίων (κατοικίες)

Από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης στην περιοχή μελέτης, η καταναλισκόμενη ενέργεια στον οικιακό τομέα για το έτος 2017 ήταν 127,398 MWh.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν τις αυξημένες καταναλώσεις ενέργειας στις κατοικίες των κοινοτήτων της περιοχής Τροόδους είναι: (α) απουσία μέτρων θερμομόνωσης του κελύφους των κτιρίων, (β) αυξημένες απαιτήσεις ενέργειας για θέρμανση λόγω των τοπικών κλιματολογικών συνθηκών, (γ) χρήση μη αποδοτικών συστημάτων θέρμανσης (π.χ. παραδοσιακά τζάκια), (δ) έλλειψη ενημέρωσης για τις δυνατότητες εφαρμογής και χρηματοδότησης επεμβάσεων ενεργειακής αναβάθμισης των κτιρίων, (ε) ανάγκη πληροφόρησης για πρακτικές εξοικονόμησης ενέργειας μηδενικού κόστους.

Παρά την ύπαρξη κατά καιρούς προγραμμάτων ενεργειακής αναβάθμισης κατοικιών εντούτοις στην περιοχή μελέτης παρατηρείται μειωμένο ενδιαφέρον. Μέσα από το γεγονός αυτό προτείνονται οι δυο παρακάτω υποδράσεις:

(Α) Ενεργειακή Αναβάθμιση σε κατοικίες μέσω των υφιστάμενων προγραμμάτων

Μέσα από αυτή την υποδράση στοχεύετε η περαιτέρω αξιοποίηση των χρηματοδοτικών προγραμμάτων εντός της περιοχής μελέτης που εξαγγέλλονται κατά καιρούς. Αυτό θα επιτευχθεί από την Δράση 12.1.1, μέσα από την οποία θα γίνετε ενημέρωση του κοινού για τα διάφορα χρηματοδοτικά προγράμματα τα οποία θα εξαγγέλλονται. Επιπρόσθετα, μέσα από την Δράση 12.1.1 και την διενέργεια 100 Ενεργειακών Ελέγχων σε κτίρια τα οποία αντιπροσωπεύουν το κτιριακό απόθεμα της περιοχής, αναμένεται να υποδειχθούν κατηγορίες ειδικών μέτρων ενεργειακής αναβάθμισης οι οποίες θα είναι βοηθητικές ως

προς τις ενεργειακές αναβαθμίσεις και κατ' επέκταση θα αυξήσουν και το ενδιαφέρον για εκμετάλλευση των χρηματοδοτικών προγραμμάτων.

Η συγκεκριμένη υποδράση θα συντονίζεται από τη Γραφείο Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων αλλά και το Υπουργείο Εσωτερικών.

(B) Ενεργειακή και μορφολογική Αναβάθμιση Όψεων και Στεγών

Προτείνεται η υιοθέτηση ειδικού χρηματοδοτικού προγράμματος το οποίο θα ενθαρρύνει την ενεργειακή αναβάθμιση των οικιστικών κτιρίων στις ορεινές περιοχές. Ένα πρόγραμμα το οποίο θα απαντά στις προκλήσεις και τα ειδικά προβλήματα των ορεινών περιοχών. Προκλήσεις όπως η ενεργειακή αναβάθμιση διατηρητέων και παραδοσιακών κατοικιών με σεβασμό προς την αρχιτεκτονική τους αλλά και το μεγαλύτερο κόστος που απαιτείται σε περίπτωση ανακαίνισης -ενεργειακής αναβάθμισης λόγω τον ακριβότερος υλικών που απαιτούνται, όπως κεραμίδια, πέτρες για εξωτερικούς τοίχους κ.α.

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα θα πρέπει να στοχεύει σε 3 κατηγορίες επεμβάσεων:

1. Ολοκληρωμένη Ενεργειακή Αναβάθμιση Κτιρίων για να γίνουν Κτίρια με Σχεδόν Μηδενική Κατανάλωση Ενέργειας (ΚΣΜΚΕ)
2. Ενεργειακή Αναβάθμιση Κατοικιών για εξοικονόμηση ενέργειας πέραν του 50% ΚΑΙ υποχρεωτική επίτευξη ενεργειακής κατηγορίας τουλάχιστον Β στο Πιστοποιητικό Ενεργειακής Απόδοσης (ΠΕΑ)
3. Μεμονωμένα Μέτρα σε Κατοικίες όπως:
 - i) Θερμομόνωση οροφής
 - ii) Θερμομόνωση στους τοίχους και στο δάπεδο
 - iii) Αντικατάσταση παλιών λεβήτων/κλιματιστικών με νέα αποδοτικότερα, η νέα εγκατάσταση τους
 - iv) Αντικατάσταση παλιού τζακιού με ενεργειακό τζάκι ή νέα εγκατάσταση. Σε τυχόν νέα εγκατάσταση θα πρέπει το ενεργειακό τζάκι να έχει την κατάλληλη υποδομή ώστε να θερμαίνει και τους υπόλοιπους χώρους της κατοικίας ή/και νερό.
 - v) Αντικατάσταση κουφωμάτων με δύο υαλοπίνακες και θερμοδιακοπή
 - vi) Αντικατάσταση ηλιακού θερμοσίφωνα με νέο αποδοτικότερο ή τοποθέτηση ηλιακού θερμοσίφωνα όπου αυτό είναι δυνατό (νομοθεσία)

Η διαμόρφωση του σχεδίου όσον αφορά την μορφολογική αναβάθμιση θα διαμορφωθεί από το Γραφείο Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων και το Υπουργείο Εσωτερικών – Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως.

Η χρηματοδότηση της υλοποίησης της συγκεκριμένης δράσης θα προέλθει από το Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας ως πιλοτική εφαρμογή με προϋπολογισμό €650 χιλ. Την υλοποίηση της Δράσης θα αναλάβει η Αναπτυξιακή Εταιρεία Τροόδους (ΑνΕτ) ενώ την παροχή συμβουλών και την παρακολούθηση θα αναλάβει το ΥΕΕΒ ως χρηματοδότης και αρμόδιος φορέας. Εναλλακτικά εάν δεν γίνεται αποδεκτή η υλοποίηση του προγράμματος από την ΑνΕτ τότε θα ζητηθεί από το Υπουργείο Οικονομικών η αποπαγοποίηση μίας υφιστάμενης κενής θέσης λειτουργού Τμήματος Ενέργειας ή σε περίπτωση που δεν υπάρχει κενή θέση θα δημιουργηθεί μια επιπρόσθετη θέση στον συμπληρωματικό προϋπολογισμό του 2019 για να αναλάβει την υλοποίηση του υφιστάμενου προγράμματος. Μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος θα αξιολογηθεί η εφαρμογή του και θα αποφασιστεί η περεταίρω

εφαρμογή του και στις λοιπές ορεινές κοινότητες. Η Δράση θα προωθείται παράλληλα και με την ίδια διαδικασία με την Δράση 12.2.2.

Δράση 12.3.3. Ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων επιχειρήσεων

Στην περιοχή μελέτης δραστηριοποιείται σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα (μεταποιητικές μονάδες κτλ.) με μια συνολική κατανάλωση ενέργειας στις 74,071 MWh κατά το έτος 2017. Για ενθάρρυνση των ενεργειακών αναβαθμίσεων προτείνονται οι παρακάτω επιχορηγήσεις.

- Χορηγία για ενεργειακή αναβάθμιση μεταποιητικών μονάδων-εργαστηρίων.
Αναβάθμιση εξοπλισμού μονάδας με νέο αποδοτικότερο (αλλαγή εξοπλισμού, λεβήτων, μηχανημάτων κτλ.) αλλά και νέος (ενεργειακά αναβαθμισμένος) εξοπλισμός,
- Χορηγία για αναβάθμιση ξενοδοχειακών μονάδων,
Στην περιοχή μελέτης δραστηριοποιούνται 24 ξενοδοχειακές μονάδες, εκ των οποίων οι 22 έχουν κατασκευαστεί πριν το 2010. Προτείνεται η διαμόρφωση σχεδίου για την ενεργειακή αναβάθμιση των ξενοδοχειακών μονάδων της περιοχής μελέτης: (α) Α Τύπος - Κτίρια με Σχεδόν Μηδενική Κατανάλωση Ενέργειας (ΚΣΜΚΕ), (β) Β Τύπος - Ενεργειακή Αναβάθμιση Μονάδων για εξοικονόμηση ενέργειας πέραν του 50% και (γ) Γ Τύπος, Μεμονωμένα Μέτρα (θερμομονώσεις, αλλαγή εξοπλισμού κτλ.) σε ξενοδοχειακές μονάδες.

Η υλοποίηση της συγκεκριμένης δράσης θα γίνει από χρηματοδοτικά προγράμματα που εξαγγέλλει το Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας, στόχος είναι η ενεργειακή αναβάθμιση 100 επιχειρήσεων.

Δράση 12.3.4. Αναβάθμιση ενεργειακής απόδοσης οδικού φωτισμού

Η κατανάλωση σε ενέργεια στον οδικό φωτισμό στην περιοχή μελέτης κατά το έτος 2017 ήταν 5,775 MWh.

Προτείνεται η αναβάθμιση της ενεργειακής απόδοσης του οδικού φωτισμού με αντικατάσταση των υφιστάμενων φωτιστικών με νέα αποδοτικότερα (π.χ. LED). Το προτεινόμενο έργο, μπορεί να υλοποιηθεί μέσω δημόσιου διαγωνισμού με σύναψη Σύμβασης Ενεργειακής Απόδοσης² με εταιρεία ESCO³.

Με την εφαρμογή του συγκεκριμένου μέτρου θα επιτυγχάνεται περίπου 60% μείωση στην κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας. Το δυναμικό εξοικονόμησης ενέργειας από τον οδικό φωτισμό ανέρχεται στις περίπου 3,000 MWh με σημαντικά συνεπαγόμενα οφέλη τόσο στη συγκράτηση των ενεργειακών δαπανών όσο και στη βελτίωση των επιπέδων φωτεινότητας στο οδικό δίκτυο των ορεινών περιοχών.

Δράση 12.3.5. Εγκατάσταση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) προς εξυπηρέτηση Σταθμών

² Η Σύμβαση Ενεργειακής Απόδοσης είναι μια σύμβαση, σύμφωνα με την οποία, ο πάροχος δεσμεύεται για το ενεργειακό αποτέλεσμα που προκύπτει από την υλοποίηση επεμβάσεων ενεργειακής αποδοτικότητας που θα προτείνει και θα σχεδιάσει.

³ Energy Service Companies, ή Εταιρία Παροχής Ενεργειακών Υπηρεσιών

Επεξεργασίας Λυμάτων (ΣΕΛ), αρδευτικών και υδρευτικών έργων

Στην περιοχή μελέτης δραστηριοποιούνται ΣΕΛ, αρδευτικά και υδρευτικά έργα με σημαντικές απαιτήσεις ενέργειας στη λειτουργία αντλιών, γεωτρήσεων και των μηχανισμών των ΣΕΛ.

Προτείνεται να παραχωρηθούν κίνητρα τόσο για την εκπόνηση των απαιτούμενων μελετών για να διαπιστωθεί η οικονομική βιωσιμότητα της εφαρμογής συστημάτων ΑΠΕ αλλά και χορηγία επί των επενδύσεων για την υλοποίηση έργων ΑΠΕ.

Πριν την προώθηση των συγκεκριμένων δράσεων θα πρέπει να γίνουν οι απαραίτητες νομοθετικές ρυθμίσεις που να επιτρέπουν την αντιστάθμιση της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας από τους Βιολογικούς Σταθμούς και τις αντλίες άρδευσης με την παραγωγή ηλεκτρισμού από ΑΠΕ.

Υπομέτρο 12.4 Μέτρα στις μεταφορές

Δράση 12.4.1. Σταδιακή ανανέωση των οχημάτων των τοπικών αρχών με οχήματα χαμηλών εκπομπών

Η δράση αυτή αφορά την σταδιακή ανανέωση των οχημάτων των τοπικών αρχών με αποδοτικότερα οχήματα χαμηλών εκπομπών (Euro 6) .

Δράση 12.4.2. Βελτίωση υποδομών σε στάσεις λεωφορείων

Ως μέτρο ενθάρρυνσης και διευκόλυνσης της χρήσης των δημόσιων συγκοινωνιών προτείνεται η βελτίωση των υφιστάμενων υποδομών όπως είναι οι στάσεις λεωφορείων και η δημιουργία κατάλληλων σημάτων για τα δρομολόγια που εξυπηρετεί η κάθε στάση.

Δράση 12.4.3. Δημιουργία θέσεων φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων

Ως μέτρο ενθάρρυνσης και διευκόλυνσης της χρήσης ηλεκτρικών οχημάτων προτείνεται η εγκατάσταση σημείων φόρτισης οχημάτων σε δημόσιους χώρους στάθμευσης σε συνεργασία με την ΑΗΚ ή άλλων δυνητικών παρόχων ηλεκτρικής ενέργειας.

Υπομέτρο 12.5 Προτάσεις πολιτικής

Δράση 12.5.1. Διαμόρφωση/ Αναπροσαρμογή πλαισίου κινήτρων για την αύξηση ρυθμού ενεργειακών ανακαινίσεων (πολεοδομικά, φορολογικά κ.α.) λαμβάνοντας υπόψη τις τοπικές ιδιαιτερότητες

Με στόχο την αύξηση του ρυθμού ενεργειακών ανακαινίσεων προτείνεται η εφαρμογή ειδικών προνοιών για την ενεργειακή αναβάθμιση και την αξιοποίηση των ΑΠΕ σε κτίρια με ιστορική – πολιτιστική αξία, που θα ενθαρρύνει τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης τους, χωρίς να επηρεάζεται η αισθητική και η πολιτιστική τους αξία.

Πρόσθετα κίνητρα όπως επιπλέον συντελεστής δόμησης, ταχύτερες αδειοδοτικές διαδικασίες ή/και μειωμένους φορολογικούς συντελεστές ή/και δυνατότητα μεταπώλησης περίσσειας συντελεστή δόμησης, για κτίρια τα οποία επιτυγχάνουν μερίδιο ΑΠΕ πέραν του 25% (η απαίτηση για Κτίρια με Σχεδόν Μηδενική Κατανάλωση Ενέργειας είναι 25%) και παραχώρηση χώρων στάθμευσης.

Διασύνδεση με Δράση 12.3.2 Β Ενεργειακή και μορφολογική Αναβάθμιση Όψεων και Στεγών

Δράση 12.5.2. Ένταξη ζωνών χωροθέτησης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) στην Δήλωση Πολιτικής Τροόδους

Μέσα από το κεφάλαιο «Εντοπισμός περιοχών για εγκατάσταση συστημάτων ΑΠΕ» (Παράρτημα 2) που εκπονήθηκε από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, εντοπίστηκε προκαταρκτικά διαθέσιμη έκταση περίπου 134,000 δεκαριών όπου μπορούν δυνητικά να τοποθετηθούν φωτοβολταϊκά πλαίσια ή άλλα συστήματα ΑΠΕ. Σημειώνεται ότι απαιτείται λεπτομερέστερη διερεύνηση αναφορικά με τον προσδιορισμό της διαθέσιμης αξιοποιήσιμης γης για ΑΠΕ αφού σε αυτή θα πρέπει να ληφθούν υπόψη πρόσθετες παράμετροι όπως: η προστασία της καλής γεωργικής γης, το ιδιοκτησιακό καθεστώς, ο περιορισμός των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η ανάγκη διαχείρισης του τοπίου, κλπ.

Η παρούσα διερεύνηση/ ανάλυση θα ενταχθεί και θα υλοποιηθεί κατά την διαδικασία εκπόνησης της Δήλωση Πολιτικής Τροόδους (Σ.Π.2 Νέο Πλαίσιο Χωρική-Χωροταξικής Παρέμβασης), ενώ μπορεί να εξειδικευτεί περαιτέρω κατά την εκπόνηση των Τοπικών Χωροταξικών Σχεδίων-Προγραμμάτων Δράσης Εξειδίκευσης της ΕΣΑΟΚ σε επίπεδο συμπλέγματος-ιστορικής περιοχής.

Δράση 12.5.3. Πλαίσιο σχεδίων χρηματοδότησης ειδικά για την ορεινή Κύπρο

- Εφαρμογή σχεδίου παροχής οικονομικής στήριξης σε τοπικές επιχειρήσεις (οινοποιεία, τουριστικά καταλύματα, εστιατόρια κ.λπ.) για ενεργειακή αναβάθμιση και αξιοποίηση των συστημάτων ΑΠΕ για τις ανάγκες θέρμανσης, ψύξης και κάλυψης ενεργειακών αναγκών σε επιχειρήσεις.
- Εφαρμογή σχεδίου παροχής οικονομικής στήριξης στις τοπικές αρχές του Τροόδους για ενεργειακή αναβάθμιση και αξιοποίηση των συστημάτων ΑΠΕ για τις ανάγκες θέρμανσης, ψύξης και κάλυψης ενεργειακών αναγκών σε κοινοτικά κτίρια.
- Εφαρμογή σχεδίου παροχής οικονομικής στήριξης για την υλοποίηση μεμονωμένων μέτρων όπως είναι η αντικατάσταση των παραδοσιακών τζακιών και εγκατάσταση ενεργειακών τζακιών για την βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των οικιακών κτιρίων στην περιοχή μελέτης, τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου και μονοξειδίου του άνθρακα αλλά και στην βελτίωση της ποιότητας του εσωτερικού αέρα.
- Να δοθούν έκτακτα κίνητρα φορολογικών εκπτώσεων για νέα συστήματα ΑΠΕ στον οικιακό τομέα για την περίοδο 2019-2020 ώστε να επιταχυνθεί ο ρυθμός εγκατάστασης νέων συστημάτων στις τοπικές αρχές του Τροόδους.
- Εφαρμογή σχεδίου παροχής οικονομικής στήριξης για την αγορά ηλεκτρικών οχημάτων από τα κοινοτικά ή/και δημοτικά συμβούλια της περιοχής μελέτης.
- Παραχώρηση οικονομικής στήριξης προς τις τοπικές αρχές του Τροόδους για το σχεδιασμό και την υλοποίηση τοπικών σχεδίων δράσης για την ενέργεια και το κλίμα. Εφαρμογή πολιτικής για επιβράβευση των πρωτοβουλιών της τοπικής αυτοδιοίκησης για την υιοθέτηση φιλόδοξων στόχων και δεσμεύσεων οι οποίοι συμβάλουν σημαντικά στην επίτευξη των εθνικών πολιτικών για τις ΑΠΕ.

Δράση 12.5.4. Χρήση μικρών οικιακών ανεμογεννητριών

Αλλαγή υφιστάμενης πολιτικής που απαγορεύει την εγκατάσταση μικρών, οικιακών ανεμογεννητριών εντός ορίου ανάπτυξης, με ειδικές προϋποθέσεις και όρους από τα αρμόδια κυβερνητικά τμήματα που θα διασφαλίζουν την ένταξη τους στο οικιστικό περιβάλλον χωρίς επιπτώσεις.

Δράση 12.5.5. Προώθηση Αναβάθμισης Δημόσιων Κτιρίων

Το κάθε αρμόδιο Υπουργείο να προωθήσει κατά προτεραιότητα την Ενεργειακή Αναβάθμιση των Δημοσίων Κτηρίων του που βρίσκονται στις Ορεινές κοινότητες

10.3.13 Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 13. Άσκηση Υγεία και Ποιότητα Ζωής - Σχέδιο «ΑΤΛΑΣ» Αναπτυξιακό Τρισυπόστατο Κέντρο Λειτουργικής Αξιολόγησης της Σωματικής Δραστηριότητας

(τρισυπόστατο: (1) αθλητισμός (κοινωνική και οικονομική διάσταση), (2) Υγεία (πρόληψη/ θεραπεία/ αποκατάσταση) και (3) Ποιότητα ζωής (σωματική, ψυχική, κοινωνική ευεξία))

Το πλαίσιο

Η διαμόρφωση των βασικών κατευθύνσεων για την ανάπτυξη του Σχεδίου ΑΤΛΑΣ στην περιοχή του Τροόδους θα πρέπει να λάβει υπόψη:

- τη διάγνωση και τα διακυβεύματα της παρούσας έκθεσης,
- τις συστάσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας σχετικά με την άσκηση και την ποιότητα ζωής,
- το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο και τις Συστάσεις πολιτικής δράσης της ΕΕ για την υποστήριξη της Σωματικής Άσκησης για την βελτίωση της υγείας, την Προώθηση της υγιεινής διατροφής και της σωματικής άσκησης (πρόληψη του υπερβολικού βάρους, της παχυσαρκίας και των χρόνιων παθήσεων), την ανάπτυξη του Αθλητισμού (οικονομική και κοινωνική διάσταση)
- την Έκθεση αξιολόγησης της ΕΕ: Προώθηση της σωματικής άσκησης που ενισχύει την υγεία στην Ευρώπη: Τρέχουσα κατάσταση επιτήρησης και εφαρμογή
- τα εθνικά προγράμματα προώθησης και προαγωγής του Αθλητισμού
- τη Στρατηγική Κοινωνικής Πολιτικής 2014-2020
- την Εθνική Στρατηγική για τη Νεολαία

Διακύβευμα

- ✓ Η Σωματική Άσκηση για Βελτίωση της Υγείας ως Εθνική Πολιτική
- ✓ Η συμβολή της περιοχής Τροόδους στην αντιμετώπιση θεμάτων υγείας και ευεξίας ειδικών πληθυσμιακών ομάδων
- ✓ Η ενσωμάτωση του Αθλητισμού στην νέα ορεινή οικονομία

Κατευθύνσεις

Ειδικές κατευθύνσεις

- i. Μηχανισμός Διατομεακής Προσέγγισης για εφαρμογή Εθνικής Πολιτικής σχετικά με την ΣΑΒΥ (Μηχανισμός συντονισμού, παρακολούθησης και προώθησης – Εθνικό Κομβικό Σημείο ΣΑΒΥ¹).
- ii. Επιστημονικό και ερευνητικό κέντρο αξιολόγησης και προαγωγής της σωματικής δραστηριότητας - δημιουργία βάσης στοιχείων με στόχο τη συμβολή τους στη χάραξη πολιτικών και ανάπτυξη εθνικών

¹ ΕΕ C 354 της 4.12.2013, Σύσταση του Συμβουλίου της ΕΕ, σχετικά με την προώθηση της σωματικής άσκησης για την βελτίωση της υγείας σε όλους τους τομείς

συστημάτων παρακολούθησης (Εθνικό Παρατηρητήριο σχετικά με την διατροφή την παχυσαρκία και την σωματική άσκηση – Nutrition Obesity and Physical Activity)

- iii. Προγράμματα προαγωγής της υγείας μέσω της άσκησης: να καταστεί η σωματική άσκηση αποτελεσματικό μέρος της πρωτοβάθμιας πρόληψης (μη μεταδιδόμενων νοσημάτων), Δομή φροντίδας - αποκατάστασης ατόμων με μη μεταδιδόμενα νοσήματα για τα οποία η σωματική δραστηριότητα αποτελεί σημαντικό μέσον θεραπείας ή εξομάλυνσης των συμπτωμάτων τους
- iv. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες για παιδιά σχετικές με την διατροφή, την σωματική άσκηση και τον αθλητισμό προωθώντας ειδικά προγράμματα για τις ορεινές κοινότητες της Κύπρου και προγράμματα φιλοξενίας εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων μαθητών από την Κύπρο και την ΕΕ
- v. Την σωματική άσκηση στις τοπικές κοινότητες (π.χ. αθλητικά σωματεία), αναβαθμίζοντας δομές όπως το Αθλητισμός για Όλους με εστίαση στην στελέχωση, συντονισμό και προαγωγή του αθλητισμού σε νέες δομές και όχι στις υποδομές
- vi. Ειδικά προγράμματα άσκησης για τους ηλικιωμένους, οι οποίοι αποτελούν τον κυρίως πληθυσμό της ορεινής Κύπρου, καθοριστικός παράγοντας για τα επίπεδα ευεξίας και ικανότητάς τους να ζουν με αυτάρκεια, αναβαθμίζοντας δομές όπως π.χ. το Αθλητισμός για Όλους
- vii. Την εκπαίδευση και κατάρτιση για καθηγητές σωματικής αγωγής, προπονητές και επαγγελματίες του κλάδου της υγείας
- viii. Δομές προπονητικής και αγωνιστικής δραστηριότητας με εξειδικευμένες υποδομές και προγράμματα για άτομα με αναπηρίες (ΑμεΑ) που ασχολούνται με τον αθλητισμό/ πρωταθλητισμό έτσι ώστε να δίδεται η δυνατότητα να φιλοξενοούνται στην περιοχή τα Παραολυμπικά Αθλήματα
- ix. υποδομές και προγράμματα αξιολόγησης και αναβάθμισης της επιχειρησιακής ετοιμότητας των Ενόπλων Δυνάμεων και των Σωμάτων Ασφαλείας μέσω βελτίωσης της σωματικής (φυσικής) κατάστασης των ανδρών και γυναικών που υπηρετούν
- x. εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού σχετικά με την σωματική δραστηριότητα, την διατροφή, την παχυσαρκία

Μέσα από συγκεκριμένες πολιτικές, δράσεις και έργα το ΑΤΛΑΣ αποσκοπεί να καταστεί η ορεινή Κύπρος:

- **εθνικό κέντρο έρευνας αξιολόγησης και προαγωγής της σωματικής δραστηριότητας σε όλες τις ηλικίες** (σχολεία άσκησης, επιχειρησιακή ικανότητα σωμάτων ασφαλείας κ.α.)
- **εθνικό και διεθνές κέντρο αριστείας σε θέματα άσκησης, υγείας και ποιότητας ζωής**, με σύνθημα η «Άσκηση είναι Φάρμακο» (το Φαρμακείο της Άσκησης) (κέντρα ευεξίας, κέντρα άσκησης για ασθένειες μη μεταδιδόμενων νοσημάτων κ.α.)
- **αθλητικός προορισμός ντόπιων και ξένων αθλητών και αθλητικών ομάδων** αξιοποιώντας όλες τις αθλητικές εγκαταστάσεις, τις περιπατητικές και ποδηλατικές διαδρομές, μέσα από ένα ολοκληρωμένο δίκτυο αλληλοσυμπληρούμενων δομών και υπηρεσιών σε συνέργεια και συνεργασία με το Γραφείο Ορεινού Τουρισμού και των επιχειρηματιών τουρισμού (ενιαία διαχείριση αθλητικών εγκαταστάσεων και υποδομών και σήμα καταλληλότητας/ ποιότητας συνεργαζόμενων τουριστικών επιχειρήσεων)
- **κέντρο αποκατάστασης της Νευρολογικής Κλινικής Πανεπιστημίου Κύπρου**, καλύπτοντας έτσι το κενό στην περίθαλψη ασθενών με νευρολογικές παθήσεις

Υπομέτρα - Δράσεις

Ακολουθεί ο Πίνακας με τη δομή και το περιεχόμενο της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης «Σχέδιο ΑΤΛΑΣ» έτσι όπως είναι οργανωμένη σε Υπομέτρα και Δράσεις

Υπομέτρο 13.1	Συντονισμός και οργάνωση της προώθησης της σωματικής άσκησης για τη βελτίωση της υγείας σε όλους τους τομείς
Δράση 13.1.1	Μηχανισμός Διαχείρισης Σχεδίου ΑΤΛΑΣ
Περιγραφή	<p>Σύσταση μονάδας εντός του Ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους για την υλοποίηση του «Σχεδίου ΑΤΛΑΣ».</p> <p>Ο σκοπός θα είναι η προώθηση, η ανάπτυξη και η παρακολούθηση των δράσεων του Σχεδίου ΑΤΛΑΣ με βάση το δαιακύβευμα, τις κατευθύνσεις και τις ειδικές κατευθύνσεις ως αποτέλεσμα της διάγνωσης της υφιστάμενης κατάστασης και της διαβούλευσης με τους εμπλεκόμενους Οργανισμούς και Υπουργεία. Η μονάδα και οι λειτουργοί της θα λειτουργούν σαν συμβουλευτικό σώμα προς την Κυβέρνηση, θα υλοποιεί δράσεις και προγράμματα συντονισμού με τα Υπουργεία, τον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού, άλλους Οργανισμούς Επιτροπές και Ομοσπονδίες οι οποίοι σχετίζονται με τον αθλητισμό και την άσκηση ως μέτρο πρόληψης αποκατάστασης και ποιότητας ζωής με στόχο να καταστεί η ορεινή Κύπρος:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ κέντρο έρευνας αξιολόγησης και προαγωγής της σωματικής δραστηριότητας σε όλες τις ηλικίες (σχολεία άσκησης, επιχειρησιακή ικανότητα σωμάτων ασφαλείας κ.α.)➤ τοπικό και διεθνές κέντρο αριστείας σε θέματα άσκησης, υγείας και ποιότητας ζωής, με σύνθημα η «Άσκηση είναι Φάρμακο» (το Φαρμακείο της Άσκησης) (κέντρα ευεξίας, κέντρα άσκησης για ασθενείς μη μεταδιδόμενων νοσημάτων κ.α.)➤ αθλητικός προορισμός ντόπιων και ξένων αθλητών και αθλητικών ομάδων αξιοποιώντας όλες τις αθλητικές εγκαταστάσεις, τις περιπατητικές, πεζοπορικές, ορειβατικές, ποδηλατικές διαδρομές, μέσα από ένα ολοκληρωμένο δίκτυο αλληλοσυμπληρούμενων δομών και υπηρεσιών σε συνέργεια και συνεργασία με το Επαρχιακό Γραφείο Τουρισμού και τους επιχειρηματίες τουρισμού (ενιαία διαχείριση αθλητικών εγκαταστάσεων και υποδομών και σήμα καταλληλότητας/ ποιότητας συνεργαζόμενων τουριστικών επιχειρήσεων)➤ κέντρο αποκατάστασης της Νευρολογικής Κλινικής Πανεπιστημίου Κύπρου
Δράση 13.1.2.	Δημιουργία δικτύου έρευνας/ Μεταφορά και ανταλλαγή γνώσης και εμπειρίας
Περιγραφή	<p>Δημιουργία δικτύου εξειδικευμένων φορέων (εκπαιδευτικοί και ερευνητικοί φορείς σχετικοί με την Άσκηση, Υγεία και Ποιότητα Ζωής) για παραγωγή εστιασμένης έρευνας. Προώθηση της συνεργασίας αυτών των φορέων.</p> <p>Συνεργασία με Αθλητικά Προπονητικά Κέντρα και Κέντρα Αποκατάστασης του εξωτερικού για μεταφορά τεχνογνωσίας και εμπειρογνωμοσύνης. Κεντρική προσπάθεια του Σχεδίου ΑΤΛΑΣ είναι να προωθήσει την δράση «Exercise is Medicine».</p> <p>Το κίνημα «Exercise is Medicine» βασίζεται στην πεποίθηση ότι η σωματική δραστηριότητα προάγει τη βέλτιστη υγεία και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της πρόληψης και θεραπείας πολλών μη-μεταδιδόμενων νοσημάτων. Το κίνημα «Exercise is Medicine» έχει ενσωματωθεί πλήρως στο Αμερικανικό, Βρετανικό, Γερμανικό και Πολωνικό σύστημα υγείας για ασθενείς με μη-μεταδιδόμενα</p>

	<p>νοσήματα, με στόχο την βελτίωση των συμπτωμάτων νοσηρότητας και ταυτόχρονα την μείωση του συνολικού κόστους των εξόδων που δαπανούνται για την δημόσια υγεία. Το «Exercise is Medicine» δραστηριοποιείται σε περισσότερες από 40 χώρες του κόσμου.</p> <p>Για την προώθηση της δράσης θα διοργανώνονται συνέδρια και εκδηλώσεις. Θα συμμετέχουν λειτουργοί του Μηχανισμού ΑΤΛΑΣ σε Ευρωπαϊκά και Διεθνή δίκτυα και οργανισμούς και θα υπογραφούν μνημόνια συνεργασίας με Πανεπιστήμια και Ερευνητικούς Φορείς.</p>
Δράση 13.1.3	Αναβάθμιση του Εθνικού Κέντρου υψηλού αθλητισμού « Γλαύκος Κληρίδης » και μετατροπή του σε Εθνικό Κέντρο Άθλησης, Ευρωστίας, Έρευνας και Αποκατάστασης
Περιγραφή	<p>Σχετικά με την δράση αυτή έχει πραγματοποιηθεί διαβούλευση με το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας, το Υπουργείο Άμυνας, το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, τον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού και την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Κύπρου. Οι απόψεις του είναι θετικές και με βάση τις ανάγκες τους, οι οποίες έχουν κατατεθεί γραπτώς ή έχουν συμφωνηθεί στις διαβουλεύσεις, προτείνεται η αξιοποίηση του Εθνικού Κέντρου Υψηλού Αθλητισμού «Γλαύκος Κληρίδης» και η μετατροπή του σε Κέντρο Ευρωστίας, Έρευνας και Αποκατάστασης. Το κέντρο θα απευθύνεται σε αθλητές υψηλού επιπέδου, απλούς πολίτες, κλινικούς πληθυσμούς (π.χ., καρδιοπαθείς, ασθενείς με Parkinson, καρκινοπαθείς, παχύσαρκους), στις Ένοπλες Δυνάμεις και τα Σώματα Ασφαλείας, μαθητές, καθώς και σε επιστήμονες που δραστηριοποιούνται στον χώρο της άσκησης υγείας και ποιότητας ζωής. Θα προσφέρει υπηρεσίες υψηλού επιπέδου συμβάλλοντας στην οικονομική βιωσιμότητα του εγχειρήματος και στην αναβάθμιση της οικονομικής και κοινωνικής ζωής των ορεινών κοινοτήτων της περιοχής. Επιγραμματικά αναφέρονται οι δομές οι οποίες προτείνεται να λειτουργήσουν στο Κέντρο Ευρωστίας, Έρευνας και Αποκατάστασης:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Τμήμα αποκατάστασης ❖ Μετατροπές σε υφιστάμενους αθλητικούς χώρους (κλειστό γήπεδο μπάσκετ και κολυμβητήριο) για δημιουργία εξειδικευμένων υποδομών για άτομα με αναπηρίες (ΑμεΑ) ❖ Δημιουργία εργομετρικού κέντρου ❖ Επίλυση υφιστάμενων οικοδομικών προβλημάτων, ενεργειακή αναβάθμιση και εξασφάλιση τελικής έγκρισης ❖ Εκπαιδευτικό και Διοικητικό Κέντρο
Δράση 13.1.4	Σχέδιο Δράσης για την προβολή των προγραμμάτων και εφαρμογή του
Περιγραφή	<p>Ο μηχανισμός θα διαμορφώσει σχέδιο δράσης προβολής των προγραμμάτων και των δράσεων που θα προσφέρει αλλά και τη συμβολή της σωματικής δραστηριότητας στην ποιότητα ζωής, την διατροφή την παχυσαρκία και την σωματική άσκηση με εστιασμένα προγράμματα για παιδιά και νέους (ενημερώσεις, εκδηλώσεις, συνέδρια, Παγκύπριας εμβέλειας και αναφοράς). Οι εγκαταστάσεις του Σχεδίου ΑΤΛΑΣ θα προβάλλονται και θα προωθούνται μέσα από τον ιστοχώρο του ΚΟΑ και τον αθλητικό χάρτη, οι δραστηριότητες του θα προωθούνται μέσα από το αθλητικό καλεντάρι του ΚΟΑ και ολοκληρωμένες εκστρατείες ενημέρωσης. Επιπλέον σε συνεργασία με το Υφυπουργείο Αθλητισμού την ΕΤΑΠΤ θα προωθούν δράσεις προβολής των Ορεινών Κοινοτήτων ως αθλητικός προορισμός. Τέλος σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας θα οργανώνει διαλέξεις για τα οφέλη της άσκησης, την προώθηση της φυσικής δραστηριότητας.</p>
Υπομέτρο 13.2	Προγράμματα και Δραστηριότητες Σχεδίου ΑΤΛΑΣ

Περιγραφή	<p>Σε συνεργασία με την Αστυνομία Κύπρου, την Πυροσβεστική Υπηρεσία, την Εθνική Φρουρά και άλλα σώματα ασφαλείας θα ετοιμαστούν σχέδια δράσης με εξειδικευμένα προγράμματα αξιολόγησης ή/ και ετήσιας παρακολούθησης. Επίσης σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας θα καταρτιστεί ετήσιο πρόγραμμα αθλητικών δραστηριοτήτων και διοργανώσεων τα οποία μπορούν να φιλοξενηθούν στην περιοχή, Σχέδιο Δράσης για διοργάνωση ημερήσιων και, διήμερων, τριήμερων και πολυήμερων προγραμμάτων για μαθητές στο Mountain Training Camp στον Αμίαντο, προγράμματα για τα αθλητικά λύκεια (athletic camp). Τέλος να εκπονηθούν σχέδια δράσης για την προώθηση προγραμμάτων δράσης 13.2.4.. Σε συνεργασία με την Ολυμπιακή και Παραολυμπιακή Επιτροπή, τις Ομοσπονδίες με τις οποίες μπορούν να αναπτυχθούν προγράμματα στις ορεινές περιοχές, τον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού, Αθλητικές Ομάδες, Τοπικούς και άλλους αθλητικούς συλλόγους να καταρτιστούν Σχέδια Δράσης για την προώθηση της διοργάνωσης εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων, προγραμμάτων αξιολόγησης και παρακολούθησης, φιλοξενία σε προγράμματα στο Mountain Training Camp στον Αμίαντο.</p> <p><i>(Διασύνδεση με το Υπομέτρο 8.5)</i></p>
Δράση 13.2.1	Παρατηρητήρια για παρακολούθηση και αξιολόγηση ειδικών ομάδων πληθυσμού στους τομείς της διατροφής, της παχυσαρκίας και της σωματικής άσκησης
Περιγραφή	<p>Προτείνεται η αναβάθμιση ή και δημιουργία των ακόλουθων:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Εθνικό Κέντρου Παρακολούθησης της Σωματικής Άσκησης για Βελτίωση της Υγείας (Μετεγκατάσταση και αναβάθμιση Κυπριακού Αθλητικού Ερευνητικού Κέντρου (ΚΑΕΚ) 2. Παρατηρητήριο παρακολούθησης & μέτρησης φυσικής δραστηριότητας του μαθητικού πληθυσμού της Κύπρου 3. Παρατηρητήριο για την παρακολούθηση της σωματικής κατάστασης και υγείας, για βελτίωση της επιχειρησιακής ετοιμότητας των στελεχών των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας 4. Παρατηρητήριο σχετικά με την διατροφή την παχυσαρκία και την σωματική άσκηση [Nutrition Obesity and Physical Activity] 5. Επιστημονικό και ερευνητικό κέντρο αξιολόγησης και προαγωγής της σωματικής δραστηριότητας - δημιουργία βάσης δεδομένων με στόχο τη συμβολή τους στη χάραξη πολιτικών και ανάπτυξη των παραπάνω εθνικών συστημάτων παρακολούθησης
Δράση 13.2.2	Ενσωμάτωση της Άσκησης στην υγεία (πρόληψη, θεραπεία, αποκατάσταση)
Περιγραφή	<p>Είναι αποδεδειγμένο ότι η άσκηση αποτελεί τον καλύτερο και οικονομικότερο τρόπο για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και την πρόληψη/περίθαλψη χρόνιων παθήσεων ένεκα της πολύπλευρης επίδρασης που έχει σε όλα τα φυσιολογικά συστήματα του ανθρώπου.</p> <p>Στην Κύπρο λιγότερο από 50% του Κυπριακού πληθυσμού συμμετέχει σε σωματική δραστηριότητα ενώ η Κύπρος εμφανίζεται στην τελευταία θέση της Ευρώπης όσον αφορά το απλό περπάτημα. Τα ίδια δεδομένα δείχνουν ότι περίπου 60% του ανδρικού και 40% του γυναικείου Κυπριακού πληθυσμού είναι υπέρβαροι ή παχύσαρκοι. Τα στοιχεία τα οποία αναφέρονται στα παιδιά είναι εξίσου ανησυχητικά. Το ποσοστό παχυσαρκίας σε αγόρια 6 χρονών ανέρχεται στο 39.2% και στο 28.8% για τα κορίτσια.</p> <p>Αυτή η μεγάλη έλλειψη σωματικής δραστηριότητας σε συνδυασμό με τα αυξημένα ποσοστά παχυσαρκίας είναι, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, από</p>

	<p>τους ποιο σημαντικούς προδιαθεσιακούς παράγοντες για την εμφάνιση μη μεταδιδόμενων νοσημάτων.</p> <p>Σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας και τον Οργανισμό Κρατικών Υπηρεσιών Υγείας θα διαμορφωθούν και εφαρμοστούν προγράμματα προαγωγής της υγείας μέσω της άσκησης με θέμα "Ενσωμάτωση της άσκησης στην υγεία" ως μέσο πρόληψης, αποκατάστασης και θεραπείας χρόνιων ασθενειών: να καταστεί η σωματική άσκηση αποτελεσματικό μέρος της πρωτοβάθμιας πρόληψης (μη μεταδιδόμενων νοσημάτων).</p> <p>Μέσα από το Σχέδιο ΑΤΛΑΣ και τον μηχανισμό παρακολούθησης που θα συσταθεί θα αναδειχθεί το « Κέντρο Γλαύκος Κληρίδης», ως Κέντρο Αριστείας σε θέματα άσκησης , Υγείας και ποιότητας ζωής με σύνθημα «η άσκηση είναι φάρμακο» (Το φαρμακείο της άσκησης) υποστηρίζοντας Κέντρα Ευεξίας, Κέντρα άσκησης για ασθένειας μη μεταδιδόμενων νοσημάτων και άλλα.</p> <p>Να σημειωθεί ότι όσο αφορά την άσκηση για θεραπεία το κέντρο Ευρωστίας Άθλησης, Έρευνας και Αποκατάσταση «Γλαύκος Κληρίδης» θα αποτελέσει δομή φροντίδας - αποκατάστασης ατόμων με μη μεταδιδόμενα νοσήματα για τα οποία η σωματική δραστηριότητα αποτελεί σημαντικό μέσον θεραπείας ή εξομάλυνσης των συμπτωμάτων τους. <i>Η περιγραφή φαίνεται στην Δράση 13.1.3.</i></p>
Δράση 13.2.3	Εκπαιδευτικά προγράμματα και δραστηριότητες για μαθητές όλων των βαθμίδων
Περιγραφή	<p>Διαμόρφωση και εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων για μαθητές όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων</p> <p>Ως σύνοψη της ενότητας Σωματική δραστηριότητα στον Τομέα της Εκπαίδευσης και ειδικότερα των κατευθύνσεων και υποδειξεων της ενότητας Άσκηση στον μαθητικό πληθυσμό, της διάγνωσης της υφιστάμενης κατάστασης και ως αποτέλεσμα της διαβούλευσης με το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας παρατίθενται οι πυλώνες δραστηριοποίησης του Σχεδίου "ΑΤΛΑΣ" και παράλληλα οι προτεινόμενες δομές με βάση τους οποίους θα μπορέσει να στηρίξει τον μαθησιακό και εκπαιδευτικό σύνολο Παγκύπρια. Σημειώνεται ότι το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας (Επιθεώρηση Φυσικής Αγωγής) χαιρετίζει τη δημιουργία του Κέντρου Ευρωστίας, Αποκατάστασης και Έρευνας, διαβλέπει συνεργασία του Υπουργείου με το συγκεκριμένο έργο σε πάρα πολλούς τομείς και συμφωνεί με την προώθηση των κάτωθι:</p> <p>Εκπαιδευτικό Κέντρο "Τρόδος - Το σχολείο της άσκησης"</p> <p>Αφορά τον μαθητικό πληθυσμό στο σύνολό του με στόχο την απόκτηση θετικών στάσεων έναντι της άσκησης και της φυσικής δραστηριότητας για την υγεία, στις αναπτυξιακές ηλικίες.</p> <p>Επιστημονικό και Ερευνητικό Κέντρο – "Εθνικό Κέντρο Ευρωστίας, Έρευνας και Αποκατάστασης Γλαύκος Κληρίδης"</p> <p>Αξιοποίηση των υποδομών του Κέντρου όπως θα διαμορφωθεί σύμφωνα με την δράση 13.1.3. για την υποστήριξη ποικίλων ενεργειών και δράσεων προς τους όπως Εργομετρικές εξετάσεις, προγράμματα ενάντια στο ντόπινγκ και συνεργασία με την Εθνική Επιτροπή Αντιντόπινγκ, «Εθνικό Πρόγραμμα Αξιολόγησης Φυσικής Κατάστασης Παιδιών και Εφήβων σχολικής ηλικίας», λειτουργία «Παρατηρητηρίου» παρακολούθησης και μέτρησης της φυσικής δραστηριότητας του μαθητικού πληθυσμού της Κύπρου.</p> <p>Κέντρο Προπονητικής και Αγωνιστικής Δραστηριότητας Mountain Training Camp</p> <p><i>Η ενέργεια αυτή αναπτύσσεται στην Δράση 13.4.4.</i></p> <p>Επέκταση του θεσμού του Αθλητικού Σχολείου στις ορεινές κοινότητες</p>

	<p><i>Η ενέργεια αυτή αναπτύσσεται στην Ο.Π.5 Εκπαίδευση</i></p> <p>Επιπρόσθετα συστήνεται ειδικά για το Αθλητικό Σχολείο Ορεινών Κοινοτήτων:</p> <ul style="list-style-type: none"> • να δημιουργηθεί Δίκτυο Αθλητικών Σχολείων Κύπρου και να αποτελέσει την έδρα τους • να προωθηθούν εξειδικευμένα προγράμματα σχετικά με το βουνό • να εξειδικευτεί σε προγράμματα ειδικά προσαρμοσμένα για Άτομα με ειδικές Ανάγκες • να παρέχει την δυνατότητα φιλοξενίας σε μαθητές
Δράση 13.2.4	Ένοπλες Δυνάμεις και Σώματα Ασφαλείας
Περιγραφή	<p>Διαμόρφωση και εφαρμογή προγραμμάτων για τις Ένοπλες Δυνάμεις και τα σώματα ασφαλείας με βάση ειδικών μελετών που θα εκπονηθούν και ειδικών συμφωνιών που θα υπογραφούν. Οι υπηρεσίες απευθύνονται σε :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Γενικό Επιτελείο Εθνικής Φρουράς - Διακρατικές Συμφωνίες για παροχή υπηρεσιών σε Ένοπλες Δυνάμεις τρίτων χωρών - Αστυνομία και Πυροσβεστική Υπηρεσία - Υπηρεσίες σε ιδιωτικούς Οργανισμούς
Δράση 13.2.5	Προγράμματα Προπονητικής και Αγωνιστικής Δραστηριότητας
Περιγραφή	<p>Σε συνεργασία με την Ολυμπιακή και Παραολυμπιακή Επιτροπή, τις Ομοσπονδίες με τις οποίες μπορούν να αναπτυχθούν προγράμματα στις ορεινές περιοχές, τον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού, Αθλητικές Ομάδες, Τοπικούς και άλλους αθλητικούς συλλόγους να καταρτιστούν Σχέδια Δράσης για την προώθηση της διοργάνωσης εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων , προγραμμάτων αξιολόγησης και παρακολούθησης, φιλοξενία σε προγράμματα στο Mountain Training Camp στο Οικομουσείο Δασόεσα” – Φύση Πολιτισμός Άθληση. Φιλοξενία και υποστήριξη προπονητικής και αγωνιστικής δραστηριότητας με εξειδικευμένες υποδομές και προγράμματα για άτομα με αναπηρίες (ΑμεΑ) που ασχολούνται με τον αθλητισμό/ πρωταθλητισμό έτσι ώστε να δίδεται η δυνατότητα να φιλοξενοούνται στην περιοχή τα Παραολυμπιακά Αθλήματα.</p> <p>Βασική και κεντρική υποδομή της δράσης αυτής αποτελεί το “Εθνικό Κέντρο Ευρωστίας, Έρευνας και Αποκατάστασης Γλαύκος Κληρίδης” και όλες οι αναξιοποίητες αθλητικές υποδομές και εγκαταστάσεις της περιοχής οι οποίες έχουν αξιολογηθεί στο πλαίσιο της ετοιμασίας του Σχεδίου ΑΤΛΑΣ. Στο Υπομέτρο 13.4. Υποδομές Σχεδίου ΑΤΛΑΣ, περιγράφονται οι υποδομές οι οποίες μπορούν να αναβαθμιστούν για να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο της ανάδειξης των ορεινών κοινοτήτων ως αθλητικός προορισμός ντόπιων και ξένων αθλητών και αθλητικών ομάδων αξιοποιώντας όλες τις αθλητικές εγκαταστάσεις, τις περιπατητικές και ποδηλατικές διαδρομές, μέσα από ένα ολοκληρωμένο δίκτυο αλληλοσυμπληρούμενων δομών και υπηρεσιών σε συνέργεια και συνεργασία με το Γραφείο Ορεινού Τουρισμού και των επιχειρηματιών τουρισμού (ενιαία διαχείριση αθλητικών εγκαταστάσεων και υποδομών και σήμα καταλληλότητας/ ποιότητας συνεργαζόμενων τουριστικών επιχειρήσεων).</p>
Υπομέτρο 13.3	Υποδομές Σχεδίου ΑΤΛΑΣ

Δράση 13.3.1	Αναβάθμιση και Εξοπλισμός υφιστάμενων Αθλητικών Υποδομών και Εγκαταστάσεων στις Ορεινές Κοινότητες του Τροόδου για αξιοποίηση σύμφωνα με το Σχέδιο «Άτλας»
Περιγραφή	<p>Χρηματοδότηση κοινοτήτων που θα ενταχθούν στο σχέδιο για να διαμορφώσουν τους χώρους τους ως ακολούθως:</p> <p>(1) Αξιοποίηση εγκαταλελειμμένων γηπέδων ποδοσφαίρου για δημιουργία 2 υπαίθριων χώρων για δραστηριότητες αξιολόγησης και άσκησης τακτικών αθλητών (Ενοπλες Δυνάμεις και Σώματα Ασφαλείας),</p> <p>(2) Αξιοποίηση αιθουσών πολλαπλής χρήσης και περιβάλλον χώρων κλειστών σχολείων για δημιουργία υποδομών εκπαίδευσης και εξάσκησης στην αναρρίχηση (π.χ. δημιουργία τοίχου αναρρίχησης),</p> <p>(3) Αξιολόγηση και επιλογή για αναβάθμιση υφιστάμενων γηπέδων με χλοοτάπητα (11) για δημιουργία τριών σταδίων στίβου έξι τουλάχιστον διαδρομών και έως πέντε για τον πλήρη εξοπλισμό τους.</p> <p>(4) Αναβάθμιση 7 υφιστάμενων γηπέδων ποδοσφαίρου 5x5 με τον πλήρη εξοπλισμό τους (αποδυτήρια, πάγκοι, αποθήκη κλπ.).</p> <p>(5) Επιλογή δύο από τις 17 σχολικές αίθουσες πολλαπλής χρήσης ή των 5 αθλητικών κέντρων για αναβάθμιση η μία σε αίθουσα προπόνησης για αθλητές μαχητικών τεχνών με τατάμι και χώρο πυγμαχίας και η δεύτερη σε αίθουσα για εσωτερικά αθλήματα ρακέτας όπως επιτραπέζια αντισφαίριση, ράκετμπολ και σκουός με αποδυτήρια, και αποθήκη 1.000 m² περίπου.</p>
Δράση 13.3.2	Χρηματοδότηση δημιουργίας υπαίθριων γυμναστηρίων (GYM-PARKS)
Περιγραφή	Χρηματοδότηση δημιουργίας υπαίθριων γυμναστηρίων GYM-PARKS (6-8) περιλαμβανομένου και του εξοπλισμού τους (αποτελείται ως επί το πλείστον από 8-10 όργανα γυμναστικής παρεμφερή με αυτά που θα έβρισκε κανείς σε ένα συμβατικό γυμναστήριο). Δωρεάν χρήση από όλους τους πολίτες.
Δράση 13.3.3	Αναβάθμιση υφιστάμενων αθλητικών υποδομών για φιλοξενία και υποστήριξη προπονητικής και αγωνιστικής δραστηριότητας για άτομα με αναπηρίες (ΑμεΑ)
Περιγραφή	Αναβάθμιση υφιστάμενων αθλητικών υποδομών για φιλοξενία και υποστήριξη προπονητικής και αγωνιστικής δραστηριότητας για άτομα με αναπηρίες (ΑμεΑ). Σε όλες τις υποδομές οι οποίες αναφέρονται στην Δράση 13.4.2. ή αποτελούν υφιστάμενες εγκαταστάσεις στις οποίες δεν θα διενεργηθούν οποιεσδήποτε μεταβολές αλλά θα αναβαθμιστούν και θα υιοθετηθούν προδιαγραφές για άσκηση από άτομα με αναπηρία.
Δράση 13.3.4	Mountain Training Camp
Περιγραφή	<p>Δημιουργία ενός πρότυπου, διεθνούς, κέντρου άθλησης και προπόνησης, το οποίο θα αξιοποιεί τις μοναδικές δυνατότητες που προσφέρει η περιοχή (ήπιες κλιματολογικές συνθήκες, οξυγόνο, πλούσιο φυσικό περιβάλλον) στον εμβληματικό χώρο του παλιού νοσοκομείου του Αμιάντου. Ως εκ τούτου το εν λόγω κτίριο συστήνεται να αναπαλαιωθεί, να αποκατασταθεί και να διαμορφωθεί ώστε να ικανοποιήσει τις ανάγκες για την λειτουργία του Camp (ξενώνες, χώροι αναψυχής, εκπαιδευτικές αίθουσες, κλειστή αίθουσα προπόνησης κ.α.).</p> <p>Διασύνδεση με το Υπομέτρο 8.5 (Οικομουσείο ΔΑΣΟΕΣΣΑ). Μέσα από τις δράσεις του Υπομέτρου θα προωθηθεί ο σχεδιασμός και η ωρίμανσή του ως μέρος μιας ολιστικής ανάπτυξης αξιοποίησης του χώρου και των υποδομών του μεταλλείου αμιάντου.</p>
Δράση 13.3.5	Εκπαιδευτικό πάρκο για περιβαλλοντική σωματική αγωγή και ανάπτυξη κινητικών δεξιοτήτων των παιδιών.

Περιγραφή	<p>Στο πλαίσιο των προγραμμάτων της δράσης 13.2.3 και επιπλέον του σκοπού ίδρυσης και λειτουργίας του Θεματικού πάρκου δραστηριοτήτων και αναψυχής: ΟΙΚΟΜΟΥΣΕΙΟ «ΔΑΣΟΕΣΣΑ», προτείνεται η λειτουργία του πάρκου. Στο πάρκο θα προωθούνται ειδικά διαμορφωμένα προγράμματα για τη σωματική άσκηση, τη διατροφή και τα οφέλη στην υγεία του ανθρώπου.</p> <p>Διασύνδεση με το Υπομέτρο 8.5 (Οικομουσείο ΔΑΣΟΕΣΣΑ). Μέσα από τις δράσεις του Υπομέτρου θα προωθηθεί ο σχεδιασμός και η ωρίμανσή του ως μέρος μιας ολιστικής ανάπτυξης αξιοποίησης του χώρου και των υποδομών του μεταλλείου αμιάντου.</p>
-----------	--

Υπομέτρο 13.1. Συντονισμός και οργάνωση της προώθησης της σωματικής άσκησης για τη βελτίωση της υγείας σε όλους τους τομείς

Δράση 13.1.1 Μηχανισμός Διαχείρισης Σχεδίου ΑΤΛΑΣ

Σύσταση μονάδας εντός του Ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδου για την υλοποίηση του “Σχεδίου ΑΤΛΑΣ”.

Ο σκοπός θα είναι η προώθηση, η ανάπτυξη και η παρακολούθηση των δράσεων του Σχεδίου ΑΤΛΑΣ με βάση το δαιακύβεβμα, τις κατευθύνσεις και τις ειδικές κατευθύνσεις ως αποτέλεσμα της διάγνωσης της υφιστάμενης κατάστασης και της διαβούλευσης με τους εμπλεκόμενους Οργανισμούς και Υπουργεία. Η μονάδα και οι λειτουργοί της θα λειτουργούν σαν συμβουλευτικό σώμα προς την Κυβέρνηση, θα υλοποιεί δράσεις και προγράμματα συντονισμού με τα Υπουργεία, τον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού, άλλους Οργανισμούς Επιτροπές και Ομοσπονδίες οι οποίοι σχετίζονται με τον αθλητισμό και την άσκηση ως μέτρο πρόληψης αποκατάστασης και ποιότητας ζωής με στόχο να καταστεί η ορεινή Κύπρος:

- κέντρο έρευνας αξιολόγησης και προαγωγής της σωματικής δραστηριότητας σε όλες τις ηλικίες (σχολεία άσκησης, επιχειρησιακή ικανότητα σωμάτων ασφαλείας κ.α.)
- τοπικό και διεθνές κέντρο αριστείας σε θέματα άσκησης, υγείας και ποιότητας ζωής, με σύνθημα η «Άσκηση είναι Φάρμακο» (το Φαρμακείο της Άσκησης) (κέντρα ευεξίας, κέντρα άσκησης για ασθένειες μη μεταδιδόμενων νοσημάτων κ.α.)
- αθλητικός προσορισμός ντόπιων και ξένων αθλητών και αθλητικών ομάδων αξιοποιώντας όλες τις αθλητικές εγκαταστάσεις, τις περιπατητικές, πεζοπορικές, ορειβατικές, ποδηλατικές διαδρομές, μέσα από ένα ολοκληρωμένο δίκτυο αλληλοσυμπληρούμενων δομών και υπηρεσιών σε συνέργεια και συνεργασία με το Επαρχιακό Γραφείο Τουρισμού και τους επιχειρηματίες τουρισμού (ενιαία διαχείριση αθλητικών εγκαταστάσεων και υποδομών και σήμα καταλληλότητας/ ποιότητας συνεργαζόμενων τουριστικών επιχειρήσεων)
- κέντρο αποκατάστασης της Νευρολογικής Κλινικής Πανεπιστημίου Κύπρου

Τα προγράμματα τα οποία θα προωθεί το “Σχέδιο ΑΤΛΑΣ” αναλύονται στο Παράρτημα 2.

Δράση 13.1.2. Δημιουργία δικτύου έρευνας/ Μεταφορά και ανταλλαγή γνώσης και εμπειρίας

Δημιουργία δικτύου εξειδικευμένων φορέων (εκπαιδευτικοί και ερευνητικοί φορείς σχετικοί με την Άσκηση, Υγεία και Ποιότητα Ζωής) για παραγωγή εστιασμένης έρευνας. Προώθηση της συνεργασίας αυτών των φορέων. Συνεργασία με Αθλητικά Προπονητικά Κέντρα και Κέντρα Αποκατάστασης του εξωτερικού για μεταφορά τεχνογνωσίας και εμπειρογνωμοσύνης. Κεντρική προσπάθεια του Σχεδίου ΑΤΛΑΣ είναι να προωθήσει την δράση «Exercise is Medicine».

Τα τελευταία πέντε χρόνια, η Αμερικάνικη Αθλιατρική Εταιρεία (American College of Sports Medicine - ACSM) πρωτοστατεί στην δημιουργία (σε Ευρώπη και Αμερική) πρότυπων κέντρων με την γενική επωνυμία «Exercise is Medicine». Πρόκειται για μία παγκόσμια πρωτοβουλία για την χρήση της σωματικής δραστηριότητας ως μέσον πρόληψης αλλά και αποκατάστασης των πιο συχνών μη-μεταδιδόμενων νοσημάτων (π.χ., καρδιοαγγειακά, καρκίνος, διαβήτης, υπέρταση και παχυσαρκία). Το κίνημα «Exercise is Medicine» βασίζεται στην πεποίθηση ότι η σωματική δραστηριότητα προάγει τη βέλτιστη υγεία, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της πρόληψης και θεραπείας πολλών μη-μεταδιδόμενων νοσημάτων. Η σωματική άσκηση περιλαμβάνεται στον σχεδιασμό θεραπευτικών αγωγών όπου ασθενείς με μη-μεταδιδόμενα νοσήματα παραπέμπονται σε εξατομικευμένα προγράμματα άσκησης υπό την επίβλεψη ειδικά πιστοποιημένων γυμναστών. Το κίνημα «Exercise is Medicine» έχει ενσωματωθεί πλήρως στο Αμερικανικό, Βρετανικό, Γερμανικό και Πολωνικό σύστημα υγείας για ασθενείς με μη-μεταδιδόμενα νοσήματα, με στόχο την βελτίωση των συμπτωμάτων νοσηρότητας και ταυτόχρονα την μείωση του συνολικού κόστους των εξόδων που δαπανούνται για την δημόσια υγεία. Το «Exercise is Medicine» δραστηριοποιείται σε περισσότερες από 40 χώρες του κόσμου.

Για την προώθηση της δράσης θα διοργανώνονται συνέδρια και εκδηλώσεις. Θα συμμετέχουν λειτουργοί του Μηχανισμού ΑΤΛΑΣ σε Ευρωπαϊκά και Διεθνή δίκτυα και οργανισμούς και θα υπογραφούν μνημόνια συνεργασίας με Πανεπιστήμια και Ερευνητικούς Φορείς.

Δράση 13.1.3. Αναβάθμιση του Εθνικού Κέντρου υψηλού αθλητισμού « Γλαύκος Κληρίδης » και μετατροπή του σε Εθνικό Κέντρο Άθλησης, Ευρωστίας, Έρευνας και Αποκατάστασης

Σχετικά με την δράση αυτή έχει πραγματοποιηθεί διαβούλευση με το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας, το Υπουργείο Άμυνας, το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, τον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού και την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Κύπρου. Οι απόψεις του είναι θετικές και με βάση τις ανάγκες τους, οι οποίες έχουν κατατεθεί γραπτώς ή έχουν συμφωνηθεί στις διαβουλεύσεις, έχει διαμορφωθεί το παρακάτω πλαίσιο σχετικά με την αξιοποίηση του Γλαύκος Κληρίδης.

Τμήμα αποκατάστασης

Η Κύπρος, είναι η μόνη ευρωπαϊκή χώρα που δεν διαθέτει Νευρολογική Κλινική ενώ ιδιαίτερη μνεία πρέπει επίσης να γίνει στην παντελή έλλειψη Μονάδας Αγγειακών Εγκεφαλικών Επεισοδίων (ΑΕΕ). Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι τα Αγγειακά Εγκεφαλικά Επεισόδια (ΑΑΕ) είναι αναγνωρισμένο νευρολογικό νόσημα (WHO, 2017) όπου οι ασθενείς χρήζουν εξειδικευμένης φροντίδας. Υπογραμμίζεται επίσης ότι τα καρδιαγγειακά νοσήματα (εμφράγματα μυοκαρδίου και ΑΕΕ) αποτελούν την πρώτη αιτία θανάτου στην Κύπρο ενώ τα ΑΕΕ είναι κύρια αιτία αναπηρίας (Global Burden of Diseases 2018).

Το Υπουργείο Υγείας εξέφρασε την πρόθεσή του να υποστηρίξει την δημιουργία Πανεπιστημιακής Νευρολογικής Κλινικής στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας. Η δημιουργία της πρώτης Νευρολογικής κλινικής σε κρατικό νοσηλευτήριο στην Κύπρο θα αναβαθμίσει τις παρεχόμενες υπηρεσίες υγείας και θα καλύψει ένα τεράστιο κενό στην περίθαλψη ασθενών με νευρολογικές παθήσεις τόσο, σε οξεία, όσο και σε χρόνια φάση. Επιπλέον θα λειτουργήσει Μονάδα Αγγειακών Εγκεφαλικών Επεισοδίων (ΑΕΕ). Το ανανεωμένο Action Plan για τα Αγγειακά Εγκεφαλικά Επεισόδια (2018-2030) του αντίστοιχου Ευρωπαϊκού Οργανισμού (ESO, European Stroke Organization) συμβουλεύει όλοι οι ασθενείς με Αγγειακό Εγκεφαλικό Επεισόδιο να νοσηλεύονται σε εξειδικευμένες μονάδες και να ακολουθούν προγράμματα αποκατάστασης σε ειδικά κέντρα. Ως εκ τούτου και με βάση τις διαβουλεύσεις που είχε η Επιστημονική Ομάδα με την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Κύπρου διαφαίνεται ότι το προτεινόμενο στο Σχέδιο “ΑΤΛΑΣ” - Κέντρο Ευρωστίας, Άθλησης, Έρευνας και Αποκατάστασης “Γλαύκος Κληρίδης” θα μπορέσει να συμπληρώσει την λειτουργία της υπό διαμόρφωση Πανεπιστημιακής Νευρολογικής Κλινικής στο Νοσοκομείο Λευκωσίας. Με βάση την διαμορφούμενη πρόταση του Σχεδίου ΑΤΛΑΣ, στην Μονάδα ΑΕΕ η οποία θα υπάρχει στην Νευρολογική Κλινική θα αντιμετωπίζονται τα οξεία περιστατικά και αφού παρέλθει η χρονική διάρκεια που απαιτείται για σταθεροποίηση της κατάστασης του ασθενούς θα παραπέμπεται στο Κέντρο Ευρωστίας, Άθλησης, Έρευνας και Αποκατάστασης “Γλαύκος Κληρίδης” για την περίοδο αποκατάστασης και μαζί θα μπορέσουν να καλύψουν ένα τεράστιο κενό στην περίθαλψη ασθενών με νευρολογικές παθήσεις τόσο, σε οξεία, όσο και σε χρόνια φάση. Η εν λόγω υπηρεσία θα είναι η πρώτη που θα δημιουργηθεί στην Κύπρο.

Με βάση τα πιο πάνω η ανάπτυξη ενός σύγχρονου κέντρου αποκατάστασης στο “Γλαύκος Κληρίδης” στον Αγρό, αξιοποιώντας τις υψηλού επιπέδου υποδομές του, θεωρείται ιδανική περίπτωση. Το κοινωνικό και οικονομικό όφελος της όλης προσέγγισης θα είναι μεγάλο και θα αναβαθμίσει σημαντικά την περίθαλψη ασθενών, σε εξειδικευμένο κέντρο για τον σκοπό αυτό, με νευρολογικές παθήσεις στην Κύπρο. Παράλληλα θα ενισχύσει την θέση της Κύπρου ως ιατρικός προορισμός παροχής υψηλού και εξειδικευμένου επιπέδου υπηρεσίες. Το όραμα του ΑΤΛΑΣ είναι η δημιουργία και η επάνδρωση τεσσάρων τμημάτων αποκατάστασης: (1) Καρδιο-αγγειακή αποκατάσταση, (2) Καρκίνος και αυτό-άνοσα νοσήματα, (3) Απεξάρτηση (αλκοόλ, κάπνισμα κ.α.) (4) Αθλητικοί τραυματισμοί και (5) Μεταβολικά, νευρο-μυϊκά και νευρολογικά περιστατικά όπως φαίνονται στην Εικόνα 2.3β. Σε αυτά τα τμήματα θα προσφέρονται τεσσάρων ειδών υπηρεσίες: (1) Ειδικά προγράμματα εξατομικευμένης και άσκησης, (2) Σωματική δραστηριότητα, (3) Φυσικοθεραπεία και (4) Συμβουλευτική. Η παροχή των συγκεκριμένων υπηρεσιών μπορεί να μειώσει σημαντικά τις δαπάνες υγείας για την θεραπεία των προαναφερόμενων μη-μεταδιδόμενων νοσημάτων στην Κύπρο. Με βάση τα διαθέσιμα επιστημονικά δεδομένα, το κόστος της επένδυσης για την δημιουργία του κέντρου αποκατάστασης στο ΑΤΛΑΣ σύντομα θα αποσβεστεί από τη μείωση του κόστους υγειονομικής και φαρμακευτικής περίθαλψης του εθνικού συστήματος υγείας για την θεραπεία των μη-μεταδιδόμενων νοσημάτων, χωρίς να υπολογιστούν τα κοινωνικά οφέλη από την βελτίωση της ποιότητας ζωής των ασθενών και των οικογενειών τους.

Για την δημιουργία του Κέντρου Αποκατάστασης θα αναβαθμιστούν οι εσωτερικοί χώροι του Κέντρου Γλαύκου Κληρίδης, για την δημιουργία γραφείων: καρδιολόγου, επικεφαλής εργοφυσιολόγου κ.τ.λ. εργαζόμενους, αίθουσα συμβουλευτικής και λειτουργικής επανένταξης, αίθουσα τεστ κόπωσης, ιατρείο, αίθουσα φυσικοθεραπείας, ενιαία αίθουσα μυοσκελετικής προπόνησης, καρδιοαναπνευστικής προπόνησης, διαδρόμου περπατήματος και διατάσεων τουλάχιστον 500m. Επιπλέον θα προωθηθεί

μικρή επέκταση της υφιστάμενης υποδομής για δημιουργία 15 κλινών για εξυπηρέτηση Νευρολογικής Κλινικής Πανεπιστημίου Κύπρου, καλύπτοντας έτσι το κενό στην περίθαλψη ασθενών με νευρολογικές παθήσεις.

Τμήμα αποκατάστασης το οποίο θα περιλαμβάνει:

- Τρία γραφεία: καρδιολόγου (30 m²), επικεφαλής εργοφυσιολόγου (30 m²), καθώς και κοινό γραφείο ανοιχτού χώρου για 6-8 εργαζόμενους (80 m²).
- Αίθουσα συμβουλευτικής και λειτουργικής επανένταξης 50 m².
- Αίθουσα τεστ κόπωσης 30 m².
- Ιατρείο 50 m².
- Αίθουσα φυσικοθεραπείας 150 m².
- Χώρος υδροθεραπείας με μικρή πισίνα 200 m².
- Ενιαία αίθουσα μυοσκελετικής προπόνησης, καρδιοαναπνευστικής προπόνησης, διαδρόμου περπατήματος και διατάσεων τουλάχιστον 500 m².
- Αποδυτήρια.
- Αποθήκη

Το εκτιμώμενο κόστος για την τροποποίηση της υφιστάμενης υποδομής και την αγορά νέου εξοπλισμού υπολογίζεται σε 250.000 ευρώ.

Μετατροπές σε υφιστάμενους αθλητικούς χώρους (κλειστό γήπεδο μπάσκετ και κολυμβητήριο) για δημιουργία εξειδικευμένων υποδομών για άτομα με αναπηρίες (ΑμεΑ)

Το κοινό όραμα με τον ΚΟΑ όσον αφορά τις προτεινόμενες παρεμβάσεις είναι το «Αθλητικό Κέντρο Γλαύκος Κληρίδης» να διαμορφωθεί και ως εξειδικευμένο κέντρο για άτομα με αναπηρίες (ΑμεΑ) που ασχολούνται με τον αθλητισμό/πρωταθλητισμό έτσι ώστε να έχει τη δυνατότητα να φιλοξενεί τα Παραολυμπικά Αθλήματα π.χ. wheelchair Basketball, sitting volleyball, para table tennis, Boccia, Para archery, Para cycling, Para badminton, Para – Trap, αεροβόλο πιστόλι, αεροβόλο ντουφέκι 10μ., σταθερός στόχος κλπ. Δημιουργώντας αυτές τις υποδομές θα υπάρχει η δυνατότητα διεξαγωγής Διεθνών αγώνων ή προετοιμασίας αθλητών ΑμεΑ από άλλες χώρες στις πιο πάνω εγκαταστάσεις. Λαμβανομένου υπόψη ότι το Κέντρο είναι προσβάσιμο σε όλα του τα επίπεδα από άτομα με αναπηρίες, για την αναβάθμιση των εγκαταστάσεων θα πρέπει να αναβαθμιστούν τα αποδυτήριά και να αγοραστεί σχετικός ειδικός εξοπλισμός.

Κλειστό γήπεδο μπάσκετ με δυνατότητες παράλληλης χρήσης για προπόνηση και αγώνες βόλεϊ, χάντμπολ, μπάσκετ και ποδόσφαιρο κλειστού χώρου. Το γήπεδο πρέπει να διαθέτει αποδυτήρια και αποθήκες υλικού. Το γήπεδο πρέπει να είναι πλήρως στελεχωμένο για να μπορεί να φιλοξενήσει προπονήσεις και αγώνες αθλητών υψηλού επιπέδου, προπόνηση των μαθητών του Αθλητικού Λυκείου, σχολικούς αγώνες αλλά και αγώνες ατόμων με αναπηρία. Η υφιστάμενη δομή διαθέτει τα παραπάνω εκτός των αποδυτηρίων και εξειδικευμένου εξοπλισμού για άτομα με αναπηρία. Το κόστος για τη δημιουργία αποδυτηρίων και την αγορά εξοπλισμού υπολογίζεται σε 200.000 ευρώ.

Κλειστό κολυμβητήριο 25 m με 8 διαδρομές, αποδυτήρια, αποθήκη και γραφεία. Η δομή αυτή ήδη υφίσταται στο «Γλαύκος Κληρίδης». Αν και υπάρχει πρόσβαση για άτομα με αναπηρία στο κτήριο, δεν υπάρχει ειδικός εξοπλισμός για να μπορέσει να εξυπηρετήσει ανάγκες άσκησης ατόμων με αναπηρία. Κάτι τέτοιο θα απαιτήσει αναβάθμιση του χώρου και προμήθεια ειδικού εξοπλισμού το κόστος των οποίων υπολογίζεται σε 250.000 ευρώ.

Δημιουργία εργομετρικού κέντρου

Μετεγκατάσταση και αναβάθμιση Κυπριακού Αθλητικού Ερευνητικού Κέντρου (ΚΑΕΚ) στον προτεινόμενο Κέντρο Ευρωστίας, άθλησης, έρευνας και αποκατάστασης στον Αγρό. Το ΚΑΕΚ θα διατηρήσει την αποστολή που ήδη εξυπηρετεί και θα αναβαθμιστεί με βάση τις ανάγκες του ερευνητικού τμήματος του ΑΤΛΑΣ. Το εργομετρικό κέντρο θα αξιοποιείται για το προτεινόμενα ετήσια προγράμματα αξιολόγησης των Ε.Δ. και Σ.Α., των αθλητικών λυκείων, του Κέντρου προπονητικής και αγωνιστικής δραστηριότητας- Mountain Training Camp, όσο και τις μετρήσεις που θα χρειάζεται το τμήμα αποκατάστασης. Το κέντρο «Γλαύκος Κληρίδης» διαθέτει τους χώρους που μπορούν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες του ΚΑΕΚ, θα χρειαστούν μικρές εσωτερικές οικοδομικές προσαρμογές και ενίσχυση του υφιστάμενου εξοπλισμού του ΚΑΕΚ το οποίο θα μετεγκατασταθεί.

Εργομετρικό Κέντρο. Πρόκειται για τον χώρο που θα φιλοξενήσει το ΚΑΕΚ μετά τη μετακίνησή του στο ΑΤΛΑΣ. Το ΚΑΕΚ θα διατηρήσει την αποστολή που ήδη εξυπηρετεί και θα αναβαθμιστεί με νέο επιστημονικό εξοπλισμό ο οποίος θα εξυπηρετεί τόσο τις ανάγκες του ΚΑΕΚ όσο και τις ανάγκες του ερευνητικού τμήματος του ΑΤΛΑΣ όσο και τις μετρήσεις που θα χρειάζεται το τμήμα αποκατάστασης. Το κέντρο «Γλαύκος Κληρίδης» διαθέτει τους χώρους που μπορούν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες του ΚΑΕΚ.

Συγκεκριμένα, οι χώροι του ΑΤΛΑΣ που θα αφορούν το ΚΑΕΚ είναι:

- χώρος καρδιοαναπνευστικής αξιολόγησης 100 m²,
- χώρος εμβιομηχανικής αξιολόγησης 200 m²,
- χώρος μυοσκελετικής αξιολόγησης 100 m²,
- χώρος ανθρωπομετρικών αξιολογήσεων 50 m²,
- χώρος μεταβολικής αξιολόγησης 20 m²,
- χώρος βιοχημικών/μοριακών αξιολογήσεων 100 m²
- γραφείο διευθυντή,
- γραφεία εργαζομένων,
- αποδυτήρια,
- γραφείο συνέντευξης εξεταζόμενου,
- αίθουσα συσκέψεων.

Το κόστος προμήθειας του απαραίτητου επιστημονικού εξοπλισμού το ΚΑΕΚ, του ερευνητικού τμήματος και του τμήματος αποκατάστασης του ΑΤΛΑΣ υπολογίζεται σε 290.000 ευρώ.

Επίλυση υφιστάμενων οικοδομικών προβλημάτων, ενεργειακή αναβάθμιση και εξασφαλίζει τελικής έγκρισης

Το κτίριο αντιμετωπίζει προβλήματα απορροής ομβρίων υδάτων σε διάφορα μέρη. Επιπλέον με εξαίρεση το γήπεδο καλαθόσφαιρας και κολυμβητήριο δεν διαθέτει τελική έγκριση. Σε ενεργειακό έλεγχο ο οποίος έχει διενεργηθεί σε μηχανήματα και υποδομή διαφαίνεται ότι το κτίριο είναι ενεργοβόρο και θα χρειαστεί να αναβαθμιστεί ενεργειακά. Τέλος, με την προώθηση του επανασχεδιασμού του για να πληροί τις νέες προδιαγραφές και ανάγκες θα πρέπει να διασφαλιστεί η επίλυση όλως των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η αδειοδότηση του κτηρίου.

Εκπαιδευτικό και Διοικητικό Κέντρο

Στο Κέντρο Γλαύκος Κληρίδης θα ενδράζεται η μονάδα σχεδίου ΑΤΛΑΣ και για τον λόγο αυτό θα αναβαθμιστούν υφιστάμενοι γραφειακοί χώροι, επιπλέον θα αναβαθμιστεί ο υφιστάμενος συνεδριακός χώρος για αξιοποίησης από το μαθησιακό και εκπαιδευτικό σύνολο Παγκύπρια στο πλαίσιο του προγράμματος «Τρόδος- Το σχολείο της άσκησης». **Γραφεία προπονητών και γυμναστών:** Τα γραφεία αυτά θα χρησιμοποιούνται από τις προπονητικές ομάδες των φιλοξενούμενων ομάδων. Η υφιστάμενη δομή του «Γλαύκος Κληρίδης» διαθέτει πλήθος ανάλογων χώρων στα τρία επίπεδα που διαθέτει

Τμήμα έρευνας και καινοτομίας

Ο επιστημονικός εξοπλισμός που απαιτείται για το Τμήμα αυτό αναφέρεται παραπάνω (εργομετρικό κέντρο ΚΑΕΚ). Οι ανάγκες αυτού του τμήματος σε υποδομές απαιτούν μόνο γραφεία και μία αίθουσα συσκέψεων και παρουσιάσεων, τα οποία καλύπτονται από την υφιστάμενη δομή του «Γλαύκος Κληρίδης».

Η πρόταση για αξιοποίηση του εγκαταλελειμμένου, αλλά με πολλές προοπτικές, Εθνικού Κέντρου Υψηλού Αθλητισμού «Γλαύκος Κληρίδης», το οποίο προτείνεται να μετατραπεί σε Κέντρο Ευρωστίας, Έρευνας και Αποκατάστασης

Το κέντρο θα απευθύνεται σε αθλητές υψηλού επιπέδου, απλούς πολίτες, κλινικούς πληθυσμούς (π.χ., καρδιοπαθείς, ασθενείς με Parkinson, καρκινοπαθείς, παχύσαρκους), στις Ένοπλες Δυνάμεις και τα Σώματα Ασφαλείας, μαθητές, καθώς και σε επιστήμονες που δραστηριοποιούνται στον χώρο της άσκησης υγείας και ποιότητας ζωής. Όραμα του Κέντρου είναι να αναδειχθεί σε Διεθνές Κέντρο Αριστείας σε θέματα ευρωστίας, αποκατάστασης και έρευνας στην Κινησιολογία και να αποτελέσει τον εθνικό πόλο παραγωγής πρωτογενούς γνώσης στον εν λόγω νευραλγικό τομέα, στηρίζοντας την εκάστοτε Κυβέρνηση να χαράζει εθνικές στρατηγικές. Παράλληλα, θα προσφέρει υπηρεσίες υψηλού επιπέδου συμβάλλοντας στην οικονομική βιωσιμότητα του εγχειρήματος και στην αναβάθμιση της οικονομικής και κοινωνικής ζωής των ορεινών κοινοτήτων της περιοχής.

Η πρόταση του Σχεδίου ΑΤΛΑΣ, αποτελεί την βέλτιστη επιλογή για την αξιοποίηση του εγκαταλελειμμένου, αλλά με πολλές προοπτικές, Εθνικού Κέντρου Υψηλού Αθλητισμού «Γλαύκος Κληρίδης», το οποίο προτείνεται να μετατραπεί σε Κέντρο Ευρωστίας, Έρευνας και Αποκατάστασης Το κέντρο θα απευθύνεται σε αθλητές υψηλού επιπέδου, απλούς πολίτες, κλινικούς πληθυσμούς (π.χ. καρδιοπαθείς, ασθενείς με Parkinson, καρκινοπαθείς, παχύσαρκους), στις Ένοπλες Δυνάμεις και τα Σώματα Ασφαλείας, μαθητές, καθώς και σε επιστήμονες που δραστηριοποιούνται στον χώρο της άσκησης υγείας και ποιότητας ζωής. Όραμα του Κέντρου είναι να αναδειχθεί σε Διεθνές Κέντρο Αριστείας σε θέματα ευρωστίας, αποκατάστασης και έρευνας στην Κινησιολογία και να αποτελέσει τον εθνικό πόλο παραγωγής πρωτογενούς γνώσης στον εν λόγω νευραλγικό τομέα, στηρίζοντας την εκάστοτε Κυβέρνηση να χαράζει εθνικές στρατηγικές. Παράλληλα, θα προσφέρει υπηρεσίες υψηλού επιπέδου συμβάλλοντας στην οικονομική βιωσιμότητα του εγχειρήματος και στην αναβάθμιση της οικονομικής και κοινωνικής ζωής των ορεινών κοινοτήτων της περιοχής.

Δράση 13.1.4. Σχέδιο Δράσης για την προβολή των προγραμμάτων και εφαρμογή του

Ο μηχανισμός θα διαμορφώσει σχέδιο δράσης προβολής των προγραμμάτων και των δράσεων που θα προσφέρει αλλά και τη συμβολή της σωματικής δραστηριότητας στην ποιότητα ζωής, την διατροφή την παχυσαρκία και την σωματική άσκηση με εστιασμένα προγράμματα για παιδιά και νέους (ενημερώσεις, εκδηλώσεις, συνέδρια, Παγκύπριας εμβέλειας και αναφοράς). Οι εγκαταστάσεις του Σχεδίου ΑΤΛΑΣ θα προβάλλονται και θα προωθούνται μέσα από τον ιστοχώρο του ΚΟΑ και τον αθλητικό χάρτη, οι δραστηριότητες του θα προωθούνται μέσα από το αθλητικό καλεντάρι του ΚΟΑ και ολοκληρωμένες εκστρατείες ενημέρωσης. Επιπλέον σε συνεργασία με το Υφυπουργείο Αθλητισμού την ΕΤΑΠΤ θα προωθούν δράσεις προβολής των Ορεινών Κοινοτήτων ως αθλητικός προορισμός. Τέλος σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας θα οργανώνει διαλέξεις για τα οφέλη της άσκησης, την προώθηση της φυσικής δραστηριότητας.

Υπομέτρο 13.2. Προγράμματα και Δραστηριότητες Σχεδίου ΑΤΛΑΣ

Σε συνεργασία με την Αστυνομία Κύπρου, την Πυροσβεστική Υπηρεσία, την Εθνική Φρουρά και άλλα σώματα ασφαλείας θα ετοιμαστούν σχέδια δράσης με εξειδικευμένα προγράμματα αξιολόγησης ή/ και ετήσιας παρακολούθησης. Επίσης σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας θα καταρτιστεί ετήσιο πρόγραμμα αθλητικών δραστηριοτήτων και διοργανώσεων τα οποία μπορούν να φιλοξενηθούν στην περιοχή, Σχέδιο Δράσης για διοργάνωση ημερήσιων και, διήμερων, τριήμερων και πολυήμερων προγραμμάτων για μαθητές στο Mountain Training Camp στον Αμίαντο, προγράμματα για τα αθλητικά λύκεια (athletic camp). Τέλος να εκπονηθούν σχέδια δράσης για την προώθηση προγραμμάτων δράσης 13.2.4.. Σε συνεργασία με την Ολυμπιακή και Παραολυμπιακή Επιτροπή, τις Ομοσπονδίες με τις οποίες μπορούν να αναπτυχθούν προγράμματα στις ορεινές περιοχές, τον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού, Αθλητικές Ομάδες, Τοπικούς και άλλους αθλητικούς συλλόγους να καταρτιστούν Σχέδια Δράσης για την προώθηση της διοργάνωσης εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων, προγραμμάτων αξιολόγησης και παρακολούθησης, φιλοξενία σε προγράμματα στο Mountain Training Camp στον Αμίαντο.

Δράση 13.2.1. Παρατηρητήρια για παρακολούθηση και αξιολόγηση ειδικών ομάδων πληθυσμού στους τομείς της διατροφής, της παχυσαρκίας και της σωματικής άσκησης

Προτείνεται η αναβάθμιση ή και δημιουργία των ακόλουθων:

1. Εθνικό Κέντρου Παρακολούθησης της Σωματικής Άσκησης για Βελτίωση της Υγείας (Μετεγκατάσταση και αναβάθμιση Κυπριακού Αθλητικού Ερευνητικού Κέντρου (ΚΑΕΚ)
2. Παρατηρητήριο παρακολούθησης και μέτρησης της φυσικής δραστηριότητας του μαθητικού πληθυσμού της Κύπρου
3. Παρατηρητήριο για την παρακολούθηση της σωματικής κατάστασης και υγείας, για βελτίωση της επιχειρησιακής ετοιμότητας των στελεχών των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας
4. Παρατηρητήριο σχετικά με την διατροφή την παχυσαρκία και την σωματική άσκηση – Nutrition Obesity and Physical Activity
5. Επιστημονικό και ερευνητικό κέντρο αξιολόγησης και προαγωγής της σωματικής δραστηριότητας - δημιουργία βάσης δεδομένων με στόχο τη συμβολή τους στη χάραξη πολιτικών και ανάπτυξη των παραπάνω εθνικών συστημάτων παρακολούθησης

Δράση 13.2.2. Ενσωμάτωση της Άσκησης στην υγεία (πρόληψη, θεραπεία, αποκατάσταση)

Είναι αποδεδειγμένο ότι η άσκηση αποτελεί τον καλύτερο και οικονομικότερο τρόπο για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και την πρόληψη/περίθαλψη χρόνιων παθήσεων ένεκα της πολύπλευρης επίδρασης που έχει σε όλα τα φυσιολογικά συστήματα του ανθρώπου. Εν τούτοις, με βάση τα πιο πρόσφατα δεδομένα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, λιγότερο από 50% του Κυπριακού πληθυσμού συμμετέχει σε σωματική δραστηριότητα ενώ η Κύπρος εμφανίζεται στην τελευταία θέση της Ευρώπης όσον αφορά το απλό περπάτημα. Τα ίδια δεδομένα δείχνουν ότι περίπου 60% του ανδρικού και 40% του γυναικείου Κυπριακού πληθυσμού είναι υπέρβαροι ή παχύσαρκοι.

Τα στοιχεία τα οποία αναφέρονται στα παιδιά είναι εξίσου ανησυχητικά. Σύμφωνα με πληροφορίες που διαβιβάστηκαν στην Ομάδα Εργασίας από την Συντονίστρια Θεμάτων Διατροφής του Υπουργείου Υγείας (Τμήμα Ιατρικών Υπηρεσιών και Υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας), κ. Ε. Μαρκίδου, η Κύπρος περιλαμβάνεται μέσα στις πρώτες θέσεις με τα ψηλότερα ποσοστά παιδικής παχυσαρκίας (πρόγραμμα COSI - Childhood Obesity Surveillance Initiative, 2015). Το ποσοστό παχυσαρκίας σε αγόρια 6 χρονών ανέρχεται στο 39.2% και στο 28.8% για τα κορίτσια. Το πρόγραμμα COSI, ως πρόγραμμα επιτήρησης, θα συνεχιστεί να εφαρμόζεται στα παιδιά 6 και 9 χρονών προσφέροντας συγκρίσιμα αποτελέσματα τόσο διαχρονικά, αλλά και σε σχέση με άλλες χώρες.

Αυτή η μεγάλη έλλειψη σωματικής δραστηριότητας σε συνδυασμό με τα αυξημένα ποσοστά παχυσαρκίας είναι, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, από τους πιο σημαντικούς προδιαθεσιακούς παράγοντες για την εμφάνιση μη-μεταδιδόμενων νοσημάτων. Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως το 70% του Κυπριακού πληθυσμού αναγνωρίζει ότι η σωματική δραστηριότητα είναι από τους σημαντικότερους παράγοντες βελτίωσης της υγείας, παρά το γεγονός ότι η συμμετοχή τους σε δράσεις που εμπεριέχουν σωματική (φυσική) δραστηριότητα είναι πολύ χαμηλή.

Με βάση τα παραπάνω σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας και τον Οργανισμό Κρατικών Υπηρεσιών Υγείας θα διαμορφωθούν και εφαρμοστούν προγράμματα προαγωγής της υγείας μέσω της άσκησης με θέμα "Ενσωμάτωση της άσκησης στην υγεία" ως μέσο πρόληψης, αποκατάστασης και θεραπείας χρόνιων ασθενειών: να καταστεί η σωματική άσκηση αποτελεσματικό μέρος της πρωτοβάθμιας πρόληψης (μη μεταδιδόμενων νοσημάτων).

Δυστυχώς, δεν υπάρχει ως τώρα στην Κύπρο ένα πρότυπο κέντρο το οποίο (α) να δραστηριοποιείται σύμφωνα με τα Ευρωπαϊκά δεδομένα και πρότυπα, (β) να ανταπεξέρχεται στις κοινωνικές προκλήσεις της έλλειψης σωματικής δραστηριότητας όπως καταδεικνύει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, και (γ) να ηγείται στον τομέα της πρόληψης μη μεταδιδόμενων ασθενειών οι οποίες αποτελούν τις μεγαλύτερες επιβαρύνσεις των προϋπολογισμών υγείας. Μέσα από το Σχέδιο ΑΤΛΑΣ και τον μηχανισμό παρακολούθησης που θα συσταθεί θα αναδειχθεί το « Κέντρο Γλαύκος Κληρίδης», ως Κέντρο Αριστείας σε θέματα άσκησης, Υγείας και ποιότητας ζωής με σύνθημα «η άσκηση είναι φάρμακο» (Το φαρμακείο της άσκησης) υποστηρίζοντας Κέντρα Ευεξίας, Κέντρα άσκησης για ασθένειες μη μεταδιδόμενων νοσημάτων και άλλα.

Να σημειωθεί ότι όσον αφορά την άσκηση για θεραπεία το κέντρο Ευρωστίας Άθλησης, Έρευνας και Αποκατάσταση Γλαύκος Κληρίδης θα αποτελέσει δομή φροντίδας - αποκατάστασης ατόμων με μη

μεταδιδόμενα νοσήματα για τα οποία η σωματική δραστηριότητα αποτελεί σημαντικό μέσον θεραπείας ή εξομάλυνσης των συμπτωμάτων τους. Η περιγραφεί στην Δράση 13.1.3.

Δράση 13.2.3. Εκπαιδευτικά προγράμματα και δραστηριότητες για μαθητές όλων των βαθμίδων

Διαμόρφωση και εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων για μαθητές όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων

Ως σύνοψη της ενότητας Σωματική δραστηριότητα στον Τομέα της Εκπαίδευσης και ειδικότερα των κατευθύνσεων και υποδείξεων της ενότητας Άσκηση στον μαθητικό πληθυσμό, της διάγνωσης της υφιστάμενης κατάστασης και ως αποτέλεσμα της διαβούλευσης με το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας παρατίθενται οι πυλώνες δραστηριοποίησής του Σχεδίου “ΑΤΛΑΣ” και παράλληλα οι προτεινόμενες δομές με βάση τους οποίους θα μπορέσει να στηρίξει τον μαθησιακό και εκπαιδευτικό σύνολο Παγκύπρια. Σημειώνεται ότι το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας (Επιθεώρηση Φυσικής Αγωγής) χαιρετίζει τη δημιουργία του Κέντρου Ευρωστίας, Αποκατάστασης και Έρευνας, διαβλέπει συνεργασία του Υπουργείου με το συγκεκριμένο έργο σε πάρα πολλούς τομείς και συμφωνεί με την προώθηση των κάτωθι:

Εκπαιδευτικό Κέντρο “Τρόδος - Το σχολείο της άσκησης”

Αφορά τον μαθητικό πληθυσμό στο σύνολό του με στόχο την απόκτηση θετικών στάσεων έναντι της άσκησης και της φυσικής δραστηριότητας για την υγεία, στις αναπτυξιακές ηλικίες με ενέργειες όπως:

- ❖ μονοήμερες επισκέψεις σχολείων στα πλαίσια των δύο ετήσιων υποχρεωτικών εκδρομών των σχολείων, η εκδρομή των μαθητών θα συνδυάζει την επίσκεψη τους στο “Εθνικό Κέντρο Ευρωστίας, Έρευνας και Αποκατάστασης Γλαύκος Κληρίδης”, ή στο Εκπαιδευτικό πάρκο για περιβαλλοντική σωματική αγωγή και ανάπτυξη κινητικών δεξιοτήτων των παιδιών το οποίο συστήνεται να δημιουργηθεί στο Οικομυσείο Δασόεσα” – Φύση Πολιτισμός Άθληση. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες για παιδιά σχετικές με την διατροφή, την σωματική άσκηση και τον αθλητισμό προωθώντας ειδικά προγράμματα για τις ορεινές κοινότητες της Κύπρου και προγράμματα φιλοξενίας εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων μαθητών από την Κύπρο και την ΕΕ
- ❖ διήμερες οργανωμένες μαθητικές εκδρομές φυσικής δραστηριότητας όπως περίπατοι στα μονοπάτια του δάσους κ.α. και συμμετοχή σε προγράμματα του Mountain Training Camp, το οποίο θα αναπτυχθεί στο Οικομυσείο Δασόεσα” – Φύση Πολιτισμός Άθληση. Σημειώνεται ότι στον ίδιο πάρκο θα λειτουργεί και το «GEOSCHOOL», αξιοποιώντας και αναβαθμίζοντας τον βοτανικό κήπο και τα Κέντρα Πληροφόρησης του Παγκόσμιου Γεωπάρκου UNESCO και του Βοτανικού Κήπου
- ❖ οργάνωση διαλέξεων από το Κέντρο για τα οφέλη της άσκησης
- ❖ προσφορά ελκυστικών προγραμμάτων από το Κέντρο για προώθηση της φυσικής δραστηριότητας όπως η δημιουργία Sports Village στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εβδομάδας Αθλητισμού κ.α.

Επιστημονικό και Ερευνητικό Κέντρο – “Εθνικό Κέντρο Ευρωστίας, Έρευνας και Αποκατάστασης Γλαύκος Κληρίδης”

- ❖ Εργομετρικές εξετάσεις για τους μαθητές των Αθλητικών Σχολείων με σκοπό τη βελτίωση της αγωνιστικής απόδοσης (κατά την διάρκεια παραμονής τους στο Mountain Training Camp)
- ❖ Προγράμματα ενάντια στο ντόπινγκ και συνεργασία με την Εθνική Επιτροπή Αντιντόπινγκ.

- ❖ Συνεργασία του Κέντρου για την υλοποίηση συγκεκριμένου προγράμματος με τίτλο «Εθνικό Πρόγραμμα Αξιολόγησης Φυσικής Κατάστασης Παιδιών και Εφήβων σχολικής ηλικίας» με απώτερο σκοπό τη λήψη διορθωτικών μέτρων για την υγεία των μαθητών στηριζόμενοι στα ευρήματα του προγράμματος. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα προωθείται από το Γραφείο Φυσικής Αγωγής του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού στο πλαίσιο υλοποίησης κατευθυντήριων οδηγιών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Παγκοσμίου Οργανισμού Υγείας για προώθηση της υγείας των ευρωπαϊών πολιτών μέσω του δικτύου Εθνικών Σημείων Επαφής για τη Φυσική Δραστηριότητα (EU HEPA (Health Enhancing Physical Activity) Focal Points) στο οποίο εκπροσωπείται. Το Κέντρο θα μπορεί να αποτελέσει στο μέλλον «Παρατηρητήριο» παρακολούθησης και μέτρησης της φυσικής δραστηριότητας του μαθητικού πληθυσμού της Κύπρου.

Κέντρο Προπονητικής και Αγωνιστικής Δραστηριότητας Mountain Training Camp

(“Οικομουσειό Δασόεσα” – Φύση Πολιτισμός Άθληση: Θεματικό Πάρκο δραστηριοτήτων και αναψυχής, ΟΠ 8: Υπομέτρο 8.5)

- ❖ Οργάνωση προπονητικών camps για τους αθλητές των Αθλητικών Σχολείων, για εθνικές ομάδες ομοσπονδιών καθώς και για συλλόγους και σωματεία.
- ❖ Χώρος διεξαγωγής τελικής φάσης των Παγκυπρίων Σχολικών Πρωταθλημάτων
- ❖ Χώρος φιλοξενίας και διοργάνωσης Πανελληνίων Σχολικών Πρωταθλημάτων που φιλοξενεί το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού.
- ❖ Χώρος φιλοξενίας και διεξαγωγής του βασικού σταδίου προετοιμασίας διαφόρων ομάδων και αθλητών.

Επέκταση του θεσμού του Αθλητικού Σχολείου στις ορεινές κοινότητες

- ❖ Η ενέργεια αυτή αναπτύσσεται στην Ο.Π.5 Εκπαίδευση

Επιπρόσθετα συστήνεται ειδικά για το Αθλητικό Σχολείο Ορεινών Κοινοτήτων:

- ❖ να δημιουργηθεί Δίκτυο Αθλητικών Σχολείων Κύπρου και να αποτελέσει την έδρα τους
- ❖ να προωθηθούν εξειδικευμένα προγράμματα σχετικά με το βουνό
- ❖ να εξειδικευτεί σε προγράμματα ειδικά προσαρμοσμένα για Άτομα με ειδικές Ανάγκες
- ❖ να παρέχει την δυνατότητα φιλοξενίας σε μαθητές.

Δράση 13.2.4. Ένοπλες Δυνάμεις και Σώματα Ασφαλείας

Διαμόρφωση και εφαρμογή προγραμμάτων για τις Ένοπλες Δυνάμεις και τα σώματα ασφαλείας με βάση ειδικών μελετών που θα εκπονηθούν και ειδικών συμφωνιών που θα υπογραφούν. Οι υπηρεσίες απευθύνονται σε :

- Γενικό Επιτελείο Εθνικής Φρουράς
- Διακρατικές Συμφωνίες για παροχή υπηρεσιών σε Ένοπλες Δυνάμεις τρίτων χωρών
- Αστυνομία και Πυροσβεστική Υπηρεσία
- Υπηρεσίες σε ιδιωτικούς Οργανισμούς

Δράση 13.2.5. Προγράμματα Προπονητικής και Αγωνιστικής Δραστηριότητας

Σε συνεργασία με την Ολυμπιακή και Παραολυμπιακή Επιτροπή, τις Ομοσπονδίες με τις οποίες μπορούν να αναπτυχθούν προγράμματα στις ορεινές περιοχές, τον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού, Αθλητικές Ομάδες, Τοπικούς και άλλους αθλητικούς συλλόγους να καταρτιστούν Σχέδια Δράσης για την προώθηση της διοργάνωσης εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων, προγραμμάτων αξιολόγησης και παρακολούθησης, φιλοξενία σε προγράμματα στο Mountain Training Camp στο Οικομουσείο Δασόεσα” – Φύση Πολιτισμός Άθληση. Φιλοξενία και υποστήριξη προπονητικής και αγωνιστικής δραστηριότητας με εξειδικευμένες υποδομές και προγράμματα για άτομα με αναπηρίες (ΑμεΑ) που ασχολούνται με τον αθλητισμό/ πρωταθλητισμό έτσι ώστε να δίδεται η δυνατότητα να φιλοξενοούνται στην περιοχή τα Παραολυμπιακά Αθλήματα. Βασική και κεντρική υποδομή της δράσης αυτής αποτελεί το “Εθνικό Κέντρο Ευρωστίας, Έρευνας και Αποκατάστασης Γλαύκος Κληρίδης” και όλες οι αναξιοποίητες αθλητικές υποδομές και εγκαταστάσεις της περιοχής οι οποίες έχουν αξιολογηθεί στο πλαίσιο της ετοιμασίας του Σχεδίου ΑΤΛΑΣ.

Στο Υπομέτρο – Υποδομές Σχεδίου ΑΤΛΑΣ, περιγράφονται οι υποδομές οι οποίες μπορούν να αναβαθμιστούν για να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο της ανάδειξης των ορεινών κοινοτήτων ως αθλητικός προορισμός ντόπιων και ξένων αθλητών και αθλητικών ομάδων αξιοποιώντας όλες τις αθλητικές εγκαταστάσεις, τις περιπατητικές και ποδηλατικές διαδρομές, μέσα από ένα ολοκληρωμένο δίκτυο αλληλοσυμπληρούμενων δομών και υπηρεσιών σε συνέργεια και συνεργασία με το Γραφείο Ορεινού Τουρισμού και των επιχειρηματιών τουρισμού (ενιαία διαχείριση αθλητικών εγκαταστάσεων και υποδομών και σήμα καταλληλότητας/ ποιότητας συνεργαζόμενων τουριστικών επιχειρήσεων).- Οργάνωση προπονητικών camps για τους αθλητές των Αθλητικών Σχολείων, για εθνικές ομάδες ομοσπονδιών καθώς και για συλλόγους και σωματεία.

- ❖ Διεξαγωγή τελικής φάσης των Παγκυπρίων Σχολικών Πρωταθλημάτων
- ❖ Φιλοξενία και διοργάνωση Πανελληνίων Σχολικών Πρωταθλημάτων που φιλοξενεί το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού.
- ❖ Φιλοξενία και διεξαγωγή του βασικού σταδίου προετοιμασίας διαφόρων ομάδων και αθλητών
- ❖ Φιλοξενία ντόπιων και ξένων αθλητών και αθλητικών ομάδων
- ❖ Φιλοξενία και υποστήριξη προπονητικής και αγωνιστικής δραστηριότητας με εξειδικευμένες υποδομές και προγράμματα για άτομα με αναπηρίες (ΑμεΑ) που ασχολούνται με τον αθλητισμό/ πρωταθλητισμό έτσι ώστε να δίδεται η δυνατότητα να φιλοξενοούνται στην περιοχή τα Παραολυμπιακά Αθλήματα

Υπομέτρο 13.3. Υποδομές Σχεδίου ΑΤΛΑΣ

Δράση 13.3.1. Αναβάθμιση και Εξοπλισμός υφιστάμενων Αθλητικών Υποδομών και Εγκαταστάσεων στις Ορεινές Κοινότητες του Τροόδου για αξιοποίηση σύμφωνα με το Σχέδιο «Άτλας».

Χρηματοδότηση κοινοτήτων που θα ενταχθούν στο σχέδιο για να διαμορφώσουν τους χώρους τους ως ακολούθως:

(1) Αξιοποίηση εγκαταλελειμμένων γηπέδων ποδοσφαίρου για δημιουργία 2 υπαίθριων χώρων για δραστηριότητες αξιολόγησης και άσκησης τακτικών αθλητών (Ενοπλες Δυνάμεις και Σώματα Ασφαλείας),

(2) Αξιοποίηση αιθουσών πολλαπλής χρήσης και περιβάλλον χώρων κλειστών σχολείων για δημιουργία υποδομών εκπαίδευσης και εξάσκησης στην αναρρίχηση (π.χ. δημιουργία τοίχου αναρρίχησης),

(3) Αξιολόγηση και επιλογή για αναβάθμιση υφιστάμενων γηπέδων με χλοοτάπητα (11) για δημιουργία τριών σταδίων στίβου έξι τουλάχιστον διαδρομών και έως πέντε για τον πλήρη εξοπλισμό τους. Η αναβάθμιση και ο εξοπλισμός και στις δύο περιπτώσεις περιλαμβάνει προπονητικούς πάγκους και αποδυτήρια, τρία γραφεία, αποθήκη εξοπλισμού και τον ανάλογο φορητό εξοπλισμό(π.χ. τέρματα). Κερκίδες μικρής κλίμακας για φιλοξενία αγώνων (π.χ. τελικοί σχολικών αγώνων). Τα γήπεδα αυτά θα χρησιμοποιηθούν για προπόνηση αθλητών (διαφόρων αθλημάτων), προπόνηση ομάδων ποδοσφαίρου και για τις ανάγκες του Mountain Training Camp, διεξαγωγή δραστηριοτήτων (π.χ. Θεσμός Sports Villages) κ.α.

(4) Αναβάθμιση 7 υφιστάμενων γηπέδων ποδοσφαίρου 5x5 με τον πλήρη εξοπλισμό τους (αποδυτήρια, πάγκοι, αποθήκη κλπ.). Θα χρησιμοποιηθούν τόσο για την άσκηση του τοπικού πληθυσμού όσο και για προγράμματα «Football is Medicine» του ΑΤΛΑΣ στο πλαίσιο των υπηρεσιών άσκησης με στόχο τόσο την πρόληψη όσο και την αποκατάσταση μη-μεταδιδόμενων νοσημάτων.

(5) Επιλογή δύο από τις 17 σχολικές αίθουσες πολλαπλής χρήσης ή των 5 αθλητικών κέντρων για (1) αναβάθμιση σε αίθουσα προπόνησης για αθλητές μαχητικών τεχνών με τατάμι και χώρο πυγμαχίας και (2) αίθουσα για εσωτερικά αθλήματα ρακέτας όπως επιτραπέζια αντισφαίριση, ράκετμπολ και σκουός με αποδυτήρια, και αποθήκη 1.000 m² περίπου.

Δράση 13.3.2. Χρηματοδότηση δημιουργίας υπαίθριων γυμναστηρίων (GYM-PARKS)

Χρηματοδότηση δημιουργίας υπαίθριων γυμναστηρίων GYM-PARKS (6-8) περιλαμβανομένου και του εξοπλισμού τους (αποτελείται ως επί το πλείστον από 8-10 όργανα γυμναστικής παρεμφερή με αυτά που θα έβρισκε κανείς σε ένα συμβατικό γυμναστήριο). Θα χρησιμοποιούνται δωρεάν από όλους τους πολίτες. Επιπρόσθετα μέσα από το ΑΤΛΑΣ, στο πλαίσιο των υπηρεσιών άσκησης που θα προσφέρει με στόχο τόσο την πρόληψη όσο και την αποκατάσταση μη-μεταδιδόμενων νοσημάτων του πληθυσμού της περιοχής καθώς και για τις προτεινόμενες υπηρεσίες του ΑΤΛΑΣ σχετικά με τον αθλητικό και τον ιατρικό τουρισμό.

Δράση 13.3.3. Αναβάθμιση υφιστάμενων αθλητικών υποδομών για φιλοξενία και υποστήριξη προπονητικής και αγωνιστικής δραστηριότητας για άτομα με αναπηρίες (ΑμεΑ)

Αναβάθμιση υφιστάμενων αθλητικών υποδομών για φιλοξενία και υποστήριξη προπονητικής και αγωνιστικής δραστηριότητας για άτομα με αναπηρίες (ΑμεΑ). Σε όλες τις υποδομές οι οποίες αναφέρονται στην Δράση 13.4.2. ή αποτελούν υφιστάμενες εγκαταστάσεις στις οποίες δεν θα διενεργηθούν οποιεσδήποτε μεταβολές αλλά θα αναβαθμιστούν και θα υιοθετηθούν προδιαγραφές για άσκηση από άτομα με αναπηρία.

Δράση 13.3.4. Mountain Training Camp

Μεγάλα προπονητικά κέντρα παγκοσμίως δημιουργούνται και λειτουργούν σε επαρχιακές πόλεις και μάλιστα πολλά από αυτά σε ορεινούς όγκους. Έτσι, δίνεται η ευκαιρία ανάπτυξης σε μικρότερες επαρχιακές πόλεις, αλλά και στους αθλητές και προπονητές η δυνατότητα απομόνωσης και αυτοσυγκέντρωσης που απαιτούν τα διάφορα στάδια της αθλητικής προετοιμασίας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι το Ολυμπιακό Προπονητικό Κέντρο των ΗΠΑ στο Κολοράντο, το Ευρωπαϊκό προπονητικό κέντρο στην πόλη Gavirate της Ιταλίας ή το Ιταλικό προπονητικό κέντρο στο Coverciano.

Δημιουργία ενός πρότυπου, διεθνούς, κέντρου άθλησης και προπόνησης, το οποίο θα αξιοποιεί τις μοναδικές δυνατότητες που προσφέρει η περιοχή (ήπιες κλιματολογικές συνθήκες, οξυγόνο, πλούσιο φυσικό περιβάλλον) στον εμβληματικό χώρο του παλιού νοσοκομείου του Αμιάντου. Το Mountain Training and Sport Camp αποτελεί προτεινόμενη δράση του “Σχεδίου ΑΤΛΑΣ”, όπου και αναλύεται εκτενώς. Το Νοσοκομείο όπως είναι διαμορφωμένο μπορεί να αναπαλαιωθεί για να στεγάσει ξενώνες και κοιτώνες, κοινόχρηστους χώρους αναψυχής, εκπαιδευτικές αίθουσες, αίθουσα προβολών και συνεδριάσεων και κλειστή αίθουσα προπόνησης.

Κλειστή αίθουσα προπόνησης

Η κλειστή αίθουσα προπόνησης θα χρησιμοποιείται από αθλητές υψηλού επιπέδου, στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων και Σωμάτων Ασφαλείας καθώς και μαθητές του Αθλητικού Λυκείου. Η υφιστάμενη δομή του «Γλαύκος Κληρίδης» δεν διαθέτει ανάλογο χώρο. Ωστόσο, υπάρχει οίκημα ανάλογων διαστάσεων σε μικρή απόσταση που πληροί τις προϋποθέσεις μετά από σχετικές τεχνικές τροποποιήσεις. Προτείνεται να υιοθετηθούν προδιαγραφές για άσκηση από άτομα με αναπηρία. Το εκτιμώμενο κόστος για την τροποποίηση της υφιστάμενης υποδομής και την αγορά νέου εξοπλισμού υπολογίζεται σε 600.000 ευρώ.

Κλειστή αίθουσα προπόνησης τουλάχιστον 1.000 m².

Στην αίθουσα αυτή πρέπει να είναι διακριτοί οι παρακάτω χώροι:

- προθέρμανσης,
- μυϊκής ενδυνάμωσης με μηχανήματα,
- μυϊκής ενδυνάμωσης με ελεύθερα βάρη,
- πλειομετρικής προπόνησης,
- λειτουργικής προπόνησης,
- καρδιοαναπνευστικής προπόνησης με μηχανήματα εκγύμνασης (διάδρομοι, ποδήλατα κλπ.),,
- αποδυτήρια,
- σάουνα,
- μασάζ,
- δύο αίθουσες 100 m² έκαστη για ομαδική άσκηση (π.χ. αεροβική γυμναστική, γιόγκα, κλπ.) για συνεδρίες συνοδεία μουσικής με καθρέπτη και ειδικό ξύλινο δάπεδο. Οι αίθουσες αυτές θα χρησιμοποιούνται για προγράμματα πρόληψης και αποκατάστασης από μη αθλητές ενώ παράλληλα μπορούν να χρησιμοποιούν και για εξειδικευμένη προπόνηση αθλητών.
- Επιπλέον το Camp θα υποστηρίζεται από το Κέντρο Ευρωστίας, Άθλησης, Έρευνας και Αποκατάστασης “Γλαύκος Κληρίδης” στον Αγρό μέσα από το εργομετρικό του κέντρο, το κολυμβητήριο και το κλειστό γήπεδο.

Το Mountain Training and Sport Camp θα αξιοποιείται για οργάνωση προπονητικών camps για τους αθλητές των Αθλητικών Σχολείων, για εθνικές ομάδες ομοσπονδιών καθώς και για συλλόγους και σωματεία, χρήση για διήμερες οργανωμένες μαθητικές εκδρομές φυσικής δραστηριότητας, φιλοξενία

του Sports Village στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εβδομάδας Αθλητισμού κ.α., φιλοξενία των Σωμαίων Ασφαλείας και Ενόπλων Δυνάμεων (ετήσια αξιολόγηση για βελτίωση της επιχειρησιακής τους ικανότητας). Επιπλέον, φιλοξενία και διοργάνωση διάφορων αθλητικών διοργανώσεων, όπως π.χ. Πανελληνία Σχολικά Πρωταθλήματα, που φιλοξενεί το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας, και θα διοργανώνονται στις δεκάδες αθλητικές υποδομές οι οποίες βρίσκονται διασκορπισμένες στις κοινότητες της περιοχής. Στον περιβάλλοντα υπαίθριο χώρο θα γίνει διαμόρφωση αθλητικών εγκαταστάσεων για διάφορα αθλήματα, πχ. τοξοβολία και άλλα αρχαία ολυμπιακά αθλήματα. Το Mountain Training and Sport Camp θα αξιοποιεί τόσο τις περιπατητικές και ποδηλατικές διαδρομές εντός του πάρκου Δραστηριοτήτων και αναψυχής όσο όσες περιβάλλουν το πάρκο. Το πάρκο αυτό θα αξιοποιείται για μονοήμερες εκδρομές παιδιών, σε ειδικά διαμορφωμένα προγράμματα για τη σωματική άσκηση, τη διατροφή και τα οφέλη στην υγεία τους. Οι χώροι θα χρησιμοποιούνται επίσης από τους φιλοξενούμενους του “GEOSCHOOL” και των παιδιών κατασκηνώσεων.

Δράση 13.3.5. Εκπαιδευτικό πάρκο για περιβαλλοντική σωματική αγωγή και ανάπτυξη κινητικών δεξιοτήτων των παιδιών

ΥΠΟΔΟΜΕΣ: Περιγραφή και παρουσίαση της σημερινής χρήση του Αθλητικού Κέντρου και άλλων εν δυνάμει κτιρίων που θα αξιοποιηθούν² από ποιους φορείς και ποια προγράμματα παρέχονται³

Καταγράφονται οι χώροι που κρίνονται ως απαραίτητοι για την εξυπηρέτηση των υπηρεσιών του ΑΤΛΑΣ όπως περιγράφονται Σχέδιο ΑΤΛΑΣ. Η περιγραφή των απαραίτητων υποδομών περιλαμβάνει τις βασικές χωροταξικές απαιτήσεις και μία κατά προσέγγιση εκτίμηση του κόστους κινητού επιστημονικού εξοπλισμού. Το τελικό κόστος θα διαμορφωθεί μετά την ολοκλήρωση της μελέτης που αφορούν στις κτηριακές παρεμβάσεις στους χώρους του «Γλαύκος Κληρίδης» και την τελική διευθέτηση του οργανογράμματος των υπηρεσιών (στελέχωση με προσωπικό). Οι παρακάτω υποδομές αφορούν χώρους που ήδη βρίσκονται στο κέντρο «Γλαύκος Κληρίδης» αλλά και χώρους που βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή των κοινοτήτων του όρους Τρόδος έτσι ώστε το ΑΤΛΑΣ να δημιουργήσει ευκαιρίες ανάπτυξης σε όλη την ορεινή περιοχή. Κάποιες από τις παρακάτω υποδομές είναι πιθανό να χρήζουν τεχνικής τροποποίησης για την καλύτερη εξυπηρέτηση των επιμέρους αναγκών. Οι χώροι αυτοί διακρίνονται σε εσωτερικούς και εξωτερικούς.

Εξωτερικοί χώροι

Οι εξωτερικοί χώροι που περιγράφονται σε αυτή την ενότητα αφορούν κυρίως στην υφιστάμενη υποδομή του Αθλητικού Λυκείου που βρίσκεται σε πολύ κοντινή απόσταση, καθώς και σε υφιστάμενες υποδομές στις διάφορες κοινότητες του όρους Τρόδος. Σύμφωνα με την άποψη της Επιστημονικής Ομάδας, απαιτούνται οι παρακάτω εξωτερικοί χώροι:

- ❖ **Κλειστή αίθουσα προπόνησης για αθλητές μαχητικών τεχνών** με τατάμι και χώρο πυγμαχίας. Ανάλογος χώρος δεν υφίσταται στις δομές του «Γλαύκος Κληρίδης». Επομένως αν επιλεγθεί μία τέτοια δομή, θα πρέπει να κατασκευαστεί ή να τροποποιηθεί τυχόν υφιστάμενη δομή στην ευρύτερη περιοχή.

² Π.χ. παλιός αστυνομικός σταθμός, κατοικίες Απήτειου Ιδρύματος, κενό παρακείμενο οικόπεδο και λοιπές αθλητικές υποδομές Σχολικής Εφορείας Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου Αγρού.

³ Π.χ., ΚΟΑ προγράμματα ΑΓΟ, τοπικές αθλητικές ομάδες, καλοκαιρινό σχολείο κολύμβησης, κ.α.

- ❖ **Κτήριο για εσωτερικά αθλήματα ρακέτας** όπως επιτραπέζια αντισφαίριση, ράκετμπολ και σκουός με αποδυτήρια, και αποθήκη 1.000 m² περίπου. Ένας τέτοιος χώρος θα μπορεί να υποστηρίξει τις υπηρεσίες τουρισμού ευεξίας των ορεινών κοινοτήτων και να προσελκύσει αθλητές αυτών των δραστηριοτήτων. Αν επιλεγθεί μία τέτοια δομή, θα πρέπει να κατασκευαστεί ή να τροποποιηθεί τυχόν υφιστάμενη δομή στην ευρύτερη περιοχή.
- ❖ **Ανοικτά γήπεδα ποδοσφαίρου** (τουλάχιστον 90×60 m): Τουλάχιστον τρία πλήρως εξοπλισμένα γήπεδα με φυσικό χόρτο, φορητό εξοπλισμό (π.χ. τέρματα), τρία γραφεία, αποθήκη, προπονητικούς πάγκους και αποδυτήρια. Δεν είναι απαραίτητη η ύπαρξη κερκίδων σε όλα τα γήπεδα. Τα γήπεδα δεν είναι απαραίτητο να βρίσκονται στην ίδια περιοχή. Τα γήπεδα αυτά θα χρησιμοποιηθούν για προπόνηση ομάδων ποδοσφαίρου και για τις ανάγκες του Αθλητικού Λυκείου. Προτείνεται να υιοθετηθούν προδιαγραφές για άσκηση από άτομα με αναπηρία.
- ❖ **Γήπεδα ποδοσφαίρου 5×5**. Τουλάχιστον πέντε πλήρως εξοπλισμένα (αποδυτήρια, πάγκοι, αποθήκη κλπ.). Δεν είναι απαραίτητο να βρίσκονται στην ίδια περιοχή αλλά στην ευρύτερη περιοχή των ορεινών κοινοτήτων. Θα χρησιμοποιηθούν τόσο για την άσκηση του τοπικού πληθυσμού όσο και για προγράμματα «Football is Medicine» του ΑΤΛΑΣ στο πλαίσιο των υπηρεσιών άσκησης με στόχο τόσο την πρόληψη όσο και την αποκατάσταση μη-μεταδιδόμενων νοσημάτων. Προτείνεται να υιοθετηθούν προδιαγραφές για άσκηση από άτομα με αναπηρία.
- ❖ **Στάδια στίβου**. Δύο στάδια στίβου έξι τουλάχιστον διαδρομών με χώρο αποδυτηρίων, τρία γραφεία, αποθήκη εξοπλισμού και τον ανάλογο φορητό εξοπλισμό. Θα χρησιμοποιηθούν για προπόνηση αθλητών (διαφόρων αθλημάτων), για άσκηση του τοπικού πληθυσμού όσο και για προγράμματα άσκησης με στόχο τόσο την πρόληψη όσο και την αποκατάσταση μη-μεταδιδόμενων νοσημάτων. Αν φιλοξενηθούν αγώνες (π.χ. τελικοί σχολικών αγώνων) θα χρειαστούν κερκίδες μικρής κλίμακας. Προτείνεται να υιοθετηθούν προδιαγραφές για άσκηση από άτομα με αναπηρία.
- ❖ **Ανοικτά γήπεδα αντισφαίρισης** σκληρής επιφάνειας πλήρως εξοπλισμένα (6-10 γήπεδα συνολικά). Προτείνεται τα γήπεδα αυτά να βρίσκονται στον ίδιο χώρο έτσι ώστε να μοιράζονται τα ίδια αποδυτήρια και λουιές εγκαταστάσεις (π.χ. αποθήκη). Τα γήπεδα αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν τόσο για προπόνηση αθλητών αντισφαίρισης όσο και από μη αθλητές στο πλαίσιο των προγραμμάτων άσκησης με στόχο την πρόληψη αλλά και για την διεξαγωγή τουρνουά σε τοπικό ή Εθνικό επίπεδο. Κάποια από αυτά θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στο πλαίσιο των υπηρεσιών άσκησης με στόχο τόσο την πρόληψη όσο και την αποκατάσταση μη-μεταδιδόμενων νοσημάτων. Προτείνεται να υιοθετηθούν προδιαγραφές για άσκηση από άτομα με αναπηρία.
- ❖ **Ανοικτά γήπεδα μπάσκετ και βόλεϊ**. Τρία έως πέντε γήπεδα με ταρτάν κανονικών διαστάσεων για παιγνίδια ευεξίας και αναψυχής. Δεν είναι απαραίτητη η ύπαρξη αποδυτηρίων. Προτείνεται να υιοθετηθούν προδιαγραφές για άσκηση από άτομα με αναπηρία.
- ❖ **Τοίχος αναρρίχησης** ο οποίος θα χρησιμοποιηθεί στο πλαίσιο των υπηρεσιών άσκησης με στόχο τόσο την πρόληψη όσο και την αποκατάσταση μη-μεταδιδόμενων νοσημάτων του πληθυσμού της περιοχής καθώς και για τις προτεινόμενες υπηρεσίες του ΑΤΛΑΣ σχετικά με τον αθλητικό και τον ιατρικό τουρισμό.
- ❖ **Υπαίθρια γυμναστήρια** (4-5) για άσκηση μυϊκής ενδυνάμωσης τα οποία θα χρησιμοποιηθούν στο πλαίσιο των υπηρεσιών άσκησης με στόχο τόσο την πρόληψη όσο και την αποκατάσταση μη-μεταδιδόμενων νοσημάτων του πληθυσμού της περιοχής καθώς και για τις προτεινόμενες υπηρεσίες του ΑΤΛΑΣ σχετικά με τον αθλητικό και τον ιατρικό τουρισμό.

- ❖ **Υπαίθριος χώρος για δραστηριότητες αξιολόγησης και άσκησης τακτικών αθλητών** (Ενοπλες Δυνάμεις και Σώματα Ασφαλείας) 20 στρεμμάτων τουλάχιστον.
- ❖ **Εκπαιδευτικό πάρκο** 50 στρεμμάτων για περιβαλλοντική σωματική αγωγή και ανάπτυξη κινητικών δεξιοτήτων των παιδιών.
- ❖ **Μονοπάτια για ποδηλασία βουνού** τα οποία θα χρησιμοποιηθούν για τις προτεινόμενες υπηρεσίες του ΑΤΛΑΣ σχετικά με τον αθλητικό και τον ιατρικό τουρισμό. Τα μονοπάτια αυτά ήδη υπάρχουν στην ευρύτερη περιοχή και θα αξιοποιηθούν σε συνεργασία με τουριστικές επιχειρήσεις των Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους (π.χ. ξενοδοχεία, εστιατόρια, ταξί) οι οποίες θα έχουν άμεσο επιχειρηματικό συμφέρον.
- ❖ **Μονοπάτια για πεζοπορία** τα οποία θα χρησιμοποιηθούν για τις προτεινόμενες υπηρεσίες του ΑΤΛΑΣ σχετικά με τον αθλητικό και τον ιατρικό τουρισμό. Τα εν λόγω μονοπάτια ήδη υπάρχουν στην ευρύτερη περιοχή και θα αξιοποιηθούν σε συνεργασία με τουριστικές επιχειρήσεις των Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους (π.χ. ξενοδοχεία, εστιατόρια, ταξί) οι οποίες θα έχουν άμεσο επιχειρηματικό συμφέρον.

Η εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης βασίζεται σε τέσσερις κύριους βασικούς πυλώνες υποδομών και των παρεχόμενων υπηρεσιών τους:

1. Το Εθνικό Κέντρο Υψηλού Αθλητισμού «Γλαύκος Κληρίδης» το οποίο προτείνεται να μετατραπεί σε **Κέντρο Ευρωστίας, Έρευνας και Αποκατάστασης**
 Το Κέντρο «Γλαύκος Κληρίδης» με τις εγκαταστάσεις, τον εξοπλισμό και το προσωπικό που θα το στελεχώνει θα αναλάβει τον συντονισμό και την παρακολούθηση του Σχεδίου Δράσης, εφεξής καλούμενο «ΑΤΛΑΣ». Το Κέντρο θα στηρίξει τα Υπουργεία Παιδείας, Άμυνας, Δικαιοσύνης και Υγείας στους τομείς της έρευνας και της προαγωγής της σωματικής άσκησης και υγείας, της επιχειρησιακής ικανότητας των σωμάτων ασφαλείας. Επιπλέον το Κέντρο θα μπορούσε να στηρίξει το Γραφείο Φυσικής Αγωγής του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού στην υλοποίηση συγκεκριμένου προγράμματος με τίτλο «Εθνικό Πρόγραμμα Αξιολόγησης Φυσικής Κατάστασης Παιδιών και Εφήβων σχολικής ηλικίας» και να αποτελέσει «Παρατηρητήριο» παρακολούθησης και μέτρησης της φυσικής δραστηριότητας του μαθητικού πληθυσμού της Κύπρου.
2. Η δημιουργία Σχολής Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού.
 Η Σχολή αυτή θα μπορούσε να αποτελέσει μέρος του Πανεπιστημίου Κύπρου. Η δημιουργία της συνάδει με το προτεινόμενο Σχέδιο Δράσης λόγω των αλληλοσυμπληρούμενων δράσεων, των πολλών κοινών δομών, υποδομών και υπηρεσιών. Επιπλέον η δημιουργία μιας Πανεπιστημιακής Σχολής στις ορεινές κοινότητες θα συνέβαλλε στην ταχύτερη αναβίωση τους και κοινωνικοοικονομική τους ανάπτυξη.
3. Η δημιουργία δομής Αθλητικού Σχολείου, σε Σχολείο Μέσης Εκπαίδευσης στην περιοχή.
 Ο σκοπός του Αθλητικού Σχολείου, είναι η πολύπλευρη στήριξη των μαθητών που διακρίνονται στον αθλητισμό προκειμένου να τους παρασχεθούν οι δυνατότητες για μία πετυχημένη ακαδημαϊκή και, ταυτόχρονα, αθλητική σταδιοδρομία.
4. Η δικτύωση των αθλητικών εγκαταστάσεων της περιοχής για να απαντούν στις ανάγκες του Σχεδίου Δράσης.

Επιπλέον όμως το Αθλητικό Σχολείο Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους προτείνεται μέσα από το Σχέδιο «ΑΤΛΑΣ» να στηρίξει την δικτύωση όλων των Λυκείων αυτής της κατηγορίας προσφέροντάς τους ειδικά

προγράμματα προσαρμοσμένα στις ορεινές συνθήκες της περιοχής. Επίσης μέσα από τις εγκαταστάσεις του να αναδειχθεί ως εκπαιδευτικό κέντρο για τον μαθησιακό και εκπαιδευτικό σύνολο Παγκύπρια προωθώντας προγράμματα με στόχο την απόκτηση θετικών στάσεων έναντι της άσκησης και της φυσικής δραστηριότητας για την υγεία, στις αναπτυξιακές ηλικίες.

10.3.14 Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 14. Αστυνομία Κύπρου και Πυροσβεστική Υπηρεσία Κύπρου

Παρατίθενται οι Δράσεις οι οποίες έχουν επιβεβαιωθεί από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης:

1. Κατασκευή ελικοδρομίου στην περιοχή Αστυνομικής Διεύθυνσης Μόρφου για να καλύψει τις ανάγκες πυρόσβεσης, έρευνας και διάσωσης.
2. Διασύνδεση των Μνημείων UNESCO με το κεντρικό σύστημα ασφάλειας της Αστυνομίας.
3. Προσθήκες/ Μετατροπές στους Αστυνομικούς Σταθμούς Κακοπετριάς, Κάμπου και Πλατρών. Επίσης η μεταστέγαση του Αστυνομικού Σταθμού Λάνιας σε κατάλληλο κτίριο
4. Ενίσχυση της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας. Αναβάθμιση των Πυροσβεστικών Σταθμών Υπαίθρου Ευρύχου και Μονιάτη σε Μόνιμους Πυροσβεστικούς Σταθμούς (Ευρύχου 2022 και Μονιάτης 2024).
5. Συντήρηση και αναβάθμιση Πυροσβεστικού Σταθμού Υπαίθρου Πάχνας
6. Δημιουργία Πυροσβεστικού Υποσταθμού Υπαίθρου στις Κυβίδες
7. Κατασκευή Πυροσβεστικού Σταθμού Υπαίθρου Μαραθάσας
8. Ενίσχυση του θεσμού της Κοινοτικής Αστυνόμευσης

Συστήνονται προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης τα ακόλουθα:

1. Εισήγηση της ΕΣΑΟΚ είναι η προώθηση της κατασκευής του ελικοδρομίου στην περιοχή Αστυνομικής Διεύθυνσης Μόρφου, το οποίο να καλύπτει και τις ανάγκες του Τμήματος Δασών, της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας και της Υπηρεσίας Ασθενοφόρων, με σκοπό κάλυψης των αναγκών αεροκομιδής ασθενών και ανεφοδιασμό ελικοπτέρων.

Η Αστυνομική Διεύθυνση Μόρφου συμφωνεί και επιζητά την κατασκευή του ελικοδρομίου, το οποίο επισημαίνει ότι θα πρέπει να κατασκευαστεί σε χώρο ανεξάρτητο από άλλη χρήση, περιφραγμένο, εύκολα προσπελάσιμο και με τις ανάλογες εγκαταστάσεις για ανεφοδιασμό ελικοπτέρων, φρούρηση και γραφείο προσωπικού εδάφους. Επιπλέον, συμφωνεί και με τη συνεργασία και με άλλους φορείς, και για τον λόγο αυτό επισημαίνει ότι θα πρέπει να καταγραφούν οι ανάγκες αυτών που θα το χρησιμοποιούν και θα ληφθούν υπόψη οι απόψεις τους στον σχεδιασμό.

Η Πυροσβεστική Υπηρεσία συμφωνεί με την κατασκευή του ελικοδρομίου, το οποίο να μπορεί να χρησιμοποιηθεί από ελικόπτερα που θα ασχολούνται με πυρόσβεση στην περιοχή Τροόδους και στην ευρύτερη περιοχή. Θεωρούν σημαντικό το ότι θα μπορεί να γίνεται ανεφοδιασμός των ελικοπτέρων στην περιοχή έδρας της Αστυνομικής Διεύθυνσης Μόρφου, που θα έχει ως αποτέλεσμα τη γρήγορη ανταπόκριση στα επεισόδια. Επιπρόσθετα, το ελικοδρόμιο θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί από ελικόπτερα τα οποία θα συμμετέχουν σε επιχειρήσεις διάσωσης από την Πυροσβεστική Υπηρεσία στην περιοχή και, ως εκ τούτου, θα μειώνεται ο χρόνος αεροκομιδής διασωθέντων ατόμων.

Με βάση τα παραπάνω, διαφαίνεται η αδήριτη ανάγκη κατασκευής του ελικοδρομίου ως έργο προτεραιότητας. Ως εκ τούτου, η κατασκευή του ελικοδρομίου θα πρέπει να ενταχθεί σε ένα ευρύτερο σχεδιασμό και να κατασκευαστεί με κονδύλι που θα περιληφθεί στους προϋπολογισμούς του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης και της Αστυνομίας Κύπρου.

Για το πιο πάνω ζήτημα και μετά την θετική ανταπόκριση των αρμοδίων είχε συγκληθεί σύσκεψη στην Αστυνομική Διεύθυνση Μόρφου για το ζήτημα της χωροθέτησης του ελικοδρομίου. Αποφασίστηκε μετά από εισήγηση του Γραφείου Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων η κατασκευή του στην περιοχή όπου προωθείται η κατασκευή της Βιομηχανικής Περιοχής Τροόδους στην κοινότητα Λινούς. Το τεμάχιο στο οποίο θα κατασκευαστεί το ελικοδρόμιο θα πρέπει να μεταβιβαστεί στην Κυπριακή Δημοκρατία και στο Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης. Το Γραφείο Επιτρόπου ανέλαβε σε συνεργασία με το Κοινοτικό Συμβούλιο Λινούς να προωθήσει την όλη διαδικασία και επιπρόσθετα να προσκομίσει στο Τμήμα Δημοσίων Έργων όλες τις αδειοδοτήσεις που είχαν εξασφαλιστεί για την κατασκευή οδικού δικτύου και διαχωρισμού βιοτεχνικών οικοπέδων στο εν λόγω τεμάχιο. Το ελικοδρόμιο θα είναι μέρα και νύκτας και θα πρέπει να κατασκευαστεί με προδιαγραφές παράλληλης παρουσίας πέρα των δύο ελικοπτέρων και επιπρόσθετα χώρο προσγείωσης για δύο ελικοπτερα. Επιπλέον επειδή θα διαθέτει εγκαταστάσεις ανεφοδιασμού υπάρχουν προδιαγραφές που θα πρέπει το οικόπεδο χωροθέτησης του ελικοδρομίου και του οδικού δικτύου πρόσβασης να πληροί για να είναι δυνατόν να εξυπηρετείται το ελικοδρόμιο από το όχημα ανεφοδιασμού καυσίμων. Για την οριστική διατύπωση των προδιαγραφών που θα απαιτηθούν για τον σχεδιασμό του ελικοδρομίου συμφωνήθηκε όπως μετά την έγκριση της πρότασης από το Υπουργικό Συμβούλιο να συσταθεί Τεχνική Επιτροπή στην οποία θα μετέχουν όλα τα αρμόδια Σώματα της Αστυνομίας και της Πυροσβεστικής, το Τμήμα Δασών, το Υπουργείο Υγείας, και η Πολιτική Αεροπορία. Η Επιτροπή θα επιληφθεί των ζητημάτων σχεδιασμού σε συνεργασία με το Τμήμα Δημοσίων Έργων. Η Αστυνομική Διεύθυνση Μόρφου θα έχει τον συντονιστικό ρόλο στην όλη διαδικασία με την στήριξη του Γραφείου Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων όπου χρειάζεται.

2. Προτεινόμενες Δράσεις Πυροσβεστικής Υπηρεσίας

2.1. Για να ενισχυθεί η κάλυψη των περιοχών ιδιαίτερα της Ευρύχου και Μονιάτη, η Πυροσβεστική Υπηρεσία συστήνει ως μόνη λύση την αναβάθμιση των Πυροσβεστικών Σταθμών Υπαίθρου Μονιάτη και Ευρύχου σε μόνιμους περιφερειακούς πυροσβεστικούς σταθμούς. Αυτό συνεπάγει την μόνιμη και 24ωρη στελέχωσή τους και ως εκ τούτου απαιτούνται 37 Μόνιμοι Πυροσβέστες για κάθε Σταθμό. Σε πρώτο στάδιο θα προωθηθεί η αναβάθμιση του Σταθμού Ευρύχου και σε δεύτερο στάδιο ο Σταθμός Μονιάτη.

2.2. Να προωθηθεί η κατασκευή σύγχρονων εγκαταστάσεων στον Πυροσβεστικό Σταθμό Υπαίθρου Πάχνας

2.3. Να προωθηθεί η κατασκευή Πυροσβεστικού Σταθμού Μαραθάσας, σε κομβικό σημείο, πλησίον της κοινότητας Πεδουλά, όπου θα κατασκευαστεί και Σταθμός Ασθενοφόρων. Ο Σταθμός θα στελεχώνεται με Έκτακτους Πυροσβέστες όπως λειτουργούν και οι λοιποί Σταθμοί Υπαίθρου. Θα πρέπει να αξιολογηθεί η χωροθέτηση του Σταθμού, εάν αποτελεί γη η οποία ανήκει σε κοινοτική αρχή τότε συστήνεται να εκπονηθούν τα Σχέδια και να εξασφαλιστούν οι νενομισμένες εγκρίσεις και

άδειες και ακολούθως να αναλάβει το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης και η Πυροσβεστική Υπηρεσία την κατασκευή του.

- 3. Ενίσχυση του θεσμού της Κοινοτικής Αστυνόμευσης** ως ζήτημα ψηλής προτεραιότητας.
 - i. Προώθηση της στελέχωσης Αστυνομικής Διεύθυνσης Μόρφου με ένα μέλος για ολοκλήρωση του προγράμματος που έχει ετοιμαστεί για την Κοιλιάδα Μαραθάσας. Η Αστυνομική Διεύθυνση είναι σε θέση να εφαρμόσει τον θεσμό νοουμένου ότι θα στελεχωθούν οι κενές της θέσεις.
 - ii. Να εξεταστεί αρμοδίως η εφαρμογή της Κοινοτικής Αστυνόμευσης στην περιοχή αστυνομικού σταθμού Λάνιας (ενδεχόμενη τοποθέτηση αστυνομικού της γειτονιάς στην κοινότητα Λιμνάτη).

- 4. Συστήνεται η δωρεάν διασύνδεση των Μνημείων UNESCO με το κεντρικό σύστημα ασφάλειας της Αστυνομίας.** Σημειώνεται ότι τα περισσότερα μνημεία ανήκουν στην Εκκλησία της Κύπρου και όχι στο Τμήμα Αρχαιοτήτων και η σύνδεση αποφεύγεται για οικονομικούς λόγους. Για την σύνδεση θα πρέπει ο ιδιοκτήτης του μνημείου να μεριμνήσει για την εγκατάσταση του συστήματος συναγερμού το οποίο να είναι συμβατό με τις σχετικές προδιαγραφές. Λόγω της ιστορικότητας των μνημείων και των αρχαιολογικών θησαυρών που περιέχουν, είναι προς το συμφέρον της πολιτείας η δωρεάν σύνδεση. Απαραίτητη η ανάπτυξη των ευρυζωνικών Δικτύων – Διασύνδεση με την Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 10.: Υποδομές Συνδεσιμότητας και Προσβασιμότητας – Οδικό Δίκτυο και Επικοινωνίες, Υπομέτρο 10.4. Ανάπτυξη Ψηφιακών Δικτύων.

- 5. Προσθήκες/ Μετατροπές σε αστυνομικούς σταθμούς**
 - Αστυνομικός Σταθμός Κακοπετριάς: Το Κοινοτικό Συμβούλιο Κακοπετριάς έχει παραχωρήσει το ισόγειο όπου στεγαζόταν το ταχυδρομείο για επέκταση του σταθμού. Έχει ετοιμαστεί σχετική μελέτη. Αναμένεται η έκδοση σχετικών αδειών και η κοστολόγηση
 - Αστυνομικός Σταθμός Κάμπου: Έχουν ετοιμαστεί δύο εκτιμήσεις του Τμήματος Δημοσίων Έργων για επιδιόρθωση του κτιρίου και περιφράξη, οι οποίες ανέρχονται στις €40.000 περίπου. Αναμένεται ότι θα περιληφθούν στις εργασίες της Αστυνομίας για το έτος 2020
 - Αστυνομικός Σταθμός Λάνιας: Υπάρχουν έτοιμες μελέτες για κατεδάφιση του ετοιμόρροπου κτιρίου και ανέγερση στη θέση του ενός σύγχρονου κτιρίου. Η μελέτη προνοεί την ανέγερση κτιρίου με εμβαδό 260 m², όπως έχει συμφωνηθεί, στο οποίο περιλαμβάνονται, έξι γραφειακοί χώροι, τρεις αποθηκευτικοί χώροι, δωμάτιο αλκοτέστ, δωμάτιο κεντρικού ηλεκτρονικού υπολογιστή (Server), κουζίνα προσωπικού και χώροι υγιεινής για το προσωπικό και το κοινό. Το προκαταρκτικό κόστος του κτηρίου υπολογίστηκε στις €450.000, και το έργο έχει παγοποιηθεί λόγω υψηλού κόστους. Λαμβανομένου υπόψη της ακαταλληλότητας του υφιστάμενου οικοπέδου ανέγερσης του Αστυνομικού Σταθμού συστήνεται η εξεύρεση Κοινοτικού Κτιρίου το οποίο να πληροί τις προδιαγραφές ή οικοπέδου το οποίο να ανήκει στην Τοπική Αρχή για την κατασκευή του Σταθμού.
 - Αστυνομικός Σταθμός Καλού Χωριού: Ο Αστυνομικός Σταθμός Καλού Χωριού στεγάζεται σε ενοικιαζόμενο κτίριο το οποίο είχε σχεδιαστεί για να χρησιμοποιείται ως κατοικία και δεν καλύπτει τις ανάγκες της Αστυνομίας. Είναι αναγκαία η ανέγερση νέου σύγχρονου κτιρίου σε κρατική γη ή η μετεγκατάστασή του σε κοινοτικό κτίριο.

- 6. Μετεγκατάσταση Αστυνομικού Σταθμού Τροόδους**

Στην Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 8 – Πολιτισμός, Υπομέτρο 5, συστήνεται η αξιοποίηση του μεταλλείου αμιάντου για υλοποίηση της πρότασης: ΟΙΚΟΜΟΥΣΕΙΟ «ΔΑΣΟΕΣΣΑ» – ΦΥΣΗ – ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΑΘΛΗΣΗ: Θεματικό πάρκο δραστηριοτήτων και αναψυχής. Από το πάρκο θα τοποθετηθεί το προτεινόμενο τελεφερίκ προς την πλατεία Τροόδους. Λαμβανομένου υπόψη της πρότασης της ΕΣΑΟΚ, αλλά και τους ευρύτερους σχεδιασμούς της Κυβέρνησης για αξιοποίηση του Μεταλλείου Αμιάντου, συστήνεται η μετεγκατάστασή του Αστυνομικού Σταθμού Τροόδους στην περιοχή του Μεταλλείου. Θα μπορούσε να αποκατασταθεί συγκεκριμένο Δημόσιο Κτίριο για να καλύψει τις ανάγκες της αστυνομίας. Το προτεινόμενο κτίριο βρίσκεται πλησίον κτιρίου το οποίο αναμένεται να αποκατασταθεί για να στεγαστεί το Γραφείο του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων. Μετά από διαβούλευση με μέλη της Αστυνομίας διαφαίνεται ότι η παραπάνω πρόταση είναι εφικτή με την παράλληλη δημιουργία υποσταθμού στην πλατεία Τροόδους για την περίοδο υψηλής επισκεψιμότητας.

7. Αξιολόγηση της αναπροσαρμογής περιοχών αστυνόμευσης με βάση τα γεωγραφικά όρια ή/ και τα όρια των συμπλεγμάτων υπηρεσιών, τα οποία στις πλείστες των περιπτώσεων συμπίπτουν. Επιπλέον να αξιολογηθεί αρμοδίως η αναπροσαρμογή των ορίων Αστυνομικών Σταθμών Περιστέρωνας, Κλήρου και Κακοπετριάς και η χωροθέτηση Αστυνομικού Σταθμού στην κεντρική περιοχή των κοινοτήτων Ορεινής Μόρφου (Αγία Μαρίνα Ξυλιάτου, Άγιος Γεώργιος Καυκάλλου, Ξυλιάτος, Νικητάρι (Ασίνου), Καννάβια, Αγία Ειρήνη, Βυζακιά).